

TOMVS DECIMVS
SEPTIMVS RERVM
POLONARVM

1	5	4	4
1	5	4	5
1	5	4	6

6562
III

Rkp. 6562.

II
30.

Casse XVI.
N. X.

Tomus Decimus octa⁹ Legationum responsionū etc

Sub dno Sigismundo primo rege Polonie
Samuele Macieowski epō Crac. Cancellari
agente: actarum. scriptar.

Per me Stanisław Gozski Cracovien et plocen
Canonicum collect

1544
Continet annos 1545
1546

Commissarius
Legationis
C.C.

In die 21. mensis
Iulii 1871
C. C.

++21
2+21
2+21

Conuentus Terris Prussie in Graudentz pro die .s. Michael indictus. 1544.

3

Gigismundus primus Rex Polonie

Episcopis. Palatinis. Castellanis
Terrarum Prussie.

et exemplo

Rex in Chr^o p^r: scire nobis dilette. Quia de causa ad p^rita
Comitia ex primariis regni n^ri consiliariis et Senatoribus, legatos
n^ros Marienburgum miserimus, tenet procul dubio memoria v^ra
P^ras: Neq^{ue} illud non meminit, quo sunt cu^m responso dimissi. alia
et n^ri et illorum habitari ista^m rationem existimabam^{us}. n^{un}c ita
dimissos videmus et et olim et opa quod annis perisse videatur:
non sine magna et n^ra et illorum, qui prope principem in Senatu
n^ro locum obtinent indignitate. Quibus enim de causis missi, neutra
obtinuerunt. Q^{ui}d si altera deliberationis indigere visa est, q^{uod} nova terris
n^ris Prussie accidisset: at fuit altera visitata, q^{uod} longiori deli-
beratione opus non haberet: tamen ne in hac quid^{am} n^re postula-
tioni quid^{am} fuit concessum, q^{uod} non posse simul intendi dicerent con-
siliis parand^e militie, et pecunie rogand^e. Quasi vero et iam in
provinciis essent milites a nobis postulatum esset. cum n^ra voluntas non
alia fuerit, q^{uam} ut que ratio defendendi conamini consensu et voluntate d^{omi}
regni n^ri ordinum in hiis que proxime habita sunt Comitibus P^rol^onie
fuit constituta, ad eand^{em} etiam ordinem Terrarum n^rarum Prussie resisterent.
quo. cum necessitas postularet tam potenti Ch^riani nominis hosti, comites
v^ris resistere nobis liceret. Quando autem hac defendendi ratione
utendum nobis sit nemo est qui scire possit. Nos n^{on} aliud q^{uam} rancere vo-
lumus si quid^{am} p^rter spem accideret, ne nos prorsus imparatos hostis offenderet.
Que quid^{am} tanto n^{on} erat q^{uod} gravis cuiq^{ue} videri posset. Nam sumptus nemine
facere oportebat nisi ultima urgente necessitate. fore speramus: optamusq^{ue}
certe et cuiusmodi expeditio opus nobis non sit. Num ideo contra gravissimas
impetus aliorum non erit aliqd^{am} pecunie rogand^e, unde scribi milites
possit ad p^rulsand^{um} vni si quam infirmitate et aliquis r^{ati}onem. Videt ipse
P^ras v^ra nulla fuisse causa quamobrem vel gravari se nonnulli pu-
tarent: vel in alia Comitia regeretur de v^ro te^mporis necessaria resultat^{ur}.

4
Nam qui satis iam pecuniam esse depositam existimant ex ge-
mina Contributione, ut aliquosq; proficundo bello sufficere
posset: hii quanto sumptu opus sit ad bella gerenda, parum
adhuc cognovisse videntur. Nos qui periculum facimus, certius
id exploratum habemus. Quamobrem P. vram hortamur
ut quod in superioribus terrarum nostrarum Prussie Comitibus
neglectum est: in his que extremo Mense Septembri ad diem
dno Margarli sacrum de more, Graundetii habebuntur:
curat satisfaciendū: atq; ad ea, se ipsa conferat, ac pro virili
sua contendat et elaborat, quo de hiis omnibus que Maio
Mense scripto per Legatos nros acta sunt, gratum et optatum
ad nos responsum referatur. Perturbat hoc P. vre ad
gratum sibi vram regiam demerenda. Dat. in Bzestie
Lituanie: 7^a July. Anno dm 1544. Regni nri 38.

Sigismundus primus Rex Polonie
Minoribus Consiliariis: et Sacramentariis
Prussiae.

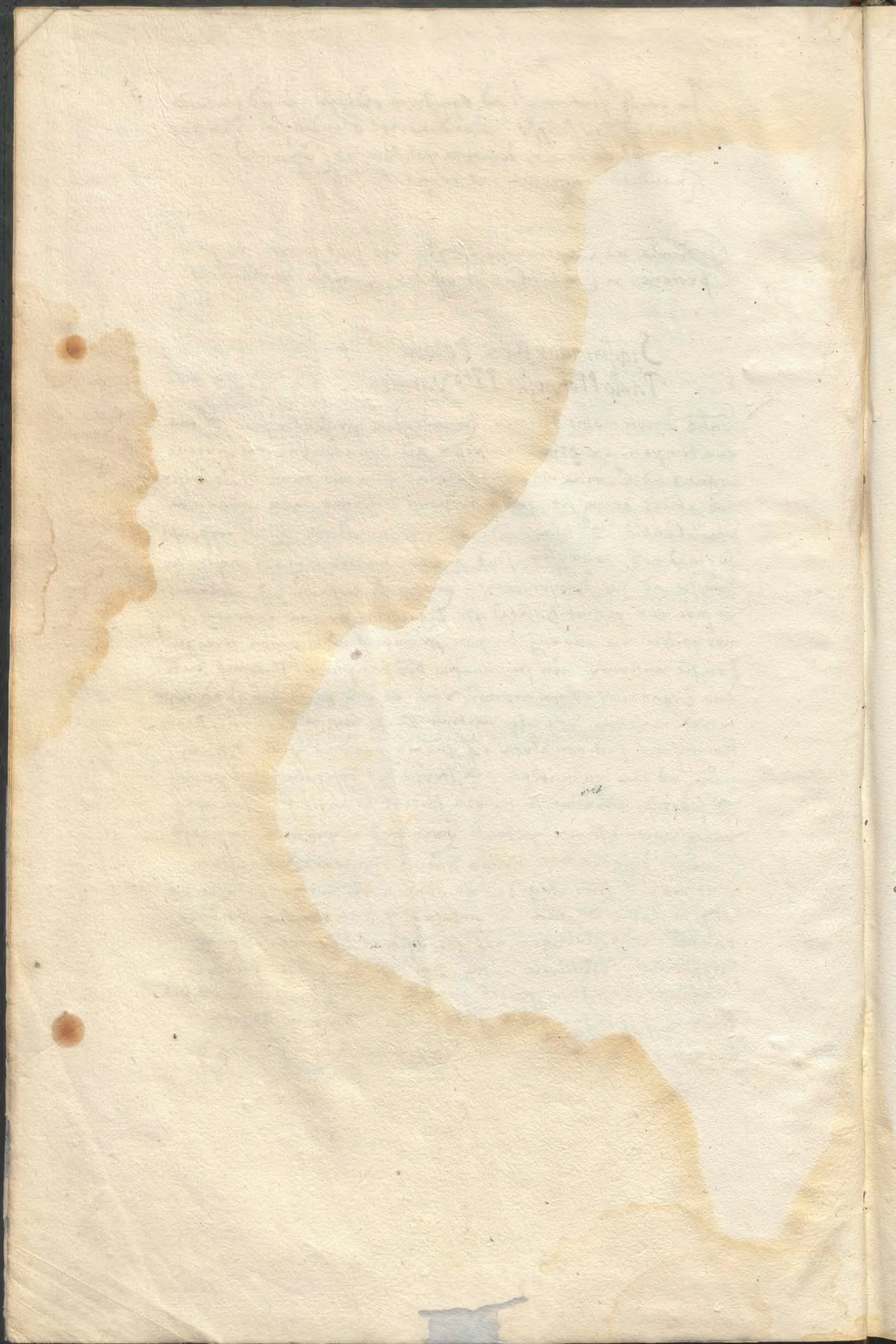
Generose fidelis dilecte. Que per Legatos nros, primarios
regni nri Consiliarios, in Comitibus Marienburgi prout
habitis posita fuerint, non ignorat proculdubio. F. tua.
Quonia vero nullus eis tum responsum datum, sed in her
Graundetina Comitibus ad diem dno Margarli sacrum celebranda
res fuit reiecta, q; eam deliberationis indigere putarent,
F. tui mandavit ut ad ea se referat, et una cu Consiliariis
et terrarum nostrarum Prussie Nunciis opera sua narratura.
Quandoq; int nobis nisi salus illarum terrarum queritur.
ut gratum et optatum responsum nunciis quereamus. Factura
pro fide sua: proq; gra nra. Dat. ut supra

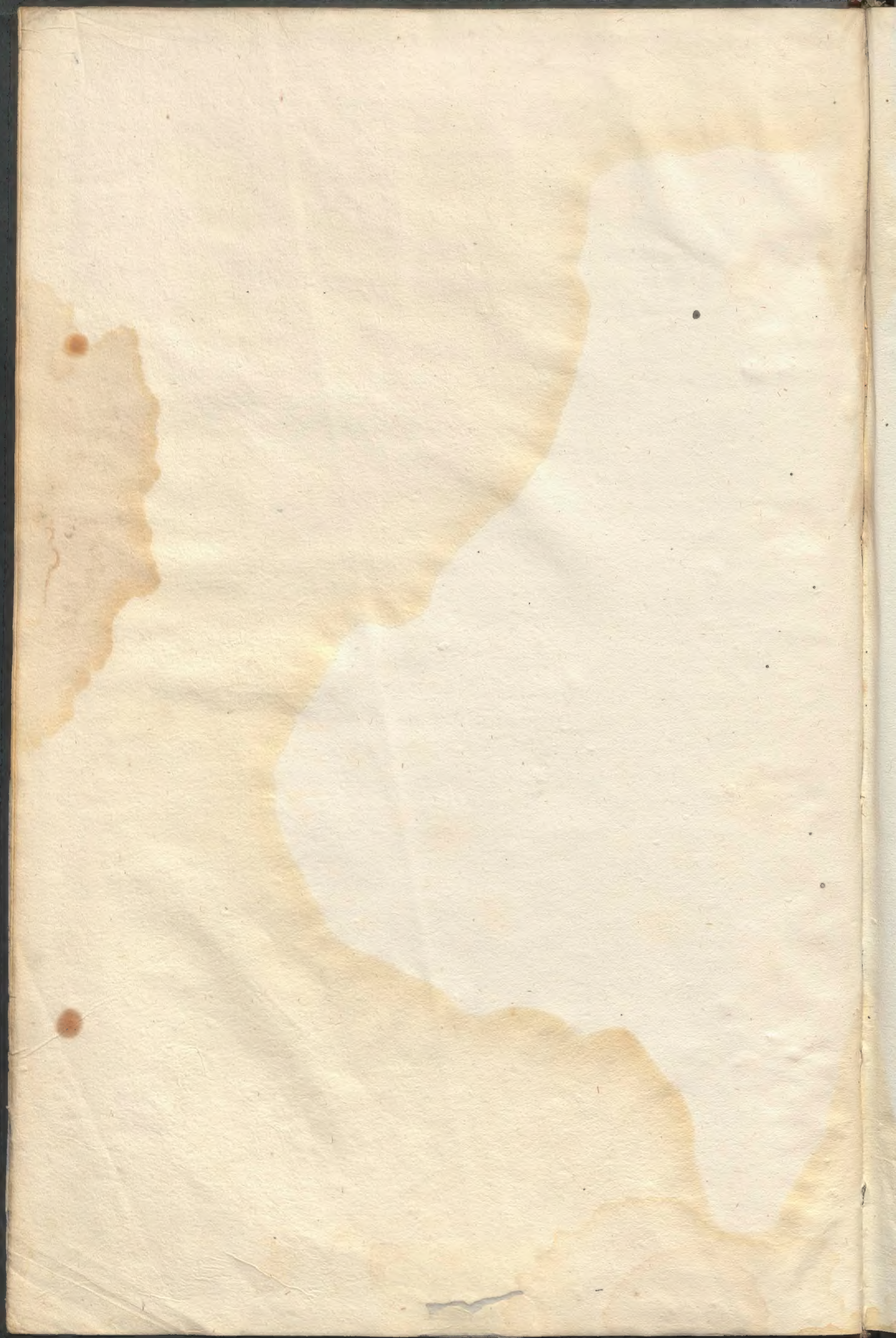
In eandem sententia: ad equestrem ordinem. ac ad Civitates
Prussie Rex scripsit: mandans. ut e medio sui Nuntios
cum plena et non limitata potestate ad Comenta in
Graudent mitterent: et consulat. et

Similia ad Capitaneos Prussie lre sunt scripta. et per
precones in Civitatibus et oppidis: Comitia publicarent.

Sigismundus Rex Polonie
Paulo Plotowski PPto Varmien

Ventis devote nobis dilecte. Quandoquidem presens adfuit D^o tua
quo tempore ex primariis regni nri Senatoribus et Consiliariis
Legatus ad Comitia Marienburgensia proximo mense Malo misit
quid ab eis actum sit: quidque responsi tulerint, non ignorat
proculdubio D^o tua. Interea vestare videtur. quod et responsum
quemadmodum promissum fuit a Consiliariis terrarum nostrarum
Prussie ad nos transmittatur. quod quidem eiusmodi esse volumus.
ut si re oco possint habita esse Legatorum nostrorum rationem, quos
nos quidem vix alio unquam tempore graviores ad Comitia terrarum
Prussie misimus, non sine magno suo sumptu. Fuerunt autem
duo Legationis eorum capite. Vnde et que ratio defendendi regni
contra maiorem vim atque impetum Tatarorum in proximis Proter:
horisibus fuit constituta, et quavis nondum plane determini:
nata ad eam consentirent. Alterum, ut reservatur aliquid permittit
ad sedandos tumultus si qui orti fuerint in terris Prussie, quos
vacue metu esse non possunt. Quandoquidem in preteritis Imperialibus
Comitiis designatum esse novum ordinis Theutonicoz Magistrum
certo accepit. Hec itaque duo ut obtineri per nos possint orget
atque instabit D^o tua, ac quibusvis poterit rationibus persuade
ronabit, ut postulationi nre per insignes Legatos nosse forte
satisfaciant. Mittimus autem D^o tue lras fide. p^ulibus
amexas, quas tunc pferet, quando legationem hanc nram obibit
Fartura et fide sua prope gratia nra. D^o in Brzosc
Lituanico. X July. 1544. Regni nri 38.

[illegible]

Annus Domini Millesimus quingentesimus
quadragessimus quartus.

Ad constituendam rerum ordinatam
in Regno: indictus erat Conventus
Regni generalis in Lyotrkow ad diem
s. Andree Apostoli sub finem anni 1543.
propter suspicionem tamen pestilentis
translatus erat et prorogatus ad diem
Epiphaniarum anni sequentis 1544.

Littere Conuentuales

Sigismundus primus Rex Polonie
Primariis Consiliariis Regni POL.

M Agge sincere nobis dilecte. Quae sint acta superioribus
proximis Regni nostri Comitibus, tenet proculdubio me-
moriam Stas tua. Ita enim discessim ab illis est, nulla
ut solida defendendi Regni ratio constitueretur. Nos
vero nihil nobis officii, quod erat praetermississe vi-
demus, fecimus omnia ut periclitanti Regno succurre-
reemus, sed conatum meum fortuna destituit. Neque ad-
huc tam felices fuimus ut a meis impetrare possimus
tantopere instando atque regendo, quod solidiorem aliquam
rationem inuenirent, patrie suae atque adeo communis no-
stae defendendae. Nam quae constituta est in proximis
Regni Comitibus, etsi non paruo fuit ea praesidio, tamen
eiusmodi non erat, quoniam si iustus aliquis exercitus in
Regnum meum sese immisisset impune illi grassari li-
cuerit, soli ut diuinae clementiae acceptum nos refferere
oporteat, quod intactum ab hostibus Regnum hoc anno
fuerit. Nam quod meam attinet providentiam, suum
in eo et deorsum misceri poterant omnia, quae tamen in-
ce nos omni praesens culpa vacare. Deum ipsum testem
facimus. volumus enim nos semper, et volumus adhuc
Regno meo praesentis Civis salutem etiam morte mea
si usus foret representare dubitat me non essemus. Est
itaque quod deo gratias agamus, nihil autem meis consi-
liis nostrae providentiae adscribamus, quod incolume adhuc

Regnum nostrum est p̄ integrē sunt vires eius quibus
cuiusq; libet potentis hostis impetum propulsare licet
modo adsit gratia grā divina quē non deerit proculdubio
spem in illa suam collocantibus: si modo mens adsit om̄i
nibus una si dissidentium animi charitatis glutino sibi
invicem copulati fuerint. Coetereum in Hungaria quē per:
duxit miseros discordia Cines, conclamata iam ut pro:
p̄ ea videatur, ita ut nos periculo ^{id} proximi sumus. Na
nihil esse quod foederibus fidamus, recto exploratum ha:
bemus, hostis enim ille utilitate sua metitur omnia, ac quo:
ad commodum illi fidem servat videtur. Quare tempus est
veterum istum exortere quo consopiti fuisse videamur.
et causas eas omnes à nobis prēcidere propter quas flo:
rentissimum olim Regnum ad exitum hunc miserabile
peruenit. vicinorum potius q̄ nro malo, sapere incipia:
mus. Nos quidem quibus regni huius tradita sunt à
deo gubernacula, facturos nos omnia recepimus, et spō:
demus ut ne officio nro defuisse videri possimus. Quam:
quidem ob causam, ita ut nos promittere meminimus, su:
perioribus proximis Comitiis, matremis nunc Comitia
ediximus, ac diem diu Andree sacrum illis Prote:
conie habendis prefiximus, quē cum de more prēcessima
sint minora Comitia in
et alia in

volumus ut
ad ea Stas tua proficiat, atq; una cum his qui
ex equestri ordine eō advenierint audita Legatione
nostra. Nuncios eligat ad maiora Comitia qui plenam
et non limitatam potestatem habeant de rebus omnibus
his prēsertim quē ad tuendum Regnum pertinere una
nobiscum et cum reliquis Regni nri Consiliariis
statuendi. Denique etiam ipsa Stas tua ad maiora Co:
mitia Proteconien ad diem prēscriptum matrice veniat

expensa pems Legatione nostra diligenter et cum medita-
 ta ad nos venerit consilium nobis sumum impareat, quod
 admodum in his periculosis temporibus gerere nos
 debeamus, ut Regnum nostrum quoad eius fieri po-
 terit, quam longissimo^{te} in columnae conservemus. Factum
 pro fide atq; officio suo et gratia nostra quod bene va-
 leat Datum in Viciavories sexta octobris Anno
 domini 1543 Regni vero nra anno 37°

Sigismundus primus Rex Polonie
 Consiliariis minoribus regni Polonie

Enervose fidelis dilecte. Impendentibus Regno meo tot disci-
 minibus quod et ipsa. f. tua cogitare facile potest nisi:
 Inimus Comicia generalia Piotromie pro festo Sancti
 Andree Apostoli celebrare, quod de more particularia in
 et alia communia terrestria. in ^{precedet}
 In quibus ut flos tua pro officio adsit et diligenter
 curet, quo vici graves publici commodi non privati aman-
 tes cum plena et non limitata potestate legati ad generalia Co-
 micia mittantur, cum quibus et ipsa flos tua pro tempore
 prescripto matrem veniens ad Comicia generalia de rebus
 publicis de rebus maximi momenti, de vitandis periculis
 quod Regno meo impendent nobiscum et cum aliis Senato-
 ribus Consiliariisq; meis deliberet hortamine Nosse illud
 non dubitamus, quod et quanta negotia superioribus Co-
 micis nichilominus reliquerimus, ea ut in proximis Co-
 micis, commodo totius reipublice determinari queant de
 liberatione et consultatione diligenti opus erit, ad quod se
 ut comparet, quo in dicenda sententia Senatoria dignitate

queat fitem tuam, ^{etiam} non minus hortamine factura pro officio
suo et gratia mea Datum in Viciamies sexta octobris
Anno domini 1543

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Capitaneos Nicos

M

Agge' sincere nobis dilecte. Non ignoret Stas tua que et
quanta negocia superioribus Comitiis nichoata reliqueri:
mus que primo q³ tempore absolvi ex republica indicamus
Nec clam est Stem tuam quanta regno meo vndignaq³ ingru:
ant pericula de quibus propulsandis matrem consultari
necesse est. Itaq³ institimus ad diem dno Andree sacru
celebrari Prorecomie Comicia generalia, ut frequenti se:
nata de rebus tantis statuere et de propulsandis regno in:
minetibus periculis deliberare commodius queamus. Porro
autem hac generalia particularia in
precedent Terrestria vero in
In quibus ut Legati vici graues, pendentes publica et non
primati commodi amantes ab equestri ordine ad Comicia de:
ligantur det operam Stas tua qui plenam et non limitatam p³atem
de negociis reipublice statuendi habeant. ipsa autem Stas
tua se q³ ad generalia Comicia in loco predicto celebranda
accingant, et compareat hortamine. Mandamus etiam Sh' tue
ut tam generalium quam particularium et terrestrium Comiti:
orum diem superscriptum voce Procomis publice in foris et
congressibus hominum in Capitaneatibus suis proclama:
ri faciat, ac literas nostras quorum fasciculum Sh' tue
mittimus arbitrio suo inscriptas, cui volet inter precep³nos
distribuat, ne quis de Comitiis ignorantia pretereire possit
faciet pro gratia mea et fide officioq³ suo quam bene valere
aspimus Datum in Viciamies sexta octobris Anno 1543

Ad Capitaneos Generosos

Sigsismundus Dei gratia etc

Euerose fidelis dilecte. Constitnimus ad multa et varioru Re:
 gni negotia tractanda Comitia generalia Lutetie pro
 festo Sancti Andree Apostoli proximo celebrare que
 particularia de more in precedent. Tex:
 vestra vero in Itaqz mandamus
 Phi^{li} tua ut tam generalium Comitiarum quam particula:
 rium ac terrestrium diem hic descriptum voce Excomis
 publice in Capitaneatu suo proclamari faciat ac litteras
 meas quorum fasciculum. F. tue mittimus arbitrio suo
 inscriptas cui volet ex precipiis inter Nobiles distribuat
 ipsaqz Comitiis predictis adsit detqz operam ut una:
 nim omnium consensu vici graues pendentes publici no:
 premiati amantes Legati ad Comitia generalia deliga:
 tunc faciet pro officio suo et gra mea Dat in Vrila:
 nris sexta octobris Anno domini 1543 Re:
 gni vera nostri anno ~~xxxv~~ vij^o

Ad mandatu Scire
 Regie dñs propriu

Ad Nobilitatem

Sigismundus Dei gra Rex Polonie etc

N

obilis fidelis dilecte. Propter imminentia Regno meo pericula
institimus Conuentum generalem Piotricome, ad diem dno
Andree sacrum quem Conuentus particularis in
precedet. Ad quos Conuentus celebrandos, hoc:
tamre ut fhis tua operam q^o suam conferat, ac cum aliis eque:
stis ordinis hominibus Legatos viros graues pondentes,
publici et non priuati amantes, cum plena et non limitata
platea deligant et ad Comitua generalia mittant. Faciet pro
gra mea et officio suo Dat in Viciuaries sexta octobris
Anno domini 1543

Euerose fidelis dilecte. Quandoquidem hoc flagitare videat:
tue gratia regni meo vici publico negotia, ediximus quatinus
Comitua Piotricome, ad diem dno Andree sacrum, que
minora sine particularia in de more pre:
cedent. Proinde cognitam habentes fhis tue fidem vici:
tem ac exga nos et rempublicam studium, illam ad eade
minora Comitua seu particularia. Nuncium meum de:
signauimus. Que ut. f. tua obeat et mandata mea ibiq^{ue}
ad prescriptum hoc, quod illi cum presentibus mittimus re:
ferat. Mandamus, nauetq^{ue} operam diligentem, quo Nunciu
cum plena et non limitata platea ad maiora mittantur Co:
mitua. Faciet pro fide sua pro q^o gratia mea Datum
in Viciuaries sexta octobris Anno dno 1543

Ad Mandatum Sacre
Regie litis proprium

Litere fidei

Sigismundus Rex Polonie

Vniuersis et singulis Prelatis tam spiritualibus quam secularibus, Baronibus, Palatinis, Castellanis, Dignitatibus, Officialibus et vniuersæ Nobilitati in Conuentu congregatis, sincere et fidelibus dilectis, gratiam meam Regiam, Sincere et fideles dilecti. Misimus in medium Stu et. f. vniuersum, hunc presentium exhibitorum

Cui dedimus in mandatis quod S. bns et f. bns de his rebus de quibus eas in medium consuleze volumus, voluntatem meam et mandata referat. Quocirca hortamur S. tes et. f. vras, ut omni diligenter audiant, verbisq; eius hand aliter q̃ meis fidem habeant inclubia ac ad ea exequenda omnia, fidem, studium, et obseruantiam adiuuant suam, factura pro officio suo proq; gratia mea Datum in Vichanvies sexta octobris Anno domini 1543 -

Legatio Regia ad Conuentus particulares
missa qui precesserunt generalem ad diem Epi:
phaniarum Piotrone actum. inicio anni dñi

1544

Salute dicta et gratia Regia:

orator regis in hanc sententia

verba faciet

SACRA REGIA aetas dominis nris clementis ^{imis} pro ea
cura et sollicitudine qua summa distingitur in Regno hoc
suo tuendo in vna omnium salute in fortunarum vram
incolumitate conseruanda facit semper omnia sedulo ut om:
nes intelligant nihil eam quodquidem ad officium illius
pertinet pretermisisse: ac quantum in illa est que sunt ad
salutem Regni omniumq; nram ea omnia diligenter prouidet.

Itaq; et proximè superiore anno qm et etate et valetudine
affecta et credis in magno Ducatu suo Lituanie nego:
tius fuerit prepedita posthabitis tamen omnibus valetu:
dinis etiam sue posthabita cura in regnum hoc summa re:
dire prosperauit atq; in eo Comicia edixit in quibus ne
quid respublica detrimenti acciperet tantis illi periculis
impendentibus prouidere potuisset.

Comiciis

Quoniam autem conficerentur in his omnia ex Regni sa:
lute ac cetera aliqua et ea firma fixaq; et stabilis defen:
dendi illius ratio iniretne quid impedimento fuerit qui
ex ^{omnibus} vris pntis in his Comiciis adfuerunt fa:
cile perfpicere potuerunt.

Nam que res exortendo vicinis nobis regno Hmigarie fuerit
et ad nos etiam contagione quadam peruenisse iam videntur

Domesticiis illius factionibus, intestinis odiis, et dissidiis ad extre-
mam hanc in qua nunc est calamitatem est perductum, eas
prope sunt hoc tempore regni huius instituta, eadem por-
tium studia contentionesque. Utinam vero non idem nos
exitus maneat.

Quando ad Comicia venimus, non hoc agimus, ut patrie
periclitanti, et modo non emissis voce sublatisque manibus
opem meam implorenti succurratur: sed summi quisque oculi
expleere suae libidini satisfacere, suam potentiam non sine
magno malo regni reipublice ostentare conatur, ex quo
fit, ut quae de re commentum est, eius circa proorsus obmissa
aliae res agantur, et cum animo quisque suo satisfacere,
et quod ad privatam suam utilitatem pertinet, extorserit,
infectis rebus necessarius est Comiciis repete discedatur.

Instituta quidem sunt proximis superioribus regni Comiciis
defensionis illius ratio, sed eiusmodi quae ad maiorem aliqua
vim propulsandam, nihil proorsus momenti fuerit habitura.
Nam ex ea quae decreta sunt pecuniola non fere quisque adhuc,
aut certe modicum quicquam est collectum. Itaque necesse
habet S. M. Regia aliunde pecuniam conquirere,
quam reformuli oportebit, ex ea pecunia quae colligenda
adhuc restat.

Quid autem S. M. Regia ex ea quam conquisivit pecunia
quantam potuit militum manum non sine magno terroris
Podolie commodo. Nam quos habet S. M. Regia finium Re-
gni sui custodes ex his certo didicit, nisi hoc quantulumcumque
presidium in finibus fuisset Podoliam universam Tartaro:
vni Latocinijs infestam, Beatislaniam presertim et
Vinnigam magno in periculo ^{subiecta} fuisse. Porro ut omnes

quantum in alendos in finibus milites expensum sit cognoscat non recusat. S. M. Regia quoniam rationem reddat in proximis Comitiis dominis Thesaurariis acceptis^{et} expense^{et} pecunie.

Nunc quo versentur in discrimine: quam potens hostis cernitibus imminet: quis nostrum est qui ignoret? Is cum elatus sit prosperis in Ungaria successibus quorsum furor illius progressus sit scire non potest. innumerabili prope exercitu in Ungariam ingressus. loca minutissima expugnavit: quinque Ecclesias. Vallo Schokluff: Peter: vacadrinm. Strigonium. Albam Regalem

Nec vero contentus ems Arces cepisse qui ex professo hostis, est: ad eos etiam bello prosequendos animum adiecit de quos pro suis habet. Cassonia enim que prope iam una restare videtur in Hungaria munita Civitas, cum Rex Romanorum Regis in potestate non sit. nichilominus ad eam quod oppugnandam exercitum mittere decrevisse. et eam spe iam denovasse fertur. Adco nec amicis, parcat nec inimicis, modo ut sua commoda cum recipere Christiane in commodo augeat atque Imperii sui fines quod latissime propagat.

Quod res documento nobis esse potest, quid foederibus qua cum eo nobis intercedunt, fidendum sit. Qui enim illi potuerunt magis esse foederati, quam qui socii acriter cum illo minuerunt? quorum viribus ante biennium Germanorum exercitum ad Budam fudit. Nunc que tulere ab eo societatis sue premia videamus, Capti ex eis nonnulli, dimissi quidem alii sed ita ut Budam excederent, quam fecunde interceptam suis ipse presidiis

presidiis firmavit atq; in suam dicionem potestatemq;
reduxit.

Nepz vero in hoc congruit: Vaxadinum ab iisdem sociis
suis et amicis bene de se merentibus, et Cassoniam dari
sibi postulat, nullus ut esset munitus in Hungaria lo-
cus quem ipsi non possideret, ac deinceps tanto minori ne-
gocio quod visum illi esset de sociis suis et amicis statue-
ret. Qui cum sibi metuentes duas has munitissimas Civi-
tates illi negarent, quod precario non potuit vi conatui
assequi, nihil societatem et amicitiam moratus, dum Hun-
garie Regno potiatui.

E amnis iam, et foedus nobis esse cum eo gloriemur, atq;
illius fiducia ita ut facinus utramq; quod amittit in
amicum dormiamus. Ven quantum est periculum, nisi a ve-
terano isto meo excitemur, ne qui nunc casus premit Hun-
gariam eodem et hoc Regnum pessumdetur.

Si sociis ille suis, si amicis, si hiis quorum opera usus est
in Christiano exercitu delendo, non pareat, si munitis
illis eorum Castra et Civitates munitiores per vim
occupare conatur: quid nobis facturum cum est existi-
mandum? non modo non eque bene de illo merentibus
sed etiam ultro promerentibus? Etenim cum superioribus
proximis Regni Comitibus magno studio contendisset
ut melius equestris ordinis ut sine militum, sine qua-
cumq; alia de causa peregre proficisci alium visum esset
ne eius rei potestas cuiq; precideretur: sed liberum cuiq;
permitteretur quo vellet sese conferre. Sacra Aulas
Regia, etsi, quae inde incommoda, quae difficultates et
pericula sentiri essent animo prospiciebat: pro ea tamen
qua est facilitate in hijs concedendis quae postulat equester

ordo in quem pre ceteris egregia sue voluntatis inclinatione propendet. negare illis petentibus non potuit ex quo factum est. ut lectissimorum virorum non contemnenda manus militatum contra hunc hostem in Hungariam proficiscerentur. Quod latere illum contra quem profecti sunt non potuit cum presertim plures opinione multorum ex Regno exierint. et Nuntio Sacre Regie Aulis cum in Thurearum Castris esset. à Bassis hoc fuerit exprobatum.

Hic metuendum est. si quod absit ad extremum usque ex sententia ei omnia in Hungaria ceciderint. ne ille. foedus. ea re violatum esse causatus. utrumque iurata. S. Ate Regia. ac multum digne refragante. hec in militiam extra Regnum proficiscendi potestas est expressa quoniam tamen sola occasione opus esse dicere improbitati. metuendum inquam est. ne ille ruptum foedus hac ratione interpretatus in nos impetum faciat. atque in Regnum hoc vires suas omnes procerumque conuertat. Atque etiam non opus habebit. ut omnes suas vires in nos incitet. soli Tureci et Valachi ad Regnum meum affligendum. quod omen procul deus amoveat satis superque fuerint. Nos quam sumus à rebus omnibus imparati. quicquid instructi ad vim aliquam maiorem propulsandam. videtis. adeo. ut si vel penam aliquam suorum manuum misisset ad populandum regnum hoc libere potnerit loca omnia que visum fuerit pernegare. Ac renuntiatum erat. S. Ate Regie quod bonam exercitus sui partem in Valachiam per Regnum hoc mittere decremisset. ut Novumdam illum quod imperata non fecerit. neque ut missus erat cum exercitu suo ad Cosacem ipse venerit castigare. et una insententia si perstitisset. quis impedire potuisset quominus libere per omnem. S. Ate Regie ditionem

Exercitus eius transiit: ita nobis omnibus existentibus
impareatis et ad quidvis potius. Quod ad vim hostilem accē-
dam instructis

Vicinus cuiusque neminem si vel exignam terre glebam seu por-
tinentulam inuitis nobis adimere conetur, etiam si a recta
nobis necessitudine sit comminctus: tamen neque sanguis
fratrum, neque vlla quodlibet a recta propinquitas reprocare
nos potest, quoniam statim arma sumamus: milites conducamus
et quo maximo possimus apparatu vel illatam iniuriam
vindiciamus: vel quomodo inferre queat pro virili quisque
sua quacunque tandem ratione provideamus. nulli nos hic
sumptus grauant, nulla terrent pericula, etiam si quod
nonnullis accidit, omne sit patrimonium impendendum
ac in summa deinceps egestate viuendum, etiam si mors
ipsa sit appetenda, vel hoc tamen dulcis videtur dum ne
ex ipsi nobis pere vim aliquid à vicino meo perimitamus:
aut quod exceptum sit vindicemus. Atqui nunc quotquot
hic sumus congregati, vicinum habemus qui non de por-
tinentula terre aliqua nobis excipienda cogitat, sed
ut nos ex agris nostris extirpet, ut fortunis omnibus
euerstat, ut lucris etiam nostris, ut liberos nostros, ut coni-
uges nostras in perpetuam seruitutem abducatur, occasione
modo expectat.

Quæ malum est hæc amentia? quod enim contra fratrem
quisque summam iniuriam lacessentem adeo sit instructus et
pareatus neque molesti sunt ei sumptus quos ingentes facit,
neque graua pericula quæ maxima adit, contra enim à
quo de fortunis nostris omnibus, de vita de libertate in
dubium vocamus prope sumus impareati? ac si quid
in propellendam à nobis liberisque nostris extremam calamitatem

impendendum sit, per nos molestum grave et onerosum videtur? Ac dulcius est plerisque featero sanguine matris contaminare: quod contra eum arma sumere, quem natura semper nobis hostem habemus infestissimum, quo ac non modo nulla inica, nulla sacra, sed ne dum quidem communem habemus.

Quod si eque quisque esset instructus contra hunc totius nominis Christiani hostem, si quam ille vim inferre conaretur ad eam propulsandam, atque est contra vicinum summum, si pari animi impetu cum res postularet contra illum ferretur atque ferretur contra featrem summum: quantalibet hostis huius potentia dicatur: tamen si hic appareretur, si hic adesset ardore animorum contra eum modo ut propiciam nobis Deum premis redderemus, facile omne illius impetum propulsare possemus, neque nobis ab eo liberisque nostris solius dei auxilio fretis, quicquid esset periculi perterritendum.

Nunc ositantia hec mea, addit hostibus animum, qui si nos paratiores viderent fortasse minus contemnerent. Fieri autem non potest, cum frequentes hic habeant nuncios suos quos explorandi etiam causa nonnunquam mittit, quin que apud nos agantur: quod sumus ab omnibus rebus ^{bello} propulsando idoneis imparati, nulla satis firma defensionis ratione constituta perspectum habeant et exploratum, atque ita periculum est, ne quo tempore minime suspecti fuerimus: nos incautos opprimant et ingentem aliquam calamitatem afferant.

Quamobrem sacra aetas Regia sui memor officii Deus vobis quo summo potest studio hortatur: atque etiam obtestatur.

ut memores periculorum, quæ hoc tempore gravissima mi:
pendent, communi parenti omnium meæ patriæ meæ succu:
ratis, bona est iam nos de somno suerere. Hungaria
iam universa propè in hostium potestatem cecidit. Hunga:
ri ipsi propter negata sibi auxilia quasi meâ culpa, ope
meâ destituti in calamitatem hanc pervenerunt. Cum esset
nonnulli ex eis Cracoviæ palam audientibus multis, iacta:
re voces has ausi sunt, si eos sub imperium suum quodab:
sit, hostis subinxisset fore ut non minus eos infestos no:
bis hostes, quæ eos ipsos à quibus subacti essent experiamur

E tiam atq; etiam cogitent. Quædā mea, quæ in propinquo sit
hostis potentissimus, qui si Cassovia potitus sit, quod dens
omen obveniat: altera die ad Cracoviam. Castra quæ locet,
quis prohibebit? iam in faucibus propè sumus ipsius, undiq;
ab eo circumfessi, tum ab ea parte quæ Valuchiam, tum ab
ea quæ spectat Ungariam. A byzantinis ergo iam ve:
teximus hinc, quo ferre viam obtinuisse videmus: ac re:
cursionem incamus, quasi quid præter spem hostis molitus sit,
conatus eius refutare possimus.

N ichil est quod ad Regia vectigalia cogitationem refera:
tis quæ tenuiora sunt opinione multorum, ut vix etiam
ad quotidianos sumptus sufficiant. Maior enim nunc
Anse splendor est: quæ sunt præter tempora: quare et
sumptus indiget maiore: et quod ex vectigalibus annis
conceditur de eo nihil asseruere licet, cum præsertim
tot sint quotannis de regni huius more.

Legati alendi, qui cum ingenti comitatu nonnunq; veniant.
magnam in eos argenti vim expendi necesse est.

H ne accedit: quot et sorores et filias aliquot. Sacra ritas
Regia, maxime collocavit in quarum imperas atq; una

una in dotem et propter Nuptias donationem plus q³ credi
 queat sumptum est factum. Quamvisquidem et eorum sororum
 dotem. S. M. Regia numeravit quae a Sex^{mo} parente
 illius in Matrimonium datae sunt dote promissa tantum et
 non missa. cuius fidem S. M. Regia pecunia numerata
 liberavit.

Huc accedunt sumptus qui in Sex^{mo} filii nuptias proximo supe-
 riore veris facti sunt. qui quanti fuerint facile possunt
 huius qui ex D. veris partibus adfuerunt coniectura assequi

Accurat hoc Praesens temporibus in more positum. quoties aut
 filiam collocaturus, aut filio Nuptias Rex esset factururus:
 aut quacumque tandem ex causa extra ordinem pecuniae plu-
 sculum impensurus ut Conventu edicto conferri in eas
 res aliquid ab equestri ordine postularet: quin etiam simul
 ut proles aliqua nata fuit collectae statim fiebant. Sacra
 M. Regia, nunquam eius generis aliquid a suis exigebat.
 Marte quodammodo suo ipsius sumptu haec omnia confecerat,
 ex fisco suo sumptus hos omnes impendit, ne suis oneri
 esset verita, neque aliquid contra libertates eorum feci-
 sse videatur. multa praeterea edificavit maximis animi
 illud laborat, ut parem cultus omni homines exemplo suo
 reddat cultiores: et qui est alibi mitior et polities, enim in
 sumum quo regnum inducat. Quamvisque re quantum illi pro-
 fectum sit nemo est qui nesciat. Namque aggressis olim et
 inculta audiebat nostra natio in ea tantus nunc splendor
 visitur, ut etiam exteris admirationi sit quae fuit olim
 contemptum.

Quare cum incredibiles sumptus fecerit semper S. M. Regia
 neque etiam minus facere intermitterat, nihil est, quod in
 illius fisco fiduciae collocetur, qui proventus est iam exhaustus

presidia videant collocata tenere se non possint quin excurrat
in regni huius ditiones et longè lateq; populentur omnia.

Valacho quantum sit fidendum semel atq; iterum meo malo
sumus experti.

Tartaros donativis annuis delinire sudeat, S. Altis Regia
ut pacem ab eis redimat: hys nequaquam in eo acquiescunt
quod eis constitutum est sed augeri sibi donativum postu-
lant. quod si semel eis concessum sit quottannis alibi sibi
aliquid flagitarent ita ut in immensum crederet quaquam
quidem re non modo Fiscus Sacrae Altis Regie ex huius
vivetne, verum etiam de dignitate illius per multum
decreberetur, si quasi Tributum Barbarae genti solvere
videretur.

Ecce autem alii Tartari, praeter hos Rezekopenses plus se vici-
bus valere gloriantur. Atq; ideo Legatos miserunt ad
ad Sacram Altis Regiam quandoquidem sint multo
potentiores Rezekopensibus sibi ut potius donativum hoc
darentur, cum plus ex se in utramq; partem sine com-
modi sine incommodi ad regnum hoc redimere possit.
à quibus non mediocri scrupulus est Sacrae Altis Regie
inictus, quod et si neutros sibi capere velit inimicos utrosq;
tamen donativis delinere consilium non esse putat. Porro
videt eos scientia rei militaris magis q; antea abun-
dare: Machinis etiam beillis esse instructiores, ut mi-
nime contemnendi videantur.

Neq; verò à solis Tartaris, Tureis et Valachis metuendum
est nobis: etiam ab hys qui eandem quam nos Christiana
religionem profiteri videntur, non usquequaq; tuti sumus.
Nam praeter q; q; Silesij sepe nos gravibus afficiunt iniuriis

quod idem fit magis etiam ab his qui sunt in finitima nobis
Marchia: adeo ut nisi tantum floret opibus et clientelis
maioris Polonie Capitaneus bonam ditionis meae partem
per vim essent occupaturi.

De terris Prussie nunquam Sacre Aulæ regie serues atque orio:
so animo esse licet: quæ toties conata nondum efficere potuit.
ut decretum proscriptionis à Iudicibus Camere Imperia:
lis contra esset. Do. Prussie Ducem et eam partem Prussie
cui ipse preest latum induceret.

Hæc itaque cum tam multa concernant: quamobrem in proci:
ctu nos semper esse oportet: etiam atque etiam Societate
D. nes. v. r. Sacra Aulæ Regia ut pro fide atque officio
suo provideant: ne societatis sua et nimia secretitate hæc
se fortunasque suas omnes perditum eant.

Nolite expectare per Deum immortalem dum veniat hostis
dum eversionem, inflammationem, vastitatem lectis vris
inferat. Quoad vices regni sunt integre succurrete pe:
riclitanti patrie: neque salute illius vobis prius quicquam
sit et antiquius quam nicoloni, nicolones eximius, nos for:
tunasque meas neque absque illa salvis nobis esse licet.

Sed verum est illud quod dixit vates ille divinus: nisi do:
minus custodierit Civitatem, frustra vigilant qui cu:
stodiunt eam. Inanis est enim conatus omnis mortalium,
nisi divinum adsit auxilium. Qui nisi propicius nobis sit
nichil est quod in rebus nostris adversis opis aliquid ab eo
expectemus. propitius autem qui potest esse? quem tam gra:
vibus nostris flagitiis magis indies offendamus? cuius rei
non dubia signa sunt. pestes istæ, et calamitates: quibus re:
gnum hoc graviter afflictum videmus.

N ulla sunt Comitia in quibus non agat Sacra Aitas Regia summo studio, ut promideatur, quo remissius fierent ista, quibus alienum à nobis deum reddimus: ut cedes iste reprimantur, ut periculi licentia tollatur, ut iudiciorum ratio eiusmodi constituantur, quæ sit omnibus æquabilis: neque cuius occasione querendi det, quasi contra Jns factum sit aliquid. Sed tantopere instando atque regendo quantum profecerit. S. Aitas Regia vehementer eam permittet

Quare iterum atque iterum hortatur D^{ñs} vras Sacra Aitas Regia quo summo potest studio, ut de placanda patriæ via divina cogitationem suscipiant: Deinde rationem excogitent, quæ si quis fiat hostium impetus in communem patriam, eam non modo sustinere, verum etiam propellere queamus et propulsare quamquidem ob causam Comitum etiam edixit Sacra Aitas Regia.

Ad quæ Comitia mitti postulat à D^{ñs} vris Legatos ad plena et non limitata potestate viros graves, et quibus non aliud magis, quæ salus reipublice curæ sit, quibus facultas etiam concedatur, solidam aliquam, firmam et non annuo sed sempiterno tempore si fieri possit dimittere, defendendæ patriæ rationem constituere eiusmodi quæ ad maiorem etiam impetum sustinendum sufficere queat.

Nam qui mos hactenus observatus est, ut de annua tantum defensione consultatio in Comitibus Regni maioribus haberetur, id magno fuit reipublice detrimento, quam enim pecuniam expendi in milites oportebat ea bona ex parte in alendos inuictos equestres ordines confertur, atque ea re iusto militum numero Respublica fraudatur. Quin et Consiliarii regni sumptibus magnis exhaureuntur, quos facere præstaret ad succurrendum afflictæ patriæ.

ne ositantibus nobis in discrimen aliquod veniat. Quam
obrem hoc imprimis negotii dent Dñs. vñ Legatis quos
ad Comicia designaverint. ut seruo in defendende patrie
studium incumbant. non ut in omnium tempus constitua-
tine aliquid contra le mores incursus sed ratio potius me-
atue qua parati semper esse possimus. et expediti ad quā-
libet vim quantacumq; ea fuerit. Obvō dñe propulsan-
dam quoties eam inferre nobis sine patrie meae quae est
communis parens mea omnium, conatus aliquis fuerit

Hoc autem imprimis postulat Sacra Aetās Regia ut qui
designabuntur Atracii ad diem constitutum veniant,
neq; in mora sint.

Littere vniuersales Contribucionis
Ducillorum

Sigismundus Dei gratia Rex Polonie etc

Vniuersis et singulis Ecclesiasticis et Secularibus Regni mei
Senatoribus et Consiliariis, ceterisque subditis meis quibus:
cumque tam terrestribus qui Civitatum et Oppidorum hono:
ribus et officiis insignitis ad quorum noticiam hec mea
peruenerint littere, ubilibet in regno et dominis meis con:
sistentibus sincere nobis et fidelibus dilectis gratiam no:
stram regiam. Rex mihi et Rex noster in Christo Ihesu. Angeli
Generosi, Nobiles, Famuli et Pueri mei sincere et fideles no:
bis dilecti. Cum regnum hoc nostrum undique iam cinctum
infidelibus, neque satis tutum sit ab eorum incursionibus
pro officio meo providere cupientes, ne quid detrimenti ca:
piat, quandoquidem absque pecunia miles constari non potest,
qui fines ditionum nostrarum tueatur, de consensu et volun:
tate omnium Regni mei ordinum Consiliarium no:
strorum tam spiritualium quam secularium, et A maiorum
terrestrium in Comitiis maioribus Piotecomeni congre:
gatorum, conficiende pecunie rationem eiusmodi minui:
mus et constituimus. Quandoquidem continuos iam annos
aliquot defensionem Regni solus colonus sustinuit, visum
est nobis cum hoc onere lenare, et unicam ducillorum co:
tribucionem, Czopowe dictam, in hunc modum constitucere
que nichilominus debet a festo Pentecostes proximo, et contin:
uari per integram annum ad aliud festum Pentecostes
Anni millesimi quingentesimi quadragiesimi quinti exi:
getur, autem ac exigi et exolvi debebit eadem ipsa Con:
tribucio ducillorum modo inscripta, ut quanti fuerit
estimatum et venditum aut ad propriandum, ^{salu} vnum quodque

vas seu Timna Cerevisie ex quibuscumque ea fuerit cocta
braseis sine Ciminis et dominorum, spirituum et Secula-
rum sine ex molendinis prouementum a singulis grossis
singuli denarii exigantur et in manus exactoris fideliter sol-
ui et pendi debeant. Exactores autem et custodes exactio-
nis eiusmodi seu Contributionis tam in Civitatibus seu op-
pidis quam in villis nostris et subditorum nostrorum omnium
spirituum et Secularium iuxta arbitrium suum Magus
Spitko de Thurenow Voimiciensis Castellanus et regni mei
Thesaurarius designabit et constituet item a quolibet va-
se vini Aromatici Muscatelle et omniumque liquoris quo-
cumque nomine ea vasa appellentur quanti unumquodque vas
estimatum et venditum fuerit similiter a singulis grossis
singuli denarii exigendi et solvendi eodem modo a vase
seu Timna medonis Cerevisie aduenticie sine externe
Svidnicensis Logomien Thessien Voratissamien
Beronomien et alterius omniumque quanti unumquodque
vas venditum et estimatum fuerit a singulis grossis
singuli denarii solvantur. Et quicumque premissis non soluta
exactione prefata Cerevisiam vinum Medonem Aro-
maticum et alium quicumque potum ex predictis vendere
et propinare in fraudem Reipublice presumpserit totum
illud in quo fraudem commisit seu committere voluit re-
venissibiliter amittet et ad poenam Regalem solue-
dum quoties id fecerit obligabitur. Capitaneusque in
tales omnes et singulos fraudem eiusmodi committentes
animadversionem debitam veritate rei cognita non ha-
bens respectum ad quempiam revemissibiliter exequa-
tur. Quod vero libertates attinet per nos quibuscumque
concessas a Contributione ista Anallorum eas ipsas pro
hoc tantum anno de consensu Consiliariorum Regni et
Almorum terrestrium sustulimus. Ita ut sequentibus

annis ysdem libertatibus fenantur. Vobis itaqz omnibus
et singulis quorum interest mandamus quatenus prefatis
Exactoribus quos Regis Regni mei Thesaurarius consti-
tuet aut ab eis substitutis de ipsa exactione ducillorum re-
spondeatis et ab aliis responderi faciatis. Vos vero loco-
rum Capitanei eos qui rebelles et negligentes erunt,
et quos ipsi Exactores deferent per pignorationes solitas
ad solutionem huiusmodi exactionis compellatis sub pe-
nis nostris contra negligentes Capitaneos in novis et an-
tiquis Statutis descriptis et pro gra mea proqz officio suo
non aliter facturi. Datum Proterome xij Martii Anno
domini m^o. c. xliij^o. Regni vero mei anno
xxxvij^o.

Ad Civitates et Oppida de exigenda Contributione

Ducillorum

Sigismundus Rex Polonie

Venerabilis et singulis Civitatum et Oppidorum tam no-
rum quam subditorum no-^{rum} omniumqz Statu Proconsuli-
bus Consulisqz ceterisqz subditis meis ad quorum
noticiam mea presentes littere pervenerint fidelibus
dilectis gratiam meam Regiam. Fideles dilecti. Pre-
fecimus exactioni Contributionis ducillorum que
sola ad tenendos Regni fines decreta est in hunc annum
Generosum in Palatinatu

et Districtu

volentes

autem ut minori negotio Exactoris, reipublice vero
commodo maiori ad manus meas perveniat, vos illi
adtingimus districte vobis precipiend, ut cum primum
hae littere mea ad vos pervenerint, in Civitatibus et
Oppidis vestris edicatis, ne quis Censuram et alia po-
tius genera in litteris universalibus descripta veni-

exponere audeat. priusq^{ue} ad vos et ad Exactorem me^m,
vel ad eum quem illius rei prefecerit, quot vasa et quo
precio sint retulerit ac Exactori meo ex decreto Commu-
nis satisfecerit. Quodsi quissiam non integram numerum
vasorum vel ministrum precium dixerit aut prius quam
ad vos et Exactorem meum retulerit propinare ausus
fuerit totum illud in quo defraudare rempublicam vo-
luit irreversibiliter amittat. Ne vero fraudis committi
possit, vel his ab eodem vase contributionis nomine extor-
queatur volumus ut unicuique vasi a quo soluta ea
fuerit vos Civitatis vel oppidi vestri et Exactor me^m,
vel is quem ille designaverit suum signum Cera mi-
primat. Quod cum factum fuerit vos in rationes seu
registra numerum et precium vasorum diligenter referre:
his que Exactori meo ad nos reddende rationis causa
proficiendi signo Civitatis vel oppidi vestri clausa tra-
detis. Cum autem quadrantes qui ad vos ex ea Con-
tributione veniunt vobis integri maneant, volumus
ut his contenti nihil amplius postuletis.

Quodsi curare eam rem ad eum modum ut a nobis pre-
cipitur nolueritis quadrantibus quidem vos in perpe-
tuum privabimus damnum vero contra vos arbitrio
nostro aestimabimus et ad hoc nobis refundendum vos
cogemus aliter non facturum pro gratia mea Regia
et gratia sub indignatione. Datus Protercomie xiiij^a
Martij Anno domini M^o. D^o. xliij^o Re:
gni vero nostri anno xxxviiij^o

Ad mandatu Sacre
Regie litis propriu

Ad Capitaneos Magnificos
Sigismundus .i. rex Polonie

M Ag^{te} sincere nobis dilecte. Non arbitramur ignorare .S.
nam que ratio defendendi Regni in annum hunc in ma:
iori Conuentu Piotrecomia decreta sit. Quod sicut ea sola pec:
unia que ex duallorum contributione cogitur miles in finibus
Regni ali debet. Volui autem ut suo tempore diligenter
exigatur mittimus in manus .S. tue vniuersales ea de re
litteras mandamusq; ut cum proximis illi reddite fuerint,
eas proclamationibus de more publicis detq; omnem opera
ut de ea contributione que decreta est. Generoso
quem illi in Palatinatu districtibus
illius prefecimus
exactoremq; constituimus ab omnibus respondeatur. Et si qui
rebelles vel negligentes ab eo .S. tue delati fuerint,
eos pignoratione solita coerceat. Factura .S. tua pro offi:
cio suo et gra mea Datum Piotrecomie in Conuentione
generali .xij. Marcij. Anno domini 1544
Regni vero nostri anno 38.

Ad Capitaneos exactores ducillorum

Sigismundus Dei grā Rex Polonie etc

Generose fidelis dilecte. Non ignorat. f. tua quē ratio defen-
dendi Regni in hunc annum constituta decretaq; sit. in Co:
mitibus maioribus Piotecomie. quod sūt ea sola pecunia quē
ex ducillorum Contributione cogetur. miles in fimbis regni
ali debet. ut autem diligentius exigatur f. tua eam rem
in Capitaneatu illius committendum duximus. committimusq;
putibus mandan. ut ita rem eam curet ut fides et industria
illius nobis probetur. Mittimus vero f. tua vniuers:
sales ea de re litteras. et exemplum etiam litterarum. quas
ad reliquos etiam exactores scripsimus ut si f. tua vide:
bitur eam rem non^m exigenda Contributione hac qua
illis prescripsimus sequatur. Poterit tamen si commodiore
viā excogitauerit. ea uti modo ut det operam sedulo.
ut tota ea pecunia quē ex hac Contributione colligetur.
in manus meas perueniat. neq; nos inde aliquid et res:
publica detrimenti capiat. aliter f. tua non factura
Pro gratia mea Datus Piotecomie xij die Martij
Anno domini 1544 Regni vero anno 38

Ad mandatu Sacre
Regie lris propriū

Ad Exactores ducillorum
Sigismundus .I. Rex Polonie

Euerose fidelis dilecte Quandoquidem in Conuentu maiori
 quem anno hoc defendendi Regni mei causa Piotecornia
 egimus, nulla alia ratio, tuendorum finium decreta est qua
 ut ex sola ducillorum Contributione pecunia coacta, que ad
 prescriptum hoc quod hisce nris adiunctum litteris .f. tue
 nullius exigi debet miles scribatur, que pecunia cum
 futura sit neutiq; exigua, si summa fide ac diligentia
 tractetur, et exigenda^m Palatiniatu
 et districtu .f. tuam cuius fides nobis et
 dexteritas commendatur, perficiamus, que ut facilius hanc
 rem tractet et nemo defraudare Rempublicam possit, Ma
 gistratus Cinitatum et Oppidorum Proconsules et Consules
 .f. tue adiungimus, hisq; scribimus ut in Cinitatibus et
 oppidis suis edicant, nequis Censuram aut aliud quodvis
 genus potius, in vniuersalibus litteris descriptum veni
 exponere ac propriare audeat, priusq; ad eos et ad .f. tua
 vel ad eum quem illa assignauerit, quot vasa et quo pre
 cio sint retulerit. Quod si autem vel minimum precium di
 xerit, aut priusq; referat propriare ausus fuerit, totu
 illud in quo defraudare Rempublicam voluit iuremissi
 biliter amittat. Conficiatis autem rationes seu registra
 ad eum modum, ut Magratus vel Consules in sua rego
 stia numerum precumq; vasorum referant .f. vero
 tua pecuniam Contributionis nomine exactam, in suo
 describat. Et cum ad reddendum rationem ad nos .f.
 tua veniet, Registra Consulium signo Cinitatis vel
 oppidi clausa secum deferat, quibus hoc nomine nihil
 expensi foret. Volumus enim eos quadrantibus qui ex
 ea Contributione ad illos veniunt esse contentos. Ne

verò his ab eodem vase Contributio pendatur volumus
ut unicuique vasi à quo ea soluta fuerit. Consules signum
Civitatis vel oppidi et .f. tua vel is quem illa institue-
rit suum signum Cera imprimat ne si ipsum alio quippiam
denuerit. Ilemo ab eo Contributionis nomine pendere co-
gatur. Quamobrem mandamus .f. tui ne quid inconsul-
tis in hoc exactionis negotio Consulibus Civitatum et
Oppidorum agat sed ex agro cum illis eam rem curet ne
propterea aliquid detrimenti ad nos ac rempublicam ad-
veniat. In bonis autem spiritnalium hac cura .f. tua
liberamus si quid illi ultro se creaturas receperunt ut ois
pecunia que ex hac Contributione in eorum bonis correa-
detur integra in manus meas perveniat. Coeterum in
in villis .f. tua Advocatos iuratos constituet vel
si hi defuerint quospiam alios quibus toto iuratis tamen
ea res committi poterit deliget eisq. vel Notarium suum
vel sacerdotem aliquem qui villas obeat ac una cum
his quos iuratos constituerit hinc exactioni intendat
adtinget. Hortamur autem .f. tua atq. mandamus ut
in eo munere ad quod à nobis delecta est sic se gerat ut
fides et dexteritas illius nobis probetur sic et non aliter
factura pro gratia mea Regia et gratia sub indi-
catione Protecome .xiiij. Martij Anno domini
1544

Ad mandatu. S.
Regis .f. tui p. p. m.

Capitaneis R. Egri
Sigismundus I. rex Polonie

Generose fidelis dilecte. Quandoquidem in Comenhi maiori que
anno ho defendendi Regni mei Prothecome egimus nulla
alia ratio tuendorum finium decreta est quam ut ex sola
Ducalorum Contributione pecunia coacta que ad prescriptum
hoc quod hisce meis adiunctum lris .f. tue mittimus
exigi debebit miles subatur. que pecunia cum futurus
sit neutiquam exigua. si summa fide ac diligentia tra-
ctetur. et exigende in Palatinatu et Disce-
ptu .f. tua omnis fides nobis et dexte-
ritas commendatur. prefecimus que ut facilis bene-
rem tractet et nemo de fraudare Rempublicam posset
agratu Civitatum et Oppidorum Proconsules ac Con-
sules .f. tue adinvenimus. usque subimus ut in Civitati-
bus et opidis suis edicat. ne quis Cerensiam aut aliud
quodvis potius genus in universalibus litteris descriptu
rem exponere et propriare audeat. premisque ad eos et
ad .f. tuam vel ad eum quem illa designaverit. quot va-
sa et quo precio sint retulerit. ac ab eis ex decreto Co-
ventus satisfecerit. Si vero quissiam non integram mi-
nerum vasorum retulerit. vel minus pretium di-
xerit. aut premisquam referat propriare ausus fuerit.
totum illud in quo fraudare Rempublicam voluit. re-
missibiliter amittat. Conficietis autem rationes seu
Regestra ad eum modum ut agratus et Consules in
sua Regestra numeru pretiumque vasorum referant
f. vero tua pecunia contributionis nomine exacta
in sua describat. Et cum ad reddendam rationem ad nos
f. tua veniet. Regestra Consulm signo Civitatis

vel Opidi clausa seum deferret, quibus hoc nomine nihil
expensi feret volumus enim eos quadrantibus, qui ex contri-
butione ad illos veniunt esse contentos. Ne vero his ab eod-
vase Contributio pendatur, volumus ut unicuique vasi
a quo ea soluta fuerit Consules Siggum Cimitatis vel
opidi, et f. tua, vel is quem illa instituerit, siggum suum
Cera imprimat, ne si eam alio quissiam deiecerit de no-
mo ab ea nomine Contributionis pendere cogatur. Quam-
obrem mandamus, f. tua, ne quid inconsultis in hac exa-
ctionis negocio Consulibus Cimitatum et opidorum agat
sed ut ex aequo cum illis eam remaneat, ne propterea ali-
quid detrimenti ad nos et Rempublicam perveniat.
In bonis autem spiritualium hac cura te liberamus. Si
quidem illi viles se creaturas receperunt et omnis pe-
cunia que ex hac Contributione in eorum bonis coarctatur,
integra in manus meas perveniat. Coelestem in villis
f. tua Advocatos iuratos constituet, vel si i defuerint,
quospiam alios quibus toto iuratis tum ea res committi
poterit deliget, eisq; vel Notarium suum, vel Sacerdo-
tem aliquem qui villas obeat, ac una cum iis quos iu-
ratos constituerit hinc exactioni intendat, adtinget. Hor-
tamur autem, f. tua atq; mandamus, ut in eo mu-
nere ad quod a nobis delecta est, ita se gerat, ut fides
atq; dexteritas illius nobis probetur. Sic et non aliter
Factura pro gratia mea. Datumi die
Anno domini M. D. XLIII°

Occlusionis viæ in Slesiam
Sigismundus I. rex Polonie

Negotiatio Polonis cum Slesitis damnosa est regno ex multis cau-
sis. Primum cum Poloni negotiatores Vratislaviam veni-
unt si in domum aliamvis Civis Vratislaviensis veniunt
contrahendi causa Vratislaviensis ipsi superbe se gerunt
exga Polonos: nam non modo non assingunt, sed facie a
Polonis auersa cum fastu loquuntur. Linguam Polonicam
tametsi recte sciunt: tamen loqui Polonice non dignantur
linguam ac gentem Polonam aspernantes. Deinde cum
negotiatores plerumque ad eorum Civitatem veniunt tunc
Vratislaviensis intelligentia et consilia inter se ipsos fa-
ciunt ut nemo merces illas Polonicas illuc adductas
audeat a Polonis emere, nisi eo precio, quod illi ipsi Vra-
tislaviensis inter se edicunt et constitunt, hoc est levi et
exili precio. Exempli gratia negotiator Polonus adducit
Vratislaviam Ceream valoris quingentorum florenorum,
Prodit Vratislaviensis unus licitat. Polonus Ceream quin-
gentis florenis addicit. Vratislaviensis centum sexaginta
offert post discedit a Polono. Rursum venit alter Vra-
tislaviensis ex composito offert Centum triginta, et discedit
tercius postea venit, offert centum, Prodit quartus offert
octoginta florenos. sic ut quanto plures proderunt alter
post alterum tanto quisque illorem minus precium offert.
Hinc fit ut Mercator Polonus cum illa merce sua,
expectet unam aut duas etiam plures septimanas
in Civitate Vratislaviensis. Tandem expectatione et tedio,
et desperatione precii maioris cogitque mercedem illam
suam vendere. Vratislaviensis tanti quanti is ipse Vra-
tislaviensis voluerit. Insupere Polonus ipse negotiator
per illud tempus in Diversorio agens consumit multum

Nam spoliante illic impissime in Omnes foris mei homines
ab illis facerimus Evangelists Lutheranis qui pietate
ac dilectionem proximi crepantes proximum decedunt
ac deglubunt et post decident ac illudunt. Postq³ autem
Polonus negociator mercedem suam vendiderit. tunc
Wratislanita dat illi pro illa mercede pecuniam varicid
varicid assionis malam pondus sum non habentem. Le:
gmicu. Suidnicu. Magieras. Frios. femigos. que
nullo ex usu est in Polonia futnea. Sic pauper negocia:
tor angustiatns. cogitne pro illa Slesitica moneta
querere ac permutare aliam monetam Polonicam. Id
quod fit cum damno Poloni. cum lucro Slesite. Quod si
pecunia ei non datne. tunc aliquam mercedem cogitne
a Wratislanita accipere eamq³ vilem. utpote colla:
ria. fimbrias pro Camisiis. aut imagines tuerpes
aut tintinabula. aut id genus repudia. aut pectines.
aut aliquid aliud ex officio bistronico et sic homi:
nes illi Evangelici Wratislanite. Polonicis opibus
saginati ferocunt et Poloniam quam uti matrem
sugunt. despectui ac delubrio habent.

Wratislanenses Cnies demoluerunt et destruxerunt Mo:
nasterium Sancti Vith. extra muros Wratislanien
fundationis Polonie Regni. ad quod Monasterium
duo ville in Capitaneatu Boleslanien. census etia
nunc pendunt

Wratislanien non solum negociatoribus Polonis pecu:
niam pro mercedibus ab eis emptis. sed vel sugunt ex
Wratislania ad alium locum: vel negant debitum Po:
lonis et abineant et hac et dolo decipiunt et defrau:
dant Polonos.

Negotatores Poloni in Vratislaviam euntes et illic negocia-
tes scandalizantur ex religione Vratislaviensium et domum
inde reuerſi iniuriunt filios, fratres, vicinos, familia
domesticam et scandalifant.

Item a Slesitis inferuntur Polonis damna iniuriarum spolia-
tiones, vulnerationes, caedes et iniustitia violatis
non administrantur.

Maxima vero causa est occlusio viae, quia Slesite ex quo
Polonos nolunt se in iure bonae vicinitatis conservare
qui agris suis non contenti, fines suos transgressi agros
et fundum Polonum occupant. Quamvis per utrumque
Domini Commissarios non ita diu factos destruxerunt
signa Quamvis euerterunt et annihilaverunt. Quomodo
modum id imper accidit dominis de Opalicemira à
Rachemburg.

Mobiles etiam de Terra Vielmen Milanczki, Campien-
ski, Cobilogorski, Trzienski, Siemianski. Item Castel:
lams Vielmen, Castrum etiam Poliestawicz, pa-
runtur magnas iniurias a Slesitis in suis granitiis
qui Slesite fundum Polonum occupant, et in homines
Polonos irruptiones, caedesque committunt iam amplius no-
tolleandas. Itaque cum Poloni non videant finem
iniuriarum a Slesitis, sed videtur magis eas accendi:
lari, orant ut liceat eis permissu Regis et totius
Consilii, vim repellere et se ab hac mala victimi-
arum tueri.

Ex totum illum tractum à Międzyrzecz Babinosth Zbox:
ssin, Copaniza, Kieblow, Wschowa usque ad Ostre:
ssow

Ostzeßow et Vielm. Slesite' Quamvis violant, agros
Polonos invadunt, occupant, ingentia Lanna Regno Polo:
niē inferunt.

M exatores etiam et alii homines plerimi, tam Slesite' quam
Poloni equos et Equas innumerales ex Regno educunt
ad Slesiam, quia ex re Equice' ex Regno diminuantur
assidue et decrescunt, et brevis ambulantur, hinc evenit ut
apud nos Equorum raritas et penuria, et pretium Equo:
rum iam ad summum ascendit.

Ex Hungaria etiam Equi iam non.ducuntur ad Poloniam
Idq; ex Thurecorum partim inhibitione, partim etiam ex
abactione Equicearum à Confinitibus Poloniæ in ulteri:
orem Hungariam, Consulto id ^{faciunt} ut equos valen:
tes ad pugnam equestrem cum illis non habeamus quia
peditatum continent. Experiencia id in Germanis Pe:
ditibus didicerunt, exercitum pedestrem nihil posse, fu:
torem itaq; est, q; Polonia Equos non habebit pro bello
quod ille in propinquo ingens imminet.

S umme necessaria est hæc inhibicio, ut Equi à Regno Polo:
niē non educantur, non vendantur, non donentur

Defraudatio occlusionis multis dolis fit
Sigsismundus primus rex Polonie

Ex Annis Posnamien et Quesnien multi Poloni Negociatores simulantes sese ire in Germaniam, eunt per Wyszow, Lowicz, Inkrasim, Zdmu, Sulmierzice, qui obmissa via Germanica conuertunt sese cum suis mercibus obliqua via ad Wratislariam in fraudem occlusionis.

Similiter Prutheni, Torment, Qdanen, et alii libere Merceres ducunt per Cambras Polonie Magnae ad Wratislariam videndum est si habent aliquam libertatem contra istam occlusionem.

Negociatores plerique Poloni tam Nobiles quam ignobiles Reges Bonum pellunt, et Merceres in Mercibus ducunt per bona domini Epi Crac, videlicet per Siemior et per Koziegłowi, et in illis locis defraudant Thelonium Regni, et ibi non sunt Custodes Regij, quia non permittuntur illis custodire.

Ex Annis Cozmin, Kobilin, Jaroczin, multi eunt ad Slesiam negociatores et fraudant, Defraudant etiam occlusionem Regni sapissime multi negociatores Poloni simul cum Wratislavitibus, habentes mutuum inter se intelligenciam tali modo. ut in exemplo.

Negociator Polonicus collectis domi suis in Polonia Mercibus, conuenit sibi leas, vel ex Cancellaria, vel ab optimatis et Prefectis, tanquam vadat in Slesiam, et vadit ad illas litteras vel etiam finem sine litteris Wratislariam et ibi cum aliquo Wratislavitae componit, et astenciam confiat. Ego inquit Joannes Rikossa de Lowicz habeo domi in Polonia Merceres paratas, sed propter occlusionem vix nequeo eas huc Wratislariam ducere.

vobis vero Slesitis liberum est venire in Poloniam et Merc:
ces e Polonia educere. Idcirco ut Custodes Thelonarios
in finibus defraudemus. Dicis in Wratislavia et pre:
dies Mercres apud me existentes esse tuas, et mittas ad me
in Poloniam qui tuo nomine dicat, istas Mercres in Polonia
coemisse ut eas educat e Polonia.

Confecta hac astucia Wratislaviæ, Polonus ille redit
domum. venit postea servitor ille subordinatus post ali:
quot septimanas in Poloniam ad Lowicz ad illum Riko:
ssam affert secum a Consulate Wratislaviæ litteras te:
stimoniales ad Capitaneos et Thelonarios Polonicos
quibus scribitur quod Machtiger Laizer Cimis me
Wratislaviæ emit istas in Polonia apud Joannem Rikala
Cimem Lowicem Ceram, Sepum, et Cutes, seu alias Mer:
ces. De qua re testimonium vobis per pntes litteras faci:
mus. Postulamus ut huius servitori, seu Notario, qui pre:
sentes ostendet permissatis easdem Mercres ex Polonia libe:
re Wratislaviam educere ad domum suam.

Sub hoc colore mercres ille educuntur Wratislaviam vere:
suis Cim perueniunt ad fines Regni Capitanei finiti:
mi dolum hunc nescientes, aliquando etiam scientes per:
mittunt illas Mercres nec Wratislaviam. Putantes eas
esse ex vero illius Wratislaviæ. Sed tunc in ea re Ca:
pitanei ipsi finitimi sunt partim negligentes, partim fa:
cales, partim etiam committentes partim munusculis illo:
cti a fraudatoribus illis iuramenta vel non accipiunt
vel raro accipiunt de fraude non commissa nihilomi:
nus tamen sicut eisdem fraudatoribus litteras signi:
ficatorias ad Cameracensem Custodes, de prestito per
illos iuramento et quod ille Mercres sunt sine fraude
Wratislaviæ.

Deceptis sic Custodibus Thelonei iam veniente Wratislavi-
miam. Merces illæ consistunt in foro. Conspicitur illic
ille Rikala Mercibus astans et eos vendens, qui obli-
vis viis ex Polonia Wratislaviam venit sequendo
illas suas merces.

Quod si vero contingat Custodem seu Notarium Thelonei
Polonici venire Wratislaviam, et si illic conspiciat illum
Rikalam fraudatorem, et arguit illum fraudis, mox
ille Rikala respondet. Ego, inquit, huc ex præcio, vel
propterea amicis dirigendos adduxi istos cum Mercibus,
quæ tamen non sunt meæ, sed vni. Cumis Marchione Lau-
sex eas à me in Polonia emit, et ut amicis adessem ora-
vit, aut etiam aliam causam comminavit.

Et prolati literis vel Regiis vel aliorum dominorum et
Capitanorum. Ego, inquit, veni huc Wratislaviam, ad pe-
tenda debita mea, quæ in hac Civitate habeo plurima,
sic fraudes suas confictis hisce dolis palliant ac defen-
dunt.

Hinc fraudandi modum cum Slesitis optime norunt, eoque
utuntur. Poloni mei tam Cives multarum Civitatum,
quam etiam Nobiles Negociantes lino, cutibus, Cera
sepo, et aliis Mercibus, hinc fit quod Wratislavia plena
semper Negociatoribus et Mercibus Polonicis et occlu-
sionem meam, edictaque ea de re mea et Custodias Came-
rarum derident.

Nobilitas Slesica valde contenta est de hac occlusione Re-
gi, Nam ante ipsam occlusionem Nobiles Slesitæ non
poterant res suas bene vendere in Wratislavia. Nunc
vero in hac occlusione longe melius vendunt omnia,
Cupruntque ipsi Nobiles Slesitæ, ut frivoliore hac oc-
clusio fiat et ut magis aperiatur.

Contra hanc defraudacionem constituendus est modus

Sigismundus I. Rex Polonie

Primum, ut nec Cancellarius nec Capitanei nec alii domi:
ni dent litteras suas fraudatoribus istis, ne sub specie exi:
gendorum debitorum, hisce litteris facti eant in Slesiam
ad dolos istos confringendos. Deinde ut Capitanei finitima:
rum Arum a fraudatoribus non accipiant. Post ut
Iuramenta accipiant a Principalibus et Mercorū domi:
nis Vratislavis ipsis. Coeterum ab vectoribus et an:
tigis iuramenta ipsa non accipiant. Si enim nesciunt,
quid agant Mercatores, et ignorant, missam illis Mer:
ces sint quas ducunt Polonos nec in Slesiam deprehen:
sos in fraude castigent.

Notarii similiter et Camerarum Custodes sint fideles, sint
intenti ac diligentes ad fraudes istas deprehendendas et pro:
hibendas.

Capitanei Notarios ipsos Theloniorum non decipiant demerps
quintaneis, et litteris suis significatoriis prout hactenus
fecerant, quas dabant fraudatoribus.

Necessarium est, ac utile erit ut in Krzepice, in Kalisz
in Wielu, in Ostreszbow, sit libra seu statera ma:
gna semper pendens vel in foro, vel sub Pretoriis, ad
Ceram, septem in magnis massis et porcionibus ponderam
nam in parva statera cum longa mora et magno fastidio
et expensis aliorum ponderationem expectantur.

Videbuntur nonnullis, ut in Kalisz, Wielu, Ostreszbow, et
Kzepice constituantur Emporia et Deposita, et ad ista
loca emendi et vendendi causa conveniant tam Slesia
quam Poloni. Sed oportet ut sint in his locis Camera

Camere et testidines pro rebus seruandis illuc adductis, ne
res vel à pluvia putrescant sub dió iacentes vel ab igne
exurentur.

Et quia ibi sunt pauperes homines et non pecuniosi nec suffi-
cientes ad emendas merces ad eorum Civitatis aduersas
bonum esset. Ut Regia M^{tas} haberet in eisdem locis fa-
ctores suos cum pecunia sua Regia, qui omnes illas
merces coemerent, ex quorum mercibus ceteri merca-
tores merces peterent. Effet ex ea re magnum lucrum
Regie M^{tas} et conclusio posset sic firmari.

Innuencio bellicę expeditionis et defendendi
regni Polonię contra vim validam Turcorum
Sigsismundus primus Rex Polonię

Tego Czołowska nasz nasz niezimny pan, za tym stara:
niem które ma o obrocie Coronnij y Czołostwa swego
obaczynssi wielkie niebezpieczeństwa, które nas od mog:
nego niebezpieczeństwa wsszego Chrzesczianstwa dolęga:
iax ten raz najwiecej gdy pod mocz tego, pograniczne
Państwa sąsiedzkie Węgiersko Czołostwa i Vala:
skie Woiewożstwo podbite są: zaczął Sseim walnij
Coronnij w Piotrowie, na tręzi Czołie polozicz; nakto:
zym, zjednostanego i zgodnego sezwolunia y radei wsszech
Stanow temu bi się zabiegalo, aby iakiej szkodzi Coro:
na niecierpiala aby nas w niegotowosci naszej nieprzi:
iagiel niegastal, a nad nadzieia nasch nas męstlwnil:
nij, tedy Rada y wespół Senatt Coronnij, tak dui:
chowanego iakowięzkiego stanu pospolu i spolisti ziem:
skiem, ktorim zupełna a niezamierzona mocz iest od
wsszego rżerestwa Coronnij tej dawa aby radzili o
rzeczach w ktorich obrona pospolita zalęzi: takiepmi
spossob ku obronie pospolitei przecziwko samemu pospolite:
mu Thmeckiemu niebezpieczeństwu, y przecziwko na:
walnei moczi tego nalięzi

Waprzod wedlie starego zwyczajn Panowie Swięczi,
ze wssitkox Sliachtax, benia porowni wojennax wpra:
wax kazeli wedlie moznosci swei najwientbser, we:
dlie Statutu y Prziwileiu

Wago się tesse poddali dobro wolnie pospolu s swojim Ducho:
wienstwem wssitkiem, tak swięzkich iako zakonnych

Caplanow, Kziąza Arcybiskupi, Biskupi, Archimen:
dicatorie, Wladicowie, abii iom tesh timze obigaiem,
według możnoszi, maietnoszi swich na wojnę wipra:
wiali alie tilko przezziwko samemu Thneczkiemu
nieprziazlichowi gwałtownemu ii na walnemu. Tham
onij sami ossobami swemi wolni bendex od ziaxmienia
na wojnę: alie miasto siebie gnusse wiprawiacz maię,
a sami przzi kosczielich zostanę dla wyjednania wzeń:
du Caplanskiego.

W kazdim Mieszcze i w Miesteczku gelzie ssę Cupiegtyma
abo Skladu: choczia tesh gelzie ssę Lięgarowie: to iest
gnussich kupczow sprawozę abo Comorniezi, ktorzi iakę
maiętnoszi swoię maię: ktori kolwiek maiętnoszi
ma zatthissiaę zlotich, bendzie wimen pacholka iedne
ięzuego zbroinego wiprawię, a ktori niema maiętno:
szi abo kupci nat przzi set zlotich: ten piessęgo wzbroj
przezziw Thneczkiei nawalnei morzi wiprawi. A kto:
rzi kupczii abo Mieszczanie, mmei maię tich maiętnoszi
w Mieszczech i w Miesteczkach: tii bendex pospolu ssęgo:
wane tak iss sthissierza zlotich ossaczowanei maiętnoszi
ięzdnij a spierzi ssę zlotich, piessęchii bendzie wiprawion
Czo abii tak a meinaęzi, bilo opatezag to bendex Rad:
ze z Brzmistrem a nad Radzami rzi ktorzi tego do:
glicdag bendex naten gos ssikowane i sprania w Mie:
scze bendzie postanowioni iako Woięwodowie, Ca:
stellami i Comorni Heithmanowie. A nat tii ktori
Duchownij wiprawowię, Starostowie od Duchownich obra:
my prziglicdag bendex a wssak ze tak abij rzi Starosto:
wie, Comornemu Heithmanowi według obigaię bilii po:
stuszmij iako gnussii Rottmisteze binaię.
Czo sie to tak rozumieę ma abii rzi mieszczanie ktorzi maię

dobry liczenie albo wyssaięże któreby drossę bili / misli
za sto złotych alieby miedosli ani do thissiaza, ani do pira:
czy ssęty złotych: czy się maia składać na wyprawienie
wędmiach i piessich. Ale którzy w miastach i w miastach:
teczkach, niemaię maiełnoszi, liczenie i wyssaięże za
sto złotych, czy miedzi ssobę piaręgonastego na wojnę wi:
prawiać będa.

Miasta które maia gołe platby na Rathnss, czy od thissia:
za złotych platby dżiessienę wędmiach: otę pira czy ssęty
złotych pięć wędmiach dobrze osadzić miach. Zbronię
michai wyprawiać

Kmiecie tak Czoia woia, iako wsserch iego podclaniach
Duchownych i piewzkiach dwudziestego miedzi ssobę będa
winni wyprawiać, okrom ogrodników.

Ziudowie nat thii piemiacze, które każdy rok zwikli da:
wacz, tezi thissiaęże złotych monetby i lidzby nassey
na obronę tego rognia maia prziloziz. A ięslibii kw:
di gwałtowna potrzeba przisła, thimże obyćzaiem
iako y Chrześcijanisci k wpcz wedlić ich maiełnoszi
osadzowania: maia na wojnę żołnierze wyprawiać

Xiego Czoieuska nie zaczął obiegacz miedzi strass pilno:
y perrno i choracz ix na granicach. Kę ziemi Thmęzi:
kici prziliegliach, i go na pilnei będzi mogło big rosta:
Zacz się dowiadować i przigliadacz sprawę Thmęzkę
wirozumięwaięz, kiedii a kę ktoremu mięszu moć
swoię będa obraczacz, a wnetz nas swe podclane pięć:
wssemi więziami, które maia stacz za wtore więzi, aby
bili gotowi obwręsziz a skoro perrnego zo o ich do:
nas wtoregniemy zobaczyć, wtoremi więziami, które

mogą teżegich benela mieć mieście naznaczyć: na które
spolem ziego Czołiewska. Aż węgterach międzyach
szczęgnąć się mają.

Jachanie na Woinę, ma być starem obyczajem w Stato:
cie opissanym bez szkody lijdźkiei tak duchownych
jako świeżkich. Aby każda rzecz abii placzona była
według przimieru i Constituciei Czołwa Jagiela, kto:
jeż i on abii był wczigmeniu tejman. Castellan
onogo powiatu w ktorim liwdzie czignowa ma pilno opa:
teżacz według Statutu ktorzego ma być glistne wi:
pelnienie we wszystkich.

Castellianowie Powiatu najpierw się muszą namie:
ścić w swym powiecie, które iemu naznaczą, aby
się kmiemu szlachta szczęgnęła: a tam stał swem
Castellanem na mieście w ostatcznych wieziach opisane
porzecznowa. Tam ziacha wstąpić będą opatrzani chęci
starzy według Statutu w Białogrodzie uchwalionego.

Ma też być opatrzono abiiami w Czołwie, aże iami i w mi:
poddaniach, boiga stanu Zamki osadzone miebilii liwdz:
mi ktorzy mają dobrą marnotrawność, aby tak lijdźki
miewywały. A jeśli kto dla wozendu swego musiał
zo stać, przelść swei osiadłości będąc powimien
na woinę wprawnić.

Jto też na pierze ma być miano abii tym Rieczerskim lin:
czem piemiędzy miedawano, ktorzy zo siadłości swei,
osobami swemi wimi woinę służą, aby pod nasszą
Chorągwią był pierwój porzecz lijdźki na takę wójpru:
wax spowinowagstwa mieli być popissani.

Ma teßß biß wlasna Chorożiem tywclze tuch ktorzi oßsoba
mij swemi na wojnę wchadz niemogę: iako ſſia Capłany
wdowu: miedowſſi, Chorożi, abi oßſkani i zdrażenie
poſpolitego dobra niebilo

S inowie Ziemianſcy ktorzi P. nom ſłużył mebenclę mogli
mogli oicow ſwiclę od wojny zaſtempować przci
pamiel ſłużarz i eſli oicowu i eſli ſami mebenclę mog
na wojnę wchadz, Ale chęclę ożięz doma oſtarz,
ſma ma od pana onego do domu wzięz: a z domu go na:
wojnę wprawięz.

S choltſſi w^o Czo: ma wedling Statutu Coronnego i Pużi:
wclclę na wojnę poizclę.

S zoltſſi Duchownych i ſwieczklę, ſpamy ſwemi, abo ſte:
mi ktorzi pamy zaſtempclę maia ſię wprawięz

K torzickolwiek winien na wojnę wchadz, ſkoro wtoze
wiclę ktore maia mierz mog oſtatnich, a dowu ſię omie:
ſzcy y ożaſſie, wczterech miedzieliach po obwołanij
wiclę w powięzclę, ma ſię poſtanowclę na mieſzcy zbior:
nie wedling Statutu pod wtraczeniem maritnoſzcy ſwej,
to i eſt, i eſli Jamieſſka ſprawowania Wojennego abo
ſſiker

Ma teßß biß opateżono abi wedlic ſtare^o obicżain mieſzce
k v ſizaczmem na znaczone, bilo opateżone w beſpieżeni:
ſtżnie na ktore bi w^o Czo: ma beſpieżnie iaczarz mogl
miedſtempnięz ſtare^o Statutu a Pzimielięz.

O Duchowne ktorzi Duchowny Cblęb maia, a kapłany
mieſſcy ma i^o Czo: ma do oiza ſwientego Łapiez ma:
prawic, abij iem wolno bilo oßsobami ſwemi na wojnę

uachacz, a za tymże possielstwem aby umali bily i pzoisso:
ne staracz sie bendzie razit

Okazowanie gotowosci wssieb Stanow Orchowujeb i Swie:
czkich Mieszan i k mieczu ku wyachanyj: i ku wy:
prawowaniju na wojne ma biez wewssitkiei Coronie
wednego dnia toiestb nadzien swientego Wojciecha
z ko blisko prziblego i ot tego swientego Wojciecha
wrok, a wtm gasie gotowacz sie, alie ktorzym ob y:
czaiem i przed kim okazowanie ma biez, wslu w woie:
wodz stwacz iestlize wpo wia czuieb na Seimie blisko przib:
iblijm, ze z wolienia wssieb Stanow ma biez postano:
wienie. A wslu to okazowanie wipelnio wssibi wssitko
tego sie to opissalo, i istotnie doidzie: potym nato okazo:
wanie wimmi me bendax ass na Seimie walnym zasie
postanowix.

Ai to okazowanie doidzie na dzien wssieb omienionij kazdi
w swoim stame, ^{taki} ktorzi przib sie ossobami swieni, i ako
gi ktorzi przib kogo gnissiego wojny stozicz benda, ma:
raz sie wiprawicz welling macetnosci swiich obyczaj:
iem wssieb opissanem. A iestli chto zbrobowmierz tego
miewozini, ma biez k wcan wniex ktorax na Synodzie
postanowix, ktora godi bendzie o ktorogo wzientha ma
bycz na rzecz pospolitax obraczona. A takiess kazdy
swieczki ma bycz k wcan iestli tego miewoziniy wijnax
ta ktorax bendzie na Seimie przibstinn postanowionax.
A iie taka wiprawa niema biez ani to wssieb niye pospo:
lite a liss bi niss pewno bilo i z bi Czeslaw Tchorcyki
jwoczinnossibi przimierz, ktore ma z w^o Czo: lincax
abo sam swoz gotowax, czego boze wchowan do nas giaz:
guat abo wielkie woisko mozne do nas linydzi swiich

Abi tesh kich ktorzi sa podnim wojowacz poslal ktorimby
stara powinna wojna odeprzaz niemogla. Bo to tako:
we wsschemie wissei opissane mierzst na jadnego
mego mierzijaczeliu, iedno na moz wielkox samego
Czessareja Thureczkie.

Czo sie doticze Kxiastwa wielkie Litewskie, gdi k
u. Cro: Aia prozba bila oth wssiego Zbierania Sejmow
Rad i poslow Ziemskich aby onego państwa poddane
u. Cro: Aicz przyniósł. Abi tesh takox sprawnox y go:
towoszczix obronij pospolitei mierz bili powinni, wsspo:
lek Zwoiski Corommi przeczynko temo wissei mia:
nowanemu mozuemu mierzijaczeliowi Czessarejowi
Thureczkiemu: iss wie u. Cro: Aicz iss to iestb wi:
moci iego kiedzi chce wssiez sie wskaszacz poddanem
Kxiastwa wielkie Litewskiego na wojny, gdziebi
iedno iem wskaszal, obiegal iss gdi poddam u. Cro:
Aia Corommi przeczynko Thureczkim mozam wissei
opissanem wssiez sie mierz tesh poddam wielkie Kxi:
stwa Litewskiego wedlic przemozenia swego na toss
pospolite wssenie smimi sie ziednoczox. A wssia koß
iss radi Corommi i poslowie Ziemschi pilnie u. Cro:
Aicz oto stawali, Jebi ktemu państwu Litewskiego
poddane przyniósł abo onij wdzierzoniy obronij na
obiedwie stronix iedni drugiem pomagajox przeczynko
spolnemu przilieglenemu mierzijaczeliowi przfi Corommi
stali. A losi ktorzi by na to przizwolili abi na pier:
wssbi Seim poslali. wozumierox i ze takowe xferzi
bes dozwoleńcia Rad Kxiastwa Litewskie obie:
gacz i stawioc na państwo Litewskie niemogl, stara
sich umich podial, iakoss obicznie wsschiakox pilnosiz
wezimiez, iako bi tesh ono państwo wielkie Litewskie

Krzyśtwo na roszczenie ku spólnej wyprawie przez posli
swe na blisko przysliu Seimie przizwolilo. mairz wtiim
dobrze nadziwiz. i ss gch się yn wpotezebach gich pomoc
pomocz bracka obietznie od Coroni ze omi tesse pomoci
wedlie najwienthssei mognoszi swei Coromie odma:
wiaz miebida

Seimie Lenskie i ss dobrowolnie się wtho wdali. abii nam
i Coromie. przeciwnko gwałtownemu nieprziaczielowi
maiętnoszcziami swemi pomagali. Poslie ie° Cro. moz
kogo z Rad na Seim ktori w Maiv w Marchorku
benelzie abii na takiess postanowienie: ktore się thv ten
was stalo, omi przizwolili. Tho tesse ie° Cro. moz obie:
cznie okolo Zatoru i Osswiecimskie° Kxiestwa.

Tho postanowienie. aczkolwiek insz tak iesth uchwaliono
roszakoss i ss ty Poslow Litwskich, Lenskich, Zatorskich
i Osswiecimskich niebilo ktorzych przizwolicie acz
się nam zdalo biez potrzebne. ku zobapoleniu y od we:
thowanemu. na takex miedzi sobex. Woienem obronox
spikmieni postanowiono iesth. i oth wsszech Coroni te y
stanow przizutho. abii te wssitkie uchwiali tak opisane.
zawieszone bilu do blisko przyslego Seimu walnego Co:
romego. pod ta wimianka. i ss ieslibii przezreczomich
Kxiestw Poslowie. na blisko przysli Seim zopelnex
moczex. i zrozkazaniem postami. na się bi to ku požitku
Coromemu przizeli czomi. Linelzie Coromni ku ich do:
breniu miescz chozemi. theli to. czo ty iesth zamkmono.
pożyczia ie° Cro. ma biez zapieczentowano i
porozumiezano. i iesth przezreczem Poslowie nato się
zwoliz miebenlox choziez. theli thi wipissane. A w:
tikulu. niezemnie. i w zadni mognoszi mairz biez rozo:

rozumiem, a wolno będzie inßax Radce na Seimie wziag
onahiezechich mēbestpierzestwach. Coromnich.

Jestliż czego pamięboże, uchowai tego liata, nißli Seim Co
romni będzie, możmē mēpierziaćziel, na Coronek czię
guoxl obięzaiem wißßei napissanem tbedi ta Constitn
ciaa ku obromē, y odparcziv, na ten rok, moż ma
mierz.

Legatio à Rege Sigismundo primo ad Nobilitatē
Osmienczimensem et Zathoriensem data benedicto
Isdbiensi Piotrcowie. xv. Marcii 1544

Dicta salute et gratia Regia Vnicens
verba in hunc modum facit.

Sacra M^{tas} Regia dominus me^{us} clementissimus. Cum vi-
deret pericula quę vndeque Regno suo gravissima impe-
derent pro eo ut officium illius Regnum postulare videtur,
nihil tunc laboris diligentię prætermittit quo Regnum
suum in hiis tantis tempestatibus Christo miserante sal-
uum et incolumem conseruet. Huius itaq; rei gratia proxi-
mis superioribus mensibus Comicia Piotrcowie edixit:
in quibus firma et stabilis aliqua defendendi ratio con-
stitueretur siquę vis maior hostium impressionem in il-
lus facere conaretur.

Est quod deo agamus omnes grās cuius grā et misericor-
dia factum est ut depositis simultatibus atq; odiis inte-
stinis quibus laborabatur aliquandiu ac reintegrata
inter eos qui diffidere visi sunt grā una omnium sente-
ciā talis iniretur tenendi regni ratio quę ad quorū-
vis hostium impetum sustinendum Deo propicio satis esset
fraternitatis habitura quam etiam descriptam. P. vris
Sacra M^{tas} Regia offerre iussit. Cui extrema quicq;
manus defuit quod nondum definita processus est et deter-
minata. Cui rei non aliud quicq; fuit impedimento quā
quod se solos ad eiusmodi expeditionem adstringi regnum

non esse putabant nisi et alii Sacrae Aetis Regie sub-
diti, ad eadem onera ex aequo cum Regnicolis ferenda
in communem praesentem periculo omnium, consensissent. Cui
cum viciniore etiam sint. D. Vrae, quam alii qui Aetis
eis subsunt imperio ultro se facturas receperunt: ut co-
tra potentem hostem nullis neque sumptibus, neque laboribus
parecerent, neque ullum ad hoc discrimen dubitarent addu-
cta Sacra Aetis Regia et periculi magnitudine quod
pro ceteris. D. Vrae impendat, et sollicitudinibus illa-
rum me misit, qui verbis Aetis eis agerem: et lecta di-
ligenter defendendi ratione quam conscriptam attuli ad
eamdem consentirent. Quod pro sua virtute facturas D.
Vrae non gravatim sibi persuadet. Quo paucioribus mihi
verbis, apud illas, ostendendum putavit, cum res ipsa, cla-
mare satis videatur. Quamquam legent. D. Vrae et
expendent omnia in ea scripta diligenter atque ad ea quae
proxime habebuntur Regni Comitia, Ulteriores suos
mittant cum plena et non limitata potestate, qui ad ea
omnia quae conscripta hic habentur assensum suum pre-
beant.

Responsum Oratoribus Ioachimi Marchi:
onis Brandeburgen datum Liotrconie vigesima
Marcii 1544

Saceratitas Regia dominus noster clementissimus, intellexit
 postulata. D. v. v. v. quae nomine Illmo Principis domini
 Ioachimi Marchionis filii nris illius charissimi persuas-
 dere illi conantur, ut pro commodo eius nris non mediis:
 cui iter ex Polonia in Marchiam per fluminem Vartam
 instituat. Quas Illmo filii sui benivolentiae plenas
 persuasiones, nris eius peregrato accepit animo, quam-
 vis autem eadem de re cum illius nris ab Illmo domino meo
 aliquoties per Legationes tractatum est: tamen quod haec
 res non parvi momenti videbatur, referebat semper Sa-
 ceratitas Regia ad Comitia, ut frequenti senatu de
 ea deliberaretur. Superioribusq; Comitiis responsura
 se Illmo filio suo, in his quae iam peracta proximè sunt
 Comitiis, erat pollicita. Ad quod responsum petendum
 ferimus. D. v. v. esse missas dolet, nec videt sibi esse
 integrum, ut absq; Senatorum suorum consilio, de re
 tanta sola quicquam statuat. Designati iam exant,
 qui cum D. v. v. si tempore hic aduenissetis, tractaret:
 v. v. quod si iam abiissent, non videt quomodo cum
 fructu aliquo tanto publico de negotio extra Comitia
 publica agere quicq; cum D. v. v. possit. Quod fortasse
 negotium D. v. v. expeditum Illmo Principi suo refere-
 re potuissent, nisi post dissolutum Conuentum hic aduenis-
 set.

Sigismundus primus rex Polonie
Sigismundo Augusto regi filio suo

SERME Princeps, et domine fili me^{me} char^{me} Et pertinebat
fuisse morbo meo^{meo} autem^{autem} vram, et vehementer exhibita:
ratam posteaquam nos ex eo recreatos intellexit, dubium
nobis non est. Nonimus enim animu^{animu} illius erga nos obse:
ratissimum ita ut successus meos omnes pro suis reputet:
neq; minus nobis quam sibi fausta et felicia omnia cu:
piat. Quas vero excusationes adferet, quamobrem a
nobis iustata ad Comicia non venerit, in eam partem
accipimus, in quam accipere potest indulgens pater, ab eo qui
se narrat obsequentem filium, sed hoc tamen pro paterno
erga autem vram animo latere illam nolimus, omnibus
absentia^{absentia} vris^{vris} displicere. Ex quadam literaru^{literaru}
particula vris^{vris} vera, libenter cognovimus eam intelligere
quam personam sustineat, ac magnam ex eo capimus volu:
ptatem. Nam facturam omnia autem vram confidimus
que ad laudem et gloriam sui nominis putaverit pertinere
atq; in omnibus suis actionibus talem se prestaturam, ut
personae sue istius minime oblita esse videatur. Quod
queritur vris^{vris} vera^{vera} scimus se de Comitiarum loco cer:
torem factam, id eo ita accidit, quod ante id tempus, quo
scrusseramus vris^{vris} vera^{vera} ubi habituri essemus Comicia
deliberati nichil habebamus. Ita enim multi terrores de
peste aspercebantur, ut ubi habenda essent Comicia no:
nichil dubitavimus. Sed posteaquam cognovimus minus
fuisse in re quam quantus erat sermo, statim ut, vero,
constituimus Ivotecomie Comicia habere, ad autem vras

scripsimus. fuitq; tantum temporis intervallum a nobis illi
prescriptum, ut commodè venire potuerit, si Equos et Auli:
cos ad manum habuisset, quod si etiam aliquot diebus post
venisset, nihil erat neglectum. Nam nudius tertius de spi:
ritu sancto missa est habita, huius propositio facta. Deo sit
grā, omnis misericordia salubri hic adhuc amica frimur
S stipendium Aulicis litis vrā munerari hic missimus
Sex^{us} me^{us} domine parenti Cornigⁱ meā charissimē, omnis
litas Hronostaro postea mandavit, ut ex pecunia illa The:
sauri mei stipendium id Aulicis muneret, solutū post
maius quod ille expendere. De seximitoribus litis
vrā Conarskie, nihil est quod et suo et meo animo mole:
stiam adferat, neq; sibi persuadeat, alterius cuiusq; preces
plus apud nos ponderis habere, Nam una excepta Sexima
domina Parente litis vrā, Cornige meā longe chari:
ssima, Cui et propter publicam honestatem et propter Dei
preceptum, cum nihil anteponi oportet, deniq; propter eius exi:
mias virtutum, dotes et quod mater est litis vrā, hinc
ab utroq; meū honorem regimū est haberi. Nemo
est in terris, cuius preces apud nos plus valeant, quam
litis vrā, quod ut tanto firmius persuasum^{sibi} habeat,
bona ista quod pro Conarskie petit liti^{is} vrā donamus,
ut de illis, quod illi visum fuerit, statuat, ac si ita vo:
let suo nomine Conarskiem ea donet, quo sibi illos tanto
reddat deminiores.

Vellemus autem donationem hanc fieri more terrarū no:
strarum Prussie, in feudum, ita em̄ fieri possit, ut ali:
quando ad litem vrā redeant, cui tamen hac in
parte nihil prescriptum volumus. Quod à nobis
petit litas vrā ut Capifexum illius Sebastianum In:
bonieski, subcapifexatū terrarū Crear auctum volumus,
id non granatim fecissemus, nisi Aulicis me^{is} Quosus

Lubomirski

Joannes Opahieski Jus expectatium habuisset, quod a
nobis ut conseruetur equum duximus, atq; ei Subdapi
feratum contulimus.

Ceterum bonorum meorum Swiegie possessionem Geor
gio Conopaczki Palatini davi iussimus. De eo vero
ut quod ei vita supeditauerit illa possidere ei liceat,
quando putis utis vult pias nobis dabitur, cum illa
deliberabimus: quodq; ex re fuerit utriusq; mem statu
emus.

Inspecti stabuli mei Generosi Augustini Kotzwitz
libenter sumus rationem habituri, sed de eo quod postu
lat aetas vera in hoc negotiorum varietate quibus me
obremur, nihil potuimus certi constituisse. Quas ad
nos dederat literas de Generoso Xchario Cema Pala
tini Pomexanie orando, et post festum Cnoc amint
venereunt. iam enim Palatinatum Pomexanie Culmeu
Castellano, Castellatum Culmeu Elbnigensi Castel
lano Thesaurario terearum meorum Prussie dederamus.
Datum Prokeconie xviij Januarii. M. D. xiiij.

Sigismundus primus Rex Polonie
Duci Legnicensi

Illuc Princeps et dñe affinis me char me. Reddite sunt
nobis littere fll. vult quibus gramine nobiscum expo
stulat, quod vsum monete, quam audit, in Regno vno
hominibus meis interdiximus, qua in re existimatione
suam agi putat. Absit hoc a nobis ut nos fame atq;
opinionem fll. vult detractum quicq; velimus. Sed si ve
lit fll. vult recta rem ratione reputare, multo in
storem nobis esse causam intelliget cum fll. vult expo
stulandi

expostulandi. Qualis sit moneta fuit: vix de eo nichil dicitur;
 putamus. Sed illud tamen quoniam molestum nobis fuerit,
 obscurare ferre non possumus, quod ad instar monete nostrae
 monetam in ditione sua cuius permittat, consensu ad eam
 rem nostram minime requisito. Quia quidem in re magna nos
 ab fuit: vix minime esse affectos interpretamur. Quod
 si maxime velimus tamen per ordines Regni nostri ad
 quos ea de re retulimus nobis facere non licet. id quod
 postulat fuit: vix, ut illius monetam in Regno nostro
 capi niteamur. Quoniam potius amice illam hortamur, cunctis
 id ordinibus Regni nostri efflagitantibus, ut ab ea demum
 amplius cuncta abstinere. Rem factura nostra
 coniunctione dignam. Datum Lutetiae xvij Februa-
 riij Anno domini m^o. D. xliij.

Responsum Illmi domini Alberti Ducis
 Prussiae ^{nummuli} datum a Sermo dno Sigismundo
 primo Rege Poloniae

Quod semel atque iterum pollicita est Sacra Aitas Regia
 se Intra Privilegiaque fuit domini Ducis, salva integra, et
 sacra fecta (quod amant) conservatorem: neque unquam a
 se in eiusmodi inveniri et Privilegiarum derogationem aliquid
 constitutum rei, in eo adhuc perstat, et perstabit semper.
 Proque ea qua est in pactis servandis constantia, certa et in-
 dubitata spe esse iubet fuit domini Ducem quoniamque
 in pactis continentur, ea vel minima quidem ex parte per
 se violata rei. Sed quae in pactis expressa non sunt, in
 eiusmodi licere sibi vel persuasum habet, quod in subditis
 Principem superiori domino Intra omnia permittunt. Neque

aliud nisi iis postulat quam quod ratio dicat, quod leges promi-
ciant. Et si nihil hoc tempore sacra Aitas Regia de iure
appellationum decrevit, sed in eo interea acquiescat, quod in
factis et transactionibus scriptum continetur, ut si quis in
iuriam sibi factam aut se gravatum existimaret, is posset
ad Consiliarios quos Regia Aitas et dominus Dux Bessie
quotannis ad festum sancti Francisci cum id necessitas exige-
ret Maximburgum mittere deberent, provocare, qui sup-
eare cognoscendi potestatem habere debent, quod si ibi co-
gnitum fuerit appellationem provocantis temerariam et illi-
citam esse, debet pars illa iudicis decem marcas Pen-
themiales pendere et parti adversæ ad refundendum expen-
sas litis, et ad puniendum prædictæ sententiæ obligata esse. Hæc
ita ut in factis scripta continentur servare vult Aitas
Regia quibus quod scriptum est ut Maximburgum ad
festum sancti Francisci Consiliarii mittantur, quandoquidem
ad id tempus Quarenti de more conveniunt, Maxim-
burgi vero in Maio mense, si aut tempus aut locus im-
petret, ita ut in Autumno Quarentum, aut in Vere
Maximburgum Consiliarii mittantur facili de eo cum
Illmo domino Duce Aitas Regia conveniet.
Quod vero Maximaenses attinet, permoleste fuit Sacra Aitas
Regia, non esse mandatis suis à Regia Aite obtem-
peratum, Duxem huc eorum Ulmum venient, cum iis eger
serio Aitas Regia, et quod æquum videbitur, audito
eorum responso de hac causa statuet. Inter ea tamen ut pe-
titioni Illmi domini Ducis satisfiat, quandoquidem scietur
Illas eius non illorem sed sua culpa factum esse, ut Maxima-
nenses citati non steterint, quod per Illtem eius sistere se
prohibiti fuerint poena continuationis Aitas Regia absolu-
tos eos pronunciat, ut qui suæ absentiæ, et quod citati non
venereunt legitimè adferant impedimentum. Principis sui

interdictum. Sed ea tamen lege absolutos eos esse vult, utas
Regia, ut iuxta pacta Consiliarii utis eius, et domini
Ducis, una in iis que Maxemburgi proxime habebuntur
Comitiis, cognoscant de iniuria quam sibi factam ab illis
eius Ketingi, eorumque socii pretendunt.

De odioso proscriptionis edicto abrogando ita ut litteris suis
se factam ostendit Sacra utas Regia Amicorum suorum
ad Imperii Comitia mitteret: et qua summa poterit cura
promidebit, ut suo suorumque posteritatis, et una Illius dei
Ducis Terrarumque Præssie omnium, ocio quieti et tranqui-
litati consulat. Quod Insinuantium Illas eius exigit
a Secundo domino Rege Juniori, id utas eius in optimam
partem accipit. Quoniam vero ea ipsa de re, missos in Lit-
tariam esse Amicos ad rem eius intellexit, voto Illius
eius satisfactum esse credit. Quod opera utis Regie
apud Secundo filium necessariam nichilominus aliqua
in re videbitur, in iis que aequa fuerint, libenter eam
defert et pollicetur.

Quod queruntur subditi Illis eius de novis vectigali-
bus, multo gravior est ea de re querimonia subditorum
Sacra utis Regie quod gravissimis vectigalibus in ter-
ris Ducatus præstantur. Quoniam vero ubi sint nova
ista vectigalia instituta, non est electa utas Regia,
nihil est quod de eis quicquam hoc tempore statuat. Coeterum
aut in Maxemburgi proximo vere, aut Quarenti
in Autumno Consiliariis Terrarum suarum Præssie
mandabit, ut de eis cognoscant, eodem et suos Illius domini
Dux Consiliarios mitteret, qui una cum illis cognoscent, et
de Regni mei, et Ducatus Præssie subditorum quod
vectigalia attinet gravaminibus

Quadrages restitui seruo manebit. Pecunia Posnaniensis Ep^o
ablata est apud patrem illius de quo supplicium scriptum est:
qui reddet simulatq³ fuerit ab eo postulatum.

De eo quod Cheubin Cosmagenzski de agro felice a Sege:
sko queritur, similiter et de querimonia Generosi Castel:
lani Visnensis, utriusq³ Commissarii Mariemburgi
cognoscent.

Septem de finibus controuersiam ad finem perducere litas
Regia curabit, datis ex sua parte certis Commissariis,
quos totidem ex sua Ill^{ms} dominus Dux assignabit.

Legatio ad Coesarem Carolum quintum,
à Sigismundo primo rege Polonie, data Ni:
colao Mischkowski Dapifero Crac' Piotr:
conie' prima Marcii. 1544.

Sacra et Ser^{ma} Imperatoria Altis, et domine, domine clementis^{me}
Sacra Altis Regia Polonie dominus meus clementis^{ms},
Ser^{mam} autem vram plurima salute impartit, atqz omne
illi à Deo felicitatem ex animo precatur. Dedit mihi in man:
datis, ut verbis Altis eius nonnulla. S. Altis vrea ref:
ferem: quod quò maiori fide et auctoritate fieri à me po:
ssit. has illi premis litteras offerri iussit.

Quod contra suos aduersarios proxima superiore æstate, rem
felicitate gesserit. Sacra Altis vrea gratulatur, neqz enim
sibi magis, qz S. Altis vrea ad voluntatem fluere, et ex ami:
mi sententia euenire cupit omnia: atqz pro ea et sanguinis
et voluntatis coniunctione, quæ Ser^{mo} domino meo, iam
inde ab Annis atqz Prophanis, summa cum Sacra Altis vrea
interecedit, successus illius omnes pro suis reputat, neqz
minus gaudet, si quid Altis vrea sanè prospere cecisse cogno:
scit, quàm si eadem ipse prosperitate usus esset. Deum pre:
catum, ut hanc felicitatem propriam et perpetuam Sacra
Altis vrea esse velit.

Ceterum quàmlibet sit vehemens gaudium Ser^{mi} domini
mei ex tam prosperis Sacra Altis vrea successibus: multo
tamen et vehementius et solidius esset futurum, si liceret
Sacra Altis vrea, tanto dei beneficio: Dei enim domini est
felicitas, contra dei hostes, uti potius, qz contra eos quibus

cum communia nobis Sacra, communis fides, communis est
Deus, dominus noster Iesus Christus, in quo unum omnes corpus
efficiunt, ut quoties contra eos, qui per fidem in unum cor-
pus coagulati nobiscum sunt, arma sumamus, contra mem-
bra corporis Christi ea sumere, membra corporis nostri
violare videamus. Mirari satis non potest Sex^{mus} Pu-
er et dominus meus, si qui tanta sunt, ut ita dicam
indolentia, ut membra sua violari non sentiant, ut
nullum ex eo dolorem percipiant, ut non intelligant, quo
magis fuerint membra corporis debilitata, hoc certius et
presentius ipsi corpori universo exitium imminere, facit
acta necessitudo, quae Sex^{mo} Regi meo cum Sacra-
mente vera intercedit, neque sanguinis maiore quam animorum
inter utramque vitam verum comminatio est, ut quem
admodum paulo ante commemoravi, non possit non rebe-
menter latere prosperis, utis vera, contra quoscumque ta-
dem successibus: sed illud tamen obscurum ferre nequit con-
taminari gaudium hoc sum quodam tristitia, quam ex
eo non mediocrem coepit, quod violatis membris nostris
debilitari corpus nostrum intelligit, quod idem est corpus
Christi. Quia non aliam magis ob causam corpus meum assu-
mere, et unum ex nobis fieri dignatus est, quam ut et se-
cum et inter nos, unum nos corpus efficeret, ut non alio
loco quisque meum haberet fratrem suum, quam quo habet
membra sua, quae sicut natura quisque salva esse vult,
et integra, ita saluos etiam et integros esse velle debet
fratres suos, qui eundem patrem in coelis Deum invocant,
eandem in terris matrem Ecclesiam agnoscunt. Cumis fi-
lii ita deum et dei et esse merebimur, si fraternitatis
mutue vinculum non rupimus, si quam Christus testa-
mento nobis reliquit pacem, quam etiam notam esse voluit,
qua legitimis coelestis patris liberi ab adulterio foetu

discerni possent eam tanq³ obsequentes filii et veri ex eodem
patre Deo et Ecclesia matre fratres tuendam inter nos
et modis omnibus conservandam curaverimus. Hoc verò vi-
culum rumpi à nonnullis violari fraternitatem membra
nostra à nobis ipsis lacerari multisq³ vulneribus co-
firi: atq³ ita corpus univ^{ersum} infirmum reddi. id verò
quoties Sex^{mus} Princeps meus animo secum renoluit, renol-
uit autem quotidie maiorem q³ credi potest ex eo dolorem
accipit. Ac tanto plus amat Sacram autem vram pre-
ter illam etiam quam sanguinis necessitudo conciliat, na-
turalem benivolentiam, quod certo persuasum habet omni-
nis potius q³ Sacrae Antis v^{rae} culpa fieri q³ membra
Christi, et non membra magis diaboli, què nunc pro dolor
insultare Chri^{sti} corpori videmus, violantur q³ fraterno
et non hostili potius sanguine Christianorum enses madet.
Neq³ enim est vlla terrarum orbis pars, ubi non predicetur
ab omnibus et constantia Sacrae Antis v^{rae} in prae illa
fide et religione quam à maioribus meis nobis hereditam
per manus accepimus, et amor exa^{mp} publicam Chri^{stianam}
singularem, quantopere à simulando sanguine Chri^{stiano} ab-
horreat quanta cupiditate ardeat Chri^{sti} Crucis hostes,
Chri^{stus} pro dnce, minadendi, et corpus Chri^{sti}, in quo capitis
ipsa locum obtinet, contra improbos eius violatores tueri
et defendendi: perspectus est et exploratus toti Chri^{stiano}
orbi tam prius hic Sacrae Antis v^{rae}, et veri Chri^{stiano}
Imperatore dignis animis.

Quo maiorem etiam in spem exigit me Sex^{mus} Princeps
et dominus meus, facturam Sacram autem vram pro
eo quo flagrat incredibili studio, tuenda modis om-
nibus et conservanda Reipublicae Chri^{stianae} ut qui-
bus de rebus huc me mittere iussus domini mei dignatus

est. in his Sacra Aulis vram faciem et benignum se mihi
prestat ut cum optato responso ad Sex^{um} Regem meum
redire queam. neq; enim alie cause fuerunt, quamobrem
ad Sacram Aulam vram Numius mitteretur, nisi ut
Sex^{um} Principis mei personam sustinens auctoritate Sacre
Aulis vram efficere conarer, quo inter Christianos Principes
optata pax confici, et furore hic armorum in hostes Chri:
stiani nominis conuertere possit. Hec est Legationis mee
summa que si pra est, si ad reipublice Christiane con:
dum spectat, quandoquidem apud eum Principem causa
hanc ago, qui ut loco et dignitate reliquos omnes antecellit,
ita cum pietate tum studio Reipublice Christiane tueri:
da nemini proorsus concedit, dubitare me nequaquam oportet,
qui Numius his de causis veni, ad tam primum tamq; vere
Christiano pectore prelitum Imperatorem, quum breui sum
ad Sex^{um} Principem et dominum meum, rebus hic ex sen:
tencia confectis exoratore rediturus.

Quae nunc Reipublice Christiane pericula et discrimina mi:
pendeant, etsi non est obscurum Sacre Aul^e vram, tamen
secundum Sex^{um} fratrem illius Regiae Romanorum
autem nemo sentit magis, q; qui periculo iam proximus
est propterea vicinam Regno suo Hungariam, Sex^{us} Rex
et dominus meus, nam qui absunt longius, eos non perinde
fortasse mouet rigens Hungarie clades. Quae cum tantu
in conspectu Sex^{mi} Principis mei edita sit ac toties ite:
rata, nullus ut ferre locus iam sit paulo minutione, qui
non in hostis potentissimi potestatem reciderit, quid sibi
Regno suo formidandum, quid Germaniae vniuersae et
reliquo orbi Christiano metuendum sit facile perspiciat,
quo magis exacerbatum animi, cum in tantis Reipub:
Christiane periculis imminenti bus fraterno sanguine

madere manus Christianorum et in sua ipsorum viscera
 seminare eos malle videt, quam in eam aneam et cogitatione
 incumbere, ut iniretismo quod amint, facto, comminatis vi:
 ribus commune incendium arceant restringendum. Teneze
 itaqz se non potuit, cum inter Christianos Reges prin:
 cipem locum teneat Sacra Aitas v^{ra}, qui me ad illa
 mitteret ac summo studio contenderet, ut compositis rebus
 inter fratres, et qui eiusdem corporis membra sunt.
 Sacra Aitas v^{ra} pro eo ut vere Catholici Regis
 et Imperatoris officium postulat tuenda Republica
 Christiane aneam suscipere dignaretur. Quod si qui sunt
 quibus quietis esse non libet qui ultro Sacram Aitem
 v^{ram} acrimis pronocant: etsi cum his qz pacem quoquo:
 modo confectam auferet. Sex n^{us} et dominus Rex meus
 tamen contra eiusmodi suo iudicio Sacra Aitas v^{ra}
 utatur licebit, sed qui a quietis consiliis non abhorrent,
 eos ut amicos habere qz inimicos sibi sinere malit.
 Sacra Aitas v^{ra}, id vero Sex n^{us} Princeps meus
 summo studio contendit et elaborat quanto enim fuerit
 minor hostium Sacra Aitis v^{ra} numerus, tanto ma:
 gis expedita ratio fuerit, feliciter contra eos rem gerendi.
 Cum itaqz eo semper animo fuisse cognouit Aitas domini,
 mei Sex n^{us} dominum Christianum Dami^{us} Regem, ut pace
 semper optauerit, qua nihil ei fuerit prius et antiquius, a
 Aite v^{ra} Sex n^{us} petit ut auctoritatem suam interponere
 velit, quo quam optavit semper pacem eam consequi possit. Cte:
 nim quantopere cordi semper fuerit Sex n^{us} Regi Dami^{us}
 quicquid consilia, locuples eius rei testis esse potest. Sex n^{us} Prin:
 ceps meus, qui inter illum et eos qui sunt ditionis Aitis v^{ra}
 Brevissimi pacis interpres aliquando fuit et sequester, qui
 toties etiam et ad Sex n^{us} Aitem v^{ram} et ad Sex n^{us} atqz
 excellentissimum fratrem illum, lras ea de re dedit, atqz

omni ope missis etiam Nummis admixtus est: ut positus simul:
tatibus inter Sex^{um} Daniel Regem et Bregmationes, con:
cordia inter eos sanari posset. Quamquam in re non ipsi
Daniel Regi prospectum voluit maxime, qui cum praeferre
vicinitatem, quae et ipsa in propinqua amicitiae parete putatur,
nihil ei intercedit: neque primatis aut finis aut suorum ratio:
nibus praecipue consulendum putavit, verum id secutus est
ante alia Sex^{us} Principis mens, quod cum primis Sacrae
utⁱ vitae condiceret quod sibi tam archis amoris amicitiae
et propinquitatis vinculis colligatam habet, archora ut alia
requirenda non esse videantur, neque mortalium quisque exi:
stat, cui magis obstrictus sit et obligatus, quod Sacra utⁱ vitae
et fraternae illius utⁱ est ita quidem quod omnibus dulce no:
men est pacis et concordiae, qua parvae res crescunt, quemad:
modum discordia maxima dilabuntur, neque est quisque non
cui ea non expectanda esse videantur, cum sapientissimi quisque
certam pacem incerta victoria duxerint potius. Itaque
et Sex^{us} Daniel Regi expedit, pace et oris ut fieri po:
ssit, quod ea nihil est hominibus magis salutare

E t quoniam aliquid mali propter vicinum malum evenire solet
si quod in Damia bellum geratur, fieri non potest, quin ad finis:
tinas illi Regno provincias, quae Sex^{us} Principis mei mi:
perio subsint, incommodi ex eo aliquid velintet quarenu
utilitates impediri videntur, cum libera in mari naviga:
tio non permittitur. Sed nulli tamen minus est commodum,
quod Sacra utⁱ vitae et fraternae illius inferioris Sex^{us} ma:
me, ut bellum geratur in Damia, quod plurimum enim amicitiae
suffulta fuerit Sacra utⁱ vitae, quo sibi pauciores
inimicos ceperit, hoc minore negotio domare illi inquietos
licebit, sociorum auxilio destitutos. Communis ille Christi:
am nominis hostis quos commotos vincere non posse videt

eos separatim aggreditur, atque illud maxime cauet, ne simul et eodem tempore cum pluribus sit ei decertandum. Itaque finitimos quosque quibuscumque tandem rationibus conciliare sibi studet, quorum praesidiis destituti facilius hi quos petit sui periculi queant

Quod illi consilium felicius cadere cum videat S. Aetias vram quam vellemus eodem et ipsa utatur, atque hoc agat, ut quotquot in partes suas pertrahere potest, nihil in eo studio laboris et diligentiae praetermittat. Si qui vero ultro cupiunt in gratiam cum Sacra Aetie vram redire, eorum amicitiam ne respiciat, atque in suorum numero eos omnes reputet, quos contra se non facere cognoverit. Ita futurum est, ut qui bello laessendam Aetiam vram putaverunt, posteaque et hunc et illum a societate sua destituisse, et in partes Aetis vram concessisse ac suas hac ratione vires minuitas intellexerint, aut ultro pacem petitum a Sacra Aetie vram veniant, aut certe minus magno labore ab ea debellantur, accessit enim ex horum amicitia Aetie vram plurimum firmitatis, illis contra periculum decesserit.

Interest itaque Aetie vram pacem cum Damie Rege confici, sed multo magis interest idem populorum Sacra Aetis vram eorum praesertim qui sunt inferioris Germaniae. Quae enim vel ad vitam sustentandam pertinent, ut est frumenti genus omne, vel ad naues fabricandas spectant, cunctis generis sunt robora ad malos conficiendos, pyxendentes, et alia eiusdem generis, ea provinciis Aetis vram inferioris Germaniae, quae et ipsis etiam Hispaniae Regibus non alinde suppeditantur copiosis, quam ex terris Sex^{mi} Principis et domini mei: quemadmodum ex hominibus suis Aetias vram cognoscere poterit quibus cum populis Sex^{mi} domini mei est commercium. Si ergo, quod dens omen in hostes potius

veritat Christiani nominis, contra Danos utas vram bellu
geri permiserit, necessario consequetur ingens ut sit apud
populos utis vram ita ut esse iam dicatur, amone caritas
et evum rerum difficultas, que vel ad naues fabricandas
vel ad paruos conficiendos pertinet. Manis etiam erit
illud incommodum terris utis vram, quodsi minus libe:
ra fuerit navigatio his qui subsunt Sex^{mo} Principi et
domino meo in terras inferioris Germanie, viam aliam
reperire cogentur, qua possint ea quibus abundant distrahe:
re. Quam invenire difficile non est, et ubi semel fuerit re:
perta, futurum est, ut desinant deinceps in terras Sacra
utis vram merces suas deportare. Que omni agre illis ca:
vere possint. videt Sacra utas vram, que sint et quanta
ad populos illius inferioris presertim Germanie incommoda
redmuletura, si bellum in Dania geratur. Consilium
ergo Sex^{mi} Principis mei de membra cum Rege Danie co:
cordia, cum non alio magis quam ad utilitatem Sacra
utis vram referatur, et ad commoda populorum eius in:
ferioris Germanie augenda, hortatur et monet Sex^{mo}
Princeps meus, atque etiam orat Sacram utem vram ut
quibus cum Sex^{mo} domino Danie Regi similitatis non:
nihil intercedit, eos auctoritate sua adducat, ut equis
conditionibus pacem et concordiam cum eo faciant atque ac:
ma sua in hostes potius Christiani nominis, quam in membra
sui corporis convertant. Quodsi facere dignata fuerit Sacra
utis vram quemadmodum facturam pietas illius Chri:
stiana pollicetur, non cum Brengimichomibus malo, sed cu
Illiter etiam domino Frederico Palatino Rheno, de pace deque
concordia Sex^{mo} dominis Danie Rex facile rem
agi patietur, atque una cum omnibus his libenter transi:
get qui ad Regem Danie Jureis aliquid se habere pre:
tendunt, quantum illi salva sua dignitate facere licebit

Ad multa hoc Sacra Aute vera pertinebit, si cum toto (quod
amint) pectore in pacem hunc conficiendam incumbere, illius
ope/opera et auctoritate pax confecta fuerit. Nam et egre-
giam ac prope deposita Republica Christiane commodabit
omnis interest plurimum, ut inter Christianos Principes po-
sitis armis succedat amor mutuis et fraternae caritas
et suis prematis rationibus consulet, si non postremo Rege
sibi adiuncto infirmiores eos effecerit, per quas à Civili bel-
lo quiescere Aute vera non licebit, et populorum inferioris
Germaniae commoda augetur, si bello maximo non fue-
rit eorum navigatio impedita qui ex terris Saxonie Prin-
cipis mei, quae ad victum et annictum et fabricandas et insten-
endas Naues pertinent, ea adhibere consueverunt. No-
minis etiam sui famam propagabit, cum prius pacificis
ab omnibus Imperator audiet, quique à fundendo sangui-
ne Christiano multum abhorere videatur.

DE Illmo domino Alberto in Borussia Duce rebus et Au-
cis et litteris egit cum Sacra Aute vera Saxonie Prin-
ceps et dominus meus, atque ab ea petuit, ut decretum proscri-
ptionis à non suis iudiciis contra eum latum abrogari
iuberet, Cum iudices Camerae Aute verae Imperialis
nullam in eos iuris ditionem habeant, qui sunt in Saxonia
Principis mei fide et potestate. Responsum est semper à
Sacra Aute vera, atque à Saxonia et excellentissimo fratre
illius perbreviter et re aliquoties ad Imperii Comitia
reposita, ita ad extremum conuenit, ut à Sacra Aute vera,
sive à Aute illius fraternae, et à Saxonia Principe meo certi
Commissarii iudices designarentur, qui vnum aliquem
in locum congregati de hoc proscriptionis decreto, deque illius
abrogatione cognoscerent. Quod cum Saxonia Principi
meo minime displiceret, ita multa sunt tamen postea con-
secuta

consecuta, quæ huius deliberationis progressum impedirent ut
in hunc usque diem nihil sit prorsus constitutum. Interea tem-
poris et Sex^{mo} Princeps meus et Ill^{tr}is dominus & Liber:
tus in Prussia Dux Nepos illius charissimus vacuo ab
omni cura animo esse nequens, dum soliti semper esse cogi-
tur, nequidnam contra terras Prussie motus excitentur
quam solitudinem auxit etiam veritas, qui ad utrum lo-
mini mei, de nouo quodam ordinis Magistro constituto, mi-
per fuit allatus. Cui rei scriptis ad vram et Regiam
Romanorum Ant^{is} literis intercedebat sed, sacris hanc
sua nihil sibi profectum esse videt, quæ Sex^{mo} Principi
meo cum sacra Ant^{is} v^{ra} et fraternitatis illius Ant^{is} neces-
situdo intercedit, quantoque studio necessitudinem hanc
non modo retinendam, verum etiam augendam et ampli-
ficandam. Sex^{mo} Princeps meus semper creauerit plu-
ribus à me commemorari necesse non est, quandoquidem
res ipsa satis clamat, Lex hanc ex^o necessitudinem mutua
rogat Sacram Antem vram Sex^{mo} Princeps meus ut
ut causas omnes prædat, quamobrem fieri secus aliquid
oportere, quam vinculum hoc mutue propinquitatis postu-
lare videtur. Quis sit Ill^{tr}is dominus Prussie Dux
Ant^{is} v^{ra} non ignorat, nam præterq^{ue} quod est Vasallus
Princeps Sex^{mo} Regis mei, est etiam illius ex sorore filius
quæ fuit eadem v^{ra} q^{ue} Sacra Ant^{is} soror. Dupli^{ci} itaq^{ue}
nomine cum Sex^{mo} Principi meo non tueri non licet.
Nam neq^{ue} enim deserere fas est, qui in eius potestatem conce-
ssit in qua etiam Magistri ordinis priusq^{ue} rebellare
cepissent, fuerunt. Neq^{ue} vinculum videtur propinquitatis:
nem enim non suscipere, quem tam arcta sibi habet pro-
pinquitate coniunctum. Quo nomine, cum nec à v^{ra} sit Ant^{is}
alienus, et illam facere equum est, ut propinqui sui ratione
habeat nec ei negotium exhiberi permittat: cum presertim

quicquid illi factum fuerit, sibi id fieri Sex^{ms} Princeps
 meus interpretatur. Neq[ue] enim minore conatu vni ab eo
 sit atq[ue] iniuriam propulsatus q[uam] si sibi ipse Regno q[ue] suo
 quo cum corpus vni[us] terra Prussia sunt effect[us] vni
 eandem adferri videret.

Quando ergo in hac proscriptione semen quoddam belli la-
 tere Sacra A[ut]as v[est]ra intelligit, exit pietatis illius erga
 Rempublicam Christianam, exit amicitie, que inter vram
 autem et Saxoniam dominum, meum intercedit, ut fructus
 euellat, extirpet, eradice[re] omnia, que fundendo sanguini
 Christiano et bello inter Christianos Principes gerendo dis-
 suenda amicitie, que A[ut]as Sex^{ms} Polonie Regibus
 cum Incolis domo Sacra A[ut]as v[est]ra intercedit causa
 prebere possint.

Legatio ad Ferdinandum Romanorum
 Hungarie Bohemie regem eidem Miskow:
 ski data à Sigismundo Rege Polonie

SACRA T^{ma} Sex^{ma} Regia Altas et domine domine clemen^{me}
 Sex^{ms} Princeps meus et dominus dñs Sigismundus Rex
 dominus meus clemen^{ms}. Sacram autem vram, fratres
 sum et consanguinem charissimum q^z fieri potest officiosi-
 ssime salutari misit. longam incoluntatem ac rerum
 omnium secundos progressus Sacra M^{hi} v^{ra} ex animo
 precatur et optat. Quedam in mandatis mihi dedit
 ut Sacra M^{hi} v^{ra} exponerem: quod ut maiore cum fide,
 atq^z auctoritate facere queam has illi fidei premis meas
 offerro.

Si cuiusquam Regum T^{ma} Principum v^{ra} Sex^{me} M^{hi} pra-
 cipue videtur interesse ut pace inter populos fraternam
 eorum impetus propulsari queat, qui fidem nomenq^z Chri-
 stianam armis prosequuntur ac fructibus exterminare co-
 nantur. Nam bella ista Civilia quibus ferunt orbis
 Christianus, quanto fuerint Regnis et ditionibus Sex^{me}
 M^{hi} detrimento, vel potius exitio, quis est qui absq^z la-
 cheymis commemorare queat? Porro graviora etiam
 nobis metnenda sunt, nisi que summa fidei mea, que
 propria filiorum dei nota est, charitatem inter nos
 retinuerimus, ita ut qui membra sumus unius corporis
 nostra ipsorum membra lacerare, ac tanto corpus no-
 strum imbecillius reddere desinamus. Ac si stringendum
 fuerit est, in eum stringamus potius, qui et noster, et

Christi hostis est qđ in eos qui communem nobiscum patre
Deum in talis cum innocent communem in terris Ecclesiam
matrem agnoscant. vinculo quodam fraternitatis mutue
colligati nobis videntur. Cum itaqđ Legationis mee
summa sit haec ut quantum possim persuadere coner qđ
mutuis nos vulnerebus conficere in membra mea ini-
cem facere desinamus quo maioribus vicibus communi
hosti resistere queamus.

Bona spe est utas domini mei Sacram autem vram Lega-
tionem hanc meam non modo non libenter auditivam
verum etiam consilio atqđ auxilio mihi futivam ut quod
suadeo persuadere possim Quare vram Sacram utas
ut gemis hortationibus et persuasionibus opus non ha-
bet. quod antequam etiam sibi regnisqđ suis tantum impe-
dere periculi vidisset ita se nihilominus semper gessit ut
quoad eius fieri posset a fundendo sanguine Christiano
manus abstineret. Nunc vero non alia in re cogitatio:
nes illius omnes defixae sunt qđ in una defendenda
etiam ditionum suarum cura quibus gravem et potente
admodum hostem videt imminere non minus ut hoc
ipsum optare. Sexta utas vram videtur quod optat
Sextus Princeps meus quo pace confecta et Christiana
charitate inter Christianos Reges et Principes con-
ciliata communibus vicibus commune incendium re-
stringi.

Quare cum non minus ardeat Sacram utas vram pacis
conficienda inter omnes studio qđ ipse Sex^{mus} Prin-
ceps quo nemo est inter omnes pacis amantiore quod per-
suadeam Sextae uti vram nihil est: nam augente
hortari supererantem est. hoc tantum peto Sex^{mi}

Principis mei nomine, ut suas preces utris illius precibus
 coniungat, quo minore negotio, quod petit ab Imperatoria
 Aute, impetrare queat, vellet si fieri possat. Ser^{mus} Pri^{ncipis}
 cept et dominus meus, ut quaecumque sunt inter Christia-
 nos Reges et Principes animorum diffidia, ea tolli proz-
 sus possent: ac in odii et bellorum locum pax optata et
 charitas succederet. Hæc enim unica, esse posset ratio,
 qua et Ser^{ma} Aute vra et Ser^{mus} Princeps meus
 tutior ab his periculis, quod utriusque Regis et dominis
 plurima et graviora opinione multorum impendat, reddi
 posset. Coniunctis enim Christianorum inter se populorum
 animis, futurum esset Christo bene vivente, ut non pe-
 rinde nobis potens ille Christiani nominis hostis insul-
 taret, ac gravis illis, et quem unum Regum mini-
 me sustinere posse videtur, impetus coniunctis viribus
 propulsaretur. Sed si qui ad officium Christiani Prin-
 cipis renovari nequeunt, atque hoc agunt, ut Sacra Im-
 peratoria Aute, prius contra Crenis hostes conatus im-
 pediant, etsi hos quoque redire ad mentem meliorem Sa-
 cra Aute Regia cuperet tamen per quos quiescere a
 Civilibus bellis Imperatoria Aute non licet: cum his
 arbitratu suo quicquid agat. Ser^{mus} Princeps meus
 non impedit.

Quoniam vero Ser^{mus} Danorum Rex Christianus,
 iam inde ab annis aliquot non obscurum tulit, se a quicquid
 consiliis minime abhorere: petit Ser^{mus} Princeps
 meus ab Imperatoria Aute quandoquidem interest
 hoc illius ut pauciores aduersarios plures amicos ha-
 beat. ut enim in societatem atque amicitiam receptum sua
 cum his etiam in gratiam reducere velit, quibus cum
 nonnihil ex similitudine et inimicitia intercedit, hoc

est, cum Illu domino Frederico Palatino Rhemi et cu
Burgundiae statibus. Qui utriq; in fide et potestate cum
sint Imperatoris aitis imperata illius omnia proculdu:
bio sunt factura: quo minori etiam negotio quod petit
Securus Princeps meus obtinere posset, vram q³ Sacra
aitem rogat, ut suam et illa auctoritatem interponat
cum apud fraternam aitem, tum apud eos quibus cum
est amicitia, quod possit utriusq; pactis commodo et di:
gnitate, vtilis utriq; pax confici, omnibus dissidiu
causis sublatis: ita ut non modo bella ipsa sint subla:
ta, verum etiam et semina bellorum omnium sint radi:
cibus extirpata. Haec est prior Legationis mee pars

Porro posterior ad communes liberos, et Sec^{ma} aitis
vra et Sec^{mi} Regis mei pertinet, ut maturo consi:
lio quieti eorum et tranquillitati prospici queat, odiosa
enim illa proscriptio Illu domini Alberti Marchio:
nis Brandenburgensis, et in Prussia Ducis quorsum spe:
ctet quas aliquando Tragedias excitare possit pro sua
prudencia facile Sec^{ma} aitas vra perspicit latet in
ea cernenti belli semen, quod funditus eradicari non
vra minus q³ Sec^{mi} domini mei aitis interest. Ete:
nim Sec^{mo} domino meo acta est iam aetas, quominus
Prussiae terrae nomine sibi quis negotium exhibere au:
deat, prudentia sua Deo recta consilia suppeditante,
facile providebit. Sed posteaq; quod sero ut contingat
Deum precamur, aeternam illam in domum ex vite hu:
nis amplexorio aitas eius migraverit, ad quos terra
Prussiae peruentura sint, non est iam Sec^{ma} aitem
vram nempe ad communes utriusq; et vra et Sec^{mi}
domini mei aitis liberos, quibus tempore providere,
ne quibus aliquando difficultatibus veretiantur quan:
doquid

quandoquidem aequè iustis vobis atq; Serenissimis dominis me-
us parens eorum est, aequè etiam tenetur

Ratio verò providendi hæc est potissima, ut abrogatio prosci-
ptiis decreto, in qua latere belli civilis acventi semen
videatur. Causæ omnes præcidantur, quæ utriusq; liberos
committere cum his aliquando possint: qui nescio quid juris
cum nullum habeant in terras Præssic sibi vendicant
Quia in re ut et apud fraternam autem, et apud omnes
Imperii status atq; ordines Sacra iustis vobis autori-
tatem suam interponere dignetur, etiam atq; etiam petit
Serenissimus Princeps et dominus meus. Cui non solum illud
curæ est, ut vivens ipse pace frui, sed ut eandem com-
munibus etiam utriusq; utrum vobis liberos reli-
quere, et quasi per manus ita fraternam et stabilem tra-
dere possit, ut non facile violari posse videatur.

Agenda inter Principes in Conventu Imperiali

Nuncius meus cum ad Imperii Comitium venerit, utetur eius
consilio quemadmodum eadem Comitium Illustri dominus Dux
legavit ex eo qui sint pacis studiosi, et rationibus domini
Ducis fauceant cognoscere poterit. Accidit quidem omnes
Principes Electores, eos etiam ad quos præterea literas
habet fidei. Sed non cum omnibus eodem modo agit,
nisi quod salutat omnes meo nomine, et meam illis
benivolentiam deferret. Quos magis esse propensos in pacem
meam intellexit, cum his agit apertius: quod non
perinde cum illis faciat, quos à causa de qua missus
est alieniores esse perspexit: quia in re iudicio Illustri
domini Ducis utetur.

Consutabitur ab Imperatoria Aute' nrm velit à nobis
q³ arbitros mitti ad ea loca ubi de concordia tractabi-
tur: ac si ita visum fuerit Aute' eius: primo q³ tempo-
re nos de eo reddet certiores. Illm' domini Ducis no-
mine laborabit ut proscriptionis decretum prorsus abro-
getur, quodsi obtinere non poterit, futurum est proculan-
do ut ab Imperatoria Aute' ratio proferatur aliqua
qua postulationi meae locus esse datus videri possit: fietq³
ab illa parte Commissariorum mentio; qui si ultro
offerentur accipiet, si vero, quod non putamus, nulla
fieret ab illa parte Commissariorum mentio, posteaq³
omnia fecerit, ut proscriptionis decretum induci possit
neq³ tamen id obtinuerit, Regiam Romanorum
Aute' promissi admonabit quae scriptis litteris factu-
ram se recepit, ut à Commissariis causa hac cogno-
sceretur.

Instabit etiam atq³ urgebit, ut ab Imperatoria Aute'
Commissarii nominentur, et locus ac tempus ad quem
conueniendum sit designetur. Quicquid erit ea de re co-
stitutum, celeriter nos faciet certiores. Sed Commissa-
riorum tamen praeis non faciet mentionem, quia nihil
sibi profici videret, multum contendendo, ut odiosum
hoc proscriptionis decretum, à non suis Iudiciis latum,
abrogetur.

Regiam Romanorum Aute' nrm nomine petet, quanti-
doquidem in terris Slesiae receptum habere dicatur Lipski,
ut seruo cunctis adiacat, ne receptum ei dent.

Nicolao Mischkowski ad
Cesarem Nuncio

Euerose fidelis dilecte: Cum ad Comitium Spicam venerit
 f. tua. Ser^{mis} et Excellentiss^{imis} fratribus semotis
 arbitris. hac meo nomine referet. Quod quos ad nos nites
 eorum Legatos miserunt iis faciles nos et benignos pre:
 bimus. Venit autem ad nos sub id ipsum tempus à Vai:
 voda Valachie Umecis qui iam aliquoties periculum se
 fecisse nunciat. signa ratione secreta sua consilia ad
 Sermos et excellentissimos fratres perferre posset. verum
 semper id infortuniter sibi cecidisse. variam is fortunam
 expertus est. nam è ditione sua per Coesarem Thurecaru
 pulsus. exul aliquandiu fuit in Hungaria. Inde Coesari
 traditus cum esset. vidit apud illum eas quas ad nitem
 Regiam Romanorum dederat litteras quæ sibi frandi
 magne fuerunt. Ditioni postea suæ restitutus. tributa:
 remis factus est Coesaris. Hoc omnibus modis contendit
 et elaborat. ut ex hac sermitute se vindicare posset:
 nisi quod neq; litteras neq; Umecis malo suo doctus mit:
 tere audeat. à nobis petiit ut voluntatem hanc eius et se:
 creta consilia ad Sermos fratres perferenda curaremus
 Est homo potens. ab equis et à vicis paratus. qui confi:
 cere posset exercitum 50 milium. quasi adiuuentum sibi
 habeat Moldanie Palatinum. qui et ipse in meas partes
 propensior est. plus centum milia leuis armaturæ militu
 uterq; conferret qui possent Sermis fratribus magno
 esse usui: ac ad nites eorum libenter confugerent. dñ:
 modo istas vires eos habere videant. Admonebit
 itaq; f. tua nites eorum meo nomine ut hunc homine

ne contemnant, sed eum adiuuandum sibi quoquo modo curet
nam qui subest illi populus bellicosus est ad bella cum Turc:
cis gerenda cum primis exercitatus ita ut ex illius societate
vires eorum ingentem fructum sint consecutae,
huc f. tua solis Serenis fratibus nostris verbis mun:
ciabit, ut aliis praeterea sciat nemo Dat. Protecomie
secunda Martii Anno domini .M. D. XLIII°

Responsa in Conuentu Ratisbonensi
Oratori Nicolao Mishkowsky data

M Agnus domini de Quaucla tenere se memoria respondit
quid actum fuerit in proseripione Illm. domini Prussie
Quais, quamq. diligenter Aitas Regia de abroganda
ea per oratores et per litteras frequentes apud Coesar:
rean Aitem sollicitauerit, Quia vero negotium hoc non
ad solam Coesaream Aitem pertinet, nec est in solis au:
bitrio et potestate, sed omnium Germanie Principu:
non aliud facere potuit, quam ad Comicia ista venire.
Ad quae cum ventum est, datuam se operam quam ma:
ximam est pollicitus, ut Seren. domini Regis Polo:
nie peticio, optatum ferat exitum, semperq. namq. se ma:
gno studio S. sue Aiti, hoc in loco constitutus, impense
gratificari, vobisq. omnibus parere cupere sed dixit
si Aitas Coesarea plenam huius negotii potestatem ha:
beat, Itaq. absq. Germanie Principum voluntate et
assensu hoc vel illud de eo statuere posset, frimere per:
iuraret sibi diu iam factuam Coesaream Aitem, hoc
quod Seren. domini Polonie Rex toties iam apud
suam Sacratissimam Aitem contendit.

Coesarea utas exaudita Legatione per Doctorem Hanim Secretarium suum, gratissimo se accepisse animo amicam salutationem ab Serenissimis Principibus Rege et Regina Polonie factam, respondit benignam se habiturum rationem postulationum utriusque est pollicitus, ita ut homines intelligant, quanti Altissimi suorum amicitiam faciat, litteras à Serenissimo fratre suo domino Romanorum Rege allatas, non minoris gratitudinis excepit, atque ad singula in eis contenta se facilem prebere obtulit. Capita autem petitionis in charta summarie annotata, propter faciliorem expeditionem dari sibi mandavit.

Illius dominus Ioachimus Marchio Brandeburgensi in hoc omnem curam suam et cogitationem consumi respondit, ut Serenissimo domino Polonie Regi parenti suo obsequium in omnibus morem gerere et obsequi possit, in negotio Illorum dominum Ducem Prussie concernenti, omnes vires suas intendens, cum ad illius cognitionem ventum esset, accepit optatque ut eum consequatur exitum, qualem cupit esse. In eam fere sententiam Serenissimus Cardinalis Maguntinus, quamvis verbis aliis, respondit.

Nunc Illi domini Joannis Frederici Ducis Saxonie cum plena potestate deputati exaudita Legatione responderunt, sibi id imprimis negotii datum à Principe suo esse, tunc cum à sua Illis discessissent, siquid in negotio Illorum domini Ducis Prussie fuerit intentatum, omni ratione id curent et sollicitent, ut prescripta hæc ignominiosa pemptus aboleantur. Non minore autem studio se id facturos obtulerunt, cum auctoritas et intercessio Serenissimi domini Polonie Regis accessit, quam apud Principem suum magnum pondus habiturum esse scimus.

Illms dominus Fredericus Falzgramus, etsi magni se facere
postulationem Serenissimi domini Regis Polonie respondit, qua-
tum in se est cooperatum, ut proscriptio ipsa tollatur, verum
mirari se magnopere dixit, cur ad Salmi conductus huius
dominus Dux Prussie non paruerit ipse in Comitibus istis et
loco oportunitate.

Illm domini Otto Henricus et Philippus fratres, ad Legationem
a Serenissimo domino Polonie Rege factam non responderant,
volentes ea de re bene deliberare. Et post dies aliquot mis-
sis quatuor Secretariis suis ad domum meam, referre manda-
verunt, omni ratione et studio se operam daturos, quo et Serenissi-
mo domini Polonie Regis, cui se plurimum debere existimant, pe-
ticio non postremo loco habeatur, et Illus dominus Dux
Prussie solutus hoc proscriptiois onere, quietam domesticam
et tranquillam vitam agere posset.

Serenissimus dominus Romanorum Rex, etsi plurimis se pro-
pria occupationibus impeditum respondit: omni tamen oc-
casionem et oportunitate, partes suas apud Coesarem inter-
positurum promisit, quo Serenissimo domini Polonie Re-
gis de Ducatu Prussie peticio optatum ferat exitum.

Illms dominus Fredericus Falzgramus ad meam secundam
instanciam, recenti se tenere memoria Serenissimi domini Polonie
Regis petitionem dixit: nec dubitare, nisi iustas Coesarea
aliis gravissimis Reipublice Christiane fuerit nego-
ciis impedita, aliquid iam eade re facturum, se autem
operam daturum omnem, omne studium, habita ratio-
ne Serenissimi domini Regis Polonie petitionis, ut finis
et celer et optatus negotio Ducatus istius imponatur,
promisit.

Responsum à Sigismundo primo rege Polonie
datum Oratoribus Coesaris Caroli Quinti ac
Ferdinandi Romanorum, Ungarie, Bohemie
regis Baltasaro Epō Wratislaniensi et Geor:
gio Zabka Vicecancellario Bohemie Dat:
Piotrone^{ie} quinta Marcii 1544

Quod domini Oratores Sex^{morum} Excellentis^{morum} fratrum
Imperatoris et Regis Romanorum utis, quę sunt à
Sacra utē Regia propositę conditiones, de iis ad Sexmū
dominum Romanorum Regem et ad Slesię status referre
se velle dicunt: ac quicquid fuerit ab eis constitutum, de
eo seruant Regiam utem, aut si forte abesse eam à regno
contingeret Rmū dominū Archiepū Bresnensem ex:
torem facturos, in eo Sacra utas Regia libenter acqui:
esce.

Quo magis autem diluanda res sit, breuibz qua ratione fieri
possit, ut libera sint inter Polonos et Slesios commercia re:
petendum duxit.

Dupplex est pecunie genus quod nostris debetur, est enim quę:
dam de qua soluenda Iudicium Commissariorū qui
Wschowe fuerunt congregati decreta intercesserunt, est
alia de qua nulla fuit Iudicium cognitio.

Quę, Decreto nostris est adiudicata, eius iterum duo sūt
genera, est enim summa cuiusdam expressa iam et liqui:
data, est alterius summa adhuc liquidanda.

Liquidata summa est centum viginti quinque florenorum,
qui pro Iules quodam in vinculis detento debentur.

quatuor millium ac quingentorum florenorum, quos Iustus Ludovicus Joanni Schlegel immexare coactus est quos etiam se Schlegel accepisse confessus est.

Liquidanda summa est quae debetur pro mercibus quibus Posnanienses idem Schlegel spoliavit quae quidem auctas aestimate sunt sex millibus sexingentis octuaginta quinque florenis, reliquis pro aliis mercibus quibus idem Gedanenses spoliavit quae aestimate sunt novem millibus florenorum.

Remans quae debetur à Senatu Pragensi, Caspaci Gerasdowski mille et centorum aliquot florenorum.

Quas summas iuxta Commissariorum sententiam Posnanienses Gedanenses, et Caspar Gerasdowski inexcusando prestito liquidare tenebuntur. Quod quidem Posnam ab eis fieri debet, si locus is Regi Romanorum Anti videbitur opportunus, Simulatq; verò dato inexcusando, quantum sibi liquido debeatur confirmaverint tum eorum quae per Commissarios decreta lata sunt, executio fieri debet, quae ubi facta fuerit libera statim erunt commercia, et interdictum Sacrae Antis Regi abrogabitur.

Summa autem, partim liquidate pecuniae, partim eius quae restat adhuc liquidanda, quam solvendam Iudices Commissarii decreverunt, est plus minus 22000 quae soluta omnia erunt complanata, ut ad pristinam commerciorum libertatem redire liceat.

Immerabitur autem haec summa S. Anti Regi ut ipsa postea inter eos quibus debetur, eam distribuatur. Est aliud pecuniae genus de qua Iudicium Commissariorum decre-

decretum intercessit nullum *I*psum duplex

De ceteris enim pecunie cognitio facta est, sed sententia Sex^{ms} Regibus reservata ad quorum Antea res est utriusque relata.

Actio contra Berka estimata est aliquot millibus per certos quosdam Nobiles illi intentata.

Actio contra Ill^{os} dominos Duces Monsterebergenses per dominum Roskravowski itidem aliquot millibus estimata.

Actio contra Opamienses per Civis Lathorienses aliquot centenis estimata.

Hae tres actiones cum ad Sex^{mos} Regum decisionem sint relatae, apud eos sataget quisque aut quod summum est obtineat. Ita ut in Aula domini Romanorum Regis summarie et de plano fiat cognitio porro si quid est ad Sacram Antem Regiam Polonie relatum, itidem in Aula summarie et de plano cognoscetur.

Si quae autem à Polonis solvi debere Iudicium Commissari^{orum} Decreto pronunciatum est ea citra ullam controversiam immorari debebunt quoniam verò actio est intentata per Henricum Racibore Melchioris Korasclowski, ac decretum est ut assertionem suam iuramento probare *I*n iuramentum hoc itidem ut alii Posnamie prestare debebit.

Quandoquidem autem est et alia pecunia non parva qua debetur nostris, de qua nulla facta est cognitio, cum audite querele non sint: et verissimile est vicissim à nostris deberi Silesiis. De his si visum erit Sacrae Anti^{que} Regie Romanorum compensatione fieri licebit. Si minus, quisint Sex^{mi} domini Romanorum Regis in Aula mea

2.
Noster contra in Xula Sex^{mo} domini Romanorum Regis
iudicio experientur: ita ut summarie T. le plano cogno:
scantur.

Sed hac ita ut supra scripta sunt Sex^{mo} domino Roma:
norum Regi probabuntur, iam causa nulla erit,
quin statim ut executio facta fuerit interdictum an:
tiquetur et libera fiant ut ante commercia.

Quod si vero propositae condiciones non vise fuerint aut
eius accipiende, tunc Commissarios ab utraque parte cer:
to die et loco convenire oportebit qui de controuersis cogno:
scant, ultro citroque illata damna facienda curent, ut
cum erit eorum iudicio utrisque populis satisfactum, tunc
primum induantur et libera esse incipiant commercia.

Ac quo stabiliore inter utrosque populos amicitia permaneat
utque omnes dissidiarum cause precidantur, qui facti
iam sunt limites ita ut facti sunt permaneant. qui
vero nondum sunt constituti ad eos regimdos certi Co:
missarii designentur.

Legatio ad Paulum Papam tercium data
 Ioanni de Valentiniis Preposito Crac' Piotrco:
 nie' quindecima Marcii 1544

O. rator nre cum ad Sanctissim^m dominum nostrum venerit,
 ad oscula beatorum pedum illius venerabilis accidet. Ibi
 dnm illi nostrum et observantiam quam poterit officiosissime
 deferet, ac longam incoluntatem et prosperos rerum om-
 nium successus, nris verbis à Deo optimo maximo pre-
 cabitur.

O blatis deinde litteris nris in hanc sententiam verba faciet.

R. edditas nobis esse litteras Sanctiss^{is} eius quibus de
 prerogatione concilii nos facit certiores. Quæ etsi non mi-
 nil animum nostrum pertinebant, quod intelligimus
 nihil equè Republice Christiane interesse, atq; vnu
 hoc, ut primo qd tempore concilio congregato fidei et re-
 ligionis dissidia tollantur, atq; à Sanctitate eius ch-
 specti iamones, in vnum omne congregentur, non me-
 diocrem tamen nos consolationem ex eo accepisse, quod
 ex isdem litteris in eam causa incurrere Sanctitatem
 eius cognovimus, ut potentissimos Christiani orbis Re-
 ges Imperatoriam et Regiam Gallorum artes, acris
 inter se disceptantes in gratiam et concordiam reducat
 Ita enim nobis certo persuademus, nihil esse posse rei
 publice Christiane magis salutare, quam si tam p-
 conatus hi Sanctitatis eius optatum exitum sortiantur
 Quobus enim his dissidentibus, non est quod speret
 quicq; vel domestica vel externa dissidia sopiri posse
 Quanto in periculo constituti sumus non ignoret procul
 dubio

proculdubio Sanctitas eius, Nam cum florens olim Vnga-
rie Regnum in Turcarum potestatem reciderit, cum eo-
rundem imperio pareat Valachia, undiqz iam cincti ab
illis et circumfessi sumus: ut nisi conciliatis Christianorum
Regum animis, et Syncretismo quod aiunt, facto conunctis
omnibus viribus, commune omnibus periculum propul-
setur, quid metuendum nobis sit intelligamus, quid spe-
randum sit non videamus supplicabit igitur Sti^s eius,
si qua cura illi est non de mea modo Regniqz nostri
vexumetiam de multorum aliorum Regnorum, de rebus
etiam ipsius salute, ut quod facit diligenter faciat, atqz
in pacificationem hanc ita se interponat, ut laboris
sui fructum aliquem ferat, Nam nisi matrem suorum
incoluntati prospexerit, periculum est, ne sero postea
medicina pareatur, quæ et nunc si adhibebitur, quod spe-
ramus et optamus serius nichilominus adhibebitur qz
Christiane Reipublice expediebat, porro, ubi Chri-
stianam suam suppeditante inter Christianos Principes
sublatis odiis pax coierit, et amicitia erit conciliata
tunc Sanctitas eius Concilium toties provocatum, tandem
aliquando congregare necmetum, in quo et opinio-
num dissensiones tolli, et ratio aliqua inveniri possit
qua afflicte et propè desolate iam Reipublice Chri-
stiane succurri possit.

Hæc sunt de quibus Sanctitatem eius brevitex admonē-
dam putavimus, quæ ut pectori suo infixa esse velit,
ac pro boni Pastoris officio omnem curam impendat, ut
gregem suum custodiat, et à luporum impetu defendat,
Orator me etiam atqz etiam Sti^s eius diligenter suppli-
cabit.

Adhibet una ad R^{mum} Dominum Cardinalem Protecto-
rem, verbis meis eum salutabit, ac iisdem de rebus

cum Rex ^{te} eius ager, ut Sanctissimo domino nostro
persuadeat, quòd dum temporis adhuc aliquid superest, pe-
riclitanti reipublice Christiane succurrat.

Ad Illi Dominum Ducem Fexxariensem cum venerit, quàm
poterit officiosissime nostris verbis saluabit, atq; ea
omnia à nobis officia deferet, quæ amicus amico præstare
debet et possit.

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie Marchioni

Princeps domine Nepos me charissime. Jam cum essemus
in præcinctu itineris, quod Varschiam versus Potheconia
institimus, allatæ nobis sunt litteræ Illis, vix quibus
breuiter respondere, nos hoc tempore oportuit, aliqum si va-
casset prolixius responsuri fuissetmus. Quod de finibus re-
gundis nobis respondit Illas, vix eam cognitionem sub-
mittere se nostræ voluntati id gratissimo accepimus ani-
mo. Neq; nos id volumus ab initio, ^{ut} aliqua finium re-
gundorum prerogatio fieret, sed cum per nostros Consili-
arios edocti fuimus incommodo hoc tempore, quo statuerā-
mus, fines cognosci non posse de ea prerogatione, cum Illi
vix consulendum et constituendum esse putauimus. Quo
tamen tempore fines hos cognosci volumus, cum primum
cum Consiliariis meis rem tot est communicauerimus,
reddemus per litteras meas Illi vix certiorē.
Pecuniam etsi non solemus de Mariemburgo libenter
dare, rebus meis et necessitati publicæ eam illis ser-
uantes: verum tamen ut comodemus Illi vix, dedi-
mus ad Thesaurarium thesaurum meum Prussie ma-
data, ut eam pecuniam Illi vix illinc numeret Cupius

Cupimus Illustratam Vram bene valere D. et P.
Proteconie XXVII Martii M. D. XLIII

A Ioanne Marchione Brandeburgen
summa literarum ad regem scriptarum

Fatebatur ante mortem Illustrissimi domini Parentis sui et mori-
tuo etiam illo pontem fuisse, sed tamen in minimis esset ex-
deiret sepe quod nunc se fecisse quod exemplo patris no-
causam autem deiectionis adfert quod in eo Ponte recepti
predones habuerint quod ibi et S. M. Regis et ipsius
subditos sepe spoliaverint, Negat aliquid ea in re factum
contra contractum inter se et Oratorem S. M. Regis
nam nihil ^{aliud} inter se et dominum Nipssig conclusum fuisse
nisi ut pax esset et concordia inter utriusque sub-
ditos ad id usque tempus quod fines determinarentur,
neque interea sibi quisque nisi aliquid vendideret. Pon-
tem autem non nisi incommodum utriusque subditorum
deiectum fuisse ut essent a predonibus inciores, quod
vero postulavit iustas Regia, ut deinde Pontem a suis
pro dimidia parte extremi permitteret ipse quod dominus
Marchio alteram dimidiam partem eius fabricandam cu-
raret id etsi facere minime sit obligatus, tamen ut
gratificetur Arch. R. se facturum promisit, cum ea
tamen protestatione, ut saltem sibi ius perempti ve-
lit cum Pontem legitimis de causis deinde deiciendum
habuisse autem se in animo non dimittere Armenium
donec Pontem edificasset ut promisit, utque expectaret,
manlasse, sed cum expectare noluisse et subito evolas-
se interea allatum esse ad dominum Marchionem quod Pons

edificatus iam sit, quod sibi permolestum accidisse. Quo-
 niam vero non sit ferendum domino Marchioni, ut in
 sua ditione quis aliquid edificet, scripsisse, se ad regem
 dominum Castellani Posnamien, ut dimidiam Pontis par-
 tem in ditione sua fabricatam deturbari iubeat interea
 tres hebdomadas, ut ex incluso literarum ad eum exemplo
 patebit, id si fecerit tum se dimidiam istam partem domo
 constructuram ea tamen lege, ut ius habeat, si visum
 sit iterum deturbandi, etsi hanc conditionem S. M. Re-
 gia recipere non concesserit. Significat praeterea S. M.
 Regi se nullos interea fines novos fecisse, nullam ar-
 boxem signasse, neque noni quicquam attentasse, aut attentari
 permisisse, ut eodem modo se gerat et subditos suos se
 gerere mandet. S. M. Regia rogat, ut partem
 vectigal a suis exigatur.

Ioannes Marchio Brandenburgensis
 Sigismundo primo Regi Poloniae

Nolimus celare item vram, quod pro festo Emancipationis
 anni verentis subditi mei Franciscus Marcus, et Bred-
 dus Bueki ex Falckenbuegk, quesi sunt nobis, quod
 Castellanus Posnamien miserit ad eos atque venatione om-
 niq; usu silue Tuerberensis eis interdixerit, quam syl-
 nam a nobis et a maioribus meis iure fendi obtinet,
 et in pacifica eius possessione longi temporis praescripserunt.
 Neq; hoc contentus ipse cum equitum caterva in ea sylua
 venatus, volendo quasi de possessione eius meos depellere.
 Cumq; nos Castellano scripsissemus et significassemus, quod
 mei semper in pacifica possessione eius sylue fuerunt
 quodq; nulla de eo controversia fuerit, quodq; in congre-
 dia

inconcordia quæ est inter Regnum Poloniæ et Marchioniam:
tunc continetur istud quod si quæ controuersia de finibus
orta sit ut Commissarii utriusque mittantur qui eam
terminent medio vero tempore nemo in sua possessione
turbetur quodque nos semper ita gesserimus ut bonum
vicinum decebat, et omni studio prouiderimus ne qua
damna ^{Regni} attriperet, sperabamusque do: Castellanus aqua oia
facturus esset, neque novas res aliquas moliturus animad:
uerimus contra rem habere, atque ita enim esse animatum,
ut velit inter nos et ^{utis} ~~utis~~ ^{vra} ~~vra~~ populos lites et diffi:
dia suscitare. Nam significauerunt nobis Vencones quod
ipse ea derexit quæ locauerant subditi ^{utis} ~~utis~~ ^{vra} ~~vra~~ longo
tempore.

Neque hoc contentus, feudalem meum Christophorum Fulcken
breis ^{vra} ~~utis~~ ^{vra} ~~utis~~ euocauit, Et malia causa ad instantiam
Do: Miskowski Castellani Miedziecorz Posnamiam attulit,
neque ullam habuit litterarum postulatiunumque mearum ra:
cionem. Quæ de re etiam feci meo Do: Joachimo questi su:
mus. Nunc petimus ut cedat domino Castellano Posna:
miam, ut ne mea occupare, nec res novas moliri con:
tineat, verum ita se gerat quemadmodum pater eius Do:
Episcopus quem nihil eiusmodi tentasse accepimus quod si ali:
qui sunt exores et controuersie facile patrimus, ut rix:
ta concordiam inter Regnum et Marchionatum utriusque
Commissarii mittantur, sed si molestus esse perrexit
dominus Castellanus nos non poterimus, quia vim vi de:
pellamus, et fratris mei, et aliorum amicorum opæ ad:
inti, sed speramus fore ut ^{utis} ~~utis~~ ^{vra} ~~vra~~ Castellani suum
in officio continueat.

In eandem sententiam scribit O^s Joachimus inter Capitaneum
Magnum ordinis S. Joannis et inter famulos Do: Miskowski

orte fuerunt vice: vocatus est in sub Posnamiam Agre
 ordinis non tenebatur venire. quemadmodum ex hoc ex-
 plo Contractus apparet: qui factus est inter Regnum et
 Agros nihilominus misit suos: quod causas dicerent quam:
 obrem venire non tenebatur et exemplum Contractus sine
 concordie exhiberent: quod autem ei acciderit postea ex Agri
 scriptis scriptis liquet et intelliget. Sane utas Regia
 mm aliqua sit Jureis forma servata, et an liceat
 Judicare dominum Castellam contra has regias atque
 eas arbitrio suo interpretari. Exaterea novatione
 quadam utitur contra Agrem, cum litteris Polonicis
 quaremm ipse interpretem non habet, cum semper mos iste
 fuerit inter maiores meos, et nunc etiam sit inter omnes
 qui sunt in regno Polonie ut Latine scribant.

Et quamvis Agre posset hoc facile ferre qui lenatus vi:
 detur onere respondendi: cum Polonas has non intelli-
 gat, neque interpretem habeat, tamen ex eo colligi potest
 quemadmodum sit erga nos amatus. Scripsimus do-
 mino Capiteano Posnamien: ut ne se intromittat in bo-
 na Agri aut ordinis eius. Alioquin non solum potatem
 ei defendendi sin permittere, sed ipsi etiam auxilio meo
 ei non deesse cogemur. Rogamus autem vram
 ut mandet suo Castellano, quo se ab omni novatione
 et intromissione in bona Agri abstineat quod si ne-
 cessarium videbitur. Vbi vera causam cognoscere,
 designet ad eam rem suos Commissarios

Simon Oreilmig et Valentinus queruntur ademptos
 sibi equos per publicanum in Sueren, petit restitui.

Sigismundus primus Rex Polonie
Coesari Carolo Quinto

S Exmo et excellentissime Coesare et domine se et consan:
guinee me, charme ac honoran^{me}. Detulimus ad Sex^{ma}
filiam meam dominam Isabellam Reginam Vngarie,
cum Legationem quam Rex^{mus}. Do. Baltasar Epus vica:
rius^{men}, et Augus Georgius Zabka vicecancellarius
Regni Bohemie, nomine sacre v^{re} Coesaree^{is} M^{tes}
et Sex^{mi} domini Ferdinandi Regis Romanorum apud
nos obviarent, cohortantes illius. Item Rex^{lem}, ut ipsa
expensa seu hac legatione Sacre v^{re} v^{re} M^{tes}
responsum certum ac deliberatum, eisdem M^{tes} v^{re}
daret. Idcirco ipsa Sex^{ma} filia mea, et mea fortitudo
et desiderio M^{tes} v^{re} satisfacere volens, misit
hunc Amicum suum Nobilem ac Generosum Marc:
tinum Wolski, per quem voluntatem suam nostruq;
consensum v^{re} Sacre M^{tes} notificat, postulamus itaq;
ab ipsa Sacra M^{te} v^{re}, ut ipsum Amicum Sece:
missime filie^{re} mea. Inmaniter audire, et fidem ei
dicenti adhibere dignetur, Camq; propensionem ami:
mi exga se et exga Sex^{ma} do. Romanorum Re:
gem Sex^{me} filie^{re} mea gratiose accipere dignetur
Commendamus nos amori ac benivolencie fraterne
M^{tes} v^{re} Sex^{me}, quam dominus Deus pro defensio:
ne ac salute reipublice Christiane, dñi salnam et vi:
ctoriosam servare dignetur Vassenie penultima
Aprilis 1544 Regni mei anno 38.

Legatio ad Ferdinandum Romanorum
 Vngarie, Bohemie regem ab Isabella vidua
 Regina Vngarie, Mense Maii 1544 Mar:
 tino Volski data dicta spiri coram ipso Fer:
 dinando et Carolo eius fratre Coesare

Ex^{me} et excellentissime Rex Princeps et domine, domine
 colendissime, Ser^{ma} Princeps domina Isabella Dei gra
 Hungarie Regina domina mea clementissima, Sacrae
 v^{re} Regie liti per me semitorem ac Amicum sumum
 salutem dicit et omnia fausta lataq; Sacrae liti v^{re}
 precatue. Ser^{mus} etiam Princeps dominus Sigism:
 d^{ns} Rex Polonie, Pr^{re} Ser^{us} domine mee salutem
 Sacram litem v^{ram} et pro^{re} iucero affectu atq; amore
 suo liti v^{re} Ser^{me} faustos et felicissimos successus
 a Deo optimo Maximo optat ac precatue. Commiserunt
 mihi ambo hi Principes, nonnulla de mente sua. Sa:
 cre liti v^{re} referre: verba que dixero ut fidem
 habeant, offero Sacrae liti v^{re} litteras Credenciales

Lectis Credenciis. dicendum.

Ser^{me} et excellent^{me} Rex domine clementissime, au:
 secat v^{ra} Sacra Regia liti v^{ra} una cum Coesarea
 liti fratre suo excellentissimo ad ipsam Ser^{um} dominum
 Polonie Regem R^{dm} dominum Baltazarum Ep^m
 Vratislaviensem et Spectabilem ac R^{gm} dominum Geo:
 rgium Zabkam Vicecancellarium Regni Bohemie,
 Oratores suos per quos muniarent Sacra liti v^{re},
 ut Ser^{mus} ille Rex Polonie exquireret a Ser^{ma}
 filia sua Hungarie regina, domina mea clementis^{ma}

quidnam illa animi haberet ad descendendum ad amicitias
les tractatus et condiciones de accipiendis clementi co-
tentatione et dimittenda Transylvania Sacris Ritibus
vris. Et ut ipsa personam propriam Amicum mentem ac volun-
tatem suam

Quia in re Sex^{ma} ipse Rex Polonie, amicus ac frater mⁱ
tegerimus Sacram Ritum vram, volens eis gra-
tificari et commodare misit mox ad ipsam Sex^{ma} domi-
nam meam, cohortans illam, de amica et Christianitati
vbi compositione, sibi uti patri suo et Ritibus vris
aperte declararet, obtemperans illa et gratificari cupi-
ens patri ac Ritibus vris Sacris, tanq³ filia obedi-
entissima, declarata prius paternae Ritⁱ animi sui certa
deliberatione, mox me ad Sacram Coesarem ac ad
vram Sex^{ma} Ritum expedivit, cum ea recommendatione,
quam nunc ex me Sacra Ritⁱ vrea cognoscat, qua
ut in bonam partem accipiat, et me dicentem benigne
et audiat. S. Regiam Ritum vram oro.

Sex^{ma} Rex, domine clementissime. Sex^{ma} Princeps,
domina Isabella Hungarie Regina, filia Ritⁱ vrei
obedientissima: cum sua sponte ac natura, sue bonitate,
tum etiam consilio ac voluntate Sex^{mi} patris^{is}, omni
studio, cura ac diligentia sua id egit semper et omnes
suos conatus eo dirigebat, ut Regnum Hungarie ab
hostili occupatione saluum conservare, et Sacra Ritⁱ
vrea integram tradere potuisset.

Cum voluntatis ac studii sui testes habet Ritⁱ sua
Reginalis, cum aliis plurimos quibus archana me-
tis sue credere ausa est, tum vero Spectabiles ac Aug^{ti}
dominos Comitem de Salm, Oratorem Sacre Ritⁱ vrei

et Andream de Gorka Comitem Castellani Posnamien
 clarissimi Lexi sui Oratorem et Consiliarium Item Petru
 Sabbo et Pimenissam Cives vrbis Bndensis qui quo
 tempore Civitas illa Bndensis in potestatem Exercitus
 vris, vrbis dandi debebat, illinc ex vrbe illa ad Sacram
 Antem vram profugerunt, ex quorum testimonio ac vera
 relatione Sacra Aitas vrbis cognoscere tunc potuit, qz
 propensa fuerit voluntate domina mea clementissima
 ad cedendum Regno et Sede illa Regia Anti vrbis Ser^{me}
 quo virtute atqz presidio eiusdem vrbis Sacra Aitis
 Regno illi periclitanti succurri potuisset. Contenta si
 quidem erat Serma domina mea, mox a morte Sermi
 domini Joannis Regis propter pacificationem et conser
 vationem Regni sui Hungarie, stare illis pactis, que
 inter Antem vram et inter Serma Joannem Regem
 constituta erant et Cosarce Catholice Aitis iuxta modo
 comprobata.

Quoniam autem hac confecta fuerint et per quem id
 steterit. Sacra Aitas vrbis non ignoret. culpa certe
 penes Serma dominam Reginam nulla eius rei re
 manet. Nam Aitas sua Reginalis, si promissa illa
 pacta adimpleta tunc fuissent, mox illius Aitas, et
 Bnda Sede regni et universo illius Imperio, perlibe
 ter Sacra Anti vrbis cedere volebat, sed satis, vel deo
 potius sic volente, tota hac res deduci in effectum non
 potuit: id quod Relis illius Aitas, summo cum animi
 sui dolore tulit, et in foelicitatem hanc suam domino Deo
 commendabat.

Bndensi enim illa obsidione ab exercitu Aitis vrbis, qui
 tunc Bnda summam potestatem tenebant, vehementer
 offensi, et Oratores Regis Polonie cessionem hanc suade
 dentes

verbe eiecerunt, et Belem autem. Reginam suam adem:
pto illi omni Imperio, veluti captivam tenuerunt, sic ut
aetas sua Rebus suis potestatisq; sue non fuisset.
Atamen pactis illis mariti sui libenter statuta fui:
isset: molles sicuti pendens et Catholica domina, vsu
etiam patris sui fideli consilio, parua sorte fortunaz esse
contenta, modo ut Regnum illud Hungarie dare Anti
vici potuisset. Et qua parte potuit Sacra Anti vici co:
modare semper studuit. Captivos subditos Anti vici
sua pecunia ex hostium manibus redimendo. Turcis id
indignantibus et sinistram inde opinionem de Anti sua
sumentibus.

His que dicam Sacra Aetas, vici Inuentissimè per:
spicere poterit, quantum Sex^{ma} domina mea Sacra
vici Anti faneat, qd bene regno Hungarie et toti Rei:
publice Christiane cupiat, neglecta non modo spe fortunaz
suarum, verum et dignitate sua Regali, modo Sacra
vici vici et rei Christiane suo incommodo, commodare
possit.

Non obscurum sane est Anti vici Sacra, quod Impera:
tor Turecorum totum patrimonium regis Joannis
viniexsam Transylvanie provinciam, eamq; opulentam
ditionem, cum pleno Imperii dominio, ac usufructu Sex^{ma}
domine Regine et Sexmo eius filio tradidit, id ptatis,
Anti sue illuc peremittens, et per crebros Amicos fortas
ut in ea provincia Regni Hungarici parte potissima
aetas sua Rebus arbitrata suo imperaret. Suadens
etiam ac peremittens Anti sue Rebus, ex Regno Polonie
Capitaneos et copias militares sumere, quarum presilio ac
vinctute Rebus eius aetas, quetos illuc incolas ad obe:
dientiam suam facilius traducere, et sub Imperio suo co:
tinere posset.

Et Reginalis eius Aitas hac tam ampla omnia ad par-
tem rejiciens q̄ proximū cognovit Serenū Regis patris sui
voluntatem hortantis ut in partem Christianam inclina-
ret, ac ad consilia pactaq̄ Remissa Christiana digna
descenderet: mox Aitas eius Rex uti Catholica Re-
gina, omne studium suum eo converterit ut Regnum
suum Christianitatis propugnaculum ab extremo inte-
ritu vindicare Sacra vna Aitis presidio posset

Nunciat igitur per me Aitas sua Rex Sacra vna
Aiti quod deficiencia ac voluntate p̄sentissimi patris sui
ad ea pacta et conditiones quae videri cunctis debent mo-
derata, vel potius modica vult descendere, vult in qua
Aitas sua Rex Transylvania potissimam Regni
Hungarici provinciam Sacra Aiti vna in manus
et potestatem dare, et illa cedere in effectum.

Sed hac lege et conditione, ut Sacra Aitas vna sibi
et filio suo det vicissim in Slesia Ducatum Opoliensem
Ducatum Ratiboriensem Ducatum Clogomiensem,
cum omni iure et pleno dominio tandem possidendos
ut frueundosq̄ donec Christo Deo meo res Christianas
fortunata, Sacra Aitas vna tota Hungaria à Tur-
cis recuperata patrimonium et possessiones omnes de-
functi Joannis Regis dare et restituere valeat, ipsi
Sereni domini Isabella Reginae, et Sereno eius filio
in manus suarum Aitum seu alterius eorum.

Conditio hac de Ducatibus praedictis lenis est ac mīuta
in respectu et comparatione ad ipsam patrimonium Re-
gis defuncti q̄ plus septuaginta Arces et Castra con-
tinebat, quod ipsam Sacra Aitas vna recuperatum

Ser^{mo} Regis defuncti superstiti filio ex pacto restituere
obligatur. Quod eo usque redditibus affluerebat ut dno
illis Castrea utpote Trencaminum et R^{es}marck intra:
ta sua annua tres hosce Ducatus Silesiticos superaret. Et
tamen Ser^{ma} Princeps mea, intelligens patrimonium
hoc filii sui non posse tam cito tamq^{ue} facile per vram
utem recuperari, reddidit sibi et filio suo: obmissa hac
patrimonii ex pacto debiti petitione, obmissa etiam ampla
fructuosa honoratq^{ue} Transylvanien possessione ad supra:
dictam et eam infirmam de Ducatibus condiciones descendit,
qui et non magno redimi poterunt et iidem non sint ad
sustentacionem eius vitis suffecturi: publica tamen boni
causa vitas sua Reginalis ad hanc minimam conditio:
nem descendere et in moderatis, vel modicis potius consi:
stere non est gravata.

Ex his Ser^{me} Rex cognoscat Sacra vitas v^{ra} Ser^{ma}
dominam meam, egregia semper exga se voluntatis incli:
natione propensam fuisse, rebus et successibus vitis
v^{re} famisse. Regnum et dicionem suam dare voluisse:
et nunc etiam in ea voluntate constanter permanere, vel:
leq^{ue} ex animo Regno ipso et tota Transylvania cedere,
orareq^{ue} ut has equissimas et vitis v^{re} honestas ac,
faciles condiciones a se propositas, Sacra vitas v^{ra}
acceptare, et in rem ac effectum deducere, et extremam
his manum circa moras imponere dignetur.

Quae si Sacra vitis v^{re} placuerint, ne diu in hoc negotio
conficiendo cunctari^{velit}, sed facta cum mandatoris Ser^{me}
domine mee certa hisce de rebus ordinatione Ducatus
prefatos in manus eorum dare et celeriter exercitum
suum ad Transylvaniam mittere velit, qui provinciam et

ditionem illam totam à Reginali M^{te} per manus in posses-
sionem vr^a Mis accipiat. Cuius pars autem R^{em} do-
minam meam clementissimam illinc ex Transylvania ad On-
tium vsq³ Opoliensem per Hungariam et per omnia Mis
vr^a dominia cum decenti honore et securitate deducat.

N^{on} dubitat Sex^{ma} Princeps domina mea de benignitate
ac benivolentia erga se Sacra vr^a Mis. Spem etenim
magnam M^{as} sua R^{elis} reponit, in Sacra M^{te} vr^a
veluti altero parente suo indulgentissimo. Tum quod ve-
luta est inter Austriæ et Poloniæ Regum genus ex quo
ortum ducit sanguinis necessitudo et arcta coniunctio
multis magnisq³ amicitie officiis et assimilationibus frue-
mata: tum etiam q^d vr^a Sacra Regia M^{as} uti pen-
dens et Catholicus Princeps humis cessionis Sex^{me} domi-
næ meæ sibi factæ et tantæ illius gratificationis erga
se memor exit et grata illam semper recordatione pro-
sequetur.

H^{ec} est Sex^{me} Rex q^d Sex^{ma} domina Regina Hungariæ
domina mea clementi^{ma} de voluntate patris sui fidelis
et constans ad Sacram M^{tem} vr^{am} Regiam nunciatio
quam à me M^{as} vr^a Regia bono et clementi animo
quo cetera solet accipere velit et me cum grato responso ad
Sex^{ma} dominam meam M^{te} redire sinat et quid facere in-
tendat M^{te} suæ Reginali significare dignetur.

DIXI

Ad Coesarem autem M^{tem} hæc eadem dici
poterunt paucis mutatis et nonnullis additis
in ea sententia ut Coesar ipse hæc rex
sit arbiter una cum Sex^{mo} Poloniæ Rege etc.

In colloquutione

Si vel Cæsar vel Rex Ferdinandus dixerint, quod nolle
Regine dare tres istos Ducatus, eò quod videatur hæc
conditio magna esse, dicit Nuncios Ducatus istos, numero
quidem ac titulo rem speciosam videri amplamq; his præ,
cipue qui horum cognitionem non habent Ceterum re ipsa,
et experientia, nihil aliud aut minus fructuosum esse: qua-
doquidem tres hi Ducatus, et exiles habeant redditus 12000
florinorum, et non sint ad alendam et sustentandam suam
atem sufficientes. Et ideo Sec^{ms} Romanorum Rex
in concedendis his Ducatibus difficilis aut restrictus esse
non debet, nam plus accipit q̄ dat, accipit Siquidem pro
his Ducatibus exilibus amplissimam et eam opulentam
Transylvaniæ provinciam, ex qua et bellum contra Turcos
sustinere et Regnum recuperare poterit

Dicit etiam longè facilius esse Sec^{mo} domino Romanorum
Regi Ducatus istos Regine dare q̄ pacta illa cum defu-
cto Rege Joanne constituta adimplere. Nam minore expe-
sa Ducatus isti redimi ex oppignoratione poterunt, q̄ pa-
trimonium vel redimi, vel recuperare queat. Non verissi-
mile est, prout nunc res sese habent, ut Sec^{ms} Rex
Romanorum, Castra et possessiones patrimonii Joannis Re-
gis queat recuperare, quæ partim sunt in gravissimis
summis obligata, partim vero ab Hungaris diversarum
factionum, partim à Turcis, potenter possessa timentibus
sunt per vim occupata, ut planè spes nulla tam citò tamq̄
facile eorum recuperandorum superesse videatur.

Si Sec^{ms} Romanorum Rex loco istorum Ducatuum
offerret Regine Sceptum pro Transylvania, dicit Nuncios

quod Scopusium antea dum distractum non fuisset erat aliquid
 habens plus minus 12000 annui redditus floren, quod tamen
 ne in centesima parte patrimonii Joannis Regis respondere
 et equari poterat. Nunc Scopusium ipsum et distractum est,
 et multa sunt ab illo alienata, ut ex eius integritate Castri
 sese de anno in annum sustentare non sufficiat. Et dicitur p.
 ms Reginalis Aitas nihil minus hac de re agere com-
 miserit, dicit tamen Amicus certo id sibi constare. Re-
 gnam Scopusium non esse acceptam

Ceterum de tractatione et constitutione rerum nihil sibi
 Amicus commissum esse dicit, nec tractet.

Responsum a Carolo Ceesare et a Ferdinando
Romanorum rege datum Martino Volski nuncio
Isabelle regine Sprim Comiciis ii Junii

Sacratissima Imperatoria et Catholica Regia Matas
dominus me clementissimus pex benigne audit et intellexit:
xit unam. Sextus Romanorum Hungaric, Bohemia
et ea omnia que Sextus Principis et domine Isabelle
Regine Hungaric et vidue Rimens illius nomine
coram ambabus Antibus suis discrete exposuit.

Et suscipiunt utraqz Matas tam Imperatoria qz Regia
grato et clementi animo, studium, curam ac diligentiam
illam, quam Sexta domina Isabelle Regina Ungaric
cum sua sponte, tum etiam ex consilio et voluntate Sexti
domini patris sui Regis Polonie et sese ad conservan-
dum Regnum Hungaric ab hostili occupatione adhi-
buisse et adhibere conficiat, quo eorum Antibus illud
ipsum saluum et integrum tradere posset, deqz istiusmodi
voluntate, amnizqz propensione, eiusdem ambz Antes dicta
Reginam Isabellam vehementer laudant et tanquam
filiam charissimam paternè complectuntur.

Non dubitat vicissim Matas Romanorum quoniam palam om-
nibus liquido constet, ut nihil credentius Matas sua opta-
vit, nihilqz maiori studio petierit et laboravit, quam
ut nichi Contractus pacis statim ab obitu Sexti Regis
Joannis addebitum et speratum effectum deducerentur, ut
autem pex Antem suam hactenus non stetit, quominus id

fieret, ita q^o ambe⁹ artes⁹ hac ipsa infortunia, tantamq^{ue} in for-
 luitatem et calamitates, tum quæ postea consecutæ sunt, tum in
 quibus nunc miserum et afflictum Regnum Hungariæ cu
 communi hoste colluctatur, vel fatis iniquis, vel iurato Deo
 nos propter peccata mea affligentis, corrigentisq^{ue} impi-
 tate maluit quam quibuscumq^{ue} aliis causis. Coeterum p^{er} eadē
 Serenā domina Isabella Regina per Nuntium suum de-
 claravit et obtulit se velle Transylvaniam potissimam Re-
 gni Ungariæ provinciam artibus Imperatoris ac Re-
 gis in manus et potestatem eorum iam nunc dare et cum
 effectu cedere. Idq^{ue} de sciētia nimirum et voluntate Serenī
 parentis sui, sed hac tamen lege, ut artes eorum sibi et
 filio suo vicissim dent in Silesia Opolien, ac Ratiborien
 et Logomien Ducatus, cum omni sūt Jure et pleno domi-
 nio tandem possidendos, utendos, fruendosq^{ue}, donec domi-
 no Deo meo res Christianas fortunate artes eorum
 tota Ungaria à Turcis recuperata patrimonium et
 possessiones omnes defuncti Regis, ipsi Serenā domina
 Isabella Regina et Sereno eius filio in manus suarū
 artium seu alterius eorum dare et restituere valeant,
 ad hac artes Imperatoria paucis respondet, se nimirum
 ex sermone et relatione Sereni fratris sui Regis artis
 Romanorum, tum cum inter se super hoc ipso negotio con-
 silia conferrent, perspicue intellexisse illam oblationem et
 petitionem Serenæ Regine Isabelle longè aliam esse p^{ri-}
 oribus tractatibus concordie, qui habiti et confirmati su-
 ssent inter Artem Regiam et ipsam Serenam Regine
 Isabellam illiusq^{ue} primarios Consiliarios, primum mediū
 Regi domini Casparis Scheredi, in quibus tractatibus
 inter alia expresse continetur, nempe q^{od} Serenus dominus
 Ferdinandus Rex cum dicta Serenā Regina Isabella
 et cum Illmo Joanne Duce filio illius, infra spatium duorum

amorem paternum, amice, benigneque super aliis quibus rebus
et negotiis tam Reginam quam filium eius concernent
hoc est tam de patrimonio eiusdem filii sui, quam de bonis pro
contradote ei inscriptis et obligatis, remotis, exteris arbi-
tris concordiam iniret, quod si nullo modo interueniente
posset aliquibus causis interuenientibus, tunc negotia omnia
quod inter illam et filium Joannem Oncem filium eius
ac prelibatum Sex^{ma} dominum Ferdinandum Regem
dicimenda essent, ad Coesarem et Catholicam Matrem
Necnon Sex^{ma} Principem dominum Sigismundum Re-
gem Polonie et patrem ipsius Regine Isabella referre:
ut deberent, qui quicquid super negotiis controuersis, co-
muni iudicio et deliberatione decernerent, tali iudicio
utraq; partes acquiescere et modis omnibus obtemperare de-
beret. Deinde vero Præge^o anno, superiori per speciales
et solemnes Oratores tam Sex^{ma} Regis Polonie, quam
Sex^{ma} Regine Isabella filie ipsius acta et proposita
ubi scilicet Mat^r Regia ad fratrem petitionem et
requisionem dicti Sex^{ma} Regis Polonie benigne huma-
niterque concessisset et permisisset ut ipsa Regina Isa-
bella una cum filio suo (saluis tamen nominibus tra-
ctatibus) in possessione eorum bonorum, quæ tunc in po-
testate sua habuit, permanere posset, et quod inter ipsam
Mat^r nonissimam tractatum omnia negotia quæ inter Matrem
suam et Sex^{ma} Reginam Isabellam eiusque filium
dicimenda forent Coesare Mat^r simul et Sex^{ma} Re-
gis Polonie arbitrio, iudicio, decreto et voluntati pe-
nitens determinanda et complananda committerentur de
quo imp^r Mat^r Regia Sex^{ma} Regem Polonie per
Oratores suos admonendam curasset pro certo sperans
fore, ut Mat^r sua simul et Sex^{ma} filia illius Isabel-
la Regina suos Commissarios et legatos cum insten-
tione

instructione et pleno mandato huc Spicam ex de re ex:
pedient.

Quæ cum ita se habeant et subinde accedat hoc quod huius Præ:
cipatus quos Serma Regina Isabella sibi dari postulat
hodie non sint in potestate utris Regie, neque etiam fili:
bentex vellet utraque sua illi integrum sit eos ipsos Duca:
tus utpote gravissima pecunie summa oppignoratos, et ad
tempus aliquanto longius inscriptos tam cito redimere.
Cumque præterea ambae partes sue presentium temporum
proximas incommoditates difficultatesque considerent, et
altera utraque Coesarea propter bellum Gallicanum in partem
occupatissima existat altera vero Regia scilicet utraque
Turcico bello in Hungaria vel maxime districatur, ita
ob istiusmodi perturbationem partium rerum statum con:
ditionesque et plusque ardua maximaque negotia tutanda
reipublicæ Christianæ causa tam ab intestinis quam exte:
ris hostibus hoc tempore suscepta à cogitatione istius rei
vel nimis auocentur, illudque negotium uniuersum in
aliud commodius pauloque quietius tempus suspendi haud
inconsultum putent. Stantibus scilicet rebus in Hungaria
ubi nunc stant

His itaque aliisque de causis visum est ambabus partibus
ex re et commodo utriusque partis fore, ut negotii istius
actiones vel saltem ad proxima Comitia imperialia
sub biennium futura differantur, tunc enim per utramque
Coesaream Serma Regi Polonie tanquam arbitro et
illius filie Serma Regine Isabella facile licebit
cum volent Consultarios et Commissarios suos plenum
habentes mandatum et instructionem ad suam utramque
Coesaream, utpote dictis Comitibus personaliter deo dante
presentiam commodè et opportune amandare quo etiam
utraque Regia ventura, vel suos mandatarios eo omnino

missa est in hunc finem et effectum scilicet ut super pre-
missis omnibus et singulis negotiis amabili aliqua com-
positione facta. Interueniente imprimis auctoritate et
deliberatione tam sue Coesarea utris quam Serenissimi Regis
Poloniae ad executionem iam tandem tunc nominissimi tunc
prioris tractatuum quoad eius fieri queat denique
queat. Circa quod utraque Coesarea omne patrem suum
dum se inter utramque partem adhibere esse sincere
pollicetur.

Ne autem inter se spem omnem defendendi Regni Hunga-
riae Serenissima Regia Isabella ac suam abicere cogitent,
ambae utresque illam etiam atque etiam vehementer et ex
sincero animo hortantur ut forti et constanti animo
una cum suis esse velit, easque vias et rationes ex
pendentissimo consilio tunc Serenissimi parentis sui, tunc eorum
quos habet praecipuos Consiliarios pro patri regnum Status
et conditione iure studeat quibus se ipsam ac fideles sub-
ditos suos illamque Regni partem in qua habitat ab
immani Turecarum iugo Tyrannideque conservare et te-
nere posse confidit, ad quam rem eo magis administranda
non patientur neque Coesarea neque Regia utresque opem
praesidiumque eorum iuxta possibilitatem patrisque Status
turbulencias regere quippe quae iam nunc pro defensione
istius Regni Hungariae fandi contemnenda auxilia
a statibus et ordinibus Sacri imperii obtinuerunt,
eoque negotia sumis Contentus direxerunt, ut Deo
optimo Maximo opitulante proorsus confidant generale
et eam quidem offensivam expeditionem in Hungaria
aduersus communes Christiani nominis hostes in
proximo futuro anno personaliter facere adiectis
nimirum totius imperii Regnumque et dominorum

ambaxum utrum suorum Necnon aliorum Principum
et potentatuum auxiliis et quia Sexima regina Isabella
per Amictum eius hoc utibus suis significare non du-
bitavit. Nempe q Imperator Tuncorum totum patrimon-
ium Regis Joannis et universam Transylvaniam pro-
vinciam suam Rehi Artu et Sextimo filio eius tradiderit
cum ea nimis potestate, ut in ea provincia vita sua
Rehi pro arbitratu suo imperaret etc. Hinc sane
fit, ut Coesarea et Regia artes plane cedant Re-
giamalem. Artum suam tanto magis hoc tempore in Tra-
sylvaniam cum suis populis tutam et securem fore,
tantisper donec ad futuram aetatem Dei auspiciis amba
artes miserum et afflictum Regnum illud a faucibus
Tuncorum liberare queant, ad quod sese omnes opes
viresq suas collatimas esse pro certo pollicentur, itq
adeo dicta Sexima Regina personam esse voluit
artes illorum ad exhibenda queq paterna et bene-
vola studia et officia clementer propensas et michi-
natas existere. Datu Spica secunda Junij
Xmo domini M. D. L. iij.

Samuel Macziewski Vicecancellarius regni

Polonie Regni Bone Polonie

Sacra Serma Relis Antas

domina domina clementis^{ma}

Commendata sermitate mea in grām Sacrae Antis vrea
dominae meae clementissimae. Litteras Burgabiatu
ita ut mandare signata est Sacra Antas vrea pub:
lice in Praetorio domino Georgio Schencka obtuli ac
iuxta praescriptum illius heretatus sum, quandoquidem
commendatione Sacrae Antis vrea officium est hoc con:
secutus ut ita sese gereret ne commendationis factae
permittere illam posset, quod se summa fide et dilige:
cia factum est pollicitus, Porro excepti sumus hic
valde honorifice, Rex meus dominus Vladislavius
a Clero et a iugatu cum solempni cantu ad templum
est deductus, ac eo die nos omnes continuo excepit. Po:
steridie mane quere iussit Praetorium et ad se vocari:
sed cum semel atq; iterum misisset, domi non est inveni:
tus. Dixit mihi dominus Rex meus Vladislaviensis
quod per totum illum diem delitnerit in aedibus doschen:
ka, sub meridiem venimus ad Praetorium Sacrae Antis
Regiae mandata exposuimus; de quibus coram deo bene
minante fuis rebus in Praetorio confectis quum se
prius deliberaturos respondissent, una cum collegis meis
dominis Oratoribus praesi sunt apud me Consules
et Senatores omnes, una cum suis vxoribus, mihi
verbo hac plinimum accidit, video in eo splendorem
magnum, magnas opes, ut mihi praeter Venetias cum
omnibus aliis quas vidi in Italia Civitatibus con:
ferenda videatur, quae no maiore nobis cura promiden:
tum est, ut in regnum fide et potestate permeat. Qua
de re agam cum S. Ante vrea: deo bene vberis cu

eam videre incolamem licuerit: Pro omnis dñtmena
 salute ac v'rem omnium prosperitate Deum precari
 nunq̃ intermitto. Neq̃ gratia Sacra M^{te} v're
 diligenter commendo. Dat^{us} *Poloniæ* x vj
 mensis May Anno domini m^o D^o xl m^o

Sigismundus Augustus Rex Poloniæ
 Sultano Soleimano Sach Turcarū Coesari

S Ex^{me} et potentis^{me} Princeps, et domine vicine et amice n^{re}
 ehar^{me} et honoran^{ti}. Est hoc amicorum offitium ut alter de
 alterius successibus subinde certior fieri cupiat, atq̃ ideo
 mutuo, si minus possunt ipsi, vel per Nuncios, vel per litteras
 visant, quod nos prætremittere minimè volentes, cum hoc
 tempore Nuncius ad A^{ntem} v^{ram} mittere non potuerimus,
 litteris illam visimus, ac omnia illi foelicia prætamine, de
 nostrisq̃ in A^{ntem} v^{ram} animo praelixè quidam pollicemur
 omniaq̃ nos semper facturos promittimus, quæ non modo
 ad retinendam, v^{ram} etiam ad augendam et amplificandam
 cum A^{ntem} v^{ra} gratiam pertinebunt. Quoniam verò per
 Generosum Joannem Orzieski Succameracium Cracovien^{sem}
 et Secretarium n^{ost}rum quem ad A^{ntem} v^{ram} in finibus
 faciendis, quæ sunt inter illius et meas terras, nihil opus
 esse magno aliquo negotio, quod ij facile constitui possit,
 quandoquidem ^{A^{ntem}} Orzakomien à Coesare Precepit A^{ntem}
 v^{ra} donata est, Quamobrem si is quem limites nosse oportet,
 Nuncium suum mittat qui fines indicet, A^{ntem} v^{ra}
 Nuncius suum adtingere illi vellet qui limites constituat.
 Nobis verò minimè videtur ut sine n^{ost}ris hominibus inter
 dictiones meas fines statuantur: illud enim A^{ntem} v^{ra}

scire debet, æque nos nosse ubi sunt fines ditionis meæ ac
Cæsarem Przekopensem, cum et arcem ipsam Orzakomien
in platea maiorem nostram fuisse, quæ non vi à Przeko:
pensi Cæsare, sed permissu maiorem nostram, ob sexmiliu:
tem quam illis prestabat aliquando, ab eo fuisse possessa
verum magis probatur nobis id quod ante iuri vrea
visum erat, ut cum ab illa tum à nobis designarentur
homines, qui limites inspicere, et de iis cognoscerent, nam
ad vniuersæ partis tantum informationem limites terminari
quod sit iniquum ipsa etiam iuris vrea perspicere potest,
quominus autem processerit ea ratio, de qua inter utrumque
mem conuenerat, nulla mea culpa accidisse iam antea no:
semel abinde docuimus, neque opus est eadem toties repe:
re. Nihil est quod moueant autem vream Monasteria
et Ecclesiæ ritus Machometani, quasi hæc certa deberent
esse limitum iudicia, nam iis ipsis locis habuerunt habne:
runt maiores mei subditos suos Thaxaros qui eorum in:
perio parebant, quæmodum hodie quod nos habemus in
media ditione nostra Taxaros nobis subiectos, qui Eccle:
sias et Monasteria sui ritus, habent. Sed et ultra Co:
stantinopolim habet iuris vrea ad eundem modum no:
paucos Christianos imperio suo subiectos, qui nihilominus
et Monasteria et Ecclesiæ sui ritus et religionis pos:
sident, absque itaque foret ex iis de limitibus coniectura
facere velle quorum certiora solent esse iudicia flumij,
qui plerumque vniuersæ regni ab alio fines determinare
conuenerunt. Quare à iure vrea postulamus ut ne
in ea persistet sententia, ut Cæsarem Przekopen, absque
nobis, aut absque iis omnibus qui fuerint à nobis de:
signati, aliquid de finibus constituere velit, cum quo si
esset nobis negotium, ne Arcem quidem Orzakomien
ei possidendam dimittere permitteremus: in omni possessione

cum sit utas vera nos de ea nullam disceptacionem ha-
 bere volumus: modo ut limites ex testimonio semini tam
 utis vera quam nostrum hominum constituentur neq;
 ullius rei q; iuris et equitatis ratio habeatur. Nos
 enim hi sumus qui quemadmodum initio scripsimus, omni-
 bus modis non modo retentam sed etiam auctam cum
 lite vera amicitiam cupimus. Cum ingentes gratias eo
 nomine habemus q; sermē filie nra domine Hungarie
 Regine habemus rationem semper habuerit: quod dem-
 cept q; ut semper faciat neq; aut ab Hungaris aut à
 Thureis aliquid ei negotii exhiberi permittat à lite
 vera petimus. vicissim omnia facturi que ad bonum vi-
 cinum et utis vera fidem amicum pertinebunt. Nihil
 enim aequē cura nobis est atq; salus et dignitas charme
 filie nra quam band aliter atq; nram ipsorum salutē
 et dignitatem vere liti cupimus esse commendatam. Nos
 verò in ea que cum vera lite nobis intercedit amici-
 tia perpetuò prestabimus ac omnia prius facturi su-
 mus q; foedera que nobis sunt cum lite vera vlla
 ex parte violemus que semper immolata per nos ser-
 uabuntur: ac omnia que sunt amici officia cumulate
 à nobis liti vera prestabuntur quod sibi de nobis
 frui mtere ut polliceatur licebit. Cupimus autem vras
 bene foelicem et incolumem valere. Dat^o Varesse:
 me septima maii Anno domini 1544

Charis^{me} in Chrō fili mⁱ, et char^{ma} in Chrō filia mea
Salutem et Apostolicam benedictionem. Quodam felicitis
recordationis Clemens Papa septimus predecessor n^{ost}r
vobiscum quod impedimento tertiū consanguinitatis gra-
du (quo, ut tunc expressum fuerat, inimicem coniuncti exa-
tis non obstan^t, sponsalia celebrare et matrimonium inter
vos contrahere ac in eodem matrimonio perpetuo rema-
nere libere et licite valeatis per eius litteras inter alia
dispensavit ac prolem exinde suscipiendam legitimam mⁱ-
ciavit prout in dictis litteris latinis continetur. Cum
autem sicut nobis imp^{er} exp^{re}ssum fecistis à nonnullis as-
seratur vos tempore datarum litterarum predictarum,
duplici tertiū seu secundo et tertiū gradibus inimicem con-
iunctos fore, propterea dubitatis has predictas, quanto vi-
gore sponsalia celebrata et matrimonium huiusmodi co-
tractum et consummatum et proles suscepta fuerunt de
interceptionis vitio notari vobisq^{ue} minus utiles reddi
posse tempore procedente. Nos qui illius in t^{er}reis vices
gerimus qui pacem et concordiam in sublimibus int^{er}it
vobis ne dictarum litterarum fenestram effectū pro-
videre volentes ac vos et quemlibet v^{est}rū à quibuscumq^{ue}
excommunicationis sententiā, si quas propterea vel al^{is}
quomodolibet incurreritis, absolvent et absolutos fore
censem, necnon prefatarum litterarum veriores te-
nores presentibus p^{re}o sufficienter expressis et insertis
habentes, v^{est}ris in hac parte supplicationibus inclinati necno

palatii Apostolici auditores et sanctae Romanae Ecclesiae
Cardinales etiam non expectata alia mentis meae super
hoc declaratione ac resublati eis et eorum cuilibet quibus
aliter iudicandi et interpretandi facultate et authori-
tate iudicandi et definiri debere ac verum et inane si
secus super iis a quoquam quamvis authoritate scienter
aut ignoranter contigerit attentari ac suppleri om-
nes et singulos vixis et facti defectus etiam speciali nota
et expressione dignos si qui forsan intervenierint in pre-
missis non obstantibus premissis ac Apostolicis necnon
in Provincialibus et Synodalibus Conciliis editis ge-
neralibus vel specialibus constitutionibus et ordinatio-
nibus ac omnibus illis quae praefatus praedecessor in dictis
litteris voluit non obstare ceterisque contrariis quibus-
cumque Datum Romae apud Sanctum Petrum sub
anno Piscatoris die. Xvij^{ma} Maij Anno 1544
Pontificatus nri anno .X^o.

Paulus Epus servus servorum Dei. Ad futuram rei me-
 moriam. Transmissio mea debet provenire subsidio. ut
 in summis omnibus conservetur hinc est quod nos tenorem qua-
 rundam litterarum foliis recordationis Clementis
 Papae septimi predecessoris mei compertum in registro ip-
 sius predecessoris pro eo quod sicut exhibita nobis nuper
 pro parte dilecti filii Nobilis adolescentis Sigismundi
 secundi de Polonia et dilectae in Christo filie Nobilis do-
 micelle Elisabeth de Austria Viennensis et Cracoviensis
 senaliarum Civitatum et diocesis ipsi huiusmodi ^{tenore} ex
 certis causis dnoscentur indigere de Registro ipso de
 verbo ad verbum transcribi et ipsorum Sigismundi
 et Elisabeth supplicantium instantia presentibus anno:
 lavi fecimus qui talis est Clemens Epus servus servor-
 um Dei dilecto filio Nobili Adolescenti Sigismundo se-
 cundo de Polonia et dilectae in Christo filie Nobili domi-
 cellae Elisabeth de Austria Viennensis et Cracoviensis
 senaliarum Civitatum et diocesis Salutem et Apostolicam be-
 nedictionem. Romani Pontificis praecellens auctoritas co-
 cessa sibi desuper ultimum potestate prout personarum ne-
 gociorum et temporum qualitate pensata id conspexit in
 domino salubriter expedire. sane dilecti filii Andreas
 de Burgo Romanus et Stanislaus Rzegziza Sigismundi
 di Polonie Regni illustrissimi charissimorum in Christo
 filiorum nostrorum apud nos et Sedem Apostolicam ora-
 tores ipsorum Regni nominibus prout per eorum litteras
 ad eosdem oratores respective desuper scriptas et nobis

ostensas in mandatis expresse habuerunt, cum eo quod de-
ont et mentis et deuotionis affectu nobis exposuerunt
q̄ Ferdinandus qui etiam Archidux Austrie et Si-
gismundus Reges prefati qui etiam magnus Dux
Lithuanie existunt pro conseruandis inter eos ac eorum
posterorū consanguineos et affines prefertim ex sanguine
regio descendens pacis et amicitie foederibus summopere
cupiunt ut in fili Sigismunde qui Sigismundi et in Chro-
filia Elisabeth qui Ferdinandi regum predictorum
nati estis matrimonium nunc contrahatis sed quia
tercio consanguinitatis gradu nunc contrahitis inq̄
Sigismunde in duodecim et in Elisabeth in infanti ut
dicimus aetate viximus annis vel circa constituti
estis matrimonium huiusmodi contrahere non potestis
dispensatione Apostolica super hoc non obtenta. Quare
dicti oratores nominibus predictis humiliter suppli-
caui fecerunt ut vobis in his de opportuna dispensa-
tionis gratia providere de benignitate Apostolica dig-
naremur. Nos igitur qui inter cunctos Christi fideles
prefertim reges et principes pacis et concordie unitate
et amicitiam vigere sinceris desideramus affectibus
ex premissis et ceteris aliis nobis expositis causis huius-
modi nobis super hoc porrectis supplicationibus nichil
nati vobiscum ut tercio consanguinitatis gradus in-
pedimento ac defectibus aetate huiusmodi et quibusvis
Apostolicis Necnon in provincialibus et Synodalibus Co-
aliis aditis generalibus vel specialibus constitutionibus
et ordinationibus ceterisque contrariis nequaquam obstan-
tibus verò prefatorum regum consensu pariter et as-
sensu ac commentibus sufficientibus et formam ma-
trimonii legitime representantibus ad hoc intervenien-
tibus sponsalia celebrare et matrimonium inter vos

contrahere et in eadem Matrimonio perpetuo remanere libe-
 re et licite valeatis ex certa nostra scientia ac de Aposto-
 lica potestatis plenitudine authoritate Apostolica tenore
 presentium de specialis dono gratie dispensamus ac sponsalia
 et matrimonium huiusmodi ex nunc prout ex tunc et con-
 tinua cum ad etatem legitimam peruenieritis ac si in
 ipsa etate legitima constituti essetis, valida et Ca-
 nonica fore. Nec postquam ad dictam etatem legitimam
 peruenieritis alium consensum aliamque vim requiri
 debere, neque Matrimonium ipsum dici posse, sique per
 quoscumque iudices etiam causarum Palatii Apostolici au-
 ditores et Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales in-
 terpretari, iudicare et diffiniri debere, adempta aliter
 iudicandi et interpretandi facultate decernimus, ac pro-
 lem inde suscipiendam legitimam nunciamus, nulli ex-
 go omnino hominum liceat hanc paginam nostrae dispen-
 sationis decreti et nunciationis infringere, vel ei ausu
 temerario contraire si quis autem hoc temere attentare
 presumpserit indignationem omnipotentis Dei et beato-
 rum Petri et Pauli Apostolorum eius noverit se incu-
 rsum Datum Romae apud Sanctum Petrum anno incar-
 nationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo
 secundo octavo Calendas Septembris Pontificatus nostri
 anno octavo. Coeterum ut eaeundem tenore litterarum
 praedictus sic insertus, omnimodam rei sen facti certi-
 tudinem faciat, authoritate Apostolica decernimus, ut
 illud^{id} eodem eandemque vim eundemque vigorem di-
 ctus tenore per omnia habeat, quod haberent originales
 litterae supradictae, et eadem prorsus eidem tenore fi-
 des adhibeatur, quandoamque et ubi cumque sine ni iudi-
 cio sine alibi ubi fuerit exhibitus sine ostensus, et eide

tenore firmare stetur in omnibus sicut eisdem originali:
bus litteris staretur si fuerint exhibite vel ostense per
hoc autem nullum in eis quibus de novo acquiri volumus. sed
antiquum tantummodo conservari. Nulli ergo omnino
hominum liceat hanc paginam nostre decreti infringere vel
ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare
presumpserit indignationem omnipotentis dei ac beato:
rum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incu:
rent. Dat. Rome apud Sanctum Petrum anno incar:
nationis dominice 1535 decima nona Calendas Ja:
nuarii Pontificatus nostri anno secundo.

139

Sigismundus Rex Polonie
Paulo. Pape Tercio

S Anctissime. Remmiciatum est nobis Alexandrum Saul-
teti e custodia in quam suo merito comectus erat dimissum
esse: idq; eo nomine q; que sunt de illo constituta, insaen-
te me constituta sint: cum ego nunquam enim proscriptum
sententia mea voluerim. Micari satis non possum, que
sit tanta ista hominum audacia atq; impudentia, ut hec
de me comminisci non vereantur. Quos etiam eo amentie
progressus accepi, ut me etatis vicio laborare, ac pla-
ne iam repnerascere, coram Remis. O. Cardinalibus
dicere sint ausi: itaq; facile concedere omnia: quibusvis
literis subscribere: neq; multum attendere quid illud
sit quod mihi subscribendum offerretur, qua sua ficta
narratione, scriptis meis omnibus fidem apud Sancti:
tatem vram derogare conantur. Quod mihi molestius
accidit, q; credi queat: Sed magis etiam illud molestum:
commentis hominum leuissimorum fidem istis haberi
maiores q; subscriptis manu mea et signo meo obigna-
tis litteris, ipsa secum animo reputet. S. vram: quanti-
doquidem equales esse dicimus, nibilo ut nra sit q;
S. vram etas pro uertiore. Sicadem de illa dicerentur
ac fictis eiusmodi sermionibus: dyplomatis eius fides
deprehenderetur quomodo id esset latuerat? ac quemadmodum
inimiciam sibi fieri existimaret, si ego tam impudenti
figmento credere in animum inducerem: ita que sit
mens in hac re mea, ex scripta coniecturam faciat. Cu
esset apud me S. vram Ametinus, qui nunc est Epus
Augustensis dominus Otto Trenchessess ipse ex ore

meo audiret. quæ sit mea de prescripto Alexandro sen-
tencia. Quod si litteræ meæ pondus non habent, quod earum
fidei detrahitur: certe ex auctore illo teste cognosci potuit:
quæ sunt in Alexandrini Statuta: Summa mea esse
voluntate statuta. Tot gravium virorum testimoniis
fidelibus confirmatus est: libello præterea Sacramentarii
manu sua diligenter notato: nichilominus hæc omnia
parum sunt animadvertenda ab hiis, quibus inquirendi
in eum à S^{te} V^{ra} fuit cura mandata. Plus apud
illos valuit levium hominum commentum, quod vel scripta
mea: vel tot tam aperta testimonia. Sed illi quod vi-
sum illis fuerit de Alexandro statuant: mihi fixa
manet sententia Decretum proscriptionis semel à me
latum nunquam inducere, ornent illi enim si volent quæ-
tum volent, si tali homine tantopere delectantur, in Re-
gno ditionibusque meis locum enim minime habiturum
certum^{est}. Nam hoc genus Lupos qui sub omnia pelle fe-
rinam suam rabiem tegere conantur: quod longissime
ab omnibus esse arcandos existimo. Quare, si ad quos
ea cura proprie pertinet, eos qui manifesto hereseos
crimine sunt notati animadvertendum sibi esse non
putant per me ut enim etiam ornent istuc licebit: ego
nichilominus Christiani Regis fungar officio: neque
pestibus eiusmodi loci apud me est quicquam futurum.
Sed illud S^{te} V^{ra} supplico ut ex R^{em}is dominis
Cardinalibus diligenter sciscitentur qui nam sint illi
qui me propter ætatem ærore mentis affici affirmant:
ac quæ scribuntur à me litteræ, eas præter scientiam
et voluntatem meam scribi, ut quid mihi in audaces
istos homines statuendum sit rationem inire possem.
Denique verò ut fidem habeat S^{tas} V^{ra} scriptis meis
peto, ne me quoque qui studio et observantia erga S^{tem}

vram concedo nemini: nistis dolor adigat par pari re-
 ferre. Quandoquidem utrimq; nem eulem esse dicunt
 atq; aequa sit utriq; ut is qui debet hunc aetati ho-
 nos ab omnibus habeatur potius q; ut indigna nobis
 de ea fingendi leuissimis hominibus potestas permittatur
 Ac sicut ego non modo non audirens verum etiam
 gerens aliquid in eum essem consulturus, qui hac spe-
 gere de Sanctitate vram auderet: ut idem in mea cau-
 sa faciat etiam atq; etiam Sh. vram supplico Datus
 Waresbemie die iij Junij 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
 Cardinali Protectori

Rex. Perferunt ad nos esse quosdam isthic leues homines
 et quidem meae ditionis, quod minus etiam nobis est feren-
 dum, qui et coram Roma. P. vram, et coram aliis Rm
 dominis Cardinalibus, litteris omnibus que istuc a
 nobis mittuntur fidem detrabere conantur, ac indi-
 gnos de nobis sermones audent spergere, quasi aetatis
 vicio laboremus, et nullo plane iudicio utentes, quid-
 mis quibusvis litteris subscribamus: non magnopere quid
 illud sit quod nobis datum subscribendum attenden-
 tes. Quorum fictis narrationibus dum fides habetur
 fit ex eo, ut nullum istic littere meae pondus obtineat,
 dum plus leuissimorum hominum commentis creditur
 q; his litteris que manu mea subscripte, que signo
 meo atq; adeo Regni mei afferuntur obsignate. Hic
 adeo factum esse accepimus, q; qui suo merito comiectus
 erat istic in Carcerem Alexander Sculteti mea senten-

proscriptus, is non modo debitas sibi poenas evasit: è carcere dimissus: verum etiam viris bonis negotium munus fa:
cessere dicitur. Ita enim narrare istis audaces quosdam
et impudentes nobis insipientibus, eum proscriptum esse
ac quæcumque date sunt à nobis litteræ præter scientiam
et voluntatem datas esse: quod nos propter ingrauescentem
ætatem nostram non satis nobis mente constamus, atque
ex aliorum quasi metu pendeamus. Credibile non est,
quantum ex res animo meo perturbationem attulerit. Neque
vero tum nobis accidit molestum vanissimos homines hæc
de nobis spargere, quod hoc non deesse istis, qui impudenti:
ssimis eorum commentis fidem habeant, apud quos nihil
manus nostræ subscripcio: nihil signi mei valeat ex:
pressio: præ eo quod ab istis summa impudentia confingitur
quid hoc est aliud quam præcidere nobis cum absentibus
per litteras colloquendi facultatem? Quis enim erit lit:
terarum mearum usus? si quanto fuerit in homine ali:
quo plus lenitatis, tanto maior ei, quod meis litteris fi:
des habebitur? Prestitit nobis nihil habere cum Ro:
mana Curia negotii, quod hanc ab ea indignitatem repore:
tave. Nihil est grandior ætas mea, quod sciam, quam
mei, ita ut nihil de nobis dici possit quod non idem
de sanctitate illius liceat suspicari. Quis erit qui viris
nobis vertere possit, si cum meis litteris fides detraha:
tur: nos quoque his quæ isthinc proficiuntur, à vico æqui
profectæ ætatis, minus credere in animum inducamus?
Quanto autem foret hoc satius, ut ætati utriusque mem:
qui debet bonos deferretur potius quod hæc de ea tam
indigna comminandi potestas quibusvis permitteretur!
esset hoc certe officium. R. me. His viris istorum
effrenatam impudentiam coercere, ac dignitatem con:
tra illos nostram tueri. Quorsum enim Protectore regno

nec opus fuerit: si fides exit litteris meis derogata? aut
 quid habebit quod protegat. si de veritate litterarum
 nostrarum dubitabit? Nos vero à Roma P. Vra peti-
 mus, ut non modo fidem deinceps non habeat istorum va-
 nissimis commentis: verum etiam nomina istorum ad nos
 deferat, ut documentum in eos statuamus eiusmodi quo
 à simili dementia alii possint deterreari. Porro quod Ale-
 xandrum attinet, si Romanæ Curie tantopere collibet
 sibi enim habeat, et quibus velit ornamentis enim mihi
 prosequatur licebit, in Regno nostro locus ei nunq̃ est
 futurus: seruo enim Venerabili Capitulo Varenien-
 mandamus, ut ne litteras in causa eius à Romana
 Curia profectas recipere: in eadem: qua proscriptus
 poena affici vellent. Volumus enim palam omnibus
 fieri, mente nos adhuc consistere, et ea esse qua debe-
 mus animi firmitate, si ad quos proprie pertinet, huius
 officio suo fungi recusant, nos nichilominus Christi-
 Regis officium in nobis regni nunq̃ patienter, et
 quo ad eius à nobis fieri poterit, ab omni hereseos labe
 repurgatum Regnum nostrum Deo bene iuvante
 conabimur conservare. Datus Varsæmiæ prima
 die Junii Anno domini 1544

Mathias Loboczki senerino Boner Zupario
.S.P.D. nona ex Kicsmark scripta die 25 Iu:
lii anno domini 1544

Wiprawa Woienma Stolicze tbi samo odwolaga i posłali
Posly do Heithmanow ze miechgez cziggnacz alizbi Crol
był w Vegerech wpolin atak miewiem iestli ze ich me:
przimuszac Heithmani ku cziggniemu.

Nawimj nasze Vegierskie sz medobre, wojobothe przeblax
Thmezi Miskolc miasto doszcz wielkie polne wi:
palili i wissickli ieno szefnaszic mil odemnie i prz:
sta wzgora wziez ze i Schiksbow takiez, bo iedno
dnie mili lizi od Miskolca aiss w Sziksbowie wie:
cie Shachtbi pobrali bo tam iaremarek bil naten
zac a wssakoss o Sziksbowie iestbze wzegz niepew:
na, alie o Miskolcu pewna zabiezgi samo wielkie,
omnia plena timoris et tremoris.

Natem ziezdzic abo natem Rakosch wodobrocziniv to
bilo, prossil Amich wsserb Stanowo Vegierskich prze
bog abi sie inss sami nad sobax smilowali abi wss:
szi bili iednotbnie Crolionoi Ferdinandowi aissbi
sie inss sami miedzi sobax zgadzali a swieb loter:
skich mcsnassck abij przestali.

Posel Czesarza Thmezkic^o stbmi posselstbwnem byl
przniecbal do frater dzinredzia to iestb do Amicha
przikazwiaz wssbem abii zadny pan ani ziemiamin slu:
zebmich slug miechowal aby tess zadny szzablijax
michodzil ieno go bi bila nadwie piendzi

JV Abii kozdi swoiem Chłopom wienzei niz miewoskazo:
wał bosz inßß Czesarszi i sami sobie abii robili
a w domich swich siedzieli ziemianstich spokojem a
gdi Czesarz roskaże abii bili gotowi iechacz na wojny
tam gdzie kaze.

JV Mniczowij tesh roskażal aby dworz miewoswał ieno
aby mnicz swie miał okolo siebie czobi boga modlili
za Czesarza a inßß Czesarz ich chze bierze a iem
samem miewzeba mishi oobromie.

JV Roskażal do mnicza i do Siedmigródzanow aby sobi
now miasto i Zamek. Dawa dali i^o Heithmanom
ktore on posle wzeze.

JV Roskażal aby Czizow Zamek i fegaxacz Zamek
i Kikiel Zamek dali Voivodzie Valaskiemu
a wstiby Starostowie ich dacz miewozili i tedi aby wssi
szci Siedmigródzanie ziazgneli dobywacz ich i a Cze:
sarz tesh da cyjdu ko dobywamy.

Wssitkoz dobre a wesole poselstwa ktore Vengrowie
na thim Obraczimskim Rakoszu wstissawsi i inßß
wienoz wazei chze zginacz mishi mieli w takow
miewozie przidz. A bowiem ass do tego gassu mi:
li w sobie te szalionez fantazyje i zbi Czesarz
Thmeczki mialie chowacz prz i ich miewiach i prz
ich prawich i mawiali to wienoz miewoz i iawie
iss woliem pod Turekiem byz i mß pod Niemcem
i wß teraz wida i miewiedzieli ogo boga prossili

I od them tesh Rakoszem przisli iem listbi od Czesarza
Carola gdzie i^o Czesarska mß prziczeka iem ze

chce osobę swą skoro na przysłać. Włosów przysłać a
bromie ich od Turka etc. tego pisma bardzo porzie:
schmi bily i posłali do Cesarza Carola, y do Czola
Ferdinanda y do wielkiego panowa Chreścijańskich, a
iż wieniec obiczał bierz dobrej całości Carola
Ferdinanda boże daj to. iż giby też gas było po:
liczszą się im.

Posłali też Posli do Cesarza Turczek^o spokojnem
posłelstwem. A bi się iśćbze temi swemi zadoszcia:
mi namie miewapiat etc. adwologu sobie miewozenta
zginiem, wnadziem ratunku Cesarza Carola

T beras też Chłopi swego pana własnego złowicka
zaczęgo Dzylaffi Jstwana wlasnyschi domiesli
na Buczyn, i wnetb iego dal szianu Busba. In
summa chłopi walzi wienozi Turkom mishi Chre:
scijanom

Tho też Cesarz Turczek^o rozkazał do Amicha
abyj gdzie kolwiek może którego zaczęgo Hmeza
abo dobrego męza wlasia abyj każdego posłał na male
Constantinopolie a tam stać aby bił wienozi do Con:
stantinopolia, bo iż Cesarz Turczek^o Buczyn ka:
zał zwacz, kwozik Stambolda id est male Constam:
tinopolie. Atak inschgi et leges pomit Ungaris et
nomina Cinitatnm immutat, sed dominus qui deponit,
potentes de sede, et exaltat humiles, exueget sicut per
dimum Psalmu pollicetur super miseria mioru et
gemitu pauperum, nec parietur hoc superbis caput do:
minare populo suo, et sicut humiliantur se. Nimitarew
misertus est, sic et nri miserabitur, cum nos ad pedes
sue misericordie humile prostauerimus. Quod superest
M. Vram cum tota domo facitis me uisere cupio. Dat. ex
Ungarie Cammeri nri festo S. M. Magdalene 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
Senatui Craconiensi

Amati fideles dilecti. Quæ de ratione exigendæ vasariæ pecunie quærimini, ea sunt nobis lecta. Quoniam vero in maioribus Regni Comitiis omnis eius pecunie exigendæ p[ar]tas Regni mei Thesaurario permissa est, non esse nobis licitum videbatur statuere quidq[ue] eo insciente, ac illius de ratione exigendæ pecunie iudicio refragari, nihilominus cum quæ postulatur a vobis, ea iusta videantur, scripsimus ad illum, ut ne discederet à veteri et usitato more, quo in Prætorio et non alibi pecunia semper exigebatur. Quod enim ita facturum non dubitamus. De miseris hominibus qui in custodiam Prætorii traditi sunt, sententiâ meâ et mandatum hoc est, ut liberos eos dimittatis, Neq[ue] enim quemq[ue] nec non comictum plecti volumus.

De processu quod ita festinatis nobis non probatur, Præmis enim necesse est, ut enim legendum iis committamus, qui facis habent intelligenciam, ne quid in lucem exeat parum diligenter excusum. Quoniam vero processus hic per animum hunc integrum, quo vagati semper, neq[ue] v[er]o in loco dincius sumus commorati, ad manum non fuit, ita ut legi et expendi diligenter non potuerit, Mundabimus ut quod in hunc usq[ue] diem non est, fiat adhuc, et perlectum diligenter libellum, ac si qua in parte opus fuerit, emandatum vobis remittemus.

Quæ scribitis de ratione vinarie pecunie exigendæ, ea secus nobis videntur, Neq[ue] enim quanti propinaculis à vectore vas integrum emerit, sed quantum ipse post emptum vas, pecunie ex eo confecerit, à singulis grossis vnum denarium solum volumus, et mandamus, scimus enim longe

plures propinari in Cellareis vinum collocatum, quam quatenus
singula vasa in foro sunt emptum. Quod cum frans admissa
est universa eius brasei vasa commissio vendicantur,
nobis probatur is enim est sensus constitutionis Proteco:
nie facte. Datus in Brzeszcie prima die mensis Julii
Anno domini M^o. D. XLIII°.

Sigismundus Rex Polonie
Isabelle regine Hungarie

SERENA MAJESTAS. Eum ipsum quem ad nos miserat litteras vestras,
ad Scemos fratres Spicam legaveramus. Et quoniam que
istis acta sunt, que spes ostensa est, nemo alius dicere potest
melius quam is ipse ad litteras vestras remittendum eum
duximus. Quod responsum attulit, eius exemplum vobis
apud nos retinimus, aliud affert litteris vestris: ac nonnulla
etiam ipse referet. Nos certe faciemus omnia summo
studio, que ad salutem et dignitatem litterarum vestrarum tueri:
clam perquirere indicamus, sed ut quimus amant, quanto ut
volimus non licet. Quid agatur istis, quo in loco sint
res litterarum vestrarum, faciet nos per omnem occasionem certi:
ores: ac rationibus interea sumis, ut poterit, providebit.
Quatenusque a nobis prestari poterunt ad litteras vestras ra:
tiones administrandas patris benivolentissimi officium in
nobis regimus, nequaquam pacemur. Hoc sibi de nobis fra:
miter persuadeat, licebit. Datum in Brzeszcie XVI Julii
M^o. D. XLIII°.

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali sanctorum quatuor Coro:

REX in Christo. Idomine amice charissime. Vnum
bonum cui Deus magnam in verbo domino interce nates
propagando gratiam dedit Doctorem Martinum Proßomianum
ad Aulam meam accersendum ameamus qui nobis
multis nominibus charus est et quod vite integritate
doctrinaq; Christiana insignem esse indicamus et quod
in iis nunc propter rationes Reipublice necessarias
versamine solitudinibus ut absq; eo cum summo anima-
rum discrimine carere nos verbi Dei Precone oporteret
hunc in Franciscanorum ordinem redigere conantur Pre-
fecti Monasterii Cracovien. Franciscanorum ob aliquam
dini gestatam cuculam huius instituti. Sed cum ille ^{lex} preste vesti-
tum sumptum nullam religionis franciscanorum professi-
onem fecerit. Id quod clarens ex hoc Venerabili Tho-
ma Conopnicki Preposito Chelmen subdito meo qui
has illi dabit cognoscat Rex me. l. v. r. Rogamus
operam det pro auctoritate sua qua apud Sedem Aposto-
licam fungitur ut libere absolutusq; ab hac quam mi-
quam est professus Monastica professione fiat. Etsi
enim quod ex Insuperitis meis accepimus possit ille absq;
quamvis absolutione bona conscientia libertate sua per-
fieri secundum Jus commune tamen quod boni viri pinq;
faciunt timent culpam ubi culpa non est ubi liberi-
ori tranquilloq; conscientia in ministeriis divinis ad
que est vocatus versetur petimus maiorem in modum
ut hoc Petas v. r. Rex efficiat ne nimis Mona-
stien quam nunq; est professus profiteri cogatur neue

qua sermitate et onere consuetudinis eius gravetimo. fecerit
nobis Sexm'sqz liberis meis ac Xile' vminerse' rem val:
de gratiam quam ad cetera que in nos singularia offi:
cia Re me. P. vrea constant. sumus accumulati mei.
Cupimus. P. vream Re mam dmi esse sospitem et in:
colorem Datum in Regeszie XXij Julii M^o. D^o Xl^m

Sigismundus primus Rex Polonie
Duci Pomeranie

Illtris Princeps Nepos me' charissime. Cum essemus in
Oppido nro Varesmien. scribere nobis meminimus
Istam vream atqz a nobis postulare ut Agratum Ci:
uitatis mee Gedanen mandaremus quo Cnem quen:
dam Stolpen subditum Istis vrea quem profugisse a
se capitis rem querebatme illi traderent ad poenas de:
bitos lucendas Quod cum nobis non esset visum dede:
ramus, nihilominus Amicus Istis vrea litteras ad
Agratum nostrum Gedanen, quibus illi mandavera:
mus, ut si via foret repetisset subditum suum Istas
vrea quod foret est et iusticie decernerent Quoniam
tempore quomodo se causa haberet Cmis Stolpen cogni:
tum non habebamus. Postea vero producte sunt cora
nobis littere Coeswec' Nris fratris et consanguinei
mei charissimi in quibus graviter admodum fere Nris
eis, quod Agratus Cmitatis mee Gedanen, non at:
tento Salucondueto Nris illius, neqz eis rei ratione
habita, quod causa iam introducta in Iudicio Camere
ibidem Iudicio fisti Simon satis actum se obtulerit,
cum in Custodiam comiserit, ac liberum eum dimitti
vult. Etp' autem nos neqz ipsi agnoscimus auctoritate

auctoritatem Coesaree M^{tes}: neq³ agnosci a subditis meis
 Qedanen¹ aut a quibuscumq³ aliis Imperio nro subiectis
 volumus quoniam tamen istam causam exposulandi
 cum Civitatis nre Qedanen¹ Magistratu habere a^utas
 eius visa est. iniquo animo tulimus quod haec ab illo tam
 inconsiderate facta sunt. Nobis enim non licet. multo
 minus subditis meis aliquam Jurisdictionem in eos exer-
 cere quoniam subditi nobis non sint apud dominum suum
 superiorem causam habent introductam. Quoniam tamen
 fecisse id Qedanen¹ affirmant conservanda bone vi-
 civitatis cum Ill^{te} v^{ra} causa. fecimus utrumq³ factu¹
 hoc illorem. Sed ab Ill^{te} tamen v^{ra} postulamus. ut
 ne quid ab eis exigat eiusmodi. quod et nram cum
 Coesarea M^{te} necessitudinem dirimere: et subditis meis
 frandem aliquam afferre possit Nam quemadmodum
 ipsi nollemus de subditis nris aliquid a Coesarea M^{te}
 statui. cui nihil in eos Juris competit. ita in eos quos
 a^utas eius suos esse subditos profiteretur. nihil et ipsi
 decernere volumus. tantum abest. ut subditis nris li-
 cere debeat. quod nobis ipsis licere volumus quod Ill^{ti}
 v^{rae} significandum duximus. neq³ tamen interea de
 Cuius hoc Stolperu¹ statnendum quicq³ putavimus. nisi
 habito prius ab Ill^{te} v^{ra} responso. Quod si intra men-
 sem unum perlatum ad nos non fuerit. nos vincitum
 e custodia liberum dimitti iubebimus ne quid ipsi sibi
 periculi accersant subditi mei Qedanen¹ dum v^{rae}
 Ill^{ti} nimis plus gratificari student Datum in
 Brezelsie Litnamico die xxij^o mensis Julii Anno
 domini M^o. D. XLij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Carolo Quinto Romanorum Imperatori

SERENISSIME D'Excellentiss^{me} Princeps . frater et consangui-
nec et charissime et honoran^{te} . Cum à nobis omnia
fiant sedulo (que non modo ad retinendam / verum etiam
ad augendam et amplificandam amicitiam cum vrâ
Mte pertinent: mirari satis non possumus / et à Iudic-
io Camere et à Cancellaria M^{te} vrâ fieri non:
nulla que magnam nobis adferant molestiam . Nam
cum nos nihil nobis iuris in eos arrogemus / qui sūt
Imperio vrâ M^{te} subiecti / audent illi nihilominus
obliti necessitudinis / que cum vrâ Mte nobis inter-
cedit sibi hoc sumere / ut ad subditos meos Quedaneu
qui nullius preterquam nrâ authoritatem agnoscunt
mandat dent / adscripta etiam multa / nisi dicto fue-
rint audientes . Cuius generis cum alia nonnulla
coram nobis prodncta sunt antea / tum quod imper
scriptum est / eius exemplum vrâ M^{te} mittimus
à qua petimus ut edicat suis / ne designent id ami-
plius: neue iuris aliquid sibi sumant in eos / qui
non alterius cuiusquam preterquam nrâ iurisdictioni
subsunt . Exit hoc æquitatis M^{te} vrâ / et ad
mutuam nrâ necessitudinem augendam pertinebit
Datum in Brzesce Lituanico die xxvij Julij
Anno domini M^o . D. xliij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo tercio Pontifici Maximo

S Anctissime Pater. Migravit non ita pridem eternam illam
in domum ex huius vite diversorio. Rex dominus Se:
bastianus Branczki Posnamiensis Epus. In cuius locum
alms mihi cum esset nominandus, cum primis dignis
dignis occurreret. Aquis Paulus à Volia Cancellarius
Regni. Qui etsi seculi huius rebus vacare magis vi:
sus est; insigni tamen pietate semper fuit et religione
ut non modo Sacerdotibus, sed iis etiam qui actius
quoddam vite institutum sequuntur, in Deo pie colendo,
nihil concedere videretur. Quibus rebus ego adductus
cum perspecta mihi esset singularis hominis integritas,
cum in demerui locum remunari. S. vix supplico
ut remunerationem hanc mea ratam habere dignetur,
neq; enim aliud in hoc nominando secutus sum, quam
pietatem vici: et quod interesse Reipublice Ecclesiastice
vidi, et vici auctoritate preediti, clariq; loco nati. Ec:
clesius presint, qui sua integritate prelucere aliis possint
Quoniam vero egit is aliquandam Arcium et Civitatu
meorum Prefectum, ac necesse habuit in facinorosos animi:
advertere Supplicio. S. vix, ut enim legibus solvere
dignetur, per quas non licet iniuri iis, qui capitis de
aliquo supplicium sumpserunt. Rem fecit. Itas via
mihi vehementer gratam, et obsequiis meis compen:
sandam. Dat. in Bezesque Lituanico tertia die me:
sis Augusti Anno domini. M. D. XLIII.

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali Sanctorum. R. Coronatorum

RME. Non dubitamus esse iam istuc allatum de morte Reli-
giosi Sebastiani, in cuius locum alius nobis recommendan-
dus cum esset, etiam atqz etiam deliberantibus dignus
cum primis occurreret. Agens Paulus vir in seculo quid
versatus, sed seculi tamen vicis minime inquinatus,
qui summam erga deum pietatem et religionem prescruit
semper, fuitqz victus eius et integritas spectata et pro-
bata omnibus. Fecimus itaqz non nimis, ut enim in de-
mortui locum nominaremus. Nam ad tuendas Ecclesie
facultates visum est hoc plurimum pertinere, ut et exal-
so loco hominem, et qui non modo non esset offendiculo-
sum, verum aliis probitate sua perduceret. In iis
presertim locis, ubi propter vicinam Germaniam, pullu-
lare nonnihil nova dogmata coeperant. Epum nominare-
mus. Quamobrem a R. P. vram petimus, ut suam apud
Sanctis vrm dominum meam operam interponat, quo nomi-
nationem hanc meam ratam habere dignetur, illud
vna efficere velit R. P. vram quancumque nomina-
tus hic me Arcium nonnullarum et opidorum no-
strorum fuit aliquandiu Prefectus, ut necesse habui-
rit de fontibus nonnunquam supplicium capere, quo
solutus esse queat legibus per quas Sacerdotibus et Epis
esse non licet iis, qui mortis alicuius causa fuerint
Cuius generis Diploma primo qz tempore mitti velimus
vna cum his litteris, quibus potestas ei fiat extra
statuta tempora sacros ordines suscipiendi que omnia
cum vram possessionis quanto celerius nobis. R. P. vram

miserit: tanto rem nobis gratiorem fecerit. Dat. in Regie
sive die quinta mensis Augusti Anno domini
M^o. D^o. XLIII°.

Rendo in Christo Patri domino Joanni Ep^o Varmien. Et Re:
verosis ac Venerabili Joanni Sokolowski Castellano Cui:
mensi Joanni à Baisen Succamerario Mariemburgensi
et Paulo Plotowski Preposito ac Canonico Varmien.
Secretario meo, sincere fidelibus ac devote nobis di:
lectis Graciam meam Regiam, Rendo in Christo Pa:
tri et domine, Venerosi ac Venerabiles, sincere devoti et fi:
deles dilecti que ad nos transmissa fuerunt et Primi:
legionum Civitatis mee Gedanensis super bona mea
Pucensia. S et F. ac. O. v^{ra} miserunt, ea legi diligen:
ter fecimus, Neque aliud in eis reperiri potuit nisi quod
inscripta eis et obligata bona hac fuerunt in summa
quinque millium Florenorum Hungaricorum Anno
domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo per
dum parentem meum et iterum in mille per sexcentum fea:
trem Alexandrum Anno domini millesimo quingeni:
tesimo secundo. Quam summam hoc est sex millia flo:
renorum Hungaricorum illis deberi, si modo litteris
originalibus idem comprobaverint, negari non potest
nullas preterea summas alias in bonis istis meis inscri:
ptas videmus, Nam quas producit litteras. C. sua
signatas, et videntur eiusmodi, ut non modo bona pu:
censia, sed omne id quod ordinis tempore Commendator

Qedanen possedit nempe Molendina, Exarchio Thelonci
Pfundol dicti ac Civitates villęq; omnes, quas cum
habuisse constat pleno Jure iam ad nos rediisse vide:
atque nulla etiam pecuniarum summa per nos perfoluta
Cum enim diserte scriptum in his litteris habeatur, quod
ipsi Commendatoriam Qedanen et officium Argi Piscato:
ris quondam ad Puerk pertineans, ac Villam Leibe
cum omnibus ipsorum Civitatibus, Villis, Censibus,
fructibus teneant usq; ad summę pecuniarum, quas Shi:
pendiaris in Stargreath, in Mone et aliis locis impen:
derent perceptionem et extermationem, qua habita est
summa extermata, dicta Commendatoria, et officium
Magistri Piscatoris, ad nos veneret, pleno Jure
facile committam ex eo facere licet, quandoquidem isti
proventus Commendatorie et Argi Piscatoris, uberes
sunt, et eos nonaginta iam propę annis perciperunt. Ead
si quod asserere dicuntur ducenta millia florenorum
eis debita fuissent, quod tamen non credimus, non
percipisse modo eos iam summam istam intra tempus ta
longum, sed etiam in pari et maiori summa debitores
nobis remansisse. In quibus tamen litteris illud anim:
advertemus, si modo eorum in data exeat non est,
quod sunt posteriores his litteris, quibus Cives, qui:
bus ea bona primum inscripta fuerunt, cessavit eis pre:
ter consensu meum Civitati Qedanen pecunia, in qua
impignorata bona fuerunt ab ea accepta. Quatuor enim
mensibus post id factum est, quam sunt ille latine heri
date, quę quo tempore date sunt, ceteri illi Cives in
possessione bonorum Puerko fuerunt, non Civitas
universa, cui cessio nondum facta erat. Sed quicquid
hic residet scriptuli, facile dissolvent litterę origina:
les aut saltem litterę quas habent super commendatoria

quas et ipsas produci ab eis volumus, quibus exhibitis
 omnis erit proculdubio dubitatio sublata. Committimus
 itaque S. et F. ac D. vris, ut quo loco et quo tem-
 pore visum illis fuerit, vocent iterum ad se consules
 Quedanenses et eis auctoritate nostra Regia mandet
 cum originalibus literis suis non modo super bona nostra
 Incensia, sed etiam super Commendatorie prebentibus,
 quos possident, coram vobis compareant. Quibus vos
 si originales literas produxerint, et idem in illis, quod in
 transcriptis continetur de fisco nostro numerari per Ge-
 nerosum Stanislaw Kostka de Stenbergk, Castella-
 num Elbrigensem et Capitaneum Colubew, ac Tex-
 earum nostrum Pensiæ Thesaurarium sex millia
 florenorum hungaricorum decerneretis, ac eidem nostro no-
 mine possessionem bonorum Incensium, semota quamvis cu-
 ratione assignabitis. Nam quod voluit Quedanew
 uno anno ante se certiores de redemptione fieri debere:
 quod cum tribus illis Civibus primum oppignorata fue-
 ssent, hec in literis eorum clausula est perscripta, non
 videmus quo Jure prerogativa solis illis tribus concessa
 gaudere possint, cum nullas ipsi suas producant litteras,
 in quibus hac eadem clausula sit perscripta: atque adeo
 ne id quidem doceant, nos in cessionem a tribus Civibus
 illis Civitati faciendam consensisse. Si vero, quod non pri-
 tamus, originales literas non produxerint, nihilominus nostro
 nomine, eidem Generoso Stanislaw Kostka Castellano El-
 brigenw, bonorum Incensium possessionem assignabitis. Ita
 tamen ut prius nostro nomine idonee Civitati Quedanen-
 sancatur de solutione sex millium florenorum predictorum
 cum ea debere literis originalibus probaverint. Protestatio
 tamen facta, si doceri, quandoque per nos possit summa
 istam sex millium esse persolutam ut eam restituere nobis

teneantur. Florenos autem Hungaricales quando non est ad-
iectum in aureo vsuales voluminis intelligi per triginta gro:
Bos iuxta Regni mei Statutum. Nulle vero florenos
hungaricales nisi et boni ponderis cum scribatue in aliis
leis nec ibi additum est in aureo, tamen quoniam pondus
adiectum est, in aureo voluminis numerari. Quod omnia ante
Comitia proxima Cracouentina, ita per S. et F. ac. Q.
vras confici volumus, vnius vram absentia non obstat
non attentis eorum quibusvis diffugiis et feinolis excep-
tionibus aut appellationibus, quibus non obstantibus po-
ssessionem bonorum meorum Incessum capiant, aut capi
faciant per eos per quos de more possessio capi consuevit.
Si qua vero in re se granatos putauerint, nos de eo cogno-
scemus: ac ne quam sibi iniuriam esse factam mire que-
runt providebimus dimmodo, ne quid more adferatur
admodum meo nomine possessioni. Quod, nisi statim eorum
possessione cesserint tunc auctoritate mea Regia poe-
nam decem millium florenorum contra eos decernent, re-
remissibiliter ab eis exigendorum. Dato in Brzeskie
Lituanico Sabbato in castro Assumptionis glo-
riosissime Virginis Marie Anno domini
M^o 1540. Q^o XLIII°

Commissio Sacra
Regie M^ois

Paulus Papa tertius Carolo V.
Romanorum Imperatori

Charissime. Ex edicto artis tue. Acta Conventus tui
Spiciem cognovimus, de quibus cum nostram sententiam
disminuere pateremur, ne erga te amor non patitur, tu
verò officii et munus a Deo nobis per Christum co-
mendati ratio in omni universalis Ecclesie, ut aper-
tis verbis te admonemus nos compellit, nec verò parum
nos ad hoc movet grave illud senectutis divine in Heli
Sacerdote exemplum, in quem, liberos indulgentius tra-
ctantem et ad eorum evocata comminentem, extat illa sen-
tentia Dei in hæc verba sententia quia non erat indigna
agere filios suos, nec correxit eos, Idcirco (inquit deus)
non expietur iniquitas domus^{em}, victimis et munusculis
usque in æternum. Hec quidem dei sententia fuit, quam
statim liberorum primum, deinde ipsius Heli repentina
et violenta mors consecuta, totiusque posteritatis à Sacer-
dotio repulsa, verbum domini verum et ratum fecerunt.
Nos verò fili, cum te indigna quedam decreta, in Con-
ventu Spicem statuisse ex ipsis actis animadvertimus,
indigniora verò designata esse, et talia quæ si pro-
positum exitum (quod deus avertat) consequantur, non
solum te in certissimum anime salutis periculum addu-
cimus, sed Ecclesie paci atque unitati, cui super omnia
studere debemus, maiorem quàm qua hactenus laboravit per-
turbationem sint allaturos. Nolimus sane prætermittere
quoniam te à deo nobis et honore et amore primogeniti com-
mendatum, his nostris litteris de tanto tuo et Ecclesie

periculo admoneremus. Quamq[ue] quidem te non ut Heli li-
beros admonendum duximus, quos depravata voluntas
et consuetudo peccandi, indoctes prope ad rectam discipli-
nam reddiderant, sed ut enim potius qui multorum anno-
rum curia non abiit in consilia impiorum, quo maiore
in spem venimus, non frustra nos admonitione paternam
apud te esse viscos. Omnia vero fili in eo sunt, si ab
unitate Ecclesie te abduci non sinas a consuetudine
maiorum tuorum religiosorum. Principum non reculas
sed eundem ut debes morem in omnibus que ad Eccle-
siam disciplina, ordinem et instituta pertinent observas, que
multos annos summa cum pietate animi tui sanctifica-
tione colisti. Is vero est eiusmodi, ut quoties de his
que ad religionem pertinent disceptatne ad Sedem Aposto-
licam omne iudicium semper referatne, nihilo illo inco-
sulto statuatne. Tu vero nunc fili cum vel de Conci-
lio generali, tanq[ue] de remedio omnium opportunitissimo,
afflictis Ecclesie rebus et ipsis Germanie mentione
facis, vel de Nacionali omnis etiam meministi, vel de
futuro ad proximum autumnum Imperiali Conventu
quo de religione ceterisque rebus que ad illam pertinent
tractare promittis. Ita agis, ita statuis ut supremas
ubiq[ue] eius nomen, cui divina et humana approbante
tot seculorum consensu supremam cum cogendi Concilia,
cum statuendi in his et ordinandi que ad Ecclesie uni-
tatem utilitatemq[ue] spectant, auctoritatem dederunt. At
vero neq[ue] hæc sola sunt in quibus conquiescimus. Eccle-
sie et maiorem abste morem atq[ue] institutiones divinas
minime servatas fuisse, sed alia præterea, et ea quide[m]
non pauca peracta, iam Conventus decreta loquuntur,
que maxime ad pietatem cadunt, et omnem legum ordi-
nem confundunt. Nam quod laicos de rebus spiritualibus

iudicare vis posse neque laicus modo sed nullo discrimine
 laicos et damnatorum heresim assertores quod de bonis
 Ecclesiasticis et de eorum futuris controuersis statuis
 Quod eos qui extra Ecclesiam sunt et per edictum etiam
 tum periculi damnati honoribus pristinis in iudiciis ac
 tribunalibus restituis atque hoc pro tua et Imperatoria
 potestate facis, minime approbantibus ceteris qui in antiqua
 et sancta obedientia ^{perseuerant} ~~perseuerant~~. Quid tandem his ad
 diuinis institutionibus et legibus quibus perpetuo Ecclesia
 est gubernata committis? qui omnem potius disciplinam
 omnem ordinem (sine quo nullus hominum cœtus regi potest)
 ab Ecclesia prorsus tollunt. Hæc verò quo magis ab omni
 recta disciplina et consuetudine maiorem sunt aliena,
 eò minus nobis persuadere possumus, è tuo ipsius sensu
 illa unquam emanare potuisse sed eandem pietatem animo
 tuo suppressam quidem ad tempus malorum consiliis qui
 hinc sanctæ Sedis sunt rebelles, putamus qui si a te inipe-
 rare non potuerunt, ut quæ contra eam volebant facere
 saltem ut huiusmodi edictis aliquam abalienati animi
 tui significationem dantes, abste contendisse facile possi-
 mus existimare. Impetrasse verò tanto magis dolemus
 quanto id tibi et Ecclesie (nisi cito ad te ipsum redeas)
 maiora damno et detrimento fore nobis maximè est per-
 suasum, id quod non possumus non iudices magis ma-
 gisque timere, quo attentius consideramus quibus cum ami-
 citiam iniexis. Sine ut inquit Apostolus corrumperunt
 bonos mores colloquia praua. Quanto grauius si quis ad
 malis commixta consilia et fœdera habeat! hoc de eo
 timendum erat: quancumque quidem non dubitamus sub
 specie pietatis, utilitatis, bonoris ad hæc eos te sollicitasse
 sed nullum prorsus tam malum consilium quod non spe-
 cioso aliquo huiusmodi nomine quasi res præciòse seorsinet:

Tu vero fili interroga potius patrem tuum et annuntiabit
tibi maiores tuos et dicent tibi. Sic etiam omnes una
voce te ad unitatem Ecclesie, atque fanozem et obediē-
tiam huius sancte Sedis hortabuntur, atque iam prede-
factis sunt² ipsis hortati. Si vero sanctissimum quicunque
et in divinis legibus peritissimum consulas, gravissimas
in eos divine ree vindictas proferent. Qui quacunque
de causa, quacunque pietatis specie adducti, summi sacerdo-
tis sibi munera sumere voluerunt. est vero ea maxima,
quam rebelles adducere solent, cum Principes eius Catho-
licam ascendunt, atque ut in eis et auctoritatem cognoscendi
causas religionis, et iudicandi sibi assumant, hortantur.
Sacerdotum enim negligentiam pro stimulo ad impellendum
eos utuntur, et Ecclesie circa in componendis religi-
onis controversiis, et in ordinandis Ecclesie rebus in se
suscipiant. Quis enim hoc factum non dignum summa lan-
de iudicet? nemo quidem si factum tantum respiciat sed
ut in domo bene instituta, in qua divisa officia et mun-
era non licet unicuique suo arbitratu omnia exercere
etiam si singula in suo genere sint preclara: quod qui
tentant, quamvis bono animo id faciant, a patre tamen
familias merito reprehenduntur. quippe qui suo intem-
pestivo zelo, quod pulcherrimum est in domo, nempe ipsum
ordinem, sine quo nulla domus divinis stare potest, qua-
tum quidem in ipsis est tollunt, et pendente eius qui il-
lam instituit summam iniuriam faciunt. Sic proorsus in
Ecclesia Christi, que est domus dei, in qua omnia mi-
mero sunt disposita, et singula singulis ita distributa
ut inferiores superiorem officiis non fruantur, eo-
minus licet ordinem perturbare, quo maiori prudentia
est ordinata Ecclesia, quam de vlla domo cogitari possit,
estque ea semper gravissima in dei sapientiam atque penden-
tia

prudenciam inimica. Et non omnes hoc vident: sed nec te
 etiam adhuc satis videre arbitramur. Coesare quantam
 inimicam inferas divine providentie in hac domo Dei,
 in qua supremum munus sacerdotibus est commendatum.
 cum horum tibi partes et honorem sumis. Nec vero
 vidit Quam cum honoris causa, arcam dei anxi
 bonum vectam prosequens, illis calamitantibus, manu
 admota dnm vnam tuiet, sustentare voluit. Quis vero
 hominis hoc factum improbare ausus esset? vel quis
 non illud potius symmopere laudaret, si sacerdotibus
 absentibus, in pnti periculo vniue ipsius Arce, qua
 bos lascivens (ut nigris scriptura) iam inclinau-
 rat, manu ut eam sisteret, admoveret? Nemo quid
 hoc non ut pie factum laudasset, nisi senectute vi-
 dicta minime id sibi gratum fuisse Deus ostendisset
 Cuius quidem ultio Quam statim e vita sustulit, nil
 iam aliam ob causa scriptura testante, nisi quia temere
 quod ad Sacerdotum et Levitarum officium pertinet, sup-
 plere ipse ausus esset. Tantum vero peccatum in hoc facto
 fuisse quis unqz cogitasset? Sed ex hoc exemplo deus
 nos admonere voluit, ne in eundem divine ree laqueum
 incidamus, de quo nunc filite admonere volumus, ne
 vel fallacibus illozum persuasiombus adductus, qui
 in ore semper habent reformationem Ecclesie, in tanto
 non bonum, sed Sacerdotum quasi lascivientium, ratu quo-
 rum illa humeris sustentatne, tu manus temere admo-
 ueas: est enim hoc Sacerdotum Dei munus atqz officium
 In eundem fere laqueum incidere. Nathan et Abijon
 atqz Chore qui egredientes in sancto populo vnum pre-
 catereis dignitate summi sacerdotii fulgore, setam Moysi
 qz Aaroni opposuere, cum dicerent, sufficit vobis, quod
 omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est dominus

quid etenammi super populum. Licet haec verba con-
tra ambos dicta videantur, tamen Moysē interpretante
didicimus omnem eorum indignationis causam, summum
sacerdotum Aaronis fuisse. Non enim ubi omnis
multitudo est sancta, vnum aliquem eminere dignitate
equum esse censerunt. Quam verò graviter haec res
displicerit Deo, insigne in eos divini Iudicii sanxerit:
his exemplum ostendit quos terra debiscens una cum uni-
versa suppellectili et omnibus bonis, viros absorpsit.
Haec verò vetera nunc recito, quia (ut inquit Apostolus)
in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad cor-
reptionem meam, in quos fines ^{seculorum} denenerunt, ut di-
scant omnes si in Sacerdotio quod desermebat tabernacu-
lo et umbra quodque una cum tabernaculo divina pro-
videntia statuerat, tantam dens curam ostendit ut ne
minima quidem in ea imitationem ab humano ingenio
multam permiserit: quanto maiore reverentia tribu-
enda sit illis sacerdotibus, qui non amplius sermunt
typo et umbris abolendis, sed ipsi verò tabernaculo, quod
nunquam transseerunt: quantoque minus de imitatione, vel
minime ordinationis, quae ad eos pertinent, cogitare de-
beant: quanto denique graviori et magis intollerabili
superbia, putabimus eos in divinam providentiam peccare
qui vel hanc confundere vel ad se transfere postulant, vel
alio modo de illa statnere volunt, quam longa Ecclesiae
consuetudo simulata in testimonis scripturarum permittit
et declarat. Quocumque verò modo, quacumque specie pi-
tatis proposita haec tententur, radicem quidem mali su-
perbiam Deo semper odiosam esse non est dubium: id quod
maxime declarat Orie Regis exemplum in quo si-
mul et radicem huius mali, et gravem illius vindictam
scriptura nobis exprimit. Hic autem Rex alias

laudatissimus, idq; testimoniis scripturae in hoc tantum su-
 perbie arguitur, quod incensum thimiamatis ad altare alo-
 cere voluerit, quis vero hanc voluntatem non piam po-
 tius q; superbiam indicasset? sed spiritus Dei in scriptura
 cum ad huius facti narrationem perveniret, Elenatum
 inquit, est cor Ozii, in quo vero elenatum? nempe quod
 alieno ministerio frangi voluit, de quo postq; a Sacerdo-
 tibus esset admonitus nec illis permisisset, statim a deo lepro
 est percussus. Hac vero nunc charissime fili recensemus
 ut intelligas, si superbum fuit Ozii factum in adolendo incen-
 so ^{super} altare thimiamatis, quanto superbius esset hoc tandem
 adolere incensum super altare corporis Christi, ceteraq; que
 religionem ipsam committantur persequi. Quid autem an no-
 putas hoc incensum esse coram Deo, leges de religione san-
 ctæ, Est quidem incensum, idq; omnium Deo gratissimum
 (nullum enim tibi persuade, odorem Deum gratius susci-
 pere) sed non est tamen minus Imperator illud, sed est
 sacerdotum domini, Est nostrum imprimis quibus deus
 potestatem ligandi atq; solvendi dedit. Vide vero in
 quam tu partem templi intreas, cum hoc tibi ministerium
 sumis. Non quidem in atrium aut in sancta ut Ozias:
 non enim tantum sanctum est hoc factum, sed sanctissimum.
 Cum ergo prudentia tua huc tu penetras, in domum domini
 tu penetras, et in sancta sanctorum atq; ipsum corpus Christi
 penetras eius officium tibi arrogans.

)) Ecce te excusat quod sanctum sit factum, vel quod non per-
 petuas sed ad tempus, hoc est usq; ad futurum Concilium
 dicantur leges latere te esse ducas, ut enim id per se
 primum sit, tamen in eo cum deus hoc ministerium non dedit
 maxime est imprimis, sumis enim tibi eam personam, que
 proprie est Dei, cui solum de sacerdotibus iudicium velim:
 quibus

relinquitur: quam ne ad tempus quidem unquam sinere
huit. Dei enim vox est ad malos sacerdotes. Ego ipse (inquit)
super pastores requiram gregem meum de manu illorum:
quod et suo tempore penitus facturus est Deus. Ita si quis
interim quasi de manu eius præcipere hoc tentaverit, is
semper pro tali ausu penas gravissimas dedit, veluti co-
tra nullo unquam seculo intermisit. ceteris quibusdam signis
testari illos maioribus gratiis, cum interius tum exterius
et omni genere honoris dignos esse, qui augendo et ornau-
do sacerdotum gremio Ecclesie sue unitatem ac principem
sedem auxilio et gratia fovissent: ut in Constantino ma-
gno, in Theodosio, in Carolo magno accidisse videmus,
quibus nulli unquam Christiani Imperatores, vel divinis
gratiis vel victoriis illustriores fuisse. Contra vero de-
us eos qui sacerdotibus resistere, non solum passus est in
omni genere turpitudinis labi, sed sepi et insignibus quibus-
dam penis, in testimonium divine vire sue castigavit. Nec
vero nunc de illis loquimur, qui Ecclesiam adhuc nascentem
extinguere conati sunt. Nerosibus, Domitianis et eiusdem
generis reliquis, sed de illis qui illam persecuti sunt iam
adultam ætate, inapientem in principes auctoritatem sui
muneris exercevi, postquam iam constituta et confirmata
est Petri Sedes in oculis omnium Principum. Qui vero
huius auctoritati resistere, à Deo sui castigatos constat
ut manifeste appareat, quam grata sit ac semper fuerit
Deo huius Sedis obedientia. Contra autem quod ingrata
et odiosa in eandem inobedientia. Primum enim ex Impe-
ratoribus, qui in apertam defectionem et contemptum huius
sanctæ Sedis erupit, legimus fuisse Anastasium,
quem à Gelasio Pontifice Romanorum admonitum,
ne Archiepi Constantinopolitani à sede Apostolica
damnati partes foveret, quando nec monitis eius parum

et Hoxmisde eiusdem successoris. Legatos ad eum ea de cau-
sa missos ut à communionem cum haereticis desisteret, conte-
ptè primum auditos contumeliosius dimisisset, divina tandem
ira fulmine e vita sustulit. Sequuntur huius impietati-
tis successores, sed per intervalla multi alii Imperatores, qua-
les fuerunt Mauricius constans secundus Justinianus Con-
stanti Progonati filius Philippus Leo. Sed hos numerari
longum esset, qui diverso quidem genere mortis, sed
omnes aut violentè aut ignominiosè spoliati antea impe-
rio, et omni dignitate perierunt, ut manifestè appareat
in eis ultreix inobedientiè vindicta divina, què series
usque ad Henricum illum perducere posset, qui cum gravissimè
Sedem Apostolicam vexasset, tandem eum à filio suo captu
Leodii ultro divina in carcere mori misit, in hissum a
quidem inobedientiè penam ab ipso repetens, ut à filio
castigaretur, qui eum quem patris loco divina ei promi-
dentia in Ecclesia constituerat, tot modis vexaret
eiusque auctoritatem neglexerat: id quod et de Frederico
secundo, dici potest, nisi quod infelicitatis mortis genere
est sublatu, qui filio suo ipso carceris munere frangente,
strangulatus interit. Tamen non omnes Deus hoc
modo rebelles castigare soleat, quandoquidem nonnullos
sic desiderius suis premi permittit, ut quod ad extremam
castigationem attinet impie peccare, et in magna rei-
um omnium affluentia quasi felices vivere videan-
tur, id ea ratione factum à divina providentia sancti
patres pie existimarent, ne si omnes hic impii casti-
garentur nullum aliud tribunal divine iustitiè re-
liquum esse homines induerent. Quosdam ergo hic
in aliorum exemplum Deus ut iustus agnoscat
apertè castigat: quosdam vero, hic dum castigare dissi-
mulat, ad tribunal summum, senexius iudicandos reservat.

nullum vero peccatum impunitum dimittit divina iusti-
tia. Ea autem omnium est gravissima castigatio, cum
hi qui Deum gravissime offendunt, impune id se facere
existimant: omnes enim tales aetate mentis sunt percussi
et in passiones ignominiosas ac reprobum sensum traditi
quae rei propria impiorum flagella. Apostolus enumerat.
Cum autem haec omnibus impiis sunt communia, tum
vero maxime illorum propria qui suam impietatem in
oppugnanda Principis Sede, in Ecclesiae unitate scinde-
da exercebant. Hoc quidem in quibusdam animadverti-
mus, qui quo pluribus, dum sanctam ex ea illam obedientiam
servarent virtutibus splendere sunt visi, eo magis post
impiam ab ea defectionem in prodigiosas animi passiones,
avaritiam, libidinis, et crudelitatis fuerunt traditi, id
quod Anastasio primo, de quo supra mentionem fecimus,
evenisse historicus narravit.

In similibus vero exemplis in hac nostra aetate utinam quidem
concreverimus nec vero in singulos tantum homines haec
ultio divina castigans eorum inobedientiam ex ea hanc
Principem Sedem, est pernegata: sed in nationes etiam
et provincias in quibus videmus, quod gravissime omnium,
hii sunt castigati, qui Christum dominum habere recusant.
Proximam miserie locum eos sortitos esse qui Vicariam
Christi auctoritati resistere. Quas vero nationes a Deo
imprimis castigatas atque afflictas videmus, quae olim
florantissime fuerunt: quarum una permaxime in negan-
do Christo permansit: altera aliquandiu cum vicario
eius praeter ceteris omnibus contendit, illa est Iudeorum,
qua nulla maiori miseria est oppressa, haec vero Grae-
corum, quae proxime ad Iudeorum miseriam accessit, quoniam
proxime ad eorum impietatem accesserat. Quare si Christus
ipse in ceteris Imperatoribus, Regibus, populis, et natio-
nibus

nationibus, nunquam multum Victarum sui spectam authori-
tatem, ea interim perpetua successione consecrata: si tunc sa-
neris iudiciis eorum inobedientiam castigando odiosos ip-
sibi fuisse huiusmodi conatus ostendit. Quanto rite Caesar
(quod deus avertat) si hanc impugnavit cum apud deu-
m apud homines, hoc odiosius indicaretur, qui ex illis
Imperatoribus originem ducit, qui non plus honoris sedi
Apostolice detulerunt, quam ipsi ab ea acceperunt.

Et neque hac charissime fili scribimus quasi nullo modo nobis
persuadere possimus, huiusmodi te consilia in animo rata
et confirmata habere, sed ut amans pro salutis filii et
honoris, ac de utroque sollicitus, simul atque addictum
ipsius Spiciensis Commentis vidimus, te admonendum,
duximus, eo quidem gravius quo magis exploratum
periculum in quo versaris habemus, denique si pluribus
disnasimus, ne in disceptationes super his quae ad reli-
gionem pertinent componendam. Ius tibi et auctoritate
sumeres non ob id scripsimus, quod disceptationes compo-
ni non maxime optavimus, qui (teste mea conscientia)
ut hoc rite fuerit, vitam et sanguinem libenter sum-
deremus. Sed ut exemplis cum divina scriptura tu
ex Ecclesiasticis historiis citatis te admoneremus, ne
quod ad tantum ministerium non pertinet, ipse tibi ar-
rogares, et pro tua et imperatoria auctoritate inbe-
remus, sed potius in Constantini Magni, scilicet dei ma-
ximae ac felicissimae Imperatoris exemplo te horta-
mur, quod tunc facimus, ut eos proximis suo iudici et
suis iudiciis iudicandos et corrigendos relinquant.
Ille vero cum rogatus esset et ab ipsis sacerdotibus,
ut in eorum disceptationibus, se iudicem preberet, id pro-
prie recusavit omnia verba in hanc sententiam ab historia:

scriptoribus qui adfuerunt citantur. Deus vos constituit
sacerdotes et potestatem vobis dedit de nobis quod iudicandi
et ideo nos a vobis recte iudicamur. vos autem ab ho-
minibus non potestis iudicari. Dei solus iudex vos expe-
ctate iudicium ut et mea iurgia quaecumque sint ad il-
lum diuinum referentur examen. Hae ille magnus no-
tam superis quod erat maximam quam pietate et coe-
teris virtutibus dixit. Cui te Coesare in omnibus per-
similem cupimus et optamus.

Quod vero praeterea studium et desiderium ut compona-
tur controversie in religione et ut aliqua disciplina
morum in vniuersa Ecclesia renouetur. Te in hoc
quidem magnopere laudamus et abste petimus ut in
hac operam tuam praebear ei cui Deus. circa huius mini-
sterii commisit. ut enim te tanquam caput in rebus huius
modi tractandis minime ferens censemur. ita tanquam
Brachii accommodatissimi tuam impium operam desyde-
ramus. Hoc vero nostrum desiderium fecit ut ad
omnem quamque spem cogendi concilii oecumenici. no-
solum non semper promptos nos praebuerimus ad illud
iudicandum. sed ubi vel minima spei scintilla illi
rexit. cogi posse. eo statim Legatos misimus. quae-
admodum eius ultimo loco etiam fecimus. quaque no-
am eo fructu quem assidue optamus. Sed malimus
sane omnia tentare quam vel minime occasioni dei
esse quam a diuina bonitate semper expectamus.
Cum autem vniuersalis Ecclesiae utilitatis causa. Co-
cilium fieri summopere cupimus tunc vero praecipue
illius nichilque nationis. Queniamque. quae iam pridem
discordis. in his quae ad religionem pertinent. plu-
rimo vexata dissidet animis saluti. et tua etiam iustas

fatetur) commodissime per generale Concilium opprobriari
 nos posse semper sperabamus. Horum autem consilium qui
 iam ab hac Sede sunt damnati te usum esse (quod nunc
 conquerimur) non ob id quidem conquerimur quod semper
 hos remotos à tua amicitia esse cupiamus: aut nec id
 optamus quia semel damnati ut semper damnati manent
 (testis enim nobis est Deus) quod nihil magis in votis
 habeamus quàm ut omnes perditas ad dominicum omile redi-
 camus et ut illam Nobilem provinciam universam in
 fide et religione cum capite et reliquo corpore in omni
 amore à te amicitia coniunctum videamus. Idque ob eas
 quas diximus causas sed tu nunc dum hi in discordiis
 cum capite et reliquo corpore manent de his qui tales
 sunt loquimur dum per ipsam Ecclesiam dum per edi-
 ctum etiam tum damnati eorum amicitiam pluris quàm
 pare est facis dum indulgentius eos tractas. Cum hac
 tamen tua indulgentia et predictorum edictorum decla-
 rationes separatim à te factæ non solum hactenus illis
 non profuerint ut ad saniorum mentem redirent sed
 potius quod tibi ipsi compertum est occasionem dederunt
 ut insolentiores sint facti et ad occupanda vicinorum
 bona quinosiores. Dispidim certe ipsam main hoc fa-
 cere quod tollere videris sed hac quia ad meliorem for-
 mam non his quidem viis aliis ab omni more et
 consuetudine maiorem atque ab ipso incedimus: sed
 per generale Concilium optime perducere posse semper in
 domino speravimus et nunc etiam speramus Ideo nos
 plus illius illius provincie commodis quàm ullius alteri-
 us consulentes ad Germanie fores Tridentum usque
 Legatos meos miserimus sed vocavimus et non erat
 qui audiret venimus et non erat vix. Vexim nec
 propterea desistimus sed adhuc vocamus et clamamus

ad te, et ad ceteros. Principes clamamus vere cum Pro:
pheta Davide. Venite ploremus coram domino: nec enim
aptius principum Concilium esse poterit, et cum Davie:
le oro pro peccatis meis et populi accuso, confiteor,
obsecro domino peccavimus, iniquitatem fecimus, impie
cogimus et recessimus nobis confusio faciei. Regibus
meis Principibus meis, et patribus meis, quia pec
cavimus tibi autem domine misericordia et propitiatio.
Ad tale ergo te Concilium convocamus, in quo Angelos
ipso assessores habere speramus, qui si super uno pec
catore penitentiam agente gaudent, quanto magis
super universa Ecclesia, cum ipsi pares sunt ad pe
nitentiam congregata gaudebunt. Huc accedit quod
saluti Christiani populi ab imminente potentissimo et perpe
tuo nominis Christiani hoste Turcarum Tyranno alio pa
cto nisi per Christianorum communita in fide et charitate au
xilium consuli posse non videmus. Quare sterno viam dile
cte fili ad tale Concilium, hoc enim tui munus propinquum
erit. Sternes autem, si vel pacem reddas, quantum in te
est, Christiano populo tantopere ab omnibus expetitam, vel
saltem ^{arma} cohibeas, tum Ecclesia in Concilio congregari possit
ubi equius est. Jure quod per vim meas disceptationes deci
di. Hoc vero tu et ceteri Christiani Principes quos etiam
atque etiam de eadem hac re admonebimus, praesertim vero
cum quo cum bellum geris, si faciatis, iam Concilium adest
iampridem enim indictum est, neque vero abruptum est, etsi
bellorem causa incommodius tempus dilatatum. Itaque huc
charissime fili incumbe et hanc laticiam proximam populo
Christiani, qui iampridem intestinis bellis est attritus
redde: deinde vero nobis, qui te nihil charius in terris
nos habere indicamus, qui primogeniti apud nos in amore
locum tenes, idque specimen in te divinae virtutis prebe

ut non modo patrem te pie monentem non auerferis quod faciunt hi quos Deus in signum abdicationis suis desideris tradit: sed ut eundem ad te tanquam Deo iubente, tali tempore missum, qui labantem sustineat et magno tuo salutis periculo liberet, omni pietate amplecteris, eius vocem libenter audis, monitis obtemperes, satis vero obtemperabis si cum tua semita saccata ut appellat Propheta, quae eadem est Regia via, maiorem tuorum religionis ossequiorum Principum humana consilia ut hominem deflectere potuerit, huc statim de ea qualis sit admonitis divinam indolem praefecens recedas atque ita in animum inducas nullum ut in his quae ad religionem pertinent, tibi ius et auctoritatem vendicas, si divina institutione et Ecclesiae consuetudinem sequeris ab ipsis Comentibus Imperialibus a quibus absint qui auctoritatem de huiusmodi rebus cognoscendi habent, omnes de sacerdotibus atque religione disputationes praeteris excludas et ad eorum proprium tribunal referas, si de bonis Ecclesiasticis quorum iudicium ab ipso domino, qui sunt consecrata, sacerdotibus relinquimus et commendamus, ipse nihil statuas, sed positis armis aut pax studeas aut si aliter pax conciliari non potest Concilio generali iudicandi de his quae tam perniciose bella in populo Christiano tandem alunt potestatem facias. Si denique ea quae per vim in indulgentia rebellibus hinc sanctae Sedi et contumacibus concessisti, ipse rescindas ac tollas.

Hac nunc charissime fili potissima sunt, quae tuam ipsius, animam in magno salutis periculo abducunt, et Ecclesiae pacem magis magisque perturbant facile videre potes, nisi per te quamprimum his malis remedium adhibeat, quod te facturum speramus, in quas nos sis angustias compulsumus

compulsus, ut aut officio aut muneri nobis à Deo per
eius filium dato, adesse cogamur, cum maximo Ecclesie
detrimento, aut tecum sanerimus agere, quam vel consue-
tudo mea, vel natura vel voluntas ferant. Quamq[ue]
officio quidem desse in tanto Ecclesie discrimine, nec de-
bemus proorsus nec volumus, quantum per eius gratia
omnes vices (licet indigni) in exercis gerimus, de no-
bis pollueri possumus. infidel enim in animo et oculos
nobis obuersatur illud idem de quo principio diximus
diuine saneritatis in Heli sacerdotem exemplum, quem
non ob id quidem damnatum legimus, quod à filiis cor-
reipiendis proorsus abstinere (corripuisse enim eos
satis ex scriptura constat) sed in correipiendo, ut inq[ui]-
dit dominus Hieronimus, lenitate patris, non auctoritate
Pontificis sit usus.

Nos vero hactenus tua pietate et filiali obedientia confisi
que sola potest, id quod maxime optamus, pates Pontifi-
cis castigantis nobis presidere, lenitate patris, integris
prope adhuc rebus usi sumus, quibus ex adicti forma
transactis (quod deus auertat) in Heli exemplo satis
vidimus, in quam nos necessitatem sis adductus, quare
tecum considera Cosme, quid te magis deceat, quid ad tui
imprimis officium ex qua Deum et Ecclesiam magis pertine-
at, quid honori et rebus tuis magis expediat, an ut bra-
chium te mea senectutis in his que ad unitate Ecclesie prom-
ouenda pertinent prebeas, an potius illis, faneas per hanc
semel ruptam in plures adhuc partes scindere miserabiliter
laborant et optant. Deus patris pro sua immensa misericordia
tua, utem ab iniquorum consiliis liberet ac patris consilia
in tuo corde confirmet, ut unanimis uno ore honorificemus
Deum patrem per Jesum Christum in omni sancto spiritu sit honor per aeterna
secula amen. Dat[um] Romae apud Sanctum Marcom 24th
Augusti Anno 1544 Pontificatus mei anno 10

Paulus Papa Tercius. Carolo V.
Romanorum Imperatori

Quæ in recessu à spica tanquæ acta reliquisti dilecte fili mei, quam profecto multis admirationem nobis antem et ingente ingesserunt qui de imperatore Augusto multo diversa ab illis et meliora sperabamus. Ut enim ipse facile agnoscas, quid secundum fidem et religionem quam Deo debebas, perperam egeris quod non mei munus esse nescimus. obsecramus te pro paterna atque ex te peculiari dilectione mea ut querelam atque expositionem meam, et iustam et necessariam patienter audias.

Concordiam et pacem inter Germaniæ Principes primum intendere expomis. Hactenus rem sane bonam ac peroptandam modo non fuit illa pax quam dominus non venit in terram mittere, sed extirpare. Subdidisti id fieri minime posse, nisi quæ sunt fidei ac religionis inter illos controuersa simul componerentur, et hoc non abesse à veritate existimamus. Adieceristi nec per te stesisse quominus legitimo, libero, ac generali Conatio hac esset iam definita, quo in loco nescimus an subterite nos insimulare volueris, quod satis ipsa reliqua gesta videntur pretendere, tanquæ per nos steterit, ne tale Concilium haberetur. Quod quam sit veritati proximum, in promptu est coniectura, cum iam ab exordio assumptionis meæ, ferè continuum de habendo Conatio tractatum habuerimus, nec unquæ detrectauerimus quum sepius ac tribus in locis indicauerimus, et nonisime Tridenti, ut postulationi tuæ satisfaceremus. Quod autem per te potius calamitates hoc contigerit, flagrante vniuerso

orbe Christiano discordiis ac bellis, ne vspiciam cogi potui-
cet. Remanum interim Christianorum animis exacerba-
tis. Qui non perspicere cernit profecto in luce meridia-
na recutit, forte nos esse in causa quod in huiusmodi
bellorem incendia vignerint quisque obiecit, scilicet
quia toto tempore Pontificum minus obuium, nihil
acceptius curamus, quam ut videremus pacem tan-
diu, meis ita ut nec annis, meis pepercerimus, gra-
ma itinera, et in hac grandana aetate admodum peri-
culosa, accipientes sepius et ut testimonium adnuotare
nobis valeamus universam orbem, non solum non quicquam
per nos actum esse, quo hac inter nos odia exacerben-
tur, verum e contrario acta multa ut potius extin-
guerentur quod te precipue Coesare minime latet.

Hoc autem videamus quo pacto tu Imperator res fidei ac
religionis ac tanti ponderis controuersias componendas esse
in tuo isto a Spiritu recessu diffimisti, primum Nationale
Concilium spondisti, ut ibi haec de fidei meae dignitatibus
controuersae dicimerentur, quem ausum, quae omnia pri-
dens ex hac natione ac sapiens non admiraretur? Tu
quod illa tibi et nationali Concilio arrogaueris, quae mi-
nime gentium ad vestram agnitionem et Iurisdictionem
pertinent, tu vel maxime, quod attentaueris, quod scire
poteras per legatum, nem dilectum fratrem recolendae me-
morie Casparem Contarenum, vobis esse et meo nouo
et speciali mandato vniuersis item rationibus interdictum
Namque tibi ad eum primum spectare qui Christus vitem
in terris gerat iam ex innumeris sanctorum patrum
sententis atque gestis poterat esse perspicuum preterea
quae tibi videlicet causa nationali Concilio poterit esse
absque nobis ulla determinandi facultas, ex qua ad fidem

et Christianam viam et Ecclesiasticis ritibus pertinecent, cum
et istis penè omnia sint violata, perturbata, confusa et iam
preiudicium factum adversus veritatem. Memini mi-
hi Petro dictum fuisse Rogari pro te Petre ne deficiat
fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres
tuos. Et cum ita hoc se habeant quam latissime pateant,
Tu tamen Coesare praesumpta auctoritate (quod tua pare
dictum velimus) declarasti quaecumque exiit ibi determi-
nata et rata fore usque ad generale Concilium ita ut
si forte, immo si non forte sed iam certe quod factum lu-
terana ibi proculdubio prenalitima moribus tenet, et
omnis vere piis atque Catholicis executione determinare:
tunc ea tu statuis esse rata adeo in circumspiciendum ut prius
approbes quod scias esse probanda, immo postquam probabiliter
noneris improbanda, tu tamen illa rata esse constituis,
Et vide quomodo hanc tibi arrogare auctoritatem
possis, vel statnendi vel approbandi contra fidei ve-
ritatem qui neque ullam habes licentiam fidei verita-
tibus absque nobis. Cum te deceat audire non docere et
iam statuta probataque recipere non statnere aut pro-
bare. Cum et illo gladio, quem per nos accepisti, adeo
tueri atque defendere usque ad sanguinem, et non adnex-
sacris partibus quomodo modo adherere aut fanere, na-
cismodi audere quod tu audes quid est aliud quam
Ecclesiam miserabiliter scindere, immo et impitex et
infelicitate ab ipsa Ecclesia temetipsum gratis scindere
et segregare et reliquam Germaniam partem quod
Dei gratia hactenus à tanta labe permanserat incon-
taminata vno exemplo tecum in idem barathrum exco-
rum adducere ut relicto fonte aquae vine commixta:
hic ad aeternas dissipatas. Nos autem qui hoc ni-
torem fieri per Imperatorem videmus quanto putamus

maiores afficiamus et per eum Imperatorem Carolum
omni Deus tanta dedit: tanta credidit quanta post primum
Carolus nemini alteri, quod et nos tibi servare, et ad:
huc multo maiora omni Dei benedictione augere, ut
sis perpetuo Augustus magnopere cupimus audimus
enim libenter atque docemus: quod sunt Caesaris Caesaris
modis et tu libenter audias et obsecres, quod sunt Dei
Deo serventur. Non autem abste precipiantur, amicus po:
tissimum erat, si ab alio vindicarentur vindicem esse
Si enim tu qui iura Caesaris esse putas tanta cura
tantaque militia tueris et vindicias existimas Deum
omnipotentem non sua timere, aut non vindicaturum?
Si quis autem, etiam si Caesaris accipiet, an non co:
gitas fidelium animas, quas baptismo regeneravit,
Ecclesia in spem vitam et suo sanguine Iesus Christus
redemit, esse ipsius Dei, et penam ipsius Christi:
pro eis eorum ^{curam} iniquis. Caesaris demandavit? iniquis
Caesaris dictum est Pasce oves meas, an veros Petros!
et in eius persona cunctis successoribus suis! Haec
sunt fidei nostrae fundamenta, quod qui ignorat, ceteri
omni abiciet in foribus, non putamus esse domesticum
qui autem violat etiam hostem expevimus, cum qui
eiusmodi est, ea quod dei sunt sibi ut fure et latro sine
re praet: quod tibi Caesar non convenire ea tantum ra:
tione putamus, quod haec non a tua mentis bonitate
sed per suceptionem aliquam malignorum abste ob:
tentis atque extorta esse existimamus. Quod recte no:
bis probabit Caesaris circumscriptio si quod perperam
acta viderit, protinus ut speramus revocaverit. Nam
illud quod in eisdem actis abste praesumptum perpe:
rimus quantum possumus iusta reprehensione prosequi:
mur: cum timeat ille Caesar qui in Augustensi colloquio

Imperiales in eas leges rigere decrevisti. tunc inq[ui]s ille:
 met Coesare: si modo nunc ille idem quatenusq[ue] abs te
 recte vite ac magnifice pro Christiana religione gesta
 fuerant nunc novo Concilio revocasti ac reprobasti: quod
 tamen adeo improbum factum: cum omnes p[ro]p[ri]i qui sunt in
 Germania detestarentur: ut mitiore minusq[ue] inhonesto
 vocabulo lenires: ne in modum religiosa pectora exul-
 cerares: suspensionem vocas: quam nos abrogationem
 penitus interpretamur: cum que in Nationali Concilio
 probanda sunt facile quisq[ue] valeat diminare: quia
 in re q[ui]s summo pere: non admiretur te illud egisse: qui
 quod nulli hominum magis quam tibi contumeliam fe-
 ceris: et detrimentum nullumq[ue] magis q[uam] te ipsum dam-
 naveris: si enim quos iam hereticos censuisti nobiscum et
 iudicasti: etiam nunc eos tales putas: nulla erit tibi
 profecto causa: tuam revocandi aut suspendendi senten-
 tiam et Imperatorias leges ne in eos vigeant: cum
 tanto magis et nunc heretici sint: quanto pernicietiores
 tanto tempore in sententia persistenterunt. Sin autem eos
 nunc hereticos inficiaris: a te ipso occidens tuamq[ue] se-
 tentiam damnans non aliud magis: nisi quod te manifeste
 declares te in eorum aggregare societatem: et illam fidem
 profiteri: quam scelerata et adultera illa factio pre-
 dicat: et quam seles Apostolica cum omnibus Catho-
 licis Ecclesiis anathematizat: quod quam sit gloriosum
 quamq[ue] illo culmine Imperatorio dignum: tue prudentie
 tranquilla mente cogitandum relinquimus.

Nos enim tremendum et maxime perhorrescendum tibi exi-
 stimamus: non ob iudicia bonorum tantum: apud quos
 bone tue fame dispendium patieris: nec ob nomen quod

transmittis in posteros. quod in eorum historiis qui gesta
huius seculi enarrantur inter eos te emmeratim perspicies
qui haereticorum fautores et Ecclesie dei sanctae perse-
cutores fuerunt. et infelices exitus habere. verum
ob iudicium Dei. de quo dimittis illud verbum audi-
mus potentes potentem tormenta patientur. Quasi vi-
tam meam quomodo modo a Dei viribus disungi con-
gerit. et illis per te periclitarentur. duximus hoc forte
Caesari. non obstare. dissimulare. at cum fieri
nequeat ut contempta auctoritate despectusq. iudicis
nostris. non simul et Dei auctoritatem despicias. Jam
nobis dissimulare non licet. sed ex postulare cogimur atq.
admonere. ut captum pessimum nulloque consilio re-
tardare vitiumq. facias. nec in te iram dei de terra
provores et de caelo (attende) oramus te atq. in domi-
no obsecramus. quod ex ore meo summus tibi deus pre-
fatine quid enim miri. si Pontifex de Cathedra intonas
profiteatur. Ego inquit dominus Deus exercituum
o Caesar ego sum qui sum. per me Reges regnant et
potentes decernunt iustitiam. et in manu mea cor Re-
gis. meumq. est et dare et auferre. ac pro arbitrio
transferre Regna atq. Imperia. Ego qui nomi sup-
Aspidem et Basiliscum ambulare. et conculcare Leo-
nem et Draconem. Ego qui aufero spiritum Principi-
pum. terribilis in Reges terrarum. regens in virga
ferrea et quasi vas figuli confringens eos. et me
o Caesar intellige et audi. qui iudicas terram. recola
maiorum tuorum gesta ac exempla. qui illam ascen-
derunt celsitudinem in qua tu es. considera iam tri-
stes eorum exitus qui ad impietatem conuersi. mea
Ecclesia. sunt persecuti.

Non eos tibi commemorabo. nec aliquid quicquam obijciam. nisi ut
 in mentem redigas. quam ob causam ego imperium ad Ger-
 manos à Grecis per meos victorios transfulexim. eaque
 gentem despexerim. Hoc tibi magis commentare in loco re-
 linqno commemoratu. Hæc ipse Chæns tibi insinuat per
 os meum. dilectissime Carole. omnis vocem te vehementer
 velim non obaudire. nec frustra iactum esse inter pre-
 teritis. Nam cum Syismatico Rege et Catholice Ecclesie
 hosti acerrimo inisse foedera. qui te insigni iniuria
 affecerat. Regiamque annam tuam uxorem eius
 uxorem tanquam Concubinam et scem adulteram infa-
 do refudio ab se segregans quam perhorrendo scelere
 Romana Sedes. et te postulante et reclamante. da-
 namit. pragmaticam in Regno Hispanie tua auto-
 ritate Augustensem suam sententiam. et aliorum quod Imperi-
 orum sanctiones sanxisse. imper renocasse nationalem
 Synodum hæreticis permisisse. et eius acta antequam appare-
 ant rata nihilominus fore constituisse. denique nullum uni-
 versale Concilium futurum. nisi quod celebratum fuerit
 in Germania. nulla est mei nominis auctoritatisque facta
 per te mentio quasi nihil ad nos negotia religionis per-
 tineant. Quis adeo proorsus stupide mentis non sentiat
 quid hæc sibi velint. sunt enim certa nimis indicia. quod
 ad partes Ecclesie hostiles defecisti. quod dum memora-
 mus. et in quam contremisimus. et stupore quodam modo
 cogitamus. hoc ab illo Imperatore Carolo emanare.
 qui tantæ fidei ardorem in omnibus suis actis antea pre-
 sefererat. Dices atque ego detuli generali Concilio. si
 quod liberum et Christianum fuerit. verum nunc locum
 adijcis. scilicet in Germania. duo nobis inquam hære-
 ticorum significas. alterum quod nisi in Germania cele-
 bratum fuerit. non queat esse liberum et Christianum

alterum vero quod ubi denum Christianum et liberum ubi
maxime Interana factio viget et prestat ceteris ut illud
iuxta tuam mentem licet interpretari Christianum esse
quod Interanum fuerit. Nomen sentis Coesare, nomen
sentis spiritus veritatis acerba et nihil ad salutem fa-
cientia si resipiscas. Nam videsne queso quid putas
meditari, ais te velle generale Concilium hoc si verum
et ex animo cum illis permissis nationale? cum? et hoc
prescribis si solum modo in Germania habeatur? cum
ita Tridenti fuerit per nos indictum, cum de illo verbum
nullum? et tamen si ita necesse fuerit, ut alibi in Ger-
mania celebretur Concilium, fidentes in domino non
abijcimus modo illud reliquum conveniat quod suo iure
vera conatia deposcant, videlicet ut liberum sit Christia-
num, cum sit scriptum non sedere cum Conatio vanitatum
et cum iniqua gerentibus non introibo domum Ecclesiam
indignantem et cum impiis non sedebo Tu ergo vide
an liberum ibi esse possit, ubi ad arma conmeritum, et ibi
Christianum, ubi Christi vicarius dicitur antichristus,
et tamen ibi nihil est Christi nisi ostentationis ac pre-
textus gratia multa vox quancumque hac contumelia si
me solum peterent eius exemplo qui etiam quod demonum
haberet insimulatus est, mansueto animo ferre deberemus:
at quia blasphemiam habet in se contra dominum (cuius
licet indigni vicem gerimus) ob istam gratiam, nec a nobis
accipienda est, neque a te patienter ferenda, cui dedit gla-
diam deus, ut non frustra portes, sed in Christi nomi-
nis defensionem, non ad Christi sanguinis effusionem.
Nollemus Coesare duciis ullis verbis pectus suum exul-
cerare, et tamen veritatem continere non possumus, ad
quam si equo animo suspicias, erit tibi profecto salutaris
Ita enim si cepta persequeris, ea certe facis, quibus preclari

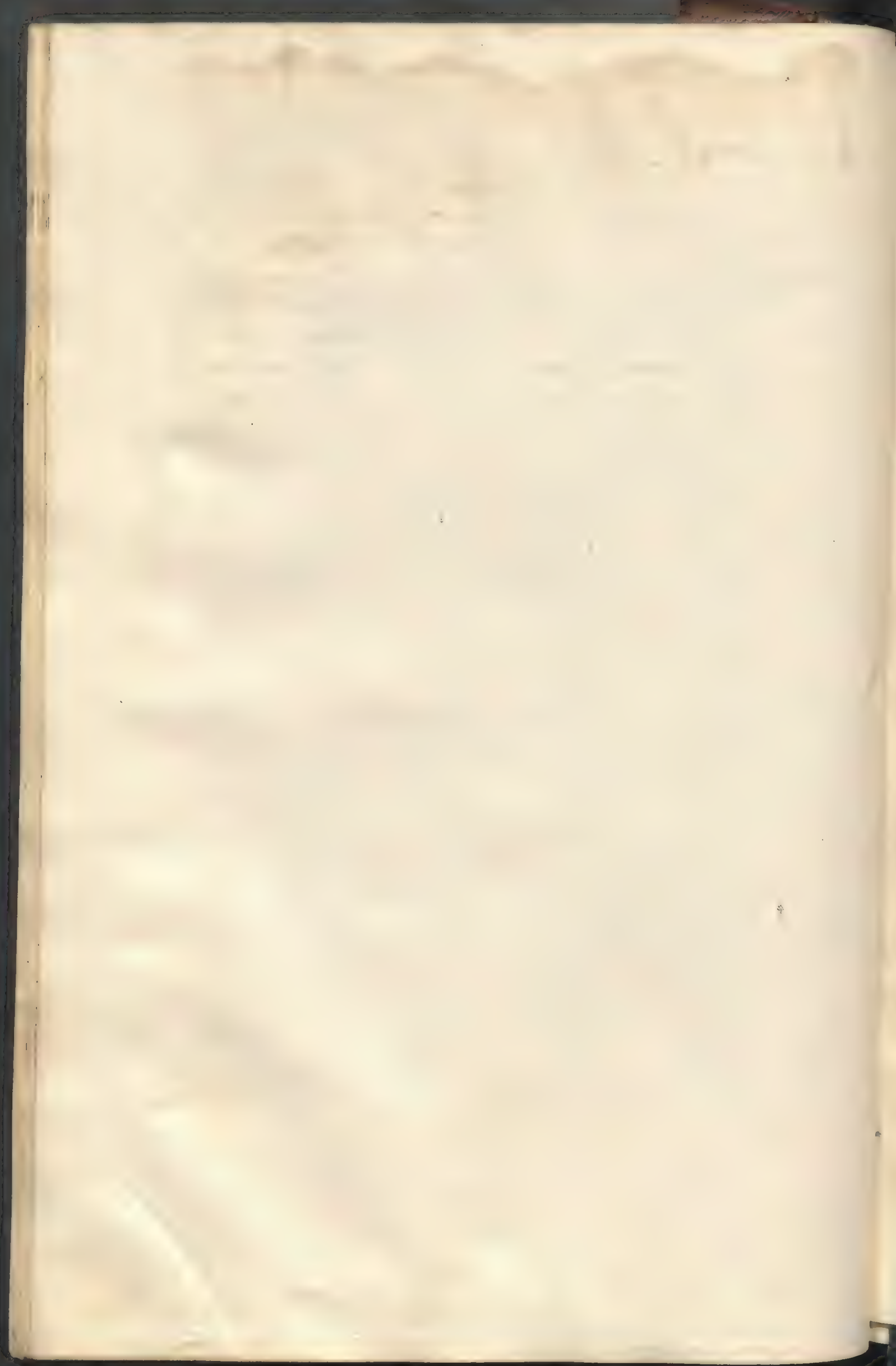
quæcumq; gestisti magnopere observantur, conigminantur no:
 men tuum, nota sempiterna maneat. Quid ignominio:
 sum tibi magis? quidue maiorem conflare potest. nini:
 diam? quam quod dicatur Imperator Carolus. Ante:
 ramus. Quocirca tunc nunc erit dilectissime fili Ca:
 role consilium nomini tuo et providere saluti et vocem
 patris andree sedulo ac paterni amore momenti, nec
 in tua et confederatorum quanta vis potentia fidere: ac
 omnis humana sub Deo dei omnipotentis comparata iam
 non est potentia sed infirmitas. Nos autem ne quid
 habeas unde congeri de nobis possis, pollicemur tibi
 animi mem ad omnia, quæcumq; petieris, promptum
 esse modo. Limina autem non cedant vis Concilium?
 nec vlla per nos imponetur mora quin fiat, vis illud
 in Germania. nec id abijcimus, modo queat esse ibi
 liberum et Christianum, ut enim sit Christianum, non
 oportet illic hæreticos admisceri tanq; pax sint vlla
 Concilii, qui iam non sunt et seipso segregaverunt.
 Qui autem sunt eiusmodi non sunt Cæsaris aut alte:
 rius cuiusq; id cognoscere et declarare, sed mem, qui
 id iudicii accepimus ab ipso Chrō. ut vero ut sit
 Concilium liberum, tunc erit hoc facere, quod et
 fiet si nisseris arma deponi, si animum inclines ad pa:
 cem, aut saltem ad inducias fideles, et ad pacem pre:
 mias. Interim omnis causa nostra controuersie ad
 cognitionem sanctæ Synodus remitte, has leges et
 conditiones, quæ sunt æque et sancte ad pacem faciunt
 si tu recipis pacem, certe reddideris orbi. Sin autem ut
 habemus apud dei maiestatem excusabimur, quod te
 paterni admonuerimus, et quæ tibi aduersa erunt pro:
 phetauerimus, ut minus acerbis futurus sit tibi lū:
 ctus, si forsitan quod minime vellemus paternas spreueris

admonitiones meas Nec minus tamen quæ meâ exunt
partes cum omnipotentis Dei auxilio ac favore ut ma:
tius meditabimur ita et magno et frõmo animo ex:
quemur.

Responsum nuncio Alberti Ducis Prussie
Asserere datum in Brzesczie Lituanico 14.
Augusti 1544 à Sigismundo rege Polonie

Accepi lras Regia, quæ sunt Illmⁱ domini Duas ver:
bis ei remissas abinde intellexit quod tantas agit
gras Illas eius de Humo ad Imperatoriam et Re:
giam Romanorum lras misso qui tanta cura et
diligentia odiosum illud proscriptionis decretum mæn:
cendum et antiquandum curavit fecit hoc lras eius
pro officio suo factum etiam est demerps quæ ad causam
hanc optato fine terminandam putaret pertinere neq:
nisi perfecta re conquiescit neq: enim Illmⁱ domini
Duas magis quam ipsius Regie lras res agi vi:
detur quæ si ita etiam esset Illmⁱ domini Ducis pro:
pria ut nihil ad lram Regiam pertinere pro ea
tamen sanguinis commotione quæ est inter lram Re:
giam et Illmⁱ eius factum esset nihilominus oia
quibus rationes illius stabiliri possent quibus lras
eius inq: est defutma. Porro quod Illas eius aduer:
sa valetudine Sacre lre Regie qua tunc fuit
affecta cum essent eius subditi contrarietate rei prom:
ciat amantem adeo dolorem suum impertiret agno:
scit in eo lras eius illius erga se studium singulare

quod illi non mediocriter gratum accidit. Quod vero in lra
petit an antiquari, quod latum est in Comitiis in Contuma:
ciam decretum de eo non habet quod in presentia statuat
utrasque, cum et extra Regnum sit, et quod in Comitiis
constitutum, id extra Comitia rescindi et abrogari p^obas,
non sit. Coeternum ubi proximè Comitia Regni utrasque
eius habitura est, si tunc p^o p^o illam eius fuerit admo:
nita non modo de contumacie decreto hoc verum et de uni:
versa appellationis negotio cum Regni sui Consilia:
reus deliberationem suscipiet, quodq³ fuerit fuerit
et equitati consentaneum id statuet. Inter ea vero sub:
ditis suis Redanensibus edict, ne quid agant in pre:
iudicium. Illi: eius subditorum, ac si quis in ab illis
sibi postulaverit, sine contra Ketingos sine contra
quoscumq³ alios, ut suis inq³ sum habnaut, quod in:
stam et decernentes et debite executioni mandantes.

Comitia Prussie ad diem S. Michaelis

187

Sigismundus primus Rex Polonie

1544.

Consiliariis maioribus Prussie

R^{ende} in Christo p^r sincere nobis dilecte. Qua de causa ad preterita Comitia ex primariis regni nostri Consiliariis et Senatoribus. Legatos n^{ros} Marienburg^u miserimus tenet procul dubio p^r v^{ra}. Neq^{ue} illud non meminit quo sint cu^m responso dimissi. aliam et nostri et illoru^m habita^m iri isthic rationem existimabamus: nunc ita dimissos videmus ut oleum et opera quod aiunt perisse videantur: non sine magna et n^{ra} et illoru^m q^{ui} prope principem in Senatu n^{ro} locu^m obtinet indignitate: duabus em^{de} rebus missi neutra^m obtinuer^{unt}. Quod si altera deliberationis indigere visa est q^{uod} nova terris nostris Prussie accidisset: at fuit altera visitata que longiori deliberatione opus non haberet: In ne in hac quidem n^{ro} nomine facte^m postulationi q^{ui}cuq^{ue} fuit concessu^m q^{uod} non posse pariter intendi dicerent consiliis parande milicie et pecunie cogende. quasi vero ut iam in procinctu essent milites a nobis postulatu^m esset: cum n^{ra} voluntas non alia fuerit q^{uod} ut que ratio defendendi vnamini consensu et voluntate omniu^m regni nostri ordinu^m in his que proxime habita sunt Comitibus Piotrkow^{ic} fuit constituta. ad eandem etiam terraru^m nostraru^m Prussie ordines conficeret quo cu^m necessitas postularet tam potenti Chriani nominis hosti coniunctis viribus resistere nobisliceret: quando autem hac defendendi ratione utendu^m nobis sit: nemo est q^{ui} scire possit. Nos nihil aliud q^{uod} cauere volumus si quid preter spem accideret. ne nos prorsus imparatos hostis offenderet: que quidem cautio nihil erat quod grauis em^q videri posset. Nam sumptu^m facere neminem oportebat nisi ultima urgente necessitate. fore speramus optamus quidem certe ut eiusmodi expeditione opus nobis non sit. Num ideo contra grauissimos impetus alioru^m non erit aliquid pecunie colligendu^m vnde scribi miles posset ad propulsand^u vim si qua^m inferre aliquis conetur. Videt igitur p^r v^{ra} nulla fuisse causa qua^m ob rem vel grauari se nonnulli putarent vel in alia Comitia reiceret de re ta^m necessaria consultatione. Nam q^{ui} satis iam esse pecunie depositu^m existimat ex gemina Contributione ut aliquousq^{ue} pro ferendo bello sufficere possit q^{uod} q^{uanto} sup^{er}u^m opus sit ad bella gerenda paru^m adhuc cognouisse videntur. Nos q^{ui} periculu^m facimus certius id exploratu^m habemus. Quam ob rem p^r v^{ram} hor^{um} tamur ut quod in superioribus terraru^m n^{ra}ru^m Prussie

Comitiis neglectu est in ijs que extremo Mense Septembri ad diem
diuo Michaeli sacru de more Grandentini habebuntur curet sa:
ciendu atq ad ea se ipsa conferat ac pro virili sua contendat
et elaboret quo de ijs omnibus que Maio Mense per Legatos
nr̃os acta sunt gratu et optatu ad nos responsu perferatur.
Pertinebit hoc l. vr̃e ad gram sibi nr̃am Regia demerenda.
Datum in Br̃esche x Julij Anno .l.5.4.4. Regni nr̃i 38.

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis minoribus: et Succamerariis
Prussie.

Generose fidelis dilecte. Que per Legatos nr̃os primarios regni
nostri Consiliarios in Comitiis que Mariemburgi proxime habi:
ta sunt proposita fuerunt: non ignorat procul dubio f. tua.
Quonia vero nullu eis tunc responsu datu sed in hac Gran:
dentina Comitia ad diem diuo Michaeli sacru celebran res
fuit reiecta quod eam deliberationis indigere putarent
f. tue mandamus vt ad ea se conferat vna cu alijs et Consilia:
rijs et terraru nr̃aru Prussie Nuntijs opera sua nauatuna
quiquidem nil nobis nisi salus illaru terraru queritur vt
gratu et optatu responsu nancisci queamus. factura pro fide
sua proq gracia nr̃a. Datum in Br̃esche Lithuanie x. die
Mensis Julij Anno dni M D XL iij. Regni nr̃i xxxix

Judicibus et Nobilitati Prussie

Generosi et Nobiles fideles dilecti. Que per Legatos nr̃os pri:
marios regni nostri Consiliarios in Comitiis que Mariembur:
gi proxime habita sunt proposita fuerint: non ignorant
procul dubio f. vr̃e. Quonia vero nullu eis tunc responsu
datu sed in hac Grandentina Comitia ad diem diuo Mi:
chaeli sacru celebranda res fuit reiecta. q. eam delibera:
tionis indigere putarent. f. vr̃is mandamus ita habere vo:
len vt ad ea e medio sui Nuntios cu plena et non limita:
ta potestate mittant vna cu alijs et Consiliarijs et terraru
nostraru Prussie Nuntijs opera suam nauaturos. Quandoq:
dem nihil nobis nisi salus illaru terraru queritur. vt

gratu et optatu' resposu' nancisci queamus. facturę f. vestre
pro officio suo proq; gracia nra regia. Datu' in Brzescie
Lituanico x July. Anno dñi M^o D. XL. iij. Regni nri xxx
vij.

Ad Capitaneos etia' lre scripte sunt. ut lras Comeniales et Comeniales
publicarent

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Plotowski P^{ro}to Varmien. Secretario

Ven^{is} devote nobis dilecte. Quandoquidem presens adfuit d.
tna quo tempore ex primariis regni nri Senatoribus et Con-
siliariis Legatos ad Comitia Mariemburgensia proximo Mense
Majo miseramus quid actu ab eis sit quidq; resposi' tulerint
non ignorat procul dubio d. tua. Nichil nunc restare vide-
tur quam ut resposu' quemadmodu' promissu' fuit a Consilia-
riis terrarum nostrarum Prussie ad nos transmittatur quod
quidem eiusmodi esse velimus ut scire omnes possint habita-
re esse Legatorum nrorum rationem: quos nos quidem vix alio
vnq; tempore graviores ad Comitia terrarum Prussie misimus
non sine magno sumptu nro. Fuerunt autem Legationis eorum
duo capita. Vnu' ut quę ratio defendendi regni contra ma-
iorem vim atq; impetu' Turcarum in proximis Piotrkowien-
Comitiis fuit constituta quamvis nondu' plane determinata
ad eam consentirent. Alteru' ut conferatur aliquid pecu-
nię ad sedandos tumultus si qui orti sint in terris nostris
Prussie quę vacuę metu esse non possunt. Quandoquidem
in proximis Imperialibus Comitiis designatu' esse novu' or-
dinis Theutonicorum Mgrm certo accepimus. Hęc itaq;
duo ut obtineri a nobis possint, urgebit atq; instabit d. tua
ac quibuscunq; poterit rationibus persuadere conabitur ut
postulationi nostre per insignes Legatos nros factę satisfacciant.
Mittimus autem d. tue lras fidei pñibus annexas quas huius
proferet quando Legationem hanc nram obibit. Factura pro
fide sua proq; gracia nra. Datu' in Brzescie Lituanico x^o
Julii. Anno dñi 1544. Regni vero nri Anno 38.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text in the middle of the page, possibly a section header.

Main body of handwritten text, appearing to be a list or series of entries.

Ferdinandus Romanorum Rex, Sigismundo,
Regi Polonie ad Brzescie Lith: allate ultia
Augusti 1544 excusat se Ferdinandus q
dotem regi Sigismundo Augusto ad diem con:
dictam non miserit. solutionis prorogationem
petit.

Ferdinandus divina favente clementia Romanorum Hun:
garie, Bohemie etc. Rex Sermo. Principi domino Sigis:
mundo Regi Polonie Magni Ducis Lituanie, Russie
Prussie etc. fratri et consanguineo meo charissimo. Salu:
tem et mutui contrarii amoris omnisq. felicitatis et pro:
speritatis, contrarium ac perpetuum incrementum.

Sermo Princeps frater et consanguineus meus charissime. Red:
dite sunt nobis literae Sextis vrae, quas dedote Sermo
filio suo debita, proximis diebus ad nos dedit quibus lris
primis qui amicus semper erga nos fuit fuerit quanto
studio amicitiam illam inter nos necessitudinem, non modo re:
tinendam, verum etiam consanguinitatis vinculo
augendam amplificandamq. curavit, commemorans, et
denique tractatus matrimonii inter Sermones communes
liberos meos constitui attingens: et praeterea quae a tra:
ductionis Sermonis filii vrea tempore de ipsa dote exli:
nenda inter nos acta et contracta sunt recensens. Sextas
vra tandem per plurimas amicitiae et necessitudinis mea
rationes, a nobis petit, ut Sermonem filium suum ^{eo} noie
contentum reddere velimus. Quae quidem omnia literis
Sextis vreae perscripta, nos non nisi fraterno animo
intelligimus atq. suscepimus, et quidem de Sexto vrea
nihil aliud persuasum unq. habuimus, neq. etiam nunc

habemus, q³ eandem eo animo, quem iampridem plurimis
maximisq³ in rebus, fraternum plane et benivolentis ^{modis}
semper perspeximus, omni tempore exa nos fraternam esse,
tanto magis nono isto Matrimonij et necessitudinis ne:
xu accedente. Neq³ ea nos de Sexti ^{vra} concepta spes
et opinio ^{vra} hactenus fefellit postquam præter alias
plures maximasq³ sincere planeq³ fraternæ amicitie et
consanguinitatis significationes, etiam hac in re, de qua
nunc agimus, mutuo amori et benivolentiæ ^{vra} tantum
tribuere quantum nos adhuc optavimus. Sextus ^{vra} non
sit admodum gravata, cum eo animo sincero debitas cor:
de agimus gratias non diffidentes quia etiam in posterum
tot nostrorum oppressorum et difficultatum fraternam
rationem habitura semper sit.

Quod autem Sextus communis filius n^{ost} dotem promissa
hactenus non receperit, id sane non minorem animi molesti:
am q³ vel Sexti ^{vra} vel Sexto filio suo nobis affert
quippe qui nihil charius ^{mihi} antiquius ducimus, conservatione
tante et tot vinculis conglutinata mutue amicitie,
que nobis cum Sexti ^{vra} intercedit: sed iniquitate
et difficultate presentium temporum ac Regnorum
et dominorum nostrorum hereditarium necessitate
oppressi, licet sedulo laboraverimus promissioni tamen ^{propter}
n^{ost} in hanc diem satisfacere non possumus, id quod Sexti ^{quas}
^{vra} ex hisce causis facile conijcere planeq³ perspicere
licebit. Nam gravissimos intolerabiles et penè infinitos
sumptus per hosce proximè præteritos annos continuos
et maxime in generalem expeditionem anno quadragesimo
secundo supra millesimum quingentesimum, et deinde ano
sequenti in alendis militibus prædianis, impendimus.
Statibus præterea et ordinibus Sacri Imperij ultra ducenta

millia florinorum mutui nomine pro rata vniuersisq; in
 communem Contributionem soluenda accommodamus: que
 summa etiam hodie restituta nobis non est. Tempore ve-
 ro quo Nuptiæ celebranda erant, propter diuturniorem ab-
 sentiam meam à Regnis et Dominis meis adempta nobis
 fuit commoditas cum Regnis et subditis meis, ut ex ve-
 teri consuetudine nos communem Contributione ad persolue-
 dam istiusmodi dotem, minarent tractandi. Et insuper eoq;
 tempore immensis sumptibus pro defensione Regnorum et
 Dominiorum meorum contra hostes meos tunc aduenta-
 tes, obenti examus. Cum autem æstate proximè præterita
 id ipsum apud promiciales meos agere in animo haberemus
 necessario tunc omittendum nobis fuit, quandoquidem
 omnes viciis contra hostem Turcarum viscera Regni
 iam penetrantem unâ nobiscum descendere inibi erant.
 Et postremo licet præter spem ab ordinibus Sacri impe-
 rij nobis datam pecuniam, quam mutuo dedimus, conse-
 qui non potuerimus, tamen non desistimus laborare apud
 Treasuras, ut ab eis pecunia pro persolueda istiusmodi
 dote, etiam cum ingenti incommodo meo conditionibus obla-
 tis leniremus: at quia omnes apud istiusmodi mercatores,
 pecuniæ ad usum belli Cosarum litis et Peniarum ad
 uite sua in Castris existentium deputatæ iam fuerunt,
 nihil efficere potuimus. Exmemoratas videntissimas au-
 sas et impeditiones quæ nullum adhuc finem habere, sed
 ad proximè venturum annum non minus q̃ elapso tempore
 præ oculis conspiciuntur, etiam quia sicuti Sexti vix
 constare potest, nos unâ cum Regnis et dominis meis
 ad eorundem defensionem quantum maximè valideq; fi-
 eri queat, paratos et instructos in annum proximum co-
 tra potentissimum hostem reddere oportet.

propter
 quas

Sperabamus quidem Severitatem vestram itemque Severum filium
sum. ulteriorem soluendae dotis dilationem ad tempus usque
magis commodum, libenter patienterque laturos esse pre-
sertim cum huiusmodi infiniti sumptus quos in dies hic
in alendis gentibus, tum in municiis, Crinitatibus et
oppidis sustinemus non solum hominum et commodum re-
gnum et dominiorum nostrorum, sed etiam in christi Sectis
vestra Regni Polonie, atque adeo totius Christianitatis co-
ceruant. Tamen a Secte vestra et a Severo filio suo tam
instante requisiti, eandem pro certo persuasum habere
voluimus nos preteritis rebus omnibus hoc vnum maxi-
me cupere et velle, ut scilicet amicitia et necessitudo
illa nostra etiam inter utrimque nostrum liberos conglutinata
non solum non immineatur quocumque modo, sed in dies illu-
strior et ampliorque fiat.

Et propterea in commodis et difficultatibus huius temporis
omnibus quantumvis per magnis posthabitis, iam nunc acti-
onem tractationemque suscepimus, atque adeo plane confide-
mus Secte vestra creaturos nos esse cum effectu, ut
ad festa Christi natalicia proxime ventura, sine quavis
ulteriori dilatione et forte etiam citius, nempe ad die
domini Martini. Sacer, id quod omni studio efficere
emitemus, summa Centum mille florinorum Rhenensium
et reliquum dotis usque ad integram satisfactionem in unum
nostrum anni ab eo tempore in posterum computandi spacio certo
et infallenter numeretur et persolatur. Sectem
vestram provide perque fraternam impenseque rogamus, ut
huiusmodi soluendae dotis terminos, tanquam certos et in-
bitatos pro suo erga nos amore et benivolentia band
quantum acceptare velit: postquam plane cognoscere potest,
nos cum Secte vestra non nisi sincero corde et animo

agere, conseruationemq³ etiam inter posteros meos sempiternam
 pacis et amicitie etiam atq³ etiam cupimus et ante omnia
 exoptare. Quod si et Sextas v^{ra} fecerit et apud Sex^m fi:
 lium suum faciendum curauerit, sicuti iam nunc de ea
 plene confidimus, nos erga Sextem v^{ram} ita gerere stu:
 debimus, ut quandoq³ extet fructus aliquis v^{re} erga
 Sextem v^{ram} gratitudinis, amoris et benivolentie. Ca:
 terum sciat Sextas v^{ra} nos familiarem suum ad nos mis:
 sum tandem non aliam ob causam apud nos retinuisse q³
 ut Sexti v^{re} hoc certum et deliberatum responsum de:
 dote ad terminos prescriptos inlubitanter sine ulteriori
 dilacione soluenda dare possimus. Quod reliquum est Sere:
 nitatem v^{ram} q³ dⁱnitissime felicissimeq³ valere et re:
 gnare optamus. Viennae 14 Augusti 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum regi respon:
dit, dotem filio Regi poscit

SERENISSIME Princeps frater et consanguineus noster charissime
Accipimus litteras vestras quas quibus et excusat se, quod
ea que dotis nomine promisit, in hunc usque diem non misit:
et certum iam tempus prefinitur, nitia quod eam nobis ta:
men sit representatua. Nos quod bona verba vestra
dictum velimus, excusationem hanc illius non accipimus,
neque amicus ali promissis volumus, aliud nobis de vestra
actis in communes liberos meos amore et benevolentia
pollicebamur: multa enim predicari sape audimus, qua:
ta sue voluntatis inclinatione profunderet, in Serenissimam
filium, et in Serenissimam filiam utriusque meam: sed res ipsa
clamat, minus esse quod quanta fuit predictio. Nam si eo
esset in illos animo, quo eam esse persuasum nobis fuit,
iampridem promissam dotem curasset. Nunc ista sua di:
tina amulatione, in eam opinionem discedere facit multos,
quod et meam amicitiam non magnificat, et quasi oblita
se patrem esse, communes liberos proorsus negligat. Non
existimet vestra vestra Serenissimus nos filii mei quod Serenissimam
filie Elisabethe causam agere, aut de pecunia tantopere
laborare tantopere laborare. Est deo gratia, omnis gratitudo
elementia Serenissimo filio meo ita prospectum est ut etiam
absque dote hac habeat nihilominus unde Regia suam
dignitatem tueri possit. Quamobrem illius quidem causa
molesti acti vestra nunquam essemus, neque tua verba,
quod amint, cum ea commutaremus: sed mouet nos Serenissima
filia mea Elisabetha. Neque satis mirari possumus quod

qui amor penitus esse solet insitus parentibus erga liberos, cum ita Aetas vrea ex animo eiecerit suo, ut nulla eam proorsus filie cura tangat: in qua tot tam preclara dei munera contemplari licet quorum admiratione factum est ut singularem in eam benivolentia conflagrasset omnes viderentur quo magis emollieri paternum pectus oportuit, ut eam talem respiceret ac filiam tamen esse suam meminisset

Iam antea Aet' vrea plamm fecimus, per instituta receptosq; mores Regni mei minime licere, ut bona illi aliqua obligentur, unde pro eo ut eius dignitas postulare videretur, ei provideri queat nisi dos sit prae munera. Porro mortales sumus omnes, neq; quid scimus, vesper vebat, scire quisquam potest. Sciret Deus Sermon filium meum dei superstitem, hoc dies noctesq; precari nunq; nos quid intermitterimus: sed si quod illi pro sua misericordia sero euenire velit, factum de eo, sit aliquid: perpendat serm Aetas vrea qui tunc Sermon filie illius status esset fructuans? Cui quid debeat quantumquidem meminisse Aetas vrea non dignatur, nos certe paterni erga illam officii mei nolumus obliti videri. Satis iam meo indulgentis amore erga Aetem vream representari dotis tunc partem ex pacto oportuit, quo tempore Sermon sponsa adducta est, factum non est. Licuit nobis qd aut Sermon filio potius meo pacta non seruare: seruata sunt nibilo minus, et eo quo pax fuit honore. Sermon sponsa fuit accepta: petita solvenda tunc partis proregatio ad Natalem Christianum. Et si concessa non est, tulimus tamen et nos et Sermon filius meo ostensa postea fuit spes nostra annum vertentem a tempore adducte sponse dotem integram munera iam. Cum qd diem expectamus: minus sed ne tunc quidem missum vidimus Tandem

more impatientes appellamus. Item vram ac Humiliu
ad eam mem cum literis misimus: is longo satis temporis
intervallo detentus posteaq; rediit: nihil et ipse preter
spem attulit: quia iampridem animi, neq; ali iam dmi:
tius volumus: quandoquidem ita nobiscum agit utas
vra eadem de die ducit, nos iam eam rationem que
in contractus literis est perscripta, persequendi. Sextus
filio meo ptatem fecimus. Meminit presul dubio utas
vra diserte ibi scriptum esse. Qui conditionem aliquam
non expleret in his literis expressam, duplum vt soli:
nere hoc est, ducenta millia aureorum teneatme, utq;
liberum sit pacti pacta servanti, alterius partis. Dni:
catus, provincias, terras, Civitates, Rector, oppida,
Castris, villas invadere, occupare, ac tantisper possidere,
dmi summa ducentorum millium sit persoluta. Hoc ius
a ute vra sibi concessum, persequi, cum cogitet Sextus
filius me, nobis illi deesse nequaquam licebit, factumq;
id enim speramus, non modo non resistente, aut contra
dicente ute vra, verum etiam vt in hisdem literis
cautum est, approbante, commendante, ratificante: ita
vt nihil ea re amicitia mea mutua labefactetur, si
ius ille sum persequendo, effecerit vt Sextus filius
meus. Conungi illius charissime rationibus tandem ali:
quando provideri queat. Optamus item vram bene
et feliciter valere omni amori et benivolentia feate:
ne nos commendamus. Dat in Brzescie Litnawo
xviij^a Septembris Anno domini 1544. Re:
gni mei anno xxxviij^o.

Ferdinandus Romanorum Rex
 Sigismundo Augusto Regi Polonie
 genero suo de dote dilata

S ERX me Princeps fili et consanguineus noster charissimus. per-
 legimus lras Sextenitatis vrea quas de dote sibi debita
 ad nos sexta die mensis Junij proxime preteriti ex
 vltra dedit. Et quidem rigentem agnoscamus. Sextem vream
 habere istam causam petendi eam dote solutionem. utpote que
 a nobis Sexti vrea nondum exoluta est: tamen cum ea-
 dem gravissimas impeditones quominus promissioni nre
 hactenus satisfacere potuerimus. ex literis, quas ad Sextum
 dominum parentem suum eade re dedimus. cognoscat. spera-
 mus minus plane confidimus Sextem vream pro suo quo
 nos prosequitur amore et benivolentia moram et dilationem
 istam que nobis profecto non minus q3 Sexti vrea mo-
 lesta est. equiore animo lateream. et illam temporum
 necessitati patereq3 confidentie. quam exga Stem vream
 tanq3 generum et filium nrem charissimum gerimus.
 attributuram esse. persnasum autem Sextas vrea pro
 recto habere potest et debet nobis nihil optacius esse.
 q3 ut nobis cum ipsis Sextis domino parente et Sexte
 vrea. inita amicitia et necessitudo in sempiternum non
 solum firma et illesa conservetur. sed indies magis magisq3
 illustrior hinc inde fiat. Tantum abest. ut huiusmodi
 solutionem dote. non nisi temporum urgentissima ne-
 cessitate oppressi et coacti in hanc diem produxerimus
 quibus aut modis illam Sexti vrea facere iam nunc de-
 liberatum nobis sit. id iam Sextas vrea ex admincto hauriz

nostreum ad Ser^m dominum parentem suum exemplo,
diffuse cognoscat. Quamobrem eandem emixe rogamus,
ut petitioni meae quam non nisi et sincero pectore proficisci
nemo non videt, benevolentiam una cum Ser^m patre
suo acquiescere velit, sicut eandem pro suo erga nos
amore perlibenter facturum esse confidimus, eadem qua
id mutua benivolentia mea quancumque compescere stude-
bimus. Quam una cum ipsius Ser^m Comite filia,
mea dilectissima, bene felicissimeque valere ex animo
cupimus. Datus in Civitate mea Vienna die 14
mensis Augusti Anno domini 1544 Regnum
nostreum. Romani 14 Aliorum vero 18.

Sigismundus Augustus Rex Polonie
 Ferdinando Romanoru regi Socero suo

SEd me Princeps parens me' charissime et bonorari. Quod
 a nobis utis v'ra postulat, ut in his que' ad Sexmum
 dominum parentem nostrum scripsit de dote nobis promissa
 sed in hunc usq; diem nondum missa acquiescere velimus,
 Id nos facturum esse non inuiti, si premia hæc esset utis
 v'ra postulatio: sed cum sesquimanno iam propè pro roga-
 tionibus tantum esse laboratum videamus, qui ne ea
 in re animus esse possit, facile coniectural facere utas
 v'ra poterit. Nos quidem omnibus adhuc humanitatis
 officiis esse summi videmur, sed quantum profecerimus,
 nos vehementer poenitet. Que' sint in partibus proculdubio
 tenet memoria utas v'ra cum esset adducta Sexma Co-
 minge n'ra eo ipso tempore terciam dotis partem representa-
 tam oportuit: factum non est. Jam certe violata p'ce utem
 v'ram esse pacta videbantur. Licuit et nobis ab illis
 discedere. Sed nos nihilominus nihil tunc fecimus, quod offe-
 dere posset animu v'ra utis. Petitum est ut dies tercie
 partis dotis numeranda produceretur ad Natalem usq;
 Christianum, qui proxime preterit, etsi assensu petitioni
 huic non sumus, tulimus tamen, cessit is q3° dies termin-
 ans v'ris missus non est. Venerunt postea legati utis
 v'ra ad Sexmum dominum parentem meum Pioteromiam,
 spem ostenderunt fore, ut intra vextentem annum, à tempe
 adductæ Sexmæ Comigis n'ra, dos integra nobis nu-
 meraretur. Sed ea q3° spes ad rem collata non est. Cui
 diem ita de die duci videremus periculum nos est mora

huic. Exacto anno scriptissimis litteris vestris atque ab ea pe-
tinimus, ut toties iam promissam dotem mitteret: fuit a
litteris vestris Amoris me satis longo temporis intervallo
detentus: verum et is manus rediit, neque praefere spem
et expectationem quicquam attulit. Sic male nobis cessisse
mea humanitatis officia videmus. Necesse itaque est ut
a contraria ratione remedium petamus: neque tamen in-
terea facturi sumus quicquam aliud quam qual per ipsam litterarum
vestram facere nobis licet, quod non ignorat proculdubio
cunctum esse Contractus litteris, vestra pars conditione
in his expressam implere recusaverit, duplum ut parti
Contractum servanti, hoc est ducenta milia aureorum soli
vere teneatur, ubi et illud una diserte prescriptum est
paulo post: liberum fore parti partis stanti, alterius par-
tis. Ducatus, Provincias, terras, Civitates, Urbes, Oppi-
da, Castra, Villas, invadere, occupare, ac tantisper possi-
dere dum summa ducentorum millium sit persoluta. Hoc
ins cum ipsa litteris vestris et sermo domino parenti meo
et nobis concesserit, speramus equidem fore, ut bona
illius cum venia, nobis id persequi liceat quandoquidem
et hoc in illis litteris clare scriptum est, licere ea facere
re, parte quod contractum non servaverit, non resisten-
te neque succensente aut contradicente, verum approba-
te, commendante ratificante

Quae cum ita omnia de summa voluntate utriusque meum
prescripta sint de vestra litteris aequitate nobis pollicita-
mine ab eo quod semel ei placuit, illam non discessurum
futurumque ut salva amicitia mea facere nobis liceat
at quod in Contractus litteris sunt prescripta: cum per-
fectum non in meam, sed in rem. Sicut filius litterarum
vestrarum. Coniugis meae charissime id facere cogitemus.

an hactenus prouisum de contradote non est. Neq; enim
per Regni nostri instituta moresq; receptos, prouideri
illi liceat, quoad dos immexata non est.

¶ Jam vero debemus morti nos nostraq; ut dicit quidam:
atq; ut nihil morte certius, ita nihil est hora mortis ni:
certius. Si quod Deus amen obueniat, humanitus interea no:
bis aliquid accideret, qui futurus esset, status illius?
Cum si nulla cura tangit autem vram, si qui iustus,
est parentibus erga liberos amor, enim erga utrumq; mem
ex animo eiecit. Nos officio meo satisfaciemus ac Sexma
Comitem vram tuendam nobis suscipiemus, atq; omnes
vias persequemur quibus effici queat, ut rationibus illius
tandem aliquando prospiciatur, quod vram autem, vel
quod ita in pactis est, vel q; Sexmæ filie illius causam
agimus, minimè moleste lateream esse confidimus. Qua
benè valere et felicem esse cupimus ac illius paternæ
benivolentiæ nos commendamus. Dat. in Brzeszcie Lit.
namico *xxi* Septembris Anno domini 1544
Regni vero mei anno *xv*^o

Ferdinandus Romanorum Rex
Sigismundo primo Polonie regi pelli:
cetur promptam dotis solutionem

SERENISSIME Princeps, frater et consanguineus meus charissime
Reversus aliquot ante diebus a Sede vestra ad nos Secre-
tarius et Consiliarius meus fidelis dilectus Joannes Lan-
gus ex Lithuania. Literas vestras in causa dotis,
Sereno domino Sigismundo Augusto Regi Polonie et
vestris vestris inq[ue] filio charissimo, propter Serenissimam
Principem dominam Elisabetham Reginam Polonie vtri-
usq[ue] meam filiam amantissimam. Serenitati eius matris
moris copulatam, immixtam secum attulit. Ex quibus
iterum intelleximus dilationem non ita longam solutioni,
debita, graviore animo autem vestram fecere q[uam] opinio mea
intulit, valde enim confidebamus. Serenitatem vestram
benivolentia adducti a Secretis vestris, oblationem meam
in proximis de eadem re ad Secretes vestras datis litteris
acceptam probatamq[ue] iri, que cum nos spes fefellerit, non
mediocriter sumus dolore affecti: non tam quidem q[uam] Secretas
vestra pro communibus liberis meis, ut Jussu summi con-
sequantur, laborat, qua in re primum plane Secretis vestris
animus non possumus non laudare q[uod] quod ea se hactenus
obiecimus impedimenta, per que summo desiderio meo
et Serenitatem vestram iuste petitioni, satisfacere non
potuimus: de quibus impedimentis, quia et antea Secretis
vestra ea infirmavimus et univ[er]so prope Christiano orbi
sunt nota, propter cuius salutem q[uod] ea subimus et susti-
nimus id quod Serenitatem vestram etiam non latet, nihil
in presentia commemorando repetere libet: Illud sane q[uod]

paucis attingamus facere non possumus. nos vix unquam quicquam
 cogitasse et egisse anxie magis, quam ut solvenda dote ista,
 cum Regina Elisabete filie nostre prospiceremus, tum no-
 bis etiam heredibusque nostris caventes, promissionem nostram
 liberavimus, veravimusque. Sextum expectationem pro eo atque
 pacta conventa postularent, expleverimus. Sed enim cum gra-
 vibus et multis constituti necessitatibus, non modo Sece-
 ritatibus vestris, sed ne nobis quidem ipsis satisfacere possimus: ea
 de utriusque Sececitatis vestra benignitate propter tot et tanta
 nostri amoris arctissimis sanctissimisque consanguinitatis et
 affinitatis necessitudinibus, inter nos conliata et confirmata
 vincula, conceptam habuimus persuasionem, ut crederemus,
 non modo dilationem dotis solvenda ad tempus non admodum
 longum, citra omne pactorem conventorem communiumque li-
 berorum noxam, Injuriis praedictarum et detrimentum petita,
 Sextis vestras non gravate concessuras, verum etiam talem
 maioremque pecuniae summam de suo nobis, tam gravibus Rei-
 publice Christianae periculis circumventis, temporibus nostris
 multo daturas, necessitatibusque nostris subventuras fuisse.
 Et quod quotidie fieri inter penuriosos vulgo homines fieri
 videmus, ut qui sibi inimicem cunctis contractuum nexibus
 per obligationes sunt obstricti, quam aliqua interueniente
 causa, quae alios alius utrumque id facere cupiant, servare
 pactorum leges non sinat, de Injuria suo creditores humani-
 ter aliquid remittant, debitoribusque suis immemoranda pe-
 cuniae tempus benignè prorogent. Idem nos à Sececitibus
 vestris in publicis Christianitatis totius necessitatibus nostris
 non difficulter impetraturos esse opinati sumus, praeser-
 tim cum tanta extarent causa, quae id pro nobis effla-
 gitare viderentur. Et ut simpliciter verum fateamur,
 quoniam à Secece vestra prioribus litteris suis, quae proxime
 has praecesserunt, de solutione dotis cum denuntiatioe.

quadam extremorum remediorum quæ ad exactionem eius co-
tractibus sponsalium sunt inserta, acriter ad nos sit scriptum:
non tamen credimus eam esse Sextis vix destinatam ratio-
nem, ut ad summa ista Jurea decerneret, et tam strictè no-
bis agere in animo Severitatis vix haberent. Quam
sanè quidem opinionem etiam nunc retinemus, quod scilicet
longè alia de spectata Severitatum vixum libertate
virtute et benignitate nobis polliceamur, nunquā commissu-
ras Severitates vixas putantes, ut qui nobis suavissimèq;
et charissimè Cornigine mea Romanorum Regine, libe-
risq; meis ab ipsis usq; Atamis perpetua sanguinis co-
unctione, et identidem repetita proximè vix quasi con-
solidata, per communium liberorum nostrorum Contrigine,
affinitate ut intermi bonæ vicinitatis conservationem
prætermittamus, deminuti essetis Reges, aduersus nos quicquid
quod vel Jurea facere possent Severitates vix, attentā-
dum sibi suscipere, in quo cum instituta pro Repu-
blica consilia captaq; mea pertinebant, tum apud
plerosq; Reges, Principes et homines adeo omnes hu-
manitatis benignitatisq; sue laudem Severitates vix
in suspicionem quandam adducerent. Partis inter nos
conuentis satisfacere nunquā recusamus: ad dotis solutio-
nem dilationem cum bona Severitatum vixum venia
petimus, eamq; Sextes vixas de summo Jurea suo aliquid
remittentes, ex æquo et bono nobis concessuram esse, spe-
ramus: præcipue cum ex Dei singulari gratia Severi-
tatum filio meo ita prospectum esse ex litteris Sextis
vix cognosceremus, ut etiam absq; dote hac haberet, unde
nihilominus dignitatem suam tueri posset: quam dimum mi-
nimis in Severitatem eius benignitatem, cum Severitati
eius sincere et ex animo gratulamur, tum ut ei indies
auctio atq; adeo perpetua sit optantes precamur, vixum

enimvero cum Sexenitatum verarum littere demum presefe-
 rant, circa imprimis Sexenitatibus vris esse, ut circa
 ulteriorem dilationem dotis fiat solutio: et cum exactione
 eius Sextes vrea optimo, ita enim indubie credimus aro
 ea sollicitudine per litteras suas repetitas apud nos regere
 ut prope de meo in communes liberos meos amore paterno
 addubitare velle videantur: que suspicio animo meo ad-
 modum acerba accidit, utrumq; nobis in presentium
 rerum nostrarum statu difficiles sint rationes, in Hunga-
 riam contra inimicissimos communesq; totius Christia-
 nitatis hostes, expeditionem proximo vere Deo meo
 fortunante, suscipiendam, omnibus meis consiliis vici-
 bus et opibus intentis: ita tamen impedimenta mea ad
 certo et gravi meo damno et detrimento explicamus
 ut non longe post festum Epiphaniarum proxime fu-
 turum per Oratores meos quos apud Sextem vream
 eam ob causam, et forsan propter alia negotia in Con-
 ventu publico, quem celebrandum, esse in Polonia ad
 dicta Epiphania Secretarius me Langus nobis di-
 xit habere decernimus integram summam dotis Sexmo
 ac dilectissimo communi meo filio dimittendam persol-
 vendamq; certo curemus, neglectum propterea iactura
 presentissimam et maximam, quam nos eam ob rem fa-
 cere necesse erit sit scilicet simul et petitioni Sexeni-
 tatum vrearum legitime perdebitam dotis solutionem
 et ipsa respondebimus, et gravem illam Sextum vream
 de meo erga liberos meos animo dubitationem Sex-
 enitatibus vris eximemus, que si ea de nobis opinio-
 ne fuerint, ut persuasum habeant, et animo meo co-
 muni libereis meis nihil esse charius et commi-
 ctione, que plumea et intima cum Sextibus vris
 intercedit, nihil gratius tunc autem pace et tranquillitate

mutuis inter nos officiis confirmanda et adaugenda, nihil
optatius nequaquam Sextes vrea persnasione sua fallentur.

Illud etiam Sexemitates vrea amice considerare velint,
solucionem dotis ipsius, etiam si paulo longius q³ expectaret
Sextes vrea differatne, tamen minime auferri, et pro
amica benignaq³ ea dilacione Sexemitatibus vris a nobis
ingens habebitne gratia

Adiungimus autem hisce litteris nris exempla litterarum
reformationis, et remniationis, quas a Sexemitatibus vris
et ipsa Regnia Elisabetha fieri conuenit, pro eo atq³ res
ipsa et equitas requirit, commenta q³ ostendunt, pleriq³
sententis et verbis ex litteris Regine Elisabethe
Sexemitatis vrea matris, neaq³ cognata charissimae
laudabilis memorie, quibus ei aliquando est in Regno
Polonie de dotalicio suo promissum, petitis conceptis ad qua
rum litterarum legitimam debitamq³ exhibitionem
dos repetenda venit, ea sane et que in actione ista ad
debet fieri omnia Sexemitatem vream ut fiant cum in
tempore creaturam esse, non dubitamus, tum ut id non
granate oneret Sextem vream amice et fraternae ro
gamus: Quam deus dñi velit esse salua et superstitem,
id quod ex animo precamur Dat³ in Civitate mea
Viennae die xxviij^o mensis Decembris Anno
domini m. d. xlviij^o Regnorum nostrorum Re
man^o xviij^o Aliorum vero xviij^o

Legatio à Carolo quinto Coesare Catolico
ad Sigismundos patrem et filium reges Polonie
per Alphonsum de Aragonia Consiliarium et Ora-
torem Coesaris dicta in Brzesczie Lituanico ii^a
septembris 1544

Ex^{te}me Rex, summi amoris animiqz vehementis affectus
ea est vis et natura, ut non modo se intra praecordiorum
simis non consenscere patiatue, sed omnino magz acquietuea
sit, nisi sue magnitudinis iusta et certa dedexit documen-
ta: cuius profecto affectus summam vim vel hodiernus
dies tui anti manifestissime ostendit. Nam Carolus
Coesar, Romanorum Imperator meus dominus, tum pro-
pter singularem amorem et benivolentia, qua multos iam
annos tuam Antem prosequitur, tum propter veterem neces-
situdinem a se semper officiosissime cultam, instaqz misera
sacri foederis a se semper habitam: minime dubitat quin
animum suum et studium in te summum facile cognoveris
verum si tot tantisqz amoris causis et incrementis in dies
nascentibus, minime satisfactum esse intelligebat, ut emi-
dentissimis signis manifestissimisqz testimoniis id aperte
tue anti declararet, sed quando nondatue huius in com-
plexu et sinu quo nihil magis sibi est in votis, tantam
amoris vim proferece animumqz suum exponere, quod no-
infirmitatis fidei, et roboris esse voluit, qz quod proprio
ore ipse testificaretue praestitit, meqz suum Consiliarium
Oratorem ad tuam Antem misit, ut suu exga te amore
studia animumqz propensissimum patefacere, ut te non
secus ac fratrem multo sibi charissimum, taqz etiam Sei-
renissime Princeps multis modis sibi deminctissimum,

peruenire ut filium optatissimum mihi ferem, frater quoque animo
et charitate perhemem eandemque quam sibi optat, salutem
et felicitatem, suo nomine vobis muniarum de vray
valetudine, quam vobis perpetuo firmam, integram et
laetam ut longè sibi charissimis, ex animo precatur, de qua
tuoque Regnoque preclaro statu, vrayque felici suc-
cessu, otio, tranquillitate diligenter percontare, non minus
grata, nec minori voluptati haec omnia sibi futura quae
tue sunt. Hoc enim non dubitat Caesar aperte testari et
polluceri, utpote qui pro summo in te amore, pro veteri ne-
cessitudine, vrayque foetibus semper communes habu-
erit atque duxerit: atque adeo hic amor quo honestioribus
virtutum initiis profectus est, eo auctior multoque in com-
mune hac noua acerbissimaque coniunctione redditus, ista
preclara Coniugia Serenissimi Regis Sigismundi An-
gusti tui haeredis Serenaeque Reginae Elisabethae suae Ne-
ptis non secus ac filiae charissimae, longè gratiora mul-
toque suauiora, quamvis per se gratissima atque inamdis-
sima exant reddidit.

Quare de summi in vos amoris testificatione, de qua multiplici
voluptate qua Caesar istis Coniugiis affectus est, de qua
illorum summa gratulatione, cum apud tuam mentem acti-
uus sum ditissimam quandam dicendi facultatem, velim
mibi dari, ut Caesaris satisfacere, tuique summi ami-
norum, tantamque voluptatem et gratulationem possim
exprimere. Nam pro eximio in vos studio et benevolentia
singulari, proque nimia in Neptem suam dulcissimam
propensione et charitate dici non potest quam afficitur
quamque iocundis gaudiorum modis splendidissimis istis
Coniugiis totus perfruat, quod honestissima omnibus,
quod fructuosa, quod ornatissima esse intelligit. Quapropter

tanq[ue] certissimam rem in animum induxit sum. Dei opti-
 maximi beneficentia perfectum esse, ut quorum animos
 et studia, mutua benivolentia, vetusq[ue] necessitudo mul-
 tos ante annos conciliaret, sic esse alligatos, ut utriusq[ue]
 fortunæ iam factæ communes, communi consilio mutuoq[ue]
 favore foelicitex promouerentur, maioraq[ue] indices suspi-
 ciant incrementa in magnam namq[ue] Coesare istis tan-
 tis auspiciis, spem venit, fore ut secundioræ iam fortunæ
 prosperioriq[ue] rerum successu, ex quo omnes utamini.
 Non enim potest non omnibus esse faustum et felix,
 quæ Deo auspice et præside fiunt, ubi Regia puella
 nata Regib[us] coniungitur, ubi pulcherrimus, castissim[us]q[ue]
 amor sancte et legitime copulatur: ubi morum, virtutis,
 animorumq[ue] similitudo et utriusq[ue] excellens, con-
 societates maritales fecit. Hæc enim sunt illa potentissima
 (ut inquit Plato) quibus boni, bonis vinculis p[er]usq[ue]
 adamantinis devinciuntur: à quibus principis ut à
 virtutis quibusdam seminariis generosissim[us] suamissi-
 miq[ue] fructus propagantur.

Quamobrem nihil erat Sex me Rex, quod tuam hanc tan-
 tam fortunæ sublimitatem angustioræ posset facere,
 tuumq[ue] admirabilem prudentiam tot rerum experimētis
 comprobatam ex omni parte omnib[us]q[ue] numeris videre:
 tunc absoluisse, q[uod] eas tunc fortunatissimo hæredi optasse
 Nuptias, quæ tua utriusq[ue] Regis amplissim[us]q[ue]
 fortunis essent q[uod] dignissima, quæq[ue] utroq[ue] fa-
 milie et genti, non solum ornamento et splendore esset
 sed utilis omnibus, tuisq[ue] Regis et prosperitatis oratio
 atq[ue] tranquillitati, Republicæq[ue] christianæ magno
 adimento presidioq[ue] futura. Is namq[ue] omnium rerum
 status est isq[ue] habitus et ratio temporis incidit, ut non

plus hac tua rara sapientia, diuinorum consilio, tibi hisque
rebus promississe videaris, quod religioni rei que Christiane
tot malorum incursionibus, tot dissidiis, totque bellorum
oppressionibus afflictæ, spem sui exigendi ceterissimam
dederis, omnium namque oculos et animos, in hanc vram
foelicissimam affinitatem connexos credite, quicquidamque ma-
ximam atque saluberrimam vniuerso orbi terrarum
sibi certo pollicentur, quare Coesarea vtriusque semel atque ite-
rum vobiscum sibi, ac secum vos gratulatur ista preclaris-
sima cuncta tot ornamentis illustrata, tot commodis et
publicis tum priuatis undique affluentia, quibusque vniuersis
vobis etiam gratulatur Germanam Regiam Elisabetham,
te filiam obsequentissimam atque pietissimam minuisse te
verò Coniugem probatissimam lectissimam feminam, tri ama-
tissimam sortitum fuisse, tot Regum, Principum, affinium,
fratrum, amicorumque consiliatorem vni generis et poste-
ritatis foelicissimam propagatricem tuæ vtriusque Nepotes Re-
ges, tibi que etiam Illustre Principem dulcissimos natos sua fo-
cunditate daturam, ad quos hoc amplissimum Regnum
sine hereditario perueniat, quibusque tanquam alteris libe-
ris tua vtriusque reprobescat, quibus etiam superstitibus hanc
amicam nunquam te deserentem putes, eamque nomen et me-
moriam suam inter in illis vivat æternamque resideat. Hac
enim vna re non modo ab interitu et oblivionis mineria
vindictamur, sed quodam modo immortales reddimur, sibi
etiam Coesar Romanorum Imperator gratulatur, quod
te potentissimum Regem, fortissime dignitatis, virtutis,
gradu excellentissimum, fraternis animo sibi nullas iam
annos coniunctissimum nomine iam ipso fratris, quod vni
videbatur deesse, conectatur, hisque etiam maxime gaudet
se nexibus tecum teneri, eminentissime, Princeps, ut
eundem animum quem in te Germanus Rex Patre tuus

inque in illum vicissim geris, mutuum et perpetuum in te
utrumque intercessum speret; quod tanto pluries à se fit
atque habetur, quo magis virtutes omnes Regias emere
et praeferre tua in ista aetate adhuc florenti videt. Tu
etiam sibi vnicuique vehementerque gratulatur. Serenam Re-
ginam Elisabetham, tuam autem parentem, teque Commi-
gem felicissimam, sortitam fuisse, quae praeter illa con-
sanguinitatis magna vincula, quod Serenae Regis Huius-
modi fratris sui charissimi est filia, sibi quoque Neptis:
tamen propter amabilem eius naturam et ingenium, mo-
rum suavitatem, animum innocentissimum, pietate animoque
plurimum paterno illam prosequitur vehementiusque eius suc-
cessibus et fortuna afficitur.

Quam etsi nihil dubitat, à te tanquam ab altero parente utrumque
issimum est, foueri et tractari, à teque etiam iocundissime
Rex ipsius Commige, ut tuis suavisissimis moribus animique
tui candore et liberali Regioque animo dignum est, utque
fides charitas, Matrimonii ipsius nomen sanctum et in-
violabile postulat, amari et amplecti sibi persuasit. Tamen
usque adeo in Neptem charissimam incredibilem amore mi-
nimeque charitate rapitur, ut quod vos credit prestare
commendatissime vehementissime commendat: ut maxime
velit vos intelligere, nihil inuita nec gratius nec opta-
tius quicquam posse à vobis sibi prestari, quod si intelligat,
vel sui intuitu et commendatione eam esse amoris facta
accessionem et incrementum, ut suavitex et iocunde om-
niumque dignitate, coniunctu gratia, vitam gratam cum
tua vite, cumque Sereno Principe consorte suo transi-
gat, nec ulla alia re amoris mutui parces vires li-
bentius expectare profitetur, quod in hac via. Immo
quicquid apud vos auctoritate gratia et amore valet

hinc vni prodesse vult, in hancq; vnam confert, maiorisq;
momenti apud se futura pollicens, quæ in Reptm suam
charissimam conferantur q; q; in se: Testificationem enim
singularem et tanq; amoris sui pigm; quoddam propo:
situm esse animaduertit ubi amoris vxi et animi grati
in se indubitata et certa argumenta licebit deprehendere
Quam etiam vt Coesari exit longè iocundissimū et gratissi:
mū a vobis amari, foueri et amplecti vt vxa natua
charitas pietas et fides postulat, sic accuratissime se
admonitum vult, quonam modo in tuam vitam, teq; eius
confortem se vicissim illa gerat, nū satis illa suis partibus
faciat officioq; respondeat. Nam pro eius ingenio, libera:
lissimāq; educatione speq; concepta, omnia obsequia offi:
ciaq; et pietatem pæstatuam expecationiq; correspon:
sueam confidit

Ceterum cum de tne vitis, Seximq; Regis Sigismundi
salute, æque vt de sua, Coesarea vitas sollicita sit, omq;
omnia tua non minori cura sint sibi, q; tibi ipsi vehe:
menter cupit se exarte cognoscere, quæ vxa valetudinis
habitu hanc potissimum religionem sit, qm; Regnum
tuorum status, qm; successus quæ vxi felicitas spes
affulgeat. Nam ad eorum confirmationem maioremq; om:
nium amplificationem, pro summo in tuam vitam amore,
qui tantū accrevit pro maiore necessitudine a vobis ac:
tione et suaviore relecta, pro gratissimis et sanctissimis
biniis affinitatis vinculis, non modo sua gratiam dili:
gentiam studium quæ semper vobis presto fuerunt expe:
ctari vult, sed quæcumq; in se ac suis rebus sunt, authori:
tatis et fortunaru tne vti tuisq; vobis vltis deffert
atq; pollicetur tam non defutura q; quæ tua sunt maxi:
me

Moldano se comminget qui et ipse animo nobiscum esse videtur. iustum exercitum utroque conficere queat et quidem Equitum velutrumque, qui ad bella cum Turcis praefectim gerenda sint, compremis idonei et exercitati. Haec ita ut petita sunt à Vainoda Valachiae, Sacrae Imperatoriae Aiti Regia Aitas remittenda fecit. Quod autem illa Aiti Regia quasi sequestro et interprete his de rebus uti cupit, non audeat hoc in se Aitas eius aperte recipere. Neque satis credit ipsi Vainoda, ne qua emanent consilia sua, metuit, ne ad ipsum Turcarum Regem perferatur, quod si fieret, aperte esset in discrimen ventura. Sed si tamen ipse Vainoda velit aliqua de re, ad Reipublicam Christianam commodum spectante, aut Sacram Imperatoriam aut Regiam Romanorum Aites per hanc Aitem Regiam fieri certior pro Christiani et necessarii ac propii, qui Regis officio quicquid erit, fideliter ad Aites eorum curabit perferendum. Ac quoad sine suo Regni periculo id ei facere liceat agendum, ipsa quoque Aitas eius cum illo quod secretissime curabit, ac qui ad Aitem eius ab illo Aitici missi erunt, cum his ea communicabit quae ad Reipublicam Christianam salutem conservandam putaverit pertinere. Coeternum habet Sacrae domini Rex Romanorum, et in Hungaria et in Transylvania complures viros idoneos, per quos cum Vainoda utroque de his quae videbuntur tractare possit, nisi quod meliores progressus res habitura videtur, si vitanda causa suspicionis per obscuros homines agatur.

Quod Tartaros attinet, quandoquidem et ipsi Mahometane sectae sunt, difficilius fore videtur cum eis agendi ratio. Sed si deliberatum est Sacrae Imperatoriae Aiti periculum facere, si qua ratione ad belli huius societatem pertrahi

possint fieri potest. ut non desint qui viam qua commodius
id effici queat indicent. Verum ipsa Aitas Regia quid
consilii det non habet. De Moschis fortasse spes foret me-
lior, qui cum eiusdem animi et Valarbi Quaci sunt
ritus, et propterea Christiani censeari velint, fieri potest
quod a societate belli non abhorreant. Sed quis eorum
usus sit futurus quandoquidem tanto sunt ab Himga-
ria Regno locorum intervallo disimulati. Sacra Aitas
Regia non videt, neque agere cum eis velit quia se ho-
stes illius esse profitentur, etiam si amorem aliquot
pactas cum eis Inducias habeat.

Ceterum quae ipsa prestare poterit Sacra Aitas Regia
in his non committet, ut officium suum requiri possit, ac
facultates suas Sacra Imperatoriae Aiti deferat et poli-
tice dnm modo rem ferio agi et in longius tempus
prospici videat, quemadmodum non nichilominus sed constan-
ter gexi ac deo gratiam misericordiamque sua largie-
ter foeliciter bellum hoc tam necessarium tamque pexi-
culum pexi possit. Quod vero certior fieri cupit Do-
vica, quibus copiis, quanto equitatu peditatque, quo ar-
matum genere, quo bellico apparatu, vniuersalem
hanc expeditionem administrare Aitas Regia decrevit:
de eo hic certi aliquid constitui non potest, nam nisi
convocatis ad Comitium cunctis Regni ordinibus, et
eorum consensu accedente, non habet Aitas Regia
de his statuendi potestatem. In his quae instant Regni
Comitiis deliberationem de eo est susceptura, deinde vero
cum nondum sciat Sacra Aitas Regia quo mi-
nimo quoniam apparatu Imperatoria Aitas sit ventura
cum nihil adhuc parati videat, non putat exigi a se
oportere ut priore ipsa indicet quantis copiis Respub^l

Christiane defendenda praesto esse possit. Rex inter belli vi:
dere velit quomodo se dederint. tunc ipsa p^o factura est po:
stea ut omnes intelligant se p^o Christiani Principis officio
minime desinere.

Sigismundus primus Rex Polonie
Friderico Duci Legnicensi ET Bri:
gensi.

Illis D. Reddidit nos certiores Serenus dominus Ferdi:
nandus frater et consanguineus Dⁱ de die ad quem Quo:
gome convenire cuperet utriusq^{ue} nem Commissarios,
quorum opera effici posset, ut cum utriusq^{ue} satisfactum
esset pro damnis et iniuriis, libera inter nos et Silesios
fierent commercia. Sed cum is dies Simonis et Jude bre:
vior esset quam ut omnia parari possent, interea que
sunt necessaria, significavimus Aiti^{bus} eius, nos ad eu:
diem nequaquam venire posse. Sed si idem Aiti^{bus} eius vi:
sum esset, facturum nos, ut ad proximam dominicam Ju:
dica nos mitteremus responsum eius Aiti^{bus} expectamus.
Coeternum quis Conventus istius usus sit, futurum non vi:
demus, nisi que in priore Conventu decreta sunt, ea debite
fuerint executioni mandata. Hoc enim certum est ab. us
nos nequaquam recessuros, que Oratoribus Aiti^{bus} eius qui
Proteroniam ad nos venerant R^{endo} domino Baltasari
etcⁱ et Mag^{istro} Georgio Zabka etcⁱ scripta dedimus. Li:
quidatas autem summas ante omnia numerari volu:
mus, quas ante Comicia componendi necesse est: eam
praefectum, quam debet Joannes Schlegel, qui si ipse non
est solvendo, fautores eius, hospites, promotores et qui

auxilio: consilioq; ei fuerunt ad solutionem ut adigantur equum
ducimus. Quorum nomina hec scheda descripta continet. Qua
de re admonendum fuit: vram esse putavimus aliter enim a:
dictum nem abrogari non poterit, atq; oleum quod avertit, et
opera in Commissariis mittendis videbitur periculis. Dat
in Bezesque Lituanico die decima mensis Septembris
Anno domini 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
Epo Wratislaniensi

Rex etc. Egit nobiscum per lras Serenus dominus Ferdina:
nus, frater et consanguineus noster charissimus, ut ad festum
Simonis et Jude proximum, Commissarios nros Glogo:
niam mitteremus, qui una cum Actis eius Commissariis
de damnis et iniuriis ultro citroq; ab utriusq; mem
briis datis et acceptis cognoscerent: quo sic libera
reddi possent inter nos et Silesios commercia. Nos etsi
a mittendis Commissariis non abhorreamus: quoniam tamen
brevis dies mittendis illis est prefinitus, quam ut para:
ri omnia ad hunc actum necessaria interea possent, ad
Actem eius scripsimus, ante Dominicam Iuliana, nequaquam nos
Commissarios nros mittere posse. Sperabamus nos quid
fore, ut in eis, que acta fuerunt Prohcomie, proximis
que ipsa etiam. P. vram probare visa est, Actas eius acqum:
eseret: sed videns nihilominus ad Commissarios rem re:
dire, a quibus mittendis nos quidem non abhorreamus: sed
quis erit usus eorum, si que lata sunt in Vrschonen
Conventu decreta, is non erit prius satisfactum, et oleum

quod aiunt et opera peribit. Hoc igitur ante omnia cura:
 dmi est ut prius fiat eorum executio que iam sunt decreta
 ne ioculariter res agi videantur. Si ferrentur modo se:
 tencie neq; sit eorum vlla executio. Ante omnia represen:
 tari oportet summas que iam liquidate sunt. cuiusmodi
 est quam debet Joannes Schlegel nobili Justo Ludol:
 mico Consuli. Cuius Secretario meo. Quod si Schlegel ipse
 soluendo non est socii receptores, fautores eius excuriantur,
 quorum nomina in scheda litteris inclusa. P. vram deseri:
 pta mittimus. Quandoquidem facientes et consentientes
 eadem pena plectuntur immerent y. quod ipse Schlegel
 per inopiam fortasse immerere non potest. Nam nisi id
 factum fuerit periculum est, ne sit error promissus pe:
 rior priore. Quod nos admonendam. P. vram duximus
 ut intelligat per nos non stare quominus ea fiant que
 Serenissimi domini Romanorum Regis nomine cum eius
 Prothecome Legatum egerat, a nobis tanto studio postu:
 lamit. Datum in Brzesque. 2^a Septembris Anno
 domini. M^o. D. Xliij.

Sigismundus primus Rex
Polonie, Cardinali Sancto:
rum Quatuor Coronatorum.
Protectori

RAME in Christo Rex etc. Si que alia ditionis mee partes
tam Terrae mee Russie, maxime videntur hoc fla:
gitare, ut eis matrem provideatur, ne qua fiat religionis
novatio. Nam cum Civitates in illis maxime sint portu:
bus celebres, et copiose impremis ac locupletes, tam et ois
generis hominibus refert, qui etiam ex locis de heresi
suspectis conflunt, difficilis a nobis in officio conti:
nentur. Qui facimus quidem omnia sedulo, que sunt
officii mei, ac gravibus comminationibus prohibere ta:
men conamine motus istos novos, sed eos nulla ratione
prohiberi melius posse videmus, quam si in Ecclesiis vici:
deni collocentur. Per multum enim in eo positum est,
quales Ecclesiis preficiantur, qui nisi digni reperiuntur:
et ad sectas istas tam dissectas anime adiciunt. Quod
tanto magis etiam, ut faciant adducuntur, si per quos
ab errore fuerant auertendi eodem eos errore vide:
ant implicatos. Cuius generis fuit Alexander ille
Sculteti, quem nos jure merito proscriptimus e Regno
atque omni ditione mea. Multis enim is offendiculo fuit
multos in errorem impulit, non modo quod vita esset
inquinatissima, verum etiam quod doctrinis variis et
percegrinis abductus et ad aliud quoddam Evangelium
hanc dubie tractatus esse videbatur. Cum itaque in:
ter sit Ecclesiarum plurimum, quales in eis collocentur
ut una sit precipua Cathedralis Ecclesia in ea parte
Russie quam nos possidemus, cuperemus Exaltos et Ca:
nonicos Ecclesie illius cuismodi legi, qui usum esse posset
eorum indignitate offensi homines ab Ecclesia desiscunt et

ad motus istos nonos reprimendos Quamobrem Sanctissio
 domino meo supplicamus, ut facultatem nobis dare di-
 gnaretur, in Mensibus suis nominandi duos, ad duos
 Canonicatus Prebendas Ecclesie Cathedralis Varen-
 mien. Id quo facilius impetrare possemus, ut suam q^o
 R. L. vera auctoritatem interponat, suasq^{ue} cum meis
 preces coniungat, petimus, Hinc una Venerabilem Ni-
 colau^m Lorka, Canonium Varenmieu qui fuit Cancell:
 lare me Sciba R. L. vera commendamus, que
 nobis gratissimum fecerit si quibus ille in rebus
 fidem illius imploauerit, in y^s auxilio illi esse fuerit
 dignata Dat^{us} in Bezeque xij die Mensis Septe-
 bris Anno domini M^o. D^o. XLij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
 Paulo tercio Pontifici Maximo.

¶ Anchi^{me} est Quantis fluctibus iactetur atq^{ue} agitet me
 hoc tempore merienda nunquam Petri Nauicula. S. vera
 que clauem illius tenet, videt ipsa melius, quam a me per-
 scribi possit. Me quidem status iste vexum vehementer
 pertrahat: ac in ea Christiani orbis parte, cui me preesse
 Deus voluit, agnoscere a me omnia sedulo, que ad motus
 istos tranquillandos pertinere videntur. Ac ceteras quicq^{ue}
 ditiones meas minore negocio, in officio contineo: vexum
 lussit terre plus quam velle alie mihi difficultatis ex-
 bibent, Quamobrem que Princeps ibi est Cimitas mea,
 in ea cum nonos quosdam fieri motus accepissem, duos
 ad me illius Consules viros Primarios vocavi, Legatos

denique eò misi ex his qui Principem in Senatu meo locum
cum obtinent. Episcopos duos, Cathedralios tres, qui ne qua fides
vel religionis novatio previderent. Ac si qui deflexisset
aliquid eos in viam reducerent. Coeterum ad retinendos
homines in pura fide et religione, plurimum in eo momenti
esse videmus quales ii sint qui in Ecclesiis collocantur.
Quod quidem sunt in terris meis concessit Ecclesie
Cathedrales, quorum altera Varenien^{sis} magis est insignis.
In qua, quales Presbyteri et Canonici sint, ad Ecclesie re-
formationes constituendas, permultum interest. Fuit in illa Alex-
ander quidam Sculteti: qui non solum vita cum esset
contaminata, sed nominis etiam erroribus imbutus, qui
ab unitate Ecclesie discesserunt, magno fuit ^{multis} illis
offendiculo, quos in eundem errorem induxit, ob hoc etiam
decreto meo Regio proscriptus. Cupio itaque provide-
re, ut in illa saltem Ecclesia, unus aut alter colloca-
tur vir idoneus, qui gratia valeat: ac errores quibus
afflatus nonnulli sunt exipere possit. Quamobrem sup-
plico Sti^{am} Vra^m, ut ad duos saltem Canonatus et
Presbendas, duos aliquos idoneos viros, nominandi in
auctoribus Vra^m. S. facultatem mihi concedere digne-
tur. Rem factura cum mihi vehementer gratam,
tum Ecclesie illi imprimis utilem et necessariam.
Datum in Brugesie XV die Mensis Septembris
Anno domini M^o. D. XLIII°.

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Marchioni Duci Prussie

ILLUSTRI Princeps etc. Quia ex animo preceatue Illustas Vra,
et foeliciter ea cadant, que in magno Ducatu Lithuanie
per nos acta sunt: utq; Serenus filius noster, qui baculus est
senectutis nostre, delata sibi per nos eius Ducatus admini:
stratione atq; omni Iurisdictione, dum incolumis persequatur
dubium nobis non est. Nam animum illius in nos, et Sere:
nissimum filium nostrum perspectum satis et exploratum ha:
bemus. Quod vero nos promissorem admonet, eos nos esse
sciat, qui que verbo promittimus, et libenter prestamus. Me:
moriam nos quidem tenemus, quod facturos nos receperamus,
simul ut ad puberatis annos pervenisset Serenus filius
noster, et Iura se omisq; et Privilegia conservatorem. Jus:
inveandum daret. Quod ita ut promiseramus factum a
Ite eius esse, meminisse potest Illustas Vra. Porro in ma:
gno Ducatu Lithuanie aliquid nos eiusmodi promississe, me:
moriam non tenemus. Sed si nobis id Illustas Vra demonstra:
verit, et in memoriam reduxerit, faciemus libenter, et fi:
dem meam libereamus. Quamq; de Sereno filio nostro ea
spe sumus, et opinione, quod sine dedecit Ius inveandum Ius
eius, sine non dedecit, ab officio tamen suo declinat mea
non sit: et Iura omisq; et Privilegia conservatorem. In:
stant nunc Regni Comicia in his vberibus nobis Illustas
Vra sententiam suam declarandam incabit, et ubi sit,
aut quando per nos aliquid promissum reverentes nos red:
det. Nos cum Consiliariis Regni nostri deliberatione susce:
pta, quid ex officio nostro statuamus. Datum

Legatio ab Hermanno Magistro
ordinis Cruciferorum in Lituonia
ad Sigismundum primum Regem
Polonie dicta.

Imprimis post amicabilem et vicinalem decentem salutationem
et obsequiorum exhibitionem, commendationemq[ue].

Quemadmodum Sacra Regia Ait[as] dominus meus gratio:
sissimus, in causa diuersitatis Quamiacumq[ue] suos precipuos
prestantes dominos et Consiliarios proxime transacto h[uius]
mali tempore, ex Christiana sua, et merè Regali volun:
tate gratiose deputavit, et misit illius Ait[as] meus gratio:
sus Princeps, et dominus Ag[us]tus in Lituonia, una cum toto
militari Theutonico ordine, diligentissime et familiariter
gras agit, Cupiens id Ait[as] Regie, et singulis aliis, iux:
ta meritum, in quantum possibile est, promereri.

Quod autem tam laudabilis Conuentus, sine commodo in fine
deductus non sit, cum Christifideliter sit incipiens id nullus
cordialis magis dolere potest, q[uam] memoratus meus gratio:
sissimus. Omnis animus semper pacem anhelat, precipue tamen
cum Regia Ait[as] amicabilem et in bona vicinitate vivere
optat. Habentq[ue] meus gratio:
sissimus dominus plenam confidentia
domini sui Ag[us]ti domini Commissarii, ad omnia possibilia pro:
pter bonam pacis consenserunt, cesserunt, et abcesserunt,
quod eodem modo Ait[as] Regie Commissarii hinc se con:
formare debissent unde tam laudabilis Conuentio maiore
fructum afferre atq[ue] eiusmodi Christianum deservit opus
domini optatum ad finem perducere debissent.

Quoniam vero Ait[as] Regie Commissarii sibi ipsis ad me:
moriam

memoriam renovare possint: neq; vti amatores veritatis se-
cus loqui poterunt quibus promissionibus, et ceteris alloquiis,
Quamvis in capiendis à Churschum velenare et renovari
inceperit sunt, dicen' quod infra 32 miliaria iuxta prela-
torum informationem, promiserunt nullas vel paucas dif-
ferencias esse, sed quævis parvam infra totidem miliaria
circa suam possessionem pacifice permanere debuit, cum aliis
reformationibus ibidem factis. Quod verò propter occasio-
nem ad exitum non perductum est summi: propterea hac cau-
sa vicinosa ad Aitem Regiam est provocata. Et sic sape-
mens gratiosus dominus, cum plenaria potestate ad Aitem
Regiam, in causa eadem propter diversitates Quamvis
finaliter familiariter, amabiliterq; et humiliter practi-
care et componere expedit

Familiariter et vicinaliter petens, si videm Amici aliquanto
tardius venerunt, cum tamen legitima causa id impedi-
verit, quod Aitas Regia id non clementi ferat animo,
verum magis ex innata Regia bonitate, omnis clementiæ
omnes circumiacentes Christiani vicini gratulantur, hanc
quamvis diversitatem respiciat, quomodo quævis parvam
circa equitatem et meritum conservari poterit

¶ Eus gratiosus dominus, nihil aliud petit, nisi amorem, pacem,
et certam vicinalem amicitiam et complacenciam, nec aliud
exposcit, quam consonas veras Quamvis, quæ in literis
lige posterioris sunt promissæ, quemadmodum et in per-
petua comitata pace, ad quam literæ lige se referunt
clarissimè expressum et obfigillatum est. Et quævis dominus
mens gratiosus, quemadmodum nunc per orbem diversitate
linguæ, controuersie dissensionesq; geruntur et fiunt,
aqualiter metuit, attamen totam ipsius fiduciam, in iusticia

Secretior legationis pars eiusdem Alphonsi
Oratoris secretius dicta

Ex Tunc Rex. Carolus Caesar Romanorum Imperator
dominus meus iunxit mihi ut in secreta audientia coram,
vra Ate et Sermo Principe Sigismundo Augusto patribus
etiam Senatoribus interioris Consilii. Atque vra verbis
suis exponerem, se à Sermo Principe domino Ferdinando
Rege Romanorum fratre suo charissimo intellexisse
quemadmodum non multis autē mensibus, tum cum Con-
ventus Transylvanici Petreorum haberetur, idem Rex
per suos Legatos, tam suo q̃ communium ordinum Re-
gni Bohemae consensu apud Ateam vra confidenter egis-
set, ut sese Ateas vra, una cum Regnis et dominis
suis, cum eodem fratre suo Caesaree Ateas, cumq̃ eius
Regnis et Provinciis sociali bello, aduersus communem
Christianitatis hostem fraterni coniungere vellent ad huc
vero Legatos fratris Caesaree Ateas responsum acce-
pisse, nempe quod si status et ordines regni Poloniae
viderint Caesaream Ateam una cum fratre suo chari-
ssimo, et Sacri Imperii Statibus, ceterisque Christianis
Principibus et Potentatibus, Barbarris, Turcis ad recupe-
randam Harmoniam facitex opponere: eo tunc eisdem
hostibus et vra Ateam ad apertum bellum inferendum
et sua arma cum Christianis coniungenda, promptam et
admodum animatam fulmineam,

Ex qua deliberatione vra Ateas et suorum, hand mediocriter
Caesar cepit voluptatem: tantoq̃ magis vult vra
Ateam saepe elaborasse in proximo Imperiali Comento

Spirensi vniuersos Germanie Principes Status Imperii ad
generalem expeditionem aduersus communem hostem alli:
cere et commovere. Præinde unanimi consensu volunta:
teq; omnium ordinum tum hoc anno non spernenda subsi:
dia pro defensione Regni Hungarie promissa et decre:
ta tum ita inter se atq; Imperii Principes conuentum esse
ut pro anno proximo futuro vniuersalis expeditio offe:
sua contra dictum hostem suscipi et omnino parari de:
beat. Ad quam aggrediendam et perficiendam non
solum communes Sacri Imperii Principes atq; Status
validissima auxilia sese per integrum biennium presta:
turos esse unanimiter obtulerunt et receperunt. Verum
etiam sua Coesarea Aitas personali pntia sua eidem
expeditioni se interfuturam ac prefuturam ac vna cu
Sexmo Rege Ferdinando fratre suo charissimo ad:
iunctis vtriusq; Regnorum ac dominiorum suorum
vnicibus necnon aliorum Principum et potentatuum
Christianorum auxiliis tale offensivum bellum pro vi:
xili sua regere promouereq; pollicita est.

Quæ quia ita se habeant. Coesarea Aitas pro singulari in:
viam Aitem benevolentia facere non potuit quia hæc vix
Aiti confidenter communicaret tum ut quæ pro communi
salute totius Reipublice Christiane ac pro liberatione
afflicti Regni Hungarie in Comitiis Spirensibus essent
acta et conclusa ex se sciret tum pro indubitato crederet
suam Coesaream Aitem omnes cogitationes et actiones
suas eo directuras esse ut miserum illud regnum Hun:
garie ex faucibus Turcarum accedentibus aliorum Prin:
cipum et potentatuum Christianorum suppelis exipiat

Et quoniam æquum est ut commune periculum omnibus

vicibus propulsetur, conclusum et Conuentum esse in Con-
uentu Spirensi, ut omnes Principes et potentatus Christi-
ani, ubi sint, tum per literas tum per Legatos requirantur,
tunc, ut una cum Imperatoria Aute, cumq; Serenissimo Ro-
manorum Rege, aliq; Sacri Imperii Statibus vires
et potentiam ad tam utile et salutare opus aduersus tan-
tum hostem ex visceribus Christianitatis eiciendum, con-
ferre non gravarentur.

Decet autem, ut in qua re communis salus, communeq; officium
omnium Christianorum agitur, ea res ab omnibus Christiane
Reipublice membris quando ad omnes pertinet, unanimi-
ter suscipiatur, atq; adeo convenit, ut quanto potentior est
communis Christianitatis hostis, tanto acris et validius
conunctis et coadunatis omnium Christianorum vicibus
offensum illud bellum suscipiatur.

Quapropter sua Aitas Cæsarea, semel atq; iterum impensissime
obsecrat, orat, atq; obtestatur, ut pro vobis in Deum
Sanctamq; fidem et religionem et pro perpetuo tutanda
Reipublice Christiane studio et amore, proq; communium
fortunarum incoluntate sub eiusmodi bello offensio ac
generali expeditione in proximum annum futura tanq-
pms et Christianus Princeps, vna Aitas sese socium una
cum Regnorum et dominiorum vrorum vniuersis Præ-
latis, Proceribus populisq; præstet, atq; interim vna Aitas
se suosq; omnes omnibus rebus instruere et parare velit
ut cum tempus præstitutum venerit cum tota potentia
sua, Cæsareæ Aitis et Sacri Imperii copias augere possit.

Præterea Cæsarea Aitas, nihil utilius nihilq; commodius
ad talem expeditionem fore putat, qd si quas Turcarum

Tyrannus auxiliares copias sibi astu fraudemq; paravit
hactenus, ea sibi q^o modo adimantur, siq; socii eius, qui
ad exercitum illius quoties ad oppugnandos Christianos in
militiam proficiscitur, adhiberi solent, ad defectionem per-
suaderi possent. Quapropter sua Coesarea Aritas mi-
hi primis necessarium esse existimat, vram autem memi-
nisse eorum rerum, quas res vra. Sexta Aritas pro-
ximè confidenter et secreto per Amicum vræ Aritæ ad
se destinatum indicari fecit, de Vainodis Moldaniæ et
Transalpinis.

Quamobrem Coesarea Aritas precepit mihi, ut nomine
suo cum vra Sexta Aritæ diligenter agerem, ut tantè
et secreto de viis et rationibus mementis cogitare velit,
quibus dicti Vainode necnon Tactari atq; Moschi
similiter ad huius belli societatem pertrahi possint, suæ
enim Coesarea Aritæ videtur multo commodius et se-
cretius acturus etiam per vram autem cum dictis
Vainodis, et aliis, de hoc negotio agi posse, q^z si proprios
Amicos suos ad eos expediret.

Quare vram autem magnopere rogat sua Coesarea Aritas
ut primo q^o tempore se ceteriorem velit facere, quantis
vis, vrorumq; etiam auxiliis, generalem istam ex-
peditiorem administrare statuerit, si quidem sua Coesarea
Aritas non dubitat, de vra Aritæ in religionem Chri-
stianam pietate et amore, in eiusq; cultores cura et
studio, qui quæcumq; ad promouendum hoc ipsum bellum
utilia, commoda et necessaria fore intellexerit, ea
omnia libenter et diligenter sit facturæ.

Responsum à Sigismundo primo,
Rege Polonia datum Alfonso Ori
Coesaris Caroli V^o in Brzescie
Lithuanie 19 septembris 1544

Quam ad Serenos Reges hos Imperatoris Artus nomine R^{ma}
et Ill^l. Doⁿⁱ vera orationem habuit ea summam et in
credibilem utriusque voluptatem attulit: tunc quod et ver:
borum elegantia et sententiarum gravitate cepta, tu
quod amoris illius Artus in hac et benivolentiae notis fuit
insignis. Neque enim aliud in se continere visa est, quod testi:
ficationem studii omnium, quo in Artes has Imperatoria
Artes non mediocri perpendere visa est. Quod etsi ne
antea quidem Serenis Regibus his fuit obscurum, quata
tamen eis accidit et incerta haec illius per R^{ma} et
Ill^l. Dominatione veram facta commemoratio, ad hoc
longe omnium pulcherrimum certaminis genus se imi:
tari gaudet ac aliis quidem in rebus Imperatoris
Arti non imitari cessavit, ubi vero amore certandum
est et benivolentia, nunquam committent, ut ibi posteriores
tulisse videantur. Quibus enim vinculis Arti illius col:
ligati sunt, oblivisci non possunt. Quae si nimis etiam
essent acta si nulla praesens intercederet sanguinis
necessitas, tanta tamen est verum praestare gestare
et admirabilium quaremdam virtutum Imperatoris
Artis praedicatio, nemo ut sit veritate quidem ipsa
non solo nomine Christianus Princeps, qui non amici:
tiam eius magnopere putet expetendam.

Quod si vero eadem esse firma et stabilis amicitia
consuevit quam virtus ipsa conciliavit, quis est qui du:
bitare queat, hanc Imperatoriam et Regias Artes

has, tantam coniunctionem, eodem qui author eius fuit Deo
propagante, perpetuam futuram? neque ullo unquam tempore
intermorituram? quandoquidem non eam nisi virtute
effuisse videtur admiratio quæ quidem recens non
est, verum ab amicis et Proavis utriusque quasi per
manus tradita ad hos usque Reges pervenit ad Nepotes
etiam eorum, et pronepotes, ac sexam denique posteritatem
Deo nobis propicio, transmittenda. Quamobrem quod Im-
peratoria Aitas tantum summum studium ad Aites has
detulit, quodque tam acriter per vestram Remam et
Ill. Donem testatum id eis facere sit conata, etsi nihil
accidisse non videtur, agunt illi tamen hoc nomine
Sexmi Reges ingentes gratias.

Celestem quod Rema et Illma D^{no} vestra Sexma do-
minam Reginam Elisabetham, alterius filiam, alteri-
us uxorem charissimam. Imperatoris Aitis verbis
utriusque hinc Aiti tanto studio commendavit. Etsi ab optimo
animo profectum, tamen quod bona cum venia dictum
sit, supererogatum id fuisse videtur. Est enim illa ex
se commendatio, quæ ut commendatione cuiusque accessio
aliqua fieri ^{posset} solet, ad eam commendationem reddenda.
Etenim per multa sunt in ea præclara Dei munera, quæ
non nisi stupore quodam et admiratione contemplan-
dum, quæ ita inter se certant, statueret ut non possis
corporeisne an fortius, an animæ bonis plus excellat,
cum non vultus, magis quam animi pulchritudine, cele-
stem aliquem Angelum refferre videatur, ita ut
saxa etiam ipsa ad sui amorem micare queat. Fert
ergo illam in oculis Rex grandior, neque alio loco
habet quam quo filiam dilectissimam, et Sexmæ Co-
mune hinc eius, quid illi et divino et humano Jure

debeat non immemor: ita suavitex in eam est effusus ut nō
posse suavis videretur. Quod si minus etiam in ea essent
illustra Dei tanta beneficia, tamen vel solo hoc nō
quod Coesaris Neptis quod Romanorum Regis filia
est: non posset eam non uterq; is praesertim quorum una
iam caro est effecta non plerumq; facere. Quae itaq; amā-
da fuit qualiscumq; esset propter Serenos et excellenti-
ssimos fratres hos, etiam ^{ante} contractam hanc affi-
nitatem, maximis amoris amicitiae propinquitatis vin-
culis, utriq; artu hinc coniunctissimos, ea cum singulari
Dei benignitate talis contigerit nihil ut iam cogitari
possit aut optari melius, praestantius et immensis omni-
bus magis absolutum fieri non potest, quia summa in
eam benivolentia conflagent.

Quare etsi non potuit non esse grata Serenis Regibus Poloniae
paterna haec Imperatoris iuris in Neptem suam affe-
ctio nullius tamen eget lectissima foemina commen-
dationis. Quandoquidem si in re tam splendida proverbio
hoc uti phas est. Vno vendibili suspensa haerere opus
non est, utinam vero quorum id est officium, hinc
ipsa suam in eam benivolentiam declarare vellent.
Etenim hinc tam laudata Reginae per patriae instituta
moresq; receptos, nondum ita ut dignitas eius postulat
promidere licuit, quod eorum culpa accidit, per quos ma-
ximè fieri omnia, ut filiae rationibus q; celerissime
prospiceretur, oportebat.

Hac Serenorum Regum nomine Roma et Ill: D: vna Impera-
trix artu refferet, cum quod optant ad illa in columnis
columnis ipsa pervenerat. De studio in illa artum hanc
prolixè omnia pollicebitur, ac vicissim laeta quævis et
secunda verbis eorum, precabitur. Neq; enim Serenis
Regibus meis quicq; accidere possit auditu invidius

incommodius, quam si ex sententia cadere et ad voluntatem
maiestatis eius omnia fluere accipiant.

Secretius responsum eidem
Alfonso Oratori datum

Secunda Aetas Regia, quae sunt per Oratores Sexm. dñi
Romanorum Regis, in proximis superioribus Comitibus
Petreconie habitis, a se postulata, quid simul eis responsi
delegerit, tenet memoria. Non concedit enim Aetas eius, ma-
iore ut studio Republicam Christianam contra com-
munem hunc tam potentem hostem, defensam voluerit,
q̃ quantā ipse cura et diligentia, ex quo tempore Regni
huius gubernacula suscepit, in eam semper cogitationem
incubuit, omnis voluntatis suae praeclara sepe dedit do-
cumenta. Nam Sexm. Hungariae Regibus fratri suo
Vladislao, et eius postea filio Ludovico, semel atq̃
iterum suppetias mittebat atq̃ afflicto Hungariae Re-
gno minime contemnendis copiis praesto aderat, quo posset
tanti hostis impetum a se propulsare. Cumq̃ suas et
Hungariae Regni vires esse impares sentiret ad bel-
lum tam periculosum sustinendum, nisi ab aliis q̃ Chri-
stianis Principibus auxilium esset allatum, et litteris scien-
tibus et Amicis mittendis fidem Christianorum Re-
gum et Principum implorabat: atq̃ omni ratione eos
adducere conabatur, ut se vnius esse corporis membra
meminisse velint. Neq̃ minus corporis, sed Christi
corporis, illius inquam corporis, quod suo ipse Christus
sanguine redimere dignatus est, ut omnes in se credentes
vnum secum corpus efficeret, quod quam habent inter se

corporis membra charitatem eandem illi inter se retinere
 qui perfidem in unum cum Christo corpus compacti sunt: ac
 positis armis, quibus mutuo se conficiebant, et Syncretismo
 quod amint facto, commune periculum communibus pericu-
 lis propulsarent. de his rebus Christianos Principes ad-
 monendi, cum nullum finem facerent Sacra Aetatis re-
 gia, sinedo, quod amint, tam fabula videbatur. In sua
 ipsorum viscera semire Principes Christiani, quod tanti
 à se periculi propellendi cogitationem suscipere maluerunt
 ex quo fiebat ut vires hostis crescerent, ditiones vero
 Aetatis Regiae ferro atque igne longè latèq; popularentur.
 dum vicinorum Principum opes destituta, pars una esse
 non posset tanta vi hostium sustinenda.

Hac enim videret Sacra Aetatis Regia, discriminabatque
 animi. Nam et suis suorumq; incommodis augebatur,
 et eventura ea pridem omnia cernebat quae postea acci-
 derunt. Quoniam vero consilium aliud nullum reperi-
 erat, venit illi in mentem quod est in prouerbio, sui
 quinq; capitis primum custodem esse oportere. Fuit illa
 parata omnis discrimini caput summum obijcere, quod si morte
 etiam sua salutem Reipublice Christianae representare
 potuisset, summa id erat animi alacritate factura.

Sed cum vanam esse sine vicibus iram intelligeret, cum
 prematis cupiditatibus distractos animos, ^{alioquin} in mutuum coe-
 dem esse propensiores, ac fraterno sanguine, pro dolor,
 manus suas contaminare velle videret, quod ut in studio
 id accendi à se communis periculi incumbere, cum
 non modo spes nulla concordiae, atque unitatis affulge-
 ret, sed magis etiam in dies atque magis Christi corpus
 scinderetur, fides labefacteretur, tot sectae fuissent tam

dissecta quæ omnem Christianam charitatem extinguere:
rent, ac Deum etiam à nobis aversum redderent, quid
aliud faciendum restabat Sacrae Ait^{is} Regiæ, q̃ ut
rationem mitteret, quæsetamen Regumq̃ suum Deo
misericordie saluum conservaret

Quare quàm abmicebat antea non semel à se per communem
hostem petitam pacem vel Inducias potius, ea fecit postea lu:
bens, vel hac saltem re se preclarè de Republica Christiana
meritam esse sibi persuadens, quod aditum hostibus ad vici:
nas provincias per ditionem suam non patefecerit, quodq̃
Regni sui vires integras conservaverit, ad id usq̃ tempus
quo rectè rem geri posse contra hostes spes aliqua ostendi:
deretne, quam quod nunc proponit Do^{hō} v^{ra} Sacra
Imperatorie Ait^{is} verbis, gaudet hoc nomine Ait^{is} Re:
gia, ac quod operatus est deus, ut id confirmet, præcatne
quo tandem aliquando pax ista et concordia inter Chri:
stianos Principes confici, et vniuersalis hæc expeditio
fieri possit. Sed nondum inter eos ita esse pacata vi:
det omnia, quemadmodum Republice Christiane intelli:
git expedire, ut quid debeat non est immemor Sacra
Ait^{is} Regia, Nec erecta necessitudinis oblita est, quæ
illi cum Sexim^{is} et excellentissimis fratribus Sacra Im:
peratoria et Regia Romanorum Ait^{is}bus intercedit,
Neq̃ non perspexit, quanta circumstant Regum eius pe:
ricula, quæ quidem dies noctesq̃ semper oculis illius atq̃
animo obversantne. Ac quò diligentius hæc omnia per:
cepta secum habet et meditata, hoc magis est animo pro:
pensa ad ea præstanda quæ Sacrae Imperatorie Ait^{is}
nomine Do^{hō} postulat v^{ra}. Cupit illi gratificari,
cupit socii cum Sexim^{is} fratribus Sacra Imperatoria
et Regia Romanorum Ait^{is}bus iungere arma, si qua
ratione Deo suorum conatus adiuuante, eripi ex hostium

manibus calamitosi Hungarici Regnum et in libertatem
asserui possit. cupit quod sibi terrisq; suis videt impendere
periculum, à suis et suorum cernicibus propellere. Sed non
comperit aetas eius quemadmodum recte res, agi possit q̃,
dum inter se capita ipsa dissident orbis Chriam. Tum ante
ut annua vel duorum annorum expeditione multum profici
possit. veretur. Illud vero plurimum reformidat, ne in
tra biennium hoc bellum istuc confectum non fuerit, et qui
societate eius denuncti erunt, hi se ab ea se iunxerint, pri
uatis cupiditatibus ut fit, à cuncta publicorum comodorum
auocati, sola demum aetas eius relinquantur, quæ propter
vicinitatem magis est vi et iniuriæ tam potentis hostis op
portuna.

Quare videat Sacra aetas eius prius serio rem agi: vi
deat Regnum et Principum Christianorum omnium con
spicantem consensum: videat certam aliquam et longiore
duratiam expeditionem decerni. nihil nisi regni patientie
quod vel ad Christianum Regem vel ad hominum vicinū
vel ad eum qui recta propinquitate Germanis et excellen
tissimis fratribus Sacra Imperatoris et Regis Ro
manorum aetibus est denunctus, videbitur pertinere:
plus etiam præstabit multorum opinione. Neq; enim deest
aeti eius magnus et fortis ac Rege dignus animus,
sed vires ipsa suas, q̃ sint tanto hosti impares expen
dit.

Ne una ea re plurimum timeatur, quod bellum hoc tam ne
cessarium tamq; periculosum nichilominus videt,
constanter geri non videt. Ita fit ut veritatis ho
stis posteaq; defatigatos viros et solutos citius q̃ oport
tebat, videt exercitus, sumat spiritus maiores ac
in viscera Christianorum, tanto crudelius, et quidem
imprimè grassetur, quod ne fiat hac una ratione pro
videri.

provideri possit, si non in vim tantum aut alterum, sed
in plures annos universalis hęc expeditio decerni queat
tunc enim leta omnia et secunda Christo propicio polliceri vo-
bis liceret.

Porro consilium hoc Sacra Imperatorie Mtes ut ratio
aliqua meatum qua eorum animi qui nunc Tuerant Re-
gis partem sunt, sollicitentur, si quo modo adduci possit
ut defectionem ab eo molliantur. Atas Regia non mi-
probat, fieri potest ut id non ita magno negotio confici-
tur. Etenim qui Castra illius sequuntur, eos magna ex
parte non voluntate sibi inxisse videtur, sed metu,
qui non dimittemi. Argo est officii ut dubium non sit
tempus modo defectionis plerosque circumspectare nihil
facturos libentius, qđ ut ex dnea sententia, in qua
se esse vident in libertatem se asserant, et quibus cu-
amini comminuti sunt, ad Christianorum partes transi-
ant, dum modo iustas, eos habere vires intelligant.

Certo Variada Valachia, omnis rei mentio facta est
quo tempore venerant Iusticia Roms, dominus
Balthazar Epus Vratislavien et Agens dominus
Georgius Zabka Regni Bohemie Præcancellarius
hac ipsa de re a Senis et excellentissimis fratribus
Imperatoria et Regia Romanorum Mtes missi,
sum et ipse Vincium legaverat, per quem Regis
Mtes supplicavit, ut Sacra Imperatorie et Regie
Romanorum Mtes significare dignaretur, qđ sit
animo in Christianorum partes propenso, qđ cupiat
et consilia sua secretiora cum eorum Mtes communi-
care et vires etiam coningere, si tuto possit. Quod etiam
per Oratorem sum Mtes eorum Regia Atas vo-
minuere, atqđ illud una declarari voluit qđ esset Sa-
lepes hic et a vires et ab equis paratus, qui si cum

Moldano

tunice vince
a ne Aug. et h. m. y. d.
invego Act. h. m. y. d.
nu. 146

palam facit innumerus pluresq; Regiis dotibus a deo optimo
maximo decorata. sed præ ceteris bonitatis splendore elucescit
florescitq; humillimè petunt, ne eadem q^o hoc potissimum tpe
militari ordini Theutonicoꝝ auferatur.

Proculdubio eternus omnipotens Deus, auctor et pater pacis uti
Regie, pro tam pio, sancto, Christiano, deifico et pacifico ope,
hic in terris diuturnum prosperum in tranquillitate Impe-
rium, et in futuro eternam pacem, lucem indeficientem, ceme-
teree donare dignabitur.

Pro quo, et cum quo, superamemoratus meus graciosus dominus
una cum toto suo militari Theutonicoꝝ ordine: et omnibus
eorum amicis, familiaribus et subditis semper ad omne bene:
placitum uti Regie viceversa, accepta seruitia vicina:
lia officia, si quando præstare poterit, est meus graciosus
dominus semper paratus et adiuuatus.

ten utemk nã teꝝ vtrunq; methodi r'vnego Art' huc
teꝝ ego r'is r'atunq; kng'radueꝝ od Po'ke M'it'ne
teꝝ r'atunq;

Liuonenses ex ea opulencia quam habent ex importatione multarum rerum ex Lithuania et Samogithia, facti sunt superbissimi, usque adeo ut etiam ubi collibitum est eis, gratias finisque in Dominum in Lithuania ponant, Regis autem clementiam non agnoscentes. Existimant enim quod Regia aitas cogatur facere omnia, quae ipsi vellent, Et quanto clementius Regia aitas cum eis agit, tanto illi fiunt superbiores, et ferociores.

Res eas quas ex Lithuania ad illos deportantur, prout vo-
lunt Linonites emunt, parvam pecuniam pro eis nostris homi-
nibus dantes. Et ita Linonites ipsi et pecunia sua et re-
bus suis abundant et sub protectione Regis aitis, post
terregnum Lithuaniae degentes, secum superbiunt et ferocunt
autem Regiam contra infideles et schismaticos non adiuuant,
sed magis inimicos contra suam aitem instigant.

Portantur autem ad Linonitas flumine Druma Cineres, vo-
luta Wantbschas, Klepki, Cera, Caenes, Lardum, fen-
menta, ubi subditos Regis aitis Lituanos dum erunt
per flumen, cogunt sese sistere, et stare penes quodlibet Ca-
stem, et exigunt ac extorquent ab istis rebus gravissi-
mas exactiones, pro illorum libidine.

Exinde sese Linonites ditant, Civitates, Castra, edificant, mu-
nunt. Dominia Regis aitis destruentes magis quam infide-
les. Tantosque spiritus sumunt, tanta superbia sese effere-
tes: meos homines ita contemnunt, spernunt, ut eos non
hominum sed bestiarum loco habeant. Haec superbia crescit
eis ex Lithuania rerum importatione.

Ex Linonia contra nihil in Lithuaniam apportatur quia illic

nihil boni nascitur, præter equos quorum est illic copia: quos tamen ab eis difficile est consequi, nam eos meos hominibus non fauent, solo odio gentis meae.

Lithonitae non ita se gerunt erga meos homines uti tenentur ex obligatione foederis. Nam difficiles sunt ad illos adiutus.

Homines meos non faciunt iusticiam, profugos non restitunt, malefactores querere non permittunt, non modo foedus et amicitiam servare nolunt, sed imperare Lituanis minantur, et occupare hoc Dominium, sicuti assidue occupat.

Facillime et re vna parva, superbia haec elata comprimipotest, nempe sola occlusione viarum et fluminum in Lituaniam.

Lithuania, Russia, Samogithia, desertant eo quod infinita hominum multitudo, alii cede hostili perierunt, alii in servitutem et captivitatem abducuntur, alij pestilentia absumuntur, pauci non levis cum rebus suis in fluminibus emites submerguntur, plerique retinentur. Exinde terra mea desertat, agri non vacant, et subinde carissima et rerum penuria in Lithuania.

Huius incommodis tempus est providendi, quia dies decrevit hoc Dominium, et decrevet. Et quilibet Princeps suo potius quam extraneis favere debet, lucra, commoda, et opulenciam.

Prohibeat et inhibeat vitas Regia suis subditis omnibus, ut res et merces ad Lithonitae non ducant. Lithonitis vero liberum fiat venire pro mercibus et cum mercibus ad Lithuaniam venire.

Fiant in oppidis fora et mercato publici et de omnibus re-
bus vendibilibus fiant constitutiones. Ut Linonit^e et alii
exterini veniant et emant libere. Pro Trinna Siliginis m^o
nas duas salis det, pro Trinna tritici quatuor trinnae salis
et sic de aliis rebus rebus

Hac ratione Linones comprimentur et subingabuntur. Nam
sine his Dominiis nulla ratione poterunt stare, sicuti et
Pentemiacum sine his Dominiis hec locupletans vivere
semper possunt.

Rex Svecie Sigis:
mundo primo Regi Polonie

Salutem et officiorum commendationem. Potentissime Rex frater
et vicine charissime. Magis iudices atq; magis compeximus.
probo dolore q; utas v^{ra} et partim etiam vicini mei commu-
nis Christianitatis precipue vero v^{ra} utis Christiani
Regnum promittit et populi a furioso Tyranno Turcarum
et ab aliis nonnullis infidelibus in periculo sit et eorum in-
cursumibus infestetur. qua in parte nos ita ut equum est
cum reipublice Christiane tum v^{ra} uti et eius subdi-
tis Christiano et fraterno animo condolemus. Et cum nos
q; membrum sumus sancti nominis et fidei nihil vide-
remus atq; optaremus libentius q; ut ex omni parte cum
illis tum v^{ra} uti ad laudem omnipotentis et in salutem
nostram omnium ita res cederent q; omnia capita v^{ra} utis
et nos a malorum vicinorum infestationibus tuti esse pos-
semus. et quamvis nos q; semper propensi fuimus in con-
solationem reipublice Christiane pro vicibus nostris opem
afferre nihilominus celare utem v^{ra} utem ^{voluimus} ~~potuimus~~ q; nos
q; habemus ab iisdem a quibus utas v^{ra} ita impediti
fuimus ut meo desiderio satisfacere non possemus. Nihil-
ominus quicquid a nobis fieri poterit deinceps in Reip
nostra commodum et in consolationem utis v^{ra} nollemus
in nobis requiri quicq; quod esset vicinum nostrum
sed presentibus omnia eadeservimus. que a Christiano
Principe pro solatio Christianorum defexi par est. Quonia
hoc tempore crescit eorum qui tales vicinos habent valde
sunt ceteros ita ut qui vicinitatem habent cum infidelibus
itidem ut utas v^{ra} meo iudicio vigilantia et providen-
tia diligenti valde opus habeant. Propterea nos tanq; p^{re}sens

vicinis Ant^{is} v^{ra} et charis frater in consolationem illius
nolumus pretermittere, quo et ipsa cognoscat, et si videmus
paulo longiore ab illa intervallo remoti, et fortasse alii neq;
per litteras neq; alia ratione de animo meo certiorum illam
reddunt. Quod nos nihilominus cum Christianis et preter
pue cum Ant^e v^{ra} et eius Regis atq; promiciis senti
mus, et his litteris amice illam visimus, et intelligentiam
habere cum ea volumus, nihil dubitando immo certo nobis
promittendo de Ant^e v^{ra} si forte ad eundem modum, quod
non putamus, ab ijsdem infidelibus vicinis nego cum no
bis exhiberetne, q; Ant^{is} v^{ra} omnibus modis eandem
in nos propensam voluntatem esset habitura. Et quibus
in rebus nos Ant^{is} v^{ra} que mea hac scripta ex bono
animo profecta in optimam partem interpretari velit, plu
rimum fraternae amicitiae prestare possemus, rectam spem
de nobis concipiat, q; libenter sumus facturi Dat^{us} in Aq
ce mea Dulsb^{olm} septima die Februarii

Sigismundus primus Rex Poloniæ
 Regi Sweciæ

SERENISSIME R. Eddite sunt nobis littere Sextis vrea,
 quibus dolenter se ferre scribit q. trementissimus Chriam
 nominis hostis latius indies impetui sui fines propagat, ita
 ut iam similis nobis factus sit, ut aliquid nobis metne
 dum sit propter vicinum malum: una etiam defert nobis
 Sextas vrea studium suum, se neq. nobis, neq. reipub.
 Christiane amicus et ipsa ex prelapis membris unum est
 defuturam pollicetur, agnosimus vero Christianum et
 fratrem vrea Sextis amicum, atq. illi græas agimus
 quæ tam sit de nobis deq. regno meo sollicita: atq. ultro
 nobis, si necessitas postulet, opem se latineam non obscurè
 indicat. Est ita ut scribit Sextas vrea, crescent indies
 Turecarum vires, non tam eorum virtute q. Christianorum
 discordia, qui se multis bellis conficere, q. quod mininet
 toti Christiane reipublice periculum commectis viribus
 propulsare maluit, Ex quo factum est, q. Turecarum Tyran-
 nus multis est insignibus victoriis potitus, dum nemo
 est unus Princeps Christianus qui ei resistere possit. No-
 bis pax est cum eo constituta necessaria: in ista quæ sunt
 hæc Christianorum Principum discordia, q. frima
 sit ea futura q. q. dimena certi nobis polliceri nō
 possumus: solet enim ille utilitate commoditateq. sua me-
 trici omnia. Sed sumus tamen ab eo undiq. circumsepti ex
 una parte Valachiam occupavit, quæ in mea olim et ma-
 iorem meorum fide fuit: ex altera parte florentissimum
 quondam Hungarie Regnum in potatem suam redegit, ita
 ut propinquior nobis iam sit ex utraq. parte quam velle-
 mus.

Quo maiorem ex eo consolatione

capimus q^d v^{ra} S^{ex}las v^{ra} tam amica^l suam voluntate
nobis defert. dabitur a nobis opera. ut quam vicissim spe
et opinionem de nobis concepit. eam ne fallamus; ac quibus
cunq^q in rebus poterimus libenter S^{ex}ti v^{ra} gratiffi
cabinus. quò et ipsa intelligat in nobis desiderata non
iei que a Christiano et vicino Rege ad Christianum et
vicinum regem officia perficisci oportet. Hoc ipsum per
suadere sibi poterit. et de S^{ex}mo filio n^{ro} rege et ipso
designato. cui magno Ducatu n^{ro} Lituanie cessimus. ad
cuius etiam S^{ex}te v^{ra} scripta communicamus. optamus
S^{ex}tem v^{ra} dⁿⁱ feliciterq^{ue} valere. Cuius nos fraterno
amori commendamus

Bona Sfortia Regina Polonia
Petro Camrato Archiepo Gnesnen
et Cracouien Epò

REX ME in Chrò R^e sincere nobis dilecte. Cum renunciatum
esset nobis Agniti Palatinum Masovie fratrem v^{ra} l.
ex hac vita sublatum esse gravem ex eo Annuo cepimus
dolorem. cunq^q duplicem. tum quod doleamus eum esse mor
tuum qui anti Regis fidelis semper fuit. Consiliarius
meiq^{ue} studiosus: tum quod doleamus vicem v^{ra} Petis
que amantissimis atq^{ue} optimo fratre est orbata. quam
etiam non dubitamus assum hunc acerbo tristiq^{ue} animo
ferre. Condolemus sane hunc luctum merorq^{ue} v^{ra}
Petis Propter est verorum amicorum letari prosperis
rebus amicorum suorum: aduersis contra contristari
et medicinam eorum dolori adferri. Itaq^{ue} et nos dolori

Vra. P. compatimur, quem pro mea exga illam benivolē:
 tia communem nobis cum ea reputamus. Sed modum tamen
 ei dolori constituendum esse censimus. Non vetamus quide
 lugere Vra. P. in tam acerbo suo et fratris sui casu,
 quandoquidem fieri non potest, ut morte chari fratris
 non commoveatur. Vexim tamen meroris luctusq; modum
 ac finem esse convenit, apud hos maxime qui et magnitu:
 dine animi sunt à natura praediti: et tam divine quam
 humane Philosophiae praclarissimis praeceptis sunt optime
 instituti. Ex quorum numero Vra. P. esse reputamus.
 Quamobrem illam hortamur, oramusq; ut in eo luctu
 meroreq; suo rationem in consilium adhibeat, et modice
 doleat, nec sese minimè afflicteret. Nam eiusmodi luctu con:
 tristabitur amicos, et fratres defuncto nihil proderit, quem
 aut non sentit ille aut certe non requirit. Sciebat illud
 Vra. P. mortem eamq; lege natam, moriendum illi
 aliquando ut fuerit. Cogitet Vra. P. valetudinem
 eam fuisse, et ob id ad summam usq; senectam pervenire
 illum non potuisse. Intelligit Vra. P. talem vitam
 incertam ac desiderabilem esse non solere, quae morbis
 gravibus, et perpetuae valetudini est obnoxia, non igno:
 rat etiam Vra. P. sicuti ceterarum rerum, sic et
 vitae faciliatem esse. Itaq; sola seipsam. P. Vra. in hoc
 suo merore consoletur. Memineat ac recogitet, quod
 illo vino usa sit fidelissimo ac obsequentissimo fratre
 Reputet se cum quo frater eius dum vixit amplissimis
 perfructus sit in hoc Regno meo honoribus. Principi:
 bus nuper Regibusq; suis charus, cunctis deniq; mi:
 nimis ac maximis gratus fuerit. Republic. fidei consi:
 lio inuexit, familiam gemisq; summa una cum Vra. P.
 clarum ac illustre reddiderit. Non immatura vite
 suo tempore decesserit. Christiano more laudabiliter

vitam cum morte committantur, desiderium suum apud
cunctos reliquerit, famam factis ad posteros extendit, ma-
gis ut letandum vixit. R. fuerit, quæ fratrem talem ac
tantum vicem habuerit, et cum etiam mors tam gloriosa
obtigat. Quia etiam si paulo longius vixisset, insuauem
tamen ac inimicam vitam, etate morbum cumulante,
exegisset. Eiusmodi itaque atque aliis ab recondita Philo-
sophia petitis rationibus quas sapientissimi viri humano
dolori medentes litteris prodiderunt, se ipsum vixit. R. co-
soletur, et ab hoc dolore se vindicat, mentemque ad bila-
ritatem et letiores cogitationes traducat. Debat quid
est vixit. R. fratre charissimo: at habet nos. habet et
seruos. Reges Principes sibi benignos. De quorum be-
nignitate erga se nihil unquam dubitare debet. Habet
preterea alios plurimos fratres, amicos, et necessarios,
quos ipsa. R. vixit charos sibi ipsi habet, qui vicissim
illam germani fratris in loco ex animo amant, colunt,
ac venerantur. In quorum suauitate ac benivolentia
fidei conquiescere quos etiam ornare, ac ad honores
opesque euehere poterit, ac ad se amandam colendamque admi-
gere, et pro uno fratre defuncto multos fratres, fide-
lesque amicos habiturum se esse existimet. Quia etiam ex
hac fortunæ aduersitate, certum diuine erga se gratiæ
iudicium agnoscere debet. Solet deus quos diligit tristiti-
is sibi saepe successibus visitare. Quamobrem R. vixit
ordinationi ac voluntati diuine sese in hoc casu accommo-
dans, et Deo gratias agens, fratris mortem æquo animo
ferat, mirans doleat, et causas longioris luctus quem
dies ipsa auferre solet ratione consilioque diminuat,
et nobiscum vni et cum plurimis aliis fratri suo defun-
cto et heredes sedes, et sociam cum animabus nostris felicita-
tem precetur, et cum laudo Apostolo dicat, sine vini-

vinimus domino vinimus, siue maxime domino maxi-
 mae. Itaqz sine vinimus siue maxime domini sumus
 Bene et feliciter valeat. Vra. P. et angora animi sese
 non trahat. Datum in Xra Lublinski die vigesima
 mensis octobris Anno domini M^o D. XLIII°

Petrus Camratus Archiepus
 Bone REGINE POLONIE

SACRA ET SERENA ET FERREUS essem, nisi fratris con-
 iunctis. morte vehementer commoueret, praesertim quod ad
 eo pariter spes omnis posteritatis meae mihi perit, quem
 admodum ante paucos dies scripsi. Vra. S. Quis enim
 unquam, quamvis tenui ingenio iudicioqz praeditus cogitatio-
 nes suas vite huius spaciis terminavit? et ut sint qui
 peculuni more in diem vivant, nullamqz futurae temporis
 curam habeant. Equidem hoc loco huius opibus et hac digni-
 tate qua me Aetas Vra. S. cum Sexto Comite suo dno
 meo clementissimo, esse voluit: id mihi ad annulum fe-
 licitatis deesse semper existimavi, quod neminem vel inque-
 bam post me nominis mei heredem. Vnica et ea quidem
 exigua spes erat in fratre de omni stirpe ostituros spera-
 bam, qui et nomen familiae meae, per multa secula recti-
 nerent: et honorem utriusqz meae memoriam diu con-
 servarent, et vero Deum pro nobis etiam mortuis prece-
 rentur ea quoqz spe iam proventus decidi. Hac ego solito,
 sine non moererem? non doleam? non me excruciarer? Non
 Non sum tam frivolo animo, quin hic me casus debilitet

Sed cum dolorem lenit mentem quod pro comperto habeam bni-
mana omnia inimitabili iust boniqz Dei mltu gubernari.
Cuius voluntati atqz decretis non acquiescere est nimis
sibi arrogantis ne dicam amentis. Per magnam autem de-
inceps mibi luctus atqz maxoris lenationem attulerunt
vra. Ates vra. S. quibus me prolixè, pridenter, et cu
summa fauoris atqz benivolentiae sue' testificatione misso
in hoc celeriter Cubiculario suo, consolari dignata est sua
et ambozum Deo Amorem Lemipm meorum gratiam (
multis et huius quidem clarissimis argumentis mibi per spe-
ctam) pro multis fratribus atqz liberis mibi deferens
De quo summas quas possim grās ago Ate vra. S. Et si
me hactenus fidelem semper sibi et obsequentem Ates
vra expecte sunt, curabo emittaqz summa ope, ut
si adijcere deinceps ad eam fidem et observantiam nihil
potero nihil certe de huius detrahā. Nam alia referendū
Atebus. Vra gracie pro tantis beneficiis facultas mibi
nulla patet. vellem pateret, voluntatem profecto requiri
in me non sinerem. Sed hoc iam mitto propterea quod
ubi verus atqz candidus est animus, ibi predicationibus
huiusmodi opus non est. Deceueram quidem presens per
sumus coonestare hoc tempore eamqz ob rem huc celeriter
et magnis itineribus Synodo Rotomae recte et ex re
vra spero peracta contendit. In quo itinere cognomi Ates
vra advenire ad xxix diem huius mensis huc af-
futuras, itaqz mutato consilio cum huc hodie venisse
ceastrinum modo diem comparandis huius. que ad exequi-
as fratris opus sunt, huc peragam. Perendie quam lon-
gissime potero Atebus. Vra officii grā occurrens
inde vero ad exequias fratris si Ate vra, Decemiss-
videbitur profecturus. Quid autem nominatim in Syno-
do perferam ipse coram enarrabo Ate vra. S. nam

nam describere. Longum esset: neq; adhuc tempus ad eam
rem habui. Magnis enim itineribus huc profectus sum
ita ut primo diluculo iter ingressus / crepusculo tandem in
diuersoria venirem, eoque Cubicularium hunc artis vocē
S. huc meum deduxi.

Rebidiaceno Varschemien' veniam dabit Aitas vocē S. quod
non ad fines vsq; Lithuanicos obuiam processerit artibus
vris. Duxeram enim ego mecum ad Synodum iustis de causis
Non solum autem enim, sed et me et multos alios fefellerunt
Aites vocē inopinato isto aduentu suo. Quod restat Deu
pudore ut Aitem vocem S. dimitte. sanam, sospitem et
firmatam seruet. Dat' Crac' xxvi^a Octobris
Anno domini M^o. D^o. xliij^o

Scheda eisdem litteris inclusa

Nunc nunc reuertens istinc alter Cubicularius meus reddi:
dit mihi litteras Aitis vocē S. quibus iterum me consola:
tine. Et quē ego de Palatinate Masome ac de Prefectura
Czuchanomiensi scripsi, sibi ante esse, foreq; ostendit. De
quo per magnas gratias ago Aiti vocē S. et quāmpri:
mum potero ita ut iubet Aitas vocē, ipsam, pariter cu'
Regia Aite visam, et ad intum Aitis vocē S. me
proxime accommodabo.

Sigismundus Primus Rex Polonie
CAROLO QUINTO IMPERATO:
Rⁱ CATHOLICO

VERUMME etc Commodum a nobis discesserat Orator hic A^{nt}is
V^{ra} cum nobis ex magno Ducatu Lituanie in Regnum
nostrem revertentibus, occurrerit A^{nt}icinis cum litteris Re-
gie Romanorum A^{nt}is fratris et consanguinei mei charissimi
quibus de pace cum Gallorum Rege confecta redditi sumus
certiores. quo A^{nt}icinis mirum in modum exilicari sumus
attidit antequam quandoquidem biduo tantum Orator A^{nt}is
nos antecessit: ut enim in Civitate mea Cracovien^{si} conse-
queremur: ubi ad nos iterum accessit, ac eundem nobis
multo gratissimum attulit A^{nt}icinis de A^{nt}is V^{ra} fo-
licitate singulari. que nos res tanta extulit leticia, ut
tenere nos nequaquam potuerimus, quin hos tam felices suc-
cessus A^{nt}is V^{ra}, cum eadem omnia que nobis ex animo
predicamus, impense gratularemur. Agimus Christo gra-
tias hoc munus est, qui iam proculdubio populum suum
Christianum respicere dignabitur, cum in hoc tam optatam
V^{ra} A^{nt}is victoriam concesserit, ac meliorem propè
quàm sperare ausi fuisset belli huius exitum contulerit:
ut corpus ipsius, que est Ecclesia, ab hostium impetu vi-
dicare et afflictum Hungaric^{um} Regnum in libertatem
asserere queat, cum nemo Princeps futurus esse vide-
atur, qui tam sanctas cogitationes V^{ra} A^{nt}is impedi-
iam aut velit, aut possit. Et si enim quibus conditio-
bus pax ista confecta sit nondum scimus tamen quin ex
sententia V^{ra} A^{nt}is et quemadmodum expedit uni-
versæ Reipublice Christiane ita confecta sit: tanto
minus dubitamus quanti certius exploratum habemus
A^{nt}em V^{ra} non ad privatam suam sed ad publicam

Sigismundus primus Rex Polonie

Ferdinando Romanorum. vngarie regi:

Ex me etc. Agimus ingentes gratias M^{ti} vrē quod tam latuad
nos miserit nunciū de pace inter Cesareā Catholica M^{tem}
et Gallozū Regem confecta quē ut firma sit et stabilis Deū
precamur. Nichil nunciari nobis potuit quod magis animū no:
strū exhilararet. Gratulamur Cesareē M^{ti} tam Christianū
animū quod cum in Gallia feliciter rem gessisset ac omnia
illi ad voluntatem fluxissent. Nichilominus hoc tam secundo
fortune cursu minime elata nihil aliud q̄ id quod esset reip^{ce},
Christianē salutare quesivit: facile ut appareat vere Chri:
ano animo bellū hoc a M^{te} eius susceptū fuisse. quo facilius
impedimentis oībus sublatīs succurrere Chriamīs posset a trucu:
lentis crucis hostibus miserādū in modū oppressis et eorū
rabiem ab illis propulsare Deus opt. Max: vere Chriamissimi
Cesaris tam sanctos conatus fortunet: et qua in ciuilibus bellis
felicitate M^{tas} semper vsa est eandem illi contra sempiternos
hostes fidei nostrē concedere dignetur pro misericordia ma:
gis sua et pro nominis sui gloria q̄ pro meritis nrīs.
Iterū atqz iterū gratias agimus M^{ti} vrē quē suē non medi:
ocris letitiae nos quoqz participes affecerit. Jam inde a mul:
tis annis nullū accepimus Nunciū latiore. Gratias agi:
mus diuinē bonitati cuius hoc beneficiū est. neqz enim sine
numinis afflatu factū est ut poten^{ti}mi Reges in hanc mentem
impellerentur.

2566
Cesaree Catho^{ce} M^h gratulamur non tam quod eos qui
hostes videbantur q^{uod} quod ipsam vicit victoria cum nihil
in ea gessit insolenter: neq^{ue} se de animi sui æquitate tam
prosperis rebus suis deduci passa est sed id solū secuta est
quod expedire reip^{se} Chriane intelligebat. Præclarū est ho-
stes vincere: præclarius se ipsū vincere et animi motus in
potestate habere.

Vestre q^{ue} M^h et nobis vna cōmūchim gratulamur: quādoquidē
cōmūcta esse videtur vtriusq^{ue} nostrū fortuna: cum regnis
M^his vrē nihil queat separatim a regno nrō accidere.
Jam tandem Dei beneficio respirare nobis licet: quem sup-
plices precamur ut quod operatus est in nobis id cōfirma-
re dignetur ac contra Crucis etiā inimicos felicitatē hāc
Ces: Catho^{ce} M^h propria et perpetua esse velit. Datū
Crac^{ie} XIX Nouemb^{ris} Anno M D XL iij.

totius Christiani populi utilitatem, consilia sua omnia re-
ferre solere. Quod superest. Denique precamur ut felicitate
tam hanc perpetuam esse velit, quò et in Hungaria. re-
prosperè gerat, atq; ea è faucibus hostium erepta ad
reliquam Christiani orbis partem vindicandam quam
Circis hostes occupaverunt, animam adiciat, atq; eadem
felicitate sanctissimum hoc bellum de quo cogitationem
suscepisse dicimus perficiat. Quam in re quid nobis qd
facere sit deliberatum ex Oratore hoc suo artus vni
cognoscat. Cumis nos fraternè benivolentiæ commenda-
mus, ac iterum atq; iterum omnem illi à Deo feli-
citatem precamur. Dat. Cracoviæ perultima octo-
bris Anno domini 1600. D. J. Lij.

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Consiliariis Terrarum Prussiæ
Gedanensibus.

Quanta clementia diuus Pateris olim me in subditam nobis
Civitatem Gedanen' usus, quanta sit eam liberalitate
prosecutus, non ignorare putamus. S. Vras. Nos vero
paterna vestigia prosecuti, fecimus et ipsi, ut et per benignè
illam tractaremus, et liberaliter multa concederemus,
quæ meo possidet beneficio. Nunc paucis accipiant. S. Vras.
quàm se gratos et memores ostenderint, tot et à dno pa-
rente meo et à nobis beneficiorum acceptorum. Quis
agitur quinquagesimus tertius, cum bona Lencensia per
dnum parentem meum, in certa pecunie summa, eis obli-
gata fuerint. Quæ omnimodi essent, posteaq; ex lris
quas coram Commissariis per nos designatis produxe-
runt

produxerunt, cognovimus: numerari illis omnes integri-
ssimos. Illi vero pecunia non accepta ac femola ap-
pellatione interposita quam illis ex informatione Com-
missarii mei non admiserunt ad vinum animam adu-
cerunt atque armata manu eos qui ex decreto Iudicis
ad emendam meo nomine possessionem missi fuerunt,
nostram personam sustinentes, prohibuerunt quominus
mandata mea exequerentur. Cum tamen ydem Co-
missarii mei ex eadem informatione mea eis de-
claraverint, si qua in re se gravatos putarent nos
de ea re cognoscere: et promiserunt, ne quam sibi in-
iuriam factam esse inde conqueri possent, dum modo
ne quid mori adferretur, ad emendam meo nomine posse-
ssioni. Hec illorum temeritas atque audacia vehementer
animum meum commovit: estque nobis omnino delibe-
ratum, quas tam audax eorum facinus penas mereretur,
de eis persequi. Sed quoniam in terris meis Pressis
nisi communicato consilio cum illarum Consiliariis gra-
vius aliquid statueri non consuevimus, ne quid contra
perpetuum morem meum fecisse videamur ad S. V.
Cubicularium hinc me misimus: atque eas hortamur
presentibus, ut per ea fide qua nobis sunt obstrictae fi-
dele nobis consilium impendant, quemadmodum in hac
causa procedendum, et quo genere animadversionis in
autores huius rebellionis quorum ad nos nomina
sunt delata, nobis utendum sit, qua in re facturas
consiliumus S. Vras, ut ita se gerant, ut quid nobis
debeant, indignitate praesentium mea tenenda, et tanta
contumelia nobis illata vindicanda, minime oblit-
uisse videatur, quandoquidem dubium nobis non
est, quin longe lateque etiam in transmarinas terras,
non sine mei nominis ignominia, rumor hic de eorum

tanta audacia permanuerit volumus autem ut ultra die
vnum hunc apud se Cubicularium meum non detineant
Datum Cracovie .xviij. Nouembreis Anno domini
M. .cc. .lxxv. D. .lxxv. .xliij. .o

Sigismundus primus Rex Polonie
eisdem Consiliariis Prussie

Rendi in Christo Pres. Magni. Generosi Nobiles et famati
sincere et fideles nobis dilecti. Petunt S. et F. vobis ut
gravamina, difficultates et iustas necessitates Cuiusmodi
Qedanensium subditorum meorum attendere et quod equi-
tas dictauerit, admittere dignaremur. Quod illarum
parum considerata peticio magnam nobis movit admi-
rationem. Neque enim ignorare possunt S. et F. vobis
quibus nos iniuriis et contumeliis affecerint, qui
bona mea non Lincensia modo, sed et alia, contra
ius detinent: et qui missi erant ad possessionem de-
recto Iudicium delegatorum ex mea informatione
lato adendum eos non admisereunt. Neque mandata
mea legi Lincensibus passi sunt, sed conductis contra
nos stipendiariis militibus, visse armata artines de-
minuerunt si mandata mea persequi perrexissent.
Quorum temeritas et audacia non obscura esse pot
S. et F. vobis ut longi lateque remotum de ea etiam
in exteras et transmarinas regiones sparsum esse
dubium non sit. Quare meam potius vicem dolere et
F. vobis oportuit et poenas de iis expetere qui mini-
me autem meam veriti non sunt. Hoc erat officium
illarum, hoc fides earum exigebat. Totam causam

Privilegia omnia, que produxerunt Quedanenses de iure co:
ram nobis: Regni mei Consiliariis presentibus, legi feci:
mus. Non modo nos sed ne Consiliarij quidem mei re:
pexere potuerunt qua in re se gravatos esse inire quere po:
ssint. Nos potius ab illis gravatos liquido apparet in:
terea tamen illi non contenti tam grami nos affecisse co:
timelia, traducunt nos insuper quasi aliquam a nobis
iniuriam passi sint. Quod nos non possumus non facere
graviter ac rationem aliquam inire conabimur, qua
artem meam ab hoc eorum tanto contemptu vindicemus.
Neq; tamen faciemus quicq; incommunicato premis cum
S. et F. vris consilio. Quos fidei sue atq; officii me:
iores facturos esse confidimus, ut nisi doloris mei
potius quam iniuste Quedanensem cupiditatis habeat
rationem. Datum Cracovie die XIX Nonembreis
Anno domini M. . D. . XLIII°

Sigismundus primus Rex Polonie
Terrarum Prussie Consiliarius

R Mi in Christo Patres Magni, Generosi, Nobiles et famuli
sincere et fideles nobis dilecti. Que sint illa grana:
mina de quibus S. et F. vris scribunt proorsus igno:
ramus. Nos enim cum alia Privilegia, tum illud quod
est de indigenis nulla in parte labefactata volumus ac
sepe iam S. et F. vris scripsimus, nihil nos contra
Privilegia facturos esse. Terris meis Prussie, per
maiores meos aut per nos concessa, quid aliud a no:
bis requiratur nescimus. Sed et de corrigendo Ince:
Culmensi ance nobis semper fuit. Ac si nos memoria

non fallit Generoso Stanislas Kostka Castellano El.
bingen De coram ipsi mandavimus. ut ducentos floze:
nos hoc nomine immexaret; nisi quod per frequentes
egritudines meas, quietationi subscribere nobis non
licuit, quam in presencia mittimus.

In latino quoque Culmensi quandoquidem ita postulant
Judicioverum terrestrium rationes, non granatim hac
veniam concessimus. ut aliquem loco sui iuxta postu-
lationem. S. et. f. vixem constituat qui personam
illius gerat in Judiciis, ne cunctis eorum impediatur

In oro quod sumptus ex fisco meo Texeremum Amici da-
ri sibi petunt, id cum novum sit non est visum nobis
concedendum.

De lustratione mandata scribi iussimus. Quod
S. et. f. vix vigesimum Januarii diem prefi-
xerunt, ad quem Elbingi causas appellationum cogno-
scent, probabunt; atque ut ad eum omnes conveniant
presentibus hortamur.

In boemensem precibus S. et. f. vixem intercessioni-
bus habita ratione, locum dedimus, quoad eius absque
preiudicio meo facere poterimus. Contra Fridelvaldt
ni Prezefzic cum essemus mandata a nobis obtenta
sunt, antequam vix S. et. f. vixem accepissemus,
sed quibus tamen ille nulla in re se granatim esse
queri possit Bene valeant. S. et. f. vix Datam
vix die xx mensis Novembris 1544

Sigismundus primus Rex Polonie

SERVIS ac fideis Principibus dominis Regibus, Duabus
Comitibus atq; Baronibus necnon Ammiraldis et cunctis
iis ordinis Nativum Prefectis, Salutem, et bene merendi
studium, Litterarum ad nos, bellum quod superiore anno
inter Serenos Principes dominos Franciscum Galliarum
et Henricum Anglie Reges, fratres nostros chari-
ssimos geri coeptum est, non modo sopitum adhuc non
esse verum etiam pro dolore meruisse magis, Quia
ex re omni Universam rempublicam Christianam, tum
etiam ad subditos nostros Gedanensium, qui quotannis mari-
timam causam in illorum Regum ditiones, aliasq; illis
vicinas regiones, navigare consueverunt, quandoquid
infestum illis mare redditum, non parum incommodum
peruenit, supplicaverunt itaq; nobis, ut opem atq; ope-
ram meam apud dilectiones vestras, eorumq; Classium
Prefectos interponeremus: atq; omni ratione, providere
conareremur, ne quid a Classariis, D. vestrum detri-
menti accipiant, Neq; vero dubitamus quin memoria
teneant, D. vestra, quod nobis et vobis nostris Gedanensium
omni, D. vestris, foedera intercedant. Ceterum enim illis
est, si quando bellum inter Regna et ditiones, D.
vestrum, exortum sit: quandoquidem et nos et subditi
nostri Gedanensium, nullam eiusmodi bello causam prestant,
sed amicitiam potius cum utrisq; conservant, ut tutum
per mare transitum semper habeant, Quare a D. vestris
petimus, ut qui has litteras meas ostenderit, cum per
suasura Regna et ditiones suas, alluvencia, tuto na-
vigare

157

navigare permittant: neq; paciantur, ut vel ipse, vel bo-
 na eius ab aliquo Claustrorum pretextu licencie bellice
 offendantur. Quin potius et ipsi et bona ipsius ab omni
 iniuria teneantur et defendant, hand aliter, quam si
 nullum inter D. vras bellum existeret. Quod nos offi-
 cium D. vram omnibus vicissim officiis vris, cu-
 exga. D. vras, tunc exga subditos eorum per omnem
 occasionem conabimur compensare. Coeterum ne qua pos-
 sit esse apud Claustrarios D. vram, de eo qui pntes
 exhibebit suspicio, habet ab vobis qd mea Relatu huius
 quibus pro more Marcitimarum Civitatum Maris Bal-
 tici, quod sit nomen illius quasq; vebat mercis, et que
 in locum illas deportet docetur. Quamobrem iterum atq;
 iterum a D. vris postulamus, ut de eo bene sentiant:
 utq; navigare permittant atq; omnibus humanitatis
 officiis prosequantur. Quod nos vicissim exga homines
 D. vram facturos quociens occasio data fuerit offe-
 rimus. Datum Cracovie Xviij^a Martii Anno
 domini M^o. D. Xliij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
DUCI FERRARIENSI

ILLE Princeps et domine amice et affinis charissime. Quae scri-
pserit ad nos Illustres vestrae, quo proximam tempore gravi peri-
culosoque morbo R. m. domini Cardinalis sanctorum
quatuor affectus erat, memoria tenemus, sed neque illud
nobis exiit, quid ei tunc responsi dedimus: non precidimus
quidem spem, sed neque promisso tamen ullo vestram Illustrem
terminamus, non quod maxime cuperemus R. m. dominum
Cardinalem Estensem Ardenssem fratrem Illustri vestrae
affinem neminem charissimum regni nostri Protectorem esse,
cum ultro hoc ab illo beneficii in loco petiti fuerimus
ut hanc promissionem in se suscipere ne gravaretur, sed quod
iam ab aliis tentatus erat animus, ne quoniam conten-
tibus facere non possumus quoniam cederemus. Et enim eli-
gendi Protectoris cura proprie ad Archiepiscopos et Episcopos
Regni nostri pertinere videtur, ad quos cum pertulisset
remor R. m. dominum Protectorem tam graviter la-
borare, priusque Illustri vestrae litterae nobis reddite fuisset
egeremus nobiscum magno studio, ut si quid illi humanitus
accidisset, R. m. dominum Alexandrum Farnesum
in demortui locum successorem vellemus, neque nisi perfe-
cta re et eo quod cupiebant a nobis obtento congruerent
simulatque verò quem renuntiatum erat periculose egro-
tante, cum paulo post vitam cum morte committasse allatum
est, promissum a nobis exegerunt, neque nobis fuit aliud
facere licitum quam ut fidem illis datam liberaremus.
Quamobrem permolestum nobis illud accidit, quod ea quae
postulat Illustre dominatio vestra, facere in praesentia non
possumus: nam pro ea affinitate quae cum illa nobis inter-
cedit

nihil ex animo libentius facturi. Arguam enim nobis illud et
 gloriosum videbatur habere nos regni mei Protectorem
 tantum Principem, tam excelso loco natum: qui cum est
 preterea nobis affinitate deminctus cui consilia mea omnia tu:
 cus credere: cui rectius quae confecta apud sanctam Sedem Apo:
 stolicam vellemus committere potuimus? Neque itaque voluntas
 nostra hoc Roma domino Cardinali Estensi deferendi non
 desinit, sed quid aliud dicamus non habemus nisi quod facto
 quodam impedita est: à vobis Illis. Dñe petimus ut ne duximus
 id accipiat q̄ eius postulationi satis nobis facere non licuit
 Cumis ut rationem esse tamen habitam intelligat, faciemus
 nichilominus ut Rndum dominum fratrem Illis vobis eodem
 prope habeamus loco quo Protectorem: et illius etiam non raro
 opera in tractandis negotiis meis utamur. Dat. Crac.
 prima Decembris Anno domini 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
 Cardinali Hippolito Tituli Sancte
 Marie in AQUINO

R^{ME} in Chrō Re etc. Quod à nobis petit Roma et Illis
 Dñe vobis ut in locum proxime in Chrō defuncti Rmi dñi
 Cardinalis Sanctorem quatuor Coronatorum Romani etc. Illis
 Dñem vram Regni mei Protectorem dari nobis vellemus
 id nostrum esse potius videbatur à Roma et Illis. Dñe
 vobis petere ut hanc provinciam nostra causa suscipere ne re:
 insaret: quod etiam facere omnino nobis erat deliberatum: 7
 nam preter id q̄ illustri loco nata est Roma Dñe vobis
 etiam affinitate nobis demincta est, nihil ut sit quod de
 illius in nos studio recte nobis polliceri non possumus

Quare nemo visus erat nobis magis idoneus in omnis fidem
nos regnumq; meum conferrems q; Roma et Illius Dⁿⁱ
vra, qui cum tanta nobis intercedit necessitudine, sed quo
fate meo acciderit nescimus ut quod maxime cupiebamus
id prestare nequaquam possemus. est quidem ita q; cum egrotare
cepisset Romanus dominus Cardinalis Sanctorum quatuor
Illius dominus Dux Ferrariorum Rome et Illius Dⁿⁱ
vrae frater, affinis me charissimus, scripsit ad nos, atq;
a nobis postulavit, si quid illi humanitus accidisset, ut
Romanam et Illiam Dⁿⁱ vram, regni mei Protectorem
esse vellemus sed q; nos aliquid ei promiserimus memoria
non tenemus, quia illud certo scimus, q; suspensam ea de re
sententiam meam reliquerimus: neq; enim statueret de ea
quicquam fas esse nobis putavimus, nisi factum prius aliquid
de Protectore Deus voluisset. Quod ut ita faceremus,
magis etiam ea re adducti sumus, q; aliquanto anteq; lra
Illius illius venissent, egerunt nobiscum summo studio
R^{mi} dⁿⁱ Archiepi et Epi et cunctus ordo sacerdotum
regni mei, ad quos de morbo R^{mi} olim domini sancto-
rum quatuor iam remor fuit allatus, atq; a nobis
contenderunt, ut si ex hac vita ille migraet, in eius
locum Romanum dominum Farnesium sufficiendum curare-
mus. Quorum consiliis cum semper habemus uti consue-
verimus in Protectore eligendo, q; ad eos proprie circa hoc
pertinere videatur facere non possumus, quia eorum ta-
te voluntati cederemus, ad quos simul ut allatum fuit
postea de morte Protectoris, promissi nos admonerunt
itaq; flagitationibus hoc illorum dedimus ut R^{mo}
duo Cardinali Farnesio munus hoc deferremus. Fai-
cturi nihilominus pro ea que nobis est cum vra Roma
et Illia D^{ne} propinquitate, ut et illi certa negotia
nostra tractanda apud Sanctam Sedem Apostolicam comit-
tamus.

comittamus. Neque enim de studio illius erga nos quicquam dubitamus ac nostram hanc excusacionem in eam quam volumus partem illam accepturam confidimus. Fato enim quodam evenit magis quam voluntate mea, ut illius hoc tempore desyderio satisfacere non possemus. Quod superest optamus Roma et Illiam. D. nem^{us} vram dñi esse felicem et incolumem
 Dat^o Cracovie secunda Decembris. Anno 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
 Paulo tercio Pontifici Maximo.

Cum esset mihi reminciatum R^{mo} dominum Cardinalem Sanctorem quatuor ex hac vita excessisse, sane quam firmiter animo pertinebatur, cum quod amicum mihi hominem amisisse tum quod regni mei fideli et diligenti Protectore minime oportuno tempore orbatum esse videbare. Nunc enim maxime si unquam antea regnum meum boni Protectoris apud Sede Apostolicam indigere videretur quando non solum ab externis hostibus, de fortissimis de qua vita hac quam firmi tamen aliquando oportet: verum etiam a domesticis de eterna illa vita quam spe concipimus in discrimen vocamine: a quibus haud scio an maior etiam nobis periculum impendeat quam ab illis qui se hostes meos profitentur aperte: qui cum in corpora modo semiant minus esse metnendi videntur, quam qui animis etiam meis mortem afferre conantur sempiternam. In hac ergo temporum difficultate que post hominum memoriam magis pertinebatur fuisse videntur nunquam etiam atque etiam cogitamus minus me, regnumque meum fidem potissimum conferrem quemque dari mihi

2
a^{te} v^{ra} Protectorem in demortui locum supplicarem. Et
meo et omnium quos adhibui in consilium iudicio nemo vi-
sus est ad hanc provinciam gerendam magis idoneus q^{uam}
Nepos San^{cti} v^{ra} R^{ex} mi domini Alexander de cui-
us multis preclaris virtutibus ita multa predicari ac-
cipi, ut eorum admiratione adductus tenere me non potue-
rim, quin vltis scriptis ad eum litteris peterem ut hoc
onus in se suscipere mea causa non gravaretur. Quod etsi
qua esse dicere humanitate factum eum enim confido, ta-
men ut in eandem voluntatem v^{ra} q^{uod} San^{ctus} animu^m
illius hortatione sua impellat, atq^{ue} Protectorem eum re-
gni mei designet diligenter supplico. Nihil est quod mihi
hoc tempore facere possit gratius, nam neq^{ue} maiore autho-
ritate habere posse quicq^{ue} videre, neq^{ue} cuius fidei et
meas et meorum omnium res foretmasq^{ue} omnes libentius
committam. Dato Cracovie quarta Decembris 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
Alexandro Farnasio Cardinali
Sancti Laurentii

R
ME in Christo R^{ex} et domine amici charissime ac honoram^{us}. Cum
de morte R^{ex} mi domini sanctorem quatuor Cardinalis ali-
latum ad nos fuisset, quoniam regni mei Protectoris orbat^{us}
esse videbamus, qui fidem nobis suam et studium exa nos
dum hoc genere funderet: probaverat: tali amico
amisso non potuimus animo esse maxore vacuo, quem
simul ut dimittit dies cum regni mei Senatoribus de
liberationem suscepimus, quem potissimum dari nobis ve-
gi mi mei Protectorem in demortui locum peteremus: et

meo et quos in consilium adhibuimus omnium iudicio mea
 Roma. L. amplexibus idonea visa est a qua petemus ut
 hoc oneris mea causa suscipere nequeanaretur. Tanta enim
 est istius omnium predicationis cum auctoritatis prudentie
 ceterarumque virtutum Roma. L. P.^{hs} viae ut ad nos etiam
 usque significationes vocesque perferantur. Quibus nos
 rebus adducti ut Regem meum in fidem suam recipiat
 ac si quae nobis apud sanctam Sedem Apostolicam tra:
 ctanda incidere negotia in his explicandis suam nobis
 auctoritatem impareat regnique mei Protectoris officio
 fungatur a Roma D^{ne} vram maiorem in modum
 petimus. Agentibus a nobis omnia diligenter ut promi:
 tte huius mea causa suscepte non modo non poeniteat
 Romam D^{ne} vram sed solidam etiam ex eo volup:
 tatem capiat quod quominus hac in parte nobis grati:
 ficaretur non recusat. Quod restat cupimus P^{tem}
 vram Romam antistissime foelicem et incolumem esse
 Datum Cracovie quinta Decembris Anno 1544

Augu. 16
 Sigismundus primus Rex Polonie
 Alexandro Farnasio Cardinali Sancti
 Laurentii Regni Protectori

ME Nihil magis ex sententia mea a Sereno domino Si:
 gismundo Rege Polonie parente meo fieri potuit quod opera
 eius actus effectum est ut Romam. L. vram regi mei
 Protectorem haberemus quo nomine nobis magisque re:
 gno meo per ipsi Romae P^{tem} vram gratulamur est
 enim nobis id amplexibus honorificum Protectorem regno
 meo contigisse vicem tanta auctoritate predictum tot

preclaris dotibus ornatum quem et posse scimus ea omnia
cumulate prestare que ad minus hoc vite obsequium per-
tinere videbuntur et velle mea causa non dubitamus agi-
mus itaque grās R^m me P^h v^{ra} q^d in gratiam Seren-
issimi parentis mei omnis hoc in se reciperet Quoniam
verò in R^m in Ch^{ro} R^m dominum Samuelem
Macziorowski Ep^m Cracoviensem et regni mei vice-
cellarium singulari quadam mea voluntatis inclinatione
propendimus q^d eius in Serenissimo dominum parentem meum egre-
giam fidem et constanciam atq^{ue} preclara merita in nos
verò studio non vulgare perspeximus à R^m P.
v^{ra} petimus ut que ille apud sanctam sedem & postu-
laram impetrare conatur sine de gratia Jubilei sine
ut in mensibus Apostolicis conferre sibi sacerdotia in
diocesi sua que vacaverint liceat ut ei se R^m D^o
v^{ra} facilem et benignam prebeat quo possit illa sua
auctoritatem interponente ea que petierit obtinere nihil
nobis gratius facere poterit R^m P. v^{ra} quam si
vireum hunc quem nos multis ex causis precipue chari-
tatem habemus diligenter sibi habuerit commendatum
et ei in causis ipsius presto affuerit Nobis factum inter-
prelabimur quicquid illius causa fecisse R^m
P^{tem} v^{ram} accepimus

Sigismundus primus Rex Polonie
 Cardinali sanctorum Quattuor Ro:
 berto Puccio

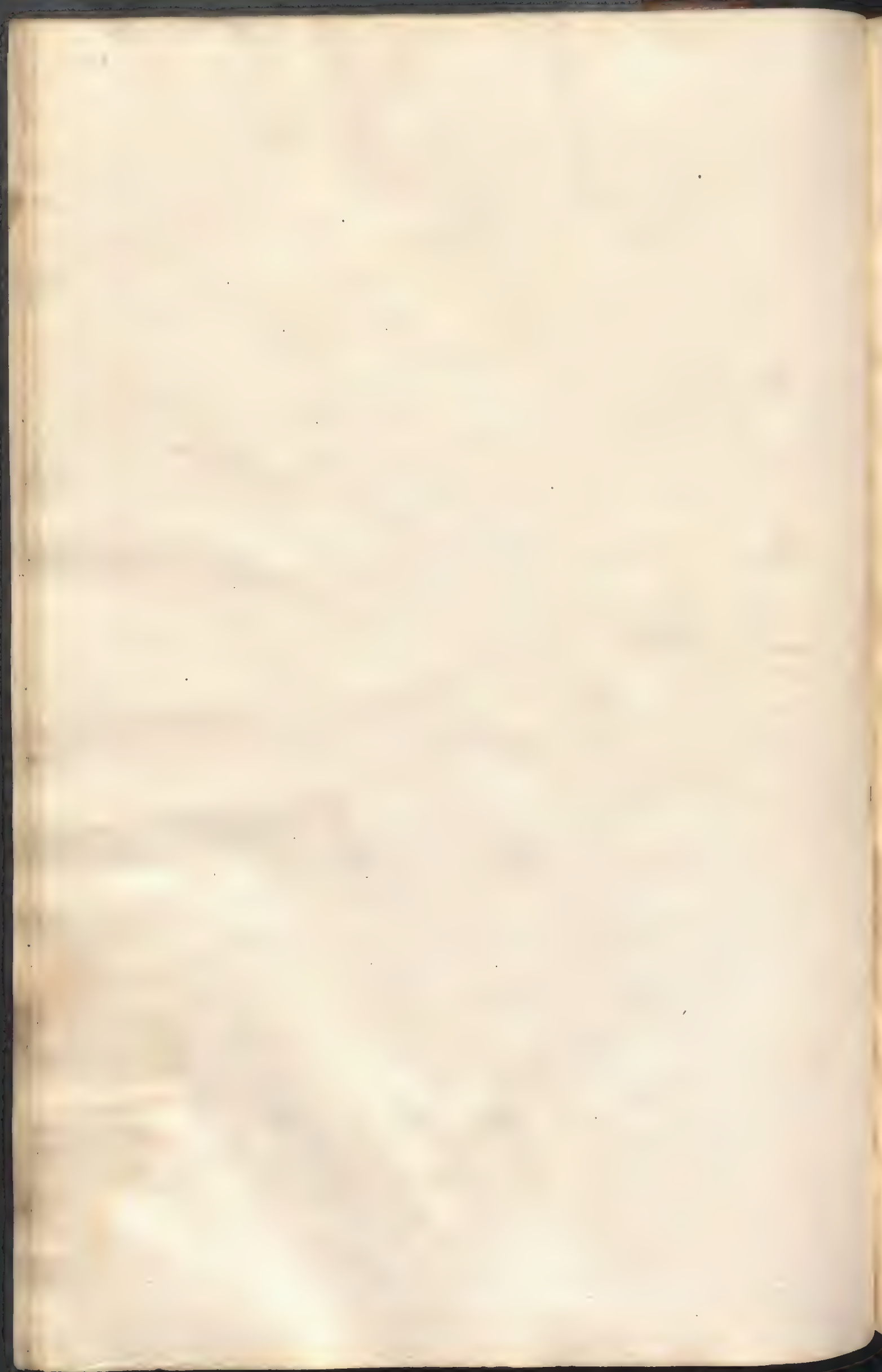
ME in Christo Pater amice charissime et honorari. Quod
 nobis Roma. P. vrea ultro studium sum defert. per:
 gratum id nobis accidit. Que fuerunt Luciorum in
 nos merita memoria tenemus. Et cum suavis nobis
 eorum sit recordatio factum fuisset libenter, ut quo:
 rum in nos studia Roma. P. vrea imitaretur, eorum
 ut officio frangi posset, in Regno meo protegendo opam
 meam interposuissimus, quo quemadmodum Sanctorum
 quatuor Cardinalatus, ita etiam Regni mei Pro:
 tectoris titulus in hac Illi familia preclarè de nobis,
 deq; Regno meo merita permansisset sed ante eum
 diem, quo sunt nobis redditæ litteræ R. P. vrea
 esse illam in Collegium Cardinalium cooptatam nesci:
 bamus. Quodsi in tempore fuissimus, officiorum in nos
 et fratris et Nepotis memores R. me. P. vrea
 desiderio satisfacere conati fuissimus. Nunc titulum
 illi, et quem amplissimum honorem est consecuta, grati:
 lamme, ac foeliciter euenire cupimus. Si vero quod ma:
 xime cupimus id illi preestari non possumus, dari no:
 bis veniam petimus. Neq; enim integris rebus R. me
 P. vrea litteras accepimus cum ad R. Do. Ale:
 xandrum de Ferenfio Cardinalem voluntatem meam
 iam detulissimus. Quod nisi ita à nobis factum fuisset:
 nunq; eximus commissum, ut que familia vici longè
 pendentiſſimi iudicio digna censetur que continuatim
 s. quatuor Cardinalis titulum gerat, eidemq; regni
 mei protectionem non mandarem. Dat. Crac. sexta
 mensis Decembris Anno domini 1544

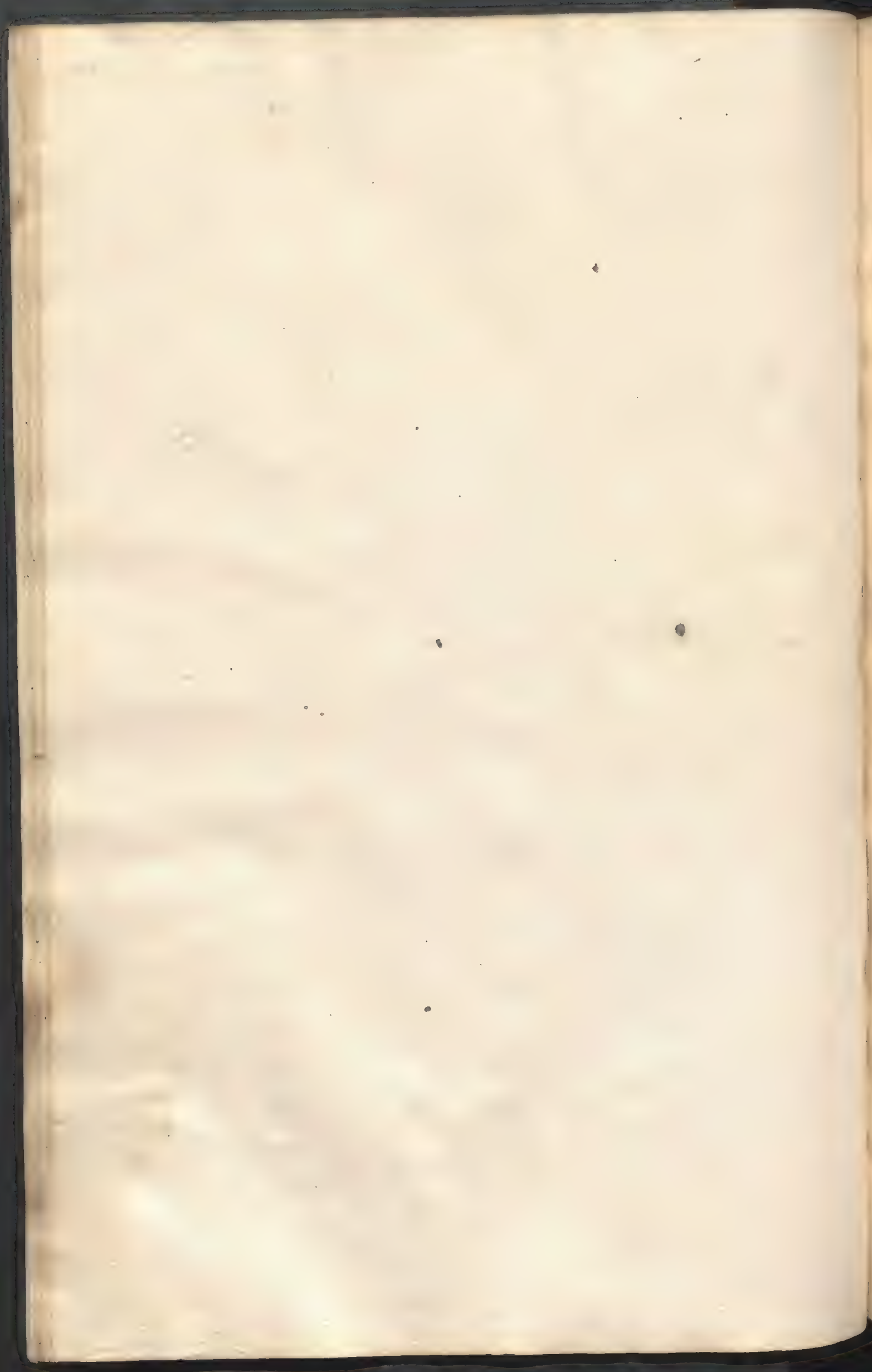
Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Pape TERCIO

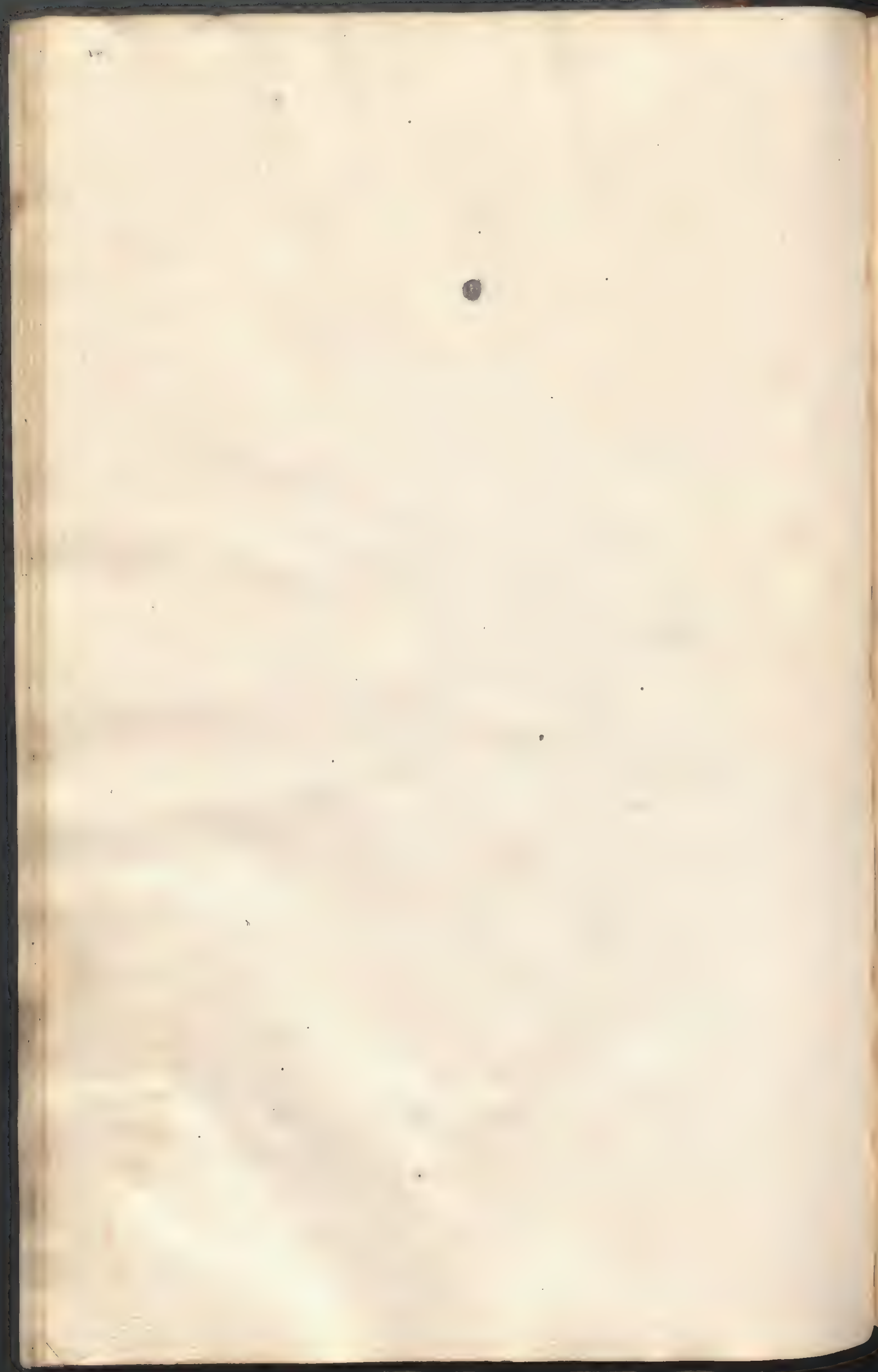
Ancti^{me} D. Cum lege sancitum sit, nequis per omni-
 nem Italiam, ex his qui sacris initiati sunt, facere Testa-
 mentum audeat: aut ad heredes ea transmittere, quæ sit ex
 Ecclesiæ fœnctibus consecutus. Quoniam Venerabilis Jo-
 annes Andreas de Valentinis, Cracoviensis, Sandomiriensis
 Clephardiensis et Troicensis Præpositus, supremus Pbricus
 et Secretarius meus, cum extant in me multa præclara
 merita. Nutrimus, quæ patria eius est, cum alias habet la-
 bore suo quesitas facultates non contemnendas: tum am-
 plas edes ingenti sumptu impex edificavit: vereri vi-
 sus est, si quid factum de se Deus vellet, ne genere pro-
 ximis heredibus exclusis, quorum ipse rationibus pro-
 spectum cuperet, ad alienum quempiam, quæ moriens istis
 reliquisset perveniret. Quare supplicavit mihi, quo ne
 id fieret, provideri sibi conarer. Ego vero pro egregia
 mea in illum, tum bene de me merentem voluntate, le-
 gandum euestigio ad S. vram duxi, propinquum hunc
 eius Venerabilem Bonifacium de Valentinis Præposi-
 tum Nutrimus à S. vram peto, ut cum illi pro propin-
 quo suo supplicaverit, quo lege hac solutum eum velit,
 me sibi supplicare existimet ac preces illius, meas esse
 preces, indicet, easq; clementer audire dignetur. Etenim
 quod exploratum habeo, illud testari possum, cum domum
 quam fabricatus est, tum quæ reliqua Nutrimus possidet
 Venerabilis Joannes Andreas aliminde sibi quesita esse
 quam ex iis vectigalibus, quæ ex Sacerdotis suis quotan-
 nis percipit, quæ ampla quidem esse negari non potest
 sed cum sit vix splendidus et liberalis ac excelso quodam

animo predictis, ad hos etiam sumptus, quos in Regno meo
 facit, nequaquam ei sufficere videntur, & licet enim familia
 multam, plerosque etiam Nobiles, equos complures, diu
 Xule mee splendori ac ornameto ne ipse quidem deesse
 conatur. Præterea quibus in locis sacerdotia possidet, in
 his quoque non parca edificat, dubium ut esse possit ne-
 mini quod ex Sacerdotiorum fenebris, nihil ei redun-
 det, ad augendas quas habet Autine facultates. Multo
 enim plura habet labore suo atque industria quesita, quam
 quantum ex annuis Sacerdotiorum vectigalibus ad-
 eum peruenit. Nam præterea quæ Serenæ Comitis
 mee, quæque Procerum regni mei benignitate nactus
 est, ex meo solius fisco octo millia sexcentos octoginta
 aureorum, ut in rationibus expensa illi lata esse com-
 peri percepit. Sicuti ex aliis meis patentibus litteris
 S. Vra cognoscat uberius. Ex quo facile coniectura
 facere potest, quod quæ habet Autine non ex sacer-
 dotiorum fenebris quesierit, lege ut ista teneri mi-
 nime videatur. Cum quæ cum industria sua, parata
 sunt, de his liberè testari, nullo iure impediatum
 Quandoquidem ut ipse vivit in Regno meo, ne ad
 sustentandum quidem cum Sacerdotia, quæ possidet su-
 fficiunt. Quamobrem iterum atque iterum maiore
 in modum peto S. Vram, ut hac lege solutum eum
 velit potestatemque ei faciat, in Testamento quod scri-
 pserit, arbitrio suo de his omnibus quæ Autine po-
 ssidet statuendi, quo cum ex aliis facultatibus tum
 quæ ad sui nominis memoriam propagandam est fa-
 bricatus ex iis propinquis heres potius quam quissimus
 alienus consolationis aliquid accipiat. Aut si ma-
 ius S. Vra ad certam aliquam summam hanc ei
 facultatem concedere, tum ut Diploma illi conscribi

faciat. quoad estimationem sedecim millium ducatorum
Testamentum ei condere liceat. Cuius generis litteras
ad plurimum expeditas. si gratis. nulla pecunia pe-
cunia immorata dari iussit. S. Vra. in me ipsa
hac eam liberalitate usam esse interpretabor. Quonia
vero quem ad. S. Vram hac de causa mitto. à quam
plurimum esse idoneum accepi. cui minus eiusmodi ma-
dari possit. Rogo S. Vram. ut aut. fam. aut
Ancone. aut Ascoli. aut Fiumi Praefectura eam
ornari. dignetur. Rem fecerit compertis mihi gra-
tam. et quae ad augendam studium meum et observa-
tionem exga. S. Vram. multum pertinebit. Quam opto
quam amissime esse incolam et foelicem. Dat. Creac
ultima Decembris. Anno domini 1544

Annus Domini

1545

Ad initium anni 1545 : indictus erat Conventus
Regni generalis Cracovic ad diem Sanctorum
Trinum Regum.

Leges pro ipso Conventu sunt inferius scripte.

מחזור

2421

1. The first part of the document is a list of names and titles, including "The Hon. Mr. Justice" and "The Hon. Mr. Justice".

SIGISMUNDVS PRIMVS
 Rex Polonie Maioribus Consilia:
 rijs REGNI CRACOVIAM VT
 Veniant pro festo Sanctorum Triu
 REGVM. 1545

Ag^{ce} sincere nobis dilecte. Quibus de rebus in proximis
 superioribus Comitibus deliberatio suscepta fuerit, et quem
 admodum ab eis discessum sit. Tenet proculdubio memoria
^{stas} vestra. Deo grās agimus, cuius id beneficium esse
 agnoscimus, quod maiore quam unq̃ antea defendenda
 patrie studio, omnium regni mei ordinum homines vi
 dimus inflammatos ita ut si quod speramus et optamus
 in eadem illa sententia permanserint, certam animo fi
 duciam conaspimus fore ut eodem deo miserante saluū
 a cunctis hostis quantalibet vi atq̃ impetu Regnum
 hoc mem̃ conseruemus. Porro et nos meo non desinimus
 officio, quamvis affecta sit et ætas et valetudo mea
 neq̃ laborem tamen ullum desinimus, neq̃ periculum
 declinamus, dum omnia diligenter facere sumus conati
 ne per nos stetisse videri posset, quominus optatum
 exitum ea consequerentur, quæ diligenter in illis Comi
 tibus cogitata deliberataq̃. Quia in re quantum profectū
 nobis sit, ubi nobiscum S. Tria conueniret certior
 est futura. Nos certe cum essent nobis ingentia peri
 cula denunciata si in Magnum Ducatum hunc mem̃
 Lithuanie profecti essemus, fecimus nihilominus summa
 animi mei alacritate ut laborem hunc itmeris, et
 difficultatem subierimus, vilis nobis ^{spus} ^{me} ^{dm}
 pro eo atq̃ officium meū postulare intelligimus pro co
 missi nobis a Deo gregis salute eum profunderē non

dubitamus. Quamobrem etsi quæ prædicebant euentus
nonnulla pericula ex nobis in Lithuania commora-
tibus evadere non licuit, neq[ue] propius quicq[ue] factum
est, quam ut hinc nobis usqueam lucis deus exiret.
Est nobis tanti t[em]p[or]is, hoc esse, nos vero vite meæ dis-
crimina perpassos dum rationes regni nr[ost]i iuxta deli-
berationem Piotromie habitam in tuto collocare quea-
mus, cui quæ impendant pericula iuxta nobiscum s[er]vas
mea perspicit. Nam præterquam quod et hoc anno nonnulla
in Hungaria loca, nonnulla sunt, à Tureis intercepta
qui non procul etiam à Regni nr[ost]i finibus prædas ege-
runt, certo id accepimus ex eo Nuncio meo quem in
Tureiam miseramus, quod edixerit omnino Turcarum
Imperator, ut primo verè in prædictis sint, reliqua
Hungarie regni partem occupatini. Quamobrem of-
ficii nr[ost]i esse duximus providere ne quid mali pro-
pter vicinum malum ad nos perveniat, cum præse-
tim etiam, ut à Tureis hoc anno tuti esse possimus,
tamen neq[ue] Valacho fidendum sit, et à Tartaris
periculum impendere videatur ipse etiam terror Rus-
sæ, non eo loco sint, ut omni proorsus metu vacue
videantur, ediximus itaq[ue] Comicia maiora Cæsar
ad diem Sanctorum Trini Regni, quæ minora
alia de more præcedent. Hortamur item tunc ut
utraq[ue] minora Comicia Comitibus obeat, atq[ue] ibi
audito Nuncio meo, cum Senatoribus et Consiliariis
regni nr[ost]i, cumq[ue] Nobilitate territorii illius Nuncios
eligat, viros graves et pendentes, publicos, et non pri-
vatos, sed studiosos, qui plena sint et non limitata potestate
cum his postea ad maiora Comicia Cracoviam ad
nos tempore veniat, ut nobiscum una deliberatione
ibi suscipiat quemadmodum periclitanti patriæ nræ

suorum: salus ipsius conservari et quod ei impendere vide-
tunc pericula ea propulsari queant. Factum. S. Rex pro
officio suo et gratia nostra quod bene valeat. Datum
in Brezescio Lituanico sexta die mensis Octobris
Anno domini 1544

Ad mandatum Sarrae
Regis nris proprium

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Consiliarios minores. R. Polonie

Reverende fidelis dilecte. Quibus de rebus actum sit in proxi-
mis superioribus Comitibus que Cracovie per nos ha-
bita sunt tenet memoria. F. tua. Porro cum inter sit re-
gum nostri ut que tunc inchoata modo fuerint ea opti-
tum finem consequantur cum tanta nobis ab iis quibus
undequaque circumfusi sumus hostibus pericula impe-
deant, visum est nobis ea que sunt munere mei pre-
stare si qua ratione provideri possit Deo consilia mea
foremante nequid Regnum meum detrimenti capiat
Quamobrem ad diem Sanctorem Ternum Regum Cra-
covie Comitibus Regni maiora mei adixerimus que
minora de more precedunt
Quamobrem F. tue mandamus ut ad hac utraque mi-
nora Comitibus se conferat atque ibi audito Umicio
meo una cum aliis Regni Senatoribus et Umicijs
conveniat ac Umicos ad maiora Comitibus eligat vi-
ros graves et idoneos qui publice sint non per mate rei
studiosi cum plena et non limitata potestate ac cum eis una
ad maiora Comitibus Cracoviam ad nos tempore se con-
ferat

conferat ubi nobiscum una deliberationem de eo suscep-
tanea quemadmodum salus patrie meae et impendenda
ei pericula propulsari queant. Factum pro officio suo
et gratia mea Datus in Bzefszie Lithuanico die
sexta Septembris Anno domini 1544

Ad mandatum Sacre
Regis Aulis proprium

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Capitaneos

M^{re} Ag^{re} sincere nobis dilecte. Quid actum sit et constitutum
in proximis superioribus Piotrkowie habitis Comitiis no-
ignorat proculdubio S^{tas} tua. Cum autem plurimum
intere sit Regni mei ut que tunc nichilata modo fue-
runt ea optatum finem consequantur institutis et edi-
ximus Regni mei maiora Comitia Cracovie ad die-
festum Sanctoerum Trinitatis Regni que minora sine par-
ticularia in et communia ter-
restria in de more precedet
De quibus ne quissiam ignorantiam preatendere possit ma-
damus f^h me ut in Comitibus oppidis et locis publi-
cis Capitaneatus sui ea publicari et proclamari voce
Pretoris faciat et ad omnium noticiam deduci ma-
det litteras autem quas ad S. tuam cum p^untibus millibus
hominibus meis inscriptas et intitulatas reddi proci-
vet que vero non sunt inscripte eas insignioribus ex equi-
stri ordine subditis meis inscribi et ad eos perferri iubeat
Actum non factum pro officio suo et gratia mea Datus in Bzefszie
Lithuanico sexta Septembris Anno domini 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Capitaneos de libellis iniuriarum

Cum iterum conveniret inter nos et inter Serenissimum dominum Romanorum Regem de mittendis libellis iniuriarum si quas mei homines a Silesiis acceperunt: volumus et mandamus ut in locis publicis s. tua voce Excomis clamari iubeat si quis iniuria aliqua sit affectus ut et genus iniuriæ et nomen eius a quo læsus est in Scheda descriptum Fh. tue offerat quod illa postea ad nos quicquid erit, perferendum tempore cunctis ut nos ad diem constitutum ad Serenissimum dominum Romanorum Regem in unum omnia fasciculum colligata mittamus si quis in ea negligentior fuerit sibi imputabit si quo postea simul non erit consecutus Dat. in Brzescio Lituanico sexta Septembris Anno Domini 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Nobilitatem

Encorse Nobilis fidelis dilecte. Quandoquidem plurimum interfit Regni et Reipublice mee ut que in proximis superioribus Comitiis Protrecomiensibus nichoata modo fuerunt ea optatum finem consequantur. Ediximus Comitia Regni mei maiora Craconie ad diem Sanctorem tui Regni que minora sine particulari in et communia terrestria in de more precedent. Quare mandamus Fh. tue ut ad hac minora Comitia se conferat atque ibi audita Legatione mea una cum alijs Amicos ad maiora Comitia

cum plena et non limitata potestate eligat viros graves et ido-
neos qui publice sint non private rei studiosi. Factum pro
officio suo et gratia mea. Datum in Brzeszcie Lituanico sexta
Septembris. Anno domini 1544

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Nuncios

Generose fidelis dilecte. Habentes commendatam et perspectam
fidem tuam ex qua nos et Rempublicam fidem et observantiam
illam Nuncium tuum ad Comitia que
celebrabuntur designavimus. Quare illam hortamur atque
ei mandamus ut ad Comitia tempore se conferat, ibique
nuncius Legationis nostre secundum prescriptum quod
illi cum potest missus obeat, atque diligentem operam
nanciet, quo Nuntii ex eisdem Comitibus viros graves et pri-
vatos Comitia. Factum pro fide et officio suo proque gra-
tia mea. Datum in Brzeszcie Lituanico sexta Septembris
Anno domini 1544

Ad mandatum Sacre
Regie artis proprium

L I T E R A F I D E I

Sigismundus primus Rex Polonie

Venerabilis et singulis Prelatis, Baronibus, Palatinis Castell:
 lani, Capitaneis, Dignitariis, Officialibus Venerabilis
 Nobilitati in Comitibus
 congregatis sincere et fidelibus dilectis Salutem et
 gratiam nostram Regiam Qui hanc nostras
 s^{bus} et f^{bus} vris credidit litteras. Is a nobis
 habet in mandatis, quo Ihes et f. vras saluaret
 et quedam verbis nostris eis refferet. Quare hoc:
 tamne illas atqz illis inringimus, ut illum et atten:
 ti audiant et verbis illius hand aliter atqz nostris fidei
 indubiam habeant. Factum pro fide atqz officio suo
 et gra mea Datus in Brzesque Lituanico sexta
 Septembris Anno domini 1544 Regni
 vero nostri anno 39°

Ad mandatum Sacre
 Regie Mis proprium

INSTRUCTIO AD Comentus particulares

Qua de re deliberatio suscepta fuerit in proximis superioribus Regni Comitibus, quae Protectione sunt habita nihil, ambigit Sacra Aetas Regia, quoniam qui ex D. vris putes in illis adfuerit, teneant memoria qui vero non adfuerint, ex iis qui ad ea Comitibus ex hoc ipso loco Nummi missi domum inde suam postea redierunt, a bracte cognoverunt omnia, cognitaque meminere.

Incredibilem ex eo consolationem accepit Sacra Aetas Regia, quod nunquam antea peragere suorum animos defendere patriae studio vidit accensos, atque in illis quae tunc habita sunt Comitibus in quibus generosos equestres ordines Regni sui animos, illi videre licuit. Nam qui ab hoc ordine Legati ad ea Comitibus fuerant, cum animi adnexissent quanta Regnum istud, hoc quidem tempore pericula circumstent, voluntarii fecerunt, ut hac extrema tunc urgente necessitate, si quod illatum sit à Treas bellum propulsandi de fine suo, quo saltem id in posterum retinere possit decederent, fortunas suas ultro offerrent, latere etiam suorum oppositis et corporum, promitterent, sed si qua vis maior hostium existeret, vitium esse dicerent insuere eos.

Ex hac tanta suorum alacritate, certam in spem est erecta Sacra Aetas Regia, quamlibet esse magnae praedictum hostium copiae facile tamen eas non modo sustinere, verum etiam superare Deo dante posse.

Potentem esse qui cernibus nostris minuet, hostem, nemo

qui inficias iure queat, sed quam velit sibi placeat, nunquā tu-
is ullas terras nisi per discordiarum occasiones intercepit
neque alios unquā subegit populos nisi quos intestinis sediti-
onum fluctibus iactari vidit atque agitari. Non sum, ut
ille viribus, sed mea Christianorum culpa, mea amentia
mea cecitate, ad hoc fortis fastigium peruenisse videat²
odia, similitatesque domesticas ac priuata dissidia ad tot
regna occupanda, occasionem illi patefecerunt.

Non est longius iure necesse quemadmodum Bisanthinum, Græ-
cia, Thracia, Pontus, Illirici partes maxima domesticis disse-
sionibus debilitate in potestatem huius hostis reciderint
Recenti nobis documento est, finitimum nobis, calamito-
sum Hungaricæ Regnum, cui non vim virtutemque hostis
sed intestinas procerum cupiditates, amentesque discordias,
causam exitii fuisse, testatus est omnium oculis atque illu-
stris, quam ut pluribus à me commemorari sit necesse

In hac ergo tanta concordia, tam unanimi suorum defen-
dendæ patriæ consensione, nihil est quod sperandum no-
nintet sacra ritus Regia. Nam si ubi charitas est
ibi dens est. Deo autem resistere nemo potest, quæ vis
tanta esse queat, quam, si charitatem inter nos habue-
rimus, omnes igniculos quosdam in proximis superiorem
bus Comitiis videre licuit, non facile sumus propul-
satui? Cum concordia simul iuncta vincit omnino no-
posse videatur.

Nullum potuit ingranscens ætas ritus Regiæ manus
reperire solatium, quam quod ita mentes omnium suo-
rum studio libertatis vidit erectas, ut dum illam tueri,
dum patriæ suæ periclitanti succurrere, dum peremisse

a se liberisq; suis ac a seua etiam posteritate propellere
stulent omnia se et facere et pati paratos offerent.

Quorum animos ut consueuaret atq; in hoc tam preclaro
proposito contineret, voluit ipsa q^o testatum omnibus facere
quanto opere cupiat eorum omnium salutem atq; incoluntiam
conseruatam quos a Deo concreditos curae suae habet quas
breui oblita ingrauescentis aetatis suae oblita valetudinis
affecta, vnum hoc spectant, quemadmodum ea omnia co-
secta duxce posset quae per Senatores et Consiliarios
ac equestres ordines Umicos, in eisdem illis proximis
periculis Comitiis, fuerunt a se postulata, qua in re
neq; labores ullos refugit, neq; pericula declinavit.

Fuit illi necessario in magnum Ducatum Lithuaniae pro-
fiscendum, neq; defuerunt, qui utem eius, studio salu-
tis illius conseruandae, dehortari conarentur, ne se in
uiam daret, tam longam tamq; difficilem cetera pericu-
la demittens, nisi profiscendi consilium hoc abiectisset, sed
ea nihilominus forti atq; imperturbato animo permansit
in sententia, ut si qua posset ratione perficeret ea, quae
tanta omnium voluntate videbat a se postulari, in hac
tanta temeritate valetudinis suae et aetate tam grandi
quae morbus ipsa est, laborem hunc itineris et molestiam
insepit, ac frustra multis abstinentibus quod semel
instituit, iter est ingressa.

Neq; vero vana fuerunt, quae praedixerant euentura
qui utem eius a perfectione illius deterere sunt conati.
In grauem et periculosum morbum incidit, cum in
Lithuania fuisset aliquandiu commorata quo ita fuit
oppressa, ut iam deposita salus illius videretur, sed

sed ea tamen tulit omnia viciliter. Exior enim illi fuit ratio publice omnium, quam private sue incommoditatis conservandae, & ipsa se bonum illum pastorem esse ostendit qui dat animam suam pro omnibus suis. Fecit enim hoc quatum in illo fuit, quandoquidem enim animam suam declaravit, ut morti se offerre minime dubitaret, modo honesto suorum otio securitatisque prospicere posset.

Locis rebus in Litvania ita ut fieri potuit transactis ite: se commisit itinere, confecto adhuc et debilitato corpore nondum etiam satis ex tot suis tam gravibus morbis recreata, fecit amor patrie, ut abiecta cura propriis salutis ad salutem illius conservandam acceleraret, noluit eorum pretermittere quicquid, quod ad rationes illius duabus hisce temporibus in tuto collocandas pertinere putasset etiam si certum esset mortis discrimen adendum contendit quantum potuit et elaboravit, platum ut omnibus faceret, per se non stare, quominus iuxta eam debereationem, quae in proximis superioribus Comitijs habitata fuit, periclitanti patrie suae subveniret.

Nam si quis est, qui minus hoc anno quam superiore nobis impendere discrimen existimat, quandoquidem ea quae proxime praeteriit aestate quiescente Coesare Thimercen de, neque memorabile quicquid egisse, aut eadem aliquam insignem adidisse is toto quod amant coelo exorare videtur, magis adeo nobis haec est quies, illius formidanda, quam res anno superiore ab eo gesta. Neque enim solet ille, cum semel valido Exercitu terram aliquam invasit et eam ferro atque igni populatus est, alio mox insequenti anno ad eandem cum Exercitu reverti. Quod si quis enim facere putat misericordia terre per se vexata

is longè exeat. Sed hac ille se requiete se festum laboribus
reficiat, ut deinde recreato ac integro exercitu tanto
maiori impetu in eam terram quam spe iam denovavit in-
pressionem faciat. Rex hanc ergo illius quietem ut quie-
tis nobis esse liceat anno proxime insequentem, plurimum
est metnendum, neque plus à nobis aliud quicquid quam otium
hoc illius amicum suspectum esse debet. Si tamen otium appel-
landum est, per quod Rex nihilominus aliquot castas ac
modò non infansibus Regni mei, et in ipse prope conspe-
ctu hominum nostrorum populationibus et capitis infesta
omnia reddita pecoremque hominumque ingentes praedas
abactas ac miseros mortales quos inopinatus Turecarum
adventus oppresserat, foedum in modum habitos accepi-
rimus què si per otium et quietem hostis hic facit, nullis
maioribus copiis, nullo in isto exercitu, sed tumultuaria
quodam modo manu quid futurum putamus, ubi ipse ad-
veniret et complures scem ita ut assolet legiones ad-
duxerit?

Quod enim ita facere instituisse pro certo Sacra Regis
auti remneciatum est, què cum astate proxime praeterita
et maxime sum habuerit apud Coesarem Turecarum, ex
eo didicit, quod suis omnibus edixit ut in praedictum
essent, primo vero ad Regni Hungariae reliquias
occupandas, una scem profectum.

Quis autem erit qui fines illi demonstrat, quibus ab
Hungaria disteminetur Polonia? aut quis prohibere
poterit quominus fines ipsos praerumpat? ac in visci-
ribus regni suo arbitratu impune gravassetur? Certe
nisi nos armatos videret, nisi in istum exercitum con-
fuisse cognoverit, ingens est periculum ne nos opinione

mea cunctis et fortunis omnibus euerlat, et de vita etiam,
deq; ea quæ bene natis ingenuis vita esse debet, obnoxio
libertate, in apertum discrimen vocet. Quod nobis
etiam tunc magis et ignominiosum fuerit, quod pro
sua misericordia deus omni auertere dignetur, pericu-
lum est, ne merces tanquam pecudes mactemur, nulla
profectus cum in nos impetratos hostis compresserit, de-
fendendi mei pte nobis facta.

Intercessit non ita pridem inter nos et eum hostem, qui
meis nunc minuet cernitibus tanquam paries quidam,
Hungarorum gens et natio. Hunc ille periculis demo-
litus cum sit et universam prope Hungariam ad mi-
seriam iam summam adinverit, iam ad prædā et ducē
præonem Tuncarum expositi esse videmus. Neq; a solis
iam Tuncis verum ab ipsis qd Hungaris nobis venit
metuendum, ne et ipsi hostilem in nos animū induant
ac Tuncis etiam sint nobis infestiores audite sunt vo-
ces eorum quas palam iactabant quandoquidem mea
sit enim dicunt, verordia factum est, ut hinc recide-
rent calamitatis, se vero facturos ut in nos, quorum
culpa perisse videri volunt, atrocius etiam quam
ipsi Tuncis, semiant, ac quasi præludia iam eius rei
videre licuit, vere proximo superiore, in incursiones
in regni fines ab Hungaris factas, ac foedas quæ-
dam villarum vastationes dirceptionesq; adeo ut qui
frenotum aliquando non mediocrem ex grata eorum
olim vicinitate percipiebant, hi non alia de re ma-
gis nunc sint solliciti, quam quemadmodum alio commi-
grare, et quam longissime ab eis sales suas et domicilia
collocare queant usq; eo hinc eos vicinitatis iam
est periculis.

Vident itaqz D^{nes} v^{ra}, quod nullus iam demceps locus
segni^{ci}ei, cincti sumus undiqz, quasi medii tenemur,
ab hostibus. Quod nisi dignam v^{ra} Nobilibus et for-
tibus v^{ra}is cogitationem aliquam susceperimus, et fir-
mam stabilemqz defendendi contra tantam hostium
vim, rationem constituerimus, que informata iam
esse in proximis superioribus Comitibus videtur, quid
futurum est aliud reliquimus, nisi quod in ipsorum
potius hostium capita, Deus omen vertere dignetur,
ut iugula mea instare peccatum, hosti prebeamus? et
omnem illi arbitrati suo in nos faciendi potestate
permittamus?

Quapropter monet, hortatur, orat etiam atqz obtestatur
Sacra Mat^r Regia, si vel sue D. v^{ra}, vel Comi-
tū liberorumqz suorum salutis, si fortmarem
si libertatis cura tanguntur aliqua ut veterum ista
exantiant, quo visa sunt hactenus oppressa ac alienum
eorum omni cura postposita, toto quod animi, pectore, in-
erum defendendae patrie, sue studium incumbat, quo
possint ea que sibi vident impendere pericula commotis
et animis et viribus a se ac suis Deo gratiam sua
suppeditante fortiter et viriliter propulsare. Quia
Tuncis quidem metus est maior, quare si quem illi fe-
cerint in Regnum impetum quemadmodum is repelli,
possit eius rei cura oportet esse priorum. Neqz tamen
interea contemnendi sunt Tactari et Valachi, a qui-
bus et ipsis tutam nobis pacem et quietem non possi-
mus polliceri.

Expectata Mat^r Regia quantum secum bella fecant
incommodi, quoad salva dignitate potuit, pari semper

consuluit atq; ideo magnis donatimis delinere sibi stultet
 Taciturnos ut eos ab incursionibus aueret quas crebras
 antea soliti facere fuerunt, sed si nihilominus ab in-
 sidiis et latrociniis temperare sibi non possunt, ac
 proxima superiore aestate cum mas in finibus con-
 gressi viros aliquot insignes fortiter pro patria
 pugnautes occiderunt.

Valerius vero quamvis amicitiam nobiscum simulat, ha-
 ctenus tamen se gessit, ut ei tuto credi non possit
 atq; ut maxime nobis amicus esse. Synterus cupiat
 sui tamen fidei non est. Caesaris Tinearum imperator
 facere atq; ad mutum illum se convertere cogitur, si-
 mul ut signum ille dederit, contra quemcumq; miserit
 arma ut cupiat necesse est. Nihil ut sit, quod illius
 amicitie fidere velimus.

Quia et terra Prussiae non eo adhuc loco sunt, ut vi-
 cio metu de illis animo esse possimus. Nam praescriptio-
 nis decretum prerogatum quidem est, sed antiquatum
 non est, ac in proximis imperii Comitiis spem habi-
 tis, electus est ordinis Theronicorum Magister, qui
 ne per occasionem in Prussia terras irrumpat me-
 tuendum est. Quocirca si quid ille machinatus sit
 quemadmodum eius conatibus obviam ire possit, pro-
 videndum est. Quamobrem ad hos omnes fortuitos ca-
 sus, et nec inopinatos hostium irruptiones, repellendos
 ut parati semper et instructi esse queamus, iure ra-
 tionem oportet.

Si si denum a nobis auxilium habuerimus frustra qua-
 cumq; de re suscepta erit deliberatio atq; iuratus adest

conatus me omnis quare autem omnia placandus hic no:
bis est ac modus aliquis est inueniendus quo cauere pos:
sit ne gravius contra nos iram illius provocemus

Quod autem etiam propriis pertinet alios quorum est hoc offi:
cium ut sint quasi sequestri quidam atque interpretes
inter deum et homines neque solemnibus modo sacrificiis
et precibus propitium illum reddere contenti ipsi sed
viam etiam populo commonstrent quam ille ingressus
cauere queat ne in offensionem dei cadat, aut si recide:
rit eum sibi statim reconciliet, quod tamen ad Iuris mi:
nisteriaque rationem spectant ea propria videntur esse re:
que suis munera.

Quod videntur complures caedes patreui multas accebra fieri
perniciem quibus fit ut contra Ius et aequitatem suis
plerique bonis spoliarentur.

Nulla unquam habentur Comitia in quibus non diligenter
his de rebus admoneat Sacra Aetas Regia, quod
senti non ignorat, si quibus aliis rebus, tum cedibus
et perniciis maxime gravissime deum offendi, ita mi:
peret vehementer hac reprimi ut et vita hominum
et fortune non in tanto desperarentur periculo, sed ad
ultra patrias leges progredi illi non liceat, quibus
ea minus ferere animadverti plerique videntur, fit
ut non modo nihilo fiant ista remissis, sed ma:
gis etiam quotannis augeantur, quod in hostes arma
verbi oportuit, his in fratres suos non pauci utuntur
et fraterno quam hostili sanguine manus suas contami:
nare malunt, quamobrem qua ratione fieri queat,
ut ne caedes istae et perniciæ frequententur, in meum
consuli velit Sacra Aetas Regia

§. quid præterea de iudiciorum ratione consulendum videtur
si quo modo effici possit ut ea expeditiora sint quò faci-
lius quisque Jus suum obtinere queat atque ut causæ que
reimmediatim præcidantur iis qui nullum faciunt lame-
tandi finem quòd nunquam possunt ad iudiciorum finem
pervenire.

De his itaque causis ut que enumerata sunt per me his
omnibus provideri queat visum est Sacrae Regiæ M^{ti}
Cracoviæ Comitibus edicere ad diem sanctorum bonum
Regnum. Hortatur Dⁿⁱ v^{ri} ut pro recepto patris
bonis more. Minors eligant viros prudentes graves
ad res tractandas idoneos cum plena et non limitata
potestate qui pericula seculi expendant que Regno nunc
impendent gravissima neque prematè rei sue consulat
sed eo cogitationes suas omnes conferant ut Rempu-
blicam salvam conferant. De qua si quid absit actu
sit aliquid prematè omnisque res consistere nequaquam
possunt.

¶ Illud una postulat à Dⁿⁱ v^{ri} ut qui sunt ex Consilia-
riorum numero quique Minori fuerint designati pro-
fectionem suam ne differant sed ad diem Comitibus di-
ctum venire conentur. Neque enim est ex dignitate M^{ti}
Regiæ tantisper illos expectare quibus cum haberi
consultatio consuevit. Tum autem decretum fuit in Co-
mitibus superioribus qui constitutum Comitiorum diem
non obijisset ut is ne expectaretur sed que absque eo
essent decreta ea rata inhiominis permanerent.

Quam affecta sit aetas M^{ti} Regiæ quam tenuis valetu-
do non erant ex magna parte Dⁿⁱ v^{ri} tamen illa etiam

si longius absit à Regno, nunq̃ committit ut secius ad
Comicia veniat quin antenextet potius Comitiorem diē
vel huius exemplo. Q. vera moneri debent, quò et
ipsa mora nihil in obemdis. Comitibus interponant sed
sic ut par est facere et Principis sui et reipublice vi:
ros studiosos, matrem conveniant ad consultandum, quē
admodum provideri possit, ne quid reipublica detrimēti
capiat. In qua quidem consultatione pro maiore quicq̃
fide et diligentia usus fuerit, hoc se uberiorē apud
ntem Regiam gratiam intinere speret.

Particula epistolae ad amicum scriptae

Comicia regni agi hic Cracoviae cepta sunt. In missa
de spiritu sancto cantata dominus Samuel Macziorum
ski Epus Plocen Regni vicecancellarius, cum firma
omnium admiratione in Ecclesia Cathedrali ad oēs
regni ordines, qui ad Comentum convenerunt, contio:
nem fecit. Is ita concordiam ac unanimiorem suavit,
ita odia, similitates et conspirationes Procerum defe:
ctus est, sic audientium animos versavit, sic pericu:
la independētia regno ob oculos posuit, ut omnes boni
et amantes reipublice, in lacrymas convulsi fue:
runt, spesq̃ bona fuerit defensionem regni et reip:
ordinationem perq̃ optimam ex illo tempore futūram
Sed apparet non omnes spiritum hunc dei accepisse
Nam Comicia hęc perniciōsis conspirationibus agi:
tūe, ut Jus et libertas regni omnino opprimatur

ut fermitus tanta induratum ut ne multum quidem quisque
 demaps audeat. Sunt autem in hac conspiratione Regina
 Dona, caput et origo omnis mali, est Petrus Cameratus
 Archiepiscopus Quenslensis, qui idem est Cracoviensis Episcopus:
 est etiam Petrus Kunthia Palatinus Cracoviensis, cum illo
 senex Achexontico Petro Opalimicki Castellano Quenslensi
 quos etiam sectatur Cracoviensis ille Dziergowski Episcopus
 Cracoviensis. Hos vero sequuntur ceteri non pauci, sed
 lenes ac mercenarii consiliarii, quos ipse Archiepiscopus
 cibo suo, ac diariis suis alit, obligans eos cibo ad sua
 et Regine vota promouenda, qui spe honorum, officio:
 remque publicorum mescati, hos ceteros ceterum duces se-
 quuntur. nonnulla etiam pars Amictiorum equestreis
 ordinis in eundem errorem pertracta est. ceterum sa-
 mioris consilii viri, aduersanturque prae hisce eorum
 consiliis et laqueos istos sibi et suis injici non sustinet
 Contentio haec utramque partem tenet, quae efficiet, ut
 Comitia, sine conclusione dissoluantur. Egerimus ac
 offenso animo fecerunt homines, quod Regina negotiis se
 publicis intremisit. Rex per senectutem, nec cor:
 poris nec animo valet, ut haec tanta mala tollere posset.

Solutus hic Conuentus fuit, nihil in eo constitutum nec
 ulla publica contributio decreta nichilominus, ne re-
 gni fines ab hostibus infestarentur, Episcopi regni, et clerus
 ex oppidis suis: Rex similiter, ex Civitatibus et op-
 pidis suis primum, contulerunt contributionem Czopore
 solitam quam Capitanei regni exigebant, ex hac pecunia
 mille equites scripti ad presidia Russiae suere contra
 lenes Tatarorum insultus, eo itaque anno nullae minu-
 siones

hostiles nulla damna feceris Russis et Podolici illa-
ta fuisse ab hostibus.

Cittacio contra Qedanen
propter Enczko

Sigismundus primus Rex Polonie

Vobis Proconsulibus et Consulibus Civitatis mee Qedanen
de omnibus bonis vestris quocumque iure ac titulo per vos
quolibet habitis et possidetis mandamus, ut ad instantiam
nostram et instigatoris officii mei, feria secunda pro-
xima post dominicam Innocentii proxime futuram coram
nobis et Consiliariis nostris latere meo presentem assidenti-
bus in Castro meo Crac personaliter et peremptorie
compareatis. Citamus vos propterea, quia cum superius
cui tempore commiseramus litteris Commissionum
nostrorum ceteris Commissariis nostris negotium redemptionis
nostrorum bonorum nostrorum Enczko, et ceterorum ad hoc
pertinentium, ac ad vos mandatorum nostrorum lras in
eo negotio dedimus, ut coram ipsis Commissariis com-
pareat secundum lras originales summas pecuniarum
inscriptas reciperetis: ac de bonis prefatis descenderetis
iuxta lacionem contingitiam prefatarum Commissionum
et mandatorum nostrorum lras: Commissionumque nostris
litteris commissionum inherentes vobis legitime
vocatis pro tempore competentis et termino prefato com-
parentibus: vestris lris et inscriptionibus vestris, quas
protinus produxistis, neque bene intellecta et perpen-
sa de-
ceuerunt vos pecunias a nobis recipere, et de bonis
prefatis Enczko ad eas pertinentibus, ad usum nostrum

legitime spectantibus descendere intransmissionem p. in cal.
 bona simul ac possessionem eorum nobis admittunt
 et eorum de medio sui Commisariis cum Scabini ad
 eam faciendam et assignandam nobis deputaverunt et
 destinauerunt, secundum processum cause huius et lectu
 sum car. nris observantiam, latius omnia hec in se
 resonant: cum vos contranemum brachio nro regali
 executione sese violenter opponentes, rei indicate execu
 tionem ipsam non admisistis: sed impugnastis eaq. fe
 cistis et commisistis que detrahere et derogare aucto
 ritati nre missitum et iuribus regni nri adnex
 sari videntur, que premissa omnia pensamus nobis
 contra vos ad penas vallatas et legitime secutas vel
 preout iustas nra cum Consiliariis nris decreverit.
 iudicialiter ad hec et ad alia latius vobis in termi
 no obijcienda sitis responsuri: Cum aliis vero
 huius culpe complicibus reservamus nobis speciale
 actionem Datum Cracovie XVI^a die Mensis
 Januarij Anno domini M^o. D. XLV°

Gratulatio Canonorum Craconiensium
in aduentu Craconiam Sigismundi secundi
REGIS POLONIA 1545
tercia Junii, pridie Corporis Christi

Neminem esse puto Sacra Aetas Regia non modo in rebe
ista et ea quam vides frequentia, verum etiam in uni
uerso hoc tuo Regno, qui non maximam voluptatem
ex tuo ad nos aduentu acceperat, non eo tantum qd sal
uus gratia sit Deo et incolumis ad tuos redieris: quanq
et id eiusmodi est, quamobrem et tibi gratulemur, et
nobis vehementer gaudemus: verum longe alia etia
causa est, quae nos omnes summa leticia extulit, tan
ta est enim tunc apud nos qui tuo sacro imperio regimur
tunc etiam apud omnes externas nationes, fama tui no
minis tanta praedicatio, singularis vinctus, penden
tia industria, iusticia, sobrietatis, vigilantie, tempe
rantie, dexteritatis in rebus agendis, celeritatis in
ad ministrandis negotiis, pietatis erga Deum, charita
tis in patriam, benignitatis in subiectos, clementie
erga bonos, severitatis erga improbos, multarumq; alia
rum et clarissimarum tuarum animi dotum, ut ne
mo sit tam invidus, tanq; inimicus vinctui, qui no
maximam spem de te tuoq; imperio conceperit: nemo
qui non existimet his miseriis et calamitosiis tempori
bus quibus fere vniuersus orbis terrarum teneba
tur te hinc Regno datum esse singularem quodam beneficio
Hoc illud est quamobrem nunc omnes exultant, omnes in
tuos iampridem expectatos et desideratos complexus co
nolant, omnes tibi omnia bona, omnia prospera pre
cantur, omnes deniq; existimant, omni tu praesens

adfrueris, sibi, saluti, liberis, ac fortunis suis maximū
et firmissimum esse presidium constitutum. Tu hoc
tanto universi populi gaudio, tanta omnium, ordi-
num letitia, quo tandem putas esse animo ordinem
hunc mem? qui q̄ est q̄ libertate Ecclesiastica femi-
tine q̄ multis et magnis est honoribus exornatus,
tibi patriq̄ tuo clarissimo ac sapientissimo Regi,
tuq̄ preclare familie acceptum refert. Nec enim
ignorare debes in maioribus illis tuis sanctissimis
ac preclarentissimis vicis tantum fuisse pietatis studi-
um, cum religionis ardorem, ut nihil maiori studio
contenderent, nihil elaborarent magis q̄ ut honores
preces et cultus divini munimur, pie casteq̄ Deo tribu-
erentur. Hinc profecti sunt varii Sacerdotum ordines
hūq̄ amplissimis honoribus exornati, ut cum ceteris
aliis atq̄ aliis republice fringerentur munerebus,
essent qui vacuo à ceteris curis animo, Deum optimū
maximū pura et integra mente ac voce continere ve-
nerentur, sacra solemnia pro salute populi obirent,
ceremonias à maioribus institutas retinerent, docer-
entq̄ populum, quod verum sincerum ac incorruptū
sit religionis et evangelicę disciplinę studium. Hec
omnia et pleraq̄ alia quę nunc longum esset recensere
et instituta sunt à maioribus tuis, et ab hysdem
postea maximo studio, postremo etiam à patre tuo viro
immortalitate dignissimo, amplificata sunt et exornata
quibus rebus, ut ego arbitror effectum est, ut Deus
tantam eis in omnibus rebus prosperitatem concederet,
tot ac tanta bona domi ac milicie largiret, ut qui-
dam etiam divino beneficio ex familia vrea, in divorum
numere referrentur. Tu vero cum nobis in hac
tenere glorie, tantum specimen egregie molis ac

virtutis singularis dedisti: ut apud omnes mirificam
 tui imperii expectationem concitaveris dubitari non
 potest quia si maiorem tuorum vestigiis ingreßmens,
 quorum alii orbem terrarum impleverunt fama sui nominis
 alii tam sint in universa Italia celebres et nobilitate
 generis et rebus gestis familie sue. ut quamdā Ita-
 lia steterit tam dñi illustris sffortiorum familie glo-
 ria dñeat mea videatur. Hæc spe plenus et erectus to-
 tus me ordo, inflammatus etiam divinis tuis laudibus
 quæ clarissimis omnium vocibus apud multas gentes pere-
 crebuerunt ingentem tibi suam letitia declarant,
 ostenditq; non tantum se ex tuo ad nos adventu, vo-
 luptatis cepisse quantum ex laude et gloria tuarum
 vere Regiarum virtutum, eaq; expectatione qua
 tibi singulares animi tui dotes apud omnes homines
 concitaverunt Quod si id ego minus annulate facio q̃
 res postulat peto a te ne id parum propense potius vo-
 luntati mee tribuas q̃ magnitudini negotii et
 angustis huius temporis: Dabitur fortasse alia occa-
 sio celebrandi tui nominis, minne tibi hoc de universis
 sis et singulis nobis possum polliceri quando alia
 ratione non possumus, testatam tibi facere meam
 in te pietatem et observantiam, hoc saltem prestaturos
 ut nullus unq; dies futurus sit quo non sumus
 pro tua tuorumq; omnium salute et incolumitate
 Deo optimo maximo vota et sacrificia facimus.

Sigismundus prius Rex Polonie
Carolo quinto Imperatori Catholico

S ERZme etc C

LEGATIO à Sigismundo primo Rege
Polonie ad Carolum quintum Coesarem:
et ad Ferdinandum Hungarie et Bohe-
mie R Egem

Data Nicolao Mischkovski
Dapifero regio Crac TS
Juni TS 45

divine reue in na stu
m 4 339 air februat
oyce iguani radi ode
fai ny puaue a putag
ieny ruan y retrymae
fai puaue hio le no
ed hio ay puaue uone.

Vellent Sereni Principes et domini mei, leta ut potius, et
que voluptatem aliquam afferere possent, artibus vris
municiare licuisset, sed cum in manu mea non sit, quahia
nobis accidant, cum nulla sit tam sublimis fortuna, in
qua non eque atq; in aliis inferioris loci atq; ordinis
hominibus casus et natura dominetur, non quod sibi,
sed quod diuine arti visum est, id ad vris artes afferri
per me voluerunt, cetera de illis spe concepta, q; que suis
legibus orbem terrarum parere volunt, facere sunt
eque animo, ut ipse q; parcat naturae legibus, que
ducunt volentem, nolentem trahunt, sic visum est illi
omnis metu atq; arbitrio gubernantur omnia, qui int
statum, nihil fixum, nihil stabile vult esse, et perpetuum
in rebus humanis: sed leta subinde tristibus, tristia
letis permiscet, sic visum est Deo, penes quem vix omi-
nium summa potestas est, ut omnis coniunctio cum Ser-
mo domino Sigismundo Augusto, tot populis et nationibus
ante biennium voluptatem quandam incredibilem attule-
rat: Serenam dominam Elisabetham Polonie Regina
à marito suo distinctam, celestem in domum suam re-
ciperet, tanto maiore omnium merore, quanto plus paulo
ante consolationis acceperant, ex ista tam aucta tot

potentissimorum Regni tot fortissimarum nationum
necessitudine itaque credibile non est quanta sit in regno
et ditionibus Serenissimi Principis meorum perturbatione:
luctet senatus miles equester ordo totum regnum semo
confectum est, squalent Civitates afflictaeque oppida
agri denique tam beneficam tam salutarem tam mansuetam
reginam desiderant plena sunt squalore plena lamentis
plena ductu omnia plorant enim sanctitatem pietatem in-
nocentiam castitatem plorant omnes pariter in vnius
morte defecisse viuentes. Non quod lugenda sit illa quae abiit
sed quod sibi dolendum esse putent impatiens quod tam sancta
regina tam subito ex eorum oculis sit excepta. In hoc om-
nium ordinem tam tristi et acerbo luctu quem esse ante
vix putant unum Serenissimi Sigismundi primi
Regis qui cum magnam in spem venisset videndae
ex communibus et vixit utrum et suis liberis com-
munem Nepotum de qua iam etiam grati communis
quidam afferebantur tam repente tanti de spe decidit.
hac una cogitatione etatis suae ingrauescentis molestias
omnes lenabant nunc quid speret non habere videtur
Tam longo tempore in hac vita commorato quod plus
aloes quam mellis habere dicitur fieri non potuit
quin pleraque tristitia acciderent sed nihil tamen accidit
vix acerbum quod hoc et praenepotis et Avensis et filii
mors inopinata qua vehementius est quod credi possit
vitas sua perturbatione

Neque vero casus hic Serenissimae Elisabethae reginae
minorem dolorem attulit Serenissimae Bonae re-
ginae quae semper illam eodem quo filias suas loco cha-
rissimam habuit sed omnium mestitia superat me-
rore suo Serenissimus Dominus Sigismundus Augustus
oblatas illa praeter spem sine qua nihil sibi iam in

hac vita incundum accidere potest atq; eotempore orbatas
 quo perspecta magis et explorata virtute illius singulari
 maiore illius amore exarserat. quam e medio complexu
 suo sibi morte immatura raptam esse vehementius ani-
 mi discerniat. qd ut ulla oratione satis consequi liceat
 iam ante contristauerat. Atque eius periculosus morbus
 quo presente ea vitae. Serma domina Regina Elisabe-
 tha ita laborabat ut conclamatum iam esse videretur.
 sed ab ea tristitia atq; accrebitate ad quamdam etiam bi-
 lancitatem fuit animus eius traducta. cum esse reuerata
 ex morbo suo vidisset. Erant graves cause quibus eam
 sermos parentes animus visere necesse est. sed prius
 tamen ut Comitem suam et charissimam dimitteret adduci no-
 potuit. qd eam conualescere et extra periculum esse constituta
 cognovisset. cumq; animus suus ad sermos parentes suos
 pervenisset. letiores in dies de illa remores afferebantur
 ita enim esse confirmata dicebatur. ut omnibus iam ho-
 minis officiis fungeretur. non templa modo visibat: sed
 ad vicinum etiam eius animi causa se conferebat. qua
 ex re incredibilem sermo Comitis eius consolationem
 percipiebat. iamq; ad illam reditum suum matinebat
 cum ecce sub ipsam profectio inotempus prius de morte
 qd de recenti aliquo morbo illius tristis nuntius est al-
 latus. quo animus eius adeo percussa fuit ut non esse apud
 se pre dolore nimio videretur. Etenim in qua sola
 acquiescebat. ex qua regni sui successorem se susceptura
 sperabat: omnis morum integritate: omnis pietate. mode-
 stia. sanctimonia: omnis studio erga se et observantia
 singulari: omnis multis preclaris dotibus. quibus afflu-
 ere exat a Deo annulata. miseris delectabatur. ea se
 pretere spem et expectationem suam. atq; una cunctis
 illius commodis orbatam esse intelligebat. Itaq; tantu

ex eo merorem percipiet ^{bat} nullius. ut enim consolatio minueret
posset. neq; cibo refici: neq; somno recreari: neq; collo-
quio cuiusquam i tristitia potuit renouari. etenim cum de-
sideratissime coniugis anima ipsius q; anima migrasse
visa est solo propemodum corpore interitis relicto. ut eius
autem tanto dolore examinatum nemo fictis oculis aspi-
cere potuerit

Habent cum sacra artes ^{vera} et quid de Sexima domina
Elisabeta regina factum deus voluerit. et quo in statu
cum regnum sit tum Seximi. Reges mei. Quibus dubium
non est. quin ex eo quod accidit. Sexime domine Elisabethe
regine. non minorem ^{vera} quam eorum artes traxe-
runt molestia. Ad quam lenandam cuperet aliquid
consolationis adhibere. sed non ita se abundare ingenio
intelligunt. ut artes ^{veras} consolentur. cum ipse se non
possint. Tum autem et de pendencia utrum ^{veram}
et de animi magnitudine sibi persuadent. q; quemad-
modum secundam sepe moderate tulerunt. ita et aduer-
sam fortunam hanc fortiter sint latuer. Que tot po-
pulis. tot nationibus. tot urbibus magna cum nominis
sui laude et gloria imperant. maiore etiam cum laude
sua dolori suo facit imperare et sicut visum sunt magis
secundis rebus suis et ad voluntatem fluentibus effe-
ri. ita non committant ut aduersis frangi videantur
cum utramq; fortunam moderate ferre. id vero fortis
animus et excelsus sit animi. Hoc est regem esse: hoc
est imperatorem esse: posse affectiones suas regere:
posse dolorem imperare: posse motus animi sui compescere
neq; de mentis unq; potestate exire. Fuit illa quide-
m filia. fuit Neptis utrum ^{veram}: sed cogitare tamen
ille debent persuadentia. q; mortua est. nihil ea ve-
niri illi accidisse. hac lege nati sumus omnes. quisq;

ad vitam eductum ad mortem destinatum neque aliud tota
 vita mea quod ad mortem iter est alio quidem atque alio
 tempore sed ad mortem tamen tendimus omnes. Quo fuit
 illi aliquando perueniendum eo quod iam perueniret molestum
 foreulum non est quo celerius cunctum sum confectum hoc
 est pluribus et maioribus vite longioris molestus le-
 beata quamquam si quis illam virtutibus non armis estimare
 velit satis diu vixit non expectant ultimum tempus
 quod in primo matuerunt. Signis quo clarior fuit
 citius extinguere. Vniatior est qui cum lenta difficilique
 materia commissus ex sordido lucet eadem enim de-
 trinet causa que maligne alit. Sic ingenia que illustre
 ora breviora sunt quicquid ad summum venit ad
 exitum prope est. Quare mortem illius lacrimis pro-
 sequi non oportet. Annis vinctus tanta simplicitate inre-
 menta ut non potuerit non esse vicinis occusus quin
 potius nec mortem quidem eam vocari fas est. Quia
 tantae regine mortalitas magis quam vita finita est. Quod
 quid tandem est quod in illa mortuum est? quid nisi
 quod ex terra compactum ad terram unde ortum erat
 redire fuit necesse. Umbra tantum et mirago. Elisa-
 bete regine mortua est. Vixit autem ipsa Elisabetha
 meliore sui parte vixitque semper ac latius etiam in
 memoria hominum et sermone versabatur posteaque ab
 oculis recessit. Vixit Elisabethae sanctinomia vixit
 pietas vixit innocentia vixit castitas vixit ingens
 virtutum chorus quarenum memoria nulla unquam etas
 oblitescabit. Huius illa ornata et cum Christo vixit in
 coelis et in hominum ore semper est victima angu-
 itaque animo quod illa tam beatam vitam consecuta perni-
 amplius non licet non illam sed scriptum fuerit dilige-
 his ac summam illius felicitatem non satis grate auro

interpretantis. Sed de huius plura dicta. Artibus vestris ea
sapientia, eo animi robore praeditis necesse non est cu
ex ipsa quae dicta sunt de more magis dicta sunt quod
admonere de huius Sacras Artes vestras oporteret. Illud
modo significare per me. S. Artibus vestris Serenissimi
Principes mei misserunt quod pro recepto Ecclesiae Catho
licae more iam inde ab Apostolorum temporibus ad
huc usque mea per manus nobis tradito. Serenissimo domini
Sigismundus Rex Augustus, desideratissime
coniungi suae iusta funebria ad diem dno Bartholomeo
sacrum facere decrevit: ut etiam in eo quod ultimum
illi prestare potest officium nihil pretermisisset vide
atur quo suam erga illam in Christo desinectam benenole
tiam testatam omnibus facere queat. Illud una obi
mixte rogant Artes vestras ne cum Elisabetha regina
mortua, mortuam esse una putent propinquas ne
cessitudinem quae Artibus eorum cum vestris Artibus
intercedit distinctum est quidem corpus Serenissimi domini
Elisabetae reginae à corpore Serenissimi domini Sigismundi
Regis Augusti: sed animi tamen eorum distincti
non sunt neque distincti unquam potuerunt. Quo firmior
autem est animorum quam corporum coniunctio, hoc soli
dam esse debet magis amicitia quam indissolubilis
animorum copula conciliavit. Quicquid de Serenissima dña
Elisabetha regina factum Deus voluit, erit inibi domi
nus obsequens semper filius. S. Artum vestrarum, Serenissi
mus dominus Sigismundus Augustus neque alio
unquam illas quam parentum loco habebit. Sed et Serenissimus
parens eius eandem quam antea semper egregiam erga
Sacras Artes vestras voluntatem retinebit de quibus
utraqz ritas sibi persuadet. Quod si superioribus
hysce temporibus Serenissimi Principes mei cumulate

semper Artibus vris omnia officia presterunt quæ tanta
 necessitudo postulabat. tanto id prolixius deinceps Artes ei-
 rum sunt factæ, quanto sibi cavendum esse diligentius
 putaverint, ne quam dent alieni suspicionem morte Serenæ
 domine Regine Elisabethæ esse aliquid de suo exgra-
 tutes vras studio dimittitur. se siquis potest esse accessio:
 ni locus cum omnes potius factam esse cognoscant. hoc sibi
 Sacre Artes vre de Serenis Principibus meis certo po-
 tuerint polliceri. cum ab illis sedulo fieri omnia. S. Artes
 vre viderint, nihil ut requiri possit eorum quæ ad
 perpetuæ fœdus amicitie cum vris Artibus sanctæ
 atq; inviolatæ conservanda putaverint pertere co:
 odem vicissim et ipsas animo esse futuras

Ferdinandus Romanorum Rex
SIGISMUNDO AVGVSTO
REGI POLONIE

SERENISSIME Princeps fili et consanguineus noster, charissime.
De Serenissime Regina Elisabethe filie mee morte co-
munes facti, non solum his litteris quas a Serenissima
ante triduum per Nobilem ac Generosum Joannem de
Dambornia illius intercessionem accepimus, verum
etiam alteris quibusdam eodem exemplo iisdemque pene ver-
bis ad Serenissimam Conthorealem meam charissimam Regal-
mper scriptis indeque ad nos missis, que nobis die quinto
mensis huius allate sunt, magnam sane molestiam ex-
pimus propterea quod pietissimam amantissimamque filiam
eamque primogenitam, id est Comitiis mei primicias queque
nobis penina dulcissimum patris nomen, innumerisque so-
litis mee intimum dedit, in speculo amissimus, auxit ante
incredibilem dolorem hunc meum preter alia multa id
vel maxime, quod in ipso etatis flore, tum inopriata,
tamque inimata morte ut verè scribit Serenissima
sublata est, versamine pluraque pluraque, et quidem in his
maximisque de causis in summo luctu meo, nequid
ad Serenissimam scribamus animi dolore scilicet prepe-
diti, satis scimus, neque enim patremus amor et affectus
ille me, nos mentem cogitationesque meas ab ea, magna
filia, qua in vita mea vix quicquam unquam aut cha-
ris aut suavis habuimus, facile auertere idque
propterea prestantem indolem, summamque illius observan-
tiam qua nos semper presens est. Illam igitur non
solum ut talem filiam, sed etiam ut foeminam et Regiam
viregnali pudore et egregia singularique virtute et

et spectata in Deum pietate preactam nobis inuiti fato
exceptum non sine gemitu suspensibusque requirimus. Si quid
dignam putamus? quod cum diutius vinceret, tunc non sine
prole decederet. Sed cum ex dei voluntas fuit ut nos quid
tam prestanti charoque et dulci pignore prematos tanta
tristitia afficeret, iacturam illam equo ac forti animo
feramus oportet, neamque adeo agnitum animi, si no-
alia saltem hac consolatione non mediocri neque falsa
lenire nos deest, quod ei quae pie innocentemque vixit, quae
nos ne verbo quidem unquam laesit, quae nobis ab inemite aetate
sua moxigera semper fuit, quae omnibus demum regibus
et dominis meis ob vinctum suam innoxiamque sanctimo-
nia gratissima optatissimaque extitit: nihil sane mali
infernus in morte ista accidere potuerit, quippe cum mori-
tem ipsam innocentibus praefectum ac piis hominibus
aliquid sane nihilque malorum finem atque adeo ex huius-
modi mortalis vitae innumeris miseris calamitatibusque
tanquam demigrationem quandam ad sempiternum aui-
patetiamque coelestem existere, religio mea nos pie credere
omnino iubet. Precemur itaque bene illius sacris ma-
nibus, eamque deo nunc viventem pia potius et grata
memoria quam luctu imbutam prosequamur. Cocti-
rem quas ipsa secum in Polonia sub imperatorum tem-
pus adduxerat personas, veluti sui corporis vitaeque
ministras, quae quidem (ut Sextas mea non igno-
rat) per paucos admodum sunt, eas ut honeste decenterque
missas faciat et per meam Sextis ditionem tuto et
securum Praegam usque ad nos reduci iubeat, a Sex-
te mea etiam vehementer petimus, eamque felicissi-
me valere optamus. Dat. in mea et imperiali Cuius-
tate Vormaia die 16 Julij Anno domini 1545
Regnum nostrum Romanum 15 aliorum 19

Carolus quintus Coesar Catholicus
Sigismundo Augusto Regi Polonie

SEd me Princeps frater affinis et consanguineus charme. Su-
blatum e medio Serenam Reginam Elisabetham eius con-
thoralem fatiq; immatunee fructa amq; alatis ratio
longioris vita spem faceret et penè in ipso Unparueu
tempore multis de causis Sexu vixit grane esse existi-
mamus ex nobis enim dolorem eius metimur afflixit
autem vehementius nos is casus q; calamo possit explicari
Tanta vis erat amoris quo charma Neptem meam tanq;
filiam charissimam illi paternis et affectu vero pater
prosequeremur sed sic sunt mortalium fata à quibus Pa-
cipuum nemo minimis est ita nos ad communem sortem
creavit altissimis ne quis sit qui si sue sortis obliscat
tunc non habeat unde mox animi motus ipsiq; subla-
te mentis impetum renocet ad ordinem solatneq; nos
in huiusmodi casibus communis omnibus legis bonis
consideratio quam quidem hac consolatio si in eo consiste-
ret. Sed addidit Deus optimis maximis quo omnem
dolorem auferret spem melioris vite semper in summa
foelicitate ducaturis iis quorum vita ita acta est ut
criminibus non obnoxii defringantur hac spes certissi-
ma nobis est consolatio Ita enim vixit charissima quo-
dam Neptis mea tanq; filia charissima ut firmissime
credamus beatissimam illam vitam ingressam in quo per-
petuo foelix sit. Incerta nobis est diuine voluntatis
non dubitamus tamen ab eius bonitate in melius om-
nem sue actionis finem tendere hinc repugnare phas
non est sed que vult ferenda sunt et ratione omnis
motus unimq; dolor compescendus est huc nos in tanto

luctu similiumq; consideratio consolantur. Non dubitamus
autem quin pro sua prudentia Sextas ora huiusmodi co-
gitationibus dolorem compescat et diuine' artis imperium
moderate' ferat. quod ut faciat sedulo' hortamur. Credere
autem illam cupimus. firmam futuram voluntatem qua
ea vna Sextem vram sumus prosequi: neq; quicq; mini-
mum de ea propensione ad quam arctissimus nexus ve-
tusq; necessitudo nos obligat, ex ea Sextem vram qua
recte' valere optamus, eiq; felicia omnia a superis con-
cedi cupimus. Datus in Civitate mea Norimacia
die xxij^a Mensis Julii Anno domini 1545
Imperii mei anno xxxv. Et regnarem Norim
xxx

Sigismundus primus Rex Polonie
 Sigismundo Augusto filio suo Regi
 Polonie

¶ ERgum etc Petierunt à nobis Oratores Regie Romae:
 Artis fratris et consanguinei mei charissimi: ut qua de cau:
 sa istuc ad item vram missi sunt: eam commendare
 arti vram dignarentur. Nos de re tanta nihil statuendum
 esse duximus: nisi de ea prius ad Senatores et Consiliari:
 os Regni mei retulissemus. Qui cum essent per nos se:
 tentiam rogati: in ea omnes opinione fuerunt: ut red:
 denda esse patri Lavapberna dicerent: quod ei nullo
 modo negari possent. Cum nos q³ sententiae facile subscri:
 psimus: Nam preter Jus à Arte vram retineri quicq³
 nollemus: ac plene esse faciendam censimus: amicitia
 Serenissimi fratris: quam Lavapberna ista: satis doloris
 hausit Serenissimus Dominus Dominus Ro: Rex ex imma:
 tura filii morte: æquum est ut ex Lavapbernarum re:
 stitucione consolationem tamen aliquam capiat. Quam:
 obrem contentam esse Artem vram dote velimus: ac Le:
 gatos istos ita à se dimittere: ut regi suo optatum respon:
 sum referant. Nihilominus iudicio Artis vram omnia
 permittimus: quod quod esse ex dignitate sua cognoue:
 rit: id hac de re proculdubio statuet. Quod tamen Sereniss:
 olmi Coniugi Artis vram in Regno cum esset: donata
 sunt: ea retineri à Arte vram velimus.

¶ Quod nobis Generosi Joannis Lutbomirski Cuius
 sui Thesaurarii merita Artes vram commendat: sunt
 ea nobis non obscura: sed nos non tam propter illius me:
 rita quam ut Artis vram commendationis rationem ha:
 bere videamur. Arti vram negare quicq³ nolimus: atq³
 hisce litteris meis potestatem facimus Arti vram vel olshim

vel Brzesniczam utrum ex his duobus penis vacaverit
an volet utras vna conferendi. Quae nra litterae etsi
pennate sunt atq; ut vocant missiles tamen eas non
nimis ponderis habere volumus, quam si in Carta pec-
cina conscripta et sigillum nrm eis esset appensum
Dato Cracoviae xij februarii Anno domini 1545
te dato w aptliwa bo w latii. Ferdy nand rex ob
michiam vsmum suuq; oculi. Stahitz.

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto filio suo Regi
POLONIAE

SENE Ex literis vestris vix quid responsi dederit
Seni domini Roma: Regis Oratoribus accepimus
quaq; sit illis benivolentia munificentiaq; prosecuta: pro-
batum nobis vix vestris responsum: probatum simul et
humanitas et liberalitas qua erga eos usa est. Quod vero
scribit nihil sibi post Deum aut antiquius aut sanctius
esse iudicio et voluntate mea omnis muneribus paruerit
semper et parit mea sit perpetuo, sine lacrymis legere
non possumus, incredibile enim est, quantam ex eo volup-
tatem capiamus q; vestris vix tantam in nos observantiam
perspicimus. Deus optimus maximus qui longe nos fore
promittit debitum bonorum parentibus suis tribuentibus
is iuxta promissum suum et servabit vestram diu
incolumem et omni felicitatis genere commulabit que
tantam suam erga nos observantiam declareat.

Porro quod etiam atq; etiam considerandum putat, ne quid com-
mittat quod in exemplum postea trahi, et posteris indignita-
tem et incommodum adferre possit. Laudamus nos quidem

hanc autem vram providentiam. sed illud tamen de nobis
persuadeat velimus, esse hac omnia à nobis et à Con-
siliariis hic meis diligenter expensa. neq; videre nos
potuisse quid aut indignitatis aut incommodi ad autem
vram pervenire possit. si parapherna restituat que enim
est indignitas summi cuiq; tribuere? Que vero suppe-
ditata sunt, istis autem vris argumenta. ea nullo nego-
tio refelli queunt Nam quod in leis matrimonii contra-
ctus nulla sit mentio Paraphernorum id vero magis
facit contra autem. ob hoc enim ipsum debentur quia
nihil de eis tantum esset, ut mortua prius uxore ad autem
vram redirent et hac repetendi sexum parentes ius haberet
Quod vero negat ad se pertinere quid externe leges ea de
re statuunt. non externe iste leges sunt sed est ius gen-
tium quo parentibus liberi liberis parentes succedunt. Cui
iuri quum non est in pactis matrimonialibus renuntiatur
non videmus quis alius in Paraphernis filie succedere po-
tuerit q; parentes Quod autem in pactis matrimonialibus
prescriptum est. Sexum reginam Elisabetham cum ve-
gio et decenti apparatu ad autem vram adducenda
fuisse. ut dicitur hoc autem vris apparatus nomine Para-
pherna intelligi debere: certe illud ibi prescriptum. non
quod apparatus hic mortua prius coniuge apud autem
vram remaneret.

De dote vero Sexum matris mee memoria nos quidem
tenemus. q; cum de Paraphernis consultatio haberetur. facta
fuit de eo mentio: ac ita quidem est q; tertia tantum. lotis
pares cum esset adducta in regnum dñia parens mea fue-
rat representata. sed quod tunc nobis in mentem non ve-
nerat, id nunc demum succurrit memoriæ. Sexum fratre
meo Voladislao cum esset Bohemie rex designatus. ve-
lignas esse dñas partes immixtas. ita ut nihil amplius eo

nomine debeat. Porro centum illa millia exigendi habuit
quidem ius utas vera, sed fuit illud summi cuiusdam
Iuris: hoc autem quod Scimus Romano: Rex est in eis
gentium. eum enim est ad quos summus dolor ex morte
filii peruenit: eos ex successione in bona illius aliquam co-
solationem capere. morte autem. Mosche non esse Parapher:
na restituta fatemur. sed que sunt ex eo consecuta non
nosce utas vera: loco Parapherorum Smolensko pos-
sident: cum in Parapheris nihil eximium fuerit preter
calceos margaritas ornatos, quos etiam centuplicatos red-
didisse q̃ ita Nobilem terram amisisse preestabat

De Duce q̃ Legnicensi ita est ut scibit utas q̃ nobis Para-
phera non restituit, neq̃ enim ea repetimus, causa autē
non repetendi fuit hac q̃ proferebat ille testamentum so-
ris meae, quo heredem bonorum suorum instituit filiam
suam, ac renunciatum quidem nobis fuerat filiam pro-
ximam decessisse, matrem vero de obitu filii celatam, eam heredi-
tem nihilominus instituisse: quoniam vero probare hoc
difficile fuit cum tabule contrarium docerent, quibus fi-
des habita fuisset, nolimus litem inchoare cum dubio
esse euentum videbamus.

In utas itaq̃ refutatas habet utas vera rationes que
suggerit illi sunt quibus uti quidem eam vellemus quod fa-
cilis res componi posset sed pacem in eis esse fraternitatis
iudicamus. Quare aliud consilium dante uti vera non
possimus, q̃ quod de sententia Senatorum regni mei qui
presentes, tum adierant in Comitibus, semel dedimus, Neq̃
putet utas vera habitam a nobis non esse decori anteli-
gnitatis illius aut etiam commodi rationem: quis enim
est qui plus faueat uti vera q̃ nos? Verum indeo-
rum et indignum esse censebamus non reddere quod mi-
gentium deberetur. Commoda autem verebamus ne non

alia inde sequerentur q³ que' post Lucapherna Moschis ne-
gata sunt consecuta, cum pro calceis Smoliensis Texci-
torii facta est commutatio Laudamus hanc animi vere
utis fortitudinem, q³ non vult metu aliquid fuisse ve-
deri, neq³ nos sibi mistam causam habemus metumus
quicq³ sed quod facimus non potens cumq³ veram
ignominie metu facimus nollemus enim hanc esse de uti
vera opinionem, q³ et sibi vendit ad que' nos habere non
videtur. Cumq³ nulla causa subsit legitima rescindende
amicitie, que' nobis cum inclita Austrie domo, ex qua
materiam gemis ducimus, constituta est, occasionem dare
neq³ honestum fore neq³ utile iudicamus.

Hec nos pro paterno meo animo utem³ veram admonenda
duximus libere illi nihilominus permittentes ut suo ipsa
iudicio utatur. In vicidi ista etate sua habet illa
multo viracius rigorem, nos contra usum maiorem
sanum consilia, facta minime laudare consueverunt. Nos
iudicium meum vere uti iudicio non anteponimus:
quod illi magis expedire videbitur id faciat: modo
ut se per nos patere de his esse admonitam aliquando
memerit

LEGATIO A SIGISMVND
 primo Rege Polonie ad Papam Ianum
 tertium. Data Nicolao Mishkowskii

Principio cum data illi esset potestas in conspectu
 S. illius veniendi factis ceremoniis consuetis
 in hanc sententiam verba faciet.

S. Anticissime ac Beatissime pater et domine domine cle-
 mentissime. Devotus vestra S. filius Ser. mus Princeps
 et dominus Dominus Sigismundus Augustus Dei gra-
 tia Rex Polonie. Magnus Dux Lithuania, Russia.
 Prussia Masovia etc. dominus meus clementissimus
 laeta S. vestra et felicia precatur omnia. quo plures
 annos incolumis transigat. fluctuantem Ecclesia
 ad optatum tranquillitatis portum perducant. Reique pub-
 lica Christianae rationes ita constituat. ut tum ab externis.
 tum a domesticis insidiis tuta esse queat. Christo cuius in-
 teritis vicem S. tas vestra gerit. consilia illius gu-
 bernante. factaque et cogitata omnia sui fauoris auxilio
 prosequente.

Dedit mihi autem negotium ut nonnullis de rebus apud
 S. tem tua verba facerem. quod quo maiori fide et
 auctoritate fieri a me posset. has illi prius litteras
 reddi iussit.

Qui Ser. mus Princeps et dominus meus iam pridem
 Rex est Polonie. et Magnus Dux Lithuania desci-

designatus. Annus enim iam agitur sextus decimus
cum ingenti plausu et letitia omnium Diadema est illi
impositum pro sua tamen modestia proque ea qua pa-
tri debet filius observantia nullo se neque Regni neque
magni Ducatus negotio implicavit. nec quicquam toto
hoc interiecto tempore sibi Iurisdictionis usurpavit.
In omnibus terris tam ad Regnum quam ad Magnum
Ducatum pertinentibus per omne tempus id Summo
cum Imperio potestateque versatus est is qui etiam nunc
ad Regni sedet gubernacula. Serenus Dominus Sigis-
mundus primus pater Ser. mi Principis mei ob-
servantissimus. verum postquam is propter affectum
et aetatem et valetudinem suam se non esse tanto
ferendo oneri intellexit. utramque ut provinciam hanc
admodum pacentem recte gubernare posset. cum haberet
baculum senectutis suae Ser. mi filium suum. cui recte
immihi posset. cum onus suum aliqua ex parte allevare
voluit. quae causa fuit quod proximo anno superiore,
magni Ducatus administratione illi cesset. ac cunctis
ei quam ipse haberet in Lithuania rerum omnium po-
testatem permisset. quam provincia Dei beneficio
paternaque liberalitate Ser. mus Rex meus consequi-
tus. quid sanctae sedi isti deberet obliterari non
potuit. Quod si facere Al. eius licuisset ut ipse
ad S. rem v. veniret atque officia apud illam suo
funderetur. nihil erat quod fecisset libentius.
Sed quoniam locus non erat in tam remotas terras
ab ea provincia discedere. quae tot hostium latro-
cinius. si quae alia vehementer est infesta. me misit
qui nomine Al. eius debita Sanctae Iuae subie-
ctionem. et eam quam patri debet filius obedi-
entiam deferrem. Te enim Ser. mus Rex et domini

meus verum et solus in terris Iesu Christi indubitatus
 Vicarius et legitimus domini Petri successorem agnoscat
 te petram illam esse profecturum super quam Ecclesia
 sua Christus edificavit quae nulla Thartari Re-
 gni vires expugnare possint. Tibi traditas esse cla-
 ves caelestis Regni confitebor quare potestate
 quicquid solueris super terram sit solutum in caelis.
 quicquid alligaveris super terram sit alligatum in caelis
 Ad tuos itaque beatos pedes pronoluitur illis in Chri-
 persona oris osculatus admonet. tibi se. tibi subiectos
 sibi populos. tibi quam late patet Imperium suum subie-
 cit omnia neque in alia se quam in ea quae nunc abs te
 regitur Petri nauticula firmari posse confidit. extra
 quam nulla esse salutem tam certo persuasum habet quia
 quod excellentissime. Vnde hanc in qua tu nunc sedes Petri
 Cathedra agnoscat. cui qui iungitur cum sum reputat
 extra hanc vero domum cuius tu constitutus a Deo pa-
 ter familias es. quisquis agnum comederit cum pro-
 pheta indicat. In hac et pro hac domo et Ecclesia
 Dei. tu cum summa laude tui nominis et gloria pra-
 sides. mori se paratum profecturum. maiorem suorum et
 eius qui regnat. regnetque domini feliciter. Ser. mi paren-
 tis sui vestigia persequutus. quod sibi per manus tra-
 ditum accepit ad posterum etiam suos transmittere cona-
 bitur neque vel unguem quod a iure latum a maiorum su-
 orum institutis Christo gressus suos dirigente. se trans-
 versum agi patietur. Id citra quamvis dubitatione
 sibi S. tua de M. te cuius firmiter polliceatur licet
 non fallat procul dubio ista de Se tua San. te ex-
 pectationem. Sunt alia nonnulla quae prope
 a me S. tua renuntiari iussit quam ad rem tem-
 pus aliud a S. tua mihi constitui peto.

In primata audiencia

Quæ sit status Ser. mi Regis mei ex eo S. tua facile
coniectura facere potest. quod quibus terris unus
non pridem Rex et dominus præerat. eam nunc di-
uisum est Imperium. Etenim paterna M. tas Regnum obtinet
Poloniae Ser. mo filio Litsuania ampla quidem illa
sed nimis vasta obliget provincia. omni hæreticorum
Schismaticorum. et sanctæ Crucis hostium genere civi-
um septa. neq. vlllo vngua tempore ab eorum excur-
sionibus. et lateociniis satis luta. ita ut semper in
proximu esse omnes oporteat ad arcedenda et pro-
pulsanda vim. si quam ex improbo hostis adferre sint
conati. Quam ad rem sumptus fieri maiores. necesse
est quam quos Ser. mus Rex meus sustinere pos-
sit. cui non essent quidem paterna auxilia defutura
nisi is Turcici belli metu implicatus teneretur. cui
propè iam in faucibus Turcarum esse Polonia
Regnum videatur. Item quocunq. verticibus oculos
Turcis undiq. circumest. qui et Valachia. et Hun-
garia duo Christiani orbis propugnacula. nostra
socordia magis quam sua virute aliqua occupant.
Non ignorat Ser. mus Princeps et dominus meus
magnos Reges. angustis in rebus suis ad S. I.
confugere. ac fidem illius implorare solitos. ita
semper ab ea discessisse ut eos minime spes fefellerit.
quam de S. h. in se tua liberalitate concepta salutem

Neque enim dubitavit S. tas tua rebus eorum afflictis
succurrere ac nullis pepercit sumptibus duc erga
filios obsequentes paternum suum animu declarare co-
nature certo sibi persuadet Ser. mus Princeps me^{us}
si eorum exemplo ipse quoque ad S. lem v. confugere
vellet non clausuram S. tis tuæ paternæ erga se be-
nignitatem sed id est quod fecit aliis Deo ex arca
sua suppeditet aliquid S. tas v. non petit quæ in
Regno suo est pecunia nam si per S. lem l.
retinere liceat magno se ab ea beneficio affectu
interpretabitur. Cum enim ex hac vita excessis-
set R. mus Dominus Potens Gamratus Archie-
piscopus Gnesen. et Episcopus Cracovien^{sis} quo-
rum in eius locum alii nominati sunt in quorum locum
alii rursus sufficientur certa pecunia sacrum
Amatarem et Valli nomine in Romana Curia
numeranda veniet hanc ut bona curvonia S. tis
tuæ pro sua ditionis defensione Ser. mo Princeps
meo retinere liceat Sane h. tuæ supplicat.

Non est mirum Ser. mus Princeps me^{us} in quos usus
initio fuerit hæc faciendæ pecuniæ ratio instituta
quam cum in eosdem illos usus convertere statueret
in quos erat destinata hoc est ad propulsanda
Christianorum cornicibus vim Christi nominis Do-
min^{us} aut eorum qui illis ipsis qui Christu. Cruci affe-
cerunt militibus humanioribus Christi tunica in
consultum scindere ausi sunt quid est quod du-
bitet S. tas tua ea in tam pios usus eroganda
dare in quos etiam de suo quæ illius prædicato
liberalitas affatim esset procul dubio suppeditura.

Memoria tenet Ser.^{mus} Rex meus eundem hac
 a Paterna Al.^{te} ante annos plus minus octo postulata
 fuissent spem ostensa esse. C quod aliis Regnis nonnullis
 factu est? omne genus pecunie quod amatazu no:
 mine numeratur Regni necessitatibus in perpetuum
 condonatu iu. sed hoc tamen in presentiaru Ser.^{ms}
 Rex meus non petit. si vel hanc sola pecunia be:
 neficio t. S. auferre possit. quæ in ista quæ nunc est
 vacatione et Ecclesiaru permutatione numeran:
 da in verbo veniret abunde sibi satisfacto putaret.
 Quod S. h. m. tua pro ea affectione qua in filios esse
 parentes æquu est. non gravatim esse factura sibi.
 certo pollicetur. Perpetuet autem hoc Sano. h. v. r.
 ad perpetuo sibi deuinciendū Ser.^{ms} Regem et
 Principem meū qui quo ad vita sibi succeditauerit
 semper est in fide S. h. s. vestre potestatisq. futurus
 atq. in iis omnibus quæ ad tranquillanda Ecclesia
 rationesq. eius in tuto collocandas et sanctæ sedis
 huius auctoritatem tuenda pertinere putauerit.
 nihil in se studii laboris et diligentie requiri pati:
 clur.

Anteq. Orator nostre coram Sancto Dno
 Legationem exponet ad R. D. Cardinalem
 Protectorem adibit atq. in hunc sensum
 verba faciet.

R.^{me} atq. Ill.^{ms} Princeps et dominus Dn. clemen.^{ms}
 Ser.^{ms} Princeps et dominus Dominus Sigismundus
 Augustus Rex Polonie Magnus Dux Lithuanie
 etc. R. ma. P. vestra plurimu saluere iubet

ac studium illi suum beneuolentiaq; Regia defuit. Dicit
nonnulla per me R. P. vestra missit quo maior autem
dicenti fides habeatur. Has illi litteras prius reddi
voluit.

Cum Dei benignitate Serenissimiq; Parentis sui li-
beralitate Ser. mus Princeps et Dominus meus
magnus Liechtensteini Ducatus ita sit consequutus ut
summo cu Imperio potestateq; in terris illis rex-
setur. me ad S. D. nostrum misit ut auctorita-
tem S. eius nomine M. h. illius agnoscerem
quae se pro eo ut Christianum Regem et Principem
debet in fidem illius et potestatem conferret atq;
in ea se perpetua permanens sancte pollicetur
atq; haec est prima Legationis meae pars

Secundo autem loco supplicat S. h. eius ut quae pec-
cunia sacrae amatae et Pallii nomine numerant
hoc tempore in Curia Romana venit. eam dignetur
Sanctas eius M. h. illius condonare. ut ueruo hoc
belli sibi suppeditato. hostes Romanae fidei haereticos
schismaticos Paganos accere possit. a vi et iniuria
qua dominationem eius subinde afficere consueverunt. a
R. P. vestra petit. ut in eiusmodi pecunia impe-
tranda consilio mihi et auxilio esse velit. scit illa
apud S. Dominum nostrum. gratia et auctoritate merito
valere plurimum. velle autem sua causa minime dubi-
tat. quo certiore spe est. et maiore fiducia. non ita
magno negotio quod petit obtinere posse. cu praesertim
obtentum idem fuerit per eum qui proximis ante R. P. vram.

Regni Poloniae protector fuit. Qui cum Be^{ma} P. vestre
per auctoritate non fuerit. non committet R. D^o vestra
procul dubio in hanc se suspensionem vocari quod mi-
nus ipsa sit. quam illi fuerit. Sed morum Regum morum
studiosa. Nam quin possit eadem illa. et plura Be^{ma}
D^o vestra dubium non est. voluisse autem se declarabit
cum rem ex Sex. mi Principis mei sententia confe-
cerit.

Postquam perorauit coram Sanct^{mo} domino nostro
ad R. D. Cardinalem iterum captata oportunitate
adibit atque in eum modum verba faciet.

Quae dicta sunt per me coram San^{mo} dno nostro in
presens cum adfuerit R^{da} D^o v. tenet ea procul dubio
memoria. Ceterum haec praeterea primum R. P. v^{ice}
tanquam Protectori Regni sui narrari iussit. Res
Regni Poloniae per se inops. magis etiam exhausta
du tanta ex eo vis Auri tam crebre deportatur.
atque in eam urbem importatur. quae locupletior esse
quam vlla alia in orbe Christiano videtur. Itaque
tantam esse iam in eo auri penuriam. ut ne reperiri
possit quidem. Et duplicatum prope pretium sit pro
aureis nummis persolvere necesse. Si quis aestimare
velit. quanti fuerit aureus. cum primus Sed^{mus}
Rex Sigismundus primus ad Regni gubernacula
accessit. et cum eo quanti nunc pendit. conferre
In enim viginti octo. nunc quinquaginta grossis
aureis aestimatur. ex quo fit. ut cum Gnesen
Archiepiscopus ante annos plus minus triginta paulo

plus quam nouem millia in moneta numerauerit .
 nunc sedecim millia numerare teneatur . quod idem
 ceteri quoque faciunt Episcopi adeo crescente auri
 precio crescit onus una quo premuntur Episcopi .
 Etiamde rogat Ser. mus Princeps meus pro suo summo
 erga sanctam sedem Apostolicam studio et obseruantia
 ut causa tuenda et conseruande dignitatis sue libe-
 raliter ista concedat potius M^{hi} sua potenti qua
 expectet dum Comitibus aliquid statuatur . quod
 non esset futurum ex sanctae sedis istius dignitate
 Habrat Sanctas eius horum temporum rationem
 qua videt esse perturbata . ma .

Sigismundus primus Rex Polonie
 Paulo Papæ TERCIO

V. N. essent mihi redditæ litteræ Sanctiss. v. quibus
 me certiores reddere dignatur quatenus Conciliū
 adiret. Credibile non est quantæ ex eo Nuncio
 voluptatem acceperim: neque enim aliud in votis mihi
 magis fuit unquam quā v. diem illud videre posse
 quo religionis istud dissidiū, quod reip. ^{Christianæ} ingentes
 calamitates attulit, tolli tandem aliquando posset
 quem si videre contingeret de presidio stationeque
 vite huius alacriorē quare quo ardentius congrē- ^{Etiam animo}
 gari. tandem aliquando sacrosanctū Conciliū istud ^{disputare}
 concupim. Hoc se exhiberetur vehementius postē:
 aqua adiectū esse a Sanctiss. v. intellexi. sed fecerunt
 edictū Conciliū huius tot factæ prorogationis ut ne
 nunc quidem certi mihi quicquam polliceri possim de
 progressu eius. Quamobrem Sanctiss. v. supplico quan-
 doquidem quod malū nascens opprimi facile poterat
 id inueteratū sit robustius ac in dies vires sumit ma-
 iores. ut ne ullis prorogationibus demerps amplius
 vti velit, sed toto quod animi pectore in ea cura
 incumbat. ut qua sunt opinionum prauitate mentes
 hominum inbutæ ea radicatus ex animis eorum
 euellantur. ac exoptata pax et tranquillitas reip.
 Christianæ restituatur. et depositis odiis et simul-
 labus. quibus ex opinionum hac dissensione inuicem
 respub. Christiana miserandū in modū conflictat.

in eorum locum fraternus amor et verè Christiana cha-
ritas succedat. quæ nos vni in Christo et cum Christo
corpus effectos illo protegente contra quosvis impe-
nominis hostes. fortis et invictos reddere queat.
Hoc si cura et diligentia Sancti v. fuerit profectu
divino rempub. Christiana beneficio affecerit. sibi
ad caelos aditu patefecerit. laudemqz suam ad sempi-
ternam temporis memoriam propagaverit. Postquam
vero certo erit per Sanctum v. constitutum. ita ut dubi-
tari deinceps non posset quod edixit Conciliū id suos
progressus habiturum. iterum Sancti v. supplico ut me
litteris suis certiorum de eo reddere me granteur quo
et ego quemadmodum facere par est dicto audientem
Sancti v. filiū. meos istuc Legatos mitta. Cum
enim longiori intervallo Regnum meum absit. et sum-
plus hoc fieri. et laborem suscipi nollem. nisi de
progressu Concilii certi aliquid habuero et explorah
quem ut felicem Deus largiatur. exitu vero felici-
orem. atqz ut idem Sanctum v. in longa tempora
seruet incolumem omniqz felicitatis genere cumul-
supplex M.lem eius precari nunquam intermitto.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Consiliariis regni Polonie

Mag.^{ce} etc. Cum in specula quada^m a Deo constituti
 simus ut si quæ impendant Regno nostro pericula
 de iis conceditis nobis populo admoneam^{ur} atq;
 propulsare ea quibuscunq; rationib^{us} conemur.
 Cupim^{us} nos quidem officio nostro fungi ut hominu
 nostroru securitati tranquillitatiq; prospiciam^{us}
 atq; ad eam rem Comitia in Regno nostro edicere
 statuimus. Quonia^m vero et oculi nostri et aures
 nostræ sunt fideles Senatores et Consilia^{rii} nostri
 visum est nobis nihil constituere nisi communicato
 prius cu illis consilio. Inter quos cu S. tas tua mi-
 nime postremu locu teneat presentibus illi minu-
 gimus ut sua nobis sententia perscribat ad quem
 diem et locu Comitia per nos edicenda censcat.
 Meminimus nos quidem proxime superiorib^{us} Comi-
 tiis deliberatu fuisse ut ante ieiuntem hiemem
 Comitia per nos haberentur. Sed nichilominus
 S. tas tua de eo sententia cognoscere cupim^{us}. quo
 loco quoq; die habenda illa censcat ut conside-
 rat^{us} illi diligenter et expensis quæ a singulis
 scripta fuerint quod Regni nostri rationib^{us} ma-
 gis conducere cognoverim^{us} id potissimu sequam^{ur}.
 Faciet S. tua pro gracia nostra. Datu Craconia
 Xiii Augusti Anno dñi M^o D^o XL v^o.

Augustus
Sigismundus Rex Polonie
— Officiarii Cardinali Augustensi

R^everende etc. Quas ad nos R. P. vestra dedit litteras
ex vel hoc nomine nobis gratissimæ acciderunt. qd
per respectu nobis prædum studiū illius in nos magis
etiam testatur reddiderunt. Fuerunt autem gratiores etiam
eo nomine. quod ex iis in Cardinaliū Collegiū ea esse
cooptata intelleximus. qua de re quoniam longius absui-
mus in alio quasi orbe commorati. nec dū ad nos
erat quicquid allatum alioqui nunquam comissemus
ut tantū honorem virtutis et meritis R. P. vestra
de latum. non essemus illi prædum gratulati. quem
nos nostro hoc sæculo apud neminem esse melius
collocatum non dubitante affirmamus. Persecta
enim nobis sunt atq; cognita multa Dei munera
quibus R. P. vestra præ cæteris insignem fecit
quibus etiam in certa spem originis. factura eam
prolixè omnia. pro vixili sua quæ ad Spartam
qua nacta est ornanda. quæ ad rem Christiana
conseruanda et amplificanda. ad motus in Ecclē-
sia concitatos tranquillandos. ad Dei cultum et
illustrandum. et propagandum putaverit pertinere.
Quod superest Deū precamur ut honorem hunc R. P. via
fortune. ut quam de se nobis movit expectationem.
eam non modo sustinere. verum etiam vincere possit.
Cæterum dū hunc R. P. vestra honorem gratulamur
tūst ad nos novum allatum est de morte Ser. ma-
conjugis vestre. Quæ quanto nobis fuit charior.

tanto maiorem ex illius obitu luctu haufimus.
Deus anima illius propitiu precamur. Quam diu esse
incolumem. et felicem optamus.

Cardinali Protectori

Sigismundus I. Rex Poloniae.

Reme etc. Cum horu temporu summa sit difficul-
tas in quibus etiam ea quae sancta esse et inuiolata
oportuit sursum et deorsum misceri videm. Si
vnuqua antea nunc nobis diligenter fuit deliberandu
quos Ecclesius pastores designaremus. R^m Domini
Lethi Gambraki Archiepiscopi Gnesnen. et Episcopi
Cracouiensis moris vacantibus. quoniam vero primaria
Regni nostri Ciuitas est Craconia hac in qua liben-
tius quam usqz alibi commoramur. Quae causa
etiam est. quod ex omni hominu genere quam
plurimi ad eam confluant. nulla vt sit in Regno
nostro celebrior ei loco. visus est nobis maiore
cura prospiciendu vt idoneu haberet Episcopu
de quo cu esset nobis deliberatio suscepta. aliud re-
perire non potuimus digniorem quem huic loco
praeficeremus. quam R^m in Christo patrem Do-
Samuelem Plocem Episcopu Regni nostri Pro-
cancellariu. cuius pridem spectata nobis est. et
moru integritas singularis. et doctrina minime
vulgaris. qui cu in oculis nostris complures an-
nos versatus sit semper. nemo vitae ipsius bonis.
q. ma actis. quam nos testis esse potest locupletior
Quaecunqz sunt Episcopo digna doctus us esse vi-
sus est. a Deo affatim instructus. Nam non modo

crimine verum etiam suspitione criminis vacavit
semper ab omni vicio lenitate ab omni morum inopia
nemo hoc vno alicuius. In quo temperatos moderatosque
mores videre licet. nihil ut de gravitate decerpit
Comitas. Primum hic ex Episcopis Regni nostri nostra
memoria non erubuit ex superiore loco magna cum om-
ni admiratione Evangelicæ doctrinæ semen in ani-
mâ hominum spargere. cum nulla ipse incontinentia
speciem præbuerit atque ab omnibus iis vitiis longissi-
me semper fuerit remotus. a quibus abesse Episcopum
oportet. ob hæc ergo Dei Dona quibus cumulatus
vehementer se nobis probavit. dignum cum duximus
quem primariæ huius Ecclesiæ Episcopum designaremus.
Cui non modo emolumentum verum etiam ornamentum plu-
rimum ex tali Præsule accessurum nobis persuademus.
Quam ob rem quod viri dignitas postulare visa est
Sancti. mo. Do. nostro de meliore nota cum commendamus
atque illi ut hanc nostram nominationem in qua nobis
ipse placeamus auctoritate sua Apostolica ratam
habere. et nominatum nostrum Cracoviensem Episcopum
confirmare dignetur supplicamus simul a vestra Beati-
t. petimus ut nos adiutos opera sua velit. quo possi-
mus ea de quibus Sancti. mo. Domino nostro supplicavi-
mus obtinere. Nam non illud modo petimus. ut nostrum
hunc nominatum confirmaret. verum etiam ut facultas
ei concederetur in Mensibus suis. Hoc est Pontificis
vacantia sacerdotia viris idoneis conferendi. Nam
cum ad constituendas Ecclesiæ rationes permultum
intresset. quibus sacerdotia mandentur. ubi de iu-
ta cuiusque deque moribus iudicium fieri potest rectius
quam ubi quisque natus est. et educatus. Quomodo
vero nisi lecta sunt Sacrorum scripta comode

confutari non possunt. illud quoque rogamus: ut
auctoritatem suam nominato huic nostro imperatori
qua liceret eis viris doctis et iudicio praeditis. scilicet
rektoribus nostri temporis libros legendi potestatem
facere. quin etiam ab erroribus resipiscere atque
ad Ecclesiae gremium redeuntibus benigne suscipere et
a Censuris Ecclesiasticis in quas incidere absolvere.
qua omnia quo facilius impetrari possint. a R. ma
L. v. diligenter petimus. ut ne ulli labori pareat
et diligentiae. Rem fecerit nobis curprimis gratum
et mutuis officiis nostris per omnem occasionem
compensanda.

Duci Theszen

Sigismundus I Rex Poloniae.

Illis Princeps etc. Accipimus Illis v. litteras quibus
facturae se tandem pollicetur ut bona quae adempta
fuerunt Abbati restituat. Sed et Ser. mi Do. Ferdina
di Ro. Regis etc. fratris et consanguinei nostri ebar. mi
litterae simul nobis redditae sunt. quibus a nobis M. las
eius postulat ut ne quid in Illis v. durius consulamus
qua M. las illius litterae pro eo ut arcta nostra necessi
tudo postulat mutua. non parva apud nos ponderis ha
buerunt. Nos erga Illis v. optimo semper animo
fuimus: ac benivolentia magis erga illam nostram
declarare. quam aliquid statuere voluissimus. quod
animum illius offenderet. Sed quae vis Abbati Orlo
mieu fuit illata. grauius nos afficit. quam credi
facile possit. Ceterum quando se factura offert Illis
v. ut bona monasterio restituat. Abbatemque una

cu fratribus in eo ita ut antea Deo seruire per-
mittat. facile coram quæ acta sunt obliuiscimur
et in gratiam Regiæ Ro. M^{tes} cui multis et ma-
gnis necessitudinis vinculis sumus obstructi. et qd
ipsi quoqz Ill^{ti} benivoluntur dum modo Ill^{tas} v^{ra}
restitui mandet ea quæ sunt monasterio adempta.
Quod vero produci sibi cupit Priuilegiu Abbatis
nostri (Thimicew ex quo Jas habere se pretendit pre-
sentandi Abbatem Orloniew id nobis nullo nunc
jure postulare videtur. Nam ante omnia restitui spo-
liatu. Quod ubi factu erit. per Ill^{tem} v^{ra} tu se
Priuilegiu Abbatis videre volet. quatenus id abbas
facere tenebitur. coram suo tamen Judice Priuile-
giu id exhibebit. vestra vero Ill^{tas} illud in pri-
mis curet ut bona Monasterio restituantur. Quod
si expulso Abbate obici aliquid vere poterit. quod
ob rem ferendus in Monasterio illo non sit. Ad-
monuimus Abbatem nostru Thimicew ut aliu
Abbatem defferret quem et idoneu et Ill^{ti} v^{ra}
non ingratu esse cognosceret. Datu Cracouiæ
XX^{ij} Decembris Anno Dni M^o D^o XL v.

Instructio Commissariis data ad Conuentum Valachien
pro die sancti Ioannis institutum 1545

Commissarii hii erant ex parte Regni

Andreas de Tanczin Castella^s Lublmen^s Capit^s
Smatmen^s Albertus Starzechowski Castellanus
Belzen^s Capit^s Droobicen^s. Nicolaus Grabia
Castell^s Chelmen^s. Capit^s Lubomlien^s. Nico-
laus Boguss Trib. Lublmen^s. Capit^s.
Crasnostanensis.

Pzbiechawski na kamieniec Commissarze nasz
na przod poslia na Choczim do Komissarbow pa-
na Voieuodi Valaskiego winiaduiac sie o miysze
na ktorim bi sie sziechac mogli swimi wedim Ko-
missarze nasz niechaj sporni nie beda. Bedzie li
jim miysze wedlie zwieza i zachowania znai-
miono na ktore bi bezpiecznie za cecia nasz
siechac mogli. niechaj na kim przestawaia. Ebo
prze ich baczemv niechaj bedzie. Pod tym eda-
sem lewidi poslia na Choczim maia sie winiedziac
Komissarze od Starost pogranicznich i od inzych
poddanych naszych wsitkich krzind. ktore bi sie
s Valach dziali. o kim sie ksz pitaiac ebo za
krzind Voieuodzie Voloskiemv od naszych
poddanich dzicia sie i poddanim jego a wziawszy
dostateczna sprawa wedlie zwieza i zachowa-
nia dawne^o wsitkie dopiro poiada ku komi-
sarbow Voieuodi Voloskiego.

Szciebanowski szie s komisarzmi na przod krzindzi pod:
danieb naszych przelozu i obiecau tak iako beda ro:
zumiecb wedliu potrzebi rzechi .

Jeśli beda przekladacz krzindzi komissarz panu Vo:
ienodi Volostie - ktore bi sie poddanim jego od podda:
nieb naszych dziali . Powiedza komissarz nasi i z mi
wiedzaeb co za przimierzami mamy spanem Voienoda
Valaskim i ziemie jego . Zakażniemi poddanim na:
szim abi Zadnich krzind panu Voienodzie i pod:
danim jego mieczim i Starostom naszym ktore bi na
granicach sa pilnie tego strzedz rozkazniami . Je:
śli bi wieczi sie czodzialo nad wolie i rozkazami
nasze . mi gotowi prawo panu Voienodzie prawem
i koronnem rakożmi powinni sprawiedliwosc edzini
tak iako ia zawszi dzinimi kiedzi iei od nasz Zada
i krass dlia tegożmi komissarz postali nasi abi
krzindzi jeśli bi ktore miał pan Voienoda albo poddani
jego od poddanieb naszych bili nagrodzoni .

Jeśliż powiedza Comissarz panu Voienodzim i z
pan Voienoda czesto stal do nasz proszacz abizmi
my s Siemkiem a s Jordanem sprawiedliwosc vedy:
mili a do tych miast dosic mu sie nie stalo . Powi:
dza na to komissarz nasi i z ta wina przebi nasz
nie iesz abowiem pan Voienoda starzil na Siemka
i z bi szeczbami jego do ziemie naszej siecbacz
miał . na tych miastszmi go w wieziemie we Lwo:
wie wdzacz kazali . i nad zwiczai i prawo ko:
ronne dlugoszmi go w tym wieziemiu dzierzeli
i bil bi bil dzierzszan przed sie bi bil pan Voie:
noda nam nie oznaiomil przezs popu swego . i z
o to nie stal abi w wieziemiu dzierzszan bicz miał .

A kiedy sie pan Voiewoda przejsz posli swoie vpomi:
nal abi mu rzece ti ktori Sienko zabral wrocone
albo zaplaczone bili. Ali wszystko czo kolwiek wedlue
prawa Koronnego Sienko przysięgł wiżnal iż bil
wżiał iadac od pana Voienodi. a bilo mu wżięto
przejsz Jskierzickiego w kamieniedu wroczedziemi
panu Voiewodzie każali iako worok Aspr. szar:
blie i insze rzece ktori Sienko wiżnal czożmi
Jordanowi iako potomkowi Jskierzickiego placzeć
każali i roskazaliszmi Starosze naszemu ka:
mieniedziemu abi mu imienie wżiał a smiego pa:
nu Voiewodzie placzil to żac bi ti rzece ofa:
bowal.

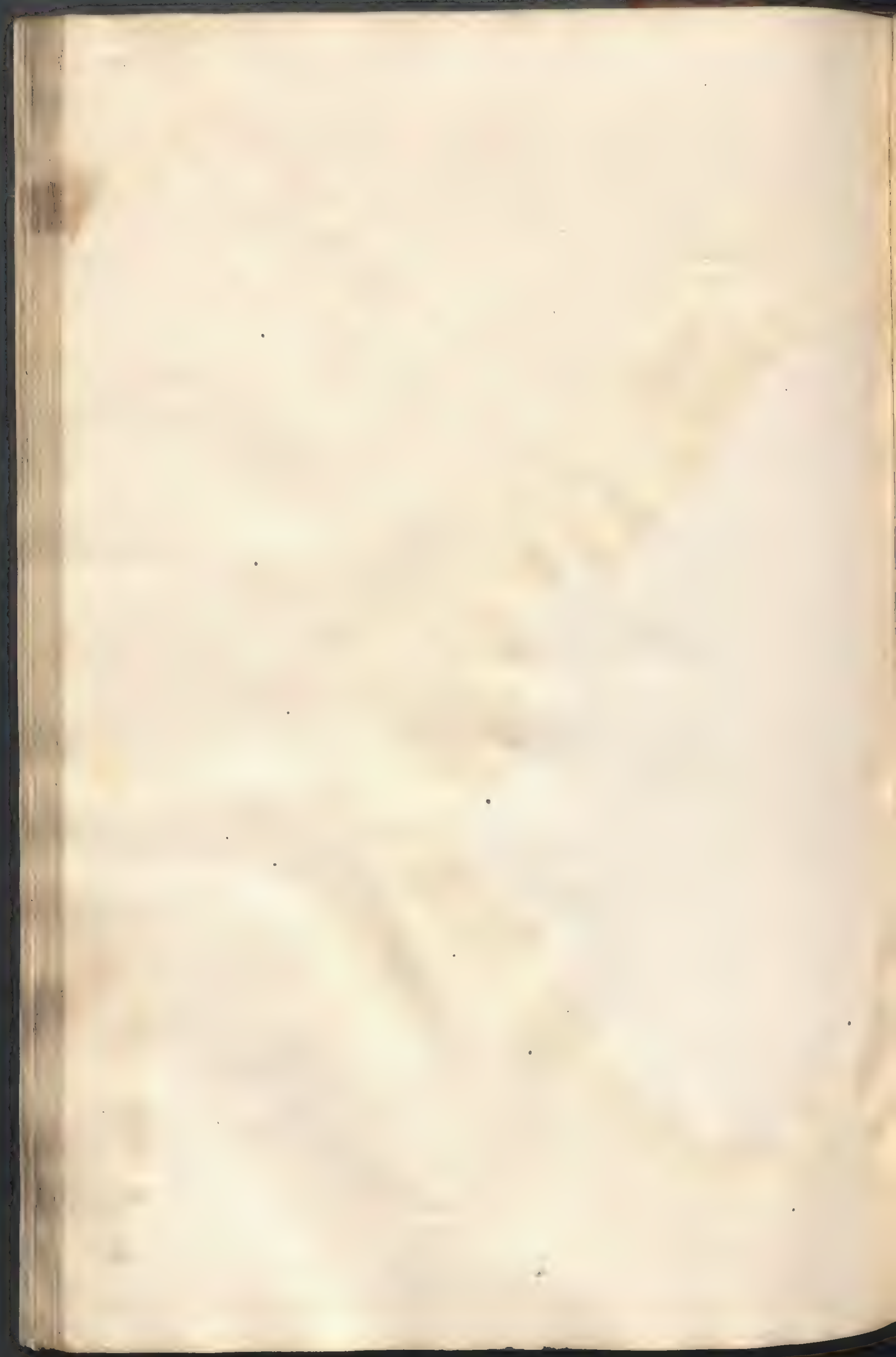
Jestli beda kubek złoti wspominać kedi nasi Comi:
jarze powiedza iż kiedy sie pan Voiewoda rzece
swieć vpominal niebila nikomu inemu dana wina
przejsz list i posli pana Voiewodzim iedno dzien:
kowi ktori gdi wedlue prawa Koronnego prze:
żiga swoia odwiol sie iż nieć wiecci nie
wżiał bi rzece pana Voiewodzimieć. iedno to czo
wiżnal nie mogliżmi wiecci każac wrocieć
albo placzeć panu Voiewodzie iedno to czo on żęnal
a wszakoż pan Voiewoda komu inszemu da winę
o ten kubek kedi mi smim sprawiedliwosć we:
dlue prawa Koronnego weżimim.

Iż pan Voieuoda miał przejsz posla swego abi ten
kubek v Jurdana miał bieć i smiego lancuch żemir
nego bieć weżimion roskazaliszmi Jordanowi przed
rami stanac abiscie iuż w ki rzece i winieć
wsitkieć ktori ma slawem Voieuoda komieć
weżimieć iako okolo tych rzece ktori Sienko wżiał
iż mu bili wżięto przejsz Jskierzickiego.

¶ Iż się też skarżył pan Woiewoda Wołoski na poddane
króla, że młodego syna naszego bardzo boate
skrasnego stawa iako bi mu mieli być winni pewne
pieniądze. Za volę rozkazał król i m. poddanym
swoim stanąć przed nami aby się w 182 r. zdecyd
postanowili, a to aby się sprawiedliwie widziało
skazyli, a jeśli nie będąc mogli koniecznie w ki
decyze uchwycić, tedy i do nas odesłać.

¶ W inszych rzeczach i krzywdach tedy według sta
rego Zwyczajów i Zachowania postanowić be
dziedzie. O to się przedmawiać aby pan Wo
iewoda skarżył się przed nami nie miał, a takżeż
aby poddanym naszym krzywdy nagrodzono bity
w tym wszystkim wierze i powinowactwu swemu
dosięć oddać.

1587

Annus Domini 1546

Sub finem anni dñi 1545. Inductus fuit Comventus
Regni generalis Craconie pro die S. Catharinae.
Ad quem convocandū hęc sequentes scripte fuerunt ad
Consiliarios et ad ordinem militem.

158

James Connell
12 + 0

James Connell
12 + 0

382

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Consiliariis maioribus regni Poloniæ.

Mag^{te} sincere nobis dilecte
De in Chr^o pater, sincere nobis dilecte. Cum regnu^m hoc nostru^m ad
cuius nos gubernacula Deus collocavit duos iam continuos annos
nullis presidiiis fuerit munitu^m et sola nos Dei optimi maximi
misericordia protegerit visu^m est nobis pro officio n^{ro} provide-
re ut paratiores deinceps esse queamus ne nos incautos ho-
stis de repente opprimat. Etenim ex multis locis multa
perferuntur ad nos, quamobrem vigilantiores nos et magis
expeditos esse oporteat, usq^{ue} certa pax ut securis nobis esse
non liceat. Sed que regnu^m nostru^m circumstant pericula
vr^e S^{ti} cum in Comitibus presens aderit recensebuntur.
Nunc nil aliud q^{uam} significandu^m S^{ti} tue duximus quod cum in
eam voluntatem graves nos cause impellant ad proximu^m
diuæ Catherine festu^m Crac^{ie} ita nos cogente et ætate valetri-
dine n^{ra} affecta: Comitibus regni nostri habere decrevim⁹
maiora que alia minora de more precedet in Prossence
etc⁹ ad diem et alia generalia in Nova
ciuitate Corvini ad diem. Hortam^{ur} itaq^{ue}
S^{tem} tuam ut ad maiora primu^m tum ad illa generalia
Comitia se conferat atq^{ue} ibi audita Nunti⁹ n^{ri} legatione
vna cum alijs Nuntiis eligat ad maiora Comitia viros
graves prudentes spectate integritatis quibus reipub^{licæ}
salute nihil sit antiquius qm^{am} plena habeant et non limita-
tam potestatem: cum his postea ad locu^m maioribus Comitibus
designatu^m veniat vna nobiscu^m et de iustitie administrade
et de propulsandoru^m que regno n^{ro} impendent periculo-
ru^m ratione deliberatione susceptura. Volumus autem ut
S^{ti} tua omnino ad prefinitu^m diem veniat. Est em^o nobis
deliberatu^m neminem expectare: sed simul ut dies Comi-
tioru^m constitutus aduenerit: implorato Dei auxilio Co-
mitia inchoare. Factura S^{ti} tua pro officio suo et gra-
nostra. Datu^m Crac^{ie} feria tertia post festu^m Natiui-
tatis Mariæ virginis. Anno domini M^o D^o XL° VI° 10.
Regni n^{ri} XXXIX°.

Consiliariis minoribus

Sigismundus Dei grā Rex Polonie etc. Generose fidelis dilecte. tenet procul dubio memoria f. tua quo in statu regni rationes in proximis superioribus Comitibus relictę fuerint. Ita enim discessu est ut nulla prorsus defendendi illius ratio iniretur: cum non pauca pericula impendere hoc tempore videantur pro officio nro quieti et tranquillitati eius prospiciendu duximus. Itaq; deliberatu est nobis ad diem diuę Catharinę sacrę Comitia Cracouię habere maiora quę minora de more precedent in ad diem et alia generalia in ad diem. Mandamus f. tue ut primu ad minora deinde ad generalia Comitia se conferat: ibiq; Nuntius iuxta consuetudinem delectis viris idoneis qui et prudentes sint et publice magis q̃ priuatę rei studiosi plenaq; et non limitata potatem habentes, una cum illis ad maiora Comitia profiscatur de ijs quę ad regni nostri tranquillitatē cōseruanda et ad imminētia illi pericula propulsanda pertinerint nobiscu et cum alijs regni nostri Senatoribus et Consiliariis consultationē habitura. Factura f. tua pro officio suo et gracia nra. Datu Cracouię feria tertia post festu Natiuitatē gloriōse virginis Marię. Anno dñi M D. XXX. v Regni nri XXXIX

Nobilitati

Sigismundus Dei grā etc. Nobilis fidelis dilecte. Cum rationes hoc regni nostri flagitare videantur ut deliberationē de eo suscipiamus: quemadmodu difficillimis temporibus his provideri possit ne quid detrimenti accipiat. visu est nobis ad eam rem Comitia regni nostri maiora in Ciuitate regia nra Cracouię ad diem festu sanctę Catharinę virginis proximū edicere

quæ minora in oppido nostro de more feria
 precedent et alia rursus generalia in
 feria Mandamus itaqz f. lue ut primu ad Comitia
 minora se conferat atqz ibi una cu Consiliariis et his qui
 ex equestri ordine aduenerint Nuntios eligat qui ad Comi:
 tia maiora veniant cum plena et non limitata potestate vi:
 ros graues: prudentes et publice rei non priuati sue utilita:
 tis studiosos qui una nobiscu et Senatoribus et Consiliariis
 regni nostri atqz aliis terrarum Nuntiis consultent quem:
 admodu impendentia regno nro pericula propulsari et
 quieti illius tranquillitatiqz cõsuli possit. Factura f. lue
 pro gracia nostra et officio suo. datu Cracouiæ feria ter:
 tia post festu Natiuitatis virginis Mariæ. Anno domini M^o
 D. xl. v^o. Regni nri xxxix^o.

Sigismundus primus Rex Polonie Capitaneus

Sigismundus Dei gracia Rex Polonie etc. Cum graues cause
 sint quamobrem a nobis regni nostri Comitia edici opor:
 teat: ne desuisse officio nro videri possemus communicato
 cu Senatoribus et Consiliariis regni nri consilio Comitia maiora
 in Ciuitate nostra Cracouiæ ediximus ad diem diuæ Cathe:
 rine sacræ quæ minora de more præcedet in
 ad diem et alia generalia in ad diem
 Ne vero quisqz dicere possit se de eiusmodi Comitibus per nos
 edictis certiozem factu non esse: mandamus f. lue ut in
 Ciuitatibus: oppidis et locis publicis Capitaneatus sui ea
 voce preconiis promulgari faciat et proclamari atqz ad om:
 niu notitia deduci curet. lras vero nras ijs quibus inscri:
 pte sunt reddendu curet: si quæ vero inscriptione carent
 eas inscribi ijs qui ex equestri ordine magis fuerint
 insignes atqz ad eos perferri faciat. Pro gracia nra et
 officio suo secus non factura. Datu Cracouiæ feria tertia
 post festu Natiuitatis Mariæ virginis. Anno dm 1545. Regni
 nri 39.

Handwritten text in a cursive script, likely from a 17th or 18th-century manuscript. The text is arranged in several paragraphs, with some lines indented. The ink is dark, and the paper shows signs of age and wear.

Handwritten title or section header, possibly reading "The History of the City of London" or similar, written in a large, decorative cursive hand.

Continuation of handwritten text in cursive script, following the title. The text is dense and fills the lower half of the page. There are some marginal notes or corrections visible on the right side.

Instructio in Conuentum particularem Belsen

*Salute et gratia nostra Regia dicta
Nimicis in hanc sententiam verba faciet.*

Non dubitat Sacra M^{aj} Regi^a, quin Deo: vr^a teneant memoria, quae sint acta proximis superioribus Conuicijs. Nam cum spes fuisset ostensa in ijs, quae Piotrkonia altero ab hinc anno habita sunt, perpetuae cuiusdam defendendi Regni rationis constituen factum est preter spem et expectationem Sacrae M^{aj} Regis, ut quae fuerant multorum iudicio in Conuicijs Piotrkoniens preclare cogitata, ea in proximis superioribus prorsus reijcerentur ac non modo ulla perpetua defendendi Regni ratio constituta est, sed ne in annum quidem hunc vertente prospectu est, quemadmodum repelli vis posset, si quid hostes inferre patriae nostrae conati essent,

Agende sunt Deo gratiae, cuius misericordia, non meritis nostris, multominus aut viribus nostris quae nulla fuerunt, Regnum tamen incolume mansit, neque fuit hostium latrocinij infestum, qui si ex quo etiam numero venissent, quis eos prohibere potuisset, quominus arbitrio suo grassati essent, ac trax omnes quaque versu longe lateque populationibus et direptionibus vexassent,

Afferbantur quidem de eorum aduentu rumores non nulli, sed eos Dei solius clemencia repulit a nostrorum cervicibus et hanc eis irrumpendi in fines nostros mentem abstulit, cui necesse est plurimum hoc noie, nos debere fateamur,

Quid autem aliud fuerit, ꝑ̄ tentare Deum, si nos, si fortunam, si salutem nostram in idem discrimine iterum obijciamus ne in reliquos quidem annos Regno presidens ullis munio, neq; vlla defendendi illius ratione iuta

Prospicit Sacra Meas Regia in specula adeo collocata futuras tempestates, quibus ne obruamur pro paterno erga nos animo vehementer est sollicita, atq; omnes vias persequi vellet, quibus eas declinare liceat,

Ne existiment Do: vestra quonia Dei benignitate tranquilla fuerunt omnia, anno hoc vertente nulla esse nobis ne futuro quidem anno tempestatem metuenda

Nulla adferuntur ad Meam Regiam quamobrem nobis oscitantibus esse minime liceat, verum eugilare nos omni studio oportet, at, ut provideamus, ne nos in cautos et imparatos hostis opprimat

Quod hoc anno Thurearum arma quieverint, in causa fuerunt semestres Inducia cum illis pactae, quae, quonia propae iam finitae sunt post quietem, Sane periculum est ne maiores motus excitentur agere dicuntur Sereniss: fr̄s de longioribus induciis, Sed num concessurus eas sit Thurearum Caesar, dubium est Quod si negaverit certum bellum in Vngaria vere proximo, eritq; nobis propter vicinum malum aliquid mali metuendum, Sin aut concesserit, ne sic quidem vacuo metu animo esse licebit, ne nobis exhibere negotium incipiat, posteaq; cum alijs inducias pactus erit,

Vident itaq; Do: vr̃a quanto versemur omnes in periculo ita vt
 attentio nos animis, salutē nostrā diligenter prospicere sit necesse,
 si nos fortunāq; nr̃as volumus incolumes conseruare

Nichil hic de Tartaris dico sempiternis hostibus nr̃is qui in predam
 nostrorū hominū semper sunt intenti, & quociens id impune se fa-
 cere posse vident in fines Regni semper inuadunt et populacio-
 nibus suis eos infestos reddunt,

Nichil de Valachis quorū dubia fides est, qui etiam ad eius nutū
 cuius imperio subsunt, in procinctu esse, & quocunq; inserit etia
 inuiti proficisci coguntur, qui ne nūc quidem abstinunt a nostris
 iniurijs afficiendis

Quamobrem cū ita multa, et magnā patriæ nr̃ae pericula impen-
 dere videamus, admonet pro officio suo Sacra M̃tas Regia vt
 dum tempus datur consultandi etia atq; etia deliberent D.V. qui-
 bus vijs et rationibus ille succuri queat, Ne si quod datur nobis
 tempus, id per nos neglectū fuerit, Sero postea cū Ibrigibus sa-
 piamus, et nostram ipsi oscitanciam, magno malo nr̃o frustra
 accusemus.

Quonia vero nisi placato Deo nihil certe geri potest, de eo quoq; Sa-
 cra M̃tas Regia consultationē habere vult, qua ratione nobis qua
 maxime placatus reddi possit. Quem offendi cædibus, offendi periu-
 rjs, offendi huiusmodi iniurijs certū est.

Nulla sunt comicia, in quibus non misset Sacra Meas R modis
omnibus ut ratio inueniatur quæ effici possit, ut remissius cæ:
des fiant, ut periurys locus ne sit, ut de Iudicijs ne sint tam
crebre querimonice, sed in hunc vsq̃ diem nulla est de ijs habita
seria consultacio, permde atq̃ si hæc nihil ad rem pertinerent

Horatur Sacra Meas Regia iteru atq̃ iteru, ut et de domesti:
cis, et de externis malis propulsandis seriam deliberatione susci:
pant, ac nuncios eligant, qui ad diem Dnae Catharinæ Sacrum
Craconia' veniat, viros graues, integros, prudentes, quibus potior
et antiquior sit publica, quam priuata rei cura, qui plena et nō
limitatam potestatem habeant, ut qui vna cū Sacra Mea Regia et
eius Consiliarijs ac aliaru terraru Nuncijs de ys omnibus consul:
tent ac vias omnes diligenter peruestigent, quibus periclitanti pa:
tria nra succuri queat, Nam nisi cū plena potestate missi fue:
rint, Meas sua viaticu illis numerari nequaquam pacietur

Ad mandatū Sacra
Meis Regia proprium

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON

Postulata Nobilitatis totius regni Polonie, a rege in cōvetu

Crac 1545. celebrato.

Quorum Executio, Et tunc, Et antea
in preteritis Commentib9 petebatur
per nobiles equestris ordines.

NA przod abi Krol Jego M^c, wedle dawnego złączenia y hu-
nig^o zyczenia Litewska, Mazowieczka, Pruska, Zathorska,
Oświęcimska, raczil ku iednosthaiynim namouam, ku poslu-
schenstwu, ku slusbie Voienn^oi, iako inne Rieczerstwo Co-
ronne iesth poninonato, ku zgiednoczeniu prziniesc, a zwała-
sza, isch w Kxiassthwie Mazowieczkim Vicegerens iesth dān,
na mieysce Jego Krola M^ci, kthori bi s^onac w Sadziech na
sobie mial niescz osoba Jego K. M^ci, przecziwko Prawam na-
schim, A tha Vicegerencia, wiazei bi s^oia seziagała na potom-
ne czasy ku rozeruaniyu Państwu niysz ku vnigiei, Czo za wiel-
kimi trudnościami y za pręciami Jego K. M^ci Corone przii-
padło: iako y insze czasy Kxiassthwa Mazowieckiego przed-
thim, w ktorich Vicegerencig^o niyemasch, iedno sama swierzech-
nosć Pańska władnie, Skand bi s^oie na pothim Prawu pospoli-
themu vblizic mogto: gclisch iedno samei osobie Krola J^o M^ci,
iest y m^o bi dz powinna poddanosc, a nieinschemu z^oadnemu.

A thak obaczaniانع panowie Poslowie rzec bi dz barzo
niepoziteczna y skodliwa Państwu Jego K. M^ci, oderuaniye
Państwu y Kxiassthwu od Koroni, iako othim dawno Vnigie

ſa opiszane doſcie ſcherocce, i potrzebnie, wschem Państwowi
Jego Krolenſkiej Mei. Proſcha J. K. Mezi, abi J. K. Me-
racit Sgiem poloze zwikli, na zwiklim mieſzczu tho ieſt w Lar-
cewie, albo w Lublinie, a zdalolibi ſie J. K. Mei, we Varſche,
wije, i wejſnuacz wszech Stánow y Ricerſthwa, Państw omich,
iako ſa, Litheſka Mazowiecka, Pruſka ſliaſka, Zathorſka
Oſwiazimſka, ziemie. A tham, thak w Vumigiei, w prawie,
w powinouaczthwie, iako y w obronie rednoſthajni kóniecz
z Radami, y z Riezerſthwem wszech Zijem veinie. O kto-
ri Sgiem Panowie Poſlowie proſchã na ſwyatho
bliſze przifle.

Jtem gdiſ za ſwiezimi, a barzo ſkodliwimi vpadki Ko-
ronnimi, ktore na Koronę Poľska przeſlich czaſow przichodzi-
li, było y ieſth opatrzone Praniem piſanim, abi nierrkancz
Kxiaſthwa, ale ani Zamki, Miaſtha, bili oſobam z rodzain
Kjazacego, danane ku dzierzeniu. Panowie Poſlowie
proſba, abi oprana iej Mei Krolowei Pani naſchi Meziuei
była znieſiona s kxiaſthwa Mazowieckiego; a vedle ſtaradawne-
go chwalebne go zachouania, abi była wnieſiona na dzierzani
rozie liegarze w Coronie Poľskiej, na ktorech przeſle, ſlawnei
paniyaci, Kroleni cheziwie przeſthanali, badancz theſch zna-
rodow Ceſarſkich, iako y iej Me niniejſcha Krolowa, naſcha
Meina Pani. Aboniem aczkolwiek niez niepochibnie Ricer-
ſthwo Koronne iſch iej Me, Krolowa, naſcha Meina Pani

v znauiancez od Krola J. Mci, Pana a Matzonka Swego
 namilejszego, thak wielkie, wezcie, wazenie sthamu iey Mci;
 badaniez theß od Obiuatelew Coroni Polskiej wielice wbo-
 gona, zachoniuiancez isch iey Mc sie vedle przirodzoney do-
 broci Swci, która dobroczia swa Panska iey Mc asß do tego
 gasßu przeciwnko narodowi Polskiemu raczila sie dobrothliwye
 zachonacz, nieracila bi zucijskiem Coronnim Ziemie oney w-
 nacz, ani theß othim pilnouacz, iakobi thak wielki czlonek
 Coronni, iako thesch Kiassthwo Mazowiezkie okwithe, kied-
 bi bilo od Coroni othtargnione, gdiß tho iesth z wielkiem do-
 swiathzenim wypadku Coronnego, prawem possolithim opatrzone,
 niezdalo sßa Ricersthwu Coronnemu thego prosbami pokor-
 nimi v K. Mci zamulcecz, thego przestrzegaiancez, zwlaszcza
 abi ktemu pothim nieprzyslo, dla ktorich prziczin tho iest pismem
 opatrzone, abi de stirpe Ducum, zadnei osobie, wdzienne dzier-
 zani, zamki, miasta, y zosobna Iurisdicia, niebili dawane.
 Maianecz tesh thu zupełna wiara isch iey K. M. Pani nascha
 Mcina z milosci przeciwnko dobremu Coronnemu, obaczivshi
 zwlaszcza, isch takona iey Mci oprawa weziniona, iesth przeciwn-
 ko Przimileiom, przeß w. K. Mci, wthwierazonim, y oni dzier-
 zecz powinouate, badzie raczila thakone przestrogi przislego
 wypadku sthakouci oprawci, czego Panie Boze racz bromicz, mi-
 losciwie od Ricersthwa Coronnego prziiandz, y nathakouey
 Oprawie przestacz, na iakouich przodkowic slawnei panijaxzi iey
 Mci przesthanali, A thq oprawe na Mazoschu wipisacz, y

vmorzycz, iey Mc mieloszejnie, za wolja waszei K. Mei.
a wiadomoſezia wſech vbogich rad Coronnich natnym tbo
Jeymie badaczich, raczila, ktorich dolegloſezi przed thim w. K.
Mei, iako y tberaß na pißmie podamich, pokornie Panonije
Poſlowie o nieothwlocznã na inſche czaßi execucia proſchã.

Item Moneta abi thak wazna, a thak dobra, bila kowana,
ktora bi ſie Mence lekke, iako ſã wſyſthki Mince, Prußkie,
Slyſkie, wiczisknac. mogli, s Coron; a niethakowa iaka tim
czaßem biã w Craconie, chezancz ono v ſkockenie, ktore Pru
skie Mence vezinili zakriez, A napominaez ich M. Pani,
ktorim tbo gwierzono ieſth y nalezi, wedlie Statuta opißania,

Item wewſzech Panſthwach na ſwiegie, abi zlotho, ſrebro,
s Ziemie niebilo winozono, pilnie przeſtrzegaiã, W Coronie
Poſkiei gdiß ſie nierodzi, proſcha abi thakowi kthorzi bi ono
ſkupowali do inſchich Ziem, dla ſachowania Srebra y zlotho,
kthorzi bi s Coron winozili, abi byli ſrodze karani, A napotym
pod vtraczenim onego czo winozi, ymienia y gardla, abi bilo
zakazano. Thakieß theß Konie, kthore ſamey Coronie
ku obrony ſã potrzebne;

Item o Voythowſthwa, y Scholtisſthwa, ktorich ſkupienym
vblizenie ſia ſthalo wſluſbie Voiennẽy thak w Panſthwach wa
ſzei K. Mei, iako y Panow Duchownich, A Z wlaſza

Statutem de inutili Sculteto. Gdzie tho snadż opak obrożono,
 ich vtilem thak sobie iako rzeczy pospolitey skupiono, a rzecz
 pospolita od służy ich opuszczona służba woenna, abi się tho wzro-
 dziło na miejscze swe, Iestże ktho wziął abo wykupił Voithow
 sthwo, abo Scholtisthwo, abi stego powinien bił służyć Sam voy-
 ne: abo takiemu dacz, na ktorego osobie, Rzeczypospolitey nie-
 bi nieschodziło, Iakosch tego dośsiż w gimniach Krola iego
 Mci, y panow Duchownych.

Item do Vagier, y do Sliaska, gdiś iesth, y miała bi być
 tak zamknięta droga, iako bi vbogi tisko vezisnion niebil, abo
 bogati abi wolność ku przeciachaniu miał, iakosż aż do thego
 czasu thilko z malich Miaszczek vbodzi ludzie są, y bili,
 vezisnioni, a z bogatich Miaszt, wolno binaia przepuszczani,
 Skand v postronich Ludzi, vstawi Coronie Polskiej w pos-
 miech się obracaią, Ludzie w Coronie, na wielu miej-
 scach ku zabozeniu przisli, Czo na dobrej mierze, abi bilo
 postanowiono panowie Posłowie proschą, nie na Czelniki
 przekładaiąc.

Item listi s Cancellarigi tak Crolia Iego Mci, iako pa-
 now Duchownych ich Mci, kthorebi sprawiedlnosci Ludzkiej
 przekadzac miały, abo ktorimi bi postampek Prawa v Sadu
 Ziemskiego abo Niemieckiego bił hamonan abo wsthanion,
 abi do Sadu kosciego Prawa niebili dane. A gdzie bi bili

komu dane, abi prziimowane v Prava niebili. Qdis od kasdei
Sentencię kthora bi sie widziala biez obcziazlina, wolno' iesth ap-
pellonacz do wißego Prava.

Item Vrzadi, dosthoienstwa, dzierzani, imienia Jego K. Mci,
wedle Praw pospolithich abi bili rosdawani Ludziem wonei Zie-
mi osiadlim, a niezinnich Woienosthn personam. A czy
ktorzi tho przecziw Prawu wziali, abi exnunc puszcili, nyeni-
maniaiancz sie doznowzim, gdis tho przecziw prawu odzierzeli.

Item Czudzoziemcom, abi zadnich zamkow ij dzierzaw nie-
dawano.

Item, abi czassu Voyni nyebil wypuscön seziagnienia Voien-
nego, kthorego bi Pravo pospolite starodawne wolnim nienci-
milo, i owßem gdzie bi takone listi, ktorimi bi sie ktho sci-
sezicz chcial, o ktorich bi pisane Pravo zdawna niebilo, nie-
maia big prziimonane. Qdis Krol Jego M' sam ossobi
Bwei od Voyni wiznolicz niemoze, a ktosß tedi wolnim big
moze. Jako panna Ludbranskiemu, od woyni przecziw Prawu
pospolitemu, listi sa dani, abi tho cassouano.

Item gdis wiele z Ricerstwa, pod Prawem Niemieczkim
maientnosci maia od ktorego Prava na samej osobie Krolja
Jego Mci roßadek appellacie przypadaia, abi niebili przezß
sluchania Jego K. Mci sadzone.

Item abi Panowie asseſorowie, gdi ſia appellacia do K^{ro}la iego M^{ci} traſſi, beſz ſtron relacigi K^{ro}lemi iego M^{ci} niecinili, ij onſchem abi dopuſzczono biſo prz^a ij odeprz^a czinie ſtron^{am}, przed K^{ro}lem iego M^{cia}, uedla Statutu, Abi teſch czy asseſorowie nie repreſentowali oſobi iego K^{ro}la M^{ci}. Aczkolwiek bi R^{ic}erſthwo K^{ro}ronne, gdzie bi thim nieobra-
zili łaski iego K^{ro}la M^{ci}, bili ſtego poczieſcheni, abi zadne as-
seſorium Iudicium niebilo, ktorim ij ſprawiedliwoſcz ſie prze-
dluz^a, ij koſtb wienthſchi.

Item ſprawy ktore iego K^{ro}la M^{ci}, na ſ^and przypadai^a, abi odkladane na inſche Seymi, ij czaſi, ij na inſche oſobi limito-
uane niebili. gdiſz thim R^{ic}erſthwo, ij niſſchego ſtann ludzie
vbozeia, ij krziwdi cirpia, ij teſch nowi Prawa poſtampck
okolo takomich limitacij, ktorimi ſia tilko Saxd zatrudnia, bi-
wa uimiſhian od Procuratorow, ij dzinwe Excepcie.

Item Panowie Voienodowie kaſdi wſw^{ij}m Voienowſthwie,
abi vſtani, rzegam ku zinnoſci potrzebnim, ludzie poſpolitim
wedle powinowaczthwa ſwich vrzadow, czinili, a zwlaſcza
przekupſthwo abi njebilo, A is bi Statut othim vezinioni
execucia wziat, ij theſz abi kaſdi, wiecc wkaſdim Voienowſ-
thwie ſwim sadzil, ij doſadzał.

Item poradne abi na kofdi rok bilo, wedle starich Quitacei,
przeß Starofci niezmagane. A bowiem mnijei škodzić może rzło;
wiekonu dacz na kajdi rok po drwu großu, anizli na fefsznafezie
lath niedawfchi, dac xxx großi. Iako thim czaßem na wielu
mieifczach, ku wielkiemu zubozeniu ludzi pofpolithich fie
dzieie. A bowiem ifch nietilko fcziafkoßezia tho f nich niezia;
gaia, ale ij fpyßzne bierza, przecin Prawn pofpolitemu, ießeze
niemaianez na thim doßie, opußeinfi Execucia Starofezia,
ludki ubogie f pozinawfi, po wiadanku od kofdego Pofzwn
bierza, ifß teß do kielka czaßow ludzie vbodzi ku zamoze-
nyu przuiz niebada mogli. A tak nakafdi rok, vrzand ten
ktoremu nedle prana nalezi Execucia, okolo takonej exactigei,
abi ezinil, a nieinfi vrzand: ani theß za thak dawnim zadzier-
zenim, gdis Quittacia iedno na ieden rok ponimien vkazacz,
zwlafeza gdi zwiktego czaßu vrzand obmiaska wieziagacz takoi
wei contribucigei.

Item Statuta fobie przeciwnie abi bili na takonei miyerze
poftanowione, iako bi poftampek prawni zatrudzion niebinal.
Statutis contrarijs, I onfchem o iednei rzeci, abi ieden Statu-
tuth byß.

Item Constitutiones ¹⁵⁴⁴ 1540 anni w Cracowie ucinione, abi
bili zmiezeni, bo ich Poflowie przuianez niechczeli.

Item imienija Ziemißkiego abi Ludzie Mieifczy niedzierzeli.

ij onyschem gdiß to wiele Krolow ich Mci przeslich Sta:
tuti opatrzone, ij tefß SerTmi Regis moderni prikazano, a
oni in leuipendium Mcis Regie, et Statutorum Regni, asz
do tego zassu niepuscili, ani zdali, abi bilo volno Slachezie
v Krola iego Mci ono imienie vpraßaz, wedle Statuta o nie:
sluzerijn Voyni.

Item Statut przeciw Cortisanom vstaniom, abi wedle wnim
opisanci srogosci bil vzinan, na przeciwno takonim, ktorzi
bi upornie Rzymiskim Praniem takim czo niezyskacz chcie:
li, ij chca, nie tylko iuscb o podananie, ale iusß o wschela:
kie iusche krziwdi, Iako sie stalo od Opata Sieciechow:
skiego pewnim osobam z Ricersthwa w Scirziczu, ktorzi
staradawna piamazna dzießixcine, a nyeßnopowa zwi:
kli danacz, On opuszcizysci Sadi duchowne Coronne, wi:
prawiß Bobie Commissia w Rzymie przeciwn Pravam
ij volnosziam Coronnim, czysknaç stronæ kußnopowei dzie:
ßixcynie Praniem Cortisaniskim, A snadz takonich Du:
chow nich iest wiæci, ktorzi nad stari dawni zwiçai ij vol:
nosz Ricersthwa, nienola slachty ku takonim niezwi:
klim dzießixcinam, Przeczin takonim abi bila Execuci:
cia wipelniona, iuxta Statutum contra Cortisanos editum.

Item Annati abi niebili yusß od tych czasow

vißilane, iedno abi zostawali w Coronie ku iej obronie,
sktorich dauania. Franczyskie Angielskie ziemie, badane
nad Corona Polska bogatsche, sprawiedliwie Sia Praniem bo-
zjim, *Gratis accepistis, gratis date*, wilomili. Cidis yusch
czastokrocz Dziecz Swiati od iego K. Mci biwal zadan,
abi uissilane do Rzima niebili, A ius exnunc g dzie bi mia;
li biez dauane w Coronie na obrona, zwlasza pospolitha, abo
tesch nazalozenie pospolitego skarbu, abi bilo postanowiono,
nad volia sthann inszego Duchownego, pod wina na
Cortisani vstawniona

Item do Kosziolow glownich, uedle Bulli Papieskiei
w Skarbie v, iego K. Mci badaczei, ktorei, osoba sama
Krola iego Mci jest obronca, abi Czudzoziemcei, personi
prostego rzadu niebili prziimouane, A ktorzi bi przeciw
themu Prawu czu dzierzeli, abi tho puszcic powinni byli,
exnunc sub poena bannitionis.

Item abi iusch thim czasem tho bilo postanowiono
ozo bi, osoba niebadane Duchowna, do Sadu Duchowne-
go miata bic prziciagniona, Ktorz bi wiac s Duchow-
nich smiat przeciwko takiemu postanowieniu, Czlowiek a
Stann Rieerskiego, bandz tes nissego o rzec nie duchownego

Sadu, do Prawa Duchownego prsiciagnac, abi takoni wina
xxviiij grziwień bił karan: a onija przed Sadem Grodz-
kim, abi bił winien poczciagnioni odpowiadac, uedle Statutu
edit 1519. Tęsch wina Sadzia Duchowni, rzec Sadu
Ziemskiemu nalezaga, gdi bi sie smial wazic sadzic
abi bił karan. I tęsch o głona abi Kiazdz w Prawie
Polskim onija odpowiadac, abi o głona Kiazza biła per-
wna wina zamierzona, to iest iako o slacheczka.

Item abi zesnuwania abo zapissowania dlugow y inschich
zapissow nieprziimowano v Sadow Duchownich pod tęsch
wina xxviii marc. Aboniem takonich zapissow prziimo-
wanim y prawnu sie naruscha, y Panom trudnosci przynosci.
zwlaszcza gdi poddanego iego, niezadaiane v Pana iego snim
sprawiedlinosci pozinaia, abi tilko Duchowni nieprzeczia-
gaiancz poddanych ziemskich ku zapissom Duchownim, sgo-
ta v Panow ich s prawiedlinosci zadali, nieprziimuiancz
zgola zadnich zapissow, od osoby swieczkici. A poddani
tesz abi niemogli Testamentem nie legowac kxiadzu krom
wolei Panskiej, bo sie tchim imiame pustoschi, a zwlaszcza
Koni, wotow, czim bi volia spronowacz miał, A tho abi
bito od Duchownich dzierzano pod tęsch wina xxviiij
marc, przerzegzona.

1
Panowie Posłowie proszą, aby ich M^{ci} panowie Biskupowie, kasdi w swim Biskupstwie, doglądali sprawnie i ludzkie, miastka, a tym się zatrudnienia w Sądzie Duchownych wzmocnili. Jakos t^o wasza K^{ca} M^{ca} rozumieć może że ich M^{ci} Officialowie i Subdelegatowie w dania się w Sądzie j^{ym} mienależą.

Item panowie Duchowni, aby uedle Statutow Sądow ziemskich nieprzeskaczali, iedno aby się uedle Statuta zachowali, a zwlaszcza, iych Panowie Duchowni Sądzi Assessorские sądzają, ich osobom nieprzystoji, a zwlaszcza in Criminalibus Sax actie. czego dziś nawiażę, o morderstwo, o nasilci domow, o gwałtach, o rozbicie drogi wolnei, et coetera id genus. Czo ich M^{ci} Sądow mienależy, gdyż t^o przez czyn Statutowi.

Item Gimnasia wszystkie, ktore bi kolwiek bili ku Korzeziom po Prawach i Prziwileciach sławnei pamięci Króla Ludowica przilaczone, aby bili pod Prawem i brzmieniem Ziemskimi. A panowie Duchowni, ktorzi Vöytki swe s kupili, aby stego gimnasia woyna bili powinni.

Item Urzadniczi ktorzi należą uedle Prawa pospolitego, ktorich gdy stroni potrzebnia i odzierzauania sobie Comissia.

a zathim też mnotescencia od panow Commissarzy, na ktorich insch czas pierwii bina słożon graniczam, Ziemiannin on ktori granicz potrzebnie, vezini kosh niemali. A Voienoda, Castellan ij inni vrsadniczi na on czas nieprziida, ij Commissia, ij rok sie thim pustoschi, Przeko Postomie proscha abi na thi, ktorzi bi ku graniczam naliezeli, a nieczynili bi do ssie swemu powinowaczsthwu, a zwlaszcza uidauschi innotescenciam, wina bila postanowiona, tho iesth na Voienoda, ij na Castellana, wina po stu grziwien, a na insche vrsadniczki po 28 grziwien, o ktore bi bilo wolno pozwac thak do sadu ziemskiego, iako Grodzkiego, abo też Crolenskiego, a rok temu abi byl zabithi. Thesch abi mandati ku takowim Commissiam niebili uidane, ktore bi Acta Commissarskie zahamonacz miati; abo przeskadzac cziciej sprawie; dlinosci, tho iesth Inhibicie' & superintendencie' nad Commissarzmi.

Item Garbarze, abi skor ktore uiprawnia, ani uoda, ani Ziemia, do ziem postronnych nieuissitali, bo tho czini wielka szkoda, ij drogosc wbozhi.

Item isch wascha K. M^c. na pouiathnich Sejmiech raczil czinie obmonu, o polozeniu Seimu na niezniklich miejscach, isch to na then czas wascha K. M. opuszciez raczil, Proscha

panowie Postowie, abi ssiem ualni binal w Piotrkowie u
dle czasu, tbo iest na swiatki Michal.

Item tesh abi na Ssiem ualni ktori ma biez pospoliti, Pa
nouie wsiethci, to iest Voienodowie y Castellani bili wzini
a przy paniech Radach Coronnich, y przy Poslech Ziemi
wsiethko bito vchwalono: y przy nich Ssiem abi bit concludo
van. A ktori bi kolwie z nich niebit, abi trzeciego Seymu
Panstwo ono bito mu wzięto.

Item, czo sie doticze rzeki, na ktorej Panowie Torunsczi
v Lubiezu grobla dosbie scheroce vssipali, y Mlin thamze
zbudowali, y vpusti cziasne y moczne vezinili, na ktorim
miejszu, Skuti, Komijagi, Trawti, przespiecznie a swiebo
dnie ijesz niemoga. A gdy ida, tedi tham nathim miejscu,
wielka szkoda y vpadek Slachta wsei Koroni bierze, bo
sie gym Skuti y Komijagi y Trawti rosbiiia, Panowie
Postowie wsech Ziem proscha waschei K. M. abi tha
grobla ktora iest przeczin Prawu pospolitemu, y pospolitey
skazie wsehgo Riezersthwa Coronnego veziniona, y thi mli
ni zbudowane skazie a spustosiecz kazal, a skodi ktore sie
tham stali bi biti nagrodzone. Tak ze tesh y o yinne
wsistkie rzeki, iako o Vislie, Bugu, Narew. Wyepz

Sân, Varta, na ktorich groblie są do mlinow, y iazi do łowienia ryb sprawione. Gdis to iest opatrzone Prawem pospolitim, yß siecziami a nieiazi ma biec wolne ryb łowie; nie na Rzekach, abi bity tbi Rzeki od tego wolne, dla spustu zboza, y inszych pożytkow wschego Ricersthwa Coromego, Za tho panowie Posłowie proscha.

Item Czigani, abo abi iednim miejscem bity osadzeni, al; bo abi im Zymia bity zaponiedziana,

Item isch Statutem nieiest obnaronano, na ktorim gwalezie abo zakonim vćinkiem Slachezie miał bi biec wmiescie imo; uan, Viele kroc wmiesciech, abo wmatich Miasteczkach woi; taia, zuonia na Slachta gwałtu przeß wschei prziezini, A tak proscha Panowie Posłowie, abi na zadnego niebil gwałt slacheicza poruszon wmieszie, chibabi kogo roskrwanił, wsak; ze Statutu waschei K, M. niywczim nieodstapianie, I onschem gdzie bi kto inschi a nie Bormistrz zazwonił, abo na gwałt zanotał, abi bil na gardle karan.

Item, o zamknienny drogi do Lublina y do inszych miast szynnich stron, Pansthw, y z Tym, kupczom, goszczion ktorim przet thim bito wolno przidz zrosmagitimi tonari potrzebnimi, wschi Coronie, iako zbroiami y inschimi ku walcze potrzebnimi rzeczami, y tesh spieprzi saffrani gi kthemu iedwabnimi

rzeciami, Ktore rzeczi abo Tonari łacznie było v nich dosta-
wać iako v gosszi za piąnadze mate, Ktorich zbroj ysch
ysch sie przerzedzito, ysch wielie rozpoziżanich iest na potrzebi
obronne tim ktorzi binaia na potrzebach rzeci pospolitei, A
tam poginelo wielie zbroj, A tak iey dzisz mało miedzi
Riezersthivem, ktorich iaka iest potrzeba wascha K. M.
raczi obaczic y kasdi obaga, A płathnerzen w Coronie barzo
mało abo nig, A teß gdi gossz kupiez bil, swe tonari, a
zwłasza Voli łacznie nam było przedac, teß mitba dobrze
sebli wasci K. M. dzisz onyschem giniami y škoda mami,
a to przesz skład Cracowski a Lwowski, ktorzi niycz
nieprzepuszaia do nas, iedno spiegi, to iest Turki, ktorzi
niez niemaia tonaru, iedno ziemie krziznia, iakoß ysch
Turzi obiamiaiancz sie składow takonich prosto do Luth-
wi giesza przesz polia, Fhim y w miciech y winnich po-
zatkach Corona škodzancz. V. K. Mci proscha panow-
wie Postowie, abi wolnosć po staremu bila kupczom go-
sziom, Bo Crakowianie zbroj niemienaię, a iesli czo-
maia muszi ym kasda rzec drogo optaciz, Proscha abi
bila othworzona droga gosciom kupczom, A isz bi nam
volno było zgosszmi kupczu tonari nasche, a zwłasza voli,
kupcziz y przedauacz. Iakosch inni poddani waschei K. Mci

na graniczach kupcza y przedawania gościom.

Item jest od wſech ludzi, tak Stanu Ricerſkiego, iako gſy Mieſkiego wiſſnienie wſchelakich rzeczy drogoczzia yſch teſch wſiſtzi uobec z wbozcz muſcha, iedno tilko kielka oſſob bo, gaczieia ſkand bi wiendz takona drogocz y Zubozaniye przychodzilo, obaciez tego inaczei niemoga, iedno yſch czła wielkie ſa yſtawione, y brane, zwlaſcza thim człem ktore none zowa, ktore yſch do zamierzonego czaszu ku zamożeniju skarbu Coronnego bito y jest zwołione, proſba abi bito exnunc ſłozone. Qdiſ jest rzecz nietilko wiadoma ale y doſwiathczona, yſch Ricerſthwo Coronne, nietilko od rzeczy kupieczkich, ale y od kaſdei głowi podatkow ku potrzebie waſchei K. Mei, y teſch Coroni, nigdi nicodmaniali, za ſkuſznimi potrzebami Coronnimi, y na przyſle czasz, gdi to zło ktore wielce Obinatelic Coronne obraza, zwlaſcza gdis do zamierzonego czaszu miało tilko biez uibierane, badzie ſłozono, Ricerſthwo Coronne, litouacz niebada nietilko maienthnoſci ſwich, ale nakoniecz gardł ſwich, dla zachouaniya waſchei K. M. y dobra Rzeczy poſpolitei, Abowiem Czelmici nietilko abi uedle Prawa poſpolitego na zwiklich mieſczach czła wibierali, ale teſch wſzego porzadku, co ſia ktoremu z nich zda złudzi biora, Jeſce na tim niemaiancz doſiecz.

czinia sobie Comori nowe na niezwickich miejscach, na ko-
niec y na gimianyn volnim Ziemianskim od wschelkiego
pouinowaczthwa Comori maia, y Legati Swei chonaia ku znie-
uolenyn gimianiar Ricerstkiego.

Item ci to Czelniczi vzinaiancz chezinosci Swei wkracza-
ia w urzadi inschich, kogo cheza tego z Ziemie uipuszca, abo
tego kto im wiazcei da, czo bi besz wiadomosci Strozow drog
pospolitich biez niemialo, Nakomiecz y drogi besz dolozenia
vrzadow, ktorim okolo wimierzania goscinzow. iest sprawa
poruczona y postampck zachouan, sami goscincze zakopnia,
vozi rosrabnia, ku niematemu roskrwanienijn y wielkiesko-
dzie Ricersthwa, y wsch ludzi inschich w Coronie, Gdzie
wiaz abo czi to Celnici, wiazcei takowich vzijskow nieczy-
nili: ani Praw, ktorebi na valnim Seimie zzesnolenija
wschego zebrania Seimonego niebili vstanione, y pierwei na
powiatnich Seimiech niebili publicouane, o takie vsithki
sciecz sie kied mogli, iedno kiedibi kolnick ktori z nich,
opuszczaiancz on vrzand ktoramun wedle Prawa czo nalezi,
wdawali sie w czo inschego, iedno na zniklim miejscu
czo vibieracz wazic bi sie kied chezial abo smial, abi

uedle opisanego Prana na zwykłym miejscu odpowiadat ssa
Zanim vini opisanu był karan.

Item targone, abi od rzeci ku zwinosci potrzebnych, niebi-
to brane w miejsczech. Mieszkanie Cracowscy Kazimirszi
y inschi, weinirschi przekop okoto miasta, biora mostone od
kassiego sztowicka ktori bi uedno, bandz teß ze drwi, przea-
chal, ku wielkiei skodzie Coronnei.

Item Zidowie abi w szolich szapkach chodzili uedla
Statuta.

Item drogi, scieski abi bili do Vagier, y do inszych zyem
Zarambane y Zakopane, ktore bi uedno bili a scyli na nycio-
prawne Miasteczka, Aboniem thimi ziemia szic odkryw-
y ludzie swobodni bezpiecznie w Coronie skodzicz moga.

Item Poniaty, iako Sandezki, Biecki, Sanoczki przylegli
od Vagierskiej Ziemi granic, sktoeci czynia wielkie najsdi
na domi Slachezkie, wibranschi wieß, bezpiecznie iada na zad
beß wschelkici pomsti. A tak Panowie Poslowie proscha, abi
Starosthwa podgorne bili opatrzone, iakobi vboga Slachta miala,
wezeczka abo wspomozanie, Jesli Starosta trzyma Starostwo
pograniczne, niech sam miaska, abo Podstarosciego thak

opatrzi, iako bi czasu potrzebi mogł v bogie Slachcice ra-
thouacz.

Item czo sie doticze Soli, ktorei acz miał bicz dostatek w Bid-
goszi uedle opisanego postanowiania, y niemiała bicz drozei
brana tilko po grziwnie beczka, zwlaszcza w Bidgoszi w Zu-
pie, ktora było wolno kupicz kofdemu z Ricerstwa, a pod-
danich waschei K. M. a niedrozei, Thu wiaćz pan Zu-
pnik ku wielkiei skodzie a skazie poddanich y Ricerstwa,
waschei K. M. immo, volia a roskazanie v. K. M. sobie
cziniacz pozitki, a kazancz y vbozancz Czlonieka pospolitego,
poddane v. K. M. przedana Sol beczkami tam ze y mie-
szanom Bidgoskim y inschim Kupeczom, ktora acz tam
w Bidgosci iest, y tam po nija iesdzicz musbi; A vschakosch
ynsch od przekupniow niemozami icij tak bracz po grziwnie,
iako iest pisano y postanowiono prauem pospolitim. Ale
bracz ia musbiem beczka po kopie y drozei, iako kto sobie
vtargouacz moze. bo ia teshch sami przekupnie od Zup-
nika po grziwnie, y po groschu biora. A wtim teshch od
Zupnika, albo od przekupniow, niemala skoda y krziwda
czierpiem, ze nam ze dwu beczek trzecia czimia, ktore
Beczki tak ze drogo iako ginne pelne placzicz musbiem.

Przeto proscha panowie Posłowie, imianim wschego Ricer,
 szkwa wszech Ziem wielkiej Polski, abi wascha K. M. nasch
 M. pan, raczył nasch, ij bracia nascha poddane waschei K.
 M. przithej Swobodzie zachouacz, ktora jest postanowiona, a
 biszmi thei soli tam w Bidgosci dostatek mieli, a nie gindziei
 iedno w Zupie, a niedrozei też iey iedno po grzinnie bra-
 li, abi też ze dwu beczek trzeczia niebila czyniona.

Ale iż też niebiwa dostatek soli Ruskiej wonci Stronie
 Bidgoskiej z Zupi, tedy Zupnik soli krupniej do Zupi
 onei na wieśsz roskaże, tylie yle iey dostacz moze tham
 w Bidgosci we Gdunsku ij indziei, ktora wssem ludziom
 ij poddanim w. K. M. ci, było wolno kupouacz, tam gdzie bi
 iey dostacz mogli, a ktorci nigdi niebierali tilko po 16.
 a na drozei po 18 groschi, A isch iey zinand dostauacz nie-
 moga, bo Zupnik wsistka do Zupi zabierze, tedy ia od Zu-
 pnika z Zupi, musziem kupouacz po trzi wiardunki, abo
 40 gr. czo to obraza wolnosć pospolitei Slachci wszego pos-
 politego szlowieka, bo się to dzieie nad Prawo pospolithe.
 ij opissanie Statutow Coronnich. Proscha panowie Posło-
 wie swego M. Pana, abi wascha K. M. raczył ie zachou-
 acz laskawie a mielosciwie przy teij Swobodzie, ktthora
 jesth okolo tei soli w Prawie pospolitim dosusz dostatecznie

wypisana, iż bi ia mogli kupować wßadi indzie, gdzie bi
iej iedno dostac mogli ku ßwim potrzebam y domowej
żiwności, a nie w Zupie, abi iej teß Zupnik thim sposo-
bem ku skodzie Ricersthnu nie zakupował. A ten Ar-
ticut ktori ßię Soli dotieże, rozumieć ßię ma y szeregac
o Zupie, iako od Białogórze tak o Dobrzynskiej, kujan-
skiej y Płockiej.

Item, Najasniejszy Miłoscini Król, częstokroć przeß
Lani Poßti przestich Seimow, na Voynach thi doległosci
Coronne binali zawsze wspominać, oczim pißma niemalo
spisano, proßaneż waszei K. M. naszego M. Pana, abi
ti rzeci effect ßwoi mogli kiedy wziąć, y teraß proßba
napokorniejszymi proßbami ßwimi, abi wasza K. M.
za tych liyat swich dzißciejszych, y scestnego panowania
ßwego, execucia thim rzeczom waszei K. M. osna-
mionim, iuß na thim Sejmie wezmieć racie, za go mi
pana Boga y spotomstwem ßwim bądziem powinni proßić.

Item iest to w wielkim podziwieniu wschego Ricersthna,
iż panowie Komorowscy dobrowolnie ku Coronie iego K.
M. przystąpili, a tak na strone iest odrzucon ieden z nich,
y Castellania mu Oswiecimska wzięto: y z R. adi

2
 tego K. Mci, acz przysięglemni członkowi winidz kuzano,
 Gdis zdawnich czasow przodkowie waszei K. Mci Co:
 roni, za niemalimi trudnościami, przicizimialj. Prośba abi
 tego C. Mci, tego lekkosiz v Siebie vazicz razil, a iemu to
 nagrodzisz. Bo wsistbko Ricerstwo obawia szia, abi inni
 ktorzi bi ku Koronie przistapijz chezieli thim odrazeni
 niebili, Bo gdzie bi to niebyto, janowie Poslowie szos bi
 niechutnego rozumiez musbili o tego K. Mci. ku iednoza:
 nyn j przimnazanijn Coroni,

Legatio à Sigismundo primo Rege
Polonie' ad Cardinalem Protectorem :
domino Nicolao Mishkovski Aulico
regio data

Captata occasione Nuncius Sereniss: Regis filii nostri, ad R^{mum} domini Cardinalem Protectorem adibit, & verbis cum nostris saluere inbebit. Deinde dicet, accepisse nos, quod Commissarius Camere Apostolice, rebus omnibus defuncti Stanislai Rzeczica Paenitenciarij nostri, manus iniecerit: ac fisco eas vendicauerit, rogabit, quandoquidem Stanislaus hic Rzeczica propinquos habet egentes, quibus etiam tantum non suppetit, vt vitam suam sustentare possint quo sua' auctoritate' interponere velit, vt quam sibi fiscus pecuniam usurpauit, ea ad alendos hoies inopes propinquos defuncti conuertatur. Dicet praeterea permolestie nos tulisse, quod Commissarius Camerae Apostolice non contentus eo, quod Rome fisco vendicauerat, ad Venerabilem Stanislauum Borek, Decanum Cracouiensem Secretarium nostrum scripserit, vt quae hic restat pecunia ex defuncti Sacerdociorum fructibus, eam transmittendam isthuc curaret, cu' quadam etia' denunciacioe nisi faceret fore, vt de officio qd' habet istic Venerabilis Stanislaus Borek in dubium veniret. Nuncq^{ue} in hoc Regno nostro obseruatum, vt testandi de bonis suis facultas Clero praecideretur Quamobrem petet R^{mum} domini Cardinalem, ne quid noui in Regni nostri Clerum statui permittat, ac Commissarium generalem hortetur, vt ab eiusmodi minis absteineat, neq^{ue} grato nobis homini Venerabili Stanislao Borek negocium exhibeat, Nichil enim facere posset nobis molestius

Legatio à Sigismundo primo rege Polonie,
ad Iochimum Marchionem Brandeburgen
data Georgio Concpniczki Castellano Gedat
nensi Capiteano Sweczen

CREDENCIA

Illris Princeps, Dedimus in mandatis Generoso Georgio à Konopat
Castellano Gedanen, Capiteano nostro Swecen, vt de Loysis fratri
bus, quorū duo Cines Gedanen et subditi nrī sunt Ill vestre refer
ret, A qua petimus, vt dicenti fidem habere, et benigne eum audire
velit,

INSTRUCTIO

Cum venerit ad Illū dominū Iochimum Marchionem Nuncius
noster, quam officiosissime illum noīe nrō salutabit, et læta fœlicia
cuncta præcabitur,

Permolestum nobis accidisse dicet, Quod fratres Loysios, quorū duo
nostri, duo vero Illris dñi Stetime Ducis. subditi sunt, tractet istic
durius: neq; Ius contra eos in foro competentī a dominis eorum
petat, sed ipsa Illas eius, et Iudicis et Actoris partes contra eos,
sibi sumat, Quod minime licere, et valde indecorū esse nobis persua
sum habemus, In sua em quispq; causa Index idoneus esse nō potest.

Deinde videtur Illtas eius. secus de nobis aliquid existimare, quai
si nos aut nollemus, aut nō possemus Ius Illti eius contra frēs
istos dicere, Cum si quid gratiæ tribuendū sit, longe mallems
ei conuictioni dare aliquid quā nobis cū Ille eius arētissima
intercedit, quā cuiquam alij mortalim, Quamobrem rogabit Illtē
eius mō nō, ut ne velēt, quā maxime suspecta res est, in sua
ipsius causa Index esse: sed aut nobis, aut Illmō domino Stetina
Duci, disceptandam eam potius permittat Nos quod de Ill domo
Stetina Duce nobis pollicemur, id prāstare de nobis ipsi possemus,
omnia nos alacri animo facturos esse, ut ne queri posset Illtas
eius se Ius suum apud nos obtinere non potuisse, Illud aut ante
omnia postulabit, ut quos istic delinere dicitur fidei sponsione
obstrictos, eos liberos dimittat, Quōd si vero amice res transigi
possit, inter Illtē eius et fratres istos, in hoc quoq; nostram
authoritatem interponat.

*Responsum eximio domino Francisco
Thege' V. I. Doctori Illm' domini Al:
berti Marchionis Brandenburgensis et in
Prussia Ducis Consiliario datum*

Sacra M^{as} Regia, quæ fuerunt in Instructioe scripta diligenter ex:
pendit, Vellet aut in ea plerq; consideramus esse scripta, Na' eni
agnoscat Ill^{us} dominus Dux, se duplici noie subiectum esse, Sacrae
M^{as} Regia, quod et subditus Princeps, et propter arctam necessitu:
dinem quasi filius M^{as} eius est, Vtriusq; subiectionis huius parum
fuisse memor in Instructioe ista videtur, Nam neq; quem supe:
riori d^{no} Vasallus, neq; quem Patri filius debet, eum honorem visus
est auribus M^{as} eius deferre, Ea eni impingit Sacra M^{as} Regia,
quæ Iure posset M^{as} hæc in Ill^{em} illius retorquere, Meminit namq;
M^{as} eius, quid promiserit Ill^{us} dominus Dux de ponendo malleo,
Sed in horum commemoratioe sibi diucius immorand^u esse n^o putat:
ne quid reprehensioe dign^u putat: id imitari velle videatur, Illud
autem constanter affirmat, se neq; fecisse quicquã, neq; facturã esse,
quod cum pactis pugnare, docere quisquã possit, Nam quo minus
comunis negociatio et mercatura libera esset, min^{us} eius M^{as} probi:
buit, Si vero argentum, quo nunc maxime opus habet, sibi in ista sua
et Regni sui necessitate, quam alteri vendi mauult, Nihil ea res
commercior^u impedit libertatẽ, neq; quisquã subditorum Ill^{mi} Do:
Ducis auditus est queri de præcisa sibi cõmertiorum libertate,
Nam et ex Regno M^{as} eius, in terras Ill^{mi} domⁱ Ducis, et ex
terris Ill^{as} eius in Regnum vltro citroq; cõmeant Mercatores
emunt, vendunt, contrahunt arbitratu suo, nemini vis adfertur,

Sed et servitorū Illmī domī Ducis qui extra Regnū argentū emis-
set, atq; id Illtī eius deportandū curasset, detentus est aut prohibi-
tus nemo, ita ut nullam querendi iustam causam Illtas eius habere
videatur, Nam quod queritur voce præconis in publico mercatu
Gnezne interdictū esse, ne quis ad Illtē eius argentū reheret: id
an factum non esse pro certo affirmare potest, Nisi forte illud ad
iniuriam suam Illtas eius existimat pertinere, quod conata est Metas
eius quibuscumq; honestis rationibus efficere, ut secundū Comiciorū
decretū a eadem moneta Ills dñs Dux supersederet, sed huc,
decreto Comiciorum adacta est Sacra Metas Regia, cui nō potuit
non parere, cū nulla vñq; de re, atq; de Moneta hac Illtis eius,
maioris fuerint clamores concitati, Porro num quid in eo con-
pacta factum sit, si uolet Illmus dñs Dux inuncios suos mittere
in proximis Comicijs, diligenter disceptandū curabit, Deinceps
vero hortatur Sacra Metas Regia Illtē eius, ut se, et filium, et sub-
ditum Principe esse meminerit: neq; aliter agat cū Mte sua, quā vel
cū patre filium, vel cū superiore domino vasallum, agere fas est.
Quicquid honoris et ætati huic et dignitati Regiæ detulerit: is ad
ipsius Illtis honorem redundabit, Quod aut postulat Illmus domus
Dux, ut quæ pars argenti erepti desideratur, eam ex bonis et fa-
cultatibus raptorū compensanda curet, de eo cupit se Metas Regia,
in hijs quæ proxime in Regno habebuntur Comicijs, admoneri,
Vbi vias omnes et rationes peruestigabit, quibus efficere queat,
ut Illustriss: dñs Dux ad summ tandem aliquando citra cuiusq;
iniuriam perueniat.

*Responsum Oratoribus Illmⁱ
domini Ducis Prussie datum*

Quod semel atq; iterum pollicita est Sacra Meas Regia se Iura Prim:
legiaz Illmⁱ dñi Ducis, semper salua, integra, et sarta lecta (quod
aiunt) conseruatura, neq; vnquam a se in eiusmodi Inrium et Pri:
uilegiorn^u derogatione aliquid constitutum iri: in eo adhuc perstat et
perstabit semper, Proq; ea qua est in pactis seruandis constancia,
certa et indubitata spe esse iubet Illmum dñm Ducem, quicumq;
in pactis continentur, ea ne minima quidem ex parte per se violata
iri, Sed qua in pactis expressa non sunt, in eiusmodi licere sibi
id persuasum habet, quod in subditum Principem superiori dño Iura
omnia permittunt, Neq; aliud in ijs postulat, quam quod ratio di:
ctat, leges pronunciant, Et si nihil hoc tempore Sacra Meas Re:
gia de Iure Appellationu^m decernit, sed in eo interea acquiescit, qd
in pactis et transactionibus scriptu^m continetur, Ut si quis iniuria
sibi facta aut se grauatum existimaret, is possit ad Consiliarios,
quos Regia Meas, et dñs Dux Prussia, ad festu^m Sancti francisci
quatannis, quum id necessitas exigerit, Marienburgum mittere de:
beant pronocare, qui super ea re cognoscendi potestate habere debet

Quod si ibi cognitum fuerit appellatione^m pronocantis frimola et illicita
tam esse, debebit pars illa Iudicio decem marcas Prutenicales pendere
et parti aduersa ad refundendum expensas litis et ad parendu^m pri:
ori Sentencie obligata esse, Hac ita ut in pactis scripta continet:
tur seruare vult Meas Regia, In quibus quod scriptu^m est, ut Ma:
rienburgum ad festum sancti Francisci Consiliarij mittantur,

quandoquidem ad id tempus, Grandenti de more conveniunt, Marienburgi in Maio Mense, si aut locus aut tempus mutetur, ita ut in Autumno Grandetum, aut in Vere Marienburgum Consilarii mittantur, facile de eo cum Illmo doio Duce Sacra M^{as} Regia conveniet

Quod vero Marannenses attinet, permolestè fert Sacra M^{as} Regia, non esse mandatis suis à Gedanensibus obtemperatum, Aget cum eorum hic Nuncijs, et causas quamobrem non satisfecerint mandato Mis eius cognoscat, Interea tamen ut petitioni domi Ducis satisfaciat, quandoquidem fatetur Illas eius non illorū sed sua culpa factum esse, ut Marannenses citati non steterint, quod per Illam eius sistere se prohibiti fuerint, a pœna contumaciæ M^{as} Regia absolutos promittat, ut qui sua absentia et quod citati non venerint legitimū adferant impedimentū Principis sui interdictum, Sed ea tamen lege absolutos eos vult Sacra M^{as} Regia ut iuxta pacta Consilarij Mis eius, et domi Ducis una in hys quæ Marienburgi proxime habebuntur Comicijs, cognoscat de iniuria quam sibi factam ab Ille eius Ketingi eorūq; litis consortes prætendunt.

De odioso proscriptionis ædicto abrogando, ita ut l^{is} eius se facturam ostendit, Sacra M^{as} Regia Nuncium suum ad Imperij Comicia mittet, ac qua summa poterit cura providebit, ut suo suaq; posteritatis, et una Illmi domi Ducis, Terrarūq; Prussia, omnium, ocio, quieti, et tranquillitati consulat

Quod Insurandum Illas eius exigit a Sereniss: doio Rege iuniorè, id M^{as} eius in optimam accepit partem, Quoniam vero ea ipsa de re missos in Lithuaniam esse nuncios ad M^{em} eius intellexit,

voto Illius eius satisfactū esse credit. Quod si opera M^{as} Regia apud Serenissimū filiū necessaria nihilominus aliqua in re videbitur, in ijs quæ aqua fuerint libenter eam deservit et pollicetur.

Quod queruntur subditi Illius eius de novis vectigalibus multo gravior est ea de re querimonia subditorū Sacrae M^{as} Regia, quod gravissimis vectigalibus in terris Ducatus præmantur, Quomodo vero ubi sint nova ista vectigalia instituta, nō est edocta M^{as} Regia, nihil est quod de eis quicquam hoc tempore statuat, Cæterū aut Marienburgi proximo Vere, aut Grandenti in Autumno Cōsiliarijs terrarum suarum Prussiae mandabit, ut de eis cognoscant, Eodem et suos Illius D: Dux Consiliarios mittet, qui una cū illis cognoscant, et de Regni nostri, et de Ducatus Prussiae subditorū quod vectigalia attinet gravaminibus

Quadrigas restitui serio mandabit.

Peccunia Episcopo Sambienti ablata est, apud patrem illius Galascha, de quo supplicium sumptū est, qui reddet simulatq; fuerit ab eo postulatum

De eo quod Cherubin Cosmaczowski, de Magco felice a Srzensko Palatino Plocen, et Capitaneo Plocen et Marienburgen queritur, Similiter et de querimonia eiusdem Magci domi Palatini, et Generosi Stanislai Lawski, Castellani Visnen, utriusq; Commissarij Marienburgi cognoscent,

Captam de finibus controuersiam, ad finem perducere M^{as} Regia curabit, datis ex sua parte certis Commissarijs, quos totidem ex sua Illius domini Dux assignabit

Qua acta sunt noīe omnīū Ordīnū et Statūm Ducatus Prussia,
de ijs nihil habet nunc aliud quod respondeat Sacra Mēas Regia,
præter id quod in proximis superioribus Comitiis per eam est respon-
sum. Res est non parui momenti nec exigue deliberationis indiget.
Nunc valetudo Regia Mēis est affecta, magnis præterea Regni
sui et Reipublice negocijs est impedita, ut singula diligentius ex-
pendere non vacet, Quamobrem hoc tempore nihil de ijs Sacra
Mēas Regia statuere potest, Nichil est in mora periculi suo
tempore considerari poterint omnia et expendi accuratius,
ac quod è re fuerit statui,

QVando quidem ex multiplicata moneta, plurimū ad Regnū nrū
 detrimentū pervenit: quæ nō aliunde multiplicata magis est, quā
 ex eo, quōd Illis domus Albertus Marchio Brandenburgensis in
 Prussia Dux, nepos noster charissimus, postq̃ ipsi eudere moneta
 desimū, tot ædictis et denunciacionibus nostris, de sententia et
 Consilio omniū Regni nostri Ordinū factis, adduci nō potuit, vt
 quam ad rem exemplo etia nostro erat inuitatus, ab ea eudenda,
 supersederet: habita cū Regni nrī Consiliarijs, matura deliberatioe,
 quemadmodū providere posset, ne plus etia deinceps ex hac tanta Mo:
 netæ multitudinc, quā summa propterea vilitas est consecuta, Re:
 gnū nrū detrimenti caperet, solam hanc rationem inuenimus, vt
 ædicto nrō caueremus, ne quis in posterū in Regno nostro vtī au:
 deret, Quoniam vero repente adeo vsum eius interciderē absq̃
 graui multorū iactura nō potuimus, certum tempus præscriben:
 dum diximus, intra quod providere omnes teneantur, vt omne
 Monetæ genus, quod cudit Illis dominus Albertus in Prussia Dux,
 ex finibus Regni nostri exterminetur, Quamobrem mandamus.
 presentibus, vniuersis et singulis, cuiuscunq̃ Status & conditionis
 fuerint, vt quicquid habuerint monetæ, ex officina Illis domini
 Alberti in Prussia Ducis, nepotis nostri Charissimi, id omne
 ante festum dñi Michaelis proximū, qua possunt ratione expor:
 tandum ex Regno nrō eurent, Quod si qui citra incommodum
 suū facere non possunt, tū Craconiam in Officinam nostram

Monetariam, omne² cuiusmodi Monetam comportent, Iustum pro ea,
præciū² accepturi, Quod si quis post festum Dni Michaelis proximu²
eam habere depræhensus fuerit, ubicumq; reperta erit, eam in comi²
missi causam cecidisse decernimus, et fisco nostro volumus appli²
cari: Nisi forte in hys Comicijs quæ in Regno nro proxime
per nos habebuntur aliud erit aliquid consultum, in eos qui ædi²
ctum hoc nostrum violare ausi fuerint. De ea vero Moneta qua
Illres domi Joannes Marchio Brandenburgensis, et Fridericus
Dux Legnicen² euderunt, quod pridem ædictum fuit authoritate
nostra Regia promulgatum, ne quis ea in Regno nro vteretur,
id ratum esse et iterari volumus Quod si quis vero circumvenien²
tus fuerit, ne maius ex ea detrimentum patiatur, Volumus ut
ante festum dñi Joannis Baptistæ eam ad Officinam nostram
Monetariam perferat, pro singulis grossis, quinq; ternarios acceptu²
rus, Quod si qui ea uti post festum dñi Joannis voluerit, in
eos pæna falsi animadvertemus.

Legatio à Sigismundo Rege patre ad
 Sigismundum Augustum regem Poloniæ filium
 data Ioanni de Treziana Palatinidi Rane
 Burgrabio Craconien. Papifero Sandomirien

1 5 4 5

P offel gdy przynedzie do Krolia iego M. v prosiwsi sobie audiencia
 przji radach państwa Lithewskiego, tymi slovi oddawszi pierwey
 Credencia bedzie moril,

N ayaśmyeishi miłoscziwi krolu, iego K. M. ocziecz waszey K. M.
 moy M. pan snadz rad swyhl obniśliacz myendzi ynni Rzeczami
 pilnie iako bi Iego M. waszey Kroliewskici M. s domem wsithim
 i poddanymi swymi i. v. K. M. takiesz w obronie a w pokoyu dobrim
 mieszkacz i zachowacz sie mogl, Czo iesli kiedy cżimil, za mlodzych liath
 swoich, dzis tym wyneśej to obniśliacz raczi abi wtey dospialoseji
 liath swoich mogl sie vchromyć kazdi myepřiaczielski trudnosci
 y niebespyeczeństwa sansiećkiego

C zymyancz tedy temv dosyecz roskazoval iego K. M. Szrodze Starostam
 pogranycznyim na on czas oboneygo państwa, a theraż Koroni Pol:
 skiej aby ony cżiecho i spokojnie sie zachowali přecziwcho Wa:
 laskim, Tatarskim i Czesarza Turcziwego lyvdziem, a za gra:
 nicze do Zadney Ziemie niepřiaczielskici ony iesťdziej ani slacz
 myesmielhy, rozumieyancz temv iss cżobi kolwiek od Iego K. M.
 poddanich křiwdi za granicza lyvdzie niepřiaczielscy myeli, to
 by Zasie sovieďie s lyvdzi i spoddanich iego K. M. odebracz cżiech
 Tobarajancz sie iesťde ktemv abi za iakimly křiwdami y

Złodzieistw, nieprziaciel Swojskiem do państwa jego K. M.
nieodpowiednie i bez wieści się mywzięcił, ku wielkiej szkodzie
i szkacie poddanych jego K. M. a żyłdzie też przestępcą, aby
tych szkód które bi były wzięzione jego K. M. s skarbu swego
jakosż się to inż pierwsze działo nieprziacielskim żyłdziom s
wielka szkoda swoją płaciz mymuszał,

Thy wsisthky rzeczi wyedzany Krohova iej M. nasza M pani matka
waszej kroliewskiej M. aby sye w dzierżawie swojej gramyżney Bar-
shiei wedle wolej jego K. M. i pospolitej potrzeby Zachowała, czosż
kolwiek o Pretwiczu s cziych powiescy albo pissima wsiżala, a:
bi tego bez karania nieopuszcila wczim bi bil wymyć nalezion, do:
wyadunyanetz sye zawszdy raczila statecznie i pilnie iakoby ktora
powiesz w prawdzie sie nalesz mogla, a gdi iej M. Pretwicz:
wi ty rzeczi ktore nan byly powiedany oznaymnyacz i sthego
go hamowacz raczila, ktemu przislo za jego prozba iz yei M. s dwo-
ru swego Pawla komornika do Baru na granicze poslacz raczila
aby sye dowiedzial, iesli s Pretwicza albo s kogo inego ty nayażdy
do ziem nieprziacielskich pochodza, ktorzy gdi tam bil iawnie tego
dosedl i okiem swym widzial, iz kozacy s państwa wielkiego xiestwa
Litewskiego na sliak Pretwiczow. Zajmnyacz o kilkanaście mil
korony Polskiej ku wloscy Barskiej chodza bracz dobishki, do
walach i do wloszow abo Czabanow Turczkich, Dla tego tbo czi-
nyacz aby Pretwicza i inie pogranieczne ludzie korony Polskiej
wiedli ku domnymaniu samsiad i nieprziaciol jego K. M. a issby
za ty trziwdy ktore bi ony wzięmy, korona a nie xiestwo tr:
dosci i niebezpiecznstwo miala

P rziwyodl tam do krolia jego M. i do kroliovej iej M tenze Pa-
vel ietnego kozaka, na imie Iwaszka, ktorego gdi drudzy wiekly
poimal, s kilku dziesyantb. kony wloskich, ktorego gdy panowie

Kiray

M.

ich Męz radę krolia iego M. w Krakovie pytali o tym chodzie: myd i kradzieży która przi mych bila nalieziona, powiedzial iss za volia i roskazanim Xiedza Fiedora Starostbi Vlodzimirskie i ony terasz chodili do valach, i imi imych classow chozivaia kv Teshnie i kv Oshakowa, a iss im roskazuje wsitkim ze by sliak państwa Litewskiego tracili a kv Barv i na ine myscija koromy Polskiej korzisc kazda pedili ze bi i Valachovie i Tur: czy i Tatarovie na Pretwicza sie o tbi rzechi domiskali i skarzi li, wktorej rzechi szersza sprawa waszej k. M. s tego przepissu listu Pretwicowego i tshakies s poviesci Pawla komormha przed wasz k. M. sia stavic

W tej rzechi najasnyieysi M. kroliv. iego k. Milosc poslacz miye razgil Zadaianecz za to waszej k. M. ociec v. k. M. s panij radami svimij te rzed. v.rozumiawsij racil tak karacz i opatrzicz, abi na potbm tshaki rzechi myepistojne na graniczi sie myedziaki s ktorych by trudnosć, skoda, i valka, przeciwo państvom iego k. M. i tshudziss waszej k. M. vrosć mogli v. v. m. myd nievatpi iego k. M. iss za daniv iego k. M. i tshakiesz potrebiev pospolitey v. k. M. bedziesz v. d. m. dosyc racil

Dokonawszy rzechi ku kroliovi iego M. kv panom Zasie oddawszy list Credenciej, tak bendzie movil.

Milosczi panovie iego Kroliewska M. nasz Milosczi pan krol star: szi ocziewcz iego Kroliewski M. pana naszego Miloscziwego przes mie roskazal v. M. wsitkiem laske sva powyedziec, napominajancz i Zadaianecz v. M. iego k. M. roskazal, abiscze v. M. przi kroliv iego M. synu iego k. M. iedzi panu svym, racili sie, o to staracz aby ty rzechi o ktore iego k. M. roskazal przes mie ktore v. M. szizeli bi byli tak opatrzone i karane iako bi państwa ich kroliewskiey M. trudnosci i niebezpieenstva mymaly.

Nicolao de Siemiana Palatino
Belsensi mercenarie milicie Capite
Bona Regina Polonie

M^{ag^{re}} sincere nobis dilecte, Cognovimus ex lris tue S^{te} certu iam ac
verissimum id esse: q^d K^{at}aci Lithuani, Oczakow invaserunt, exisse;
runt, et preda hominu ac pecoru abegerunt, occasioneq^{ue} hostilitatis Tur-
cis et Tartaris adversum dominia nra prebuerunt, Quod facinus
eorum tam audax, Regia M^{tes} nos et Consiliarij omnes acerbo ac
offenso ferimus animo, Ne itaq^{ue} Cesar Turcoru cum quo fedus nob^{is}
est, existimet id quod factu est factu esse de sciencia ac volunta-
te regiaru M^{tes} Polonia, Regia M^{tes} Rex senior, ex Senatus co-
silio, mittit nunciu suu ad ipm Cesarem Turcaru, Significando illi
factu id et admissum esse a latronibus predato vivere assuetis;
preter voluntatem et sciencia suam; et q^d cu illo Cesare amicitia
et fedus servat, servabitq^{ue} inviolate, Latronesq^{ue} istos comprehensos,
castigabit. Responsum vero Sandziaco a tua S^{te} ad eus lras
datum, probatur. Nec Regia, ac toti Senatui Est enim ad excusaci-
onem nostri valde accomodat^{um}, quod et Cesaris et Sandiaci animum
offensu mitigaturu videtur, Videtur necessariu esse, ut hoc ipsum res-
ponsu demo iteru, et literas ad Sandiacu mittat tua S^{tas} Et hoc
adiciat, q^d ambo reges vniuersiq^{ue} Consiliarij, Poloni et Lithuani, et
caeteri omnes subditi egerimo ferunt animo, hoc tam audax pra-
donum admissum et q^d hoc factu est no modo no inuentibus, sed ne
cogitantibus quidem earu M^{tes}, Quandoquidem M^{tes} sue pro fide
et iuvemundo suo, amicitia pace ac fedus, cum Cesare Turcoru
servant servari q^{ue} a suis strictissime mandant, Pax autem et
fedus violatum censer non oportere, propter audacia et scelus.

Lominij

latronū, quorū duces Mosci fuerunt, reliqui non possessione ^{nati} in domibz
 regiarū Mtem: quos cetera collumies secuta fuit, Qui ipsi sedes cer-
 tas nullas habent, et in campis ferarū ritu degentes, raptō vivunt
 et nullius imperio sunt, et promde tales nō facile apprehendi possunt
 et puniri. Nichilominus tamen vtrazq; Meas Regia, senerē mandant
 suis omnibus Capitaneis, vt vbiq; hos predones querant, et compre-
 hendere curent, in quos ea animaduersio erit, que ceteris omnibus
 documento est futura, quatenus fedus per Mtem Regiam initū cū
 amicis observare vnusquisq; debeat, Credimus q; hac nunciacione tue
 S^{ty} ad ipsum Sandiacum de fido et constancia federis seruandi,
 et puniendorū predonū, Sandzacus ipse mitigacior erit, Erit autem
 ea nuntiatio, magno adiumento ei nuntio quem ad Turcū mit-
 temus, Credimus em q; lras tue S^{ty} Sandzacus ad Cesarē mit-
 tet, preterea vno eodemq; negotio S^{ty} tua per eundē nuntium
 suum, quem illuc cū eisdem litteris mittet, animū ipsius Sandzia-
 ci, et si que illic in nos molimina fiant, explorabitur, Hæc et alia
 plura ex litteris Regiæ Meis tua S^{ty} vberius cognosces.

hortamur aut S^{ty} tua, vt hoc tempore suspecto tua S^{ty} in Russia pro-
 pe confinia comoretur, ad facilius cogendos homines, cō hostiles
 incursus, si qui de repente extiterint reprimendos. De presidio
 istuc mittendo, Regia Meas consilium capiet, Cuperemus aut ve-
 hementer, vt controuersia iudicialis, cuius causa venire huc deberet
 S^{ty} tua, vel in aliud tempus differetur, vel amicabiliter compo-
 retur vt tempore hoc de hostibus suspecto S^{ty} tua istuc comoretur.
 et sit intentā, ne quid ab ista ora regni detrimenti accipiat, De
 quaquidem controuersia, et termino eius, quid Meas Regia cū Sena;
 tu constituit, ut ex eius Meis lris tua S^{ty} cognosces, Quam saluam &
 felicem esse optamus Craconiæ die quarta Decembris M D XLV

Instructio Henrico Aulico regio ad
Bassas Coesaris Thurcorum data

1545

Podkiem Henrich przyiechawsz na dwor Czesarza Turczkiego, opowie sie v Bassz iss przyiechal s listem naszym do Czesarza Turczkiego, i bendzie sie pytal czo my kaza s thim listem dzialacz, iesli my go kaza samemu Czesarzowi oddacz, albo i sami beda chcietz wziacz, a powie przythim iss my nyporuczone mych morycz s Czesarzem, iedno listu oddacz, a odprawi i odpissu sie vpominacz

Tu wyenez potim koma kaza s thim dzialacz tbo bendzie cjinyl Iesli go przypuszcza do Czesarza, tedi tak bedzie mowil

Krol iego M^{cz} Polsky pan moy roskazal wassej Czesarski milosci pozdrowienie brackie powiedziecz asdrowie wassej Cze: M. nawiedzi^ć ktorego wassej Cz. M. zawszdy zychi i sprzyjacie iako bratu i synowi swemu blisnemu, a tam listu odda, i o predka odprawie prosicz bedzie

Jesli beda Bassz chcieli listu wziacz, tedi im go odda, a o odprawie predka prosicz bedzie, Listu tess drugi ktori do Bassz pissemy, wnetz za Czesarskim listem im odda, alie przed oddaniem listu tak ma morycz

Krol iego M. Polski, pan moy roskazal v. M. przyiacielom swoim powro^ć drowie^ć powiedziecz, ziczancz v. M. od pana Boga wsego dobrego a od Czesarza lasky, iako przyiacielom swoim osobliwym,

o ktorich te nadzieje ma, iss beda cz na tchim myeszczy na ktorym
 tess pyrwsi bily panowie Basze, bedziecie sie v M starać a zachow-
 wanie dobrej przyjaźni i przymirza, ktore wst między Czesarzem
 jego Mćia Turczym a krolom jego M panem moim

Do tym list odda

Bedali cie pitacz okolo Oczakowa, powiesz, iss skoro prziszla wieść
 o tej szkodzi ktora sie tam stala, poslalismy komornika naszego
 do polnego hetmana chcacz sie dowiedziec rzeczy pewnej ktory
 na pisal iss Sendziak Bialogrodzkiy kv niemu byl poslal opowieda-
 jacz te szkody ktora sie w Oczakowie stala, a mienijacz iako bi sie
 od poddanych naszych stac miala, Ale hetman nasz polny, dal
 nam te sprawy za pewnym wywiadem. iss myedzi tchim lotri kto:
 rzi do Oczakowa chodzili niebil Zadny s korony naszej, ale vsitchi
 vodjowie s moskwy byli. za ktorimy powiedajaz yss bi lotrykowice
 tbulacz s xiestwa Wielkiego Litewskiego iscz michi, czego iesze
 pewne dowiedziecz sie niemogl ktorzi bily, albo iesli bily ktorzy

Te sprawy gdich my wzily od Hetmana naszego, aczkolwiek ta sko-
 da ktora sie stala poddanym Czesarza jego M nie od naszych sie sta-
 la poddanych, a wszakze iednak zalowalismy tego, iz sie to od lotro-
 wstwa tego stalo ktore nigdziej pewnego myeszcza niema, iedno sie
 po poliach tula, i roskazalismy do Starost naszych pograniecznych
 pyssacz abi wszystkie pilnoscy wezmili iss bi ty lotry poimacz mogli
 abi bily srodze karani, a sthimechmy cze s listy naszych wypra-
 vily do Czesarza jego Mći s ktorymy gdiz iechal dowiedziacs sie
 na granicach, iss tess krol jego Mći mlody syn nasz, roskazal sta-
 rostom pograniecznym xiestwa litewskiego, abi sie pilnie starali, iss
 bi to lotrowstwo bilo pojmano a karano.

Bedałi morycz iss maya pewna sprawa, iss to lyrdzie bili s panstw
nasych, powyess, iss ynaczi niewiesz iedno iss Moskwa bila: a iesly
ktorzi bili s panstw naszym, iakosz tego pewnie niewiesz, tedy
mycbily iedno iakiess lotrowstwo a tulaczje, Abowiem zadny
stateczny a ktorzy by myal osiadlosz wpanstwach naszych, va:
Zicz bi sie tego niesmial nad srogie Zakazanie nasze ktorozymy
vczymy, aby Zadni poddany nasz nyesmyal lyrdzi poddanych
Czessarza iego u skodzic, vyedzacz iss za to Srodze by karan
byl

Jesli tam posla naszego zastanie tedy yemv listy odda i Instrukci:
ya te vkaże, aby sie vedlie nyci spravoval,

Gdzie bi tess, czego Boze vchovay, zastal tam posla naszego, iss bi byl
Zahamovan a do niego mepuszon niebyl, tedy sam przed sie listy
odda, a potym staracz sie bendzie aby posel nasz volien byl a navyc:
czey przes Rossembassze. a to bedzie czimyl sam s siebie; yakobiss
my mi sie bily mienadzievaly tego i owsem Za toszmi michi iss po:
sel nasz, yuss myal richlo v nasz bycz, pomierasz mycz sie od nas
niestalo czim byssmy myely przymierze szvcić, ktorego zawssdy
strzezemy i strzedz bedziemy, niechczacz aby na nassey vyerde
ktorazmy Czessarzory iego u dali a od iego u ya tess wzily
myal sie iego u omyle

Aczkolwiek bi tess od nasz czo sie prjecziwko przymirzv dziać mialo,
iakoss sie v tym czymy, iss sye mycz myedziene, iednak to iesth
Zachovanie miedzi vsitbkimi livdzmy, iss postowie wszedzie besspie:
ezensthro y swobode mayx, a ktoss kolwiek na posly sye kiedy
turgal, nie bylbi przes wielkiego v wszecz livdzi oslawienia, a tego
nygdzi Zadny pan spraviedliwy iedno iaky okrutnik nieczimyl
Powie potym iss ma za to, byssmy to bily vyedzily niezamiechali:
byssmy tego bily o tym do Czessarza iego u pisacz i wskacz.

Sigismundus primus Rex Polonie
Solimano Cæsari Thurcorum

SERME etc. Ex his quæ scripsit, ad nos Campestris exercitus nr̃i Cam:
pductor, queri nonnullos homines vr̃e M̃tis accepimus, q̃ latrunculi qui:
dam ex Regno nr̃o in Opidum Oczakow inuasert, eorū incenso præ:
dam inde abegerint, Quod ad vram quoq̃ M̃tem relatum iam esse nō
dubitamus, Quoniam vero sepe aliter illi plerq̃ renunciari cognouimus
q̃ se res haberet pro ea amicitia quæ nobis cum vestra M̃te intercedit,
volumus comittere, quin illam per hasce lras nr̃as de rebus omnibus, quem:
admodum adte sunt, certiozem redderemus, Planum enim illi facere cu:
pimus, q̃ quæ nobis cum M̃te vr̃a fœdera intercedunt, ea et seruamus,
& seruare deinceps volumus inuiolate, Illud itaq̃ certo sciat, q̃ inter eos
latrunculos qui facinus hoc patrarunt, ne vnus quidem ex Regno nr̃o fu:
erit, fuerunt autem pleriq̃ omnes Moschi, per pauci autē ex magno Du:
catu nostro Lithuanie eos secuti esse dicuntur, Nos vero simulatq̃ quid
actum esse de Oczakow accepimus dedimus ē vestigio mandata nr̃a
ad Præfectos Arciū nr̃arū in finibus, vt si qua posunt ratione Latrun:
culos istos caperent, Qua de re etiam ad Serimum filium nr̃m in Lith:
uaniam scripsimus, qui et ipse summam diligentiam in capiendis illis ad:
hiberi mandauit, Qui si comprehensi fuerint, etiam inspectante Nuntio
M̃tis vr̃e, si quem miserit, capitis pœnas luent, Volumus em̃ vt omnes
intelligant, nos quam dedimus M̃ti vr̃e fidem, eam seruare firmiter,
neq̃ pati, vt per nos, aut nr̃os fiat aliquid, quod mutue nr̃e amicitie
dirimende occasionem præbeat, quam perpetuo sancte nos obseruatuos
M̃tas vr̃a nihil dubitet, Ac si quis aliud illi de nobis persuadere fue:
rit conatus, ei fidem nullam habeat Craconia xv Decembris M̃D XLvj. ?

Sigismundus primus Rex Polonie
Ad Rosthembasha

Istinc etc Qui istinc ad nos redeunt Nuncii nostri plurimum nobis com-
mendant studium Domus v're erga nos & sedulitatem in rebus isthic no-
stris agendis, Quo nomine magnam illi habemus gratiam, Quoniam vero
perferunt ad nos Arcem Oczakow a Latrunculis quibusdam incen-
sam, bonaque Civium direpta esse: atque id crimen hominibus quibusda-
m nostris impingi, Certo D. scire volumus, qd ex Regno nostro nemo pro-
prie ibi fuerit, Qui vero faciunt istud patraverunt, eos magna ex par-
te fuisse Moschovitas, perpaucos vero ex Magno Ducatu Lithuania
eos sequutos esse, neque qui fuerint scire ad eam diem potuimus
Nos tamen omnem adhiberi diligentiam curabimus, ut comprehendi
possent, Neque minor est, ea in re cura Serenissimi filii nostri qui expe-
ctant Latrunculos istos & comprehendi iussit, ut debitas penas per-
solvant, Quod si secus aliquid delatum istuc fuerit Deo: via pro suo
in nos studio det operam, ut fidem delatoribus non habeatur, atque
omnia faciat, que ad amicitiam cum Casarea Mte non modo re-
tinendam verum etiam augendam et amplificandam putaverit per-
tinere, Cui violande nullo unquam tempore causam sumus ullam
daturi, sed eam integram semper et inuiolatam studebimus conser-
uare Crac. xv Decembris M. D. xlvj.

Sigismundus primus Rex Polonie'
ad Basschas

Cum hunc more' semper habuerimus, ut quociens aliqua de re ad Cæsaream. Mtem scriberemus, etiam ad Consiliarios illius litteras daretur eum ne nunc quidem prætermittendum putavimus. Cum itaq; acciderit hoc tempore q; Oczakow Castrum per latrunculos quosdam incensum, et præda inde est abacta, cuius rei culpa in nostros quosdam homines referetur. Certo sciant D v're, q; ex Regno nostro nullus ibi fuerit, Qui aut. facinus hoc patrarunt, eos fuisse Moschos accepimus, quos nonnullos etiam ex Magno Ducatu Lithuanie' sequi; tos aiunt, qui autem isti fuerint nodum comperitum quicq; habemus. Dedimus mandata nostra, ut querentur diligenter et caperentur, Atq; ea ipsa de re ad Serenissimum filium nostrum in Lithuaniam scripsimus, Cui cure' futuram eam rem certo scimus, Quod si comprehensi fuerint, dabunt penas audacie sue, Que' ita per Do: vestras. Cæsareæ Mti narrare postulamus, ne fidem habeat, Si secus ad ea' aliquid fuerit delatum Cracoviæ xv Decembri M° D° xlvj°

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Sigismundo Augusto regi iuniori filio suo

SEfme etc Rediit ad nos Orator noster ex Turcia, qui etsi humaniter
illie est acceptus: arcem tamen Beez, de qua missus potissimū erat, nō
obtinit. Quin graviter offensum est narrat Coesarem Turcarū, eo
q Opianum Oczakow direptū est, atqz inflamatum. Qui mittit etia
suum Nuncium, qui hac de re nobiscum exposculet, ac sartiri damna pe
tat, que sunt Oczakonienū illata. Cui quid nos responsi dare oporteat
ignoramus, quandoquidem dies erat constituta si recte meminimus
Domicā Remiscere, qua Prethvitz & alij nōnulli corā Mte vrā sistere
se debuerant, ut ex illis quorū culpa direptio hæc facta sit, cognosceret.
Vehementer itaqz cerciores a Mte vestra fieri cupimus quid de
causa hac constituerit, Ex eo enim quod per illam isthic erit
constitutum, responsum Cæsaris Nuncio dabimus, Qui cū ad nos
propediem sit venturus, nollemus eum longiore tempore retinere,
Gratissimum itaqz nobis Mtas fecerit, si primo quoqz tempore
de rebus omnibus cerciores nos reddiderit, Dat Cracoviæ die
xxvj Marcij Anno Domi M° D° xlvj°

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle regine Hungarie filie sue

SERma Princeps etc' Rediens ad nos Orator n^r, que' in aula Casar^{um}
Turcar^{um} acta per se essent nobis narravit, ut possumus amitt, si q^undo
voluimus n^o licet. Vellemus nos quide' ex M^{ti} v^{re} sententia cessisse
omnia, Sed quecunq; tamen acciderunt, ea forti ^{ferenda} tenenda sunt animo.
Quoniam vero remittant nobis velle M^{tem} vram, ut si obtineri Arx
Beccensis n^o possit, saltem hoc impetretur, a Casare, ut eam demoliri ac
solo equare liceat, Ita ut visum est M^{ti} v^{re}, ut hac in re opera Lega:
ti Christianissimⁱ Regis Galliarum uteremur. Scribimus ad eu^m, ut ea
nobis nauare ne grauetur operam, quas litteras v^{re} M^{ti} dari iussimus,
ut ipsa, cum occasione nacta fuerit curet eas perferendas, Hortamur
autem M^{tem} vram, ut bono sit animo, deq; paterno nostro erga se aⁿo
polliceatur sibi omnia, n^o fallamus opinionem M^{ti} v^{re}, Quae ut faeli:
citer valeat optamus Dat^o Craconia xxvi Marcij M^o D^o xlvj^o
Regni vero nostri xl^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto regi iuniori Poloe

SERME Princeps etc' Venit nuncius Turcaru', qui per nos hodie est
auditus, Quas nobis litteras attulit, earu' sensum ignoramus, Caremus
em' interprete, pro quo misimus, & celeriter eum ad nos venire ius-
simus, Vbi traducte fuerint litterae, eas cum Mte v^{ra} comunicabimus
Interea vero, quæ verbo dixit paucis accipiat, In hanc em' sentenci-
am locutus est Casarem suum nos pro amico habere, cum nos tamen
hostilem nostrum erga homines illius animum declarauerimus, Ver-
bo amicitiam nos profiteri, re ipsa hostem esse, Inuasisse enim
nostros in dicionem illius hostiliter, Opidum eius igne et ferro
depopulatos esse, et res et homines abegisse, Non esse quod di-
camus nos nescisse, Certum enim esse, quod nostri homines fecerint,
Esse nos potentes et persequi inimicitias, & viribus nostris uti
posse, ac reliqua etiam inuidere, Sed nisi sartinerimus iniurias,
et damna Casaris hominibus data, fore ut experiamur, potenciori
esse Casarem, qui sit iniurias istas vindicaturus, Hec fere summa
fuit eorum quæ dixit, Quæ scire Mtem vram volumus, ut eam
Consiliarijs - Magni Ducatus ea communicet, ratione sarcienti dam-
na inueniat, ac modis omnibus vna nobiscum provideat, ne quid
Regnum nostrum, et communes provinciae detrimenti capiant,
suamq; de omnibus sententiam perscribat,

Sigismundus primus Rex Polonie
 Consiliarius Regni Polonie

Magice etc Res noua et insolita nobis Caesaris Turcarum lris et Nuncio
 modo oblata est, ac harum quidem eius exemplum mittere S. tua non
 posuimus, propterea q. interpretem ad manus no habemus, Legacio sane
 dura et ~~inimicorum~~^{minacum} plena fuit. Cum haec est summa, Casarem nobis
 amicum esse, nos contra verbi tantum amicitiam, rebus hostilitatem
 ipsi ostendere, nostros homines e Regno nostro in ditione eius hos-
 tiliter inuasisse, OcZakow Opidum exussisse, praedam abegisse, nisi
 cumulate satisfecerimus, pro ijs damnis, in nos, ipsum vindicaturum esse.
 Et facile id quidem potest subordinatis, et summissis, contra nos Vala-
 chis, Transalpinensibus, atq. Tartaris, praesertim cum credibile sit cum
 senre q. imparati sumus, hoc tempore ad depellenda bella, et exoluere
 quidem damna, a dissolutis, et licentiosis hominibus data, onerosum
 nobis et acerbum, ac de turbatoribus illis poenas sumere per diffici-
 le est. Purgationi autem nostrae non opinamur Casarem locum daturum
 esse, q. excursionem illam, etiam si non a nris hominibus facta fuis-
 set, tamen e ditione nostra, factam fuisse constat. Itaq. quid fa-
 ciendum nobis, quidue responsi dandum esse censeat, S. tas tua be-
 ne secum cogitet, ac diligenter nobis describat. Pro officio suo
 et gratia nostra factura, Datus Craconiae xv Aprilis
 M. D. xlvi.

Sigismundus primus Rex Poloniæ,
Castellano et Palatino Craconien

MAG^{re} etc. Minime incundus aduenit nobis à Cesare Turcarum
Nuncius, atq; item littere, Sed litteras qui interpretaretur, nūc ad
manus non habebamus, Legationis vero hæc summa fuit, Casarem
nobis amicum esse, nos contra verbis quidem amicitia polliceri, re
ipsa hostilitatem ipsi ostendere, Nostros homines à Regno nostro
in dicionem eius hostiliter inuasisse, Opidum exussisse, prædam
abegisse, nisi cumulate exoluerimus ea quæ repetuntur, Casarem
ipsum in nos nostraq; vindicaturum, Est facile id quidem illi, hoc
præsertim statu rerum nostrarū, si Tartaros modo et Valachos, atq;
Transalpinen in nos concitaret, Satis abunde negocij nobis facefse-
ret, verbis illi vix satisfaciemus, Nam vt in potestate nostra nō
sint perditī illi ac dissoluti homines, qui excursionem illam ad
Oczakow facere, tamen q; e Regno nro eam facere, in nos ille cul-
pam confert, Persolvere autem damna illa unde et qua ratione de-
beamus, et inquietos illos turbatores pacis, quomodo vlcisci possi-
mus non intelligimus, Quocirca hortamur, et postulamus. S. tua
vt statim post Conductum Pasche huc veniat, nobiscum pariter
hys et alijs quibusdam de rebus, consilium initura, Quod faciet
pro gratia nostra et officio suo Craconia xv Aprilis Anno
Dni M^o D^o xl^o vj^o Regni vero nostri xl^o

Consiliariis Regni

Magge' Sincere nobis diledte, Simul atq; venit accersitus a nobis Interpres noster, vt litteras Turcaru' Coesaris, in linguam nostrā traduceret ei mandauimus, Quas traductas S. tua mittimus, vt scire possit quibus de rebus consilium suum nobis impertiri debeat, quod aut ipsa proferet cū ad nos venerit, aut si minus venire poterit, scriptum ad nos per Cubicularium hunc nostrū transmittet, Craconia tertia Maii M^o D.^o xl y^o

Solimanus Coesar Thurearum
Sigismundo primo regi Polonie

Boża mocza Czesarss Turczski, i ynych wielie Państw, Roskazuia: Jemu, panu wielkiemu w Zakonie Iesusowym, prziasn nascha przia: adzieliowy naschemu Krolowi Polskiemu, y innich wielie Państw Zakonu krzescianskiego Sigmuntowi oznaimuemi y daiem vam przia: iadzieliowi naschemu wiedzieć przess ten listb nasch, Tich przesslich czasow Sandziak Silistriysky Mechemetbek a Sadzia nasch Zamku naschego Oczakowskiego, dali nam panu swemu przess listbi swoje snacz, s ktorichesmi listbow ich tbo virozumieli, isch span: sstwa waszego s Polski z niektorich Zamkow, przodkiem s Bracz: laria Izaczko a Maslo, z Zamku tess waszego s Cerkass na.

imie, Karp, Jan Derško czy s Cerhassow i s Kiiowa, y Zinnich
Zamkow waszych pogranicznych, które przylegli po bliżu stich
Zamkow, niektórzy panowie szami wglowach, Iżotbkiem Iretbicz
Włodzimirski, Ironski, i żyjących panów roskazania, czy badancz
glovani, Sprawiwszy sobie trzidziesze y dwie Szajki voda przisli
latba po śmierci Mahometowci 952, miesiaca Pasdziernika trzi:
nastey noczi prziciagneli pod zamek nasch Oczakow z obrona z rucz:
niejamy, y dostbawali Zamku, y zabili do śmierci piencz szlowiekw,
a szberzech ramy, y tudzież wziatbo ludu zakonw naschego Beser:
manskiego wnievolia, iako niewasch, tak też y mesczinskiego stanu,
trzidziesze i dwoie, i ku tchemu wsitbko Zich maietbnosze, za dzien:
sznaseie tchisyanecz rdeci ich ruschajacich wtbey tbo walse, A na
potbim stich ludzi, które bilo pobrano wnievoliv dwadzieszeia osob
puszczo na okup, a tbeo ich okupu zaplaczo im czterdziesze ti:
szianecz y szeysez szetb aspr, a siem d osob iesze sza w nich wnievo:
li zostbalo, I ku tchemu iesze z ynsich poddamic naschich wzietbo
trzidziesze osob wnievola, a skodi ym wsiimono za iedennasze
i trzi stba aspr wmaiethnoszeiach ich, i tba wsitbke trzidziesze
osob na okup przedali, wsiaki pomich okupu dzienyanecz i trzidzie:
sze tchisyanecz, i szterze stba aspr, i stbich też iedna osoba w nich,
I inschim poddanim naschim w maiethnoszeiach ich trzidziesze y
szesze tchisyanecz, i osm szetb aspr, I ku tchemu kom wsientbo
dzienyanecz ^{dziesze} tchisyanecz y siem dobrieh, Om o wsitbkiem tchim da:
li nam panu swemu Znacz. A tak ni mayanez swami od dawnich
szajow zachowanie y prziasn dobra, gi przisiage, przislusali
tbo na wasch, mieszkayanez swami wtakowe y laskawey prziasny
Panschwa y poddanym naschim, skodi thakowe i zabierania ludzi wnye:
voliv szimiez, yako wdobivamyw Zamku, thak też y w zabierany
wnievolia poddamic, ktorich y teraz szniwoley ony wikupovali,
przislusali na sasieczkie przijaczienstwo, i tbeo podiatbku zlocyn:
stbwa nierozumieny, cho za prziedina iesch, iakosch i pirwey za tba:
kowych zlocincow, ktorzy bili poddanim naszem swasze y strony

bilo doszycz wdzialano za ich skodi, Powtore takowa rzecz, czo za:
 potrzeba wskazye wszinaez takich zloczynstw, ktorze nieprzislusa:
 ya, ani Zaliez na mienzi prziazniolmi sie zachowinacz, bo ia tby nie:
 widze zadney prziazni, Znaszey stromy zadna rzecz sie mgdi nieod:
 micnia, tbo szani dobrze rozumiecie, wprziazni, ale swaszey stromi
 zawsze takowe zbiteczne rzeczy, pochodza i yawnie ssa, A tak
 thi skodi poddamich nasich popisane, potrzeba nam po wasz prziaznie:
 lym naszym tbo myecz, ze bi bili skodi poddamym naschim opravione
 a tych zloczyncow ktorzi tego sie dopuszczaja ktorogo kolwiek,
 z nich ktori badzie, przest omieszkania niech bi bili skarany, Bo takow:
 vem dyrdziem, to karanie wskazye, ze bi powtore takowych zloczi:
 nstw sie nie dopuszczali, A mi tesc ten Regestr, ktori przislal San:
 dzial nasch do nasz pana swiego do naszego szesliwego panowania,
 o skodach poddamich naszych, poslalissmy nam perwym Czanssem na:
 szym na imia Machmetem, A tak volia nassa na tym iesth, gdi Czanss
 nasch do wasz szchim listhem naschim prziedzie, tedibyscie sprawi na
 dlugo nieodkladali, mech bi tba rzecz prziacelskim obiazaniem byla
 spravovana, a tych lotrow ktorzi tbo zloczynstwo poczynili, kto:
 kolwiek smich iest, mech bi bil znanzion, y do was prziviedzion, ze
 bi bilo to smych poddamym naszem zaplaczono iako pobiehich, tak
 tesc y wmywola pobranych, ktorzi sie smieroley okupovali, i tbe
 vsitkie skodi ktorze sie im stali na ten class, i komi czo kolwiek
 komu wzietbo, rozkazahcie tbo vsitkho w classci zebracz, y
 zebrawszy tbo temu Czanssowi naschemu wracze podacz, A on
 bi tesc od was tbo wziawszy przimoss, y poddamym naszym rozdial,
 A czy zloczincy, ktorzi tbo poczynili, badali smich ktorzi spanow,
 abo smych pospolitich lirazi, takowym dyrdziom abyscie nie:
 przepuszczali i niefolgowali, vsitkli biescie mocznie a okrutnie
 skaracz dali, abi tesc i ynszy dyrdzie, tbo karanie wasze wydzancz,
 tego sie nie dopuszczali i mysmieli, zaden bi tesc z nich nie smial prz:
 iasn naszey wzwodzic, ze bi zadney smialosci yns od tych
 classow takowej niemeli, A ktora karnoscia beda ci zloczinci

Karami, niech bi ttego then tto Czauß nass bil swy adom, y v:
myal bi tto prziachawsi przed nami powiedziecz, A tbi bisezie
sprawi bess omieszkama sprawili, y tego bisezie niemislki rzekancz
tbe rzeczi nastrome sie stali, niech beda tam sprawione, Jesli tto ben:
dziecie mislycz, y vi bi przez zadnego omieszkania od Dworu waszego kto:
rego dobrze wyernego czlowyeka poszczec, abi ten poszel wasz vne:
chawsi s Sandziakiem i Sadzia naschim, ttego sie sprawnie y
dosthatecznie tbej szkody vedlug listu nassego, niech bi temv
Czaußovi bili podani, I niemanny volen swey maczei myecz
abi tta sprawa bila odlozona na daliej, nychay bendzie tto vsitko
poddanym nassim nagrodzono, Jeslibiscie volia mieli tto wlec na
dalej, y tim poddanym nassym tego nieodprawycz, tedi sie tto v:
kazuje na przeciwno prziaszni nassej, Ja tesch nadzieie mayancz
wlasze Bozei, povinowatbem tego stbrzedz, ze bich za poddanimy
naschim Zakonu nassego Beserman'skiego spraviedliwosci na przi:
ejw. kaszdemv dowodzil, Bo tto na nass pana ich prziislusze, bo tto
iestb povinowatosz nascha poddanich od krziwa bronycz, O tchim bise:
zie vnedzieki, Pissan then list po smierci Machometborei 952
Miesiaca Luthego w Constantinopolu

Sultan Soliman zbozei moezi Czesarsz Turczli, y ymych wyjelie
 pansthw, przyjacieliowi nassemu Krolowi Polskiemu, y ymych wiele
 Lansthw zakonw krzeszczianskiego Sigmuntowi, Ofsnawymyemiy
 i daiemiy wam przyjacieliowi nassemu wieciecz, Tich czasow
 przisedl do nasz kupiecz nasz, ymiemiy Andrzeij, ktoremusmi
 kupcowy bili rozkazali do skarbu naszego szubi pokupowacz, y
 dalismiy bili skarbu naszego iemu dzieścienecz tchisyanecz zlotich.
 abi on tch szubi skupiwszy do nasz prziwiosl, on tess za tch nasze
 zlotche pokupil wpanstwie naszym niektori thowar, chetancz nam
 za tch szub prziwiesz Gdiss chetial te thowar przedawssi, szubi
 skupowacz, niektori ludzie od tchego thowaru brali mytcho, y ynsze
 wymysly czimki, o ten listh niedbajancz mycz, ktorisimi iemu
 bili dali, On tcho przed nami powiedzial, A tak potrzeba nam powasz
 przyjacieliowi nassemu tcho rkaznie, abyscie bacili na prziasn tch,
 ktora mamiy myendzi ssoba, I vedlug listhu tchego naszego, otcho bish
 cie sie dowiedzieli, iesli bi bilo eslo od tchich zlotkich naszych, ktcho
 ressmiy my bili dali na szubi, y vi bi prziacziel nasz kazali tcho vro
 cziez, i themu Caussovuy nassemu na imie Machomethovuy podacz i do
 nasz przislacz, A ktorisimi listh iemu dali, then listh themu kupcowi
 dan swolecy naschey, abi themu listhu niht nieprjimawial, ku tch
 mu tchess, ma on v myktorich lyvdzi dlugi swie viberacz, na tcho listh
 byl iemu dan, wten czas mysprawiono, A tak y tcheras by prziacziel
 nasz kazal iemu kazdemu oprawyecz, aby ni nakiem iemu mypogimelo
 Tich czasow tchess, iesli bichmuy mych volia tchego kupcza naszego.

Andrzejcia tham postacz wthe strone dla kupowania szub na nasz,
mi thego po wasz przinaczeliowi nassemu potrzebniem, abisczie kszow
iemu medopuszili dzialacz, Pissan w Constantinopolijv

Sigismundus primus Rex Polonie
Solimano Thurcarum Imperatori

SEme et Potentissime Princeps etc. Et lras Mis vestre accepimus &
Nuncium audimus, eadem propè quæ in litteris scripta erant profere-
tem. Quoniam vero Opidum Oczakow, de quo inflammato et direpto
Mis v^{ra} nobiscum exposulat, longiore intervallo disiunctum est ab
hac Sede n^{ra} Regia, hactenus nullum Nuncio Mis v^{re} certum res-
ponsum dare potuimus, sed inuestigare diligenter, & modis omnibus
explorari fecimus, per quem clade hac, subditi v^{re} Mis sunt affli-
cti, Qua in re utimur etiam opera Serenissimi filij n^{ri}, qui in Magno Du-
catu n^{ro} lithuanie, summa et ipse diligentia in authores istius faci-
noris inquirat, Atq; hec nobis causa fuit relmendi duntaxat Nuncii
Mis v^{re}, q; illi pro virili n^{ra} in omibus satisfieri cupimus præsentè,
& in spectante eo, ut omnes intelligant ea amicitia, quæ cū M^{te} v^{ra}
nobis intercedit, nihil esse nobis prius et antiquius, Dabimus itaq; oem
opera, ut si qui ex n^{ris} ea patrassè comperti fuerint, de quibus Mis
v^{re} subditi queruntur, ii debitas penas non effugiant, atq; ut omnia
hominibus Mis v^{re} sarciantur, si quæ per n^{ros} homines damna
illis illata fuerint. Si vero ab ijs commissum aliquid sit, qui n^{re} Ju-
risdictioni non subsunt, culpam eorum ad nos non pertinere, facile
pro prudentia sua Mis v^{ra} perspicit, Sed nos tamen faciemus oia
in hac causa, quæ ad amicitiam cum M^{te} v^{ra} et bonam vicinitatem
conseruandam pertinebunt, neq; aut inquiremus aut vlciscemur segnius

si quid per nostros peccatum esse constiterit. Quod si contra nos ipsos peccatum esset, quemadmodum re vera peccat contra nos qui pacem et concordiam publicam, quantum in ipso est, rumpere conatur. Hac itaque sola de causa retinimus, Nuncium Meis vestre, ut vestre diligentie, et eorum quae hic acta per nos essent, oculatus testis esse posset. Quod Mei vestre litteris hisce significandum esse duximus. Quod de Graeco Carcocardella Meas vestra scribit, non granatim in gratiam illius faciemus, Nam et saluum conductum et immunitatem a prestandis vectigalibus illi mittimus. Si quid autem per vim esse adeptum docuerit debitam ei iusticiam tum cum de alijs rebus agetur, administrabimus.

*Sigismundus primus rex Polonie
Sigismundo Augusto regi iuniori Polonie*

Qui author sit cladis istius Oczakoniensis, nihil esse videmus isthic a Meis vestra cognitum, sed quantum ex ijs, quae ad nos scripta misit Meas vestra, colligere licuit, isthic videtur esse profecta, non ex Regno nostro. Quod si idem Meas vestra iudicauerit, vellemus, ut authorem cladis aliqua tamen poena afficeret, saltem ut Praefecturam sine Capitaneatum ei adimeret, ex quo haec est clades illata Oczakoniensis, Qua tamen in re nihil praescriptum vestre Mei volumus, Quae habita cum Senatoribus Magni Ducatus nostri consultatione id statuet quod esse e re intellexerit. Cuperemus id quoque per Meum vestram provideri, ut quo authore damna isthaec Oczakoniensis illata esse cognoverit, per eum restituatur nobis pecunia, quam nos pro alieno delicto soluturi sumus. Quae cum et ipsa pro damnis per nonnullos illatis satisfecisset, qui qui damna dederant quod erat per Meum vestram numeratum, id illi rependere coacti esse dicuntur,

Sigismundus primus Rex Polonie
Eidem regi iniori Polonie filio suo

S Erme etc. Accepimus et lras Mis v^{re}, et acta cause Ocza-
konien^s, Cæterum quod et sperabamus & optabamus maxime, ut
aut decerneretur aliquid in ea causa, aut saltem consilium nobis
à M^{te} v^{ra} suppeditaretur, id factum non est, Nihil enim aliud
q^{uod} acta nobis misit M^{tas} v^{ra}, sententiã suam non perscripsit,
Nos hic cum Consiliarijs n^{ris} diligenter quid faciendũ nobis es-
set deliberauimus, visum est tandem, ut Nuncium hunc Turcarũ
Cæsaris ne teneremus diucius, Sed qui damna passi sunt ijs ea
sarcuenda curaremus, Vnde autem sarciretur, quandoquidem a
M^{te} v^{ra} nulla est lata sententia inueniri non potuit, nisi ex fisco n^{ro}
Designauimus itaq^{ue}, Albertum Starzechowski Belzen^s et Nicolauum
Grabia Chelmen^s Castellanos, qui in certum locum aliquem, non
procul a finibus proficiscantur, atq^{ue} ibi damna passis non iuxta
Registrum quod nobis missum est a Cæsare Turcarum, sed iux-
ta id quod fuerit legitime probatum satisfieri curent, Que quidem
res dura nobis est, et permolesta, nos em^o penas damus eorum, qua-
ab alijs malefacta sunt, Et iam semel atq^{ue} iterum nobis id enenit, ac
veremur ne n^{ra} hæc satisfactio pro culpa aliena, Speciem aliquam
tributi præseferat neue id à nobis deinceps frequencius exigatur,
Porro ut aliquod grauius supplicium de quopiam sumeretur, visum
non est, ne paulatim assuesceret Turcarum Cæsar, non solum pec-
uniã, sed et sanguinem arbitrati suo, subditorum nostrorum ex-
petere, quemadmodum in valachia facere dicitur, Non est illi mi-
nus indulgendum, sed providendum potius, ut a n^{ris} deinceps eade

ista ne designetur quod in Regno nos providere conabimur, idem fieri velimus a M^{te} v^{ra} in Magno Ducatu Lithuania, unde dire: ptio hæc Oczakoniën et inflammatio profluxisse videtur, quâquidē impunitas esse nollemus, Ac fortasse liceret nobis hic aliquid cō istos publicæ pacis violatores decernere, sed quando ibi præsens adest M^{as} vestra cum summa potestate, illi potius committendū duximus, ut ipsa scelus hoc vindicet, Ante omnia autem curet dili: genter, ut quam nos pecunia numerabimus, ea refundatur nobis per eos, qui authores cladis istius Oczakoniën fuisse commicti fuerint, Porro si quid a Iretbwicz peccatum est, impune non feret, cogetur et ipse nobis satisfacere, Visum erat etiam Consiliariis nostris, quando: quidem Cæsar Turcarū semel atq; iterum ad nos scripsit, se mirari quod ipsius homines de morum iniurijs querantur, nostrorum autem nemo questus adhuc sit se aliqua à Turcis iniuria affectū esse, ut nos quoq; nuntium nostrum mittamus, qui sarciri damna petat, quæ nostri non minora passi sunt a Tartar, q̃ à nostris Tartari, quod nos consiliū amplecti cogitamus, sic em̃ futura est aliqua damnorū ultro citroq; datorū, et acceptorum compensatio, Eam autem rationē modis oībus inire studeat M^{as} v^{ra} qua prohiberi nostri possint, ut ne simile deinceps facinus in se admittant, Nos enim quæ nobis cū Cæsare Turcarū intercedunt fœdera, salva et inuiolata pro eo ut facere tenemur, conservare cupimus,

Quod vero limites attinet inter Regnum et Magnū Ducatū, iam designati sunt per nos Præcursores ex Maiore Polonia, mandavimus ut Calendis Augusti, in finibus Prussia, qui vero ex minori Polonia ut in Parczow ad eundem diem iuxta vestre Mis sententiam cōpa: reant, quæ suis vicissim isthic mandabit, quo et ipsi ad eundem diem iisdem in locis præsto adsint Dat^o Craconia postridia festi Corporis Christi M^o D^o xlvi^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Imperatori Thurearum

S Ereniss: etc Veniens ad nos M^{te} v^{ra} amici nostri Orator, l^{ras} nobis
M^{te} v^{re} reddidit. In quibus erat Sendiacu Silistren, ac Cademum
Oczakowien, M^{te} v^{re} significasse, q^d hoies nostri ex Regno n^{ro} Opi:
dum Oczakow inuaservnt, damna multa intulerint, ac q^d plurimos
in servitutem abduxerint, eamq^{ue} rem M^{te} v^{re} molestam et gravem
Cvt par erat) accidisse, Decet eni Regem & principem nō minus
subditorū q^d suis incomedis comoueri, Sed neq^{ue} nos, eam rem leti
audiuimus, pro ea amicitia qua nobis cū M^{te} v^{re} intercedit, co:
munem hunc casum nobis cum M^{te} v^{re} esse existimamus, Et pri:
usq^{ue} Orator M^{te} v^{re} ad nos venisset, iam de ea re litteris nostris
quas celeri Nuncio miseramus, M^{te} v^{re} significaueramus vt intelli:
geret facinus hoc scelestorum ac perditorū hominū, quod con no:
stram voluntatem, ignorantibus Præfectis n^{ris} finitimarū Arcium,
perpetrarunt, nobis vehementer dispicere, Quiquidem latrones neq^{ue}
ex Regno nostro fuerunt, neq^{ue} vnq^{ue} certum et firmum domicilium
in Regno et Dominis n^{ris} habuerunt: Sed interdum in finitimis no:
stris Opidis comorabantur, Quos si tantū facinus ausuros, atq^{ue}
dammum aliquod M^{te} v^{re} subditis illaturos, putassemus, nunq^{ue}
illis locus in Regno et Dominis n^{ris} fuisset Porro cū de damnis
istis subditorum M^{te} v^{re} per Nunciū et per l^{ras} illius essemus
admoniti, communicato consilio cum Sc^{mo} filio n^{ro}, qui nūc in
Magno Ducatu Lithuania cū imperio est, accersiuimus vtrorumq^{ue}
Dominiorū nostrorum Præfectos finitimarum Arcium, ab eiq^{ue} di:
ligenter quæsiuimus, qui tam audacis facinoris authores fuerint,
Neq^{ue} eo contenti misimus q^d late patet Dominium n^{rum} sub fines
Moschonia certos hoies, qui pradones istos inquirerent verum et

ex Praefectis finitimarum Arcium nostrarum, et ex iis, qui ad conquirendos
 latrones istos missi a nobis fuerunt, cognoscere aliud non potuimus.
 Quod iam antea Altis vestris scripsimus, Opidum scilicet Oczakow, a
 perditis illis latronibus qui missi certo loco consistunt, sed per cam-
 pos vagantur, direptum esse, Eosque perpetrato facinore isto in Domi-
 nijs nostris nunquam visos, nam nonnullos ex eis, dum de praeda inter se con-
 tendunt, occisos esse reliquos poenas quas conueruerant metuentes
 in Moschoniā profugisse, Nos vero cum non alia de causa Orato-
 rem Altis vestris tam diu retinuissimus, quam ut eo praesente de latronibus
 istis, si qui forte adducerentur, pro meritis illorum supplicium sumeretur,
 atque ea exempla in eos ederentur, quae ceteros a tam audaci facinore
 in posterum detererent, Cum eius rei potestatem nobis non dari vider-
 emus, non putauimus Oratorem Altis vestris esse diucius retinendum,
 Quamobrem ita eum dimisimus, ut cum hominibus nostris quos ad eam
 rem designaueramus, ad fines Regni nostri proficisceretur, atque ibi
 damna ista, de quibus nobis Altas vestra scripsit, cum Sendiaco et Ca-
 deio aestimarent, Nostri vero homines ita ut aestimata fuerint, subditis
 Altis vestris resarcirent, Etsi enim illi, qui ea damna subditis Altis vestris
 dederunt, subditi nostri non fuerunt, neque earum rerum aliquid, in domi-
 nijs nostris importatum est, tamen quod ex Dominijs nostris ea damna intul-
 lerint, existimauimus nos rem amicitiae, quae nobis cum Altis vestra
 intercedit, dignam facturos, si postulationis Altis vestrae rationem ha-
 beremus, atque ea damna, quae a latronibus istis subditi Altis vestrae
 pertulerunt, resarciri mandaremus, Sperantem Altis vestram quoque vestram
 daturam opera, ut ea damna quae nobis, et subditis nostris, in Dominijs
 nostris a Turcis, Tartaris, et alijs finitimis Altis vestrae subditis, in-
 feruntur nobis, subditisque nostris resarciantur, Quamquam enim ad nos Altas
 vestra scribat, nulla nobis, subditisque nostris ex Altis vestrae ditione damna
 inferri: neque nos aliquando de eis queri, sunt tamen ea longe maiora
 quam ea quae interdum ex Dominijs nostris subditis Altis vestrae fiunt, de
 quibus egimus cum Altis vestra Oratore, atque exhibuimus illi ea, quae
 ex finibus Regni scripta sunt, Quod multa damna iam cum ille ad

nos venisset illata a Tartaris sunt, et ꝯ multi homines n^{ri} in serui-
tutem ab eis abducti sunt, Verum decrevimus Nuncium nostram
ad M^{tem} v^{ram} mittere, qui de recentibus istis damnis et aliis
Veteribus queratur, quamobrem perscribere ea nunc volumus nu-
meru tamen hominu, qui in seruitutem abducti sunt conscribi m^{ad}am-
mus, atq; his l^{ris} includi iussimus, A M^{te} aut v^{ra} postulamus, vt
si prior iste Mis v^{ra} Orator ad illam redierit, ꝯ noster peruenire
poterit, homines n^{ros} conquiri mandet, quo redire ad Dominia
nostra possint, Neq; ita Oratorem Mis v^{ra} dimisimus, sperantes
hoc n^{ru} erga M^{tem} v^{ram} amicu studiu, gratum illi futurum,
M^{temq;} vestram par studiu et beneuolencia in rebus n^{ris} nobis exhi-
bituram, Nos enim eam, que nobis cum M^{te} v^{ra} intercedit, amicitia
firmam retinere cupimus, Quam felicem valere optamus Datꝯ,
Cracouia ij Iulij Anno Domini M^o D^o xl vj^o Regni vero n^{ri} xl^o

*Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto filio regi Polonie*

SErme etc Per seruum legati Caesaris Turcarum, qui hinc ab eo missus est, scriptis ad Casarem litteris respondimus ad ea quæ a nobis ipse Caesar per suas litteras et Nuncium postulauit, et promissimus curæ nobis futurum, ut quæ Telone nostri in Lithuania à Græco mercatore Carcocandila acceperunt, ea restituerentur ei omnia, Quam obrem a M^{te} v^{ra} postulamus, ut per Generosum Ioannem Gronostai Thesaurarium Magni Ducatus Lithuaniae, explorari diligenter faciat, quid illud sit, quod ab eis Thelone acceperunt, Nam is nuncius mille ducentos esse affirmat, Posteaq; vero quid sibi et quanti præcū explorauerit, tum ad Arcem nostram Bratislaniē, vel ad Commissarios nostros ubi erunt, qui de iniurijs Oczakoniē cognoscent, pecuniam hanc omnem deportari iubeat Nam Nūcū Caesaris Turcarum negat se prius discessurum q̃ ista fuerint restituta

Sigismundus primus Rex Polonie
Eidem regi Polonie inniori

Sereniss. etc. Maluissemus quidem latum esse a M^{te} v^{ra} decretum, in causa direptionis Oczakowien, Magna em molestia liberati essemus, Sed quas adfert causas, quamobrem id ab illa factum non sit, eas esse iustas agnoscimus. Quamobrem quod non sine ratione prætermissum est a M^{te} v^{ra}, id in bonam partem accipimus, quin et illud boni confutimus, q^d suos ad Commissarios n^{ros} non miserit, Eorum noie quæ a Greco Mercatore accepta fuerunt, iam Cæsaris Turcarum Nuncio satisfieri curauimus, Misimus enim ex fisco Mille Ducen: tos florenos, Si minus illi deberi cognitum fuerit, in lucro numerabitur, nobis enim quod residuum fuerit restituetur, De profugis q^d rem ex sententia n^{ra} M^{tas} v^{ra} curauerit, agimus illi gratias.

Ad fines inspiciendos, nos quoq^{ue} n^{ros} misimus, utinam omnis materia litium aliquando præcidatur, Subditis Palatini Vitebhen dari saluum conductum iussimus, ac quod Iuris erit si quis Ius dici sibi petierit de eo statuemus, Quæ M^{tas} v^{ra} respondit ad Valachi querimonia, plane nobis satisfaciunt, Atq^{ue} ys quæ scribit M^{tas} v^{ra} fidem habemus indubitatam, Allatum erat ad nos, q^d ex hac vita Voynoda excesserit, nondum tamen certo scimus, Sunt enim qui dicant ex paralysi morbo laborare, Quare Commissarios n^{ros} in Opidum nostrum Camenecen nihilominus proficisci iussimus, quibus Mis v^{ra} litteras descriptas mitte: mus Crac^{ie} xij Augusti. M^o. D^o. xl. vj^o.

Rozkazujacemu panu Wyelkiemu zakonowi Krześcianskiego przyjazn
 nasze ku wam iest przyiaczichowj naszemu krolowi Polskiemu
 Sigmuntowi, pozdrowienie nasze ku wam iest, oznajmujemy i dawe-
 my wam przyiaczichowj naszemu przesz ten nasz list s naczy. Tych
 czassow ktoregoście poslanca swego poslalj donasz i do naszej
 Wysokosci listbem swym o sprawie Zamku naszego Oza-
 kowskiego, wymawiajacz sse przed nami w tym, y oznajmujacz
 nam, iako bi czy lyvdzie, ktorzi przychodzili pod ten zamek nasz,
 njevaszy byli, any tego swiadomy, iedno zescie nam osnawmyli i s-
 ci lyvdzie byli s Litwy a Smolwy swej ziemie przychodzili, to zlo-
 czynstwo ktore wdzialano iest od mych, myjemy do ktorej stromy
 wezickli, abo gdzie ssa any swiadomymy omich, othmesczic nam
 osnawmyli, thesz dla tych zloczmezom, ktorzi to podzialali chczanz
 ic ku rekom przywiec, poslalismy swoich lyvdzi dowiadujacz sie y
 szukajacz ich, a tak my ktoregozmi posla Czassu naszego poslalj
 s listy naszymy, mych bndzie wedlug tego pierwszego listu naszego,
 ta rzecz spraviona. Bo iestbem zawse na jednym slowie imacz
 tego oamyemyz niemoze, iedno ze potrzeba tego, wedlug listu
 naszego, i dla przyiasny^{tyj} ktorz mamy myndzi s soba, tych ho-
 trow ktorzi to wdzialali, aby sie yakiemy kolwyek przyczina-
 my ich k rekom przywiedli, y ich poddamy naszym szkodi,
 naklady wstbki wedlug Rejestru tego namych opravili, a op-
 rawszy to namych przed tym Czassem naszym abisczic rozkazali
 gardli ych skaracz, Abi to wdzanz, i szanz, takowa wyelka
 karosc, tego sie mydopuszali dzialacz, mych bi wstbki od tego
 nawka bila: o tym bisezie wyedzili, Lissano wmastrzku na imie
 Baba Eskize

Rozkazujemy panu wielkiemu w zakonie krześcijańskim przynacze: łowy mem, Królowi Polskiemu, i innych państw zakon krześcijański Sigmantowi, oznajmujemy idany nam wyedziecz przesz ten nasz list. Tych czasow do wysokiego a do sześkiego panano: wania naszego, przysłaście listy swoi osnawmyjanc nam o tym, który list był posłani przesz Czauśsa naszego do wasz, w sprawie zamka naszego Oczakowskiego o ty zlocimeze, wy przynaczeł nasz s wielka pilnoscyw rozkazalście thich slocimezow szukać i skoro bi byli ezi zlocimeze poymamy, obyczyniecie sie tbi zlocimeze przed tym Gusem naszym karacz, wedle pisania naszego do wasz, a to pobramy rzeczy od thich zlocimezow poddanym naschem nagrodzić i vroczyć. I naprzygod obieczyniecie sie nam big dobrym przynaczechem, ze bi ona prziasn nasza mienymala zadney zmieniny myecz myedzi namy, othymescie nam osnawmyly, i my s tego waszego pisania. vsithkiem dostatecznie virozumiel i to od wasz vdzienecznie przimymy, A wśakosť ja i dopiro istem na tym wedle naszego pirowsego pisania do wasz, aby ezy zlocimezy tbegoz czasv byli naliezimy, y okrutna karnosť scyja byli skarany, a tym poddanym naszem, za škody ich, ze bi przesz omieskania bih nagrodzomy, bo ia rzecz na przedluzemyw, ku odkladamyw zadnego myenysza niccz niemoze, myecz bi ta rzecz myedzi namy przynaczechem obyczayem bila spravona. Jeslibiscie toz echezeli te rzecz na przedluzenie odkladayvac, a thych zlocimezow vedlug pisania naszego myskarac, a poddanym naszym za škody ich mienagrodzicz, tedy bi tho przeczynko prziasny naszey bilo ktorv mamy miedzi szoba, i przisla bi ta porinnoscz na nasz Czesarza za škody tbi poddanym naszym,

sprawnie i dojrzały ym dowodzić. Wtym ze liście swoym pisałiszcie
 niektóre rzeczy około tych złoczyńców, a tak my mychczemy
 żadnej rzeczy wyedzieć, iedno chcemy to myć aby tym pod-
 danym naszym za škody ich było nagrodzono. O tym biesie wiedzie-
 ly, Lissan w Constantinopolia nieszczęsny żywego

Instructio à Sigismundo primo rege Polonie
 Commissariis ad videnda damna Oczakonien
 destinatis, Missi erant Albertus Starzechowski
 et Nicolaus RABIA

Gdy przjadą Commissarze nasi do Barv, iesliż też tam będą od
 Króla Jego Męzi młodego syna naszego s Lithvi posłany Commissarze
 tedy smymy wespulek będą około szaczowania tych škod które szie
 w Oczakowie stali, s posłem Cesarza Turczkiego, i s Sandzia-
 kiem Silistrinyskim a s Czadenem Oczakowskim postępować, a tbo
 iesli Commissarze Króla Jego Męzi młodego, abo Sandziak Silistri-
 yński i Czaden Oczakowski, abo który smych prziedzie, gdzie by
 wyenez który s tych abo wsiech myprziedchaliy amj prziedchac
 myeli, tedy s tym który prziedzie, abo s samym posłem będą na-
 mory wymyć

Na przód będą tego chęzićz aby ci, których škody są przez Cessa-
 rza Turczkiego wliście omieniony, škod swoich vedlic prawa
 dowodziliy, a czego holmyeli dowiodu, a wsakoś mycz nadzrysiz
 iedno tbo co iesli wliście, i v regestrze Cesarza Turczkiego

Omyemiono i opissano, ktbore przepisszi ym slyemy, to im beda ve;
dlie narhy, ktora panv Belstiemv o spravach s skarbu naszego
iesth dana, opravovac i placze piemyrdzini i rzeczami temy ktore
panv Belstiemv insz ja dane starayancz sie o to pilnie iakobi co
szuannymyyszym kostbem tba rzecz bila skonczona, co ich vnerze,
ktora nam povymy, i baczemyv prdipusezamy

Od prawiwszyj sprawie te Turczka o szkody Oczakowskie, tedy s Co:
missarzmi krolia Jego M'ci mlodego syna naszego, vezma przed sie sko:
dy y krzywdy ktore poddamy kroliovey icy m'ci malzonky naszej
Vloscy Barskiej, i ynszich dzierszaw, od x'adza Vlodzimierskiego
czirpia, a othim vzuavacz beda strzegacz tego pilnie, aby ty sko:
dy szkody i krzywdy ktore sie od niego dzierza, nagrodzomy podda:
nym kroliovey Jey m'ci bily

P rzysthim tesz vzuavacz beda o szbiegłych poddamych kroliovey icy
Milosezi o ktborych im vrodzomy Bernath Iretvycz Starosta Bar:
shy sprawie da, ktore x'adz Starostha Vlodzimiroshy v siebie ma
a wrociez ych myecheze. A gdy sye thego dostatecznie dowyeda
iff ye on przechorival i yeseze przechorova roskaza m'x spolecz:
nie aby wsitbhy wrocil

Sigismundus primus Rex Polonie
 Solimano Coesari Thurcarum per mecb:
 meth Czans 1546

Gdy sam prziechala czauz posel waszej Cesarzskiej meci przinaczie:
 la naszego i oddal nam listh od waszej Cesarzski meci skoregoszmy
 vyrozumeli, iss Sandziaku Silistrinsky i Sedzia Oczakowski dali znać
 waszej Cesarzsky meci .o krzywdach i szkodach ktoreby naszym lyvd-
 zie s korony Polskiej nietylko poczynecz wmyescie Oczakowskiem y
 lyvdzie tecz glowam Zakonu Bysermanstiego y innych zalionow w
 niewolia pobrac Poznalszmy spisma waszej Cesarzski meci przinacie
 ka naszego iss ta rzecz bila i iest ciezska waszej Cesarzski .m: iakosz
 tecz spraviedliwie ma bycz, bo kazdemu panu poddanych swoich sko-
 dy przystoy zalovac my tecz bedaecz przyiaczkiem .samsziadem y
 bratem waszej Czesz. meci Zalovalszmy tecz przigody niemyney
 iako swey vlasney .i skoroszmy sie o tym dowiedzich pierwey nishy
 Czauz waszej Czesz meci posel do nasz przial .dalszmy o tym
 Znacz przesz listh nasz, ktoryszmy .przodkiem poslem bily poslaty,
 aby byl wasza Cesarzska meci s tecz poznal ze nam ten vezmek
 zlich lyvdzi bil barzo myepziemny, a yz sye tecz to dzialo bess vie-
 dzemia i nasz szamych i starost naszich pograniecznych, bo tak
 iakosmy pyerwey pissaly wyprawdzie sie naydnye, iz ci lyvdzie
 ego to podzialaly, myebili ossyadli na zadnym perwym myej/cfu
 wkoronie Polskiej i w innych panstwach naszych, iedno tak czas-
 sem pomyszkawaly przdi myktorzych zamkach naszych, po ktorzych
 bily my sie tego bily myenadziewaly, ze by tchy szkody waszej Czesz
 Sarzsky meci poddanym wczynecz myely, myedalyszmy bi ycb chowac
 any zivycz w ziennych naszych, tecz lyedyszmy i s listh y

oposła waszej C. M. wyrozumieci które są szkody poczynione waszej C.
Męci, poddanym, wezmijmy w tym wielką pilność i s krokiem jego.
Męcia młodym szynem naszym który mieszka w wielkiem Xieście Lj
teńskim, przyszedłszy z obójga państw Starostbą naszą pogranicz-
ne i dowiadawszy się od mych, iako i przeż kogo ty szkody były
poczynione waszej Czes. Męci, śladzimy też po polach aż pod Mos-
kwę szukać tych lotrow, a bywzi szkich ktorzi tby szkody poddanym
waszej Cesarzsky Męci poczynili, Alie i Starostwie, i czi posłanczi na-
szy przynieschawszy do nas powiadzieli nam, ze czi bywzi ktorzi
w Oczakowje szkody poczynili, byli kozacz polny a myśledli bywzi
na yednym myesku, a ych niemożono w państwach naszych ani
w polach nalieźć bo myktorzi obagziwszy ze zlie wczynili a bożiancz-
snye karania od nas, i od Starostb naszych do Moskwy zabieżeli a
myktorzi też wadziancz się okolo tbiach rzeczi w Oczakowie zabra-
mych myedzi sobą się porzeżali i wzivocze ych myśtalo, My-
dla tbezogzmy dzierzeli posła waszej Cesarzshi Męci, aż by się
byli wrocili posłowne naszym, do szukacz tbiach lotrow yeszili, abyś-
my byli mogli przynym skarać iesli by nam kogo bilo przynedzio;
no, alie gdy niemożono nalieźć tbiach wodzow, ktorzy tey škodzie
byli przyczyna, odprawiliżmy stbim posła waszej C. M. iś bi on
yechal s naszym na Granyce, a tam dowiadziawszy się iesli ty
škody jeszcze myesza poddanym waszej C. Męci, nagrodzone o
ktore nam wasza C. M. oznaymije, ze bi ie tam spolem przyswa-
wszy ksobie i Sandziaka i Sedzie Szaczowali a yz by się od na-
szych nagrodzenie i odprawa stala poddanym waszej C. Męci.
Bo aczkolwyk mynaszy bywzi osiedli, alie kozaczzy zly bywzi
a przichodmye to wczynili a wśakoz iz i spanstw naszych byli
wylili, stalo się nam rzecz przystoyna, y prziaczielska, abyś-
my na ządanie waszej C. M. na ten czas poddanym waszej C.
Męci kazali nagrodzić, mayacz te nadzieye y dufanie o waszej
C. M. iz też ty szkody które się nam dzieya s państw i od
poddanych waszej C. M. Turkow, Tatarow, i ynżich bywzi

pogranicznych, beda nam thakiesz y' poddanym naszym nagrodzone
 Bo acz kolwiek wasza Cześć milosze do nasz wlicie swoim pisze,
 yz by sie nam szkody mydzialy s panstw waszej Czesarski Mezi
 gdiż sie o nie nieskarzimy tedy racz v M wyedziecz, ze sam nie
 rovno vyethsze szkody y krzywdy, ktore sie dzieya od Tatar y
 ynshych lyvdy poddanych waszej. C. Mezi, nam y lyvdziom nasz
 ym, o ktorych skodach porwyedališmy słowy przed poslem waszej
 C. M. i pismošmy vkazovaly przed nym ezo nam s granycz pis
 sano, iako vyelie škod inšs przī bytnoszei posla Tatarovic poczyni,
 i yako vyelie lyvdy wniwolia zabrali, Ale yz o tbych i o da
 wnych skodach naszych mamy volia, posla naszego poslacz, do wa
 szej. C. Mezi, mychobielismy ych tu vyhyczacz, a wszakosz reiestr
 kazalismy wloziez lyczby lyvdy, ktorzy terasz sa pobrani, i prosimy
 waszej. C. Mezi, aby tbo bylo opatrzono, iesli bi ten posel pierwey przī
 iechal misly nasz, ze bi ci nasz lyvdy tak bily opatrzemy przes
 vyzendmykij waszej. C. M. aby sie zasie do ziem naszych przivro
 ciež mogli, A stymesmy tak posla waszej. C. M. odpravily, mamy
 Za to is to prziyaczielskie nasze zachowanie, bedzie vdzieczne wa
 szej. C. M. a iff tejs wasza C. M. w takovych rzeczach przeciwno
 nam zachowacz sie bedzie, bo my prziyazu te i przimirze ktore s
 wasza Czesarska Miloscia statecznie zachowacz chcemy

P
ost subdita servitutis nr̃ae in clementia Sacrae M̃tis vr̃ae humilem
commendacionem Absolvimus tandem eum Nunciu' homine
malum Turcaru' et felicitate Caesaris sui insolentem, quando Tar-
tari ex Oczakow, qui damna passi in direptione Oppidi illius di-
cebantur, no' venerant, nec Sandziacus ille Silistrien' ad lras M̃tis
vestrae nobis non responderat, dedimusq; ipsi Nuncio in primis in
auro 2333 flor' Hungaricales, quos nullatenus recipere voluit
§ per sexaginta Aspras cum evidenti damno M̃tis vr̃ae nam ad
valorem monetae Polonicae reducte 40 grossos faciunt,
Item dedimus illi duodecim stamina Lunden' per 28 florenos Po-
lonicales, quae fecerunt summa 336 flor' reducti vero ad Aspras
constituunt summa Aspraru' 15120 Aspras maiore enim pra-
tuo pannu' huiusmodi a nobis recipere voluit, et nos malimus eam
iacturam panni sustinere § monetae aureae

Sic igr̃ tota summa ea tam in auro ꝛ in panno ad numerũ aspra-
rum reducta, constituit summa 155100 Aspras, et in hoc cõuenit
cum registro damnorũ per Cesarem Turcarũ Mti vestra misso cu-
ius exemplum nobis quoq; Mtas vestra dedit.

Deinde dedimus ipsi Nuncio 1200 florenos Polonicales, moneta tam
men Lithuanicali, qui ratione thelonci ab Andrea Græco merca-
tore Cæsaris dicuntur esse recepti. Et tamen si habuimus a M^{te}
vestra in mandatis, illi Nuncio numerare 1200 florenos Lithua-
nicales, tamen ille recepit 1200 Polonicales, receperat siquidem

quemlibet mediente Lithuamcalem pro vna Aspra, seu duobus solidis
 ut hic et in Moldania communis valor eius moneta Lithuamca habe-
 tur. sed postea coacti sumus illo murmurante illi reliquū supplere
 q̄ summa huiusmodi 1200 florenos Polonicales constitueret ad
 illum valorem ut in Lithuania recipitur. Postea dedimus illi 150
 in auro florenos hungaricales pro Capiezi Bassa, ut in hīs specialibus
 a M^{te} vr̄a præsriptū habuimus, Ad quas quidē sumas a nobis
 M^{te} vr̄a nō illi datas M^{te} vr̄a illius Nuncij hās recognitionis seu
 quibz mittimus.

Existimamus aut̄ necessariū, ut is Nuncius, quem M^{te} vr̄a ad Cæsa-
 rem illum Turcarū mittet, cognitam habeat huiusmodi expeditioz
 damnorū per nos ipsi Turco facta, nam ipse ut est homo auarissi-
 mus totum hoc aurū deglutiet, Tartaros vero illos panno cōtenta-
 bit, cum quibus Tartaris ubi huc ad nos venissent facilius cōposuis-
 semus. Sed cum ipso insolente Turco, qui, ut hic edocti sumus, Tarta-
 ros illos venire prohibuit, nō alia ratione, ut aurū huiusmodi ipsa
 absorbeat, et parua re Tartaros illos contentet, et nos sperantes
 illorū aduentū expeditionē eius Nuncij in eam morā protraximus

Ceterū insitet apud nos vi et importune idem Nuncius Turcus, ut
 illi equos apud Oczahow Tartarū acceptos M^{te} vr̄a missos, simul
 et occisorū capita soluissemus, inquit vnu sine reliquo fieri non
 posse, etiā q̄ infectis rebus omnibus abire debeat ad Cæsare, cui
 dum respondimus, nihil de equis illis et occisis Tartarū nobis esse cō-
 missum, quinimo retulimus eos equos inter alia damna in hīs Cæ-
 saris præscripta inclusisse, interminatus est, q̄ hac ratione ista oīa
 apud Cæsarem suū irrita, et infecta esse debeant, et pro nō satiffa-
 ctis reputari, q̄q̄ ea imperfecta refusio damnorū faceret negotiū
 Nuncio M^{te} vr̄a ad Cæsarem venienti, et erit causa quominus
 M^{te} sua apud Cæsarem illum voto suo pocietur. Promde arbi-
 tramur necessariū esse, ut in ea re Nuncius qui a M^{te} vestra

mittetur praeemonitus fuerit, ut habito exemplo harum Turcarum
 Caesaris. sciret se regere, nam si quidem equorum numerus in his
 Turcarum scriptus sit, tamen nullus illorum valor additus est quod
 admodum aliorum damnum nomenclatura scripta est in litteris
 Caesaris. Addidit insuper idem Turcus, quod facile tandem Tartari
 illi valorem equorum suorum coram Cadeio facient, et index ille re-
 fert hoc ad Caesarem, cui dabitur fides sicut in ceteris, et nos respondi-
 mus, nec Tartaris, nec Cadeio illorum credere velle, nec iudicio illius
 attinere. Bene et felicissime valeat Sacra Aeternitas vestra, Ex Bar sex-
 ta septembris 1546

Sigismundo primo Regi Polonie
 Albertus Starzechowski et Nicolaus
 Arabia, Commissarii de damnis Orza:
 Konien' resartis

CUM iam istae aliae litterae ad Sacram Aeternitatem vestram a nobis
 conscriptae fuissent, allatae sunt nobis iterum aliae litterae a Aeternitate vestra,
 quibus mandare nobis dignata est, ut ipsi Nuncio Turcarum retu-
 lissemus de damnis quae nuper in Volynia a Tartaris facta sunt,
 et quod Christianos omnes, qui ei ab obsequiis fuerunt ultra fines
 regni proficisci cum illo non permitteremus. De damnis illis per
 Tartaros factis, iam siquidem illi non semel antea diximus,
 qua re pertractus erat plurimum, et ad eam relationem et moni-
 tionem nostram scripsit, ad illos Officiales in Bialogrod et Orza-
 kow, quod non solum ab huiusmodi incursionibus temperent, Verum eos
 omnes captivos quos ex Volynia in praedam abduxerint,

Venundare non præsumant, Nichilominus rursus autem atq; iterum dimittentes illum dicemus, et nomina illorum Tartarorum qui in ea excursione fuerant præcipui in scriptis illi dabimus.

Cum autem idem Turcus cum suis huiusmodi mitteret hominem suum, nos quoque alium hominem suum servitorem domini Capitanei Baren adhibueramus, ea ratione, ut illic de rebus omnibus atq; moliminibus hostium, et si quæ copiae hostium in eam partem Boristenis processerit, exploret: cum quibus una profectus erat servitor Polonus illius mercatoris Andreae Caroccal della Græci, qui ipsum Nuncium committatur, adolescens satis discretus et nobis fauens, cui dato munere et viatico dedimus negotium ut de his omnibus rebus nos certiores faciat. Servitor ille domini Capitanei Baren si quidem nondum abinde reuersus est, nam iussu ipsius domini Capitanei Baren in Bialogrod ulterius exploratum profectus est, tamen idem servitor Andreae Græci cum homine Turci reuersus est, et retulit nobis Tartaros illos, ex litteris istius Nuncii percussos esse, et dum huiusmodi excursionibus cum illis Tartaris et prædis actis agerent, retulit illos auduisse confiteri duntaxat de trecentis hominibus abactis, et quod in campis nulli hostes fuissent quorum metuenda esset esset excursio, immo ad eas litteras Nuncii Casareolus, qui cum aliquot centum equitibus, in eam partem Boristenis transierat, rursus ad illam partem profectus esse dicitur, et ait nullos hostes prorsus in campis esse.

Cum relatione nos perpensa volumus hoc M^{te} v^{re} scribere: quandoquidem suspicamur M^{tem} v^{ram} ad scripta nostra et rumore cum qui hic de hostibus illis increbuerat, misisse pecunia quibus mille equites hic scriberentur, ut si ita M^{te} v^{re} visum fuerit, quod dominus Orhyk, cui ea provincia a M^{te} v^{re} data est, paulisper se ab erogandis pecuniis contineret, quoad aliquid certius de hostibus recantatum fuisset, vel in eum duntaxat euentum hic ducenti vel paulo magis

equites scriberentur, reliqua vero pecunia seruarentur, ad eam necessi-
tatem quae hic in foribus esse dicitur semper. Conueniret vero
ut aliquot centum equites inscriberentur, praecipue hi qui hic co-
tinuo in finibus mereri absque stipendio videntur, quos hic Magus
dominus Palatinus Belzen non exiguo numero alere pane et sale
videtur, ad illumque vnum quoties hic ingruerit necessitas omnes
conueniunt et longis mensibus assident. Deinde non praetermittere-
tur et isti optimi viri qui domo Pretwicz Capitao Baren ser-
uiunt, quod equidem citra omnem adulationem etiamque praeter sci-
entiam scribimus, Nam ceruimus eos praeter ceteros hic esse ex-
peditiones aduersus omnem ingruentem necessitatem. In quem modum
scripsimus hic ipsi de Orlik, ut in ea re Altis vestrae sententia et
instructione expectet, quam non dubitamus hoc modo datura fuisse,
ut si necessitas ingruerit pecunia in milites erogasset, sed rogamus
ne in ea re hic prodamur, nam eorum hominum magnam imprae-
cacionem non euaderemus,

Quantum vero ad hoc attinet ut omnes Christianos ab ipso Turco
Nuncio amoueremus, in limitibus regni hoc faciemus, sicut man-
datum a Alte vestra habemus, et illi ante egressum illius hoc denuncia-
bimus, verum rectores Christianos qui illius et aliorum Turcorum
cum comitantium res praetio conducti vehunt, non conueniet nobis
ab illo amouere, eo quod rectores ipsi huiusmodi ductura assueti
sunt, et forte malmaticum rursus hic vehere sunt conducti. Deus tandem Sacram Altam vestram reipublicae nostrae diu seruet
incolumem et faustam Ex Bar septima Septembris 1546

Eiusdem Sacrae Altis vestrae

Minimi subditi et
seruitores

Albertus Sta-
zechowski
Nicolaus Crania

Nos Albertus Starzechowski Castellanus Belzen et Capitaneus
 Drohobiceu et Nicolaus Grabia Castellanus Chelmen et Capitaneus Lubomi-
 lien, Manifestum facimus quibus expedit vniuersis. Quia du ex man-
 dato speciali Sacra Regia M^{tes} Poloniae doⁱ n^{ri} clementissimi, m^{si}:
 si huc ad Bar ex aula M^{tes} sua fuisset, cu Nuncio Sere^m ac poten^m
 domi Caesaris Turcaru Machmet Czauz dicto, vt cu Sandziaco
 Silesi^{en} et Iudice Oczakonien ex parte ipsius Sereniss couenisset
 atq; in eo congressu m^o de damnis in Oczakon per praedone seu py-
 ratam karp Moscu factis constitueremus, in qua re dum ad illu San-
 dziacum Silesi^{en} Sere^{ma} Regia M^{tes} Poloniae domi n^{ri}, praesente
 hic Nuncio Sere^m Caesaris Turcaru praefato Machmet Czauz insisse-
 mus, idem Sandziacus nihil nobis respondere voluit, atq; ideo nos ma-
 dato M^{tes} sua Regia, pro damnis ipsis Oczakonien, vt dicitur, factis,
 in manibus Nuncij sui Machmet Czauz deposuimus et dedimus, om-
 primu in auro florenos hungaricales auri puri et iusti ponderis, duo
 Millia trecentos triginta tres quemlibet florenu hungaricale per sexa-
 ginta Aspras computan

Item duodecim stamina panni Lunden ipsi Machmet Czauz Nuncio
 tradidimus, quodlibet stamen panni pro viginti octo flor^{is} Polonicis
 florenum vero polonicale pro quadraginta quinq; Aspris coput^{ado}
 Pro quibus staminibus panni venerunt in summa, trecenti triginta
 sex flor^{is} polonicales, qui ad Aspras reducti constitunt summa quin-
 decim Millia Aspraru et Centu viginti Aspras, Quae quide summa
 tum in auro et in panno coniu^{cta} reducta ad Aspras facit sum-
 mam Aspraru Centu quinquaginta quinq; millia Aspraru et centu aspras.

Item eidem Nuncio tradidimus mille et ducentos florenos polomicales
moneta tamé Lituanicali, qui dicebantur esse a mercatore Cæsaris Tur-
caru vçt ab Andrea Carocandela Græco, ratione thelonei,

Item eidem nuncio tradidimus pro Capiezi Bassa fratre domi Rostem:
bassa centum quinquaginta florenos Hungaricales in auro, In cuius rei
fidem et testimoniu præsentis hās nās a nobis sigillatas ipsi Machm:
eth Gaujs Nuncio tradidimus Daty in Oppido Bar quinta mensis
septembris Anno domi Millesimo quingentesimo quadragesimo sexto

Odpowiedz ktora dano pann Ciendzie
i Burlii Loslom pana Voienodi Veloskie^o
na Seimie Cranie M^o. D^o. XLVI°

Jego krolewska miloscz nasz milosczivi pan pozdrowienie ktoreście od
pana Voyevodi ku jego krolewskiemu M^osi wejmili Zaliczenie povinności
pana voievodzinej wdzięcznie przyjąć raczył jako od sasiada swego
za ktore krol jego M^osi yemu przyjaźni swa i laske krolewska vkaže:
vacz przejsz wasz raczi

Wskazal przejsz wasz ku Jego krolewskiemu M^o panu Voyevoda, prosiąc
jego krolewskiemu M^o aby s vaishiem poddanym svoem s krasnego:
stawa spraviedlivost' panu voievodzie wejmiesz raczil, a jego ktemu
przechisnal, aby voly ktore od pana voievodiy kupil, panu voyewo:
dzie zaplaczil, Jego k^o M^o jako zawsdy zwykl czyniesz panu voye:
vodie s poddanymy svymy spraviedlivost', tak i tberasz staracz
su pilniye o to raczil, aby zadenosci i prozbie pana voyevodzinej
vtem dosyecz wejmyl, y raczil to byl vespulek s jego krolewskiemu M^osz
młodym s sinem svoym pervym Commissarjom polieczicz, aby ony na:
liawshy bycz vynnym Borzobochatogo panu voyevodzie smym spra:
viedlivost' wejmishy przed ktorimy Borzobochatyy to vyvodzil, iss on
tchich volow o ktore su pan voievoda skarzy myekupoval, alie zi:
dzi, okazuyacz to i sviadecztvyy i zeznamim tchich iss czla zyd od
volow placzil i im ye priedaval, tak iss Commissarze Jego krolewskieg
M^osi znalizhy go bycz myevynnym Gdy viecez ta rzecz pried Jego
krolew: M^o prziszla, samiscie tego dobrimy svyadky czo za pilnoscz
i staranie krol Jego M^o v niyy czyniesz raczil, radyy swoye pried:
myesze na tbo vysadzicz raczil i im tbo polieczic, aby oni dostatecz
na.

sprawie wzięły i tego sie pilnięć wyviedzieli iest bi Borzoboaty panu
Voievodzie byl wymien . i byl dlugi spor przed radami tego krolie:
wszystki męzi myedzi Borzoboatym a tymi żydym okolo tych volow
i okazowal to Borzoboaty dostatecznym wyvodym iss żydzi v
pana voievodi ty voly kupily . żydzi ye s valach vygnali . żydzi
ie przesz korone gnali . żydzi onych mychili . i przedawali ye . czego
wsistkiem synadecztwem i visnanym mytnikom i .ynszich vyelic
lydzi vyvodzil . i na ostatek tcho okazal yz na ten czas kiedy Chy:
rograph . ktoriscie okazowaly . pyssan byl w Sokaliu po swych
sprawach byl

A yz przed radami tego kroliewskiej Męzi zidzi opowiadaly . iss na ten
czas Borzoboaty w valaszech byl . myeniacz iz bi go s kamienicza
Ormianie tam wydziecz mieli y porwadayv i na tcho g dzie bi tego
Ormianie myezegnaly . aby na vsistki mayentnosci swe i na gar:
dlo karani bili . Na czo gdy sie i Borzoboaty poddal . raczil ucho k.
Męz do kamienicza slac komornyka swego aby sye rzeczy pevnym
wyviedziecz mogl . i przimiesiono iestb tego k. Męzi vyznamie Or:
myanskie . ktore . vefimnyv pyervey przisiege vydali ych zako
m . vkoszczelne visnaly . iss amy otbim vyedzieli aby Ivasko
Borzoboaty voly ty v voievodym kupoval . amy go w valaszech
vydziali . Czo tego k. M. baczacz iss Borzoboaty yasnem yeseze
mysz przed Commisarzy merymoscz swoje vyviodl . ani sie
okazacz moglo aby pan voievodzie wymien bycz czo myal . nie
mogl tego kroliewska Męz ynszego naliescz vedlie prava koron:
nego . ktorym povymien pan voievodzie s poddanym swoim
spravvedlivosc czimycz vedlie przimierza . iedno to czo i kom:
missarze tego k. Męzi przed tym bili naliezly . aby Borzoboaty
samotrzecz przissiagl iako od pana voievodym volow myekupo:
val sam przesz sie . albo przesz tby żydy . ani w valaszech na ten
czas byl kyedy tby voly s voloch vignali . A lye yst sie oka:
zalo iss tbi voly żydy s voloch vignali . Tego kroliewska Męz
myezyczacz szkody pan voievodzie . rad spravvedlivosc swym vefim

uści beda mieć sto majątności. rozkaze im tbi volh placzić, a gdzie
by ich majątności myślało, tedy ony samy pan voievodzie wyda
gdysz też jednak tbi sprawy ugo. k. M. niecz raczi iss ci zidowie
dlugom mymalo i w voloszech i yndzie maya, tak iss gdi ie bedzie
pan voievoda miał, latwie k temu przydzie iss zaplate za swoje
volh niecz bendzie k czemu ugo. k. M. pan voievodzie bedzie po-
magacz i staracz sie raczil aby mu sie to na grodzie mogło.

Czo sye tyce Pana Jordana, iego kroliewska M. raczil Decret
uczynicz aby Jordan ty vsikh rzeczy ktore za wysnamiem Sien-
kovym dobrej pamieci przy panu Iskrziczkim byly zostaly, pan
Voievodzie wrocil albo zaplaczil, a iss potom Decret krol iego
M. ma te sprave iss kubek zloty zostal też bil przy panu Iskrzic-
kim, s ktorego lancuch ty robiono vuvahovic, rozkazacz raczi krol
iego. M. panom myktorym o pana Jordana i o tego zlotnika dosta-
tecznej rzeczy sie vyviedziecz, a themu koniec przy wasz uczynicz

Dluk ten ktory byl Izaczko zyd pan voievodzie wymien, ponie-
wasz w Nymefach zabity isth, zemie ugo placzić, Iego krol. M.
rozkaze, i da listy swoje aby sie placzi tego dlugu przyzysniona bila

Czo prosiliscie imieniem pana voievody aby krol ugo M. sbiegle
lyndzie s ziemie voloskiej pan voievodzie s panstwu swych vy-
dacacz raczil rozkazacz, wtym sie ugo kroliew. M. vedlie opissa-
nia prymirza bendzie raczil rozkazacz, a ty ktorzy beda mieli
bycz vydanij, vydacz bedzie raczil rozkazacz, a drugich vpanst-
wach swoich niebedzie raczil choracz

Bedzie też raczil ugo kroliewska M. do pana Starosty Haliczkie-
pissac, aby sie pilnie vimiadoval ktorzy bij tby kupcy Tmeczkie
rozbili a vyviedziawszy sie, aby ony vedlie prava koronnego
karal,

Idowi za którym sie pan voievoda prżeczima, roszakal krol iego
Mcz gheytowny list dać, za którym by dlugi swoye vyczia-
gnacz a pan voievodzie zaplaczicz mogli, Aezkolwiek iego
kroliew: Mcz tego nie rad czyni takowym lyvdziom ktorzi zavo-
dza, lyvdzie, rozumeyacz iss to przesz skazi poddanych iego k.
Mcz bycz niemoze, a wsakosz vnetze baczenie iego k Mcz s
panem voievoda ma, oto sie stara aby pan voievodzie spod-
daniny swymy spraviedliwosc czynyl w tey vjezi na prżiazni
pana voievodzie miecz raczi nizli na pozitek poddanich swych.

Gdyz iego kroliewska Mcz zachovuvajacz sie vedlie prżimirza kto-
re iego k M s panem voievoda ma, o to sie stara, aby pan voievo-
dzie spoddaniny swymy spraviedliwosc czynyl, a zadney s siebie prżi-
czyni szuzenia prżimirza nie dal, rad bi tefs tbo iego krolie: Mcz
vydzial, aby sie pan voievoda tchim ze sposobem prżeczimko Iego
k M i poddanym iego k Mcz, iss tak czeste skarzy od poddanych
swych na pana voievode sliszecz muszi, Aboryem skarza sie kupzi
Iego kroliew: Mcz, iss myemaya tbezo bespyeczenstva i swobodi do
Voloch i do Turek s kupiamy swymy yeszdzicz, ktoreby vedlie prżi-
mirza myecz mychy, gdiss po tby czaszy wielic ich ty zubozeny
prżesz prżeczine pana voievodzie prżisć musyalo, Zabramy ssa
myektorem kupic, niektore ym kupi zawziawsy potrazono, vzezi
i sthatek ych wzjawnysy, i do tychmiast prżi pan voievodzie iesz,
A myetylko sie poddanym to Iego k M dzieye, alie i imienie iego kro-
liewskicy Mcz Synatbin, od gvalthow i od nayaftow s valach volne
biez niemoglo, aboryem roku przeslego gvalthornye ye s valach
nayeftzana, y szkody vnelkie tam sie staly, o czo cjestbokroc Iego
k M dotlich myasth myiesth nagrodzono, Jesli pan voievoda bierze
przed sie szkody, ktore niemy iz my sie staly od poddanych Iego
k Mcz ktore iednak pyenyadym bycz nagrodzone mogz, niemy
Iego kroliew: Mcz a v vnelkych panow pyenyessna szkoda iesz
namnyessza, Sluszmye Iego k Mcz nyema prżecz vdyenczine prżimduc

tych gralbow ktore na jmyemv Iego k. Męz staly s voloch .kto;
re kv zachoranyv dobrej prziazni a sansyeczthva nycz myepomagau

Dalszezie sie ty slisiecz powiedajancz iss by myemialo bycz dobrze .

Iego k. M. tak rozumie, yss iesli bedzie myedobrze, tedy bendzie my:
komv yusemv iedno temv, ktorego tho przed tchim potbikalo, Mye:
smynkl iego kroliew Męz nikomv grozicz, amj iego k. M. dawa my:
gdy przieczimy myeprijassny nikomv, alie sie tho mss okazalo yss
iego. k. M. i swych krziwd, i poddanych swych ynszich od krziwdy
bronnycz sie vnie

Napomyna Iego k. M. przess rasz pana Voievode, aby y tbi krziwdi kto;
ry sie staly Iego k. M. i poddanym Iego k. M. nagrodzil, i napotym Iego
kroliewskici Męzi i poddanym iego. k. M. tak sie zachoval, iako bi sie tego
rzeczaz okazovac moglo, iss prziasn i przimyrze s iego k. Męzi Zacho;
vacz cheze, Bo gdzie by tho myebilo mssyalby Iego k. Męz albo podda;
nym swym ieszdzicz do Voloch zakazać, abo tbi obizayow sukacz iako
by poddane swoye wpokoyw Zachoval,

Nyerozumial iego. k. M. abi czo bilo potrzebnyiejszego kv prziasny y
przimyrzv zachoranyv, iako Seimj pogranyczny, i dla tego gdi pan Voye;
voda zadal iego. k. M. aby szciem na granyczach byl vedlie starego da;
vnego zachovania vezinyon, na ktorym bi Commisarzy iego. k. Męzi i
pana Voievodzimj syechanyszi sie szobopolnie krziwdi svornacz mo;
gły, raczil byl iego. k. Męz pozvolycz tego. i raczil bil iego. k. Męz ra;
dy swoye na czasz, na ktory bil spanem Voievodaz do kamynenza smo;
vil, poslacz, ktorzi kostb vyelky vczynivsy, prozno do kamynenza iesz;
dzily, Aboryem pan Voievoda, Zadnego Commiszarza swego byl myeposlat,
a tak bil przieczina tego iss ten szciem, ktory za zadanym iego byl po;
stavyon, myedosedl, kv skodzie niemaly tym ktore Iego krol: Męz nan
byl poslac raczil, Czego Iego krol: Milosć od pana Voievody wdziecznie
prizymovacz myemoze, i myechczial bi aby sie to iego krol: Męzi na potmi
od pana Voievody dziaz mialo, aby tbo czo iego krol: Męz kv zachova;
nyv przijassny y przimierza szmynycz raczy na szkode poddanym Iego
kroliew: Męzi obraczac sie mialo.

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Palatino Valachiæ

Magis domine, vicine sincere nobis dilectæ, Cum querebantur in his
Comitijs Terrarum marum Russiæ Nuncij, nunquam magis atque nunc
fines Regni ex Valachia furtis et latrocinij infestari, passim ar-
menta, gregesque equorum abigi, neque quicquam a latrocinij tutum esse Ad-
monendam S. vram putavimus, ut memor fœderum quæ nobiscum
pacta est, suos ab inferendis iniurijs hominibus nostris contineat, sed
et ipsa ab inferendis eis abstineat, Nam frequens est mercatorum
Regni nostri querella non licere sibi tuto iam in Valachia negociari,
aut in Turciam cum mercibus secundum fœdera quæ nobis cum poten-
tissimo Cæsare Turcarum intercedunt, proficisci, Alios enim a S. vra
mercibus esse exutos, plerosque in carcerem coniectos, nonnullos ve-
ro etiam S. vram iubente necatos, Qua re fœdus violari nemini dubi-
um esse potest, atque eam ob rem cum litteris nostris Servitorem nostrum
hunc misimus, Postulantes ut quas merces negociatoribus nostris abstulit,
eas reddat, Qui ab eo violati, qui a subditis illius iniuria affecti sunt
his resarciat, Quod nisi a S. vram factum fuerit, cogemur querere
rationes, quibus subditos nostros ab his iniurijs vindicemus, vel
certe Mercatoribus nostris iter in Valachiam interdicemus, Fines
autem ita munemus ut ne impune quis abeat, si prædas agere ex
his velit Quod utrum ad retinenda fœdera, et bona vicinitati
pertineat S. vram iudicium esto, Nos quidem quidvis aliud malle-
mus ad hæc extrema decurrere remedia, Sed tamen si alia non sup-
petent, his utenam necessario erit, Quibus tamen non prius ute-
mur quam omnia tentata per nos fuerint,

Habet hic apud nos S. v^{ra} Nuncios suos, qui Jus dici illi cū publicis n^{ris} Barzoboaczi Crasnostaniē Cuius de bobus postulant, qui si quid debere S. v^{ra} comperti fuerint, satisfacere cogentur, Sed vellemus tamen ut S. v^{ra} quoq; subditis n^{ris} satisfaciat Quā bene valere cupimus Cracoviæ XVI Ianuarij M^o D^o XLV° Regni vero n^{ri} XL°.

Legatio à Sigismundo primo rege Poloniæ
ad Petrum Voienodam Valachie data la:
cobo Viliamowski Capitaneo Boleslaniensi
Anno domini 1546

Prziciehawşy do pana Voierodzy Valaszkiego poszel nasz przodkiem powie pozdrowienie i laske nasze sanşyadory blyskiem naszym, bedali tesz ktorzi panowie przynym, tedy ym laske nasze powye, a od rad nasych panu voierodzie powie, pozdrowienie brackie, a iego radam sanşeczka prziasu, Potim list odda, a gdy bedzie ccion, bedzie movil tbo czo uesth na dole napissano

Miloscivy panie krol ugo mcz pan moy dziwayer sie temu, iss na posly ktore slix Starostovic do v. u. i na listbi ktori krol ugo mcz czestokroc slix, myemoze myec od vasy. m. odpovvedzi konieczney okolo vezinienia spraviedlivosezi lyvdziom y poddanym svym, Teraz ten ostbatbm posel Starostbi Kamienieczkiego ktory ty bil o slozeniv Seymu, na spolna spraviedlivosc, lyvdzi pograniecznich Zoboicy strony, niez nieprizimosl pevnego i potrebnego kv postunovymu rzeczy spolnych, ktore krol Jego mcz S. M. sobie y

poddanym swym wedle przimierza iestescie powinni, iedno to powynedzial
iz v m pierwej ebezemyć o Borzoboatego i o Jordana spraviedi;
vosć i zaplate, toż potym krol iego m i poddani iego męzi mi bi sie
nadhievali Sejmu, ktora rzecz krolia iego męz bardzo obrazila s tbez
przyczyny iss v m i przodek ebezemyć miecz przed kroliem iego męzia
nad vsitbki przistoyności, nad zapisy, nad przimierz, i nad starata;
vny obyczay, vedlia ktorego povinyscie v m i przodkowie v m biy
powynowacy pierwej krolowi iego m i poddanym iego męzi spravie;
dlivosc czynic a potym sie tesz swej spraviedlivoscj napominac. Tak
krol iego męz rozumie iss to s mskad inad niepochodzi, iedno s do;
broci i s lasky tey sansieczkiej, ktora iego kroliewska męz prze;
czynko ossobie v m i poddanym zachovyvac raczi iss myepatza;
yancz na ien przodek ktoris v m povinjen w vezimien spravie;
dlivosczi kazde ya v m cfinyc bez odvlokj, kiedy v m kv iego k.
męzi posla posliesz abo listb przisliesz, I tego by iego k męzi niebilo
Zal, biss to v m znal a wdziecznie przimoval, alie s tbezgo pissa;
nia v m ktore kv iego k m v m vefimik i wskazania tesz prze;
sluze Starosti kamienieczkiego, rozumie iego k męz ze tego v m
wdziecznie przijmnyes, a nie tbiiko iss bi iego k męzi albo pod;
danym Iego k męzi spraviedlivosc v m cfinicz mial, alie issby
Sejem vedlie swego Zviczaia i opissanego przimierza na grani;
czach big mial, pozwolcz niechcze Qdisz iednak od Iego krolw:
męzi v m spraviedlivosc taka, iaka vedlie przimierza povinie
ma big czimona, dzieye sie zatby rzeczy ktore v Sienka zabral
byl Iskrziczki, a ktore Sienko pod przisiega swa prziznal za
vskazanim iego k męzi Jordan pienjadze poslom v m ktorzi teraz
v ieko k męzi bili, oddal s Borzoboatym tesz gotow byl iego kro;
liowska m spraviedlivosc vezimicz bi byli mogli bu vedlie prava
koromego pokonani, alie iss metilko niebili pokonani, alie iasnymi,
dostatecznymi vynyodzj niewinnosc swa okazowali, niemogl ieko
k męz vedlie zachowania i prava pospolitego koromego mycz
ynszego vezimycz, iedno ye stego, o czo obvinymy przes posly

v. m. były wypuszczać, a wszakże zostawił to nad zwyczaj prawa koron:
nego v. m. iść gdzie by na Sejmie pogranicznym spólnym, okazać się
winność Borzobogich mogła iasności jego k. m. raczył bić je ktemu
przeziścić aby v. m. dosyć wzięły, alie z v. m. tego Sejmu niech:
cze niech, niemoże przyczynę ynszej jego królów: Męz baczcie iedno iść
v. m. tych krzywd i vblżenia które się osobie jego królewskiej
Męzi i poddanym jego k. Męzi od v. m. i od Brakulabow pograi:
mycznych i ynych poddanych v. m. dzieya, nagrodzić bo jego k.
Męzi i poddanym jego k. m. niechciał

Których nagrodzenia przez posły i przez listy swoje^{ie} k. m. napomi:
naczy raczył i barzo jego k. m. cieszkie Stal się przed rokiem najazd
na dwor jego k. Męzi Sniatynski, która rzecz tak barzo jego m. obra:
ziła, iść obżaczowana żadnemu pniadzi bić niemoże, a bowiem
dwor jego k. Męzi są tak v. przywilejowane, iść przez obrażenia
jego królów: Męzi osobi gwałt się im żadny dzieć niemoże, I stal jego
k. m. k. v. m. zadawany aby ten gwałt który się dworowi jego k.
Męzi s. ziemie v. m. stal, był jego król: Męzi nagrodzon a ci gwałt
wymyśli były karani, iednak do tego czasu mycz się niestało.

Poddanym też jego k. Męzi wielkie krzywdy się dzieya, czła nieswiga:
yne na nie wstawiono, wielkie ich mayetnoscy, niektórym też i gardła
Zabrano, a tchim rzezan, myetylko iść bić komecz był, alie ym dalej
tym wyendziej się umozą, ktorim jako by zabiezecz latwie miał ie:
go król: Męz obyczajem, iedno ich tak zwykl na żadna się rzecz
myewkwapiayancz wzywacz iść uszczę niechce, raczył bić to widzial,
aby tbi krzywdi i roznice za sansieczka dobra prziaśmny były
porównane: i dla tego v. m. przez nie wpomina, aby redlie s. sta:
radawnego zachowania i oppissania przimirza które jego k. Męz
v. m. na Sziem Zobopolny na granicach był wzięcion, a iść czasu
Znieśc niemoże aby przed Swrathami bicz miał sda się jego k.
m. aby na syentbi Bartłomiey był polożon, iedno aby odmye
nyon myebil.

P iſſal theſz iego K. M. iſſ ſkladi k v krpovanu volow na graniach poſta;
ml. oczim iego K. M. na ten czas myſz na zadna ſtrone wſkazowac myera;
czil, polieci to tym Commiſſarzom ktore na ſziem wiſlacz bedzie wazil,
icam bi tego miera wydzial aby poddam Jego K. M. ci niemeli mycz
tey wolnoſczy wzieni v. M. ktora poddam iego. M. Czeſarza Turegkie
i v. M. wzieni iego K. M. maga iſs ym po paſtrych iego K. M.
ieſdzicz wolno, ktorzi gdi bi myemeli wolno ieſdzicz po ziemi v. M.
obrazilo bi ſye tym przimirze, ktore iego K. M. z Ceſarzem iego
M. Turegkim i s waſſa. M. ma, Czego iego K. M. myera bi widzial,
i myſyal bi tych drog wzivacz, za ktorim bi tbo ego ſprizimirza
iego K. M. i poddanym iego K. M. ci powinie ma bicz chovano

Petrus Palatinus Valachie
 Sigismundo primo regi Polonie
 de detento Viliamowski Nun:
 cio excusat se

N Ayaśmiejści miłoszjivj Krolia v. k. m. oznajmujc, czo sie tknie
 o Sgiem, izeszmi ni gothori na kazdy czas kied bedzie volia vaszej
 k. m. Sgiem słoicz, i kied prziaadu Commisarzy vaszej k. m.
 tedi nasz bedza zawsz gotovj na ktori dzien v. k. m. kaze, Bo
 Ziemia nasza jesth mala, moj richlo gothovy beda, alie mś frzi hia:
 tba zawsz Sgiem vasza k. m. sklada, a do tchich czasow nigdi go
 niemaś, a mychunj zawszdy gotovj kied bedzie volia vaszej
 k. m. my temv radzi

D rugu też oznajmujc v. k. m. iss tak rok posłaliśmij gonca naszego
 do vaszej k. m. Mezi prósancz o listh dobrovolnj, i od młodego krolia
 v. k. m. syna naszym posłom, ktoreśmij mychj posłać do Moskvy, nie
 dla yuzi rzeczi iedno dla Soboli, popielicz, a dla Bialozorow, i dla
 yuzich potrzeb ktore mami davacz Turkovi, abich sie mogli odplacić
 od Czeffarza, Jedno vassa krolow Mezi i syn v. k. m. Krol mlody
 vezimiliszcie iako panowie Krzeszcziansczj, taliszcie v. k. Mezi
 listh naszym posłom dobrovolnj, aby dobrovolnie przeciechali przesz
 Ziemie vaszej krolow: Mezi itam, i sam, A my nadzirajacz sie na
 listh v. k. m. posłaliśmi posły, nasze do Moskvy, tam yadancz przess
 państwa vaszej kroliewski Mezi, hamowania nigdzie niemichj, alie
 przessy spokojnie do xiedza Moskiewskiego, Za czo dziekniam,
 vassem kroliewskim miłosziam yako panom krzeszczianskim,

a myje barzo milyj przyacziom, a sasiadom bliskim, Qdi przyiechali
do xiazecia Moskiewskiego, on nam obieczal zalowania szila na wspo-
mozemie i na od kupienie Czesarza Turczkiego, i chiezal wielkie po-
sly poslacz, s tym zalowaniem do was, a v k.m. niechzechli Moskiew-
skich poslow puscze przesz panstwa waszych k.m. a Moskiewski
xiadz to obaczivsy niecheczal tego nam vsithkiego poslacz przesz na-
sze posly, alie dal mczu malo naszym poslom vrcze tego wspomozenia,
a drugie kupili za swe piematze, Sobole, popilicze, Szubi i bialozori i od-
puscil ye do nasz xiadz Moskiewski przez ziemie v.k.m. nadzievayancz
sie na listy waszych k.m. ktorij ony miely dobrovolny, Bo ony niecho-
dzili wzadnich zlich rzeczach, co bi swe niegodzilo, a v.k.m. domnima-
jacz i kazali panowie v Vilnie, iss bi naszij poslowye chodzili tam do Mos-
kwy, iako bich ia przivodzil xiedza Moskiewskiego, ze bi valezil na pan-
stwo v.C.m. cho morili vochi poslom naszym panowie v vylnie, Alie
Miloszevici krolia, racz. v.m.k. temu vyerzicz, iss to niesth v vni-
stie naszym, ani bilo nigdi na my dusza, i na mye Krzeszczianskv viare,
Boze tego niadai aby to bylo przy naszym zivoczcie, temu v.k.m.
nyeracz vyerzicz, Bo miloszevici krolia ya mam przyaczielstva y
Sansieczthva i przisiage s wasza k.m. a tesz naszij poslowie gdi przy-
iechali s Moskwy do Vilna, a nigdziey niemiely m od kogo zadney
sztkij chlicba, alie za nasze pyenyvdze sie vszendy stravoraly, i
Zaloval tego Krol mlodi spanij iss ych puszczil do Moskwy i zab-
morano ich bilo dvie myedzieh v Vilnie, a niemiely przistava, any
Zadney stacici od krolia iego Mch mlodego, ani kazal im na odies-
dzaniv aby my rek czalovaly, iako tego obieczay myendzi namij
pamy krzeszczianskimy, i poiechali s Vilna, przistava im zadnego
nieदानо, iechali niebozetba kedy znali, kedy przyiechali na
Volyn kv kłoduv knieiney Ilincey miasta, przyiechali vrsedniczi
kniezia Fiedora Michayolovicza a xiedza Dimitra Ivanovicza
xjazaeth Visniowskich na imie, Siemol Vitopski, on vie skim,
i vgomil posli nasze na ziemi kłodzinskiej, pobil i porabal iako zboi-
cza, i ktori byl possel nasz vyethsy tego do smierci zabyl tham

na miejscy i s listem waszej k. m. a drugiego wrabali tam na śmierć
 liezi, a trzeciego zabito, i na tym roszbojy, wziali woss s
 trzema konny, a w tym wozie wziali sesz a trzidziescy Sorokow
 Soboh, i trzidziescy Soboh poyedynekowch, Trzidziescy i szez futer
 abo szvb popielieczich, i dwa Bialozorow, jednego zabito na miejscu
 a drugie wziali, i ynsze rzeczy pobraly przy zabitym posle, które
 sa Zapissane w wzedzie krzemienieczkiem czo pan Sczesni Her:
 Nik dal zessnacie, które v. k. m. sie,

Theß Miloszczivi Krolia, mieracz v. k. m. sie na nasz gniwacz, izessmy
 posla waszej k. m. przy sobie Zadzierzeli, czo bichmi sie dowiedzieli ok
 kogo sie nam ta škoda stala tak wielka, i lekkosc, i poki sie nam nieza:
 placza thi škodi wielkie, i ten wlasny dluk nasz, od kupca Ivaska sho:
 roboatego, ktori sam wzial vol v nasz nasze w ziemi naszej, i dzisz
 niemami zadnei zaplatei, ani spraviedliwosci, od waszej k. m. smym,
 Theß thi kupce ktorzi iechali bih do Turek przez Ziemi nasze i
 wielie tam o nasz sromotnich rzeczy movili, iako v. k. m. porve
 Sluzebnik pana Starosthi Kamienieczkiego, czo my ja roskazal, zehy
 szerey vstnie powiedzial dha czegom ich zachamoval, A my sie
 v. k. m. modlim Miloscyv kroliv iako naszymu dobremu, a milemu
 przyjacielowi, aby sie v. k. m. niegniwal na nasz o to, czosmy pana
 Viliamowskiego sam Zadzierzeli przy sobie do tych czasow, asz sie nam
 spraviedliwosc stanic, albo iako nasz posel, przyjaciawsi od v. k. m.
 sprawi, Bo miloszczivi kroliv, naschi postovir prawdzivie chodzili, pro:
 ssanez o wspomozenie do Moskvi, abissni sie od Turkow odkupili, ia:
 kosmi i v waszej k. m. tesz pirvei prosili, i v. k. m. raczil nas poza:
 lovacz, i wspomocz, a my dziekujem vssocze, v. k. m. i dzisz drugich
 krzeszczianskich panow prassimy, o wspomozenie ktorzi nasz wspomoz
 gaia

Theß Miloszczivi Krolia, tymi czasmi iechal wposelsstvie tlumacz szel:
 vova od v. k. m. Turek, przez Ziemi nasze, a listbv Zadnego niemial
 od waszej k. m. a myz mi go dobrovolnie przepuscili i stacia kazdemu

poslovny danyem, ktorzy iedza do Turck przesz Ziemie nasze, i prze-
wodniki do szamego Dunaia, abi spokojnie iechali, iako sie miendzi
Krzesciami godzi, A o posla wasza k. m. nieracz sie na nasz gnie-
wacz, bo my bedziemi dobrze dzierzecz w wielkici podciwosci, iakosie
godzi od wielkiego pana posla poki wyjszimy od v. k. m. czo sie nam
za spraviedliwosc stanie, od v. k. m. niech bi nam skoda niebyla,
boshmy Krzesczianie, I tesh czo bedzie krziwda poddamim waszei
k. m. chczemy czinyecz spraviedliwosc slusna, a nieodvloczna, I tesh
czo sie tknie o pana Jordana, bo mi ssila vniego ostalo, a tak waszei
Kroliewskici Milosci proszim niech bi ssie nam zaplaczilo,

Ja Szczesni Herczik Starosta Krzemienieczki visnavam, ze sam pizi;
 silal do Zamku Hospodarskiego posel Piotra Voievodi Ziemic Molda;
 wskiei, Iwan Kiczara, zalajancz sie i opoviedajancz na vizendniki
 xiedza Fiedora Michalovicza, i na xiedza Mitrejja Iwanovicza Vissnic;
 vyeczkiech na imie Siemienia Lithevskiego a voytha, o to iss omi sz;
 mi s pomoczniki swoimi dogonivsi nasz na ziem kolodzieskiej pobi;
 li i poranili iako raytarzi, iakosz gnano za nimi do mostbu k samemu
 Zamku kolodzieskiemu, a kied bi mierzownik kolodzieski, Pan Bie;
 niasz Volski i s boiari i s poddanymi xieznei yei Mczi ratoval, tedj
 by nasz vsitbki na smiercz pobitbo, iakosz natim poboyv, pjernwego
 Ivana Kyczarza szamego posla zbito, na ktorim ran modrych iestb
 sbitbich pientbnaszcie, a na thovarizszv moym Iwan, Siemianoviczv
 ran dzienynecz, i od tbiach ran vmarl, a Mikuhe pissarzovi Hospodara
 Voievody Voloskiego, iegosz thovarizszovy szjic szieto, iedno sie icy
 trocha dzierszalo na gardlie, a ran klotbich i bitbich szila, a drugie
 sluzebnika Bohdana skloto wloeczna miendzi pleczi, a ran bitbich na;
 nim szila, Tyczeciego sluzebnika Drahossa w obie recze ramiono i wlo;
 cznia skloto, a ran nanim bitbich czternaszcie, a Ivanovego sluge
 thovarizsza iego na imie Hawrila sklotbo miendzi pleczi, a ran bi;
 tbiach nanim szila wten ze czass na tym rofboyv wzieto imi voss
 szizema konni, a wtbim vozie wzieto dwadziescia i szesc sorokow
 Soboli, w drugim vozie wzieto piecdziesyanth Soboli od Zienczow Czke;
 rydzieszi i szescz szub Syvietkovnych dwa kyzeczoty, w drugo vzichi

a drugiego vbili, Tegoż czaszv na tbovarziszv moim Ivanie wzicki
szablie ze srebrem poszlodziſtha, lanczuch srebrny poszlodziſthi,
Czingature za piecz kop groszi, lianke biekietna lyvnsko ze dwadzie-
scia i ze cztermi knaſliow ſrzebrnik, Kolnirz za trzi kopi groszi,
A na Mikulie piſſarzv tbovarziszv moym, vsiento lianke s knaſſliamij,
dwadzieſſcia i czterzi knaſlie ſrzebrnych, i Saydak, i ſzabblie, iako:
Tem ja na zadanie tego poſla ſlalem tam na ogliadanie thich rannych
dworzanina Hoſpodarſkiego powiatku Krzemienieckiego pana Ivana
Velzeckiego a vdzem ſluzebnika naſſego Strzelkowskiego. Gdzie dworza-
ny Hoſpodarſki i vydecz naſz, iſſ vjdzieli thich volochow poranionych
i pobitich iako on vſym liſcie nianoval ich imienie, i przi naſz ieden
Volozim, tbowarziff ich Ivan Sciemicnovicz s thego bojv, i ran vmarl,
ktorych oni pobitich nannanovalij od vrzednikov Viſnyevyeczkich
Xiazath, ktore to ſa wyſſey opiffanie wtim liſcie i miedmi opovy-
danie tego i viſſnanie dworzanina Hoſpodarſkiego i vdzia naſzego
dla pamieczki v xiegi Zamkv Krzemienieckiego Zapiffacz kazali
i vjpiff Sxiag panu Ivanu Kiczerv kazali dac piſſano wkrze-
mienczv

Ten vjpiff dan sxiag Zamkv Krzemienieckiego
s kazania tego Mczi pana Staroſti Krzemienicz-
kiego, pana Sezeſznego Herczila, pod vlna moia
pieczacia dworzanina Hoſpodarſkiego pana Ivana
Velzeckiego vedlug tego zeznania i vdzia naſzego
Zamkovego Strzelkowskiego,

Sigismundus primus Rex Polonie
 Sigismundo Augusto regi inniori filio

S Eremis: etc. Mittimus Mti vra descriptam legatione Nuncij Valachi, ex ea, qua de re missus sit, intelliget. Videmur em magna esse a Valacho ignominia et iniuria affecti, per quem Nuntius nr Generosus Jacobus Vilamowski contra Jus gentium detinetur. Nam quod a Turcaru Casare metuebamus, post allatum nunciu de direptione Oczakowien, id multo a leniore nobis accidit, qui magis est princeps, et temerarius q Turcaru Caesar, apud quem et ingenij et Civilitatis plus esse videtur. Sed quid agamus nescimus, cu a nostris causam esse hinc malo data videamus. Occisus est enim in Lithuania prius legatus Valachus, res eius omnes direptae sunt, cu et a nobis, et a vra Mte Saluum conductum habuerit, priores vt nostri, sed praeter voluntatem tamen nostram, Jus gentium violasse videantur. Itaqz videt Mtas vra, q unde Oczakowien direptio, inde et haec, indignitas nostra profecta est, ex occiso prius legato Valacho, ex capto postea mo a Valacho. Quid sibi ista volunt diminare, nescimus, nisi q isthic hoc agi videmus, vt quod habemus fadus cu Turcis et Valachis id rumpatur, et bellum conflatur. Ad quod hoc tempore valde sumus imparati, cum praecipue si quid contra Valachos moliti simus, non cum solis illis sed cum Turcis multo potentioribus rem nobis fore videamus, Quamobrem a Mte vra postulamus vt diligenter ea faciat inquiri et recuperari, qua sunt legato Valacho ablata, et ea in Arcem nram Camenecensem primo quoqz tempore transmittat, vt ad Valachum perferenda curemus, atqz ea ratione legatu nrum, qui non sine causa detinetur liberemus Crac die xix Julii M^o D^o xlvj^m

Scheda literis inclusa

Vellemus aut, ut Mtas v'ra, tum eos, quos cædis legatorum insinulat Valachus, tum Barsoboati sistere se in arce nostra Camenecen' inberet, ut causa eorum a Commissariis ibi nostris cognosceretur, Nam cognitam iterum iri causam Barsoboati, Valacho promisimus quemadmodum ex responso Nuncio illius dato, Mtas v'ra intelliget

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis Regni

Magis sincere nobis dilecta, Cum ex decreto Comitiarum Generosum Jacobum Vilamowski Secretarium nostrum et Capitaneum Boleslavienum, in valachiam legatum misissemus, ut de tempore cum Voievoda conveniret, quo Comuentus habendus esset in finibus, evenit interea, ut Nuncij Valachi fide nostra et Serenissimis filij nostri, in Moschoviam profecti, in Lithuania cum essent in reditu occiderentur, et quae ferebant secum omnia diriperentur, Qua re commotus Voievoda, nostrum legatum detinuit, et suum ad nos Nuncium misit cum legatione, cuius exemplum S tua mittimus, quem nos absolvimus a uestigio, celebraturos nos in finibus Comuentum promissimus cessos esse nuncios eius in Lithuania dolere nos scripsimus curatores simul esse recepimus, ut quae illis erepta fuere, restituantur, omnia, nostrum dimitti postulamus. Quoniam vero cum Nuncio Valachi venit una servitor Generosi Jacobi Vilamowski, eum retinendum duximus, donec a S tua, si quid praeterea faciendum, aut scribendum Voievode putaret, consilium cepissemus. Quod ut nobis ocius imparciat hortamur, illum aut Valachum ideo celeriter absolvimus cum bona spe, ut nostrum Nuncium tanto citius liberare possimus, Periculum enim in mora esse videbatur, ne si cunctati essemus aliquam ille informationem a Casare Turcarum nactus esset, qua durior ad nostrum liberandum redderetur. Quare quid sibi videatur primo quoque tempore, S tua perscribet. Illa in primis expendat, in Comentu quae habentur in finibus, num sit aliquid agendum de ista indignitate qua sumus affecti per Valachum, cui nostri causam dedisse videntur, Deinde si forte non omnia reperiri possent quae sunt legatis erepta, unde quae desiderabuntur sarciri oporteat, factura pro officio suo & gratia nostra Crac' xix Julij M^o D^o XLVI°

*Instructio a Rege Sigismundo primo data Commis:
sariis missis ad dietam cum Commissariis Voienode'
Valachorum agendam in causa iniuriarum finitimo:
rum populorum 1346*

Przyjehawszi Kommissarze nasi na kamieniec postanowia, przes posly
Voievoda Vološkego, i o myeszy na ktorim bi sie s icchacz mch, na kto:
re gdi vedlia starego zachowania postanovia, a syada sie w spulek nasz
Kommissarze, powiedza, iss mi zawsdy sie oto starah, abi myendzi panstvi
naszym a ziemia vološka pokoi bil zachovan, i nigdyzmi s siebie rossi:
mrovi i myepriazni prziczini nie darah, iedno gdi pan voievoda Va:
laski czo przeczynko prziazni naszey i zachowan sansieczkiemu po:
czac chcial, tedyszmi my tego za pomocza boska bromi a krzywd podda:
mych naszych sie mscih

Niss przed kilkicm lath pan Voievoda przimrze i s ziemia swa od
nass przyial, na ktore on i panowie rady ziemie vološkei przisiegali
vedlie ktorego povinnychmy bih sobie i poddanym swym kazdy pra:
vem swym spraviedlivosc czyny, a powsciegacz poddanych svoich spra:
vjedlivie spolnie abi krzywdi sie, miedzi nimy miedziaki, czemuśmi my
Zawsdy ilie snass bilo doszyez czynili, A boviem y Starosthom naszym
pogranycznym roskazalismi tego pilnie skyzdz, abi od poddanych na:
szych szkodi sie v ziemij valaskei myedziaki, a gdi sie czo thakiego przy:
trafalo czobi bil pan Voievoda za krzywd mial, tedychmi Zawsdy za
Zadaniem tego spraviedlivosc vnetbsza msliszmy bih povinny czynih
Przez ten czas vsitbek navientbszi skargi bih od pana Voievodi o
Sienka a o Jordana, o shyegle poddane pana Voyevodzinij

Jesth tego swyecha pamienecz livezka, iss gdi pan Voievoda przes posly
svoie skargil sie nam, iss Sienko zabrawszy skarbi pana Voyevodzinij
v panstwach sie naszych przechorjrai, Aczkolwiek niebiłsmij viecey

Výnný Spřizimřza iedno smm prava vřivacz pan Voievodzie dopuřezie a vsakze rořkazaliřsmý go pořimacz. byl dlugo w ryeziemv dżierzun i chezieliřsmý go pan Voievodzie vidacz, czego gdi pořlovie pana voievo: dżim prziiacz niechezieli, pomyvafzeřsmi tego dořy iř tby rzezi ktore Si: enko Svoloeh vimiořl, byli mř przelř Iřkřizieřkiego Starořthe nařřego. Lamienieczkiego zabrane rořkazaliřsmi abi tbo vřitiko czo bil Suenko pod przilega zefnal, iř Iřkřizieřku vřřial od niego, potomkovie Iřkřizieřkiego pan Voievodzie placzili, ktorzi to s mayetbnořci řwey vřafney vřezimęcz muřřieli i vřřily ođ Iordana pęiemvřdze pořlovu pana Voievodżimý cy ktor: rzi v nařř roku przelřego bili

Olyvdzie řbiegle wprizimřzv iesth opifřano, iř ich vřanřřhvach nařřých przehovacz memamý, nad czo vřęczey byřsmi niepovimý a vsakze gdi nařř pan Voievoda przelř pořla řwego zađal, rořkazaliřsmi liřth dacz do Starořth nařřieh, aby podřami pana Voievodżimý gđzie bi kolviek bili na: lęezieni, pořlom pana voievodżimým bili vidamý

Borzoboatemv dař vine pan Voievoda iako bi mř za tbiřřyacz volow vřimien biez miał bili dami Commiřřarze na te rzezi przelř krolia řego a mlodego řyna nařřego, ktorego řa Borzoboaczi, ktorzi pilnie i pořlov pana voievodżimých i Borzoboatego viřřluchawřy, mře vřidzacz zađnich dořodow dořřatecznich, řkazali aby ře Borzoboatý odvodzil przilega řwego i řvř řobie rowmých, nacřmi gdi pana Voievodżimý pořlovie przelřbacz niechezieli, a ta rzezi przilřa do nařř na řeiem koronmý. vř: řzađiliřsmi przedmęřře radý nařře, aby teę rzezi řznovv przelřluchali, przed ktorimi pořlovie pana voievodżimý Chyrogaph vřřazali, ktorý mienili biez Borzoboatego, na ktorim ani reký řego, ani pęeczenęzi nie: bilo, a ieřze křenv volřřieiem ięzikiem byl napifřan, ktorým Czivo: graphem dořvodziez chezieli, iř bi Borzoboathi za tbiřřyacz volow pan Voievodzie miał biez vimien, mienýacz to iř tbi volý řam miał v pana Voievodi targovacz, s Stroni Zařřie Borzoboatego okazova: no to řvřadęczřmý. ř vřvody, iř tbi volý řyđzi s voloch vřignali

i tynzi ich wposzyc kupcom ynszym i szamym Borzoboatim poprzeda-
li. Na koniec na tbo sie Borzoboaty poddawal, iss gdy bi tego poslo:
wye pana voievodzim doviedli, iss bi kiedy byl vyznian od kogo v vo-
lozech, niethilko tbe summe, o ktora go pan voievoda vimoval traizicz
checzial, ahe i maictbnoszi swoje i gardlo pod karamie nasze poddaval,
Czego gdy pana voievodzim poslovie dowiesc nyemozli, nyecheczacz praff
pospolitich koronnich lamacz, vedlic ktborich povinmizmi panu voie-
vodzie spraviedlivosz czmiez, mrsielizmi skasu komisarska Decretem
naszim pocwyrdzicz, A vsakosz iednak, nad vsithko povinovaczthwo
Tostanijsmij tbo panu voievodzie gdzie bi tbo okazacz mogl slusnimij
dorody iss my Borzoboaty vnicu uesth, prziczisnelibiszniogo do tego iss
by muszial panu voievodzie dosyecz vczynicz

Benda mowicz Comisarze Volosczy

Jesli czo do nasz pan voievoda wskazoval, iz panovie krzescziansczij
slovem swoim vyerzv, a pan Voievoda tego bi niemimyl na Borzoboatego
by tak niebilo, Powiedza Comisarze naszy, iss my danemij viare panu
Voievodzie ve vsithkiem, iedno iss sie to vradnim pravie myezacho-
va, abi kto vswoj vlasnej rzeczi swiatthiem bycz mial, a prava
pospolitego dla yednej offohy lamacz sie niegodzi,

Si rzeczi poviedziawsi przypomnia potnim naszi kommisarze, czo
sie nam i poddanym naszim Za lickkosczi i za szkodi od samego
pana voievodi i od poddanych iego

- Vaprzod iz wprzimurzu ktborezmi panu voievodzie dali uesth to opissano
iss volno kupczy naszi chodzicz maia, czo tbesz przimurzem ktore s Gsi-
sargem Tureczkiem mamij uesth opatrzono, tak iz kupczy naszy, ktorzi
do Turck s kupia ida nyemaya bycz nygdzie hamovany, czemu sie
dosyecz myedziene przess pana voievode, Alovicem vczynyl novy

skład, którego mi macz dopuścić nie chce, a jeśli dopuści tedy trudnościj
czinij tym ktorzi na zad ida, do państw naszych, kupie im bierze, w wie-
ziemie jadza, i niektore smich potraczicz dal, ktorimi rzeczami nie iedno
to przimirze, ktore od nasz ma pan voievoda jest obrazono, alie i to
alie i to ktori s Czesarzem Tureczkiem mamy, Najdmye pan vo-
ievoda prziczinij, ktorimij to czo poczinij poddanym naszym barwiez
chce, alie latwie kazdemu panu wzieni swej naliecz prziczinie na
czlowika obcego

Jeśli powiedzu iss też Wołoskim kupczom myevolno iesdzicz iedno polnowu
Powiedza Commissarze nasz, iss swojski skład jest staradawny a
poniem yss przimirze panu Voievodzie jest smij dali, a skladi pana
Voievodzinij sa nove po przimirzu, a tak ^{wziemione} niemieli bi poddanym naszym
skodzicz

Przithim s ziemie Wołoskiej Zlotziesztwa i iawne nayaodzi wielkie
sie dzieja, wybieraja i wypalaja wsi poddanym naszym, a na koniec
i dwor nasz Smatinski jest niedawno wypalon, ktora rzecz tym nami
jest obzieksiwsza iss sie to osobi naszej dotbicze. Xbowiem dwori nasze
ssa tak v bespieczonij, iss myenaczi sa iedno iakobizmi szami v nich
bily, tak iss kto sie na nie targnie, myenaczi biva karan iako ten ktory
osobe nasze obraza

Przithim wyrzedziawsi sie mianowicie skod poddanych naszych v starosth
pogranecznych i v samych poddanych wsihki przypominu.

Powiedzu potthim, iss mi baczacz to zayatrzenije poddanych dla kizivd
ktore sie mi od pana Voievodi i od poddanych tego dzieja, dobrej przias-
smij nmozicz niedzi namij niemogli, Staralizmi tcho pilnie pana
Voievode przesz listhi nasze abi sgicm pogranieczni Zlozon bil, na kto-
rim bi Zobopolne kizivdi nagrodzone bily szozili, i nan radi nasze
od granicz odlicgle poslali, od pana Voievodi na szasz szozonij nikth,
† ktoryj gdismij tak rok za zwolienijem pana
Voievodzinem

myprziciechal, a wczym niemale sie nam vblizenie od pana Voyevody
stalo, a boviem rady nasze opuściwsi potrzebne sprawy koronne, swiel
ziem kostem naszym iechacz do granicz mofie

Zaczim acz bismy yvsz bili mogli tego Seymu Zamiechać a szvacz
obyeczayow thich ktorim bi vblizenie nasze i skodi poddamych naszych
nagrodzone byty, a wskakoss myechczacz sie w tym nad zryczay nasz
skwapiacz, zdalo sie nam iesze vthim posla naszego poslacz do pana
Voyevodi, iakozesmi Viliamowskiego poslali, s ktorego naszego posla:
nia gdziezmij sie nadziwiali Zastanovieniu i nagrodzieniu wssitkich
thich rzeczy i kthoressmi vysscy omieni, tu kv vyelkiey zelziwoscy
naszey, posel nasz iesth przesz pana Voyevode Zabamovan s prziczin
liekkich, a czkolwiek zadna prziczina tak niemoze bicz wielka, prze
ktora by prawo wsech narodow lamano bycz mialo a bovyem po
sowie v wsech lyrdzi myetylho krzesciyanfskych alic i poganskiach te
swiehode maya, iz Zadny su na nie targnac niesmie rozumieyacz
temu, iz gdi bi tego bespieczestwa poslovie myemich, przizianzu y za
chovanie vstac by: myedzi lyrdzmi musialo, a Zadni bi sie s Ziennie
swey vychilycz niemogl.

A wskakoss i prziczina tego tak wielka nieiesth, a boviem iss poslovie w
paustwie Litbewskim pana Voievodzim sa pobiezi y rzeczy ym zabra
ne, to sie niestalo Za volia nasza, i owszem tegozmi zalowali i pissaksz:
mij kv kroliv Tego uczi mladymv synovi naszemu, aby roskazal pilnosć
vezimicz, ze bi czy lotrovie kthorzi sie tego vazili poimani bic mogli,
i ieszezmi gotowy s tego panu Voyevodzie spraviedliwoscz vezimic,
iako i s inszych rzeczy, s ktorych miem sobie miecz krzywde iedno
iss rozumieumij iss bi ta rzecz mošla nam Zelziwoscz, gdi bi pan Vo:
yevoda thim obiecaiem doziskacz na nasz spraviedliwoscz mijal,
ktory radzi s dobra volia vezimimij, i dla tegozmi sgicem slozili
abi bila zobudny ston spraviedliwoscz vezimiona, iedno iss w zadne
namovij vstepowacz vancszmi nieroskazali, a lizbi Viliamowski

do wasz swobodnie przecichal s ktorim wspotek o nagrodzenie szkod
pana Voievodzinych postepowacz bedziecie, a wszakosz tak iakobi, i
liekkosci nasze i szkodi poddamich naszych byly opravione, ktore
vedlie potrzeby obcziezac bedziecie

Pissaliszmi do krolia iego Mezi młodego syna naszego aby ty rzeczy
ktore sa przy postiech pana Voievodzinych Zabrano, na kamienicz
poslacz roskazal, ktore kiedy vihamowski do wasz prziedzie wrócicie
a iesli bi czego za slusznym dowodem nyedostawalo, tedi to szaczowacz
bedziecie

Jesli bisie tesz nam Zdalo inaczej okolo viswobozhenia vihamowskiego,
i w tych mszych rzeczach postempowacz, poniewaz sa miedzi wam spize-
dnych rad naszych, to bedzie przy baczeniu waszym i wierze ktorascie
nam powinni, vedlie ktorei wliethki rzeczy tak stanowycz, czassem fol-
gowacz bedziecie iako bi ze czia nasza dokonane byly, a gdy bi co
takowego wam sie Zdalo trudnego nam bez omieszkania offnawmicie
a navki naszey czekaicie

Roskazaliszmi tesz Borzobogichemr tam bicz, ktory acz kolwiek ma
Decrety nasz za soba, ktorym vezmishzmi go volnego od tego vezim
go pan Voievoda bil obvinyl, a wszakosz mimo Decrety nasz, iesli pan
Voievoda ynize dowodi, nad tbi ktore przed nami okazovali poslovie
iego, vziwac bedzie chcial, bedziecie mogli w tey rzeczy skazacz
to co sie wam bendiezstalo spraviedliwego

Jesli bi tesz na ten czas na ktory Sziem uest słożon Commissarze
pana Voievodini myepriuechali, tedi posla kommissarze nasi do
niego opowiedayancz my iss od nasz uesteszie poslani vedlie smory
Spanem voievoda na Sziem pograniczni, i napomnieczie go aby
on thess, yako sprizmirza porymyen uest, swoye Comm'sarze poslac

Thosz vezymiczie uestibi vmarl pan Voievoda, do rad do iego ktorzi
tesz nam i koronie naszej przissiega ich, przimirze chowacz ssa
obv'azany :

Sigismundus primus rex Polonie
Francisco Donato Veneciarum
Principi

Illis etc. Reddita sunt nobis Illis v^{ra} littera, quibus visum esse,
Scribit Amplissimo Senatui Reipublice Venetiae, ut mortuo Illmo
duo Petro Lando principe, eam Rempublica regeret. Cui provincie
et si imparem se profiteatur: Senatus tamen iudicio secessisse, atq; omni
hoc in se suscepisse. Nos vero primum Illi vestre gratias agimus, q
de hac sua euectioe cerciores nos reddendos putauerit. Ex eo em
quanti nos faciat coniectura capimus, q quae leta illi acciderunt,
ea communicanda nobiscum putavit. Deinde honorem hunc Illi v^{re} plu
rimum gratulamur, et cum ipsi Illi v^{ra}, tum Reipublice Venetiae, atq;
adeo Orbi Christiano vniuerso faeliciter euenire cupimus. Pruden
cia Senatus amplissimi nobis est perspectissima, Cuius iudicio
cum electa sit Illas v^{ra}, quin summo iudicio sit electa, quin ex
cellentia illius virtuti, meritis, dignitati, honos hic delatus sit, dubi
tare non possumus. Porro in quo spem bene gerendae rei, Illas
v^{ra} collocat, cum nos quoq; sedulo praecamur, ut spem de se Illis
v^{ra} confirmet: ac ad ea quae praeciosa cogitat, in vtilitate Reip:
Chriane, vires subministret. Quod futurum omnino confidimus, si
idem Deus Opti. Max: diuturna incolumitatem Illi v^{ra} con
cesserit. Quam illi ex animo praecamur Dat. Crae die Febru
arij Anno domi M^o D^o Xlvj^o

*Responsum datum Doctori Lango
Sermini domini regis Romanorum Ori
Crac post dominicam Letare 1546*

Qua de re monetaria scripta misit Sereniss dñs Rex Romano:
rum, ea M^{as} hęc Regia diligenter expendit, Sit autē ē re, nec ne,
ut ad hanc monetæ equationem assensum suum præbeat, nondum
satis deliberavit, Ceptum est hac de re tum agi, cū haberentur
Regni Comicia, absq; hys certi aliquid statuere non est visum M^{ti}
eius, Nam quod omnes tangit, ab omibz approbari æquum est,
Quare nisi in Comicijs, rogatis consiliariorum omnium sentencijs,
non potest Regia Romanorū M^{ti} certum aliquod responsum dari,
cum præsertim cæperit M^{as} hęc Regia Monetam aliam cudere, et
externas Monetas oēs ē Regno suo non ita pridem ædicto suo Re:
gio exterminaverit, Quāobrem considerate ut agat necesse est, dōm
quorum interest consilijs utatur, Petit autē Regiam Romanorum
M^{tem}, ut hanc exigui temporis mora boni consulat, Atq; interea
ne velit M^{as} eius prohibere, quo minus et ex Hungaric Regno, et
ex alijs Mis eius Dicionibus argentum in Regnum hoc pro en:
denda Moneta perferatur, Pertinebit hoc ad constitutam inter Mis
eorum mutuam amicitiam non modo retinendam, verum etiā augendam
et amplificandam,

Sigismundus primus rex Polonie
Cardinali AUGUSTANO

Rex &c. Magna est multorum pradicatio de egregia quadam R. D.
vræ in homines nros inclinatione, De qua R. D. vram merito a:
manus plurimum, Efficit aut isthac illius in nros tanta animi pro:
pensio, vt ei comendari pleriq; cupiant, vt in fidem illius tanto stu:
dio conferre se velint, vt beneficium se accepisse interpretentur, si
sint locum inter seruitores R. D. vræ consecuti, Itaq; et hic nobi:
lis adolescens, cuius Maiores et domi et foris Milticia clari fuerint,
his se nris R. D. vræ commendari petiit, vt ne in suorum Seruitorum
numerum eum referre grauetur, Quem vt toti sui compotem faci:
at, et in suorum album receptum gratia sua prosequatur, a R. D. vræ
petimus, Ita em nobis de illo pollicemur, quanquidem virtus Maiorum
eius fuit excellens, nunq; eum conissurum, vt degenerasse ab illis videatur,
Futurumq; esse, v R. D. vram, ipsius in fidem et clientelam suam su:
cepti, minime peniteat, Quoniam vero Militaris disciplina cu primis
est, studiosus a R. D. vræ hoc quoq; postulamus, si ex Regibus &
Principibus Christianis, alieni se addici pecierit, vt ei hac in re et
consilio et auxilio esse velit: atq; illa ipam tradat ei Regi aut Prin:
cipi, cui præ cæteris stipendia facere in animum induxerit,
Rem nobis fecerit vehementer gratam, et vultus nostris officiis
per omnem occasionem compensandam Datum Craconia die
xvi Junij M. D. xlvj.

Alexandro Sculteto Canonico Varmien
Bona REGINA POLONIE

QUod agnoscis clementiā nrām, qua tibi subuenire sumus conati, gratumq; te prastas et memorem, est nobis gratissimū. Et enim ut sumus natura ad misericordiam propensa, simul, ut te magis istis praeui calamitatibus intelleximus, operam nrām libenter interposuimus, ut eis aliquanto liberari posses. Sed non deerant qui te tua culpa ad has calamitates reductum esse dicerent. Nam cum tibi de gravissimo crimine dies, apud Sacram Mtem Regiam coniugem nostrū et domū colendissimum, dictus esset, non stitisti. Quod vel honoris causa tanti Principis et domū tui te facere oportebat; atq; ita tanq; contumax es a Mte eius Regia condemnatus. Quod si ad diem dictum tibi venisses et vel te innocenter accusatū esse ostendisses, vel aliqua vti exceptione mahisses, ea quae Iuris erant obtinisses proculdubio. Sed neq; ipse venisti, neq; vel nunciū, vel lras saltem misisti. Nihil erat quod metueres ab eo Principe, qui non alia re crudelior est. § q; mahs etiam parcit. Vsq; adeo difficulter adduci potest, ut Suppliciū de quoquam sumat, quamlibet id sit meritis, fuisse itaq; si ad diem venisses non cognoscendi modo, verum eciam ignoscendi locus. Quid aut alius faceret clementissimus Princeps cum se contemni a te videret, q; ut a contemptu se vindicaret. Ostendebatur Mti eius Bulla Leonis, qua Reges & Principes hortatur, ut haereticos proscribant, bonorum confiscent, capitis ecia de eis suppliciū sumant, Producebantur testimonia gravium virorum qui ea iurati de te

dixerunt, quæ citra omnem dubitationem te hæreticum esse convinceret. Proferebatur tui ipsius de te testimonium, qui nisi tuo iudicio te condemnasses, non commissurus esse dicebatur, ut coram tam clemente Principe te non, sisteres, et de obiecto tibi crimine te purgares. Hæc cum videret Mæas Regia dolenter quidem pro sua paterna lenitate, sed tulit tamen iusticia ita postulante sententiam, qua te ex Regno suo proscriberet. Qua lata voluisse diceris contumaciam tuam purgare, atque absentia causas in morbum tuum reiecisse. Quo cum gravissio, conflictareris, fecisse te dicebas, ut nuncium tuum cum literis ad Sacram Regiam Mtem mitteres, sed eum a quibusdam esse retentum. Hæc cum essent Mti illius renunciata, qua est clemencia dari tibi insit euestigio fidei hæs quem vocant Saluum conductum, Indices etiam delegavit quos tu voluisti, adiuncto illis Lociordinario Epº. Illis dedit negotium, ut cognoscerent, num ita esset ut tu affirmabas. Quod si probasses detentum esse tuum nuncium cum litteris, te vero per morbum venire non potuisse, tum ut causam tuam in integrum restituerent. Has tu hæs plenas Regiæ clemencie cum esses consecutus, quidvis aliud meditari dicebatur, sed ut vera coram delegatis Iudicibus esse ostenderes; quæ ad Sacram Regiam Mtem detuleras. Ita factum est, ut cum abutereris fidei hæs, tempus dare fidei, sine salui conductus, immineretur, et de eo tibi nonnihil detraheretur. In arcula tua quæ inuenta sunt, qui libellus Romam missus, propter quem, non propter Mti Regiæ contemplacionem, in carcerem esse detrusus diceris. Tu scire melius potes, sed a nobis scribi queat. Quæ ut sumus minime curiosæ in sacerdotum causis, nunquam de his magno studio esse inquirendum putamus. Nisi quod hæc quæ nunc scribimus, non ita pridem sunt renunciata. Nos pro humanitate nostra vicem tuam dolemus. Sed quoniam dicimus nobis esse iam actionem contra te istuc institutam, ac propemodum nihil deesse præter sententiam, non videmus: quandoquidem a Sacra Mte Regia causam tuam cognosci noluisti, cui supremi Iudicii cognitionem recuses, ad quem ultro confugisti. In qua ut

superior sis ex ammo tibi fauimus, propter famam ingenij tui, et propter tuos in litteris progressus, quos liber indicat ad nos missus, qui nobis fuit valde gratus. Si autem misericordiam petis, potius quam iudicium, ad Episcopum tuum confugas, Illo si usus eris intercessore, dubium nobis non est, quin quod petis minore negotio sis obtenturus. Nos enim tui auctoritatem nostram interponemus libenter, sed ut absque eo fiat aliqua, qui et Episcopus est, et in Terris Prussie Primarius Consiliarius indecorum esse censemus. Datum Craconiae XXvj die Mensis Maij. M. D. xl. vj.

Sigismundus primus Rex Polonie
Wratislaniensibus

amati grate dilecti, Productæ sunt coram nobis lra Aduocati vri ad Cuiusmodi nra Crac Aduocatū scriptæ, quibus insinuari postulat, famatis Erasmo & Georgio Schiling Cuiusmodi Crac subditis nris, pignorationem eorū Mercium factam per Joannem Veidholt Cuiem vrm, ut se Wratislavia sistant, si contra eam dicere velint quasi Ius in Cuiusmodi nra Crac non dicatur, Mirari satis non possumus, q̄ audeat quisquam in Cuiusmodi vra tantum sibi arrogare, ut et pignorandi Mercies potestatem permittat hoīm morum, non modo non condictorū vlllo iudicio, sed ne in Ius quidem vniq̄ Vocatorum, et eos ipsos postea in Ius ad se nocet, cum nullam

Jurisdictione in eos habeat: ac diem coram se dicat. Nos vero serio
vos hortamur et mandamus, ut pignoratione istam missam
facialis. Merces liberas dimittatis, neque Juris aliquid sibi quem:
¶ in subditos iuros sumere permittatis. Nam si in eo perstite-
ritis quod capistis, neque ante incipit Quadragesime, qua proxi-
matur, Merces istas liberas dimiseritis, hoc vobis certo denuncia-
tum volumus, quam vobis potestatem, in Cives nostros Crac' sumitis
contra omne Juris ordinem, nos nequaquam prohibebimus, nos,
quominus et ipsi eadem in vros Cives eorumque fortunas potes-
tate utantur, Futurumque est, ut vos temerarij huius consilij vri
pamiteat, Si quid deberi sibi ab Erasmo Schiling, Joannes Vidholt
existimat, nihil est quod pignorationibus utatur, aequae in Civitate
nostra Crac', atque apud vos Iudicia exercentur, et suum cui-
que Jus tribuitur, huc veniat, Erasmus in competenti Foro
Jure communiat, Neque dubitet aequae se hic atque apud vos Jus
suum esse obtenturum, Sed si quicquam vobis consilia displicent,
ac vi ¶ Jure uti maultis, si nostri quoque Cives exemplo vro
prouocati, a vi praesidium fuerint mutuati, boni consulitis,

Sigismundus primus REX Polonē
Regi iuniori Sigismundo Augusto filio

SERENISS. DE. Ita ut scripsit ad nos M^{tes} v^{ra}: designauimus eos qui
præscriberent querimonias eorū, qui in finibus, inter Regnum n^{rm}
et Ducatū Lithuanie, iniurijs affici se queruntur, qui quam lon-
gissime absunt a finibus, duos ex Maiore Polonia, Generosū Ni-
colauum Krziczki Succamerariū, et Venerabilem Andream Przecz-
lawski Decanum, Posnan, duos ex Amore, Venerabilem Matthe-
am Vargawski, Canoniciū Wladislauici Secretariū n^{rm}, et Ge-
nerosum Mattheum Góreczki Aulicum n^{rm}, qui ubi querimonias
perscriptas attulerint, sequentur postea qui fines terminent, Ex
Maiore Polonia R^{ndus} in Christo pater d^{ns} Andreas Chelmin-
ski no^{iatus} Wladislauici Ep^{us}, et Mag^{us} Stanislaus a Laszko
Palatinus Siuadien, Qui a terris Prussie incipient abinde usq^{ue}
ad Iukow aut Parczow progredientur, Ex minore vero Venblem
Benedictum Isdabiencki Cantorē Crac, no^{iatus} Camenecen
Episcopum, et Mag^{um} Petrum de Dambrowicza Palatm^{us} Rus-
sie, Captum Radomien, qui a Parczow incipiet, atq^{ue} inde ad
fines Valachie progredientur, Porro priores illi quasi præcurso-
res pro festo Pentecostes illi finibus Prussie, ii vero in Parczow
erunt, Ita ut statim post, peracta festa terminare fines aggredi-
antur, Consiliarii vero n^{ri} postq^{ue} Præcursores redierint, et ipsi
proficiscuntur tempore per nos de consensu M^{tis} v^{ra} designando.
Quod v^{ra} M^{ti} significandū duximus, ut de eo quod nos cogitamus
facta cercior, suas vicissim nobiscū cogitaciōes comunicet, ut cognita
M^{tis} v^{ra} voluntate, certi iam tandem quicq^{ue} aliquando statuere
possimus, Cracouia

Sigismundus primus Rex Polonie
Eidem Regi inniori filio suo

S Exime Princeps &c. Accipimus lras M^{ts} v^{ra}e, quibus et ipa designa:
nt Præcursores, qui conscribant iniurias in finibus inter Regnum
nr^m, et Magnū Ducatū Lithuanie, citro ultroq^{ue} factas. Ceterum
accidit interea, vt qui erant per nos Præcursores designati, ex
Maiore Polonia, y excusarent sese, q^{uo}d ante festum dñi Ioannis Bapte
nulla rōne provincia sibi per nos mandatam obire possent. Alter
enī Generosus Nicolaus Kziczky Succamerarius Posnaniē, gra:
uia se rei sue familiaris incommoda ex subito incendio accepisse
queritur, ad quæ sarcienda duos vt minimū Menses domi cum esse,
necesse sit. Alter Vēnlig Andreas Przechlawski Decanus Posnaniē,
Administratōr est electus Eccle^{ie} Posnaniē, neq^{ue} videt quemadmodū
honoste se munere hoc abdicare posset, Vterq^{ue} tñ promittit statim a
festo dñi Ioannis Bapte se mandata nra perfecturū. Itaq^{ue} pendens
animi, neq^{ue} statuere certo possumus, num licet alios nobis in eorū
locum sufficere: quātoquidē isti duo in Comicijs de sententia Con:
siliariorū oīm Regni nrⁱ sunt ad eam rem nōiati. Extra autem
Comicia alios per nos nōiari vix licitum esse videtur. Magis itaq^{ue}
in eam Sentiam inclinamus, vt diem dñi Ioannis Bapte expectans,
nihilominus Iudicio atq^{ue} arbitrio M^{ts} v^{ra}e permittē oīa. Videmus
autē non ita facile conscripta iri damna et iniurias ultro citroq^{ue}
dadas et acceptas, ita vt fieri vix possit, vt hoc anno Comissarij mit:
tantur, neq^{ue} parvam rem confecisse videbimur, si damna saltē et
iniurias hoc anno conscriptas habuerimus. Porro in hys quæ pro:
xime habebuntur Comicijs, vel eosdē illos quos antea, vel alios Comis:
sarios designabimus, qui in sequenti anno subtilius omnia cognoscet.

et iudicent, Si tamen ita videbitur M^{ti} v^{ra}, cuius iudicio libet^{er}
deferemus, nobis eū nihil queritur, q̃ comōdum vtravq; trarū
et Regni n^{ri} et Magni Ducatus, vtriq; ex aq̃uo fauemus, Neq;
aut in hanc, aut in illam partem sumus propensiores. Amicitias
inter vtrasq; trās anctas, inimicitias prorsus extinctas esse ve-
linus, Quamobrem suam nobis M^{as} vestra sententiam perscribet
quam nos libenter amplectemur,

Simul eciam in causa Oczakoniē q̃d egerit significabit, vt Nū-
cio Caesaris Turcarū tanto celerrimū responsum dare queamus Quē
videmus graviter eam rem tulisse, quemadmodum ex prioribus
litteris n^{ris} M^{as} v^{ra} proculdubio cognovit, Optamus M^{tem}
v^{ram} diu felicem valere, Dat^{us} Cracovia xxvi Aprilis M^o
D^o xl vj^o Regni vero n^{ri} xl^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci in Prussia

Acecepimus lras Illustritatis vra quibus repetens ea qua scripta per nos fuerunt, quibus ^{de}causis adducti monetæ illius usu interdixerim, confutare conatur, ac gravi se propter interdictum nostrum hoc iniuria affici queritur. Nos vero longe ab eo semper absumus ut iniuria quæquæ affectum vellemus, etiam alienum, nedum Illi vram eam faceremus, qua nos arcta sanguinis necessitudine attingit, Moneta Illis vram nequaquam nos tanquam reprobam reiecimus, nec de valore illius & estimatione unquam disputavimus: quia ut instam retineat per nos licet, nihil enim de ea detrahimus, Verum cum illius numerus in immensum auangeretur, atque ex eo ad Regnum nostrum plurimum detrimenti perveniret, neque tot nostris tam paternis adhortationibus, Illas vram adduci posset, ut primum suum publico regni comodo postponeret, neque cum illius iniuria locupletior esse vellet, sed exemplo nostro cedere tandem desineret, quid aliud fuit nobis faciendum, quam ut pro officio nostro rationem aliquam miremur, qua provideri posset, ne manus indices regnum nostrum detrimentum caperet, Credat nobis Illas vram magnum nos exinde dolorem accepisse, quod postulata nostra ab illa negligi, neque ullam eorum rationem haberi videbamus, perinde ac si nihil Iuris nobis in Illis vestram esset, Cum praesertim quicquid per nos agebatur cum Ille vram de moneta, non de nostra magis quam de omnium Regni ordinum summa voluntate ageretur, nulla enim fuerunt Comititia iam inde ab octo plus annis, quibus a nobis magna contentione non esset flagitatum, ut qua possemus ratione efficere conaremur, quo Illustritas vram monetam cedere desineret, Qua de re quid actum sit inter nos tempore nuptiarum Serenissimi filij nostri tenet proculdubio Illas vram quæ cum

discedens a nobis ad suos esset reuersa, non aliud visa est postulare,
 Quod aliquot sibi menses produci, intra quos eudere tamen adhuc posset,
 Quod cum obtinisset, est ita ut scribit, Illas v^{ra} q^{ue} per semestre a
 eudendo abstinuit, sed postea maiore cum ira et regni n^{ostri} ignomi-
 nia ad intermissum opus rediit, missis ad Comitiam, qua Polonica
 per nos habebatur, legatis, qui iura quaedam et privilegia ostende-
 rent, per quae se cogi non posse putaret, quominus quoad vellet mo-
 netam euderet, Quae cum essent per eos quibus hoc negotij dede-
 ramus, diligenter lecta et expensa, nihil eiusmodi compertum est
 quod Illis v^{ra} Legati affirmabant, Nam illud quidem reperiebatur,
 q^{uo}d eo grano et pondere atq^{ue} ea forma, quae fuit sub ordine, eudere
 Illi v^{ra} liceret, quod quominus faceret nunq^{uam} prohibuimus, Sed q^{uo}d
 eodem quo nos grano et pondere permissum sit Illi v^{ra} eudere
 nobis non eudentibus Illis v^{ra} Legati docere non potuerunt, Pro-
 duxerunt illi quidem transactionem quandam inter Illam v^{ram} et
 Consiliarios ferrar^{um} m^{arum} Prussiae de moneta facta: sed q^{uo}d
 regni n^{ostri} consensus accesserit non ostenderunt, in cuius detrimen-
 tum nihil a quoquam statum potuit, Nos nihilominus tulimus longo
 tempore: sed cum paciencia n^{ost}ra multum nos regni n^{ostri} rationibus
 officere videremus inuiti certe eo descendimus, ut quod Illi vestre
 tantopere displicet consilium caperemus
 Quod vero ipsi monetam eudere animum induxerimus, id eo consilio
 facimus, q^{uo}d aliter exterminari Illis v^{ra} moneta non potuit, cuius
 tanta copia fuit, ut n^{ost}ra propemodum nulla appareret, turpe autem
 nobis et mulcorum visum est, n^{ost}ram quasi eiectam esse, et alterius monetam
 in Regno n^{ost}ro versari, Nos porro, ut ne multiplicetur moneta n^{ost}ra,
 neue maior sit eius copia q^{uam} quantum esse regno n^{ost}ro expedierit,
 facile providebimus, Nam simul atq^{ue} tantum illius excuderimus
 quantum pro usu quotidiano m^{ultorum} hominum suffecerit, a eudendo fa-
 cile abstinemus, neq^{ue} enim priuatum n^{ost}rum sed publicum regni n^{ostri}
 commodum cura nobis est, Ac quicquid eius a nobis factum est ne
 existimet Illas vestra alio animo factum esse q^{uam} quod off^{icio} n^{ost}ro

nos cogente, cum vrgerent omnes ordines, regno nro prospectu vo-
lebamus, vt ne ad grauiora aliqua, q̃ quibus ferendis esse posset,
incommoda perueniret, Nam quod ipam Illtem vram attinet, pro eo
vt mutua nra necessitudo postulat, cupimus illi honestissime iura
etiam illius et Privilegia non modo ipi non violabimus, sed nec ab
alia quoquam violari paciemur, eaq; nos facta tecta conseruatuos
vt antea sepe ita nunc quoq; pollicemur, Quod si adhuc firmiter
argumentis quam quae coram nobis haecenus producta sunt, doceri po-
terit Illas vras ius habere se eundem, quale asserit, con ius illi quae-
situm nihil nos quidem faciemus, Sed de interdicto hoc nro, id qd
iustum fuerit statuemus, adeo nihil de iure Illis vras diminutum
esse volumus, sed in hunc vsq; diem nihil eiusmodi coram nobis est
productum Dat Craconiae xij May Anno domi 1546

*Responsum Nunciis Alberti Ducis,
in Prussia Marchionis Brandenburg*

Instructio Illmⁱ domⁱ Ducis noⁱe producta in frequenti Senatu lecta est, expensa sunt omnia diligenter iura et privilegia eundem moneta per Ill^m eius simul & rationes quas affert quamobrem usu monetae eius in regno interdici nō oporteat, Ceterum cum essent excussa omnia, nihil est novi repertum, pridem omnia en^t essent semel, atq; iterū producta corā M^{te} regia, confutata videbantur,

Quamobrem causam nō videt Sacra M^{tas} Regia, cur mutet decretū quod in Comicijs anni proximi superioris latū fuit, cuius executio in hoc usq; tempus prorogata fuit, Perstat in eo M^{tas} eius, nō ea solum de causa, q^d multiplicata adeo moneta hanc plurimū Regno suo detrimenti afferre persuasum habet, verum etiam q^d sumam in eo dignitatem agi putat, si exclusa et quasi eiecta ex regno M^{tas} eius regiae moneta, alia quēda^m v^lgo iactetur, Cum dum, prospicere vult M^{tas} eius, hoc agit, vt aliena potius q̃ propria M^{tas} eius moneta ex Regno ditionibusq; suis explodatur, neq; se de eo dimoueri patitur quod iterum in his Comicijs decretū, vel potius confirmatum est, vt ne in Regno ditionibusq; Sacra M^{tas} eius, vllus deinceps Illustrissimⁱ domⁱ Ducis monetae usus sit,

Quod vero argentū attinet per Rychwalski ereptū, de eo quod statuat Sacra M^{tas} Regia aliud nō habet, q̃ vt Ill^{tas} eius con^t hāre; des Rychwalski in iure competenti actioni instituat; sua aut^e auctoritate Sacra M^{tas} Regia libenter interponet, vt omⁱ cunctatione semota et frustratorijs quibuscumq; dilationib; remotis ius suū Ill^{tas} eius obtineat;

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto regi Polonie filio

SERENISSIMO De Ex litteris Meis v^{ra} quæ fuerit de nobis querimonia
Illris dⁿⁱ Ducis Prussiae intelleximus, Quam aut ea iusta sit, ex mo
vicissim responso Meas v^{ra} cognosceat, Iustior e nobis causa de illo, q^{uod}
illi de nobis querendi, Sed propter Meam vram, quæ ita ut par est
plurimi facimus, condonamus ei omnia: nisi quod mutare ea quæ sūt
in Comitijs decreta, fas nobis non esse ipsa Meas v^{ra} perspicit,
Quæ responsum nostrum ad illius querimoniā illi mittere pote
rit, Nisi quod fortasse Mei v^{ra} durius esse scriptum videbitur,
de eo, suis nos litteris admonet,
De argento aliquoties rescripsimus Illi eius, nobis non licere, nisi
secundum Iura et constitutiones patriæ, quidq^{ue} statuere, pro
inde iure peteret, quod Illust: eius Iure deberetur, id negatu non
iri, Nunc quoq^{ue} quid respondeamus aliud non habemus, Nūciū
nostrum in causa proscriptionis ad Casarem mittemus,

Caterū de Illri d^{no} Alberto iunore nō est nobis visum, ut ad eū
mandata nostra darentur, quandoquidem ius feudi nullum ha
bere videtur, Nam cum Illustis dominus Dux in Prussia
in fidem se nostram contulisset, homagium nobis præstitit, et
ipse et frater eius Illris dominus Georgius proxime defun
ctus, qui d^{no} præsentibus aderant, Duo fratres reliqui Casimi
rus & Ioannes, qui tūc absentes fuerunt, debebant sigillis &
litteris suis, intra annum contractum per fratres initum a
gnosceri et acceptare Quod ab eis factum esse non constat,
Ita nullum videtur Ius Alberto iuniori competere ad Ducatū,
Prussiae, qui ante sequentium miserat huc Nūciū, per que

agnosceret se et acceptare feudū profitebatur, Sed ita dimissus
 est a nobis, ut nō recederetur quidem a nobis, verum ostendere
 tamen iuberetur, quod pater eius, Illūstris dominus Cazimirus
 acceperat, Quod cum illo tempore non docuisset, ut alio tpe
 doceret, potestatem ei fecimus, Verum is ad ea quæ proxime
 per nos habita sunt Comicia, neq; misit quemquam, neq; docuit
 quod debebat, nos nihilominus Illū domino Duci in Prussia,
 ita rescribi fecimus, ut non omnem ei spem adimeremus. Quem;
 admodum ex litterarum quas mittimus exemplo Meas vestra
 cognoscat Inde simul accipiet, quid de legatione quam obiit,
 protestancinū nomine, deq; bonis, responsi dederimus, Vestra em
 Mei quibus in rebus potuimus libenter gratificati sumus, et gra
 tificabimur etiam deinceps semper,

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Sigismundo Augusto regi Poloniæ filio

Non dubitamus, quin aduersa nr̃a valetudo M̃tem vr̃am ingenti m̃rore affecerit, Sed iam, Deo sit gratia, rectius in dies valemus. a M̃tem vr̃am bono animo esse iubemus, Videmur em̃ ex morbo nr̃o iam esse recreati

Dominū Ducē Prussiae, q̃ lris suis admonuerit, ne se bello Germanico implicet: pergratum nobis fecit, Bona spe sumus, daturū illum locum vtriusq; nostrum admonitioni,

DE Carocandila Greco, acta iam res est, numerari em̃ iam illi pecuniam iussimus, quæ promissa per nos fuerat, Cuius minor est iactura, dum modo saluum nobis cum Cæsare Turcarū fœdus permaneat,

De Palatino Moldaniæ varj rumores huc adferebantur, Nam & mortuus esse dicebatur, sed viuit tamē, verū agere, nam esse fertur Paraliticus, vltimam conuertatur & vimat,

Doctor Ioannes, cui cedere vult Canonatu suo M̃ti vr̃æ procul dubio significauit,

Sigismundus primus REX Polonie
 Alberto Duci Prussie Marchioni

Illis De, Proscriptionis negotium, non minus nos quam Illam vram
 angit, Quamobrem Nuncium nostrum primo quoque tempore mittimus: qui
 de ea abroganda laboret, Cum quo nuncius Illis vram sua conferet
 consilia, quo minore negotio res ad optatum finem perducere possit,
 Quod vero Illam domum Albertum iuniorum Marchionem Bran-
 demburgensem, Casimiri filium attinet, cum egisset nobiscum Legatus eius
 antefesquiamum de successione terrarum Prussiae, quibus nunc Illas
 vram praestit, ita eum nos dimisisse meminimus, ut doceret Illi domum
 Casimirum patrem eius intra praestitutum sibi tempus, ad eiusmodi
 successionem consensisse, Quod quia nodum ab Ille eius factum est,
 quale postulat a nobis mandatum Illas vram, dare nobis non licuit,
 Coeterum in iis quae proximae per nos habebuntur Comitijs, si
 aut per vestram, aut per illius Illam admoniti fuerimus, certi aliquid
 de causa hac decernemus, De qua extra Comicia statuere aliquid non
 esse nobis licitum videtur, Poterit interea Illas vestra admonere
 illum, ut quantum fieri potest, causam hanc extrahat, neque aut
 Camere iudicio se submittat, aut alij cuiuspiam Iudici causam co-
 gnoscendam permittat,

Accepimus lras fidei Illorum Principum Ioannis Frederici Ele-
 ctoris Saxoniae, et Philippi Landgravijs Hessiae simul quae postu-
 lant Illustritates eorum, ex Illustritatis vram litteris cognovimus

Concilium ab omnibus tanto studio expetitur. Tridenti celebrari
no' ignoramus, Ad quod cum vocati sunt ij. qui Evangelici dici
volunt, quamobrem venire reculant ignoramus, Denique præcabi-
mur, ut errorem e' mentibus homin' euellat, ac Spiritum suum lar-
giatur, Cum beneficio fieri possit, ut idipsum sapiamus omes,
neque sint in nobis Schismata, Sed qui vnum corpus nobiscum
paulo ante fuerunt, vnus Spiritus, vocati in vna Spe vocationis
qui etiam vnum dominum, vnum Baptisma, vnum Deum, et
patrem omnium, vna nobiscum agnoscunt: ij solliciti sint seruare
vntatem Spiritus in vinculo pacis, Hæc est voti nostri summa
Cuius vltimam compotes aliquando effici possimus,

*Sigismundus primus Rex Poloniæ
Carolo Quinto Romanorum Imperatori*

SEME & EXcellentissime Princeps, & dñe frater, et cōsanguini;
nec noster charissime, et honoran'. Qua de re locies cū Mte vestra
per Oratores nostros egimus, vt proscriptionis decretum contra
Illrē dominū Albertum Marchionem Brandenburgē, in Prussia
Ducem, nepotem nrū charissimum, a Iudicibus Mēis vestre' latum,
abrogatum vellet: de ea nunc quoq; mittimus, Magnificum Acha:
cium Cema, Palatinum Marienburgē, Capitaneum nostrum Stui:
mensē, Syncere nobis dilectum, a Mēe vestra petimus, vt quibz
de rebus verbis nostris cum Mēe vestra egerit, in hys fidem ei mi:
dubitātā habere velit: et facilem se præbeat, ad ea concedenda, qua
nrō nomine, pro Nepote nostro, ab illa pecierit, Pertinebit hoc ad
pridem constitutā mutuā inter nos amicitiam, non modo reti:
nendam, verum etiam augendam et amplificandā, ac omni vicissim
officij genere, officium hoc Mēis vrā, per omnem occasionem co:
nabimur compensare Dat Cracouiæ xxix Iulij Anno domi
M^o D^o xlvj^o

Legatio ad Carolum Quintum
Cæsarem Catholicum. Data
Aethacio Czeme Palatino Marie:
buxew 26 Iulij 1546

P osteaq̃ legatus noster Cæsarem Mtem frēm et consanguineū nostrum
Charissimum verbis nr̃is ꝓ officiosissime salutauerit, et leta illi
ac secunda omnia precatus fuerit, in hanc sententiam verba faciet

P osteaq̃ officij sui memor Illustris Ds Albercus Marchio Brandebur-
gen, in Prussia Dux, nepos noster charissimus, cum maiores Prussia
quondam Magri in maioru moru Sere^{moru} Polonia regum fide fuerit,
et ipse in fidem se nr̃am potestatemq̃ contulit, effugere non potuit,
quin Camera Cæsarea Mte cuius nulla est in terras nostras
Prussia iurisdictio, eū in ius vocatū, ac a nobis, ne se coram alio
iudice ꝓ coram nobis sisteret, prohibitū, sententia sua nulla pro-
scriberet, Quæ res et si permolesta nobis accidit, proscribi à Came-
re iudicio cum principem qui nullius preterq̃ nr̃am auctoritatem
agnoscere tenetur, quasi nos de subdito nobis principe, si^{quis} eum in iu-
diciū nr̃ū vocasset, iusticiam administrare nō possemus, pro
ea tamen amicitia, quæ vetus nobis cū Cæsarea Mte d'inchyta
domo Austria constituta est, ita tulimus indignitatem hanc nr̃am,
ut eam tanti nō faceremus, ut propter eam depositam necessitudi-
nem vellemus, quæ cū illius Mte nobis intercedit, quin oēs potius
rationes quæsimus, quibus salva amicitia quæ nobis est cū illius
Mte, quod vellemus de Illustri doīo Duce, hoc est, quod ius quod æ-
quitas, quod ratio postularet, id obtinere possemus, Neq̃ vero nos
penitet eam nos constantia declarasse intuenta m̃a cū illius
Mte necessitudine, quam etiamnum pro virili nr̃a tueri nos d'

conservare paratos offerimus. Verum illud nō dolenter non possumus
ferre, cum nulla fere Imperij comitia a viginti annis intercesserint
ad quæ Nuncius nostrum non miserimus, de abroganda proscriptionis
hoc decreto, nihil nos adhuc obtinere potuisse præter provocationes
et suspensiones annuas, Anno vero proximo superiore in semestri
modo tempus suspensio decreta est, qua tamen in re nō accusamus
nos quidem Cæsaream Mtem cuius animū erga nos in hac causa
semper propensissimum cognovimus, sed esse nonnullos animaduer-
timus profundendi sanguinis Christiani cupidos, qui nō aliud ma-
gis laborant, q̃ ut quæ nobis iam inde ab avis et proavis nris
cum inchoata domo Austriæ constituta est amicitia, eam disun-
gant, et odium inter nos, atq; inimicitias excitent, Quid em̃ aliud
est proscriptio qua isti meditantur, ut nobis certo persuademus
contra sententia Cæsareæ Mtis nisi semen quoddam belli futuri
inter nos, et eos qui proscriptione hac uti volent. Nostrum autem
animum pacis et tranquillitatis studiosum non ignorat, Mtas Cæ-
sarea: nunq̃ nos nisi vi quadam adacti bellum cum quoquam sus-
cepimus, susceptum aut contra voluntatem nram ita gessimus,
Dei beneficio, cui soli laudem hanc et gloriam tribuimus, ut
prouocasse nos hostes, nros vehementer peniteret, a fundendo
autem sanguine Christiano, quoad eius fieri a nobis potuit, manus
& mentem semper abstinuimus, q̃ non esse Christiane pietatis vi-
deatur, ut in membra ipsa nra sauiemus. Membra autem nostra
omnes esse indicavimus, qui per fidem et per baptismum unum
nobiscum Christi corpus effecti essent, precioso illius sanguine
redemptum

Hoc animo cum semper fuerimus, esse deinceps etiam volumus, quare
a Mte Cæsarea petimus, ut sublata esset velit omnia, quæ nos ad alia
consilia capeſſenda adigere queant, q̃ quibus in hunc vsq; diem vsi
sumus. Non accomodeſ ys aures suas Mtas eius, qui quantū in ipsis
est, eversam cupiunt eam qua cū illa nobis est amicitia, ac semetē
han belli, hoc ē, proscriptionē Mtris domi Ducis Prussiae tollat ē medio

Quod si quis ei coram nobis actione aliqua de re volet intendere, para-
tos nos offerimus ad ius cuius sum reddendum, Si vero alia aliqua
ratione, quod Deus omen obruat, cum illo agere aliquis animus indu-
xerit, hunc scire volumus, nobiscum, non cum Dno Duce sibi rem
futuram, Nobis enim duplici nomine deesse illi non licet, et quod subdi-
tus princeps, et quod aeterna nobis propinquitate coniunctus est,

Quamobrem etiam atque etiam Mentem eius petimus, ut pro eo
quemadmodum Christianum imperatorem facere par est, usque pre-
sertim temporibus, quibus a Crucis hostibus tanta reipublice Chri-
stiane pericula impendent, paci et tranquillitati inter Christianos
principes consulat, & cum nostrum erga se summum semper studi-
um cognoverit, in hac nostra petitione talem se praestet, ut augendo
potius illi quam minuendo locus esse videatur, Nos facturi sem-
per sumus omnia, ita ut haec fecimus, nullum ut in nobis
amici Regis et necessarii principis officium requiri patiamur,

Sigismundus REX Polonie
Sigismundo filio regi Polonie

SERME &c Quid metuat, quidne cupiat, Illis dominus Dux Prussiae
ex litteris vestris cognovimus, Est revera quod metuat, neque enim
quieturum Magnum Ordinem arbitramur, sed quod cupit magis ad au-
gendum quam ad propulsandum metum valere videtur, Nam si educat e
regno nostro equites quod velle videtur, quid aliud quam provocabit eos
a quibus sibi metuit, facit itaque prudenter vestras, quod illud a no-
bis non petit quod minime nobis intelligit convenire, Nam ut illud
omittamus quod cum Caesarea Mente nobis aeterna necessitudo interce-
dit, quam in hunc usque diem inviolatam servavimus, et deinceps
etiam, Deo nobis propitio, sumus conservaturi

Quam foret absurdum, et hac aetate auctoritateq; nra indignum, si cū catholicos nos profiteamur, cō catholicos suppetias ijs ferremus, qui a catholica Ecclia descernerunt. Quod si alterutrinus nos par-
tis esse oportet, nos vero nō dubitanter a catholica potius ecclia
staremus: atq; pro ea, et in ea mori etiam, si necessitas postulauerit,
non recusaremus ^{vim} cū ecclia q̄ vincere cō illam mallems.
Quare serio nris ediximus, ne pedem ē regno efferent, neue in mili-
ciam quoq; extra regnū proficiscerentur,

Quod vero prouideri per nos cupit Mēas vra, ne quid regnū nrm
ex motu isto Germanico detrimēti capiat: nō videmus qua id alia
ratione a nobis fieri queat, q̄ si efficere possimus, vt quiescat dñs Dux,
neq; se bello isto quasi civili implicet, a quo hīs cum nris deterere su-
mus conati, quod idem vt faciat Mēas vra postulamus. Etenim quo
magis inhiat trīs nris Prussiae Magr hie Ordinis, hoc observabit di-
ligentius, qualem se in hīs motibus geret, dñs Dux, quē si cognouerit
suppetiarū aliquid dedisse, his qui vocari volunt Euangelici, offenso
animo Cæsareæ Mēis, instabit acrius, vt quod pridem parturit anim⁹
eius, id tandem aliquando pariat atq; oleum, quod aūnt, camino addet,
viresq; suas oēs contendet, vt vicissim a Cæsareā Mēe suppetias cō-
doim Ducem habere queat. Quare scribat ad eum diligenter Mēas vra
vt se ne immisceat huic bello, q̄ id sine periculo facere nō possit,
Cogitet q̄ sint hēc parum sibi consentanea, petere vt abrogetur pro-
scriptionis decretum, et interea socia cū his arma iungere qui Cæsa-
ri rebellant. His de rebus vellemus eum a Mēe vra diligenter admoneri.
Nos aut Magro D. Palatino Marienburgen, quē legatū ad Cæsarem de-
signauimus, dedimus negociū, vt nro nomie Cæsareā Mēi persuadere
conaretur, vt ab armis discederet, ac hostes potius nois Chriam q̄
suos bello peteret. Quæ legatio neq; Cæsareā Mēm offendet. Principū
vero Germaniæ, quibus cū Cæsareā negotiū est studia nob adiunget.
Quæ in scheda scribit Mēas vra de pecunia in vrbe Mēi vra condo-
nata ex fructibus defuncti Epi Ploceñ, curæ nobis sunt futura.
Craconia xj Augusti M° D° xl° vj°.

SCHEDA

Praterea captos esse a Duce Wlodimirien⁹ Seremissas quatuor pos-
tulamus a Alte v^{ra}, vt ei serio mandet, quo ad Commissarios
m^{os} qui erunt cū legato Turcico eos remittat, vt libertati pri-
stine restituantur

Queritur Ser^{ma} doīa Bona regna cōmune n^{ra} char^{ma} prohibe-
ri a Duce Wlodimirien⁹ hoīes suos, quominus in Lithuaniā profi-
cisci, et tuto in mundanis versari possint, Quæ cū res iniqua sit
et bone vicinitati contraria, prouideri velit Altas v^{ra}, vt id deinceps
ne fiat quin liceat potius Ser^{me} coniugis n^{ra} hominibus ad mercatū,
quo velint proficisci, ac negotia sua licita exercere, qua in re Mem
vram Ser^{me} Domine parenti suæ gratificaturā nō dubitamus,
Id enim semper ita in usu fuit, inter dominia n^{ra} obseruatū, q^d
vltro citroq^{ue} libere mutuo subditi n^{ri} cōmearent, et sine aliquo
impedimento hic et illic negotia sua exercerent,

Et hoc insuper volumus faciat Altas v^{ra}, vt ad Commissarios m^{os}
qui cum legato Turcico in Vinnicza, vel alio in loco finit, negotia
damnorū tractabunt, aliquos de suis mittat qui vna intersint &
cognoscant, quæ et a quibus damna sunt illata,

Aterum hic quoq^{ue} nobis rem vniuersam Iretvicz exposuit, vnde
cognoscere hēuit Ducem Wlodimirien⁹ culpa nō vacare, Nam et
illos non statuit, quos ab eo Altas v^{ra} statui mandauit, Qua faci-
le pro sua prudentia quod faciendū illi erit prouidebit,

Sigismundus primus REX Polonie
 Alberto Marchioni Brandenburgensi
 Duci in Prussia

Illis etc Quod agit nobis gratias Illas vra de legato, per nos ad
 Metem Casaream designato in causa proscriptionis Magro Achacio
 Czema Palatino Marienburgensi Capitaneo Stumeni sincere vobis di-
 lecto, est id supervacaneum plane, Neq; eni solus Illis vra, sed
 et vra plurimum interest, ut hoc proscriptionis decretum abrogetur,
 quin etiam si solus esset causa, Illis vra, pro nro tamen erga illa
 animo facturi semper essemus, ut illius comoda no minus q; vra
 tueremur, Quod aut parum opportunum tempus id esse censet de cau-
 sa proscriptionis agendi, idem et nobis videtur, quamobrem dedimus
 in mandatis Legato nro, ut se nostro noie in pacificatione ita, ut
 suadet Illas vra interponat, communicato cu Illust: genero nostro
 consilio, ad quem dimeret antea q; ad Casarem erit profectus.

Ceterum illud secum expendat Illust: vra, qua autoritatem sit apud
 Casaream Metem legatio nra habitura, si quod cellari difficulter pot
 in regno nostro conscribi contra se milites intellexerit, Quare serio
 mandavimus homibus nris, ne quoq; e regno nro in militia profici-
 scantur, Neutrums eni partis esse decrevimus, Vestra quoq; Illust: hor-
 tamur quo et ipsa quiescat, ac no modo e regno nro ne evocet queng;
 sed neq; ex sua ditione ire in castra cuiusq; permittat, Neq; eni nobis
 dubium est, quin Magr ille Ordinis designatus, diligenter observet, qualem
 se gerat in hoc tumultu Illust: vra, qua causa postea sua reddet nullis di-
 ficiliore, si copertum erit, ea suppetias misisse, ys qui Casari nunc negocium
 facebant,

Quod queritur Illust: vr̃a de decreto vel mandato potius a nobis
obfento, ita se rem habere sciat, Petiisse a nobis mandatū eius:
modi vnum ex Ketingi heredibus, Verū hoc responsi a nobis ac:
cepisse, q̃ prius ad Illust: vr̃am lr̃as essemus daturi, ac respōso
ab illa accepto, tum demum id facturū quod equitas postularet,
quare mandatū illud fuit, surrepticię impetratū, Dedimus itaq̃
mandatum aliud ad Qedanen, vt ab executione omnino super:
sedeant, vsq; ad aliam informatiōem nr̃am

Cæterum quomodo ante sesquiummum trasacta sit res cū Rū:
cys Illust: vr̃a tenet memoria, quam cū illi transactionē Ill^{ty}
vr̃a noie acceptarint, vt illi stet æquum censemus, quæ tamen
omnia in his quæ proxime habebuntur Comitjys diligentius
exequi poterint Dat Craconia xvij Augusti Anno
Domini M^o D^o xlvj^o

Legatio a Sigismundo rege Polonie ad Duces Joachimum et Ioanem Marchiões Brandeburgen

Data Achatio Czeme Palat° Marienburgen

Salute dicta, et omnis felicitatis precatione premissa, Orator
noster in hanc sententiam verba faciet.

Cum essent ante menses aliquot Maiora Regni nostri Comicia
Craconie per nos habita: fuisse non paucos qui de limitum minu-
tis, quas perferrent à Subditis Illius domini Marchionis, que-
rerentur: qui nostre quoque sylvæ bona partem Marchionatui ven-
dicare, et a Regni nostri corpore auellere conarentur. Quam-
obrem ut hisce malis obuiam veniretur, visum est, ut Oratorem
nostrum ad Illius mitteremus: qui tractaret de Commissariis
regundorum finium constituendis, deoque tempore ad quod illis
conueniendum esset, atque ea omnia ad optatum exitum perducere
conaretur, quæ per Generosum olim Nicolai Nipicis Aulicu
nostrum meboata fuerunt. Quamobrem hortabitur Illi eum
atque ab ea pro mutua nostra amicitia postulabit, ut tandem ali-
quando certum aliquid de finibus istis regundis constituat. In-
terea vero suos in officio contineat, atque eos ab iniuriis nostris
hominibus faciendis abstinere cogat, neque permittat, ut aliqua
terre partem, quæ quidem ad Regni nostri corpus iam inde à
longo tempore pertinet, quisque usurpare sibi audeat, ne manus in-
de malum eneniat, quæ cui mederi postea facile liceat. Nos
enim pro necessitudine, quæ nobis cum Illo eum intercedit,

omnes dissidiarum causas, non modo inter nos et Illerum eius,
verum etiam inter homines utrimque nostrum sublatas, et semi-
na malorum quae nemine inde possint tempore evulsa eripimus.

Quod si Illerum dominum Ioannem Marobionem in Ditione sua
repererit, hac apud Illerum eius legatione utetur. Deinde ad
Illerum dominum Ioachim Marobionem Principem Electorem
se conferet. Si autem abesse à terris eius Illerum dominum
Ioannem intellexerit, recta ad Illerum dominum Ioachim
proficiet.

Ac primum Illerum eius meo nomine quod poterit officiosissime sa-
lutabit: laetamque ac feliciter Illi eius precabitur omnia. De-
inde in sano sententiarum verba faciet.

Quandoquidem inter nostram, et Illerum Brandeburgensem,
familiam vetus necessitudo iam inde a multis annis inter eos
secat, nos eam necessitudinem auctam cupientes, quod habui-
mus in terris pignus charissimum filiam nostram primogenitam
Illi eius in Matrimonium dedisse. Ea spe et fiducia quod illam in-
ta Praecepta divina cumprimis esset charam habitura. Quo-
quidem spes nostra minime nos fefellit. Sic enim ad nos uno om-
nium ore perferetur, Illerum eius Illam filiam nostram signi-
lari quadam charitate prosequi. Qua ex re credibile non
est, quantum animus noster voluptatem capiat. Neque enim nobis
ipsis quod Illerum filie nostrae melius omnia evenire cupimus. Quae
obrem grata nobis quidem est, de Illerum eius exa coniugem suam
filiam nostram dulcissimam, tam propensa voluntas. Sed
inter ea tamen vehementer optavimus, ut alia quoque Illerum
eius amoris sui exa coniugem suam cetera documenta ostendat.

deest. Quia lege nati sumus omnes non ignorat Illas eius. Mi:
 grandum est aliquando ex vite Sumis diuexoribus. Id tamen certum
 est, quod est bona migrationis ipsius incerta. Nemo est, qui vel exa:
 stinens sibi polliceri possit, cum quid seors etiam resperat
 nesciamus. Denique precamur ut Illas eius quod longissimo tempore
 uiuat incolumis. Sed si quid illi humanitas accideret, eo loco
 sunt res Illius filie nre, ut possint Illi eius consultum consul:
 tum fore videatur. Nam quae bona dotis et contra dotis nomine
 Illi eius sunt obligata, ea maiori ex parte libera minime, sed
 alius esse dicuntur oppignolata. Ut si quid factum Deus uellet
 de Illius filio nro, non habitura esset Coniunx eius, filia no:
 stra dulcissima, unde se pro dignitate sustentare possit. Hoc
 ergo si re uelit Illas eius, suam exga Illiam coniugem, filiam
 nostram dulcissimam, coniugalem affectionem declarare. Ac
 rationem aliquam uicari, qua primum quoque tempore bona dotis
 et contra dotis nomine Illius Coniugi inscripta, et aliorum
 manibus, quibus oppignolata sunt, liberet: nemo ut quicquam in
 illis iuris habeat, praeter eam cui praedicta inscripta sunt. Con:
 iugem Illis eius, filiam nram charissimam. Hoc ut senecta qua:
 ris conuersione faciat Illas eius, etiam atque etiam uisum:
 ter ab illa peritimus. Una enim hoc se declarauerit, quanti nos
 quanti filiam nostram dulcissimam, Coniugem suam charissi:
 mam, faciat. Cum dignitatis, equum est, ut memorem mortu:
 litatis Illius eius, rationem habeat. Nobis vero in hac affata
 et state et ualitudine nostra, nullam afferre poterit consola:
 tionem maiorem, quam si pro eo, ut officium Illis eius postulat.
 Illius Coniugis suae filiae nostrae charissimae, rationibus prospi:
 cere conabitur. De qua perpetua quadam cura angimur,
 neque potest animus nostrum cognoscere, nisi primum illi tamen
 aliquando esse audiamus. Magna nos sollicitudine liberauerit
 Illas eius, si in se hunc praedictam nram locum dederit. Atque officium for
 illius ita interpretabimur, ut magno nos ab illa beneficio affectos

esse iudicaturi sumus.

Dicit secundo loco scripsisse nos Illi eius, atq; ab ea petiisse
ut q; debet pecunia Magro Andree a Gorra. Castellano Ro:
snav. et Maioris Colonie Capitulo generali, cuius nunc.
eandem dies pridem preterisse dicitur, eam illi tandem per:
soluat. Quibus anteq; verbis agere ea de re cum Illi eius de:
beat, ex ipso Magro Andree, et ex leonum exemplo, ad
Illum de: Marcionem per nos scripturum, quod apud
Magnum Andream reperit. Instructionem capiet.

Dicit denique legatus noster accepisse nos responsum Illi eius
in causa fratrum Loysiorum, de quo non potuimus non vix
mentem mirari. Scribit Illas eius in responso Generoso Ge:
orgio a Konopato, Castellano Gedane. Capitulo nostro
Succen. dato, q; causa Loysiorum Index ipsa esse velit, cum
Actoris officio fungatur. Sed nihilominus nec ad forum com:
petens eam remittere vult, sed Iudices constituit Cives suos
Colonie scz. Magis hoc e dignitate sua fore putat, ut cau:
sa quam habet cum Domine nostro, a Civibus iudicetur, sub:
ditis suis, quam a Rege Socero. Certe si dignitas hac in re
spectatur, honestius est a Rege iudicari, q; a subiectis civi:
bus. Nisi fortasse, quod nos non opinamur, ea est Illas eius de
nobis de nobis opinione, q; nos cognovimus futuri sumus subiecto
nobis Civi, q; Illi eius, qui in hoc filii nobis est, et exit sem:
per. Nos pro nostra paternae regis Illi eius affectione, mi:
stri quicq; de illa suspicari non possumus. Sed quid alii
suspicati sint ipsa pro sua prudentia Illas eius facile
congerere poterit. Non effugiet hanc apud multos suspicio,
quod propterea a subiectis sibi Civibus causam hanc iudicari

velit, ut ne liberam habeant, quod iustum intellexerint, decerne:
 di facultatem. Scimus nos quidem, quod ratione Contractus, reus
 actoris quandoque forem sequi necesse habet. Sed non si idem In:
 dex sit qui actor. Denique dispar hęc causa videtur. Nam ubi
 solutio facienda fuit in finibus Regni nostri. Et quibuscumque
 de rebus cognosci debet. hęc in finibus Regni nostri, acti sunt,
 Inde res cognoscenda, inde probationes petende sunt. Quis
 ergo potest esse Index magis competens, quā cuius loci dominus
 ubi prœmia sunt solvenda, ubi ea omnia facta sunt, de
 quibus est controversia. Nos certe, si nobis cum subdito Illius
 cuius aliquid cuiusmodi intercederet, nunquā comiteremus, ut
 ad hunc modum cum illo ageremus, sed alacri animo causam
 Illius cuius cognoscendam prœmitteremus. Non eodem esse erga
 nos Illius cuius animo dolenter fecimus. Quam iterum atque
 iterum docuimus, ut causam hanc ad forum competens Illius
 cuius remittat, ne deterius aliquid si secus factum sit conse:
 quatur. Nam si Illius cuius, ita ut coepisse videtur, in age:
 re contra hominem nostrum perrexerit: quid aliud quā nos
 quā contra sententiam animi nři facere compellet, ut occasio:
 nes queramus, per quas per patri referre nobis liceat.

¶ ibi foru
 erat ami
 petens solu
 tio potius fa
 cienda fuit

Instructione ad Illrē Principem dominum,
 Ioannem Marchionem Brandenburgense
 Generoso Christophoro
 Donarski data

Illuc Princeps et dominus domine Clementissime. Quod unus
atque alteris literis scripserat *Illud* vestra de disiectis aggre-
bus sine tumultu quibus fines erant terminati inter *Serenum*
Princeps meum et *Illud* vestrae ditionis. et *Serenus* Princeps
et dominus meus ita facta esse non probavit: ac si auctor
eius rei qui fuerint cognoscere potuisset debita in eos ani-
madversione usus esset. Ceterum nec illud probare potuit
utque eius qui non legitime disiecti fuerant aggresus
Illud vestrae aequae non legitime non vocalis et assensientibus
iis quorum intererat instaurandos curavit. Facile credit
utque eius quod scripsit *Illud* vestra iisdem in locis instau-
ratos esse in quibus disiecti fuerant: sed legitime tamen
id factum oportuit. Quamobrem ab utraque parte utque
eius curatum esse videt ac equum censet utque eius
quandoquidem prior ille error corrigi non poterat saltem
ut posterior corrigere. Et quos aggresus minus legit-
ime factus esse constabat, id discreverunt. Quoniam tamen
cum *Illud* vestra res fuit eius amicitia *Serenus* Princeps
meus fecit semper plurimum significavit quidem suis literis
ut *Illud* vestra quid equum esse indicaret. Sed contra ta-
men illius voluntatem fieri quicquam noluit. Factu-
ra utque eius libenter ut commissarios mittat sicut *Il-*
lud vestra postulat: dummodo de tempore inter *Illud*
eius et *Illud* vestram convenire possit. Hoc enim su-
mum semper fuit utque eius studium, ut omnes alios Prin-
ces Christianos tam vestram *Illud* in primis cuius
fratri *Illud* domino Jacobino electori filiam suam
Carissimam in matrimonio dedit omnibus amici
hominis officiis sibi deberet. Sed videt interea utque
eius quantum ipsa pacis et tranquillitatis ac amicitiae
propagandae studiosa est: tantum laborare alios, ut pacem
et tranquillitatem Christianam perturbent. Ex quoque

numero est. Mg^r quidam Ordinis, qui se nescio quā Juris ha:
 bere pretendit in terras Ser^m Principis mei P^{en}sia.
 Quod optat M^{as} domini mei, idem sperat fore, ut cogitata
 ille non perficiat, et ab hoc suo tam parum Christiano institu:
 to amoveatur. Sed quia p^{re}missa iacula minus nocere di:
 cuntur, facit nihilominus omnia M^{as} domini mei, ut si
 quid facere p^{re}ter officium suum Mg^r ille aggressus sit, et
 ea quæ sua non sunt, occupare animum induxerit, non enim
 imparatis rem sibi esse sentiat. Quoniam vero fieri po:
 test, ut per Ill^{is} v^{er} Regis terras Mg^r ille in terras
 M^{as} domini mei, si forte in suo parum Christiano instituto
 persistit, minadere conetur. Petat Ser^m Rex meus
 Ill^{em} v^{er}am, ut memor necessitudinis, quæ ipsi, atq^{ue} Illmo
 fratri ipsius cum M^{te} eius intercedit, non modo nihil ipsa
 Mg^ro ista opis ferat: verum etiam, ut accessum per terras
 illius habeat in terras Ser^m Regis mei ne permittat.
 Fieri potest, ut sunt sumari casus, ut ipsa quoq^{ue} Ill^{as} v^{er}a
 aliquod non dissimile officii genus, a M^{te} domini mei po:
 stulare aliquando opus habeat, tanq^{ue} ab eo rege, qui non
 modo sanguinis illi necessitudine coniunctus est, verum etiā
 terrarum vicinitate. Quæ quidem vicinitas in proprii:
 qua amicitie parte reputari solet, tanto id magis quasi Ju:
 re suo olim exigere poterit, quanto se nunc animo esse pro:
 pensorem in partes M^{as} eius ostenderit. Qui grati Re:
 gis officij, officium hoc Ill^{is} v^{er}, per quamlibet occasionem
 compensare studebit.

Palatinatus Valachie Consiliariis
Sigismundus primus Rex Polonie

Cenerosi sincere nobis dilecti. Allatus est ad nos Nuncius
de morte Magici domini Petri Valachie Palatini vicini syn-
cere nobis dilecti, quam pro humanitate doluimus. Et:
si autem in memoria nos habere existimemus foedera in
quæ nobis terra Valachie iuravit, contra quæ Nuncius
noster tam diu istuc retinetur, tamen eorum comonesaci-
endos vos putavimus. Quos hortamur dehis operam, quo
et Nuncius noster liber dimittatur, et cuius causa missus
à nobis erat. Conventus in finibus Regni nri et Palati-
natus Valachie habeatur. In quo offensiones istæ et in-
iuriæ mutue tolli et deleri possint. Jam quidem nos com-
missarios nostros ad diem festum Nativitatis Mariæ
proficisci in Camysiecz iussimus, atque ibi eos qui ex Va-
lachia mittentur, expectare. Quos quid ni ea res factu-
ri sitis, premio quoque tempore celeriores reddetis. Coetera
iste qui has reddet nomine nro referet. Cui et plena fi-
dem habeant hortamur. Factum nobis rem gratam.
Datum Crae xii die Mensis Septembris. Anno Dni
.M. D. XLV.

525

Legatio ab Helia Voieiuoda
Valachorum ad regem Polonie
Sigismundum primum missa . 1546

Co Jan hanc dixit.

Tých przeszłych czassow był Piotr Voieiuoda oćiecz Iliasow, i pánem był á tberasz on vmarł, álie zaś ná miysze iego stal iest syn iego starszu hospodarem ziemie Moldawskiej zeznania Czesarza Tureckiego tedi iego M^{ce} Ilias Voieiuoda posłał nasz kv. v. m. ze by go v. m. przyiał, aby był v. m. przyiaćieliem i sąsiadem bliskim, iáko był i oćiecz hospodara mego, tak też Iliasz pan moy chce v. m. być przyiaćieliem dobrim i sąsiadem bliskim. i prosi v. m. iáko przyiaćielia swego starszego i sąsiada bliskiego, aby było spokojnie iáko postaradawna było, iáko miedzy dwiema zisnómá krzescyánskim, aby chodzili liudzie podolanie po ziemi hospodara mego dobro: wolnie przesz zadnego hamowania targuyac, a nasz liudzie tá: kiesz aby chodzili dobro wolnie wzieni v. m. targuyac przesz zadne: go hamowania.

Drugie tákież hospodar moy Iliasz Voieiuoda kazał mi mowić, w. m. kv swemu dobremu i láskawemu i starszemu przyiaćielowi, aby posłał v. m. iednego ktorego swego pána postaroste v. m. i ku ziemianom którzy mają wsi i imiemia na graniczách, aby przykazali albo ze by wdzier: żywali ich, abijnyekradli wzieni hospodara mego.

To też hospodar moy Iliasz Voieiuoda posłał ná granicze listy swoye do Starost, aby zadny pan niedozwalał i wscizgał podolane jive, aby nie chodzili kraść wzieni v. k. m. ze hospodar moy chce s wasza m^{ce}ia dobry pokoy i przyiaćielstwo, tákież i s kroliem mlodym iákoś i s wasza m^{ce}ia.

Drugie też kazał mi w. m. mowić dlia Szymu, ze hospodar moy posłał

Alie iz to iest rzecz powinna kazdemu vmrzeć iego. k. m. tym sie ciezyć
 raczy. iz pan Iliasz Voievoda na mycsze oycza swego godnie przesz
 poddane iest podmiesion. i zyczy mu ttego aby mu szczesliwie sie wsytko
 na tym państwie nowym wodzilo. i iest wdzieczen iego. k. m. tego wska:
 zania i pissania pana Voievodzinego. iz ebeze bycz przyjacielim i
 dobrym samsiadem iego. k. m. wezym iesli pan Voievoda vprzymie
 sie a statecznie zachowac bedzie. mmoze stego mcz mtego vrosz
 iedno dobre i iego samego i poddanych iego, iedno by ttego mcday
 strzegł. aby ty najazdy i zlodziejstwa w państwa iego. k. m. a szho:
 dy poddanym iego kroliewskiej mci swoloch sie niedzialy. ktore
 sie przesz tten czas za oycza iego dzialy.

Jego kroliewska m. bedzie tesz rozkazac raczyl Starostom pogranicznym
 aby ttego pilnie strzegli. aby od poddanych iego. k. m. mcz takiego
 sie niedzialo czo by bylo przeciwn przywierzu. ktore iest miedzy zie:
 miami iego. k. m. a ziemia pana Voievodzina.

A izby wsytki przyczyny nieprzyiazni miedzi iego. k. m. poddanymi
 a pana Voievodzinyimi vstaly. Zda sie iego. k. m. za rzecz potrze:
 bna. aby Sgiem spolny wedlie przywierza byl dzierzan. na ktorzym
 by wsytkie shod i krzywd nagrodzenie i pokornanie bylo. I wdzie:
 czen iest tego iego. k. m. iz pan Voievoda on na pominać iego k.
 m. raczy. Alie iz czesto Seymy takowe za oycza pana Voievodzinego
 skladany byly a nigdy skutku niebraly. a iego. k. m. na nie raczy swe
 od granicze odlegle stać host wielki czynicz raczyl nyerad by tego
 iego. k. m. widzial aby za pana Voievody ktemu przyscz mialo.
 iz by przestszy wtym postepch byl. raczyl te rzecz iego. k. m. staro:
 stom swoim pogranicznym poliecić aby ony spolnie spaniem Voievoda
 czas Seymowy zlozyli. a iego. k. m. oznaymili. za ktorych oznay:
 mienim iego k. m. Comissarze siwoye poslać bedzie raczyl hu skon:
 czeniv. tbyed rzeczy ktore miedzy poddanymi iego. k. m. i pana
 Voievodzinyimi nieprzyiazni mmoza.

Elias Voienoda Valachie
Sigismundo primo regi Polonie

N ayaśnieyszemu Sigmuntowi sbozey łaski Krolowi Polskiemu wiel-
kiemu Xięzcu Litewskiemu, rozkazujacemu Pruskiemu, Szmucz-
kiemu Mazowieckiemu, i inych od Iwana Złazsa voyewody sbozey
m^{ci} hospodara wsytkiey ziemi Moldawskiej powolnie czolem byci,
abi. v. h. m. raczył wdziesięć przyiacz od powolnego przyiaciela
waszej k. m^{ci}.

P rzytęym nayaśnieyszey kroliv. wasza. k. m. o tym by raczył wiedzieć,
ze niemożym tego wyrozumieć ięśliż by to mogło być s rozkazania
waszej. k. m. przyiaciela naszego łaskawego, abowiem nayaśniej-
szy kroliv tyeb czassow niebawo dawnyeb. wzięni waszej. k. m.
Podolskiej, miewamy go za sprawca mianuje się być synem ho-
spodarskim synem, zebrawszy się s sluzebniki pograniecznyeb panow
i s posspolitymi ludźmi ziemi waszej. k. m. przyiaciela naszego
łaskawego, tak ieb było wielce, iakoby więcej niżli o dwie sęć
hom, i przyiecbawszy wnaszej Moldawskiej ziemi na samey gra-
neczy, i wielkie myeposspolite szkody czynili sęć wsi na głowę swoyo-
wali, chyba iedno domy poostawiali, i my to widząc takowe nie-
podobne rzeczy, kazaliszmy do Starost sprawcz waszej. k. m. po-
granicznyeb pissać, i o tym posłaliszmy, zadali, i napominali, aby
ieb miłość to opatrzyli, i rozkazali tym to istym ktorzy tam byli,
aby ty szkody wroczone bylij, ieb m^{ci} panowie pogranieczni o to nie-
myedbali. A tak nayaśniejszy kroliv. waszej. k. m. o to zadani
iako naszego przyiaciela łaskawego, iżby m. wasza. k. m. raczył

rozkazacz do Starost pogranicznych pisać, iż by ich M^{ci} tego dory-
 zeli i tego to istego krocysie miem być hospodarskim synem, iż
 by on był wydany nam, i tby wszystkie szkody które v naszej ziemi
 podzielane są, aby wroczone były, o to waszej k. m. przysięciela nasze-
 go Żadamy, a my takież wedle starodawnego przysięcielstwa i
 miern swas k. m. i s ziemia waszej k. m. obczemni się zachować
 i mieszać. Bo najasniejszy król ziemia Moldawska iest
 Cesarzka, i wedle dziadów i przedziadów naszych i ojców
 naszych, poddana iest w naszych ręk, abyemy tego wszystkiego do-
 patrzeli. A tak iestli ze lasu i przysięcielstwa waszej k. m. my
 wyrzynn iż by to wyszej pisanie w naszych ręk my było i wszystki
 szkody wroczone mi były, tedy by wasza k. m. nasz przysięciela
 stawu raczył wiedzieć, iż my więcej takowych krzywd dzie-
 pieć niemożym, i wtym do Cesarza iego M^{ci} posliemy, tedy
 które rozkazanie od iego Cesarz ien M^{ci} będziemy mieć tego
 się będziemy trzymać, to by wasza królewska m. wiedział.

Przyjym też wstbho co słowem kr. waszej k. m. od nasz nasz sluga
 Abraam Babilonski pisanie będzie mowić, aby wasza k. m. raczył
 iemu wwsybhim wierzyć, abowiem są nasze istne a potrzebne
 rzeczy. Przyjym się poliecam w lasu waszej k. m. Pisan
 w Iaschim mieście Czwadnia dzień iartdy dzień.

Legatio ab Elia Palatino Valachie
ad Sigismundum primum regem Polonie
Hanc obiit Abraam Baniilovski 1546

Rozkazanie hospodara mojego Iliasa Voyevody smia Piotra
Voyevody nieboszyha na przod kr. Igo. k. u. wielkiemu hospo:
daru krzeszianskiemu.

Najasmiejszy król hospodar mój Iliasz Voyevoda przysłał
mnie do waszej k. u. Zdrowie b. m. nawiedzić przyjacielia swo:
go starszego a milego i potym mowić twojej k. u. iż przyslych
czasom Miłosciwy król stała się śmierć oycza hospodara mo:
jego Iliasa Voyevody Piotra Voyevody nieboszyha i na micy:
szu tego stał Hospodar Iliasz Voyevoda ~~zemie~~ Moldawski
z volią Cesarza Turczkiego hospodar mój temu był nierad
ale to najasmiejszy król grzechy hospodarów naszych wtym
się dzieje i co była wolia boza to się nad nami stało i napel:
niło się nad Hospodarni naszymi i nad nami i nad naszym
ziemią. ty i wze niemamy co czynić poży się niewmiłosciwi bog
odracz nasz od pogańskię ręki alko njeialzi hospodar Krze:
szianski iako był twoja królestwa miłość nasz mógł zba:
wić od pogańskię ręki iako abij były rzeczy i szable naprze:
czyn pogańskię głowie i pogańskię rzeczy by były Hospodaro:
wie krzeszianski wespolek tego moi hospodar zarda i wstyt:
czy tego panowie wielcy i mali i wstytka tego ziemia.

A tak najasmeyszyn kroliv hospodar moy Iliasz Voyevoda o
 tym dawe wiedziec twej kroliewshien M iako przyjacielowi
 swemu starszemu milemu a milosciwemu a samiadowi blizne-
 mu iz iako stal hospodar moy Iliasz Voyevoda na hospodar-
 stwie ziemie Moldawshien swolig Czesarza Turczkiego i przy-
 stal Czesarz swiego iednego Basse nadewlasnego Capiezi Basse
 i choragiew przymost i skofina przystal hospodaru moyemu.
 Tchemu by hospodar moy nierad, alie nasze gzezecy nasz karany.
 I ono wsedl niektory Voievoda s ziemie twoiej. k.m. wzienis ho-
 spodara mego Iliasza Voyevody. Zebrawszy takowich lotkow iako
 i sam iest o kilha set homi. i wsedl wzienis hospodara mego, i wy-
 rzal iz iego ziemia miekierze takowego lotra hospodarem sobie a
 on poszedl i hospodara mego ziemie vojoval Iliasza Voyevody.
 sescz wsi wojowal. i wsytko im pobral i home, i kobylly swinie ow-
 cze. i wsytki ieb Baty takowy givale vezymil na hospodara mego
 ziemie najasmeyszyn kroliv ten Voyevoda htoray sie czyni Voyevo-
 da czo iest wzienis twoiej kroliewshien M. A on bil wzienis hospo-
 dara mego ulynarz czo czyniawal mlyn i melsobaz wziel i botma-
 na i mytniha, mo najasmeyszyn kroliv tego mytniha poimal i na-
 pal go hazano wbiec, mo za to prosil hospodar moy twoiej k.m.
 iakho przyjacielia swego laskanego i starszego aby ten mycprzyja-
 ciel htoray sie nazywa synem Hospodarskim i miesha wzienis two-
 iej. k.m. i stoi hospodarowi moyemu na gardlo s miszyni lotben
 iako i sam, aby byl wydan s ziemie twoiej kroliewshien M.

Najasmeyszyn kroliv hospodar moy Iliasz Voyevoda i panowie
 rada iego hospodarskien M. temu sie barzo dzinwya. sczym
 rozkazanim takowe rzeczy sie pozynaja i stronga sie iako do
 tyob zassow mywycbodzil mgdy Voyevoda s ziemie twoiej
 k.m. i niestawal s ziemie kroliewshien abywal Voyevoda
 w Moldawshien ziemie a tberas niemiem czo ma byc. bo hospo-
 dar moy Iliasz Voyevoda cbez dzicwocz mik s tvojiz. k.m.

dlia tego się mistrzeże hospodar mój od ziemi twojej k. m. i
twoja królewiska m. i przodki hospodara mego Iliasz Voye-
wody. A teraz po temusz chce się zachować Voyewoda
twojej k. m. i królowi młodemu, chce mieć sobie za przysia-
cieła starzego milego a sąsiada bliskiego.

Za tbo najasmięjszy król hospodar mój Iliasz Voyewoda
prosi twojej k. m. aby tego lotra który się ożywa synem
hospodarskim, aby było jego widano hospodarowi mojemu,
i ty lotry którzy v mego są. Hetman i inși lotrowie by byli
wydani ego sąm smim i obodza po granicy, i wobodza wzię-
miz hospodara moiego, i czyniz i stroja wielkie rzeczy, i
zbytek czyniz nad hospodarem moim, i nad ziemiz hospo-
dara moiego. Za tbo hospodar mój Iliasz Voyewoda
pokornie prosi twojej k. m. aby były wydani, a podali by
ich temu któremu twoja k. m. rozkażesz. Bo miłostivy kro-
l, hospodar mój Iliasz Voyewoda chce się zachować
s twoim k. m. i chce dziękować mocno przysięga, iako
i twoja k. m. dziękaj i przodkowie hospodara mego, po-
musz chce hospodar mój, aż by się umiłowil bog i twoja
k. m. albo król młody syn twojej k. m. aby nasz wyjadł
s poganskich rąk. Za tbo hospodar mój prosi waszy k. m.
wielmi pokornie, aby twoja k. m. raczył posłać swoich dwo-
rzan, albo komu twoja k. m. rozkażesz pójść na tby granicę
tych lotrow szukać i poimac, i podać ich komu twoja k. m.
rozkażesz, aby tego Voyewoda ego się miem i synego derzyna
byliby wydani hospodarowi mojemu. Za tbo hospodar mój po-
kornie prosi twojej k. m. aby ta smiya miebowala się wzię-
mi twojej k. m. A jeśli ta smiya ego nastoi hospodarowi moje-
mu na gardło się mywyda, i tak będzie stroić takowce gwał-
tij i rozboj na hospodara mego, i nad jego ziemiz, hospodara
to ponjewoli, członki i smięcz musi przyczęć, kiedy i w

takowc grzechy nasze ku takowey biedzie przymiosły, musi się
 temu hospodar moy skarżyć na tego lotka co jest w ziemi
 twojej. k. m. w czyich rękach jesteśmy, i kto nasz dzierzy w swej
 mocy, takomy roszkal mówić ku twojej. m. hospodar moy. Ani
 do tyb czassow hospodar moy komu się nie skarżył, tylko twej
 k. m. obczaj się zachowaj twojej. k. m. iako przyjacielowi
 swojemu starstemu, a wielkiemu hospodaroni krzesciyańskie
 mu, a swojemu miemu, i laskawemu a blisznemu sarmiacowi.

A za drugie hospodar moy dawa wiedzieć twojej królewskiej
 mci o pana Vlodka Starostę kamysieczkiego iz zadney spra:
 wiedliwosci nieczyni poddanym hospodara moyego, iako niy Sta:
 rostowie mieszkawali na zamku wsytko, a ten Starosta wszytko
 yszedzi po swiecb dworzecb, a na swoim miesczu zostawia Podsta:
 roscięgo takowego zlodzieya iako i ci lotkowie co się nazywaja
 voyewodzy, tam ze się chowa, i niyżij wszytezy zlodzycie tam się
 tbesz chowaja. Pokornie prosi hospodar moy twojej. k. mci, o spra:
 wiedliwosc.

Za drugie prosze twej. k. mci, o podstaroscięgo Lwowshiego iz
 milosciwy króliu tam nasz trzyma, po cztery, po piaci, i po szes:
 dni, i niepusci nasz wychlo, i myedaye nam staczycy i przewodni:
 kon kiedy idzm do wascy królewskiej milosci.

Responsum regis ad precedentē
Legationem Valachicam

Ego Kroliewskam. nasz miłosciwy pan wdzięcznie przyjął ka-
czył pokłon i powolność. która przesyła cię posła swego ku iego. k.
m. pan Voyewoda wskazał iego. k. m. za się iemu łaskawą przy-
jął swą samśięczką przesyła wskazywać kaczy i wieńczące
mu tego aby wtbym państwie na które po swego oycza pana Pio-
tra Voyewody śmierci wzięt jest spokojnie długo żył.

Tędnosci pana Voyewodzinych i obciążliwości o których cię po-
wiedział iego. k. m. zalować kaczy. które iż za dopuszczeniem ba-
shmi iędo. męła iedno je od pana Boga wdzięcznie przy-
mować.

O tym który się myśli bierz synem Voyewody Wołoskiego. i Vo-
yewoetwo ziemie Wołoskiej sobie przywłaszcza. iego. k. m. wie-
dział między kaczami. ani dotychczas o tym sprawę żadną ma aby
się w państwach iego. k. m. przebowywać miał. i kaczy ttego iego
k. m. zalować. iż takowe szkody jakie powiełasz wzięci pana Vo-
yewodziny. od niego dźwija się. Gdyś iego. k. m. za tą powolno-
ścią i okazaniem przyjaćielskim. iakie za nowotku państwa pana
Voyewodzinygo poznawa. i za tym przywierzym ktem przodko-
wie pana Voyewodziny. i ozięż i ziemia Wołoska od iego. k. m.
miał. Stęż tego pilnie kaczy aby żadna przyczyzna swszemia
tej przyjaźni i przywierza państwa iego. k. m. dana niebyła.

igdzie by się czo takiego działo czo by škodę a nieprześcienstwo
panu Voyewodzie i ziemi jego mieć miało jego. k. m. bawować
to i ty którzy by się tego wazyli. karać będzie raczył.

A iż by to jego. k. m. skutkiem rkażal raczy s dworu swego czo:
wieka statecznego na granicze tatars posłać aby się tych rzeczy o
które się pan Voyewoda skarży wyrędział, i będzie raczył jego
.k. m. srodze wszystkim swoim poddanym zakazać aby tego kto:
ry się miemi być Voyewodziezem Wołoskim żadny prześcenywać
nie śmiał: ani iemu tych nazyzdown i škod wzięmi pana Voyewo:
dzmieney s państwa jego. k. m. czynić pomagał. A gdzie by o to mia:
nowicie którego poddanego jego. k. m. pan Voyewoda wynmienić
chciał, jego. k. m. smim vedlie przymierza czynić będzie
raczył.

Jż się jego. k. m. nimnim pana Voyewodzinym prosił, aby ten
który się miemi być synem hospodarskim i ci którzy przy nim są
panu Voyewodzie wydani byli. Jego. k. m. za to mieć raczy iż pan
Voyewoda za ten krutki czas iako iest wzięty na Voyewo cztwo
my wyrędział się tego, czo iest jego. k. m. iemu i ziemi jego vedlie
przymierza powinien. ktorim to iest iasnie opissano, iż takowych
škodnikow zo bopolnie wydawacz mymaja bez sobie powinien ie:
dno tylko tego bronić a niedopuszczać aby się ^{zobowiaz} zobowiaz mieli. Cze:
mu jego. k. m. czyniącz dosyć zakazać będzie raczył, aby go
nikt w państwie jego. k. m. prześcenywać nie śmiał: ani szko:
dzić i naczynać ziemię pana Voyewodzmię nie pomagał. A w tym
jego. k. m. dosyć wezmi którego tak pilnie iako przed tym czynił
stężyć będzie raczył, dokąd by przyczy na yemu prześ pana Voye:
woda dana nie była. Czego jego królewska m. nadziewać się po
panu Voyewodzie my raczy, ponieważ tak powolnie na pogrytku
państwa swego przeziw jego. k. m. zabowywać się wezmi ie.
li nieodmienne trwać będzie, mēmoże to iez inego iemu i

ziemi jego iedno w sytko dobre przynieśc.

() Z sie pan Voyewoda i rady jego iakoś powieǳiał, dziwny
skąd by to było iż by miał voyewoda. S ziemi jego k. m. wy-
chodzić, gdyż to przed tym nigdy mybywało, aby s ziemię jego
kroliewskię m. pan Voyewoda Valaski bywacz miał. Niędo:
k ończa sie to s gada s tym czos na przodku imięnim pana vo-
yewodzinym powieǳiał, i aże kolwiek ten który sie myeni być
Voyewoda, krom volien i viedzenia jego k. m. to czyni, ani mu
tego w państwie swym jego k. m. dopuścić będzie raczył. A wsa-
kosz gdy na czas dawniejszy, które jego k. m. pamiętać raczy,
pan Voyewoda i rady jego wspomnię, niębenda sie mieć że
mu dziwować, a znać sami obaczę iż omjęd czasow mymaś
przeć ganić.

() Zie też imięnim pana Voyewodzinym przypominai, iż pan
Voyewoda wtbył przymierze które ozięć jego i ziemi vol-
ska s przodkow od jego k. m. i od przodkow jego k. m. ma
statecznie sie i przyiaćielskie przećziw jego k. m. i państwu
jego k. m. zachować chce. Vdzięcznie to jego k. m. od pana
Voyewody przyjmować raczy, i tym że też sposobem przećiwo-
iennu i ziemi jego zachowywać sie będzie raczył, co aby pewnię
wēwiedzo było, zda sie jego k. m. Za rzecz potrzebnę, aby
pan Voyewoda przymierze to tak iako przodkowie jego i oięć
jego czynili, przisięga swę wēwiedził. Kozemu jego k. m. będzie
raczył posła swego posłać, gdy pan Voyewoda volia swę i
czas na który by to być miało, jego k. m. prześ list albo przś
posła swego oznaymi.

Co wskazał pan Voyewoda, iż gdzie by iego k. m. skod tych kroc by się miały dziać i państw iego k. m. samowac mykaczyl. musiałby się krzeszargoni iego m. Trzeckiemu wiec. To iego k. m. mierał. Nysal i zda się to iego k. m. być niepotrzebne a nieprzystoynne wskazanie. Abowiem iego k. m. kazdemu sam. siadowi swemu, tylie ilie i przymierza iest powinien sprawiedli: wosć sam ssiemie czynić raczy, y strzeze tego pilnie. ab i zadne: mu przyczynny miedal, iż by się na iego k. m. slusnie skarzyć miał, a iako tego strzeze tak zaś nad powinowactwo wyćiskać na sobie niezdopuszezi nikomu.

Czessargem iego m. Trzeckim takowa przyiaśni iego k. m. mieć raczy, iż mieda y akie powiesci srużyć ye mogę o ktorim to iego k. m. rozumie, iż iakos sam ssiemie przyczynny obrazema przyiaśni i przymierza nikomu miedawa, tak miewnet za cziję powiescię kr szewem ię się skrapi. Tego k. m. sebuć siwej ktorę ma przećin panu Voyewodzie za iego poivolienstvem krowe przećin iego k. m. wlagrye, rad to wezynić będzie kagyl, kolo tych skodnikow pana Voyewodzimych, zo nie obiezał, iedno tego pan Voyewoda wdzięczen od iego k. m. niecday miedzye, a o to się stara aby i ziemie iego w państwiech iego k. m. się miedziały, iakoss iego k. m. sprawiag iz by myema: le nazyady i zkody w państwach iego k. m. dziać się miały, a jako szkod nagrodzema od iego k. m. zda, tak aby sam ye też nagradzał.

Starosta Kamieniecki acz za volię iego k. m. szamku szyez: dza w potrzebach iego k. m. i iego też wlasnyob. a w sakoss ma to wskazać od iego k. m. aby ludzie stateczne a ktorzy by possolitego pokoyu a dobrego samsieztwa strzedz mieli, na swim

mieyscy zostawial. Jesli maczey czyni iakos to pan Voienvoda
przez cię wskazal tedy by tego iego k m. wdzięcznie odmiego
przyimowaz miexaczyl. i bedzie raczyl iego k m. temu kto:
tego z diworu swego na pogranicze posle wskazać aby się
tego wszystkiego wywiedzial a iego k m. sprawę dal za kto:
raz iego k m. bedzie wiedzial iako to hamowaz i karać by:
dzie miał.

Podstarościemu Lwowskiemu wskazać bedzie raczyl iego
k m. aby poslow pana Voienvodzinych wysłamowal, a
izby m. wdzięczność iako poslom przyrącielskim ohago:
wal.

an alit me na tueris
m i x t u p o r o r u

M Agnifice syncece nobis dilecte. Intelleximus ex litteris
Magⁱ Castellani Crac. quidnam Valacbus, moliatum ad:
versus nos, et ditiones nostras, probatunq; nobis ipsis consi:
lium quod nobis perscripsit de supplemento praesidij eius,
quod quod tuam ipsius S. consilio in Podoliam conscribere
et et mittere iussimus. Cuius ipsius praesidii quominus cer:
tunq; numerum S. tua iudicaverimus, factum est eo, quod
cognitum non habuerimus, quantum pecuniae ex publicis
istis exactionibus, quae iuxta decreta sunt confici, et qua:
tunq; porro militum ad rationem eius pecuniae conscribi
potest. Id quod habemus i. S. tua cognoscere nō potui:
mus, cui permultum nostra id scire videret. Itaq; nunc quidem
supplementi quo praesidia firmari volumus, modumq; atq; numerum
praescribere possumus, sed ut tunc videret S. tua dicti Magⁱ Castel:
lani Crac. consilio, quantumq; militum ad priores illos, subdextra
ratione exactionum, commode adijci possi. putabit, tantum
adijci, usq; ad milli equites. Cui in re ne quid morae interve:
niat, acquirat alienandi S. tua pecunia, vel a propinquioribus Exar:
chibus accipiet, et voluntati nostrae quo ad fieri pōt satisfaciat. In
quo fecerit S. tua officium suum et nobis gratum. Quod attinet ad
Samboritzki dedimus mandata ad iudicium, quatenus ini:
consentaneum sit. S. tua bene valeat. Vilne xij^a Augusti. Anno
Domini M^o D^o xxxvj^o. Regni n^{ri} Anno xxx^o.

Ad mandatū sacre
Regie alicis propin.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Elie Palatino Valachie

Magnifice domine vicine synccre nobis dilecte. Reddi-
 dit nobis S^{ti}s vestra litteras Abraam Babilonshi scri-
 ba S^{ti}s vestrae in quibus graviter queritur esse quendam
 qui Palatini Valachie filium simulans, collecta non par-
 va manu in regno nostro, terram Valachie invaserit,
 ac aliquot villis ingentem vastitatem intulerit. At cum S^{tas}
 v^{ra} a finitimis prefectis nostris postulaverit, ut eos, qui
 damna intulerunt ad refacienda ea cogerent, nullam esse
 postulatozem illius habitam rationem, addubitareq; vi-
 ditur ne ea damna voluntate nostra facta sint. Petit de-
 inde a nobis pro iure foderum quae se observare scribit
 velle, ut prefectis nostris finitimis mandavimus, darent
 operam quo dum qui sibi Palatini nomen vendicat, comi-
 tesq; illius in potestatem redactas S^{ti}s vestrae traderent;
 ac damna quae ditioni S^{ti}s vestrae illata sunt refaceren-
 tur: quod nisi a nobis fiat, expressuram a se necessitatem
 scribit, ut de his rebus apud potent^{issimum} Casarem Turca-
 rum queratur, a quo quicquid mandatum illi fuerit, id se
 fecuturum. Postremo petit a nobis, ut Nuncio illius, nomine
 S^{ti}s v^{ra}e dicendi fidei a nobis habeatur. Quod factum
 a nobis est non gravatim audimusq; eum benigne, sed
 nihil tamen quod in litteris scriptum non esse attulit, ut
 autem ad ea primum quae nos maxime movent S^{ti}s
 vestrae respondamus. Miramur vehementer unde hanc

de nobis opinionem concepit, ut an voluntate nostra damna
ista, de quibus queritur, facta sint dabitare videatur. Ita
enim hoc principis domini sui S^{tas} vestra erga nos se ges-
sit, ut illam amicitia nostra dignam iudicavimus: manda-
verimusq; omnibus finitimis prefectis nostris, cauerent
diligenter ne quam instam de hominibus nostris querendi
apud nos causam S^{tas} vestra haberet. hominesq; nostros
ab inferendis damnis et iniuriis subditis S^{his} vestrae con-
tinerent, ac darent operam, ne qua in parte foedera quae
terra Valachiae à nobis regnoq; nro habet, violarentur.
Quare de nobis suspicionem hanc S^{tas} vestra deponat,
semper nos ea qua oportet religione foedera iuvando
nostro firmata, non Christianis modo sed et his qui a fili
Christi sunt alieni, servavimus, nec ulli aliquando violan-
dorum eorum dedimus occasionem. Si quid a nostris homi-
nibus factum esset quo violari foedera viderentur, cor-
rigere id semper studuimus, neq; vnuquam aliquis iure que-
ri potuit. Quo magis molestum nobis accidit S^{tem} vestra
in litteris suis asseruisse, nisi illi qui damna ista intulerit
dedantur, nisi damna illata resarciantur, se apud po-
tent^m Caesarem Turcarum quaesturum. Cum quo ea nobis
intercedit amicitia ut non facile dixim possit, in qua re-
tinenda animus nostrum spectatam iam habet: neq; si ma-
xime S^{tas} vestra de nobis apud illum quaestum fuerit aliud
illum a nobis postulatum credimus, q^{uod} ex foederib;
tenemus, et quod sponte facturi sumus. Ultra quae quod
petere à nobis S^{tas} vestra videtur non admodum iura-
mur: cum fortassis angustia temporis quid ex foedere
vicissim nobis teneamus cognoscere non potuerit. In
quo illud diferte perscriptum est. Si quis ex Valachia
in regnum nostrum profugus damna ex ditionibus nris
in Valachiam inferre velit, cum ne in ditionibus nris

esse patere, dedi vero eum necesse non esse. Quod sane fe-
 cimus non iniuri, nisi quod iam in fines regni nostri Aulicu
 nostrum hominem spectata virtutis et fidei cui dedimus
 negotium ut de homine isto qui sibi Palatini Valarbius nomen
 vendicat diligenter inquireret, inuentumque regno et do-
 minijs nostris excedere nuberet, ac mandaret omnibus fi-
 nitimis populis ne quis eum domum suam recipere aut
 auxilio iuvare audeat: qui contra facere ausus fuerit,
 ni eum nos secundum leges regni nostri animadversuros esse.
 Praefectis quoque nostris finitimis mandabimus, ut in pro-
 hibendis eiusmodi invasionibus et ditionibus nostris in-
 terram S^{ti} vestrae diligentiores sint: et in administranda
 iustitia S^{ti} vestrae subditisq; illius promptiores. Quod
 si nominatim aliquem accusare apud nos S^{tas} vestra volu-
 erit, id illi semper licebit: nos vero cognita causa id quod
 ex foederibus tenemus, quod iustum fuerit de eo statuimus.
 omniaque a nobis in S^{tem} vestram proficiantur quae ad
 conservandam amicitiam pertinere putabimus. Quae
 q; diligenter se observatura promittit, est nobis gratissimum:
 gratius etiam futurum si ea ipsa foedera iuxta iuvando,
 quod et pater et maiores illius fecerunt firmaverit. ad quam
 rem libenter Nuncium nostrum missum sumus, si modo de vo-
 luntate sua certiores nos faceret. Cetera cesserit Nuncios hic
 Syn^{ti} v^{ra} Abraham Balinowski quena benigne a nobis Gabi-
 tui ad illam saltem remittimus: Cupimus S^{tem} vestram
 bene valere. Dat^{us} Craconiae ultima die Mensis Decembris.
 1546. Regni 40.

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto Regi iuniori

SERME. Quoniā statu sunt res Serenissime domine
Regnie Hungariae, filiae nostrae charissime. ex litteris
illis. Mtas vestra cognoscat. Cui nos pro paterno
nostro animo subvenire cupimus. Sed subveniendi ratione
aliā non reperimus. q̄z ut Nunciū nostrum ad Monachū
mittamus. Per quem, ipsum ab instituto suo deterrere, et
ad officium revocare conemur. Nam ut per vim aliquid
agamus misso exercitu, per foedera, quae cum Caesare Tur-
carum nobis intercedunt licere non videtur. Pecuniam
autem si mitteremus, quā ipsa Serenissima nostra filia Mi-
lites conscriberet, aut eos qui stant a Monacho ad deffe-
rionem sollicitaret, fortasse penis exhausti nos essemus
essemus. q̄z esset a Mte illius aliquid profectum, et qui
pecunia corrupti a Monacho desciscerent, ij cum Seren-
issimā nostrā filiam exhaustam viderent, ad eum
unde desciscerant facile redirent. Tum etiam periculum
foret ne Monachus extrema tentaret, neq̄ minus Regno
Hungariae incommodi adferret q̄z aliter Monachus Ger-
manic. Proinde visum est nobis, quātoribus consiliis
primum uti. Quod si non profecerint, tunc alia via rem
adgredi nraesse erit. A vte vero vestra postulamus, quā
et ipsa ne desit favori suo, et saltem litteras de Nuncio

nostro in eandem Sententiam scriptas . ut nostro nomine dictu:
ens est . Quare exemplum N^{ri} vestre mittimus , ut si
placuerit ita ut scripta sunt subscribat . Sui aliud illi po:
tius visum erit , suo iudicio addat , minuat , mutet , que
vult . Neque enim v^{re} N^{ri} prescriptum aliquid esse vo:
luimus . Rem nobis gratam , et fraternam pietate dignam
fecit . Datum Crac^{ie} xvij Septembris . M^o D^o xlvj .

Sigismundus Augustus Rex Polonie
Georgio Episcopo Varsaviensi

Et si longius absumus a Serma domina Hungaria regina
sorore nostra charissima pro nostro tamen erga matrem illius
fraterno animo de statu illius diligenter inquirimus. et
quo in loco sint rationes eius certiores fieri studemus. Quas
eo loco esse accepimus. ut nulla prope dignitatis eius ratio
habebatur. malignique omnia suppedientur quae ad statum
illius Regni ad tuendum sunt necessaria: quoniam etiam quae
ipsius propria sunt ea per vim eripiantur. Id si fieret ab
his qui se professo hostes sunt. minus mirareremur: sed fit
per eos. de quibus Sermus olim D. Joannes Hungariae Rex
affinis noster charissimus firmiter sibi persuasit. quod in tuen-
dis Sermae olim coniugis suae sororis nostrae charissimae ra-
tionibus summa fide futuri essent et constantia. Atque ut nulla
circumfusione usi. id quod sentimus. P^{te} vestra scribamus. re-
bus omnibus diligenter exploratis ipsam esse P^{tem} vram
accepimus. quae dulcissimam sororem nostram magnis affi-
cit iniuriis. quae illi detrahit. ad se vero suocat plurima.
quae per vim etiam oppida illi eripit. quemadmodum de oppi-
do Szassel factum accepimus. Cuius rei causam cum diligen-
ter sciscitati essemus. non tam quod illius. Vlti male velit. fa-
ctum id esse accepimus. quod quod quae regnis omnibus exitio sum-
per fuere. cum spectabili et Mag^o Piotrowicz simultates
gerat. contra quem dum firmare suas opes studet. sibi nihil
non vendicat cum summo Sermae sororis nostrae detrimento. Quod
quo Jure P^{tas} vestra faciat non videmus. Nam quod post

Budam captam reliquum fuit Hungariae id a Casarea M^te
non alij traditum est q^z Ser^{ma} sorori nepotiq^z ex ea nostro
vestra vero P^{tas} admittenda illi est tanq^z administratrix et eius
partis quae relicta est Praeconizator. Non ut ipsa occuparet quae
vellet: ut sibi regni fœtus usurparet. ut eos in rem suam
verteret. sed ut eos omnes M^ti Reginali redderet: ac quibus
cunq^z rebus opus haberet. de ijs illi pro eo ut dignitas eius
postulat prouideret. secus si facit P^{tas} vestra officio suo
non satisfacit.

Non existimet P^{tas} vestra Ser^{mo} domino parenti nostro et
nobis una vel animum deesse vel etiam facultates quibus
M^ti reginali prospicere possimus. Est. DEO sit gratia un:
de id facere liceat. Neq^z aut paterna M^tas sui aut nos fra:
terni nostri officii sumus oblit. nisi quod veritus est uterq^z
nostrum. ne quid Reipublicae Christianae detrimenti afferer:
mus. si Ser^{ma} dominae Reginae Hungariae rationes in tuto
collocare conati essemus. Prædem illam nobis licuit ex ijs
in quibus versatur periculis eripere et in regnum nostrum
traducere. ubi pro sua dignitate tractari posset. verum si
id à nobis factum esset. afflictæ Hungariae regni reliquias
in summum discrimen adductas iri videbamus. quas occupa:
turus fuisset alius proculdubio. si eas a M^te reginali si:
liq^z eius quasi pro derelictis haberi animaduertisset.
Huius rei metu in ijs angustiis et difficultatibus haeremus
M^tem eius versari passi sumus. Maluimus enim illius
periculo saluas esse. q^z illa salua periclitari Hungariae
reliquias. Sed si non alia Ser^{ma} reginae filiæ eius ra:
tio habebitur. nobis ratio non dixerit. qua una cum Ser^{mo}
domino parente dignitati eius et securitati consulamus.
Quare P^{tem} vestram hortamur. ut ne propter priuatas
inimicitias suas Ser^{ma} sorori nostrae aliquid incommo:
det. sed simultates has Reipublicae potius et temporis cōducet.

atq; ita ut Ep'm facere par est, cum Spectabili et Mag^o
Petrovico in gratiam redeat, et cum illo via de tuenda
dignitate Sex m^a domina regina filiūq; eius sit sollicita
Nam si non aliter eam haberi à P^{te} vestra acceperimus,
q̃z adhuc habita esse dicitur, ferre id nulla ratione pote-
rimus. Nunc P^{tem} vestram Clementer hortari, ut officiū
suum Sex m^a sorori nostrae præstet, volumus, sed si beni-
gnitate nostra parum nobis profici cognoverimus, cogno-
scet P^{tas} v^{ra} neq; animum neq; rationes nobis desse
ad charissimæ sororis nostræ iniurias vindicandas.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle Regine Hungarie

SEma. Ex Nuncio nostro quem ad Mtem vestram
misimus Venerabili Alexandro Vilnen', Sandomi-
rien', et Varschevien'. Cuius Mtas vestra cognoscet
q nos omni ope nostra Mtem vestram adiutam cupimus,
ita vt neqz auxilium neqz consilium nostrum sit illi de
futurum. Sed quod a nobis postulat, vt ne verbis
nunc litteris agamus, sed auctoritatem nostram Regia
interponamus, id ex eo ipso intelligit facere nobis non
licere. Non q grauemur aut sumptus aliquos facere
aut pericula adire propter Mtem vestram, sed quod
pcedentibus id facere prohibemur. Dolet nobis ita agere
cum Mte vestra de: Tbesaurarium. Sed nos tamen,
quamvis ad eum senexiora mandata dederimus, con-
sensimus nihilominus, vt adhuc periculum faciat Mtas
vestra, si quid contra eam benignitate proficere possit:
ac omni ratione adtingere sibi eum potius qz aliena,
et a se conuenire. Nihilominus tamen ea quae sunt Mtis
vestrae, maxima vxo Castra et Opida, in quibus dos in-
scripta est, et obligata, ab eo repetat. Quae vxo sunt
Iltini filii Mtis vestrae hereditaria, ea si ita visum
est, repetat, neqz tamen grauitex vergeat. Nam cum
filij Mtis vestrae cura, per Consacem Tueronen' Do. Tb.
Sauraxio comissa sit: faciendum nobis non videtur, vt
inset vehementius - quo bonorum ipsius hereditario

possessionem vestrae Mti tradat. Hoc tamen Mtas vestra
ab eo postulet, ut Mti vestrae singulis annis rationem
reddat accepti et expensi. Ut scire possit in quas usus
Illi filii prouentus conuersi sint. Quod vero pecunia
solicitandos putat eos, qui domino Thesaurario sunt ad-
dicti, nobis non probatur. Neque enim satis firmum ea
in re presidium est. Redibunt quidem illi ad ingenium
postea. Poterit autem illis Mtas vestra gratiam suam
promittere, quod sit eos Praefecturis aut dignitatibus orna-
tura. Quodque verbis promiserit, id suo tempore, cum
dignitatem obtinuerit, se prestare. Sed si aliis ratio-
bus proficere se non posse viderit, apud Caesarem Tur-
cicum de eo quaeratur, et ex Bassibus aliquem libe-
ralitate sibi sua deliniant, quod facere Do. Thesaurarius
dicitur. Nos quoque Nuncio nostro ad Caesarem Turca-
cum mandata dabimus, ut de Statu Mtis vrea cum illo
agat, ac dignitati illius omnibus modis providere curet.
Quem quo itinere sinus missuri, nondum constitutum
habemus. Si per Valachiam profectus sit, lris suis
Mtas vestra quid fieri velit, significabit. Si vero per
Transylvaniam curam illum instruet.

Oratori Regis Gallorum
apud Caesarem Thurearum

Magice Synccere nobis dilecte Cum Nuncius isthinc noster
ad nos concessus esset. singulari exagasse humanitatem S.
tua, mirifice predicavit. De qua agimus S. tuae gratias.
Quodq; illi benigne factum est, nobis id esse factum in-
terpretamur. Facit autem studium istud in nos S. tuae,
ut aliquid ei oneris imponere non dubitemus. Quod ut
nostra causa suscipere ne grauetur a S. tua magnopere postu-
lamus. Missus est a nobis Nuncius noster, ut persuaderet
Sereno Potentiss. Thurearum Caesari, ne sibi vindicare
vellet arcem Becz: quae ad Transylvaniam, quod Sereno
filia nostra possidet Regnum pertinet. Sed nullis m-
tis r-
onibus adduci potuit, ut nostrae huic petitioni locum
daret. Quoniam vero Arces in ipsis est faucibus Transyl-
vaniae non possumus non esse solliciti, si in illius possessionem
Turei venerint, ne cum Hungaris aliquando committantur,
neve sedicio existat cuiusmodi, quae nostrum etiam bellum
excitare possit. Quod periculum ut effugere liceat a S. tua
postulamus, ut operam suam apud Caesarem utem m-
ponat. Si non patitur eam Arcem esse in Serenissime filio
nostrae potestati, saltem hoc nostris precibus ut det, ut ne
semen aliquod belli extet, bona illius cum venia, demolli-
ri eam, et solo equare liceat. Rem fecit nobis in Seren-
issimae gratiam, et qua sibi voluntatem nostram plurimum de-
meruit. Quae xxvi Marcij . M. D. XLvj.

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Lape Tercio

Reverens ad me Xuncius quem ad Sanctam vestram legat
veram reddidit mihi Sanctis vestre litteras quibus minime
vulgarem animi propensionem exga me et Sex^m filium meum
ac regna et ditiones utriusque nostrum declarat: atque ea nobis
omnia prolixè defert, quæ à benivolentissimo patre obsequen-
tes filii sperare possint et expectare. Simul etiam narravit
mihi se acceptum isthic esse perhumaniter atque ita dimissum
ut quibus de rebus a me missus fuit, eæ sint ex animi mei
sententia confectæ. Nam et nominationes ac Subrogationes
Episcoporum per me factas ratas habere atque auctoritate sua
Apostolica confirmare, et cetera de quibus ei fuit per me sup-
plicatum concedere liberaliter est dignata. Quibus nomi-
bus ago Sancti vestre ingentes gratias multumque illi me
debere profiteor: enitar omni studio ut me gratum præstem
O memorem. Quamque de constanti mea fide et observan-
cia exga se sanctamque sedem istam Apostolicam Sanctas
vestre opinionem concepit, eam ut non modo æquasse, verum
etiam superasse videar, modis omnibus contendam.

Hortatus una est me Xuncius iste meus nomine Sanctis vestre,
ut cum ipsi mihi per affectam, et ætatem meam et valitu-
dinem venire non liceat, saltem Legatos designem qui ad
Concilium proficiscantur, quod est Tridenti in Spiritu sancto

congregatum. Neq3 vero dubito quin teneat memoria Sanctas
 vestra quanta contentione saepe actum per me sit et Sancti vestra
 supplicatum. ut concilium hoc citra ullam prerogationem vlti-
 riorum primo quoq3 tempore congregandum curaret. Nam si
 cuius alterius. mea quoq3 et regni ditionumq3 mearum plu-
 rimum interest. ut religionis hoc dissidium tandem aliquan-
 tollatur: seepit enim indies malum hoc longius. ut ei obuia-
 rem sit perdifficile. Quamobrem quod mihi Sanctas
 vestra mandare dignatur. id summa animi mei alacritate
 faciam: nisi quod ea me res nonnihil est retardata. q3 qui
 priores eo loco sunt ubi Concilium habetur: eos neq3 ipsos
 venisse. neq3 legatos adhuc suos misisse audio. Quin et dubi-
 tari de his qui concilio hinc congregando causam precipue
 dedisse videntur. num sint ad Concilium profecturi. quae
 tamen res nihil mouet animum meum: simul ut alios catholi-
 cos Principes Legatos ad Concilium suum misisse cognouero.
 non committam ut in memoria sit vlla. Quae ad Catho-
 licam fidem a maioribus nostris per manus nobis tradi-
 tam. integram & iniolatam conservandam quae ad tu-
 endam sanctae sedis Apostolicae dignitatem pertinebunt.
 ea mihi cura futura sunt maxima. Nam in ecclesia. &
 pro ecclesia. si usus sit. mori mihi proorsus est delibera-
 tum. Eodem autem aliam non agnosco. q3 cui praest
 Sanctas vestra quem indubitatum esse Christi vicarium
 et legitimum Petri successorem profiteor.

Ceterum supplicat iampridem Sancti vestra Reneren-
 ti Chro patre dominus Samuel Epus Cracouicus. &
 Regni mei Procancelarius. ut sapere possit facultatem
 in mensibus Sanctis vestrae vacantia sacerdotia con-
 ferendi. Quam ut ei concedere ne grauetur. et ipse Sancti

vestrae supplico. nam cum vir bonus et prudens atq; ac-
cuditio sit praeditus, fieri non potest quin sui similes vi-
ros. bonos et prudentes atq; excellenti doctrina praedi-
ditos in quos praecoeptis singulari quadam sua vo-
luntatis inclinatione propendet, augendos et orna-
dos sacerdotiis procuret. quamobrem non ipsi modi status
vestra rem gratam fecerit, sed et ecclesiae totiq; Diocesi
huic praestare consulerit, ac me quoq; sibi beneficio suo
denunxerit.

Est et aliud quod petam à Sancti vestra Datus ab
illa est regno meo Protector R. mus do. Alexander
de Francisco sancti Laurentii in Damaso Cardina-
lis nepos vestrae Sancti, quem ob eximias quibus
praeditus est virtutes, et q; eum singulari in me stu-
dio esse cognovi. amo plurimum, et ex eo protectore
mibi dato maiorem michi voluptatem capio. Quo-
niam vero Advocatus mibi deest: et est mihi pro-
bitas, doctrina, et propensa quadam in homines
meos voluntas. Venerabilis Bernardini Massii
qui est a secretis Sancti vestra plurimum commen-
data quandoquidem eo Advocato uti non licet propter
alias graviores curas quibus est implicatus, visum
est et fratrem illius dari mihi Advocatum petere. Ve-
nerabilem Adillem Massium Advocatum Consisto-
rialem et Canonicum sancti Joannis Lateranen-
sis, quod cum non esse fratris dissimilem persuasum
habeam. huic itaq; ut regni mei Advocatum designet
Sancti vestra supplico. Porro hinc inde autem consulti:
et dignetur honorabilem Simonem à Califf. is enim

nudi tanquam ad id munus per cortex idoneus com:
mendatur. Dat^{us} Craconiae XVI^a Maij.
Anno M^o D^o XLV°.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

SER me. etc. Binas eodem tempore M^{ajestatis} vestre l^{it}as
accepimus. Quarum una postulat à nobis, ut interdictum
nostrum de mercibus per nostros homines in Hunga:
riam importandis, sublatum velimus. Alteris agit gra:
tias, q^{uod} causas inimicarum, quas Orator noster à Magi:
stratu Civitatis Eperien^{sis} acceperat, ipsi M^{ajestati} v^{est}ra^e iudi:
candam permisimus. Ad primum quidem illud M^{ajestatis}
vestram scire volumus, graves causas fuisse, quare obrem
concretio cum Hungaris nostris hominibus interdixeri:
mus. Nam quoties eo proficiscebantur, nunq^{uam} nisi one:
rati multis inimicis reuerfi sunt. Ex quibus veriti ne
maius aliquando oriretur incendium, arcendos n^{ost}ros
potius duximus, ne ipsi se cum mercibus in Hungaria
conferrent. Sed quando hoc à nobis tantopere M^{ajestatis} v^{est}ra^e
postulat, faciemus in gratiam illius non minui, ut interdi:
ctum hoc nostrum abrogemus, ita ut abrogandum om:
nino decrevissemus, dum modo M^{ajestatis} v^{est}ra^e provideat, ut
citra periculum nostris in Hungaria Regno negociari li:
ceat. Nam si ysdem quibus antea fuerint inimicis opor:
tuni: verendum est ne eo res accidat, ut multo facius fu:
isse videatur nunq^{uam} interdictum hoc nosse abrogatum.

Porro quod vbi vix disceptandum causam Oratoris nri
de iniuriis premisimus, fecimus et hoc libenter in gratia
illius qd de propensa vix vris in nos voluntate nobis
pollicemur, habituram eam esse nostrae dignitatis ratio:
nem quae magis etiam lesa est per Cassarem Seberedi,
qui non Scriptoris modo, sed ipsius Nuncium nostrum
Generosum Nicolau' Claystii ausus est violare. Quam
obrem non Experientibus modo, sed ipsi etiam Cassari
Seberedi vras vestra diem dicit. Ac nos una de die deq3
loco, ad quem nostros mittamus, ceteros reddet, Nec du-
bitamus quin talem in hac se causa sit praestitura, ut vi-
cem nostram non minus doceat, neq3 minus olascatur, q3
si eadem ista ipsi vbi vix accidissent, Hoc de vestra vris
exga nob' benivolentia illius animi ex nostro mch'i, su-
miter nobis persuademus. Dat3 Pictouie die xxvj
Marrij. M. D. XLvj.

Responsum datum domino Lango
Oratori Regis Romanorum Orac
20 Iunii 1546

I. Enet memoria sacra M^{tas} Regia dominus noster cle-
mentissimus, saepe secum actum esse per Oratores Sere-
nissimi domini Ferdinandi Regis Romanorum, fratris
et consanguinei sui charissimi, de edicto non exportanda-
rum à Regno in Slesiam per homines M^{tas} eius mercium,
abrogando. Ceterum quæ res impediendo fuerit, q^m hinc
vsq^z diem, tam ardenti desiderio Regis Romanorum
M^{tas} satisfactum non est. Do^m in vestra pluribus comemo-
re necesse non est. Quæ si verum fateri velit, velit aut^m pro-
culdubio, pro eo ut boni viri postulat officium, confiteatur
oportet, penes quemvis alium potius, q^m penes Regiam
Sanc M^{tas}, non abrogati adhuc edicti. Suius culpam resi-
dere. Ad omnes enim concordiae vias facilem suu^m et pro-
pensum semper animum Regia M^{tas} s^co declaravit. Cum
ita convenisset inter Regiam Romanorum et Sanc M^{tas},
ut certi Iudices ab utraq^z M^{tas} ad cognoscendum de iniuriis
et damnis datis delegarentur: misit suas ilico M^{tas} s^co ad
diem constitutam. W^{ts} bonam primam, deinde Alagoniam. Quid
utroq^z in loco decretum fuerit quandoquidem presens affuit
Do^m h^{is} vestra meminit proculdubio. Sed neq^z eorum oblita
est, quæ hac ipsa in causa Protestatione acta fuerunt. Nam
qui fuerunt à Regia Rex M^{tas} Oratores insignes missi

hij conditiones erant huiusmodi propositae ut facile in eis
acquiescerent, quod eas equissimas iudicarent; nisi quod refe:
rendum esse prius ad Serenissimum Regem et dominum
suum credebant. qz certi aliquid statuissent et cuius mte
responsum fuit allatum, q Indices rursus delegari vellet;
qui ceptas controuersias ad fines perducerent. Pro eo studio
quo est mte h'c Regia in gratificando mte illius non
modo assensa est alacri animo; sed iam etiam primarios
Consiliarios suos legauit anno proximo anno proximo
superiore, qui cum Consiliariis et delegatis Regiae Romano:
rum mte reliqua perficere conarentur. cum subito sunt
l're a mte illius allati, q ad constitutum tempus et locu
suos mittere nequaqz possit. Ita ex medio cursu nonnul:
li ex hys qui erant a Regia hac mte designati, fuerunt
renocati, et qui sumptus in eos fuit factus non medio:
cuis perierit. Ex eo tempore nihil actum est praeter id quod
nunc affert. D. v'ra. Non potest autem non probare mte
h'c Regia diligentiam hanc illius mte in facinorosis homi:
nibus conquirendis, qui edicto huius praecipuam causam de:
derunt. Quorum est princeps abest, collegas tamen illius
comprehensos esse, gratum est mte Regiae. Sed quae in
Comitiis Proteconuentibus acta sunt, quomodo dimissi fuerunt
Oratores Regiae Romanorum mte, non excedit fortassis
ex memoria D. vestra, quod tunc personae affuit. Illud enim
in primis conuenerat, q de quibus pecuniarum summis de:
creta Iudicium ab utraqz mte delegatorum in oppido nostro
V'si bonum intercesserunt, hoc numerarentur. Quod decreta
praesentibus tunc V'si boni D. v'ra conscripta fuerat, atqz
decreta pecunia ita tunc creta esse dicebatur, ut nihil
nostris de ea dubitandum esset, q etiam numerata iam fuisset
ferebatur, ita ut nullus alius q accipiendi eam labor no:
stris restaret, q eam representari parati essent dummodo

Ad idem istud per nos abrogaretur. Hec decreta et pollicitationes si non intercessissent, eas quas tulit conditiones. D^o. vestra nomine Serenissimi Regis et domini sui, fortasse M^{tas} S^{ae} Regia repudiatura non fuisset. Nunc autem aliud non postulat quod fas dicat et ratio, ut decretorum fiat ^{exemplum} ~~exemplum~~ ut ad eam verba conferantur, ut summe debite. Hoc est xxij millia numerentur. Quibus ita ut decretum et promissum est nume: ratis, aperta exit omnibus in Slesiam via. Neque enim san: guinem cuiusquam setit M^{tas} S^{ae} Regia, sed qui damna passi sunt, hijs ea sarciri postulat, neque ab eo quod semel est le: gitime decretum, sibi recedendum esse putat.

Quod vero secundo loco postulat D^o. vestra designari. Commissa: rios ad fines regnandos. Sacra M^{tas} Regia lubens faceret, quae cupit omnes litium occasiones praecidi et mutuam benevolentiam tum inter illius et suam M^{tem}, tum inter sub: ditos utriusque non modo retinere, verum etiam augere modis omnibus et amplificari. Ea tamen lege et conditione, ut qui constituti iam sunt fines, de hijs nulla fiat nova discussio: sed si qui nondum sunt terminati, de ijs Commissionum Iudicio secundum Iuris formam statuatur.

Necne vero gratias agi sibi vult de eo, quod apud Serenissimum suum de parapberis restituendis laboravit, fecit enim id pro officio, Pallena demum etiam omnia, ut cognoscat M^{tas} eius quam opinionem concepit, de animo M^{tas} huius in se profensissimo, eam se minime fefellisse, sed cogitationes etiam suas superatas esse.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Regi Romanorum

SERME. Accipimus lras vras quibus scri-
bit quo consilio miserit ad nos Venblem et Egregium virum
Joannem Langum Legum Doctorem Consiliarium suum,
et per eum de tribus istis captis, qui pcedo nostrorum socii
fuerant et adiutores, ceteros nos reddiderit, gratum nobis
est studium hoc vre vris in providendo ne quid in Dicoi-
bus eius nostri homines detrimenti capiant: neq; possumus
non probare tam pendens hoc et pium vre vris consilium.
Sed magis etiam illud nobis probatur q; pstat in senten-
cia ut quae Wschowe, Piotrkow, et Qlogow decreta et con-
clusa iam sunt et determinata ea debite executioni ma-
dentur. Hoc enim si factum sit causa nulla erit qm fiant
omnia quae tot legatis mittendis a nobis vras vras postu-
lant. Nam j certe sumus qui vris vris in omnibus
gratificari semper cupimus quatenus id cum utriusq; no-
stri dignitate fieri possit. Ceterum quod nulla decre-
torum sit contradi-
ctio, in eo non nostra magis q; vre vris
dignitas luditur. Neq; enim a vris modo vris et a
vre vris Commissariis decreta ista lata sunt vre vris
auctoritate quae non maxime fieri videtur si decreta illius
non paritur. Nos eorum qui capti sunt sanguinem non siti-
mus. Decretorum tamen executionem fieri et iuxta
illa nostris hominibus satisfieri cupimus. Si quid contra
nostros decretum est, facile eos adacturi, ut et ipsi iudi-
catum faciant. Sed si rei indicat nulla erit executio, ipsa

fecum expendat. Utas vestra. quis usus sit futurus Indi:
 cum iterum delegandorum. Nolumus male omninari: sed
 metnimus certe. ne utriusq; nostrum et alium. quodamint.
 et opera, pereat. Nos tamen quin deinceps designentur In:
 dices Commissarii, qui Glogoniam se conferant, non excusa:
 mus. Sed certe neq; v^{er} M^{aj}est^{as} neq; nostrae dignitatis exit.
 perpetuo iudicare. nunq; exequi. videbitur negotium non scio
 agi. neq; dubitandum est. quin progressum in ijs causis n^{ost}ris
 non sint. nisi penitus rerum per utriusq; nostrum Commissarios prius
 iudicatarum facta sit executio. Quamobrem si mitti per
 nos Commissarios n^{ost}ros M^{aj}est^{as} vestra cupit. cuius nos volunta:
 ti libenter obsequere. det opera. ut ante omnia parata sit
 executio rerum iam iudicatarum. Deinde de ijs quae restat.
 iudicia exerceantur. Sed illud tamen M^{aj}est^{as} vestram latere
 nolumus. qd ad tempus per illam designatum. n^{ost}ros Commissa:
 rios nulla ratione. mittere possimus. nam sub id ipsum
 tempus Conicia sumus habituri: a quibus tot senatores
 et Consiliarios Regni n^{ost}ri abesse fas non erit. Quamo:
 brem alium diem constituat. quo possint praestis Regni
 nostri Conicijs. Glogoniam Commissarii n^{ost}ri proficisci. Nos
 pro fratre n^{ost}ro animo facturi sumus omnia. quae ad recti:
 tudinem vel augendam potius non modo inter nos. verum
 etiam inter subditos utriusq; nostrum coniunctionem mu:
 tuam pertinere videbuntur. Vexum illud M^{aj}est^{as} ve:
 stream petimus. ut sui et n^{ost}rae dignitati consulere dignetur.
 ne decreta utriusq; nostrum auctoritate lata. ludibrio habe:
 antur: sed eorum debita fiat executio. Datum Caenno
 penultima Mensis Septembris. Anno d^{omi}nⁱ. M. D. XLvj.

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto regi Polonie minori

SERME. etc! Eorum qui sunt in finibus, lris facti
fimus certiores, q Tartari in magnam ducatum nrm
irruerunt, et ingentem hominum, pecorumq vim abe-
gerunt, ac incoluntis rebus etiam suis saluis ad suos
sunt reversi. Quorum qui duces fuerunt, eorum etiam
nomina conscripta habemus. Miramur a mlt vta
nihil ea de re nobis esse prescriptum. Sed et illud aut
exploratores nostri, multo maiores eorum copias esse
nunc in prespectu. In Regnum ne, an in magnu Du-
catum irradere cogitent, certi nihil habemus. Quam-
obrem mltm vram hortamur, ut istis in finibus
provideat, qua arceri ab illis possunt. Quod nos quoq
in Regni nri finibus providere conabimur. Quoniam
vero decuplo maiora damna iam intulisse nostris Tar-
tari feruntur, q quanta proximo superiore anno a
nostris acceperunt, visum est nobis mittere Xuncium
nostrum ad Ccesarem Turcicum, atq ab eo postulare,
quandoquidem qui eorum magis insignes sunt nomia
conscripta habemus, ut poenas ab eis exigat, simul et
damna que nostris hominibus illata sunt, sarcienda
curet. Quare a mlt vstra postulamus, ut inquiri
diligenter iubeat, qui damna passi sunt, et quanta, et
quibus in rebus. Ita tamen ut vera sit narratio, cum
ea aliquem narraffe, quam quantum damni accepit,

ei nulla fiat compensatio. Puderet enim nos, si plus
 petere, nostros homines Casae Turcarenne animadver-
 teret, q³ eis deberetur. Nolumus idem, hic quod solet
 in Cillationibus fieri. Cogitantibus aut nobis, quem ad
 Casarem Turcarenne mitteremus, visus est ad eam pro-
 vinciam per ceteris idoneus Generosus Florianus Ze-
 bezidowski Aquilensis civis v^{re}. Quamobrem a v^{ra} m^{te}
 postulamus, ut l^{ras} ad eum det, quibus hoc ei onus im-
 ponat. Poterit hic utriusq³ nostrum Legationem sanc-
 obire. Ita ut nos eorum qui in Regno v^{ra} m^{tas} eo-
 rum qui sunt in magno Ducatu, damna sarciri possu-
 lant. Hac de re cupimus ut m^{tas} vestra suam primo
 quoq³ tempore voluntatem nobis explicet. Libellos aut
 iniuriarum et damnarum vere conscribi statim man-
 det, ut cum convenierit nobis cum v^{ra} m^{te} quis mittendus
 sit, ad eum in Opidum nostrum Camienicz Libelli isti,
 simul et mandata m^{tis} vestrae citra moram perferan-
 tur. Ceterum detinuit Valachus nuncium nostrum
 neq³ dimittere prius vult, q³ restituta sint, quae nunciis
 eius in magno Ducatu sunt excepta, et Barsobobati causam
 iterum dicat. Quamobrem a v^{ra} m^{te} petimus, ut pro
 die Nativitatis beate virginis Mariae mitti curet ad
 Commissarios nostros in Camienicz, res nunciorum qui
 coesi sunt in Litvania, simul et Barsobobati mandet,
 quo se sistat coram Commissariis nostris. Nam se eius
 Cubiculario nostro respondit, quod absit, neq³ se sistere
 queat. Sed siue comparuerit, siue non, nostri ad ea
 que sunt Iuris procedent. Datum Cracoviae penult:
 ma Mensis Augusti Anno domini. m. d. xlvj.

Sigismundus primus Rex Polonie
Eidem Sigismundo Augusto filio

SERENISSIME. Quod Altas vestra tanta est cura
et solitudine de valetudine nostra, agnoscimus in
eo pietatem illius erga nos singularem. Deo sit gratia,
cuius beneficio recreati iam ex morbo nostro et prozsus
esse confirmati videmur. Vestre quoque Altis diuturna
nam incolumitatem, eorumque omnium prosperitatem ab
eodem fonte cunctorum bonorum predicamur. Quod ego
xit Nuncios Altis vestra apud Casarem Pedcopiensium
quique ibi cognoverit, ex scripto per Altam vestram ad nos
misso intelleximus, fuitque nobis gratum ea intellexisse.
Etsi pro veteri more suo, fecisse Casarem illum vide-
mus: tamen quod suos in officio continuit, neque excurrere
in fines Regni nostri passus est, valde nobis id gra-
tum accidit. Tam enim pro certo nobis fuerat renun-
ciatum: quod aut in Regni nostri, aut in magni Ducatus
fines, impetum essent facturi. Ad quem propulsan-
dum, quod Altas vestra suos, in precinctu esse iussit, vi-
gilanciam hanc illius laudamus: ac ut deinceps quoque
pari cura provideat, ne quid Magnus Ducatus iste de-
trimenti capiat, doctamur. Quod sua sponte eam factu-
ram esse minime dubitamus. Quoniam vero probatur
Altis vestra consilium nostrum de Legato in Turciam
mittendo, qui facere damna postulet, quae sunt homi-
nibus nostris per Tartaros illata, vellemus ut primo

quoque tempore conscripta ad nos damna ista mitteret. De:
 signanimus iam Nuncium eo Ambicem nostrum Ge:
 nexum Stam Laum Broniewski qui pensari dam:
 na omnia et nostros et si ita visum fuerit ceteri vestre,
 illius quoque nomine postulabit. Petro Voivode proxime
 defuncto successit filius, qui suum ad nos misit Lega:
 tum, per quem nobis renunciari fecit, se de consensu om:
 nium ordinum Valachie, accedente etiam Caesaris Tur:
 carum voluntate, in patris locum esse successum, studiū
 suum nobis deferret et constantem amicitiam. In criminis
 signum, Generosum Jacobum Vilamowski Nuncium no:
 strum, liberum dimisit, sequi conventum ipsum de quo
 pater eius nobiscum egerat, esse celebraturum promisit. Hoc
 utem vestram latere volumus. Datum Cracoviae ultia
 mensis Septembris, Anno domini. M. D. XLVj.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle regine Hungarie

S E R V E N T I A E. Mittimus Nuncium nostrum Ge:
nerosum Stanislaum Beconiusi Aulicum nostrum
ad Cesarem Turcicum per Valachiam: quando:
quidem defuncto Petro successit filius, qui studium sui
nobis defert: et conservare nobiscum amicitia cupit,
securum illi iter fore et expeditum per eam Peroni:
ciam persuasum habemus. Quamobrem si quid
curatum per eum volet utas vestra apud Turcicum
Cesarem, mandata ad eum sua dabit. Et habet enim
a nobis in mandatis, ut iussa utis vestre exequa:
tur. Cupimus utem vram diu feliciter valere.
Datum Cracovie xviij mensis Octobris. Anno
m. d. xlvj.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Coesari Thurearum

SERENISSIMO ac Potentissime Princeps, amice et vicine
 nostre Charissime et honoran. Mittimus ad M^{tem}
 vestram Generosum Stanislaus Broniewski Aulicum
 nostrum. Cui dedimus negotium ut nomine n^{re} M^{tem}
 vestram viseret; atq^{ue} illi omnia felicia et prospera
 optaret, ac de rebus quibusdam cum M^{te} vestra age-
 ret. Quem ut benigne audiat, et fidem indubiam da-
 beat, pro nostra amicitia, quae nobis cum M^{te} vestra
 intercedit postulamus. Quam nos saluam semper et
 inuiolatam erga M^{tem} vestram quod hactenus à
 nobis semper factum est, conservabimus. Cupimus
 M^{tem} vestram felicem valere. Datum Cracoviae XXIII
 Octobris. M^o. D^o. XLVI°.

Legatus i Sigismundo primo Rege Polonie
ad Solimannum Coesarem Thurcarum missa

1546

Hanc obivit Stanislaus Bromieński
Ambasciator Regis

Posel nasz przyiechawszy do Camienicza tam poczeka
do kogo Komornik króla iego. *M^{ci}*. młodego do niego
nieprzychydzic. a krzywd pogranicznych które się podda-
nym naszym od poddanych Cesarza Turckiego stały
dlia których go do Cesarza Turckiego ślijmy nie-
przymiecie.

Jadacz przez Ziemię Wołoską stąpi do Wojewody Wołoskiego,
a onego imieniem naszym nawiedzi i oddawszy mu list nasz
będzie go mu słurowia i wszytskie fortun na tym nowym
państwie imieniem naszym winczował. a będzie go zadał aby
onego przez Ziemię swoją vedlie zadania naszego listowego
glicytował.

Kdy przyiechzie do Cesarza Turckiego do Rostembasze
poydzie list mu nasz odda przyiasn nasz od nasz powyż.
Naprzod s Januszbekiem rozmawiały się, którego używać
będzie, a nieopuszczać go wniczym. A przytym powie iż jest
od nasz posłan do Cesarza iego *M^{ci}* opowiedaiacz krzywdy
szkody i zieszkosci które się poddanym naszym od poddanych
iego *M^{ci}* Cesarza Turckiego stały i będzie go zadał
imieniem naszym aby tak yako zwykl się przeciwko nam

wiecząc naszych zachować, włożył się w to pilnie, aby ci
 złoczyńcy którzy poddanym naszym szkodzić pożyli. Sa:
 mowami byli, iż by się takowe szkodzić państw naszym nie:
 działo. A to co škod i zięskości a kężwa się stało aby na:
 grodzono było. A iż by się o to przyczył aby przyiaś
 i przymierze które s Cesarzem iego M^{cia} mamy. a
 my tedy pilności i starania które w tej rzeczy czynić by:
 dzie wdzięczni od niego będzim i łaska nasza i miłoszności oby:
 czajni nagradzać będziem, nicodmienne trwalo.

Potym gdy będzie v Basz pozdrowisz ię imyem naszym
 powiechając, iż mi życzym wszęgo dobrego iako przyiać:
 him naszym, a powie iż ię od nasz posła do Cesarza
 iego M^{cia} Alia škod i kężwa, które poddanym naszym,
 poddani Cesarza iego M^{cia} pogranicznicy pożyli. i by:
 dzie ię żadał imyem naszym, aby się o to starali iż by
 w tej rzeczy v Cesarza iego M^{cia} przytkar a dobrej odprawy
 mieć mogli. A o to się przyczyłi aby przyiaś i przy:
 mierze które s Cesarzem iego M^{cia} mamy zachować:
 no było, a ci którzy by przeciwko iemu czynili samowami
 byli.

Kiedy v Cesarza będzie, tak mowie będzie Krol iego M^{cia}
 Polski pan mój rozkazał waszej Cesarzkiej M^{ci} pozdrowie:
 nie brackie powiechcie, i zlewie waszej Cesarzkiej M^{ci}
 nawiedzić, którego waszej Cesarzkiej M^{ci} zawsze życzę
 i przyiąge iako bratv i przyiaćielowi swojemu. Raczyl
 mi ię iego K^{rol} M^{cia} rozkazać rzeczy niektóre przed waszą Ce:
 sarzką M^{cią} przyłożyć, czemu aby wasza Ce: M. wiara
 zupełna dał, list ten oddać mi waszej Ce: M. rozka:
 zał, a za tym list odda.

Potym mowić będzie, iż my jesteśmy na tym aby i ta przij-
cia i przynierze, ktore s Czesarzem iego M^{ia} mamy,
na wsem wgalie zachowana byla i strzeżymy tego
pilnie aby przez nas w naszym obrazona niebyla, iakoss
się to okazać niemoge aby sossoby naszej a za wolix nasz
co się takowego dzieć miało. czym by ta przynia i przyn-
nierze, ktore jest między nami a Czesarzem iego M^{ia} na-
ruszono być miało. i onszem gdy się co takowego kiedy
od pogranicznych kozakow nad wolix i srogie zakazanie
nasze stalo. Zawszdyśmy to za opowiedzeniem i zadanim
Czesarza iego M^{ia} nagradzać rozkazowali. Czośmy i tderaf
radzi czynili gdy o szkody Oszakowskie Czesarz iego M^{ia}
posła swego posłać raczył do nas, wszystko to go bylo wliśie
iego M^{ia}. Za umowę s posłem iego M^{ia} zapłacić koska:
Zalifzmy, miez na to niebacząc, iż ty szkody nie przez pod-
dane nasze osiadle, ale przez lotrostwo polne staly się, kto-
rego zadnego do tego czasu wpaństwach naszych niemaż,
co wszystko czyniliźmy radzi, mającz tę zupełną dośność
o przynia i Czesarza iego M^{ia} iż tak się będzie raczył,
zachować przeciwko nam, iakobue i powolność bracka
po nasż uznał.

Juz przez nas niemały poddanym naszym pogranicznym
były czynione szkody przez poddane Czesarza iego M^{ia},
Turki i Tatarzy Białogrodzkie i Oszakowskie, ktorych-
szmy posłom naszym przypominać mgdy przed iego Czesar-
stia M^{ia} nierozkazowali, niebezacz iego M^{ia} trudno-
ści i frasunku dla rzeczy rownych zadawać. Wiédząc
to yż między przynia i niewyśtko ma być bagono,
Ale iż teraz wpaństwach naszych wielkie a nieznośne
szkody Turczy i Tatarowie Białogrodzcy i Oszakowszy

poddani iego Cze: M^{ci} pozynili wsi popalili, plony wiel:
kie wygnali, ludzie barzo wielie wnyewolix pobrali, a
drugie zamordowali, prawie na ten czas gdy posel iego
..K. M^{ci} v nasz byl, co tesz po odesciu posla iego M^{ci} powto:
rzyli, iakoss to wsytko za pewnym wywieczeniem s reska:
Zamia naszego spisano iest, ktori spisek tam przed Czesza:
rzem ukaze.

(Tyeb takowych skod poddanych naszych i cieszkos^{ci} miezdulo
sie nam zamylgec i zamyczac, i dla tego smy cię do Cze:
sarza iego M^{ci} posali, abysz iego M^{ci} opowiedzial i prze:
lozyl, a zadal iego M^{ci} aby ty zlogynicze bamowa^c a pod:
danym naszym szkody nagrodzic, a ty ktorzy sam wnie:
wolix zabrani wrocie i swobodnie puscie rozkazac kazyl.
Czo iego Cze: M^{ci} listy swymi czesto obiegowac nam
kazyl, i toss posel iego Cze: M^{ci} bydacz v nasz gdy mu
o tych szkodach powiedano obiegowal, iakoss to iego Cze:
M^{ci} i za to przyiazni^{ci} ktorzy s yego M^{ci} odowamy
i wedlie przywierza przyssiega iego M^{ci} vciwieczonego
rzynic iest powinien. Abowiem poddani naszj pograniczni
wiedzarz o przyiazni i przywierzu ktore s yego Czeszar:
skam M^{ci} mamy, v bespieczyli sie byli nie nadziewajacz
sie, aby ye co nieprzyiacielskiego podka^c by miało, nawiz:
czy slyszacz iz na zadanie posla iego Czesarskiego M^{ci}
skody Ozakowskie przyiacielskie nagrodzone iusz sie bylo
stalo, nierozumiemy inaczey iz ty nagazdy i szkody nad
rozkazanie i wolix Czesarza iego M^{ci} sie staly. A w sakoss
tego znak bedzim mieli naswietszy, gdy Czesarz iego
M^{ci} ty ktorzy szkody takowe w państwach naszych po:
zynili, bamowa^c aby tego wiecey nieczynili, a szkody
nagrodzic i ludzie w niewolix zabrane swobodnie

puszczyć rozkazać będzie raczył, iakoż my nieodmiennie du-
fanie o ięgo ^{M^{ci}} mamy iż w tym wedle przyjaźni i przy-
mierzania które z ięgo ^{M^{ci}} mamy zachować się będzie
raczył, bo tbo jest v nasz największe strachanie abyśmy
przyjaźni i przymierze które s ięgo ^{M^{ci}} mamy wedle
przyjściu i słowa naszego królewskiego zachowali, a
przyjętą Zadołną rozprawia ię niedali.

Przyppominając iż to nam ięgo ^{M^{ci}} wedle przymierza-
wzięcie powinien, gdyż to iest znak trwałey a prawey
przyjaźni, kiedy szkody a kłopoty między zobopólnymi
wzajemnymi ludzmi nageodzone bywają, iakoż my
iż kilka kroć nageodząc je rozkazali.

Jestliż przydzie ktemu iżby szkody zachować miał, tedy
wedle spisku ktorci od króla ięgo ^{M^{ci}} postig młodego
zachować je będzie, w tym wedle powinowactwa twe-
go przećwko nam, a wedle tego iakoć się rzeczy poda-
dzą, zachowywać się będzie.

Będali choć abys też ludzi ktorzi wnievolig są za-
bram zachował, powiesz iż v nasz człowiek żywy za-
chować byz nie może, i będzie się starał aby byli wy-
swobodzeni.

Powiedząc iż tak wiele ludzi trudno znaleźć, po-
wiesz iż Czesarz ięgo miłość iest pan mocny, gdy czo
poddanym swym rozkaze tedy wolien ięgo i rozkazaniu

zinić dosyć muszę. A tak snadnie się ci ludzie znalazę
wszystcy mogą gdy ich M^{ci} będzie zaczął abowiem ci
których tych narysów byli wodzmi. wiedzą gdzie ty lu-
dzie które zabrali obrócili.

Ostatek baczni i wieze twę przypuszczamy, tam będąc możesz
wielce obaczyć czego my tu myślimy. a według tego iakoć rze-
czy będą podawane, tak postępować będziesz.

Pośli do ciebie rzeczy swoich ich M^{ci} Krolowa Węgierska,
tędi według nauki której wypisze rzeczy ich M^{ci} sprawować
będziesz, a starać się o to aby na dobrym postępku zostały
wzajem rady i pomocy Rostembasze używać będziesz.

Kiedy posłel nasz będzie w Basz powieści po odwiechaniu jego od
nasz iadacz na drodze słyszał iż by Sundziak chciał zamek
na ziemi naszej budować, i miał niż słać murarze mienysze
ogłędować. Ależkolwiek myśmy żadnego rozkazania w tej
rzeczy od krola jego M^{ci}, a wśakoss iako służyć przystoi mi
rzeczy pana mego Krola jego M^{ci} przestężąc, gdyś rozumiem
gdy by to tak być miało trudności by myśmać może mogli.
Abowiem krol jego M^{ci} dopuścić by tego myśmoż, aby na jego
kto sobie się mógł a budować, gdyś by to było iasnie przeciwko
przymierz, które s cesarzem jego M^{ci} mamy zobopolnie
wziewiedzone. I go myśgo będzie rozumiał potrzebniejszego
według rzeczy podania, tym się przymawiać będzie aby zornie
ten budowan nie był, a wśakoss to zastrzygając aby nie poba-
żyli aby to s rozkazania naszego mówić myal.

Sigismundus primus Rex Polonie
Stanislaus Broniewski Antico et Nuncio
suo ad Coesarem Thurocorum misso

BRONIEWSKI przyjeżdżali sam do nasz posłowie naszey ktorzey
my do królowey Węgierskiej córki naszey stali i do
Kniarkta, sktorychbśmy wyrozumieli w yakiem iey m^{ci}.
trudnościach iest a yako się przećiwko iey m^{ci} kniark
Zachowywa. A tak rozkazujemy aby gdy bedzieś w Czes:
sarsza Turczkiego powiechiał iego m^{ci} iz my tey lasky
ktora iego m^{ci} przećiwko królowey iey m^{ci} wnukow ve:
gierskiej córce naszey i przećiwko synowi iey m^{ci} wnuka:
wi naszemu okazować raczy iesteśmy wdzięczni i rozkazu:
jemy to iey m^{ci} iako ozięb aby yci m^{ci} nieg nyczyniła
co by było przećiw wolicz a myśli Cessarsza iego m^{ci} ia:
kost to wiemy pewnie iz od iey m^{ci} nieg się takowego nyc:
dzieye czym by iego m^{ci} obrazon być myał.

Aiest iest co takowego co by nycbyło ku myśli iego m^{ci}.
dzieye się to nie s wolicz iey k m^{ci} alie onszem przećiwko
myśli iey m^{ci} iedno s nychtorzy poddani iey m^{ci} ktorzy
by tego niechadzi widzieli aby iey m^{ci} miała tego s synem swym
vzywać wezym iey m^{ci} iest i s synem swym prześ Cessarsza
iego m^{ci} na ten czass gdy s Budzyna syzdzala zostawio:
na i staraia się o to pilnie aby Zwierezchność wszytkay
i władzay i wszytki pozytki iey m^{ci} sseku wiysli a wczey wszytki

i doobody wedlie swy siewy spawowali. Gdyż tego iego. m.
nikomu infemnie iedno iey m.^{ai} i synem dać raczył. I bydziff
prosił Czessarza iego m.^{ai} aby iey m. kochowa Vegiersta
i i synem wtym go iego m. rasi dać iey m. raczył. Zado:
wal. Aby iey m. wtym wladnła i wsytke swierz:
ebnosć tak iako od Czessarza iego m.^{ai} iest poruzona iey
m.^{ai} myala. a poddani iey m.^{ai} w tej potciwosci iaka przy:
stoi iey m.^{ai} i synowi iey m. zymili, przytkow i do bodow
ktore przess iego m. zomku wychowanu iey m.^{ai} i syna iey
m.^{ai} stacny dany wedlie swy ebezivosti nie sadowali. alie aby
v yey m.^{ai} to w ryku i w szafowanu byli prosiacz iego m.^{ai}
aby raczył to poddanym iey m.^{ai} rozkazac aby wedlie na:
swey tej zardosci przeciwko iey m.^{ai} i synowi iey m.^{ai}
sie zadowali.

Jeśli jest posel Krolia Franguskiego który był na ten czas gdy
Czikoński był posłem v Cessarza Turczkiego. poydzie do
niego przeciwie niżeli w tej rzeczy Krolowej iey M. vsię
kiey będzie v Cessarza. i odda mu list nasz. a przytym
powie mu iż posel nasz przyiechawszy do nas od Cessarza
Turczkiego. powie nam o wielkiej życzliwości i przychyl-
ności a staraniu. które czyni w rzeczach K. iey M. vsię
v Cessarza iego M. i v Bass. czegoś iestemy od niego wdzie-
czny. i radzi być do niego przeciwie nam i czego naszy
pamiętać i oddawać będziemy. i będzie go prosił aby i
także być do niego i życzliwość w rzeczach iey M. okazał.
Xbowiem iey M. będzie zostawiona i synem przez Cessa-
rza iego M. na ten czas gdy s Budzinia będzie w
Siedmigródzkiej i w tej części vsięskiej ziemi. która
jest za Cisar miała od iego M. wszystkie władze i swię-
tobosc i rozkazania. Adze dzies niektórzy poddani iey M.

Zabazgyszmy powinowaczstwa swego, i na postanowienie Cze-
sarshie nyedbayecz, mietylko iz iey M^{ci} wten powadze
i cci iako sa powinni, miec nyecbzg, alie wsytke wladze
i swieczebnosć srsku vyimyya, i pozytki a dochody wsytki
ktorymi by iey M^{ci} stan swoy i syna swoyego poćciwie wy-
cbowac miala, odcymyya iey M^{ci} a wedlie chziwosci swy
iemni sassyg.

Czo iz iest yci M^{ci} cciexpiec nyefnosna, bedziess go prosil iz by
i v Czesarza iego M^{ci} i v Bass o to sie przyzymial aby iey
M^{ci} wthby trudnosti przess poddane, ktorzy iey M^{ci} wsytke
poćciwosc i poddanstwo powinni, vvodzona nyebyla, czo sna-
dnie bice moze gdy Czesarz iego M^{ci} bedzie raczyl roskazac pod-
danym iey M^{ci} i synem iey M^{ci} gdy s Budzyna syrcbala,
zostawic raczyl na przećciwko iey M^{ci} i synowi iey M^{ci} zacbo-
wali sie, a wlozdy roskazowanu i swieczebnosci iey M^{ci} ny-
przechazaly, a sarsnk dochodow wsytkich iey M^{ci} w mozy
zostawiali, iakoss iey M^{ci} samey a niekomu inżeniu iest
od Czesarza iego M^{ci} dane.

Bydzicli cbiat wiedziac ktorzy by to byli poddani, ktorzy by
tak sie zlie przećciwko krolowey iey M^{ci} zacbowywali, mo-
zess mu powiedziac wtajemniczy sarm, ze by tak iakoby nie-
poznal iz to z roskazania naszego cziyisz, iz Mnieb tego
iest poczatkem, a iz on o to sie stara iz by sarm mogl to,
go krolowa ycy M^{ci} i s synem ma od Czesarza iego M^{ci},
opanowac, ktorzy nieyest iednak vprzeczonym sluzebnikiem
Czesarza iego M^{ci} gdy sz to wiesz iz na inße strony so-
bye scielie.

Przytym będzie się rzadził tego posła jeśli by ty rzeczy
mogły być swierzone Rostembaszy, a s tego rada będzie
wtym postępowal, pilnie się o to starać aby byli przenie-
sprawowane, abyś wyrozumiał co za myśl jest Cesarzka prze-
ciwko Królowej iey. *M^{ci} Węgierskiej*. Co snadnie i postawy
Cesarzkiej gdy smim w tych rzeczach mówić będzie i s Ro-
stembasze jeśli v niego w tej rzeczy będzieś. poznasz.

Jeśli niebędzie ten posel który był za Czikowskiego, a który
miał być poychciez przed się do niego; a dass Tytuł iego na li-
ście pierwszy napisać, oddamys mu go, potym powiesz iż ten kto-
ry był przed nim posłem od Króla iego *M^{ci} Francuskiego* v
Cesarza iego *M^{ci} Zyczywym* a przychylnym się okazował
rzeczom Królowej iey *M^{ci} Węgierskiej* czoraz naszey, co-
mierz iż to myślało być przeciw woli Króla iego *M^{ci} Fran-
cuskiego*, s ktorim ya panem Kezefczyańskim sprzyjaźnienie
mamy. A gdy na iego miejsce on jest posłan, mamy te nadzie-
je o nim, iż w tej się mierze przeciwko iey *M^{ci} Królowej* Wę-
gierskiej będzie zachować, o co go prosić będzie, aby on v
Cesarza iego *M^{ci}* wszystko dobrze Królowej iey *M^{ci} Węgier-
skiej* uednal, a o to się przyczyniał aby iey *M^{ci} państw* tych
które iey *M^{ci} Cesarz iego* *M^{ci}* i s synem dać raczył, spoko-
nieżyć mogła, a poddany iey *M^{ci}* przeciwko iey *M^{ci}* tak iako
przytosi zachowali się. Powiesz potym sam s siebie, iż jeśli
tej nadzieje iż w tej rzeczy będzie miał od Króla iego *M^{ci}*
Francuskiego list.

Jeśli obaczyś iż będzie chciał się w tej rzeczy zyczywym okazać
tedy mu bezczeg wszystkie rzeczy powiesz, a o to się przyczyniać
będzieś cośmy starać się v pierwszego posła kosztali i mało
wisy napisałi.

Sigismundus primus Rex Polonie
Stanislao Broniewski ad Coesarem
Thurcarum Nuncio

Generose sincere nobis dilecte. Posteaq³ a nobis profectus es, scripsit ad nos Mag^{us} Palatinus Belzen^{is} compexisse se Sendiacum Bialogrodensem velle Arcem quandam quam Balaklii vocant, proximo Vere perficere, unde non paruum detrimentum ad Regnum nostrum perveniret, si quod cogitat perficere posset. Quare volumus cum venis in Aulam Coesaris, eius rei quoq³ mencionem facias ad prescriptum hoc, quod hisce litteris adiunximus. Mittimus quoq³ tibi Tartarum Oczakoviensem, qui in excursionibus istis captus est, quem Casari Turcarum aut Bassibus exhibebis, ut ex eo cognoscant, quæ damna Dominiis vestris subditi Casaris dederunt. Ostendes et Cibi: chynographum Nuncii Coesaris Turcarum, quo testatur pro damnis Oczakovien^{is} satisfactum sibi esse, quem etiam litteris istis adiunximus. Non prius tamen id facies, quam alicui legendum dederis, ne quid discrepet ab hoc exemplo Regum Consiliarioe nostrorum, qui Baxum missi à nobis fuerant, quod tibi mittimus, quas illi dederunt. Non enim dabimus nunc qui Chynographum dunc nobis interpretaretur. Factura nobis rem gratam.

Sigismundus primus Rex Polonie'
 Sigismundo Augusto regi Polonie' iuniori

SERME etc. Et q[ui]a gratias vris litteris Deo agit Altas vestra.
 q[ui]a nos ex morbo nostro recreauerit: et q[ui]a sollicitudinem suam
 declarat alteris litteris ex rumore istuc allato de aduer-
 sa valetudine nostra in quam proxime rursus incidera-
 mus. utraq[ue] ex re minime vulgare studium in nos Alt[er] v[est]r[us]
 agnoscimus ac merito illam amamus de amore isto quo nos
 prosequitur singulari. Est quidem ita q[ui]a ante dies plus mi-
 nus quatuordecim valde fuimus affecta valetudine: sed
 Deo sit gracia, cuius beneficio videmur esse iam confirmati
 omnibus enim sani hominis officiis fungimur ita ut nisi
 ipsa senectus morbus esset, vacui esse morbo omni videri
 possimus. Quae scribit Altas v[est]ra de iniuriis quas
 Masoviae quidam intulerunt, causa cognita libenter quod
 Iuris est statuemus. Coeternum simul ut allati sunt li-
 belli iniuriarum et damnorum, quibus partem Magni Duci-
 tus Lithvanie' Tartari affecerunt, tradi eos iubemus Nuncio
 nro quem ad Caesarem Turcicum ea de re mittimus, e[um] ipso
 die discessit penultima Octobris. Proficiscitur autem lento
 gradu, ita ut facile Altas v[est]ra in Opidum nostrum Camie-
 niez, quae reliqua sunt mittere possit, ubi eum ^{sub} sistere hac de
 causa nonnihil iubimus.
 Ad Ill[ust]rem d[omi]n[u]m Joannem Marcionem qualis cupit Altas v[est]ra
 l[et]as in causa Nobilis Petri Rozbiczki, scribi mandavimus.
 Datum Crac[oviae] die ij Mensis Novembris. M. D. XLV°

Sigismundus primus Rex Polonie
Stanislao Broniewski ad Ccesarem Tur:
carum Nuncio

Generose Cc. Mittimus E. tue Quietationis Nunciu Ccesari
ris Turcarum litteras, de resarciendis damnis Oczakowien.
Exemplum litterarum Consiliariorum nostrorum,
quos ad resarcienda ea miseramus, quas illi dederunt.
Pertinere enim arbitramur ad ea quorum causa a nobis
ad Ccesarem Turcarum missa est. Volumus autem
ut commemorata nostra diligentia in resuendendis istis,
etiam quantum solutum sit pro eis dicas, ac quietatio:
nis lras, si res postulauerit, ostendas: et cum nos tanto
studio postulatis Ccesaris satisfacimus, atq; Consilia:
rios nostros ad fines usq; Regni nostri miserimus, sub:
dita tamen Ccesaris, quibus damna resarciri debuerat,
non venerunt. Itaq; coacti sunt Consiliarii nostri Nuncio
Ccesaris pecuniam numerare. Quoniam vero non habui:
mus ad manum qui nobis quietationis lras legerent, vo:
lumus ut E. tua. priusq; illam alicui ostendat, adnotat ad
se aliquem interpretem, atq; illi legendas det. videatq; di:
ligenter, num cum istis conveniat, quas illi Consiliarii nri
dederunt. Est tua pro gratia nostra. Datum Cracovie
X. Novembris, M^o D^o XLVI°.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Sigismundo Augusto Regi Polonie

SERME etc. Remmciatum est nobis Arcem quandam
 Bataklii, quæ fuerit aliquando familie à Jazlowicz, nunc à
 Monasterkii possidentur, abesse decem millia passuum ab Oza-
 kow, quæ collapsa enim sit, velle Sandziacum eam restitueret
 atq; iam Architectos eò qui locum inspicere misisse. Esseq; ei
 omnino deliberatum, inenute Vere proxime opus adgredi.
 Quod si illi succederet, magnam ea res nomini nostro ignomi-
 niam, magnum Terris nris detrimentum esset allatura. Quam-
 obrem etsi ad Nuncium quem in Tureciam legimus, celeriter
 nostrum cubicularium proficisci iussimus, cum iis mandatis,
 ut Baschis suo nomine diceret, q; proficiscens intellexerit co-
 gitare Sendiacum Arcem nostram occupare, et eam collapsam re-
 stitueret, nos vero, opinari se minime id passuros. Petet itaq; ut
 prohibeant Sendiacum, ne fines nostros occupet, contra ea quæ
 nobis cum Cosoque foedera intercedunt. Hoc consilium etsi sub-
 ditis in rebus nunc capimus: cogitamus tamen in iis Comitiis
 quæ proxime habebuntur, rem diligentius cum Consiliariis nris
 expendere, ut salubre aliquod Consilium ab illis capiamus.
 Quoniam vero non minus ea res ad Magnum Ducatum q; ad Re-
 gnum pertinet, postulamus à M^{te} vestra, ut ad Magni q; Duci-
 bus, Consiliarios de ea referat, ac quod erit istis deliberatum,
 id scriptum ad Comitia Regni nri mittat. Crac^{ie} x Novembris
 1546.

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Sigismundo Augusto regi Poloniæ filio

S E R M O etc. Accipimus à Serma dña Isabella Hun-
garica Regina filia nostra charissima lras, quibus scribit à
Turcis quidem sibi non esse iam periculum, sed à suis tamen se
sibi metueret. Maxime vero a Monacho, qui nova pacta cum Cœ-
sarea Catholica Mte. sequestre Episcopo Quingeclesiens fecisse di-
citur, inscia Mte eius, qui sub hoc ipsam tempus quo Theodorum
ad nos Mtas eius miserat, venturus erat ad Mtem eius, et
persuadens, ut cum Cæsarea Mte nova pacta mitteret, perinde
atq; si nihil adhuc transigisset, cum tamen iam transigisse
dicatur. Petit itaq; a nobis Mtas eius consilium, si nova ali-
qua fieri velit pacta Cæsarea Mtas, num assensum ad id su-
um prebere debeat. Quod si assensuendum illi putemus, no-
bis ut possumus interpretibus et sequestris id fieret, vehementer
petit: q; Monacho quem suis rationibus non fovere persuasum
habet. Porro ut non consensiat ad nova pacta, eo se mone-
re dicit maxime, ne si resciscat id Cæsare Turcarum, ingens in-
discrimen veniat. Nos quandoquidem quas fexat Cæsarea
Mtas conditiones ignoramus, quid illi consilii dandum sit ne-
scimus. Sed illud tamen suavimus, si equas condiciones fex-
ret, ut eas non repudiaret. Nam quod Turcarum Cæsarem
attinet, ab eo nihilominus metuendum semper fore: etiam si pacta
nova nulla cum Cæsarea Mte mitteret. Porro nos non recusa-
turos operam ea in re nostram. Sed nobis tamen non videri
ut excluderetur Monachus, esse enim retinendum possumus, ne

plus obesse provocatus. Cum praesertim vniuersa fere Transyluana
in eius manu sit. Haec quidem nostra fuit sententia. Sed interea
tamen à v^{ra} quoque M^{te} postulamus, vt summi ipsa quoque consili-
um Serenae filiae nostrae, sorori suae charissimae impetiat, vt
cum iterum ad nos eadem de re nuncius ab illius M^{te} venerit,
de vestrae quoque M^{ti} sententia ceteroquem eam reddere possi-
mus.

Sigismundus primus Rex Poloniae

Sigismundo Augusto regi Poloniae

Reddidit nobis Cubicularius M^{ti} vestrae literas, quibus
de recuperata per nos incolumitate se plurimum gaudere significat,
ac eam nobis firmam et diuturnam precatur. Quae illius erga nos pi-
etas magnam animo nostro consolationem affert, ac vicissim fausta
et foelicia omnia M^{ti} vestrae precamur, vt eam DEVS q^{ui} longissimo
tempore seruet incolumem, atq^{ue} omni foelicitatis genere cumulet,
nullum nobis diuina M^{tas} in hac vita maius et gratius beneficium
dare potest.

Quod libellos iniuriarum per Nuncium nostrum ad Coesarem Turca-
rum perferendos M^{tas} vestra curauerit, factum hoc illius nobis
probatum. Neq^{ue} possumus non commendare studium illius, quo fertur
erga finitimas hostibus arcet, ac prouidere conatur ne quid ab illis
^{principis} detrimenti capiat. Fungitur boni hominis officio, q^{ui} hominum suorum
saluti et incolumitati prospicere studet. Consilium hoc profectio-
nis illius Koniam versus nobis probaretur, si alia essent tempora

q³ quæ nunc sunt. Magnam enim ex eo laudem consecutma
 esset M^{te}s vestra, si in his locis aliquandiu commoraretur;
 magnam etiam hominibus illis consolationem allatura, qui
 tutiores essent ab hostium insidiis, præsentia M^{te}s vestra, atq³
 illius aduentum proculdubio magno cum desiderio expectant.
 Sed ea temporum istorum est ratio, ut M^{te}s vestra profectionem
 hanc suadere non possimus: veremur enim ne quid ea suspicionis
 conflât apud Cæsarem Turcarum: ne is propterea in fines cum
 exercitu venisse M^{tem} vestram existimet, q³ conatus illius in:
 pedire velit. Est enim hæc multorum opinio, q³ inente vere
 proximo in Hungariam cum valido exercitu cogitet, ac man:
 dâsse dicitur Valachis et Tartaris, ut in præcinctu sint,
 una cum eo profecturi. Periculum itaq³ est, si cum exercitu
 in finibus esse M^{tem} vestram intellexerit, ne ideo venisse eam
 interpretetur, q³ velit M^{tas} vestra Tartaros & Valachos à
 præstando ipsi auxilio deterere, ac in finibus suis eos conti:
 nere. Quæ res rumpendo foederi occasionem dare posset.
 Ac fieri potest ut Valachis & Tartaris mandaret, quò
 contra M^{tem} vestram arma caperent, quæ si parum firum
 neq³ satis numerosum exercitum haberet, ingens discrimen
 non effugeret, aut redire cum ignominia cogeretur: si vero iustum
 exercitum habere velit, ingenti ad eum conferendum pecu:
 nia opus esset futurum. Quare videtur nobis omnino ut
 consilium hoc profectionis in aliud magis opportunum tem:
 pus reiciat, quod se ulterius aliquando offeret, ut quod cogitat
 citra periculum facere possit. Quod ut ita faciat, atq³
 à profectione hac temporibus his supersedeat, etiam atq³
 etiam pro paterno animo nostro M^{tem} vestram hortamur, neq³
 nobis modo, sed & consiliariis nostris fere omnibus quos ad
 manum habemus idem visum est, ut ab ista nunc in Kiyoniâ
 profectione abstineat. Dat³ Cracoviæ XIII Decembris.

Responsum à Sigismundo patre rege Polonie
 nunciis Sigismundi filii regis Iohanni à Demanow
 Preposito Vilneni et Nicolao Raduilo magno
 Lituanie Marshalco ex Litwania Cracoviam
 missis 1546

P rincipio Sacra M^{tas} hac Regia. Sex mi principis domini
 Sigismundi Polonie regis filii sui Charissimi salutatione
 Hanc tum officiosam et felicium successuum precationem
 gratissimo animo accipit, ac vicissim illius M^{ti} prospera et
 felicia cuncta precatur, et et vitam agat complures an-
 nos incolorem, et omnia illi cedant ex animi sententia.

Quæ M^{tas} eius rennunciari fecit de crebris Lituanorum quæ-
 rimoniis de iure quas in finibus ab his qui regno subsunt
 se pati dicunt, ea tenet memoria M^{tas} h^c Regia, cuius au-
 res id genus quærimoniis, cum esset in Litwania sepe obtunde-
 bantur. Sed quod Litvani de Polonis, hoc ipsum de Litvanis
 Poloni quæri non intermittunt, ac se potius q^{uam} illos iure
 affici dicunt. Proinde probatur M^{ti} h^c consilium M^{ti} illi-
 us de mittendis remisores, qui in rem presentem veniant, de q^{uibus}
 iure istis cognoscant. Remisores autem ita ut visum est M^{ti}
 illius, ex aula sua mittet, qui in locis illis de quibus contro-
 versia est nullas possessiones habent, neq^{ue} affectum quidq^{ue}
 sed omnia veritati tribuant, ut ipsis tandem aliquando
 quærimoniis finis imponatur.

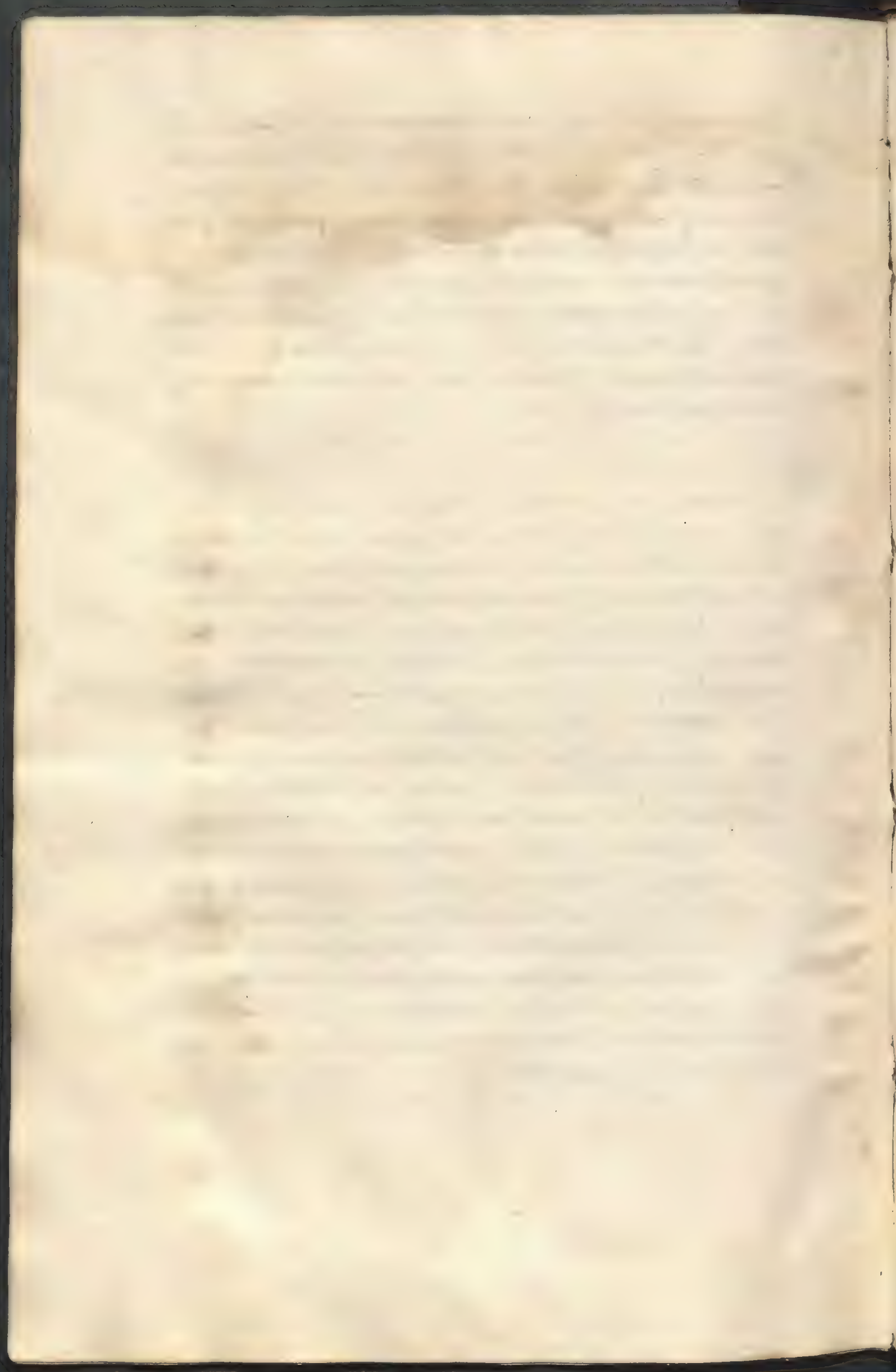
Fugitivos iuxta postulationem iuris illius iustas hanc
Regia restitui mandabit.

De commissionibus et Citationibus contra Lituanos in
Cancellaria regni obtentis, agi fecit Sacra iustas Regia, cum
his quibus id nominatim imponebatur, qui constanter ne-
gauerunt quidq; a se impetratum fuisse quod esset contra
Iuris formam. Neq; enim eos qui citati sunt, in aliud fo-
rum citatos esse q; ad quod citari iure debebant, quod suo
tempore docebunt, quando de finibus inter regnum et Magnu
Ducatum Lituanie cognoscetur, tum informationem de rebus
omnibus scriptam producent.

De aequatione Monetae postulatum est hoc ipsum per Annuncios
regia Romanorum iuris, quibus iustas hanc regia, de con-
sensu omnium Regni ordinum non gravatim est assensa ac
misit illius iuri secedam, in qua describi fecerit, quot
Lotos marca in se habeat argenti puri, quod etiam
grossi ex Marca conficiantur, cui additum est, quod vo-
cant yagamuntum. Misit etiam plumbi portuiculam,
qua Marce pondus in se continet. Porro, si cum extremis
aquare moneta regia iustas hoc facile patitur, multo ma-
gis id fieri velit, cum his qui unum esse cum regno corpus vi-
dentur. Quamobrem si censbit iustas illa Regia, ut eodem
pondere, grano et mensura, utrobiz in regno et in magno Du-
catu Lituanice nummi precuciantur, non refragabitur
iustas hoc. Sin autem videbit illi, ut suum quaq; moneta
pondus, granum, et mensuram, retineat, saltem de pretio
conveniat, neq; hoc iustas eius recusabit ut certum pre-
cium et aestimatio utriusq; monetae constituantur, ut tanti

sit nummus in utrisq; terris quantum valet. Qualem autē
 Sobesdam *Mtas* hęc Sereno dñō Ferdinando Romanorum
 regi misit, eius similem etiam illius *Mti* mittit in Lituaniam.
 unacum plumbi portinentia, quæ *Marce* pondus in se con-
 tinet, ac 96 grossis, qui ex *Marca* binis confici dicuntur:
 quo possit *marce* binis fieri cum *Marca* Magniducatus colla-
 tio, atq; intelligi putat quanto illa hanc superet. Cupit autem
Mtas hęc Regia, ut qua de re toties actum est, de ea
 tandem aliquando statuatur, quod ex cōmuni utrarumq;
 terrarum bono esse queat.

De Donativis, quæ mittuntur ē Regno Tartaris, pro eo habi-
 tum est, quod non pauciora binis q̄ ex Magnoducatu Li-
 twania mittantur, cum tamen æquum visum sit nonnul-
 lis Consiliariis, ut à dominis Lituanis, maioribus donativis
 Tartari delinirentur, q̄ illi eorum opera contra nostros sepi
 utuntur, atq; eo nomine quasi stipendium eis numerent, regno
 vero nullus sit Tartarorum usus. De quo non alia datur
 illis benevolendi occasio q̄ si nullas in id incursiones fa-
 ciant. Qui itaq; fœdum ex illis precipiunt, equum
 esse nonnulli censuerunt, ut hī maiore eos sibi liberalitate
 denuncirent. *Mtas* tamen hęc Regia, pro sua in magnam
 ducatum Lituanie gratia, quandoquidem animadvertit
 Consiliarios regni Polonie non minus q̄ suis ipsorum propriis
 Magniducatus Lituanie commodis favere, ex eorum senten-
 tiâ repugnare non vult, quo minus ex quo munera ista Tarta-
 ris mittantur, ut et Magnus Ducatus onere si quod manus in
 ea re q̄ regnum fecit levetur, et domini Consilarii Magni
 ducatus studium ac benevolentiam erga se dominorum Con-
 siliarios regni cognoscant.

Instructio ad Imperatorem Thurearum
Nicolao Czikorowski data

Principio salutabit M^{tem} eius nostro nomine. ac studia illi nostra deferet.

Deindeaget gratias pro ea benivolentia qua M^{tas} eius ad huc usa est erga Ser^{ss}imam filiam. et ex illa Nepotem nostrum. quod illius beneficio factum sit. ut ea tranquille possidere liceat. in quorum possessionem ipsius M^{tis} premissa venerunt. ac rogabit. ut Ser^{ss}imam filiam. Nepotemq³ nostrum dominos etiam tueri et defendere à cuiusvis iniuria conetur.

Quoniam vero accepimus exhiberi illis non nihil negotii de Castro Bacbja. etiam atq³ etiam rogabit utem³ eius. quandoquidem hoc castrum una cum reliqua omni Transylva: nia semel Illmo Nepoti nostro donavit. ut donationem hanc firmam esse velit et validam. Reg³ persuaderi sibi à quoquam paciat³ ut Castrum ab eo alienet. cui semel donavit liberaliter. Nam ad ceteras M^{tis} eius laudes et hoc pertinet: fides et constancia in promissis et factis omnibus.

Illud una petit. ut quem mittit Nuncium suum Ser^{ss}ima d^{na} Regina Isabella. ei benignas aures prebeat. atq³ in ijs quae nomine M^{tis} illius petierit. facili³ illi se preestet. Quicquid

erit Scythiae filiae nostrae factum, id nos nobis ipsis fa:
ctum interpretabimur: ac officiorum eius Mitis, gratos
nos et memores prestabimus. Atque eam amicitiam, quae
cum illa nobis intercedit inviolatam semper conservabi:
mus: ita ut hactenus etiam conservavimus.

SI fuerit obiectum Nuncio nostro, quod nos partibus Scythiae Re:
gis Romanorum fauamus, quod conspirationes cum eo faci:
amus, suppetias illi demus, id esse falsum respondebit. Et
qui eiusmodi defferunt, eos nunquam esse probaturos. Veniunt
in Regnum ex Turcia Mercatores, qui nihil tale narrare
possunt. Non modo non mittimus auxilia Scythiae regi Ro:
manorum: verum etiam edicto nostro vetamus, ne quis ex
Regno nostro Militatum eo proficiatur. Volumus enim
omnino sancte et iniolate amicitiam, quae nobis cum
Scythiae Caesare Turcarum intercedit, conservare.

AD Rostubassidam adibit, et cum nostro nomine saluta:
bit, ac munus offeret quod illi mittimus, utque grato animo ac:
cipiat rogabit. Scire nos dicit, quanto ille studio et nostra
et Scythiae duci Hungariae Reginae filio nostro charissimo
apud Caesarem Mitem curet negotia: quo nomine agat illi nigrin:
tes gratias, ac ut quae cepit esse voluntas, exa nos et exa
Scythiam filiam. Neptemque nostram, in ea persistet roga:
bit, Daturus nos esse opem unacum Scythiae filia nostra,
ut nos gratos et memores esse cognoscatur.

Accedet et alios quod Bassidas, et quanto quemque gratia plus
valere cognoverit apud Caesarem, tanto cum officiosius
nostro nomine salutabit. Agatque aut cum ipso Coc:
sare si libet, aut cum Bassidis, ut restituantur

nobis q̄ qui capti sunt ad Vinnicam.

Cum venerit Amelius noster ad Scythiam filiam nostram,
verbis nostris eam plurimum saluere inebit ac loca et for-
licia cuncta precabitur. Quod nos band aliter illius
Mti atq; nobis ipsis euenire cupimus. Si quæ mandata
Mtas eius ad Cæs: Tuerannum dare velit, ea fideliter
paserat, dummodo eiusmodi sint quæ tuto, paserere liceat
citra periculum aliquod. Nam si quæ Mtas eius ad Cæs:
sary dare mandata vellet, ex quibus difficultatis aliquid
oriri posset, dicit se à nobis in mandatis non habere, ut pæ-
ferat eiusmodi, sed suum ut potius mittat Amelium suade-
bit. Se vero facturum nostris mandato dicit, ut in genere
Mtis eius negotia omnia Tuerannum Cæsari commen-
det.

Sacra Regia Mtas tenet memoria quæ fuit aliquot
ante diebus. D. vestrum sententia de rationibus Scythi-
dus Regine Hungarie constituendis, hoc enim consilium
Mti sue vise sunt, et aliquis ad dominum Tescurarium Re-
gni Hungarie mitteretur, qui et gratia et auctoritate apud
eum possit, et ageret cum eo, quo Scythissime domine Re-
gine Hungarie, eiusq; filii, et dignitatis meliorum habere
et rationem. Quod cum a Mti sua tentatum iam
esset, missusq; esset eius rei causa ad eum unus atq; alius

Nuncius, non modo profectum nihil est: sed et dignitas M^{ti}s
 Regiæ non leuiter offensa est. Nam qui postremo profe-
 ctus ad eum fuerat cum mandatis Nuncius, eum &
 parum humaniter et boneste habuit, et ad ea quæ noie
 M^{ti}s sue cum illo egit, nihil respondit: verum respon-
 sum se per Nuncium suum pollicitus est qui tamen ad
 eam diem non venit. Veretur itaq; M^{ti}s sua, si nu-
 quq; aliquem miserit, ne nihil rationibus Serenissime
 filie sue prosit: dignitas autem M^{ti}s sue offendatur.
 Sed neq; excogitare adhuc potuit M^{ti}s sua, quem ad
 eam rem deligeret. Non improbat tamen D. vestraeum
 consilium: verum deliberare amplius etiam vult, atq; pr-
 quirere, qui hanc provinciam ex dignitate M^{ti}s eius, &
 Serenissime domine Regine Hungarie obire possit. De
 eo, quæ cum salua Deo volente redierit, deliberationem
 suscipiet.

Legatio ad Franciscum Regem Gallorum
 data Antonio Vercantio in fine anni
 1546

Primo M^{tem} eius q; poterit officiosissime nostro nomine
 salutabit. Deinde qui status sit Serenissime filio noster
 diligenter exponet. Dicit Buda per Cosarem Turcæum
 occupata, fecisse Cosarem, ut eam unicum filio in Transyl-
 vaniam proficisci premitteret, atq; eam provinciam vniuer-
 sam filio eius condonasse, ita ut Serfma filia nostra ve-
 rum interea potueretur, fœdus periret, atq; omnem

ni ea terra Jurisdictionem haberet. Admisisse illi Con:
 siliarios et quasi Administras, et bonorum Procuratores
 Rndum dominum Georgium Monachum Episcopum
 Vavadiensem: et Magnificum Petrum Petrucci, ut ipsi
 maxime vero Epus, fructus collectos Serenissime filie nre
 traderent, ac rationem accepti et expensi redderent.
 Nunc Epum ad se omnia seuorare. Ea quae necessaria sunt
 Serenissime filiae nostrae maligne suppedicare suas opes fide:
 max, ac non modo non esse in officio potestatis Serenissime
 filie nostrae, sed ad se quasi transferre Imperium velle.
 Maior ut penderum qz pender Serenissimam filiam nostram
 auctoritas esse videatur. Etsi autem non futurum esset
 nobis difficile ad officium Epum etiam nolentem reuocare:
 quoniam tamen Cosaris Turecorum voluntatem offen:
 dere nolumus. Utrem eius Regiam rogabit, ut suam apud
 illum auctoritatem interponat: atqz officiat, ut Epum Cosar
 Turecorum in officio continet. Ac seruo illi praecipiat,
 ne sibi plus qz pax est Turcis in Transylvania vendicat:
 neqz dominum illius, sed fructuum tantum Procurato:
 rem vel Questorem potius se Serenissime Regine esse
 meminerit. Illi primum omnem collectam tradat, illi
 rationem reddat, illius auctoritatem agnoscat. Simul et
 illum petet, ut Serenissimam filiam nostram. Repotemqz
 ex illa nostrum qz poterit accuratissime Cosari Tur:
 corum commendat, quo possent rationes illius in tuto
 esse. Ac legato quem apud Cosarem Turecorum habet,
 mandat, ut quoties aliquis a nobis aut Serenissima fi:
 lia nostra Nuncios ad Cosarem Turecorum missus
 fuerit, presto illi adsit nomine Nris eius, consiliumqz et
 auxilium suum impareat, quo possit de quibus mis:
 sus fuerit rebus, his ex Germania confectis, ad nos
 redire.

Et adem omnia narrabit R^mo domino Cardinali Tex:
rariensi, atq; ut sua auctoritate petitionem nostram
apud Regiam M^{tem} adiuvet, rogabit.

Postulat a nobis Serenissima filia n^{ra}, ut neve l^{ris}, ne
re verbis, sed ex potius ipsa M^{tem} eius admittam veli
mus, auctoritate nostra Regia interposita. Atq; id primo
quoq; tempore, ne si cunctati simus, sero postea medi
cina pariat. Nos pro paterno nostro animo nihil ma
gis cupimus, q^z ut presto M^{ti} suae adsimus, et ratio
nes illius in tuto collocemus: modo ut qua ratione suc
curre illi queat, et quid M^{tas} eius auctoritatis nostrae
Regiae nomine intelligat, scire queamus. Nam si hac
auctoritatem interponi per nos vult, exequitum ut mitta
mus, nulla est res in quam facultates n^{ras} libentius im
pendamus, q^z in salubrem dignitatemq; obarissime filie
nostrae tuendam. Sed educi e Regno e^xequitum in
Hungariam, Regni n^{ri} ordines passuri non essent, propter
ea q^z vidari ea re foreda viderentur, quae cum Caesare
Turecorum nobis intercedunt. Itaq; hac ratione frustra
est quod sibi succurre velit. Sin autem hoc vult, ut mit
tamus aliquem e^x primariis Consiliariis Regni n^{ri},
nihil est quod summo studio facere non simus. Atq;
modo saluti et dignitati obarissime filie nostrae consulamus.

Sed illud primum consideret, ad quem ex primariis Con:
 siliariis nostris aliquis sit mittendus: certe ad Monachum.
 Quod si ita visum est, uti eius curabitur id a nobis, sed ita
 ut nostrae quoque dignitatis Regiae rationem habuisse videa:
 tur. Nam ut primarius Regni nostri Senator, quereat Mo:
 nachum in penetralibus Hungariae Regni decoris non est. Sed
 his cum eo prius agendum esset ut Cassoniam, aut in locum
 aliquem Regno nostro finitimum veniret, eo nos aliquem ex
 primis consiliariis nostris legaremur, nisi quod ante omnia
 quis exitus rei sit fulcrum diligenter est expendendum, ne
 si magno aliquo Oratore misso nihil profecissemus, fierent
 nonissima peiora prioribus. Quod si autem vult M^{tas}
 eius, ut mittamus ad Caesarem Turcorum questum de in:
 iurijs quibus à Monacho afficitur, id quoque faciemus non
 minus in gratiam filiae nostrae Charissimae, cum modo rati:
 ones illius ea re queant adiuvari, & non maior aliqua
 inde rerum sequatur perturbatio. Proinde hoc sciam om:
 nia M^{tas} eius diligenter reputet, ac quid doxum velit
 potissimum, aut si quid aliud velit per hoc nobis discer:
 te perscribat. Nos amantissimi patris officium à dulcissima
 filia nostra in nobis requiri nunquam pacemur. Hec sibi
 M^{tas} eius friventer de nobis pollicatur libet, non falle:
 mus opinionem illius.

Legatio ad Regem Gallorum
domino Iacubowski data

Quo loco sunt res Serenissima dominae Isabella Hunga-
riae Reginae filiae nostrae charissimae, vel ipse rumor
ad aures vestras proculdubio iam pertulit. Anni enim
plus minus octo intercesserunt cum eam in matrimoni-
um dedimus Serenissimo domino Joanni Hungariae Regi,
qui non totum sed quicquid alterum annum cum ea commora-
tus, relicto ex ea filio, ex hac vita excessit. Porro
Coniuge suo desideratissimo exbata dici satis non potest,
quantas calamitates pertulerit, quantis in periculis versa-
ta sit. Nam in Civitate Budensi diuturna obsidione
pressa tandem in Corsaris Turcarum potestatem peruenit,
a quo clementer habita, atque ita dimissa est, ut eam in
Transylvaniae Regnum cum filio suo proficisci, atque eo
contentam esse vellet. Ibi iam quintum agit annum animo
a multis molestiis maxime vero à metu minime vacuo.
Nos quicquid consilii succurrere illi cupimus, quandoqui-
dem per foedus quod nobis est cum Corsari Turcarum, aliis
rationibus illi subvenire nobis non licet. Itaque crebris
Nunciis ad Corsarem mittendis quantum possumus rati-
ones illius in tuto collocare conamur: ac Deo sit gratia suc-
cessit adhuc nobis non propterea infelicitur. Quoniam vero
perfectum ad nos nuntius vestra summam esse apud Cor-
sarem illum auctoritatem, quod nemo sit alius in Orbe vniuerso,
quem illi quicquid faciat, pro paterna nostra erga Serenissimam

filiam nostram affectione facere non possumus quin a Alte
vestra peteamus: ut tum litteris suis Cæsari Turcorum
Serissima filiam nostram commendet: tum legato suo quæ
illuc habet mandet: quocirca aut nos aut Serissima filia nostra
Nuncios nostros ad Turcorum Cæsarem miserimus quibus
de rebus missi fuerint, in ipsa auctoritate iuris vestra pre-
sto illi assit, ac petitiones nostras adiunct. Multum eo no-
nime vti vestra nos debituros profiteamur. Cui vicissim
quidvis nobis oneris imponere licebit, nullum in nobis
amicissimi hominis officium requiri patiemur.

Instructio ad do: Epum Varadien'
Andree Iacbowski data

Esi Serissima domina Regina Hungarie pro ea mode-
stia qua perditæ est singulari, de eo in quo nunc est statu
non queritur: tamen quotquot ex Hungaria veniunt, sta-
tum eius presentem apud Serissimos dominos Patres
eius ita deplorant, ut eam indigne tractari, ac maligne ei,
quæ ad vitam pro dignitate sustentandam necessaria sunt,
suppeditari dicant. Quæ ex re cum pro sua paterna in
Charissimam filiam suam indulgentia Serissimi Principis
mei ingentem dolorem animi caperent, omnibus modis explo-
rare sunt conati, quæ causa esset, q̃ Serenissima filia Neposq̃
suis ita male istis acciperentur: neq̃ iusta dignitatis eorum
ratio haberetur. Tandem quod ex Serenissima filia
sua cognoscere non potuerunt, ex alijs didicerunt,

non aliam eius rei causam esse. nisi dissidium quoddam am:
morum, quod est inter R^mam. P. vestram et specta:
bilem ac Mag^m dominum Piotrowicz. Nam dum ad
se quisq³ rapit quo suam factionem fruetur magis, et sibi
q³ plurimos adiungat, fit ut rerum omnium penuria
R^{lis} M^{tas} laboret. Vellent Scsm Principes mei me:
minisse R^mam P. vestram, post captam Budam quod
reliquum fuit Hungariae non alio traditum esse a C^{sa}:
re q³ Serenissimae dominae Reginae fili^{q3} eius, v^{eam}
R^mam P. esse illi adiunctam tanq³ Administrum, et
eius partis, quae Reginali M^{ti} fili^{q3} eius relicta est
Procuratorem, non ut in suam rem vertat omnia, non
ut sibi fundos omnes vendat, non ut per vim oppida,
M^{tis} eius R^{lis} occupet, quod de Opido Szasol factum ac:
cepimus. sed ut quibuscumq³ rebus opus habet M^{tas} Re:
ginalis, de iis illi, pro eo ut dignitas illius postulat, promi:
deat. Secus si facit R^ma P. vestra, muneri suo satis:
facere non videtur. Poterant Scsm domini Parentes
charissimae filiae, Nepotisq³ sui, rationibus iam pridem pro:
spicere, Nam est divina benignitate, unde prospicere, unde
M^{tem} eius pro dignitate sustentare queant, nunq³ animus
desinit, neq³ desunt vires et facultates, quibus id praestare
possint: Sed quod haecenus non fecerunt, non negligentia
factum est, sed quod metuebant, ne dum Parentum offi:
cio fungi volunt, Regni istius calamitosi rationibus plu:
rimum officiant. Licebat pridem Scsm Principibus
meis Serenissimam filiam Nepotemq³ suum ex h^{ys}
periculis eripere; atq³ ad Regnum suum traducere,
ubi pro dignitate sua tractari possent: sed si id factum
esset, reliquias afflicti Hungariae Regni: in summum
discrimen adductas rei videbat, Quae cum quasi pro
derelicto habita a M^{te} Reginali fili^{q3} eius viderentur.

erat eas proculdubio Caesare Turcarum occupatus. Hu-
 ius rei metu in hys angustis & difficultatibus charissi-
 mam filiam suam verjuri haecenus passi sunt. Quod
 ex ipsis utis filiis eius presentia pendere regni
 Hungariae salutem perspectum habent. Sed si non alia illo-
 rum ratio habebitur, q̄ est adduc habita, omnes vias pro-
 sequentur. Utis eorum, quibus Charissima filia re-
 potisq̄ sui dignitati consulant, & eorum rationes in tuto
 collocent. Quamobrem etiam atq̄ rogamus Romanos
 P. vram, ut provident ne quid ex hac illius cum dno
 Protocorone discordia Regnum Hungariae capiat detrimenti,
 ut cum illo in grām redeat, neq̄ tam de suis opibus fruan-
 dis, q̄ de Serenissime domine Reginae filiisq̄ eius digni-
 tate tuenda sit sollicita, nam ita eam tractari ut adduc
 tradita est. Serenissimi Principes mei non patientur.
 Sape Rma. D. vram et per legas & per Nuntios suos Sere-
 nissimis Principibus meis facturam se accepit, ut summa
 fide & diligentia rationibus Serenissimae domine Re-
 ginae & filii eius inferret, band aliter atq̄ Serenissi-
 mo domino olim Joanni Regi marito eius, in quem sui
 gulaxi semper fuit fide & constancia, hoc nunc presta-
 re Rma. D. vestra velit, et verba ad rem conferre.
 Ita futurum est, ut non modo laudem apud omnes con-
 stanciae consignatur, verumetiam Serenissimorum Prin-
 cipum meorum sibi gratiam demerebitur. Qui quae fu-
 erint officia per Rmam D. vestram Serenissi-
 mae filiae et Nepoti eorum prestita, eorum se perpetuo gra-
 tos et memores fore pollicentur. Vellent autem Serenissi-
 mi Principes mei ut periculum potius faceret Rma. P.
 vestra, quantum illi Serenissimi mei prodesse pro-
 picui, quam quantum nocere possent iurati. Sunt em̄,
 ut est in Proverbio, Longe Regum manus, neq̄ tanta

esse poterit in suis opibus tuendis R^x me^s. D. vestrae sollicitu-
do, quanta erit Serenissimorum Principum cura in filiae
suae obarissime dignitate tuenda.

611.

Instructio data Iacubowski a Sigismundo
primo rege Polonie ad Coesare Turcorum

Gdy przycieczcie posel nasz do Czesarza Turczkiego, naprzod poydzie do Rostembasze, powie mu przyciecz nasz i bedzie mu od nasz wyslytkiego dobrego winowal, potym mu odda list nasz, a powie sie iz jest postan ku Czesarzowi iego Mci od nasz wzegzac krolowey iey Mci Węgierskiej czorki naszej, ktore jemu wostowie wedlie nanki ktore mu krolowa iey Mci Węgierska da, i bedzie go od nasz zardal aby sie o to przyczynial v Czesarza iego Mci iz by mogl miec pretek odpraw, a takowce na ktoreybyśmy i my i krolowa iey Mci czorka nasza przestac mogli, a iz by sie tess o to przal aby ta przyciecz ktora jest miedzy namy a Czesarzem Turczkim nieodmiesznie twala.

Gdy bedzie v Czesarza Turczkiego powie mu przyciecz nasz bracka i bedzie mu imieniem naszym winowal Zdrowia i fortunnego pasciwaia, iako przycieczowi naszemu i samsiadowi. Powie potym iz jest od nasz kniemu poslan wzegzac krolowey iey Mci Węgierskiej czorki naszej, a iz by temu go mowic bedzie wiace dal, list wzegzaczy odda.

Kiedy mu mowić wskaze, powie iż ażekolwiek Czessarz
iego M^{ce} królowa regierska iey M^{ce} i synem iey M^{ce}
tak opatuzyc zaczął, iż iey M^{ce} na tym przestawała, per
miewass to iey M^{ce} w władze i wskazanie dano od
Czessarza iego M^{ce} było, a wśakoss, sz nyktowzy ktorzy
sie o to przyczyniayx aby iey M^{ce} tego nycuzyla, a to
zo ku iey M^{ce} i syna iey M^{ce} stanu wychowania iest
darno, widziy krom wolicy iey M^{ce} wzgrom swym fol:
guyox obrazayx, tak iż na wieliv iey M^{ce} modzie
musi.

Czemu ażekolwiek byżmy my zabiezc mogli a opatuzic
to iż by chorha nasza tego uzyla zym iest slaski Cz:
sanza iego M^{ce} opatuzona, a ty ktorzy w tym nad
wolicz Czessarska władnać chczox od tego odsadzić,
ale mamy to dusanie o przyiazni iego M^{ce} Czessarskiy
przeciwno nam ktoreyżmy zawždy strzegly i strzeż:
my, aby za przyezynx nasze, wzym naruszona nieby:
ła, iż iego Czessarska M^{ce} bedzie zaczął pomniec na
obietnicze i na slowo swoje, a bedzie zaczął tak opatuzyc
iey M^{ce} królowa regierska chorha nasza, aby tego
uzyc mogła i synem swoim, zym iest od iego Cz:
M^{ce} ku wychowaniu stanu iey M^{ce} opatuzona, a w tym aby
nikt władzy i wskazania nymial imo wolicz królo:
wcy iey M^{ce} abowiem by to nycprzystalo aby tego kto
inszy uzynac mial, a iey M^{ce} ktorey to iest w mozy slowem
Czessarskim w wskazanie dano i szynem iey M^{ce} niedo:
statk iaki cwiepic miala, zo by bylo, i ku zelzeniu iego
C^{ce} M^{ce} aby to iego iego M^{ce} rassał to inszy odyimowac
mial, czgo tess iednak iego C^{ce} M^{ce} przestazgać wedlie
przyminca powinien, ktore i iego M^{ce} mamy, w
ktorego to iest iasnie opissano, iż iego Cz:
M^{ce} ma byc

przysięgiom naszym przysięgiem, a nieprzysięgiom nie:
przysięgiem: a my nad Królową ię M^{ci} węgierską, mił:
szęgo niezmamy - abowiem ię M^{ci} iest krew nasza i czia:
ło nasze, a nie może się ię M^{ci} nież dżiać ani złego ani
dobrego, czego byśmy s polem sęry M^{ci} nęczyli. Dla
czego ięgo M^{ci} Czessarza będzie prossel imięnim naszym,
aby tak iako ięgo M^{ci} cżorke nasze opatrzyci raczył i
s synem ięgo M^{ci}, aby ie w tym cżować raczył, a nie do:
posłal aby kto niżej w tym władze albo rozkazowanie ia.
kie mieć miał, nio ięgo M^{ci}, a iż by to ięgo Czessarska
M^{ci} przess list y posła swego wsem poddanym ięgo M^{ci}
rozkażal, aby ięgo M^{ci} w tym i i powadze mieli, iako
na stęrn ięgo M^{ci} przystoi, a nikomu inšemu posłuszn
niebyli ani dośdow oddawali iedno yri Królow:
stęry M^{ci}.

Bedali cie pytać ktorzy by to byli, kto by takowy był kto:
ry by miał to ego od Czessarza iest dano Królowy ięgo
M^{ci} odymować, tedy powie tak iako od Królowy ięgo
M^{ci} narkę mieć będzie, od ktorzy się tego wywadować
będzie gdy v ięgo M^{ci} będzie.

Bedzieli też miał iakie niže porozumie i narkę od Królo:
wy ięgo M^{ci} Węgierskiej, tedy sprawować to będzie, cżo
by było ku dobremu ięgo M^{ci}, przyczyniając się o to aby
były rzeczy ięgo M^{ci} w dobrej mierze postanowione, ego
ygo bacznie i mierze porozumy.

V Bass kiedy będzie pozdrowie ie imięnim naszym, i
będzie im wszytkiego dobrego wniezował, a będzie iest o
to żadai aby się o to stawali v Czessarza ięgo M^{ci} za:
ko by w tym rzeczach dla ktorzyżoss od nas posłan

wdzięczna odprowadzić myśla a może im zwierzędu nie:
choć powiedzieć o kolo tych rzeczy dla których jest od
nasz posłan.

Ostatek jego bacznie i rozumowy a więcej polie:
czymy wiedzie którzy tak postępować będzie jako mu
rzeczy podawane będą.

Cause' suscepti belli ab Imperatoria
 Mte' aduersus quosdam Principes &
 Cinitates GERMANIE

CAROLVS quintus. Deignatia Romanorum Imperator
 semper Augustus: Germanie. Hispaniarum, vtriusq; Sicilie. Hierusa:
 lem. Hungarie. Dalmacie. Croacie &c. Rex. Archidux Austriae.
 Dux Burgundie. et Comes Hapsburgi. Flandrie. Tirolis. &c. Vni:
 uersis et singulis Elec'toribus, alijsq; Principibus Ecclesiasticis
 et Secularibus, Prelatis Comitibus, Liberis. Baronibus, Equiti:
 bus auratis. Militibus. Capitaneis. Prouincialibus. Aduocatis.
 Locumtenentibus. Aduocatis. Prefectis. Procuratoribus. Officia:
 libus. Scultetis. M'ris Ciuium. Iudicibus. Senatibus. Ciuibus.
 Communitatibus. omnibusq; & singulis alijs nostris et Imperii va:
 sallis subditis et fidelibus. cuiuscunq; dignitatis. status. et conditi:
 onis existentibus. Et pre'cipue Joannis Friderici. Ducis Saxonie
 Elec'toris. & Philippi Landgrauii Hesse. Ducatum et Dominiorum
 Statibus. subiectis. subditis. et addictis. ad quos presentes Imperiales
 l're. aut earundum fide digna transumpta peruenerint. eisdemq; requi:
 siti et commoti fuerint. Graciam nostram & omne bonum nuncia:
 mus.

P N di. Illustres Electores, et alii Principes, propinqui et
Aduunculi. Item Magi, nobiles, et honesti sincere et fideles dilecti.
Tam inde ab incio Imperialis regiminis nostri, in quod nos deus Opt:
max: ordinaria intercedente suffragatione et electione, graciosè collo:
cauit: ex innata affectione et pietate, quam erga sacrum Imperium na:
tionis Germanicæ, vt Patriam nostram charissimam, quousq; tempore gessi:
mus, atq; eciannum gerimus, eo consilia et actiones nostras contulimus,
vt nationis Germanicæ honorem, utilitatem, commodum, et foelicitatem,
quibuscunq; possemus modis graciosè meditaremur, prouheremus, au:
geremus: eandemq; in ea, quam antiquitus obtinet, libertate et immunita:
te, necnon in pacifica quiete, ocio, tranquillitate, iure et vnanimi concor:
dia conseruaremus. Quapropter sæpius hæreditaria nostra Re:
gna et Dominia, cum summo nostro dispendio et incommoditate, et
eorundem Regnorum et Dominorum detrimento, neq; vel Imperiali per:
sone, vel facultatibus nostris parcentes, reliquimus.

Magno eciannum labore, clementer et paterne à pluribus annis illud egi:
mus, vt sane quam damnosè, detrimentosè, et periculosè, controuersè reli:
gionis discordiæ, quibus hisce temporibus Germanica natio admodum
est grauata, dispendiosis atq; perniciosis differentiis sopiendis, ad
Christianam concordiam et æquabilitatem reducerentur, et quæ inter
Status inualuerunt insidiosè similitates ad amicam reconciliatio:
nem et beneuolenciam redigerentur. Pro eo atq; mens⁷ et sententia no:
stra nunq; aliter fuit, neq; etiam nunc est, q; vt iuxta complura Imperii
acta, et communes statuum ipsorum assensiones, tam graues et damno:
sæ controuersie primo quoq; tempore, per generale Christianum concili:
um, aut alias legitimas et competentes vias et modos componi et
transigi deberent.

Itaq; a nobis est factum, vt simul et de statuum omnium consilio, et pro
nostra virili, hucusq; omnis generis remedia quæreremus et adhibereus,

quibus ad eam, quam diximus transactionem et concordiam recte perueniri posse iudicaremus. Qua sane in re, alijsq; item in negotijs, ita nos toto Imperiali nostri regimini tempore graciosè gessimus, ut nobis constanter et verè impingi non possit, nos vel veram Christianam religionem, vel nationis Germanicæ libertatem, aliqua ex parte labefactare, conuelli: re, aut imminuere, multo vero minus. Et ut nobis quidam homines pro libidine sua, sine omni ratione præter veritatem ascribere conantur, opprimere voluisse. Id quod nobis nunq; in mentem venit. Quippe qui in hac causa rebusq; omnibus non priuatum commodum nostrum, sed præcipue et vniuersæ publicum sacri Imperii nationis Germanicæ bonum, pacem, ocium, tranquillitatem, et incrementum quasauerimus; neq; cuiquam vnq; vel minima re occasionem aut causam contumaciæ, inobedientiæ, et rebellionis præbuerimus. Sed illud potius quouis tempore et modo summa diligentia graciosè studuerimus, ut præcipua in Germania omnis bellici motus et tumultus causa, omnes opes, copias, et vires nostras, vna cum Statuum omnium, aliarumq; potestatum auxilio et subsidio, in communem et hereditarium totius Christianitatis hostem Turcam, et alios infideles et barbaros, eos vero potissimum, qui iam Germaniæ aliarumq; Christianarum nationum cervicibus imminere, conuerteremur: eosq; à nobis et Republica Christiana propulsaremus.

Viceversa autem Et quod dilectiones et sinceritates v're vniuersiq; et singuli norunt, Summi et infimi sacri Imperii status, ordines, et subditi omnes et singuli, nobis ut naturali, amico, et vero domino, capiti et superiori suo, homagii et fidelitatis sacramento, obligati, addicti, et obstricti sunt, eos scilicet nobis fauentes, intentos, obediētes, et fideles fore, neq; vnq; illi interfuturos consilio, vbi contra personarum honorem, dignitatem et statum nostrum quidq; agatur: neq; se in eiusmodi consilia assensuros. Sed potius nostrum et sacri Imperii honorem, commodum et utilitatem prouecturos, damnaq; omnia prouisuros et auersuros. Ac si quis

eorum intelligeret quicq^q contra Imperatoriam n^{ost}ram et perso-
nam nostram agi atq^q attentari; id quicquid esset fideliter
impedituros, et nos de eo quamprimum admonituros atq^q cercio-
raturus.

Insuper in Imperiali constitutione nostra, de tranquillitate
publica, et Prouinciali pace (que Landfrid vocatur) et
subsequentis eam pacis edictis, diserte expressum est, et Stati-
bus interdictum, ne alius alium vel religionis et professionis no-
stra, vel alicuius alterius rei causa, sub qualicumq^q colore et
praetextu, diffidaret, armis impeteret, bello opprimeret, et dam-
no afficeret, aut vi armata manu e possessionibus suis de-
ceret et spoliaret, ac ne quis alium ad religionem suam ample-
ctendam cogere audeat.

Item ne alius alii subditos suos per praefatas ad defectione
solicitationes alienaret, aut eos contra d^{no}s eorum in tutelam et
protectionem suam reciperet.

Nobis porro in primis, ut Imperatori Romanorum, capiti et supe-
riori, cui prouidentia et ordinatione diuina summum Imperium
et potestas in sacro Imperio, in omnes status ordines et subditos
eius mandata et commissa est, vigore eiuscemodi delegati et in-
iuncti officii et potestatis competit, ea quae dicta sunt omnia
conseruare, obedientes in pace et iure suo defendere, et contra
omnimodam illegittimam vim et violenciam tueri atq^q propugna-
re. Inobedientes vero, contumaces, rebelles, et publice pacis turba-
tores, omnibus legitimis competentibusq^q viis et modis coercere,
eosq^q ad debitam obedientiam dirigere atq^q deducere. Prete-
rea vero nemini prorsus cuiuscunq^q status vel conditionis cuius-
cunq^q, etiam fidei vel religionis, et quicunq^q tandem ii sint,

neq; diuinis, neq; humanis constitutionibus, aliquatenus concessu
aut permittum est, ut se vi propria de facto nobis ut summo pote:
stati per rebellionem opponat, aut ex debita et ordinaria obe:
dientia et subiectione, contra proprium iuramentum, pre:
stitumq; promissae fidelitatis sacramentum, subducat et
subtrahat. Quae sane res omnis ut exempli pessimi et
perniciosissimi, quum ingentem omni ordinario regimini pertur:
bationem et euersionem secum affert, tum etiam apud subde:
legatos, et infra nos positas potestates, ut eorumq; sub:
diti eo magis facilisq; per res novas et secessionis illis ad:
uersandi causam et occasionem arripiant, gravem et peri:
culosam sequelam inducit.

Quibus rebus omnibus non consideratis aut perpensis, imo di:
recte contra haec omnia iam multis inde ab annis longosq;
tempore Joannes Fridericus Dux Saxoniae Elector, et Phi:
lippus Landgravius Hesse, propria temeraria et arrogantia
presumptione, ut omnes nostras exantlatas curas, labores,
multifariam diligentiam, et actiones universas, quas ita ut
premissum est, ad pacem et quietem in sacro Imperio proue:
hendam atq; stabiliendam, et perniciosam gravamina inre:
gia et dissidia tollenda, necnon publicum sacri imperii na:
tionis Germanicae bonum, commodum et emolumentum
procurandum suscepimus, quantum in eis situm fuit, et quan:
tumcumq; efficere potuerunt, impedirent, competentem
debitamq; nobis subiectionem obedientiam et fidelita:
tem suam plurifariam denegaverunt, atq; detra:
xerunt.

Neq; illi satis habuerunt, ut se nobis et Imperatoris

nostrae sublimitati contumaciter opponerent, nisi etiam alios
nostros et sacri Imperii status, ordines et subditos, ad simi-
lem inobedientiam et iniquas, atq; de iure prohibitas conspi-
rationes, et factiones concitarent: pertraherent, allicerent,
permonerent: re deinceps ipsa et cum affectu perducerent ac
huiusmodi conatibus, et quibuscumq; praeterea possent modis,
nobis in usu et administratione ordinario et Imperiali no-
stre potestatis, aliud atq; aliud impedimentum obijcerent,
et sibi ipsis eam de facto presumptuose vindicare et arro-
gare auderent.

Quemadmodum iam olim Landgravius ipse, non conside-
rato neq; perpenso eo, qd ei ut singulari statui et membro
Imperii, nostrorum et ipsius Imperii subdito pro statu et
conditione sua, nullo modo compeccit aut licuit, vi et mo-
tu proprio, sine scientia et permissione nostra, adversus ali-
os status et ordines imperii diffidationem aliquam aut
bellum suscipere, nihil tamen minus presumptuose ausus
est, contra quasdam imperii, et quidem praecipuos sta-
tus, violenter sub confecto colore, et praetextu nescio qua-
rum actionum et petitionum, quo iure, quanc iniuria,
arma sumere, delectum habere, exercitum conscribere,
et partim ab eis ipsis statibus per iniquissimas depa-
etationes, magnam vim pecuniae extorquere, partim eos
provincias et Dominiis suis, armata manu directos
subditosq; suis spoliatos, gravare, opprimere et summa
iniuria afficere.

Neq; porro eo contentus, sed ulterius per audaciam pro-
gressus, una cum Ioanne Friderico Electore Duce

Saxonia, quem diximus, nobis non permittentibus, neq³ obtento, aut etiam requisito Jure, sed propria et violenta presumptione, defacto, eiusdem cum eis Status Principi et Statui, apertum bellum intulit. Eundemq³ Principem, qui Ducatum suum a nobis et sacro Imperio, ut præignu³ vñ inter Regalia nra Fendum, perinde atq³ maiores et præcessores eius antiquitus usq³ ad eum, fendi iure obtinuit, militariibus copiis oppugnavit. Ducatu eo et ditione omni, vñ cum subditis omnibus, exiit, et profligavit. Quem Ducatum etiam nunc Elector Dux Saxoniæ, et Landgravius Hessiæ prædicti, defacto detinent, et usurpant.

Idem isti Principes, aliquot Episcopales, Ducali prærogativa gaudentes, et alias Ecclesiasticas fundaciones et Prelaturas. Item Comitatus et Baronatus, qui ab antiquo Regalia et Fenda sua a laudabilis memorie Prædecessoribus nostris in Imperio susceperunt, et pro Statibus atq³ Ordinibus Imperij habiti, locum et Jus dicenda sententia, in Imperialibus consiliis obtinuerunt, atq³ nullis Imperij temporibus atq³ contributionibus Reipub. pro virili eorum parte defuerunt, nobisq³ ut Imperatori Ro. omne fidelitatis debitum præstiterunt, atq³ etiam nunc se præstituros recipiunt. Quosq³ nos et omnes Imperii Status in aliquot retroactis Imperij Convencionibus sæpenumero humiliter rogaverunt, ut eos in Republica nobiscum et cum sacro Imperio defendere, tueri, atq³ conservare dignaremur.

Eas inquam Episcopales aliasq³ Ecclesiasticas fundaciones et Prelaturas, Præterea Comitatus et Baronatus violentè

instituerunt à nobis et sacro Imperio alienare, et una cum
laudabili, atq; à Predecessoribus nostris Imperatoribus
et Regibus Re: libertate donata Nobilitate, Equi:
strig; ordine, sibi ipsis et Dicioni eorum subdere, subycere
et inquietare. Ita ut eorundem non paucos adhibita vi:
olencia sibi subdiderunt: eosdemq; contra mandata et edi:
cta nostra cum temeraria et impudenti obediencie et
Juris atq; Judicii detractiōe, nunc quoq; violenter de:
trinent. Preterea vero alios quoq; summi et infimi sta:
tus et ordines superioritatibus, dominiis, censibus et reddi:
tibus suis presumptione temeraria, multifariam spo:
liauerunt, atq; etiam nunc sine intermissione spo:
liant.

Insuper quosdam statos, eorundemq; subditos, contra
et preter nrām eorundemq; ordinariā potestatis assen:
sionem, præcipitibus consiliis et practicis, sub obtentu
religionis eo perpulerunt, ut se tutē et protectioni eo:
rum committerent. Quos etiam ita in protectionem
suam susceperunt, et in bonas nunc quoq; per practicas
alliciunt, impellunt, suscipiunt. Idq; eo animo et consilio,
ut eos a nobis et sacro Imperio, aliisq; eorum natu:
ralibus et legitimis dominis et potestatibus alienent,
sibiq; ipsis vendicent, et dicioni sue subdant.

Eadem presumptione et temeraria audacia adducti non
omiserunt, cum quibusdam statibus Nam communicat
consiliis efficere, eisq; persuadere, ne se ad presentem
generalem Imperii conventum conferrent. Quodq;
dem eo, proculdubio fecerunt animo, ut apertam de se

Summi contemptus nostri darent significationem, nunc
in gravibus sacri imperii rebus temporibus hisce cum
fructu aliquo quicquid confici et expediri possit. Quae om-
nia illi eo quoque lenius absque cura et metu secum pre-
sumunt, attentant, et adgredi atque efficere audent quae neque
Iudicia, neque potestatem aliquam agnoscunt, quibus se
teneri nullis putant. Qui etiam publicam pacem
et iusticiae administrationem usque adeo impediunt et tur-
bant, ut rerum per legitimas sententias recte et ordi-
ne iudicarum executio, ipsorum intercessione prepedita,
et postremo summum quoque Imperiale Iudicium nostrum,
in sacro Imperio nationis Germaniae, ipsis illegitimo te-
merarioque ausu, causam et occasionem prebentibus, subla-
tum sit. Ita ut iam omnes homines ultra anni curri-
lum subsidio iuris caruerint, et hodie quoque carcant. Quae
tanta rei indignitas cum pro se ipsam est gravis, multisque
miseris oppressis, et spoliatis partibus summo detrimento:
sa, tum nationibus et gentibus exteris omnibus illibera-
lis videtur et horrenda.

Sed enim, quod omnium est indignissimum et gravissimum,
has tantas indignitatis maxima ex parte committunt et
exercent, sub gloriose allegato, opinione falsa concepto
ameno, et illicibili pretextu, et splendore religionis, nec
non protensa et presumptuosa conservatione pacis, Iuris,
et Germaniae nationis libertatis, quam omnibus suis pre-
cipitibus, infidis, et iniquis actionibus, tanquam pretextum
obtinent, cum tamen nihil minus quam transactionem et
concordiam vere Christianae religionis, aut pacis, iuris,
vel nationis Germaniae libertatis conservatione, que-
rant vel paciantur.

Adde, quilli, in laudabili Christiana religione ur̃a omni cum
fide et veritate invenire aut probare nullo modo possunt,
alignaturos illis, ut se summa eorum potestati temerario an:
su opponant, licet eum id Christiane religioni aperte sit con:
trarium. Id autem quod ab hoc diversum est, in sacrosanctis
et divinis lris, aliisque fide dignis rerum gestarum monu:
mentis et historiis se manifeste exhibeat, primos illos veri
Christi fideles, qui non tantum inanibus verbis de fidei sue
persuasione sunt gloriati, sed eandem vita et moribus ex:
prosserunt, profusosq; sanguine confirmarunt. Et hinc
quoq; Imperatoribus Regibus et potestatibus, fidelitatem
et obedientiam prestitisse. Qua de causa inobedientes et
infideles isti nostri, eo minus iuste cause habent, ut nobis,
tanq; ordinarię eorum potestati debitam suam fidelitatem,
sub obtentu & specie religionis, detractent; et se contra nos
opponant, atq; extollant. Itaq; contumacia tali omni:
bus et singulis declarant, animos et conatus eorum mul:
to magis eo esse directos, ut omnino Imperatoriam nostrā
sublimitatem, autoritatem, diadema, et sceptrum ami:
biant. Ea q; omnia una cum religione, pace, iure, iudi:
ciis, et libertate opprimant, et actionibus huiusmodi ini:
quissimo modo propriū et privatum suum commodum, et
exaltationem querentes atq; procurantes, omnes sub:
ditiōem, iugum, et tyrannidem suam redigant, ac de:
inceps & opportunitate et occasione arrepta & arma ca:
piant, et bellum excitent.

Cum eorum tam infidi et sediciosi animi satis aper:
tas significaciones et testimonia exhibent, cum temera:
rie eorum, quę de eis pridem sunt audite, voss, tum plu:
ri gravissimarum criminacionum et iniuriarū atro:
cium famosi Libelli et imagines, quos et quas illi pro

typographicen, et aliter, in Ducatibus, ditionibus, et domi-
nijs suis, edi, et inde passim in loca omnia sacri imperii
absq; metu et pudore omni, publicitus spargi, et divulgari
sunt passi, cum ad nomen nostrum inimicosissime atq;
despicatissime traducendum, proscindendum diffaman-
dum, tum proculdubio, ad multitudinem imperitam, ta-
libus alijsq; similibus modis, in nos commovendam, ex-
acerbendam, ac deinceps ad tumultum et rebellionem con-
citandam.

Ad hoc accedit, q non omiserunt in Conventiculis suis et
parasynoxibus, contra bonagiam et iuramenta sua non
solum omnis generis pacta, foedera, conspirationes, et
alias machinationes in nos excitare, verum etiam apud
exterarum potestates et alios, nostri absq; dubio odiosissime
mentionem inferre, et eisdem potestatibus et alijs, ut
modo dictum est, in fraudem nostram occultis omnis ge-
neris adserentiam, societatem, subsidium, et auxilium
deferre, cum illis consilia communicare, practicas fa-
cere, eosq; contra nos iurare, confirmare, commo-
nere.

Extant quoq; adhuc homines, qui pro sua in natio-
nem Germanicam, benevolentia, affectione et pietate,
de eis, quod cum fide sua sponte dicant, sciunt, eos
nationem eam quantum in eis est, quantumq; ad Tur-
cas pertinet, in discrimen et periculum congerere, et
in eodem retinere, id porro eo est credibilius, Quod illorum
conatibus ad tyrannidem consignendam, contigendam,
atq; in effectum deducendam, non in commodum, neq;
inutile esse posset.

A tque hec quidem omnia illi fecerunt et faciunt gravissi-
mi damni oblata, per quos ad fidelitatem nobis et
Imperatori Romano, ipsorum a Deo ordinato unico,
naturali vero domino Capiti et Superiori sunt obste-
riti in preiudicium, diminutionem, et detrimentum
Imperialis nostre celsitudinis, auctoritatis, et pot-
estatis, contra generale Imperatorum publice tran-
quillitatis conservanda decretum nostrum, et subse-
quuta pacis retinende dicta. Quae ipsi non aliter ac-
cipiunt, habent, et interpretantur, q̄ si ob hanc tantum
causam edita, constituta et promulgata essent, et obi-
dientibus et in officio manentibus Statibus manus
clausae et naturalis ac de Jure eis concessa defensio
et tutela adempta. Ipsis autem e diverso pro ea con-
cessum et premissum esset, pro libidine eorum omnes
illegitimas, iniquas, et prohibitas actiones aduersus
obedientes status suscipere, exercere, et perficere.

P ex quas ut supra commemoratae sunt, actiones, ino-
bedientiam, contumaciam, rebellionem, ambitionem,
et offensionem, nostrae Imperatoriae amplitudinis,
potestatis, et superioritatis, se illi omnium summi et
maxime horrendi criminis laesa Majestatis, par-
ticipes fecerunt. Quapropter etiam in eis ipsi-
us criminis, et supradicti publice pacis decreti
poenam et coercionem realiter et cum effectu incide-
runt. Quaequidem omnia tam sunt manifesta,
aperta, et notoria, ut ulterius et fusius aliqua
de eis commemoratione aut declaratione prorsus
non sit opus.

Ac nos quidem vigore, quod gerimus Imperialis officii
 iamdudum satis legitime et iuste occasionis et causa
 habuimus ut contra praefatum Electorem Ducem Sa-
 xoniae et Landgravinum Hesse per viam competentem
 potius procederemus, malimus nos tamen illis ad
 hoc usque tempus, pacis conservandae, bellique et quae ex
 bello consequuntur, incommodorum vitandorum atque
 cavendorum gratia, clementer parere, atque in rebus
 omnibus longe magis quam deceat, aut nobis conveni-
 ret, non sine ingenti conscientiae nostrae gravamine
 et offendiculo nostraeque imperatoriae auctoritatis dimi-
 nutione, et multorum obedientium Statuum praesidio,
 detrimento, et damno summo, gratiose per Clementem
 clementiam indulgere. Pro eo atque nos proximo Cuius-
 dragesimo primo Anno, hic Ratisbonae erga Land-
 gravinum Hesse, et postea in proximo Spirensi Im-
 periali conventu nostro. Anno. I. Quadragesimo quae-
 dragesimo erga Electorem Ducem Saxoniae clementer
 prorsus et gratiose exhibuimus. Id quod ea potissi-
 mum spe et opinione a nobis est factum, quod cre-
 deremus fore, ut per cuncti modum immensam nostrae
 patientiam, indulgentiam et benignitatem, eos a gra-
 vi eorum rebellionis, contumacia, inobedientia, ille-
 gitimis, et iniquis molitionibus, machinationibus,
 et conatibus, aliquando tandem abalienaremus,
 obduceremus, vinceremus, viamque debitam in eos po-
 narem perduceremus.

Minus tantum abest, ut tam paternae nostrae
 liberalitatis, indulgentiae, patientiae, clementiae,
 et benevolentiae, apud eum ipsum Electorem Ducem

et Landgravium, id quod manifesto deprehendentes
cognovimus, quicquid effecerit, et etiam inania tantum
verba nobis ab eis data esse, et nihil minus eos et
ipsa quod se litteris simul, et verbis amplissimis
falluros esse polliciti sunt et receperunt, prestitisse
sentiamus.

Quoniam nimirum nostris et sacri Imperii ordinationibus,
constitutionibusque ac Imperialibus de publica pace
et religione editis, decretis, edictis, et interdictis
(quæquidem ad decreta talia publicæ pacis et reli-
gionis mantenenda, et vim atque violentiam omnem
accendam atque inhibendam, passim in sacro Imperio,
sapienter edicta, promulgari, et publicari curavimus.)
plurifariam per arrogantiam abuti, et contra gra-
vissimasque actiones, quas cum eis hic Re-
gisbonæ et Spire institimus, ex diametris venire,
atque hæc omnia ad pretextum et obtentum ter-
temeritatis et contumaciæ suæ convertere sunt
ausi.

Ita etiam propter depravatam plenamque odii et
invidia mentem, in perverso suo instituto indurati
sunt et incrassati, ut omnia consilia et coepta con-
tra eum finem destinarent, ut omnes et singulos,
possessionibus bonisque suis, pro libidine sua spolient, et
eo nomine non modo ius et iudicium nullum toli-
rent, sed potius multo magis propter eam quam eos
diximus concepisse invidiam, fraudulentumque et in-
explebilem animum, contra Jus et aequitatem om-
nem, tumultus et bella in Imperio commoveant,

Principes, Comites, Barones liberam nobilitatem aliosq;
 Ecclesiasticos et Seculares sacri Imperii status et or-
 dines. Imperiali nostro de publica pace secreto pro:
 cultato iarmata manu violenter innuadant, alijsq;
 omnis generis precipitibus conatibus sibi subiungunt
 aciem, tranquillitatem, pacem, leges, et Iudicia tur:
 bant, et tollant. Imperialem autem auctoritatem no:
 stram opprimant, sibiq; eam vendicant, Conuentacula
 et parasynaxes cogant. Pacta, foedera, conspirationes,
 aliasq; machinationes contra nos instituant, et Impe:
 ratoriam nostram personam famosis alijsq; eius
 generis scriptis, aliter quoq; quam invidiosissime et
 contemptibilissime impeti, traduci, et proferendi cu:
 rent, et paciantur. Atq; adeo quo clementiores et
 benigniores nos indulgendo, conuincendo, et parcen:
 do erga eos exhibuimus, eo illi perniciatiores, obstina:
 cioresq; sunt facti, et in temerarijs contumacijsq;
 ceptis et conatibus suis, et perseuerent diutius, et pro:
 grediantur longius, atq; ob id in eo sauciores et
 inuitiores poenas inciderunt, eas deniq; ut iusti expe:
 ctent commoverunt.

Itaq; in animo nostro gratiose reputantes, si longius
 ad hoc conuinceremus, et nuncq; ordinaria Imperiali
 nostra auctoritate et potestate viceretur, nuncq; predi:
 ctum Electorem Ducem Landgrauium ad legitimi:
 mam debitamq; obedientiam coguerimus, q; parum
 spei reliquum futurum esset, et inclita Germano:
 rum natio, vel ad Christianam transactionem et
 concordiam in contumaciosa religione perueniret,
 vel constantem, certam, summiq; necessariam, parum.

Ius et iudicium consequeretur. Quin e diverso tam potius
omnis generis iniqua vis violentia, tyrannis, ra:
pine, latrocinia, ordinis politici, bonorumq; morum
vastities et fidei fidelitatisq; omnis iactura et interi:
tus maneret. Quò tam modo ex quiete in ignic:
tudinem et ex dulci libertate in gravem servitutem
prorsus redigi necesse esset.

Q uam tantam indignitatem Imperialis regiminis nostri
tempore diuini ferendam atq; tolerandam non esse:
qua sçt neq; coram Deo, neq; coram ipso mundo ex:
cursari vilo modo queat, decretum nobis est et consti:
tutum.

Itaq; stat sententia ad cauenda et inhibenda ulterio:
ra grauamina, incommoda et detrimenta, quæ ex
Inimici licentia et impunitate, sacro Imperio
Germanicæ nationis, totiq; Reipub. Christianæ acci:
dere possent, contra nominatum Electorem Ducem
Saxonie, et Landgrauium Hesse tali nobis ab
eis imposita necessitate, Imperiali nostro officio et au:
thoritate uti.

E t quoniam prædicta rerum in rem et effectum
deducta inobediencia, contumacia, et rebellio, con:
uulsio atq; turbatio pacis, Iuris, legum, et iudicio:
rum, concussio et lesio Imperialis Altis et ampli:
tudinis nostre. Aliarq; temerarie, turbulente, violen:
te, iniquæ, et pacisfragæ actiones seditiosæ tumultuarias

omnimodo passim usque adeo sunt aperte manifesti et notorii ut eas ipse quoque Elector Dux Saxonie et Landgravius Hesse nullo propterea fundamento agniti aut colore excusare defendere aut furo aliquo obtegere possint.

Et alioquin illi nullum ordinarium Jus iudicium et iudicem ferre volunt. Quippe qui sibi ipsis arbitrium et potestatem nostram arrogantes eam usurpant et contra statum alios non aliter quam de facto violentia adhibita et armata manu procedunt.

Tales ob causas deliberatis atque consideratis causis istius circumstantiis statum eius omni periculo summa et inevitabili sorte ita exigenti et flagitante necessitate urgenteque a Deo nobis commissi officii debito dictos Joannem Fredericum Electorem Ducem Saxonie et Philippum Landgravium Hesse ut viros inobedientes infideles homagii et Juramenti fragos rebelles perduelles sediciosos prosculatorem et temeratores Imperialis amplitudinis et Altitis nostre turbatores communis publicae provincialis pacis in nostram et sacri Imperii proscriptionem et reproscriptionem ac supradictas poenas coercionis et multas incidisse decrevimus declaravimus promulgavimus et publicavimus eosque ex quiete in inquietudinem seu ex pace in non pacem collocavimus decrevimus declaravimus promulgavimus et publicavimus eos nostros et imperii bannitos et rebannitos ac praedictis poenis coercionibus et multis subditos Collocantes

eos ex nostra et sacri Imperii pace, in non pacem Re-
mana Imperiali auctoritate ex certa scientia vigo-
re presentium.

Constituimus etiam prorsus ad competentem realem
adimplentionem, perfectionem, et executionem eius-
dem nostri declarationis et publicationis, promul-
gataque proscriptionis, poenae coactionis, et multae ipsi-
contra eos ipsos Joannem Fredericum et Philippum,
qui se nominant Ducem Saxoniae, et Landgravium
Assiae, ut publicitus proscriptos, sine bannitis, nec no-
stros et Imperii preduellis et hostes, auxiliante nobis
divina grā, ope, et subsidio, competentem poenam
ab eis exstendendum, grā, nulla interposita mora,
progradi et procedere, ut denique absque eorum im-
pedimento, ad constantem et stabilem pacem, item
Ius, Iudicium, et concordiam in sacro Imperio con-
stituendam, et Reipub. ordinandam eo certius,
meliusque pertrahere, et pervenire valeamus.

Quia in re nos offerimus ita motis omnibus, ut Supra:
in Imperatoris nomen et officium postulat et requirit,
elementa prorsus et patere gesturos et subituros,
Germanicę nationis libertatem, amplitudinem,
bonorem, commodum, et felicitatem, cum omni gra-
tia et fide conservaturos, procuraturos, et pro-
uturus esse, pro eo atque ex debito aspicere, et spon-
te nostra ad id propensi sumus.

Quod quidem dilectioni et sinceritati vestrae et vobis
eandem ob rem insinuatam volumus, ut diuini legistim,
summe necessariū et inenitabilis consiliū, et coepli nū.
veram, constantem, et certam causam cognoscatis.
Quam scilicet ob causam ad eas gravis et cogentis
necessitatis angustias sumus redacti, ut praesentem bel-
licam expeditionem nostram, longius proferre, conti-
nere, omittere, aut inhibere, nullo modo vel debuere-
mus, vel potuerimus.

Itaque dilectioni et sinceritati vestrae, et vobis omnibus
et singulis simul et seorsim, respectu domagiorum et
fidelitatis, qua nobis et sacro Imperio obstricti estis,
sub gravi nostra poena et indignatione, precipue vero
sub amissione omnium vestrorum Regalium fen-
dorum, libertatum, et Privilegiarum, quae predecesso-
res vestri, et vos, a laudabilis memoriae predecessori-
bus olim nostris Imperatoribus et Regibus Ro-
nobis et à sacro Imperio obtinuistis, et sub amissione bo-
norum et vitae mandamus: ne dictorum Joannis Frei-
derici, et Philippi, qui se nominant, Ducum Saxonie,
et Landgraviarum Hassie, causam contra nos tuenda
suscipiat, ne vos cum eis coniungatis, aut stipendia
sub eis faciatis necne opem aut subsidium aliquod, com-
meatu prebendo, aut alio quouis modo, directe vel
indirecte palam vel occulte feratis, aut exhibe-
atis.

Quod si quis vestrum, unus vel plures, in con-
viciis complices, cuiusquam ministri, stipendium

et sacramentum recepti estis eorum castra signumini,
ut ille vel illi e vestigio visis disce hīs sine omni exco:
ptione et detractione se subducant, ab eis discedant,
neq; eis ulterius operam nancut.

Vos quoq; status obstricti, addicti, et subditi dictorum Jo:
annis Frederici et Philippi, qui se nominant Ducem
Saxoniæ, et Landgraviū Hessiæ, ut ne eis amplius
ullo modo aliquam obedienciam, opem, aut assisten:
ciam prestetis, nec vos alterius eorum rebellionis, ino:
bedientie, commissorumq; criminum, per adhesionem,
participes faciatis: sed ab eorum commercio, in hac
causa prorsus seungatis et abstineatis.

Dilectiones quoq; et sinceritates vestre, et vos om:
nes et singuli ad persecutionem peractorem della:
tatumus contra dictos inobedientes infidos, pari:
fragos, hostes, periculis et coercionum, vos ad legit:
timam et competentem obedienciam cogendos, vestram
fideliter assistenciam, opem, subsidium, et auxilium,
nobis committi fecatis: atq; vos in eo impediri
aut retardari non patiamini, vlla pacto, conven:
tione aut adhesionis, non etiam prestita heredi:
taria donagia, aut inxamēta aliqua quibus illis ob:
stricti esse possitis.

Insmodi enim fœdera, adhesiones, et obligationes,
sive ille pridem antea, seu nunc primum, vel de novo
instituti, renovati, et producti sint (Quatenus ille

antiquioribus vestris dudum nobis à vobis prestatis bo:
magis et iuramentis et presenti nostre declarationi atq;
decretis aliis quibuscunq; modis nobis ut ordinariæ
et summæ potestati vestre aduersæ repugnantibz esse in:
telligi possent. Et ob id, in hoc casu, de iurim omnium
sententia, contra nostrum decretum eiusdemq; exequu:
tionem, vos ligare et obstringere nec debent nec possunt,
animo bene deliberato, et ex t certa sciencia et Impe:
rialis nostre plenitudine potestatis, presentibus sustulimus,
cassauimus, et aboluimus.

Dilectiones etiam et sinceritates vras, et vos, quicunq;
tandem obstricti essent eis, ex ea ipsa Imperialis pot:
statis nostre plenitudine, ab eis omnino absoluiamus, et
liberamus.

Vos quoq; dictorum Joannis Frederici, et Landgrauii
dicionum et Dominiorum status, et subditos, ab haru:
ditarijs, homagijs, et iuramentis liberos esse et absolutos
deceimus. Omnibzq; et singulis qui se in hac cau:
sa obediens exa nos exhibuerint, fidem nostram
Imperialem, saluum conductum, et securitatem ce:
tam, presentibus gratiose promissam datamq; esse vo:
luimus.

Constituimus preterea et deceimus ex predicta Car:
sare nostre plenitudine potestatis, eos ipsos declara:
tos et iudicatos hostes et preduellios hoc contra non
debere tueri, defendere, liberare, aut adiuvare, ullam
gratiam, libertatem, solacium, conductum, securi:
tatem, provincialem aut castrensem pacem supradicta

aut alia etiam quaecumque foedera, conuenciones, Castren-
sia aut civilia iuxta e quae a nobis, nostris in Imperio
predecessoribus Roma, Imperatoribus et Regibus, et
aliis potestatibus vel superioritatibus, vobis aut illis
generaliter vel specialiter data vel confirmata essent,
aut adhuc darentur vel confirmarentur. Non
ullam etiam consuetudinem, usum, vel antiquum mo-
rem, neque quicquam aliud, quod eis hoc in re auxilio,
usu, et commode esse deberet, vel posset.

Nos etenim praedictos praedictos et banuitos, talium
auxiliorum, et praefugiorum omnium minime capa-
ces, et ab eis exclusos, in eis non comprehensos esse
volumus.

Quod si quis vestrum, vel plures, cuiuscumque Status, tunc,
et conditionis is vel ij sint, sub quocumque quaesito co-
lore, et quocumque modo id fieret, hac contra se ino-
bedientes exhiberent: Adversus eum, vel eos omnes
exceptum et praeservatum nobis esse volumus, et
eodem, quo contra praedictos banuitos, modo, severi-
ore poena et correctione, iuxta Dei gratiam et indi-
gnationem procedemus. Secundum ea omnia, se universi
a singulis genere atque conservare, et sibi a damnis
et perniciis cavere fecimus. Haec nostra seria est senten-
cia. Datus in nostra et Imperii Civitate Ravensburga xx
die mensis Julii. Anno a nativitate Christi M^o D^o XLVI°.
Imperij nostri XXV° et Regnorum nostrorum XXXI°

CAROLVS

Vidit Rarus

Ad mandatum Caesaris
et Carolus eius proprius

Oberemburgae.

Legatio ad Carolum Quintum Impera:
torem Catholicum à Sigismundo rege Polo:
nie Archiepis Czeme Palatino Mariburgi:
gensis data 1546

Sacra et Serenissima Caesarica M^{tes} et domine domi:
ne clementissime. Serenissimus Princeps et dominus, do:
minus Sigismundus Deigra Rex Polonie supremus
Dux Lituanie, Russia, Prussia, Mazowie, dominus
et Rex dominus meus clementissimus. Sacram M^{tem}
vestram plurimum saluere iubet, fausta et felicia à
Deo omnia band aliter atq^{ue} sibi ipsi ex animo prece:
tue et optat studium praterca suum illi deferat. M^{di}
simul dedit in mandatis, ut ceteris de rebus apud M^{tem}
vestram nomine M^{tis} eius verba faciam, quod prius:
quam facere aggrediar, quo maiore id à me auctori:
tate fieri possit, has illi fidei litteras offero.

Quin granibus et yss quidem iustis causis adducta
fecerit Maiestas vestra, ut contra suos quosdam a:
gnibus offensa est, arma sumeret. Serenissimo prin:
cipi et domino meo dubium non est. Etsi enim inter
vestram et illius M^{tem} longius est aliquanto lo:
corum interually, tamen cum nulla tam remota
orbis partes esse queant, ad quas virtutis via
M^{tis} fama non perueniret, etiam Serenissimo Principi
meo obscurem esse non potest, qua sit M^{tas} vestra

animi moderatione qua equitate, qua gravitate, nihil
ut ab ea nisi consilio instaque ratione fieri tam firmiter
persuasum habeat quod firmissime. Ceterum
quamlibet gravis et instae causae videri possint huius
belli suscipiendi gerendi tamen eius Serenissimus rex mens
tempus nunc esse minime censet opportunum, neque enim
nescit utas vestra qui status hoc tempore sit Christiana;
nae Reipublicae in qua utas vestra principem locum tenet,
quanto ea in discrimine versetur. Imminent in exitum
eius Christiani nominis hostes sempiterni, quibus per
bellum hoc fenestra est patefacta, ad id quod Hunga-
riae reliquum est occupandum, et finitimas ei regno
provincias innadendae.

Nihil est quod credat utas vestra, quae factae cum illis
esse feruntur Induciae quominus id faciant, eos pro:
Siberi posse. Non illi quicquam honestate, sed suis commo-
dis metuentur omnia. Itaque pactis non ferre monen-
tibus, neque pax illis diutius consueverunt, quod quoad
suis id conducere rationibus intelligunt. Non est autem
vestrae proculdubio inauditum, quod plena iam illis est Hun-
garia: in qua pro dolore, aceris aliquod minutissimas
exercitus expugnauerunt, quos proculdubio rumor hic
belli, quod gerere item vestram contra suos acce-
perunt, et suis sedibus excitavit, et ad impressionem
in afflictum Hungariae regnum faciendam incitavit.
Neque enim alia res eos intra fines suos continere po-
tuit, quam terror nominis utis vestrae. Cui DEVS Sane
quam perpetuam esse velit, felicitatem tribuit, ut quo-
quo se vertit victoriam semper de suis hostibus
reporaret.

Hanc ergo cum solam metuerent posteaq^{ue} vident
hoc esse quasi Civili bello implicatam. Impulerunt ani-
mos et parum pactorum memores, occasionem sibi da-
tam esse ~~et~~ Hungariae reliquias invadendi, cupide
eam et libenter arripuerunt. Feret autem hoc *M*as
vestra, ut in illo orbis Christiani propugnaculo impu-
ne grassentur hostes nominis Christiani? ac non potius
omisso bello hoc, contra suos non suo tempore suscepto,
se catholicum regem declarabit? et calamitosum Hunga-
riae regnum ab istis iniuriis vindicare, et e faucibus
hostium, in quibus nunc esse videtur, eripere conabitur?
Quae maior dari possit Crucis inimicis laetitia, q^{uam} si vict-
ricem v^{est}re *M*as dexteram in sua viscera conversam esse
intelligent? viscera enim sunt *M*as vestrae omnes isti quos
nunc bello petere cogitat. Quae maior contra tristitia, qua
maior afferri queat Christianis desperatio, y^{es} praesertim
quibus a tam potenti hoste propius discrimen impendet,
q^{uam} si, in quo secundum deum summum rerum suarum praes-
idium habebant constitutum, ab eo se prorsus videant desti-
tutos.

Hac scem ut clementer animo reputet *M*as vestra petit
Seruus princeps meus, ne triste Christianis, incendium vero
Christiani nominis hostibus, spectaculum prebeat. At gra-
vius offensa est q^{uam} ut salva dignitate sua ferre possit? Con-
cedit hoc *M*as vestrae. Servus princeps meus. Nam ut ini-
cio dixi, in ea est omnino sententia, qua est *M*as vestra
animi aequitate, nunq^{uam} eam in hunc locum descensuram
fuisse, nisi gravibus iniuriis provocatam. Sed fecerunt
hoc saepe viri fortes, qui Deum non noverunt, ut prima-
tas suas offensiones, et temporibus et Reipub. pmitterent.

Quanto magis id facere æquum est. Mtem vestram, quæ catho-
licam principem non magis nomine q̃ re referre semper visa
est. Non est hoc magni animi primatum dolorem ulcisci
velle: faciunt hoc etiam vermiculi, sed ita posse animo suo
imperare, nullus ut sit tam iustus dolor, quem saluti
Reipub: non post habeas: id vero magni cuiusdam exelsi
et vere Imperatorii est animi. Qui totius orbis Chri-
stiani personam magna ex parte unus sustinet, cum
rerum suarum primatum oblitum, non alio q̃ ad
publicam tranquillitatem, ad publicam salutem con-
servandam cogitationes suas omnes referre decet.

Cum itaq; multos Mtas vestra saepenumeros exer-
citus Deo fortitante vicerit, se quoq; ipsam vincere co-
netur: quamlibet iusto dolori suo, modum tamen statu-
at, ac totius orbis potius Christiāni q̃ suas primatas
iniurias ulcisci velit. Meminerit non omnia semper
principi pro suo iure facienda esse, cum multa necessario
quandoq; dissimulanda sunt, ut non abs re dicatur
illud sit, nescire imperare qui nescit dissimulare. Si:
nul illud secum expendat, q̃ inter Imperatorias
virtutes, neq; gratior neq; admirabilior ulla est, q̃
sit clementia et misericordia, qua multo facilins
q̃ armis q̃ metu subditi in officio continentur. neq;
enim diuturni magister officii metus est, contra
benivolentia fidelis est vel ad perpetuitatem.

Immaduerat Mtas vestra qui sint illi quos bello,
petere decreuit, nunquid non subditi sunt omnes Mts
vestre? quorum opes dnm currebantur cuius alterius
preterquam vestre Mts opes currebantur? ac quanto

plures ex illis cœsi fuerint tanto pauciores restabunt
 quorum opera contra Crucis hostes uti possit. Jamet
 illud obversetur animo Mti vestra q̄ sit hoc alienum
 ab omni Christiana pietate ut manus suas parentum
 coede contaminent liberi ut fraterno sanguine fra-
 trem enses mactant ut omnia iura necessitudinis
 extincta prorsus esse videantur. quod in hoc bello
 fieri necesse est.

Quamobrem omnes alias rationes potius Mtas
 vestra persequi velit. quibus ad officium suum revo-
 care possit. q̄ ut ad extrema hoc veniat. Quæ vero
 ex utraq̄ parte collectæ iam sunt. copiae. q̄ ad deffen-
 dendum afflictum Hungariae regnū utatur. Sic fa-
 cere par est regem catholicum. ut abstinat ab omni
 sanguine fundendo pro quorum salute Christi sanguis
 fusus est. ut ni sua ipse membra atq̄ adeo in Chi-
 sti membra ne sciat. quin salva ea potius et
 integra esse velit. Si vero necessario sciniendu
 sit. in eius membra scinat. qui Christi nomen oppu-
 gnare semper conatur. Cuius generis y sunt. qui
 iam sub Imperium suum. calamitosum Vngarid
 regnum ex magna parte subinvixisse videntur.
 Qui non aliud dies noctesq̄ cogitant. q̄ ut quic-
 quid est Christiani nominis id omne proorsus et hui-
 guere possint et abolere. Hecum si conatus fue-
 rint Mtas vestra. si contra illos potius qui ex pro-
 fesso hostes sunt q̄ contra suos castra mouent. opta-
 tam deus Mti vestra victoriam concedat. futurumq̄
 est ut de Repub. Christiana præclara mereatur
 neq̄ ullarūq̄ atas de laudibus Mti vestra conticeat.

Legatio à Sigismundo Augusto rege
Polonie ad Coesarem Carolum v. per
Cremam

SACRA Catolica et Imperatoria M^{tas} domine
domine clementissime. Serenissimus Princeps et dominus
dominus Sigismundus Augustus dei gratia rex Polo-
nia, magnus dux Litvanie, Russiae, Prussiae, Mazowie,
Samogitiae, dominus et heres, dominus meus clemen-
tissimus. Sacrae M^{ti} vestrae affini suo et consanguineo
plurimum obsequando, salutem, incolumitatem, et re-
rum omnium prosperitatem ex animo precatur et
optat: studia illi sua et ea omnia deffert obsequia, quae
bene merenti patri a morigerato filio praestari fas est.
facturus omnia libenter, quibus amorem suum et ob-
sequantiam erga Sacram M^{tem} vestram testatam om-
nibus facere possit. Has illi litteras offerri iussit,
quo maiori fide cetera quae in mandatis habeo pre-
senti possim.

Et si M^{tas} domini mei q^d longissimo intervallo ab ijs
terrīs disimulata est, enim in extrema sit orbis Christiani
parte, tanta tamen est gloria rerum a Sacra M^{te} vestra
proximis superioribus diebus gestarum, ut ad nostrum
quoq^{ue} quasi alium orbem eorum fama pervenerit.
Quacum esset Serenissimus rex et dominus meus maiorem

in modum exhilaratus, pro suo perpetuo studio proq^{ue} ar:
 ctissima necessitudine, quæ illi amita cum sacra M^{te}
 vestra intercedit tenere se non potuit, quin per me Am:
 cum suum hos tam prosperos successus Sacra M^{te} ve:
 stræ gratularetur: q^{ui} periculosus motus in Germania
 concitatos tanta celeritate compresserit, et iam pacata
 in ea omnia reddiderit DEVM precatur ut contra Sem:
 piternos Christiani nominis hostes, quorum imperium
 longius in dies, et latius propagatur, pacem Sacrae
 M^{te} vestrae felicitatem tribuat, quoculamitosum Hunga:
 riae Regnum, cuius potior iam pars ab illis occupata
 est, ex eorum faucibus eripiat, neq^{ue} Barbaros Christi:
 anis dominari et suam in eos crudelitatem diutius ex:
 promere patiatur, verum de iniustis florentissimi nu:
 per regni occupatoribus debitas poenas, pro catholici
 regis et Imperatoris officio, persequatur.

Rogat preterea Sacram M^{tem} vestram eadem omnia
 de quibus paternæ M^{tis} legatus missus est. quæ cum ab
 eo dicta sint fusiis, repeti à me necesse non est. audiri
 tantum à Sacra M^{te} vestra preces paternas et eis locum
 dari petit. ut qui Orator huc venit, exorator ad M^{tem}
 eius redire possit. Sæpius vero princeps meus plurimum
 se debere sacrae M^{ti} interpretabitur. si quod una cum
 paternæ M^{te} optat, à Sacra M^{te} vestra id ei optatum
 ferre licebit.

Legatio ad Ioachimū Marchionem Bran-
deburgen' à Sigismundo primo rege Polonie'
Rebatio Czema data XXI Julij

Legatus noster ad Cosfarcam Mtem proficiscens. ad
Illmum dominum Ioachimū Marchionem Brande-
burgensem filium nostrum charissimum diuertet: cumq;
Illustre⁷³ itatem eius q³ officiosissime nostro nomine saluta-
uerit. ac laeta illi omnia et secunda precatus fuerit.
in hanc sententiam verba faciet.

Memoria tenere Illustre⁷³ itatem eius. cum Illmam filia
nostram in matrimonium illi dedissemus. q³ quae dos per
nos. Illi eius per nos promissa fuerat ad constitutum
tempus soluenda. eam representamus Illas vero eius
et dotis et contradotis nomine. ceteras arcēs. cimitates.
et oppida Illma filia nostra inscripsit. et obligavit. ex
quibus arcēs et Cimitates nonnullas alias antea obliga-
tas esse accepimus. cum tamen quibus in bonis dos
inscribitur ea libera esse oporteat: nunc vero ne in hanc
quidem diem arcēs illas et oppida libera esse ab Illi eius
cognovimus.

Quoniam vero proprium id et peculiare patris officium
est rationibus filiae velle providere. deesse officio nro
non potuimus. Itaq³ Syntem tuam misimus quae quod

hactenus neglectum est. id faciendum per Illam eius cu-
 raret, quam etsi non dubitamus sedulo creaturam om-
 nia, ut quæ ad filiam nostram coningeris illius rationes intu-
 to collocandas pertinere videbuntur, facere nihilominus
 volumus, ut nobis quoque curæ esse res illius declarare-
 mus. Quam quo chariorem esse Illi eius exploratum
 habemus, hoc spem certiorum concipimus primo quoque
 tempore promissa Illam eius ut bona illa nemini sint
 alii præterquam Illam filiam nostram obligata. Optamus nos
 quidem Illi eius longam incoluntatem, sed quoniam vel
 vespere scire quid videat nemo, scit: neque quisquam est
 qui exstinum etiam sibi polliceri possit, ab Illa eius pe-
 timus, ut quantum amat Illam filiam nostram con-
 iungem suam charissimam, tantum contendant et elaborent,
 ut semota quavis cunctatione rationibus eius in poste-
 rum prospiciat.

Ad Principes GERMANIE

CUM venerit Legatus noster ad principes Germanie sa-
lutabit illos officiose nomine nostro. ac redditis ^{fidei} litteris
missum se esse dicet ad Cesaream Matrem a nobis. ut qui sunt
in Germania tumultus excitati, eos sedare conentur. Re-
gabit nostro nomine. ut memores periculorum quae Reipub-
licae Christianae impendere videntur, a quietis consiliis ne abhor-
reant: ac omnes rationes persequantur potius, quae ut armis
ut exercitu quicquam a Cesarea Matre velint extorquere.
Nobis enim qui et cum Cesarea Matre et cum filijs eo-
rum arctis necessitudinis vinculis coniuncti sumus, doli-
re vehementer: eo rem esse deductam ut armis inter se dis-
ceptent: quod nos in hanc pacificationem inter eos interpo-
nimus, non alio a nobis animo fieri, quam quod utriusque parti
bene volumus, sanguinem Christianum profundi nolumus:
sed vires potius inclytae nationis huius integras conserva-
ri cupimus, ad propulsandas a finitimis exercitus hostium
inurias. Quae si fractae et debilitatae sint, quanto plus
de illis fuerit imminutum, tanto maius robur accedet semi-
piternis Christiani nominis hostibus, quibus non aliud adi-
queat spectaculum iucundius, quam si mutuis vulneribus con-
cidere Christianos accipiant. Haec et alia in eam senten-
tiam dicet, quae ad componendum bellum hoc facere vide-
buntur.

Adibit etiam Illustrissimum Dominum Granuelam
 Cancellarium, quem cum nostro nomine salutaverit, et
 dicit deliberatum nobis fuisse, ut de abroganda proscrip-
 tione Illustris domini Alberti Marchionis Brandeburgen-
 sis in Prussia Ducis nepotis nri Charissimi Attem Cae-
 saream petereamus. Postea vero significatum esse nobis,
 quod absoluta sint imperii Comicia extra quae agi de pro-
 scriptione ista non posse, itaq; Legationis formam com-
 mutavimus, ut de motibus istis in Germania excitatis
 componendis, agi cum Atte Caesarea vellemus. Coeternum
 rogare nos dominum Cancellarium, ut consilium suum
 nobis imparciat, num de proscriptione quoq; agere nobis
 liceat: ita enim nobis esse persuasum, Attem Caesaream,
 si minus abrogandi decreti Camerae, tamen suspenden-
 da executionis illius ad certum tempus, etiam ex-
 tra Comitia, potestatem habere. Atq; ita petit dominum
 Cancellarium, ut vel suspensionem eiusmodi apud Cae-
 saream Attem nobis impetrare velit: simul gratos nos et
 memores fore pollicebitur, si illius opera nos adiutos esse
 cognoverimus.

Ad eundem modum agit etiam cum Rmo domino Car-
 dinali Augustano, cuius cum singulare studium erga
 nos precesserimus, nihil dubitamus quin prudenti et
 fideli consilio suo minime sit nobis defuturus. Quod si
 illi videbitur, tum agat de proscriptionis executione sus-
 pendenda, iuxta informationem, quam scriptam mitti-
 mus, qua tamen in re etiam ab Illustri dno duci Prussiae,

suspensionem accipiet, ut illius Iudicio vel agat de sus-
pensione hac, vel prorsus actione ista supersedeat.

Habebit autem ad Cæsaream Matrem binas lras, unas
de causa proscriptionis manu nostra subscriptas, alte-
ras de pace, quibus propter affectam valetudinem nr̃am
subscribere non potuimus.

Lantgranio Hessie
Sigismundus, l. rex Polonie

Cum esset ad nos allatum de funesto bello isto in Germa-
nia nuper oborto, incredibilem animo dolorem accepimus,
quod ex eo plurimum ad Rempublicam Christianam
incommodi peruenirent videbamus. Quod cum spectacu-
lum edi gratius potuit sempiternis Christiani nominis do-
stibus, q̃s quod hisce temporibus creditum est, cum quæ fuit
natio maxime illis formidolosa, ea mutuis armis non sine
impitidine quadam seipsam conficere, q̃s summa cum glo-
ria sua in Crucis hostes viros suas conuicere maluit.
Cum itaq̃ animo prospiceremus quæ inde Reipublicæ
Christianæ pericula impenderent, pro nostro erga illam
studio providere cupientes ne quid ea detrimenti caperet,
tenere nos non potuimus, quin et ad Cæsaream Matrem fra-
trem et consanguineum nostrum ebar m̃m, et ad vestram
Illustritatem sociosq̃ illius, Legatum nostrum de pace mitteremus

Ac venit is quidem in Castra Caesarea Mithridatis, sed ita inde di-
 missus est ut nulla spes pacis ostenderetur. graviter enim ab
 Illis vestra sociisque eius Caesarea Mithridatis offensa videbatur.
 Et si autem ad vestram quoque Illi sociisque illius manda-
 ta illi dedimus, iustis tamen rationibus praepeditus ad
 castra illorum accedere non potuit, acerbis de quibus missus
 erat infectis domum rediit. Tulinius quidem dolenter non
 esse precibus nostris apud Imperatoriam Mithridatis locum da-
 tum, sed pro incredibili studio nostro pacandae Reipublice
 Christianae fecimus nihilominus ut denuo vias ad Mithridatis il-
 lius daremus: quibus etiam atque etiam diligenter hortamini
 Mithridatis eiusque ab ea magnopere petimus, ut positis armis
 alia quacumque ratione ius suum prosequatur, et Reipubli-
 cae Christianae saluti potius consulat, quam privato suo
 dolori indulgeat. Omnia nos facturos recipimus ut vix
 quoque Illustitati ac sociis eius persuadeamus, quo ab ar-
 mis abstineant, quicquid consilia amplectantur, de quo reditu
 in gratiam Caesarea Mithridatis sint solliciti. Quo animo Mithridatis
 eius scripta haec nostra acceptura quidque responsi nobis da-
 tura sit, scire non possumus. Sed in omnem eventum ad
 vestram quoque Illi et socios illius scribendum duximus,
 ut ipsorum animum simul exploraremus. Fieri potest ut non
 desint rationes aliquae probabiles Illustitati vestrae sociisque
 eius, quibus adductae sunt ut arma contra Caesarem Mithridatis
 caperent. Sed quia subditis contra dominum arma sumun-
 tur, ea iuste sumpta esse difficulter hominibus persuaderi
 potest. Quamobrem hortamur Illi vestram, ut com-
 municato cum sociis suis consilio, de reditu potius in gra-
 tiam Caesarea Mithridatis cogitet, quam de coepto bello prosequendo.
 Simul etiam significet nobis, num velit ea de re per Lega-
 tum nostrum iterum nos apud Caesarem Mithridatis agere:
 atque una si visum erit Illi vestrae, vias et rationes indicet

quibus id modis nobis aggrediendum sit: conditiones etiam
prescribat Cæsareæ Mti per nos proponendas. Nos nulli
neq; labori neq; sumptui paremus, vel Reipublicæ cau:
sa, quæ hoc à nobis tacite flagitare videtur, vel q; ipsi
Illustritati vestre beneuolentiè cupimus, quo funestum bel:
lum hoc optata pace mutari, atq; Illustritati vestræ, et
socijsq; amicis gratiam et concordiam cum Impera:
toria Mte. redemendi potestas confici possit. Quam re spe:
ramus non de futuram etiam nobis regiam Roma: Mtem
fratrem, et consanguineum nostrum edacum, ad quam
accurrete scripsimus, ut adiumento nobis esse velit, quo mi:
nor negotio quod volumus apud imperatoriam Mtem
impetrare queamus. Dat. Cratonie 20 Decembꝛ
1 5 4 6

Ferdinando Romanorum regi
Sigismundus I. Rex Polonie

V. M. esset ad nos allatum de calamitoso et excrucianti
bello proximis superioribus mensibus in Germania com:
moto, maiorem q; dici queat animo dolore accepimus.
quantum enim ex eo incommodi ad vniuersam Rempublicam
Christianam redundatarum esset, facile videbamus. Itaq; sta:
tim ut excores de eo facti sumus, Legatum nostrum et
ad Imperatoriam Mtem, et ad eorum qui contra illam ar:
ma ceperunt Castra misimus, ut oraret atq; obsecraret
quo positis armis quæta potius consilia amplecterentur.

Qua legatione cum esset functus apud Caesaream. Alterum de
 tor noster et si perhumaniter illi responsum est, quia de re tamen
 missus fuit non impetruit. Ad eorum vero qui ex adverso
 erant Castra profectus non est, quod ei significatum fuerat,
 si eo accessisset, minime id gratum Imperatoriae. Atque futurum
 atque ita rebus infectis dominum rediit. Non ignoramus nos
 quidem gravissimis causis adductam fecisse Caesaream. Ut
 ut hoc tam difficili reipublicae Christianae tempore, contra eos
 quorum fuit iniuriis provocata, bellum susciperet. Sed vehementer
 metuemur ne dum eos a quibus offensa est ulcisci cogitat,
 gravius ulciscatur sempiternus Christiani nominis hostis populos
 innocentes, qui sunt in istis vestrae ditionibus. Nam qui ad nos
 ex Constantinopoli veniunt, mira narrant, quanto appa-
 reat in istis instructo et numerofo exercitu reliquias afflicti Hun-
 gariae regni occupare, et in Austriam invadere inenunte vere
 hoc proximo cogitet, ita ut periculum sit ne nimis magno
 constet toti Christianae Reipublicae haec in Caesarea. Ante ul-
 ciscendi suorum peccata cupiditas. Quamobrem et si re-
 pullam semel passi, scribimus tamen iterum. Ut eius, atque
 ab ea summo studio petimus, ut innocentum propugnandum,
 potius contra sempiternos Christiani nominis hostes, quam suos
 qui nocentes videntur ulciscendum cogitationem sus-
 cipiat, atque eos in gratiam recipiat, qui iam erroris sui poe-
 nas dedisse videntur. De quorum voluntate et si nihil adduc-
 cerit et explorati habemus, sumus in bilominus bonasse, quod
 consiliis nostris locum daturi ad officium reddidit, atque
 omnia sedulo sint facturi, quae ad fideles subditos pertinent.
 Nos neminem habemus in terris secundum liberos nostros
 qui nos arditiore vinculo propinquitatis attingat, quam unum
 et Imperatoriam fraternam. Utque itaque cura nobis in
 primis est futurum, ut istius eius dignitas salva conservetur,
 et ea quam pax est illius ratio habeatur. Haec et alia plura

in eandem sententiam ad Mtem eius Imperatoriam scripsi-
mus. Quoniam vero intestinum hoc et domesticum bellum
regnis et domino Mtis vestrae ne magnam aliquod detrimen-
tum afferat ingens est periculum, ut optata pace mutetur
non minori. Mti vestrae qz nobis curae esse debet. Petimus
a Mte vestra ut ipsa quoqz se in pacificationem istam una
nobiscum interponat ac omnibus modis nistat atqz urgeat
quo receptis in gratiam ijs a quibus Mtas eius offensa est.
arma videlicetqz dextram suam cum exercitu, cumqz om-
nibus totius Germaniae coniunctis viribus in Crucis
hostes vertat potius qz suos bello persequatur. sit apud
illam gratiae sit misericordiae locus neqz pro Jure suo om-
nia sibi facienda existimet. Quod si Mtas illius Imperas-
toria tractare nos aliquid per Legatum nostrum ea de-
re velit, nos neqz laboribus ullis neqz sumptibus paremus
dum optatam pacem & tranquillitatem consequi possimus.
Dat. Cracoviae xxix Decembris. 1548

Scheda.

Petimus a Mte vestra ut cum scribere dignata fuerit ad
Imperatoriam fraternam Mtem, ^{noas} nos quoqz lras per eandem
occasionem ad Mtem illius perferri mandet, et quicquid erit
a Mte eius responsum ad nos transmittendum curet. Quod
si vero visum fuerit Mti vestrae ut noster hic potius tabel-
larius cum litteris nostris ad Imperatoriam fraternam
Mtem ipse proficiat, iterum a Mte vestra petimus
ut nostris litteris suas quoqz adiungat, causamqz hanc Im-
peratoriae fraternae Mti diligenter commendet.

Carolo Quinto Coesari Catholico
Sigismundus. 1. rex Poloniæ

S Erme, Accepimus responsum vestre M^{tes} ad ea quæ nostris verbis egit Mag^{us} Achacius Czema Palatinus Marienburgensis præfectus arcis nostræ Stumensis Synærenobis dilectus, quem ad M^{tem} vestram miseramus de reducendis in gr^{am} hys, qui graviter M^{tem} vestram offendisse visi sunt. Ac quod ne antea quidem dubium nobis fuit unquam id ex hoc M^{tes} vestre responso clarius et certius cognovimus gravissimis iustissimisque causis adductam fecisse M^{tem} vestram, ut quorum atrocibus erat iniuriis provocata, eos bello persequeretur, ex necessitate magis quâdam quam ex voluntate M^{tes} vestre suscepto. Vellemus huic bello causam non datam, neq^{ue} ad hanc armorum contra suos capiendam necessitatem M^{tem} vestram adactam esse, sed si fatalis hæc est Christiæ orbis calamitas, ut nunc bellis totus ardeat: laudamus nihilominus pium hoc vestre M^{tes} institutum, q^{uo}d dum viciis suorum peccata cogitat: ita solutionem suam temperatam scribit, ut plann^{um} omnibus testaturq^{ue} faciat, q^{uo}d ad hanc rationem invita descendit, atq^{ue} à cupiditate profundendi sanguinis humani q^{uo}d longissime absit. Quod quidem non verbo magis q^{uo}d re ipsa declarasse iam videtur, ita enim et litteris quorundam et sermonibus ad nos perferitur, cum summam habuerit facultatem.

qui contra Aitern vestram arma sumpserunt, eorum exerci-
citum ad interuentionem usque delendi, hac eam potestate
uti noluisse, ac quoad eius fieri potuit a caedibus abstinu-
isse, quem tam Christianum animum, ac vere forti et ma-
gnanimo Imperatore dignum vehementer Aiti vestre
gratulamur. Maioremque ex eo laudem retulisse iudicamus
quod animo suo imperauerit, quod seipsam vicerit, quod quamvis
iusto, dolori suo non indulserit, quod si vniuersum eorum qui
ex aduerso erant exercitum, quod facere Aitem vestram
sola pietas illius prohibuit, occisione occidisset. Quod
Legatum nostrum ad Aitem vestram misimus, fructum
eius rei tamen aliquem nos consecutos arbitramur, cum
eam tanta erga suos errantes mansuetudine usam an-
dumus: utemque non omnino nobis ex Sententia Legatio
nostra successerit. At facit hac illius clementia singu-
laris de qua tam grati ad nos rumores perferuntur,
ut quis repulsam semel passi, periculum nihilominus ite-
rum faciamus, si qua ratione efficere possimus, ut man-
suetudinis et clementiae suae ceptam laudem absoluat,
qui sui erroris poenas iam dedisse videntur, eos in gratiam
recipiat, armaque et victricem dexteram suam in sempiternum
nos Christiani nominis hostes potius quam in sibi subiectos
populos conuertat. Quos quo maioribus calamitatibus
afflixerit, hoc suavisissimas vires magis inminuerit, hoc
minus multos habitura est quorum ope crucis hostium
impetum propulsare possit. Quem tanto magis inultum
reddiderit, quanto de suis plures perdidit. Qui enim
sunt quos quilibet iusto bello petit Aitas vestra, qui sunt
alii quam subditi Aitis vestrae? Etiam si errore aliquo
ducti arma contra Aitem vestram egerint, subditi tamen
sunt Aitis vestrae, et eos erroris sui proculdubio iam po-
nit, quos quo magis fatigauerit, quo magis vires eorum,

vel suas potius debilitaverit, hoc plus auxerit opes Ven-
 eis hostium, hoc maiorem illis animum addiderit ad
 quavis contra Christianos audenda. Quamobrem ite-
 rum atq; iterum a Mte vestra petimus, ut ne omni ani-
 mi sui impetu dolori suo q̄libet in se pareat; sit apud
 illam gratia sit misericordiae locus. Sed offenderunt
 illi graviter Mtem vestram. Facile credimus non esse
 lenem offensam, quae Mtem vestram tanta lenitate et man-
 suetudine praeditam ad tantum bellum suscipiendum,
 tam difficili Republicae Christianae tempore impule-
 rit. Ceterum quo maior est illorum offensa, hoc erit
 Mti vestrae liberalitatis et clementiae laus maior atq;
 illustrior. Neq; deceat in summo Principe nisi summam
 esse clementiam. Graviter ab illis offensa est Mtas vestra
 negari non potest. Sed maioribus tamen iniuriis et contu-
 meliis affecta non est q̄ fuit ille rex regum, per quem re-
 ges regnant; a quo potestas est omnis, cuius nomine conse-
 nire. Ad cuius clementiam et misericordiam qui
 proximè accesserit, is qui nomine eius censatur, quilo-
 cum eius in terris gerat dignissimus fuerit. Inter sum-
 mas laudes Etrurci cuiusdam Imperatoris haec est prae-
 cipue praedicata, q̄ nihil oblitisci solet, praeter iniurias.
 Quae cum propria sit laus Christiani Imperatoris, in ca-
 se ab illo qui Christum non novit superari Mtas vestra
 ne patiatue. Nos quo animo sint si de quibus poenas
 expetit Mtas vestra nondum exploratum habemus. Nam
 quem ad Mtem vestram de illis in gratiam reducendis Ora-
 torem miseramus, is etsi mandata ad eos nostra habebat
 neq; coram tamen ea exposuit, neq; per lras cum illis
 quicquam egit: verebatur enim ne quid ea res animum
 vestrae Mti offenderet si ex castris illius ad eorum ca-
 stra profectus esset, quod nos consilium illius approbavimus.

qui nemini magis quam vestre M^{te} obtemperare cupimus.
Itaq^{ue} nullam prorsus habemus voluntatis eorum significa-
tionem: sed si scire modo possimus esse apud M^{tem} vestram
loci aliquid gratiae et misericordiae diligenter cum eis
adhuri effemus ut se ad M^{tem} vestre voluntatem ac-
comodarent gratiam illius implorarent atq^{ue} omnia facer-
ent quae ad fidelium subditorum pertinent officium.
ac bona spe sumus pro ea quae cum quibusdam nobis
intercedit necessitudine nostra apud illos consilia locum
habitura. Cum vero nemo sit mortalium qui nos auctori-
tate vinculo propinquitatis attingat q^{ui} vestra et Regia
Romanorum M^{tas} certo sibi de nobis polliceri potest
q^{ui} non aliis potius consilia nostra q^{ui} ad vestre M^{te} di-
gnitatem referentur: quam imperiis saluam esse et
debitam eius rationem haberi cupimus. Quapropter
a M^{te} vestra cupimus ut suis nob^{is} litteris reddat cer-
tiores num bona cum illius venia iterum nobis Lega-
tum mittere ad M^{tem} vestram ydem de rebus de quibus
antea miseramus liceat cum spe tamen aliqua quod
petuerimus obtinendi. vehementer enim sumus solliciti
si diutius bellum hoc trahatur ne sempiternus Christiani
nominis hostis occasionem hanc arripiat Hungariae reliqui-
as occupandi et ipsam etiam Austriam invadendi: neque
regno nostro propter vicinum malum mali aliquid even-
iat. cum praesertim non vanis rumoribus acceperimus
valde cum instructo et numerofo exercitu incunte ve-
re proximo in Hungariam cogitare. Quo maiore stu-
dio in istam pacificationem incumbimus. ac DEVM
sedulo precamur ut M^{tem} vestram in eam voluntatem
impellat quo pro catholici regis et vere Christiani Im-
peratoris officio Ser^{mo} et excellent^{mo} fratri suo de
regnis suis periclitanti clementer succurrat potius q^{ui}

suos bello prosequatur: sitq; prior apud illam ratio frater:
nas ditiones tuendi q; si qui ex subditis contra illam pec-
caverunt eos ulciscendi. Hoc animo si fuerit Utas vestra:
si victorem exercitum suum si totius Germaniae vires
conmectas in hostes Christiani nominis vertet. si ca-
lamitosum Hungariae regnum ex ea qua gravissima
nunc premitur servitute in libertatem afferuerit: et
apud Deum gratiam non modicam inmerit et nomen
suum ad immortalitatem conferraverit. Dies Martii
xxx. Decemb. 1546.

Carolus Quintus Caesar Catholicus.
Sigismundo primo Regi Polonie.

Ex^{me} Princeps consanguineus noster char^{me}. Qd v^{ra}
Ser^{tas} nos ad pacis studia et intermissionem vin-
dictae in rebelles nostros et arma in sempiternos
Christiani nominis sumenda perq; amanterhorta-
tue: atq; adeo officium suum in reducendis in
gratiam q; a quibus iustas plane C nostra qm:
dem sententia 2 poenas expetimus ultro pollice-
tue: id quod l^{ra} Ser^{his} vestrae quas ad diem
xxix Decembris anni M. D. XLVI. iam
exalti ad nos dedit, testantur: quaq; Ser^{mus}
frater noster Romanorum C^q Rex eodem
ferme argumento Ser^{his} vestrae verbis per-
scripsit. Non possumus Ser^{his} vestrae honestum
consilium C institutum non probare. Quis
enim pacem bello non anteponat? cui alter utrius
optio detur, ut cum velit alterum altero commutare

queat? hoc praesertim tempore quo nihil minus expedit Rei
publicae Christianae, q^uod ut Christiani intestinis inter se armis
dimicent. Sed alia huius belli ratio est C Si modo bellum
magis q^uod sedicio vocanda est? cuius auctores et si magna
parte auxiliorum nudati, spe omni destituti, victi prope
et fugati nullum tamen atrocis rebellionis ac seditionis suae
finem, nullum in ceteros imperii ordines, etiam eos qui cum
hoc bello nihil commune habent, ex assandi et senuendi mo:
dum sibi statuerunt, adeo ut ne his quidem parcant, qui fœ:
deris et amicitiae religionem illis coniuncti sunt. tanta est isto:
rum dominum obstinatio. Itaq^{ue} cum v^{ost}ra Ser tas causa bu:
ius aequitatem, immo necessitatem, nobiscum probare satis
videatur, non videmus quem fructum Ser tis vestre Legati
et inter nuncii consequuntur sint, praesertim ad illos de quo:
rum voluntate nihil certi sibi constare Ser tas vestra suis
ipsa l^{et}is testatur. Deinde res in eo iam statu versantur, ut
sperandum sit Dei optimi maximi benignitate, quod Super:
est rebellium, vel sua sponte redituros ad obedientiam no:
stram, vel facili negotio ad deditionem cogi atq^{ue} compelli
posse. Nam ex his urbibus et ditionibus, unde seditiosis istis
non modo comatus et arma sed et miles et pecunia belli
nexus abunde suppetebat: maior pars se se nobis vel sua
sponte vel metu expugnationis dedidere inter quos praecipui
sunt, dux Viertembergen, civitas Augusta et Ulma, et
quicquid est praeterea populorum, urbium et ditionum bu:
ius superioris Germaniae, qui foederis Sebalcaldici so:
cietatem habemus professi sunt, praeter Civitates Ar:
gentinam et Constanciam et Opidum Lindau, quorum
Saepe duo propediem, ut certis ad nos nunciis allatum est,
ad nos accedent supplices, illa vero nempe Argentina, ae:
ternum auctoritatem forte secutura est. Deinde non pauci
principes, Comites, Barones, nobiles Saxoni provinciae, iam

olim perthesi impotentis illius dominatus et saepe tyrannidis
 rebellium, nihil prius in votis habent, q^{uod} ut illis detur saevum
 et immitte illud iugum aliquando exentere. adeo quod bona spes
 est Dei bonitate ductu et auspicio, futurum huius belli reli-
 quias facili negotio vel deleri vel devinci posse. et eo quidem
 facilius q^{uia} pacatis magna ex parte rebus huius superioris
 Germaniae, reliquum exercitum, cuius partem iam praemi-
 sumus in Saxoniam, perro ducere, et coniunctis cum Sereno
 fratre nostro Romanorum rege, et aliis principibus Imperii qui
 in ea provincia nostro nomine agunt, copias nostras, ad perse-
 quendas illius seditionis reliquias omnes vires et auxilia
 connectere constitutum habemus. si res ita postulabit.

¶ Jam quod ad externos hostes attinet, quos Hungaria atq^{ue} Au-
 stria atq^{ue} adeo suis ipsis rebus imminere Sextus vestra per-
 scribit. Speramus Deum optimum maximum, qui dominus et
 exercituum est, et in cuius manu regum corda sunt. Dum
 metum, hoc periculum externi hostis pro sua ineffabili sapien-
 tia et pietate depulsum, a Repub. Christiana, neq^{ue} passu-
 rum ut hinc iustae ultioni ullum impedimentum aut mora inter-
 ciatur, quae eiusdem illius internectere possit, quae sane ad
 res Germaniae constituendas, tantum habet momenti, ut
 non nisi ea feliciter confecta, tum deinde de armis in ex-
 ternos hostes sumendis recte utiliterq^{ue} decerni statuq^{ue} posse
 videatur. Haec sunt Sereno Rex quae ad lras Sertis vestrae
 paucis respondendum duximus, tum ut sciret nos, qui et
 si nulla consilia honeste pacis unq^{am} aspernati sumus, mihi-
 lomimus tamen Serti vestrae premertam ullius tractationis ha-
 ni parte facere non posse, cum non sit in potestate unius con-
 ditiones pacis inire ubi alterius partis consensus noⁿ accedat,
 tum ut de rerum successu et spe victoriae certior reddita, con-
 silium praesens ex re praesenti capere valeat. Nos enim

Sexti vestrae ut in Legationem sumptus faciat et labores
frustra suscipiat apud eos de quorum voluntate incerta sit
illi suadere neq. debemus neq. volumus. Quod reliquum
est Sexti vestram optamus cum rerum suarum felici incre-
mento diu incolumem vivere et regnare. Datus in oppido no-
stro Imperiali Vlna die tertia mensis Februarij anno
domini .M. D. XLV. Imperii nostri XXVI. et
regnorum nostrorum XXXII.

Vester bonus frater

Carolus.

Cesar Catholicus Caro-
lus Quintus. Sigismundo
primo Regi Poloniae.

Serme princeps, frater amice, et consanguinee noster charissi-
me. Quia vestra Seritas, suis ad nos litteris, quas Oratori
suo Magro sincere nobis Aedacio Ceme Palatino Marienburgen
Capit. Stumensi, ad nos dedit, quoq. ille de reducendis in gram
rebellibus nostris, et quietioribus consiliis amplectendis, co-
piosa atq. diserta oratione explicuit, ea omnia et intelle-
ximus libenter, et in meliorem partem a v. a. Sexti
accepimus non ignari quantum inter sit Reipublicae Chri-
stianae, hoc praesertim tempore, ne christiani armis intra
se decerent. Et interim recte existimavit Seritas vestra,

nos non absq. gravibus et iustis causis inductos ad arma
 sumenda in rebelles subditos nostros. Quas causas ubi prius
 tus rescivisset Seritas vestra, quae est equitate praedita dubio
 procul non iustas modo, verum etiam necessarias, atq. adeo
 inevitabiles indicasset. Nam quid opus est hic commemorare
 rare quae iam olim Joannes ille Fredericus, qui seducem Sa-
 xoniae Electorem et Philippus assertus Hassiae Landtgravius,
 decreto nostro Imperiali iuxta ambo proscripti, hinc sediciose
 factionis duces et antesignani, in reliquos Imperii ordines et
 subditos, in sacra atq. profana omnia, sibi ipsis permiserint?
 Quandoquidem horum finiosi ac perniciosi conatus, impressi-
 ones, violentiae, magna ex parte orbi notae sunt, et multorum
 nedum Principum, sed ex omni hominum genere calamita-
 tes, exilia, carceres, ruinae, ostendunt, testantur Sacrae aequum
 aequum profanationes, gemit suppressa horum studio et opera
 Jurisdictio nostra Suprema in imperio. Quibus rebus, et si diu
 antea, ut modum addiceremus, officii nostri ratio nos submo-
 neret, tamen omnia tollerare, omnia alia remedia prius ex-
 periri, maluimus, q. ad arma devenire. Sed illi hac nostra
 lenitate abusi, atq. inde multo insolentiores redditi, ami-
 num ad maiora adveniunt, ac non contenti prioribus vio-
 lentis, rapinis et sacrilegiis, reliquum quod superest Impe-
 rij ordinum, sua tyrannide subigere conantur. Ac ne nobis
 locus aut facultas detur, qua eorum violentis conatibus
 obistamus, collectis illis copijs, de quibus iam antea in
 eorum conventiculis inter eos convenerat, primum Serenissimi
 fratris nostri Romanorum Regis, et aliquot Principum
 Imperii ex eorum numero qui nobis dicto audientes sunt,
 ditiones inuadunt. Castra et oppida aliquot tum illorum,
 tum nostra et imperii occupant, inde arma in nos ipsos
 movent. Id quod sese facturos iam antea dauid offere iactita-
 runt, quamvis Deo dante finista hoc illorum consilia parum

foeliciter illis cessere. Omittimus hic libellos famosos, con-
flatos ex impudentissimis mendacijs ac figmentis, poe-
mata, picturas, quibus nos famam honorem et existima-
tionem nostram, per omnes mundi plagas miris modis
trahunt, prosequunt, lacerant, et exquisitis technis
dant operam, ut cum illis reliquum Germanie conspiciet.
atq; adeo cum hys rationibus, tum alijs omnibus in re-
bus, tales sese ostendant, ut satis appareat, nihil minus
illos cogitare, q̃ de his rationibus, quibus illis reditus ad
gratiam paratur. Itaq; etsi iniuriarum nobis ipsis illatarum
oblivisci poteramus, tamen communis libertas Germanie,
cuius singularem semper curam gerimus, et Imperialis di-
gnitatis, et functionis nostrae ratio, et fratris nostri,
ac multorum imperii ordinum, ab hys seditiosis acceptis
iniurijs et diuis deniq; Germaniae Nationis publica salus,
a nobis omnibus modis contendunt, ut suspectam ultionem
semel armis prosequamur, quam tamen Deo dante, ita
temperare intendimus, ut plane semper testemur, nos
Simani sanguinis minime cupidos esse, atq; ut or-
bis cognoscat, nos non tam voluntate q̃ necessitate
ad bellum hoc coactos esse, a quo certe libenter ab-
stinissemus si hostium improbitas concessisset. Neq; ve-
ro aliud quidquam tota hac expeditione querimus, q̃
ut pacata Germania, constituta ratione Iusticie in
Imperio, et dignitate nostra salva, animum ad ea con-
silia adhibere possimus, per quae Res publica Christia-
na, adversus illius hostes, communi aliorum regum et
Principum consilio, viribus auxilijsq; defendatur, cui
rei vires et facultates nostras omnes vitam deniq; ipsa
saud gravatim impenderimus, et prout hoc omnia Serenitas
vestra oratori fusius explicuimus. Quod superest Serenitas
vestram diu incolumem vivere, et rebus regni sui feliciter

preesse optamus. Datum in Castris nostris ad Armanßo:
ffen 21 Octobris. Anno domini 1546. Imperii nostri
26. Regnorum nostrorum 31.

Vester bonus frater

Carolus

Stauburger.

On the 18th day of March 1871 at the Public Sale of the
Horse and

Die Münze ist Karle V. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228.

XVIII 76

1844, 1, 5, 1846

Латинская.

Л.

ОТД.

№ 1846